Baudolinas

UMBERTO ECO

Emanuelei

UMBERTO ECO

Baudolinas

ROMANAS

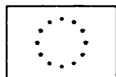
Iš italų kalbos vertė
Inga Tuliševskaitė

VILNIUS
TYTO ALBA

UDK 850-3
Ec35

Umberto ECO
BAUDOLINO
Romanzo Bompiani, 2000

Education and Culture

Culture 2000

Knygos vertimą parėmė Europos Sąjungos programa
Kultūra 2000

ISBN 9986-16-219-X

1.

BAUDOLINAS PRADEDA RAŠYTI

Rėgensburgas Anno ~~Dommini~~ Domini gruodžio mėneses mclv chronika Baudolino iž Aularių giminės

esmi aš Baudolinas, Galjaudo iž Aularių giminės sūnus, mano galva panaši ing liūto, aleliuja, garbinamasi Tėve dangujejis, kurio prašau dovanotie

~~a yo face~~ habeo facto didę savo gyvatos vagystę, taigi iž byskupo Oto skrynios pagrobjau lapus, kurie begne pareiti ižgi imperatoriaus ~~rašt~~ kanceliarijos, ir veik visus nugremžiau, tik vienas nesidavė, todėlei nū turiu daugį pergamento rašytie ką širdis geidžia, taigi savo chroniką, norint lotyniškai rašytie nemoku

kada jiejie pamatys lapus pradingus, kils baisas erzelis ir galės pamanytie, kad tai Rymo byskupų pasiuntinio darbas, nesang anie blogo imperatoriui Frydrichui linki

betaigi tas gal aneivienamui nerūpi, kanceliarijosu daug rašo, jei to aneivienamui nereikia, o jeib [kas tuos lapus] ras, ~~galės ing subinę susikiš~~, gal aniemus jie nerūpės

ncipit prologus de duabus civitatibus historiae AD mcxliii conscript

saepe multumque volvendo mecum de rerum temporalium motu ancipitq

šitų žodžių čia būta ir nejėgiau jų nugremžtie, teks praleistie, paskui jeng kas ras mano parašytus lapus, nė raštininkas nevalios suprastie, nesa šitaip šneka Frasketoj, betaig aneivienas dar taip nerašė

betai jeng tos kalbos aneivienas nepras, tuojau spės, jog manas

čia darbas, nesa visi sako, jogei Frasketos liežuvis nedera krikščionimus, todrin geriau juos paslėpsiu

sūtrauka, vargas rašytie, pirštus gelia

mano tėvas Galjaudas sakydavo, jogei aš turįs Šventojos Marijos iž Roboreto dovaną, nesa nuog mažystės vos išgirdęs ~~penkit penkes~~ V žodžius tuojau juos atkartojau, nesvarbu, Terdonos ar Gavio liežuviu, dargi atvažiavus kam iž Mediolanumo, kurių kalba blogiau nei šunų, žodžiu, kai radau pirmuosiuos alemanus, kurie apgulė Terdoną, tuos Tiusche *ir stuobrius, kurie sakė* rausz *ir* min got, *nei po vienai dienai ir aš sakiau raus ir maingot, o anie manie bylojo* Kint, *rask mumus gražią* frouwe, *tai padarysme kuti kuti, nesvarbu, ar ji duosis ar ne, tik pasakyk, kur ji esti, o mes jau mokėsme apsidirbtie*

kas ta frouwe, *paklausiau, jiejie atsakė: dama, moteriškė,* Du verstan, *rodė didelius papus, per šitą apgultį mūsipi nėra moterų, terdonietės visos ten, viduje, insiveržę miestana pasismaginsme, betaig nū jų nėra, ir pratrūko taip burnotie, kad manas kūnas pagaugais nuejo*

prakeikti švabai, nesulaukste, idant pasakytumbiau, kame yra frouwe, *aš neesmi išdavikas, galit patys nusimilžtie*

varge, maž mane neužtvatijo, užtvojo ar užtvatijo, nežinau, nū rašau kone lotyniškai, lotynišką liežuvį permanau, mokinausi skaitytie iž lotyniškos librum ir prantu, kai su manim bylo lotyniškai, tik verba nemoku rašytie

Viešpatie su viešpatukais, niekaip nežinau, equus ar equum, ir visada suklystu, mūsiškai ašvas visad ašvas ir nė karto nesuklystu, nesa niekas nerašo ašvan, iš tiesų visai nieko nerašo, nesa nemoka skaitytie

anuo sykiu laimė mane nepaliko, vokiečiai nė plauko ant galvos nekliudė, betaig tuo laiku atlėkė kariūnai gerklodami veikiaus veikiaus, puolam, paskui stojo pasaulio pabaiga ir nė velnio nebepermaniau, raitininkai šoko tona šalina, pėstininkai puldinėjo kitona šalina, griaudė trimitai, Bormidos pakrantėsu aukšti kaip medžiai iškilo mediniai bokštai, slinko jiejie kaip vežimai aplipę lankininkais, dar ir kitokie su ilgiausiomis kopėčiomis, strėlės biro kaip kru-

ša ir akmenes lakstė iž didelių timpų, o manie viršum galvos švilpė strėlės, kurias terdoniečiai nuog miesto mūrų laidė, kokis mūšis!

dvi valandi lindėjau po krūmui vapėdamas Mergele Švenčiausia, gelbėk, paskui visakas nurimo, aplinkui mane ėmė zuiti bylantys pavijietiškai, jiejie šaukė pakloję daugį terdoniečių, o kraujas sruvo upėmis, ir jiejie buvo linksmi nelygu kalėdodami šitaip pamokę Terdoną idant su mediolanenses nesusidėtų

paskui sugrįžo alemanai, kurie ieškojo frouwe, *betaig jau mažiau, nesa terdoniečiai irgi nesėdėjo rankų susidėję, todrin susimaniau veikiau iž ten neštie kudašių*

taip palengva ryto metą pargrįžau savop tėvop Galjaudop, jis pasakė: vyras, lakstyk po apgultis, gal kas suvarys tavie subinėn ietį, baugi nežinai, jog tai ponų darbas, tegul jiejie po savą mėšlą murdosi, mumus reikia mintyti apie ~~vakke~~ karves, mes rimtos žmonės, ne tokie kaip Frydrichas, kuris ateit, išeit, vėlek ateit ir ničnieko nevalioja

betaig Terdona nenusileido, užugrobtas tik miestas, ne citadelė, jiejie toliau laikėsi ir čia mano chronika baigiasi, likę be vandenes jiejie nutarė verčiau prieg Frydricho ištikimybę prisiektie negu savo myžalus gertie ir tas leido jiemus išeitie, o miestą supleškino irgi sugurino ing trupinius, ir visaką padarė pavijiečiai, kurie ant terdoniečių griežia dantį, nesa mūsipi ne kaip alemanuosempi, kur visi kitas kitą myli ir laikosi kaip iž vieno, mūsipi tegul tik kokis gamondietis pamato ką iž Bergolijaus, tuojau jamui susuka pilvą

nū aprašysiu, kaip vaikščiodamas po Frasketos medes, ypačiai kai būdavo tokis tirštas rūkas, jeng toliau savo nosies nematai, o daiktai nelauktai išdygsta priešais, mačiau regėjimus kaip tą sykį, kai susitikau vienaragį, irgi dar kitą sykį, kai išvydau šventą Baudoliną, kuris manie pasakė: tu, kalės vaike, prasmegsi pragaruosna, girdėjai pasaką apie vienaragį, idant jį sumedžiotumbei, reikia po medžiui pasodintie skaisčią mergą, žvėris užuos jos nekaltybę ir atejęs padės galvą ant skreito, todrin pasivadinau Neną iž ~~b~~ Bergolijaus, ji atejusi bit su savo tėvu iž mano tėvo ~~vakka~~ karvės pirktų, pasakiau jai, eime medėn, sumedžiosme vienaragį, pasodinau ją po medžiui tikras, jogei ji mergelė yra, liepjau sėdėtie ir praskėstie ko-

jas, idant žvėris žinotų, kur galvą padėtie, ji paklausė, ką praskėstie, tada paliečiau jąją, o ji prasteno kaip ožka, vedanti ožiuką, ir nieko neberegėjau, mane užgriuvo apokalipsė, o paskui ji nebebit skaisti kaip lelija ir pasakė: Mergele Švenčiausia, kaip nū prisiviliosme vienaragį, ir tą patį akimirksnį išgirdau dangaus balsą, kuris bylojo, jogei vienaragis, kuris tollit peccata mundi, esmi aš, ir rėkdamas šokau per krūmus, nesa suvaręs ragą nekaltai mergai pilvan jutaus laimingesnis užu tikrą vienaragį, todrin šventasjis Baudolinas pasakė: sūnau ir taip toliau, betaig paskui manie dovanojo, ir dar daugį sykių jį mačiau, betaigi tik per tirščiausią rūką ar bentgi miglą, ne kai saulė svilindavo ir spigindavo

betaig kai savo tėvui Galjaudui apsakiau matęs šventąjį Baudoliną, jis atseikėjo manie tris dešimtis rykščių per kuprą sakydamas: Viešpatie, kodrin kaip tik manie turėjo tektie sūnus, kuris mato regėjimus, tik nė ~~vaka~~ karvės pamilžtie nemoka, arba aš jamui galvą suskaldysiu, arba atiduosiu tiemus, kas po muges ir turgus vaikšto šankindami beždžionę, o mano geroja motina šaukė: tinginy, veltėdi, netikša, kuo nusidėjau Viešpačiui, kad davė manie sūnų, kuris šventuosjuos regi, o mano tėvas Galjaudas pasakė: pramanas, kad jis šventuosjuos mato, jis didesnis melagis užu Judą ir visaką išsigalvoja, idant ničnieko nedirbtų

rašau šitai, nesa paskui nevalios suprastie, kas tą vakarą įvyko, o tokis rūkas bit, kad norints peiliu raikyk, tegul balandis, betaig mūsipi rūkai kaip ir rugpjūtyje, o kas ne iž tų vietų, lengviausiai gali pasiklystie tarp Burmijos ir Frasketos, ypačiai jeib nėra šventojo, kuris jį vestų, taigi ejau namopi, kaip staiga priešais save išvydau poną ant geležinio žirgo

ponas iž geležies, ne žirgas, visas bit geležuotas, su kardu prieg šaliai, panašus ing Aragonos karalių

mane staiga it perkūnas trenkė, Viešpatie, gal tas tikrai esti šventasjis Baudolinas, kuris atejo mane pragaruosna palydėtų, betaig jis pasakė Kleine kint Bitte ir tuojau supratau, kad jis alemanų ponas medėje pasiklydęs irgi savo draugų rasti nebevalioja, o bit jau beveik

naktis ir jis manie parodė pinigą, dar niekada nemačiau pinigo, ir bit laimingas išgirdęs mane jo liežuviu atsiliepiantį, pasakiau: Diutsch, jeib toliau taip eisi, insmuksi pelkėna saule šviesioja

baugi nederėjo sakyti saule šviesioja, rūkas bit norints peiliu raikyk, betaig jis suprato

paskui pasisakiau žinantis, jogei vokiečiai ateit iž šalies, kur visada pavasaris ir žydi citrinų medžiai, betaig mūsipi Palėjoje rūkas, o tame rūke slampioja tie išgamos vaikų vaikai tų arabų, su kuriais Karolis Didysis kovėsi, anie pikti žmonės, vos tik pamato piligrimą, tvoja kuoka dantysna ir net plaukus nuog galvos nurauna, todrin jeib eitumbite sykiu mano tėvo Galjaudo trobon gan iz mir got, ten rastumbite kelis šaukštus karštymo ir šieniką pergulėtie tvarte, o rytoj kai prašvis, parodysiu kelią, juoba jeng turite pinigą gratie benedicite, esme vargšės žmonės, betaig teisingos

taip jį parsivedžiau savop tėvop ~~Gaiaudo~~ Galjaudop, tas praplyšo šaukti: subingalvi, ką savie manai, kodrin kiekvienamui pirmamui sakai mano vardą, niekada nežinosi, gal anas kokis Monferato markgrafystės vasalas, kuris paskui pareikalaus dešimtinės fructibus ir šieno, ir leguminibus arba pašaro, arba pekų, tada galėsme eitie elgetautų, ir jau taikėsi lazdą čiuptie

pasakiau, jogei ponas esti alemanas, o ne iž Monferato, tėvas atsakė: dar tamsiau nekad naktį, betaig kai pasakiau apie pinigą, nusiramino, marengiečių kaktos kietos kaip jaučių, tačiau suktos kaip lapių, jis akies mirksniu sumojo galįs pasipelnytie, todrin manie paliepė: tu, kuris visokį liežuvį permanai, pasakyk štai ką

taigi pasakyk: esme žmonės vargšės, betaig teisingos

jau pasakiau, tariau

na, ir kas, pakartok, taigi dėkui užu pinigą, dar turiu šieno arkliui, taigi prieg dubenėliui viralo pridėsiu sūrio, duonos irgi taurę to gerojo, taigi paguldyk jį savon vietona palei ugnį, o pats šiandieną drožk ~~fuog foko~~ tvartan, taigi parodykitie manie pinigą, aš geidautumbiau Genujos solido, jauskitės kaip namie, nesa mumus, marengiečiamus, svečias esti šventas

ponas tarė: cha cha, jūs iš Marincum gudrūs, betaig sandėris yra

sandėris, todėlei duosiu jumus šituodu pinigu ir neprašyk Genujos solido, nesanga užu Genujos solidą aš kaufo *jus, jūsų namus ir jūsų pekus, todrin imk ir tylėk, nesa daugiai pelnei, mano tėvas tylėdamas paėmė du pinigu, kuriuodu tas ponas metė ant stalo, nesa marengiečių kaktos kietos, tačiau suktos, ir jis (tas ponas) rijo kaip vilkas, ne, kaip du (vilku), paskui mano tėvas su mano motina nuejo gultų, visą dieną lenkė nugaras, kolei aš valkiojaus po Frasketą,* herre *pasakė: labas vynas, dar šlakelį išgertumbiau čia prieg ugniai, o tu* kint *manie pasakyk ižgi kur taip gerai moki mano liežuvį*

ad petitionem tuam frater ysingrine carissime primos libros chronicae meae missur
ne humane pravitate

čia irgi nevaliojau nugremžtie

toliau rašau chroniką ano vakaro su alemanų ponu, kuris norėjo žinotie iž kur moku jo liežuvį, ir pasakiau jamui turįs kalbų dovaną kaip apaštalai ir regėjimo dovaną kaip magdalietės, nesa vaikščiodamas medėje regėjau šventąjį Baudoliną raitą ant vienaragio balto su įviju ragu ten, kur ašvieniai turi, ką mes sakom esančią nosį

betaig ašvieniai neturi nosies, nesa po jai būtų ūsai kaip pono, kuris turėjo gražius ūsus, spalvos kaip vario keptuvė, norint kiti alemanai bit su geltonais plaukais net ausisu

jis pasakė, gerai, matei tą, ką sakai esantį vienaragį, betaig ižgi kur sužinojai pasaulyje gyvenant vienaragius, atsakiau perskaitęs knygoje, kuri esti Frasketos atsiskyrėlio, jis taip išpūtė veizolus, jogei pasidarė panašus ing apuoką, ir paklausė: ar tu moki skaitytie?

po paraliais, atsakiau, nū papasakosiu pasaką

taigi, pasaka bit apie šventą atsiskyrėlį, kuris gyveno miškiepi, kartais žmonės jamui atnešdavo vištą ar kiškį, jis melsdavosi iž knygos, o žmonėmus einant pro šalį mušdavosi krūtinėna akmemi, betaig manau ten buvus žemės grumstą ir jamui ne taip skaudėdavo, taigi tądieną jamui atnešė du kiaušiniu ir, kolei jis skaitė, pamaniau, pasidalinkime krikščioniškai, vienas tavie, kitas manie, svarbiausia,

kad jis nepamatytų, nežinau, kaip jis skaitydamas pamatė, betaig čiupo mane užu čiupros, aš pasakiau: diviserunt vestimenta mea, tada jis pratrūko juokties ir pasakė: esi gudras vaikis, ateik čiona kiekvieną dieną, išmokysiu tave skaitytie

taip jis mane mokė rašto vis suduodamas per galvą, betaig susidraugavęs pradėjo byloti, kokis aš esantis dailus irgi tvirtas vaikis, kokiais gražumis liūto karčiais, prašė parodytie, ar stiprios mano rankos, ar tvirta krūtinė, leistie paliestie ten, iš kur kojos dygsta, sakė, paveizėsiu, ar esi sveikas, tada susiprotėjau, kuo tai kvepia, ir trenkiau jamui keliu pautuosna, tas susisuko dvilinkas, tik išstenėjo, jergutėliau, nueisiu Marengan ir pasakysiu, jogei esi velino apsėstas ir tave sudegins, gerai, tariau, aš pirmas nueisiu ir pasakysiu matęs jį naktį žakantį raganą, paveizėsim, kas tada bus apsėstas, tada jis tarė: palauk, aš tik pajuokavau, tenorėjau patikrintie, ar bijai Dievo, nū apie tai nebekalbėkim, ateik rytoj, išmokysiu tave rašytie, nesa skaitytie nieko nekainuoja, gana veizėtie ir krutintie lūpas, betaig jei nori parašytie knygą, reikia lapų, rašalo ir plunksnos, kuri alba pratalia arabat ir nigrum semen seminabat – jis vis bylodavo lotyniškai

atsakiau, kad pakaks mokėtie skaitytie, ir išmoksi, ko dar nemoki, o rašydamas gali parašytie tik tai, ką jau moki, todrin verčiau liksiu nesimokęs rašytie, betaig sveika subine

kai taip papasakojau tamui alemanų ponui, jis juokėsi lygu pamišęs ir tarė: vyras, mažasis riteri, tie atsiskyrėliai visi allesammt Sodomiten, *betaig pasakyk, ką dar matei medėje, o aš, taręs jį santį vieną iš imperatoriaus Frydricho palydos, kur taikėsi užkariautie Terdoną, pamaniau verčiau jamui įsiteiksiu ir gal pelnysiu dar vieną pinigą, todrin pasakiau prieš dvi nakti matęs šventąjį Baudoliną ir tas manie sakęs, jogei imperatorius Terdonoje laimėsiąs didę pergalę, nesa Frydrichas esti vienas ir tikras jis valdovas visoje Longobardijoje, o priegtamui ir Frasketoje*

tada tas ponas pasakė: tu kint *esi Dangaus siųstas, ar nori kartu keliautie imperatoriaus kariaunos stovyklona ir ten pakartotie, ką girdėjai ižgi šventojo Baudolino, aš atsakiau, jeibeg jis nori, galiu dar pasakytie ižgi šventojo Baudolino girdėjęs apgultin atvyksian-*

čius ir šventą Petrą su Paulium, kurie ves imperatoriaus karius, o jis pasakė Ach wie Wunderbar, manie būtų gana vieno Petro Kint, keliauk su manimi ir būsi laimingas

sutikau ar beveik sutikau, ir kitą rytą tas ponas pasakė mano tėvui pasiimsiąs mane ir nusivesiąs ten, kur aš išmoksiąs skaitytie ir rašytie, o gal net tapsiąs rūminyku

mano tėvas Galjaudas gerai nepermanė, ką tai reiškia, betaig suprato, jog namai išsivaduotų nuog vienos veltėdės burnos ir neberei-kės sergėti tokio dykaduonio, betaig pagalvojo, baugi tas ponas iš tų, kurie vaikšto po muges ir turgus su beždžione, kuris gali manimi pasinaudotie, ir tai jamui nepatiko, betaig ponas pasakė santis didikas, o tarp alemanų nesti Sodomiten

kas tie sodomitai, paklausė mano tėvas, paaiškinau, kad jie vyrai, kurie lenda vyrump, tik pamanykit, atsakė, tokių visur esti, betaig pamatęs poną traukiantį dar penkis pinigus prieg dviem vakarykščiam, nebesispyrė ir tarė: eik, sūnau, tai tavo laimė, o gal ir mūsų, tie alemanai kur apsisukę vis grįžta mūsų kraštuosna, gal kartais užsuksi aplankytie, prisiekiau taip padarysiantis ir iškeliavau, betaig ašaros spaudė gerklę, nesa mačiau savo motiną raudančią, tarytumei eitumbiau tikrospi mirtiespi

taip mudu iškeliavova ir ponas liepė vesti imperatoriaus karių stovyklona, lengviau užu lengvą, tariau, tereikia sektie paskui saulę arba eitie ten iž kur ji ateit

taip mudviem bekeliaujant, kai jau pasimatė stovykla, priešais atjojo išsidabinusių raitininkų kuopa, kurie vos mus pamatę puolė ant kelių, nuleido ietis ir vėliavas, pakėlė kardus, kas nū bus, pamaniau, o jie ėmė šauktie ~~Chaiser~~ Kaisar šį ir Keiser tą, ir Sanctissimus Rex, ir bučiuotie jamui rankas, manie ko žandikaulis neišniro, taip išžiojau nasrus, nesang tik tada supratau, kad tas ponas raudona barzda esti gyvas imperatorius Frydrichas, o aš jamui visą vakarą riečiau niekus kaip kokiamui paprasčiausiamui mulkiui

nū manie nukirs galvą, pamaniau, betaig juk kainavau jamui VII pinigus, jeib būtų norėjęs nukirstie manie galvą, galėjo tai padarytie vakar nieko nesumokėjęs

o jis sako, nurimkit, visakas gerai, parnešu didžių naujienų apie

regėjimą, vaike, papasakok visiemus savo regėjimą, kurį patyrei medėje, tada lyg pakirstas griuvau ant žemės, išsproginau akis ir apsiputojęs surikau: regėjau, regėjau, ir papasakojau visą pasaką apie šventąjį Baudoliną ir jo pranašystę, o visi šlovino ~~domineddio~~ Visagalį ir bylojo: stebuklas, stebuklas, gottstehmirbei

ten būta ir pasiuntinių iž Terdonos, kurie dar nebuvo apsisprendę, pasiduotie ar laikyties, betaig išgirdę mane pasakojantį suklupo ant kelių ir pasakė, jeigu ir šventiejie prieš juos – verčiau pasiduotie, nes vis tiek ilgai neatsilaikysią

paskui pamačiau terdoniečius išenčius iž miesto, vyrus, moteris, vaikus ir senius raudančius, o alemanai vedė juos kaip avis ar aveles, ogi pavijiečiai kaip pamišę puolė pirmyn, pirmyn Terdonon, su kūjais, kuokomis ir kirtikliais, jiejie iž laimės leipo galėdami iki pamatamus sugriautie miestą

taip vakarop nuog kalvų pakilo didi dūmai ir Terdonos nebeliko, tokis tas karas, kaip sako mano tėvas Galjaudas, anas gi bjauras gyvulys

betaig geriau jie nekaip mes

vakare imperatorius laimingas grįžo tabernakuliuosna, nykščiu ir smiliumi švelniai suėmė mano žandą – tėvas niekada to nedarydavo, paskui pasišaukė poną, kuris bit gerasis kanauninkas Raevinas, ir paliepė jamui išmokytie mane rašytie ir skaičiuotie, ir dar gramatikos, tada nežinojau, kas tai, betaig nū palengva jau išmokau, mano tėvas Galjaudas to nė mintisu regėtie nebūtų galėjęs

ižgi kur manie buvo žinotie, jogei taip gera būtie mokytamui

gratia agamus ~~domini dominus~~, vienu žodžiu, dėkokime Dievui

*betaig rašant chroniką ir žiemą pila karštis, dar baisu, nesa žiburys gęsta, beigi kaip kažin kas kadaise yra pasakęs, nykštį gelia**

* Autorius sako: *„šitaip šneka Frasketoj, betaig aneivienas dar taip nerašė“*. Turint galvoje aplinkybę, kad XII–XIII a. Lietuvoje ne tik *taip*, bet apskritai dar *niekaip* nerašė, lietuviškai perteikiamo teksto kalbą stengtasi bent kiek priartinti prie anų laikų vartosenos. Tam labiausiai tiko iš ikirašytinio lietuvių kalbos istorijos laikotarpio rekonstruotos archajiškos morfologinės žodžių formos, kai kurios sintaksinės konstrukcijos ir vienas kitas šiandien jau nebevartojamas archajiškumo atspalvį turintis žodis, ypač tam tikri jungtukai ir dalelytės. *Regina Venckutė, humanitarinių mokslų daktarė*

2.

BAUDOLINAS SUTINKA NIKETĄ KONJATĄ

– Kas čia? – paklausė Niketas, pavartęs rankose pergamentą ir pabandęs perskaityti, kas jame parašyta.

– Mano pirmasis bandymas rašyti, – atsakė Baudolinas. – Nuo tada, kai tai parašiau – tuomet buvau gal keturiolikos, dar visai laukinis padaras, – visur jį vežiojuos kaip talismaną. Vėliau primarginau ne vieną pergamentą, kartais rašydavau kiekvieną mielą dieną. Man atrodė, gyvenu tik todėl, kad vakare galiu papasakoti tai, kas man nutiko rytą. Paskui jau tik kartą per mėnesį parašydavau keletą eilučių apie svarbiausius įvykius. Sakydavau: kai būsiu jau gerokai nukeliavęs gyvenimo keliu – kaip, tarkim, dabar, – pagal tuos apmatus parašysiu „Baudolino žygius". Taip visose kelionėse mane lydėjo ir mano gyvenimo istorija. Bet kai bėgau iš kunigo Jono karalystės...

– Kunigo Jono? Neteko apie jį girdėti.

– Papasakosiu, išgirsi gal net per daug. Taigi, kaip sakiau, bėgdamas pamečiau savo užrašus. Jaučiausi, tarsi būčiau netekęs paties gyvenimo.

– Pasakysi, ką prisimeni. Aš gaunu faktų nuotrupas, įvykių skutus – ir sukuriu iš jų istoriją, išaustą ant Apvaizdos apmatų. Išgelbėdamas mane, padovanojai tą krislą man dar lemtos ateities, todėl atsilyginsiu grąžindamas tau praeitį, kurios netekai.

– Gal mano istorija neturi prasmės...

– Nėra beprasmių istorijų. Be to, esu iš tų, kurie moka rasti prasmę net ten, kur kiti jos neįžvelgia. Istorija tampa gyvenimo knyga – tarsi griaudžiantis trimitas prikelia iš kapų tai, kas jau seniai sudūlėję... Tik tam reikia laiko: turi apgalvoti įvykius, su-

gretinti juos, rasti net menkiausias sąsajas. Kita vertus, daugiau neturime ką veikti: tavo genujiečiai sako, kad reikia palaukti, kol aprims tų šunų pasiutimas.

Niketas Konjatas, rūmų oratorius, aukščiausiasis imperijos teisėjas, slaptasis teisėjas, paslapčių logotetas, arba, kaip sakytų lotynai, Bizantijos basilėjo kancleris, be to, daugelio Komninų ir Angelų istorikas, smalsiai žiūrėjo į priešais stovintį žmogų. Baudolinas pasakė, kad imperatoriaus Frydricho laikais jie jau buvo susitikę Galipolyje, bet jei jis ten ir buvęs, tai gausiame rūmininkų būryje, o šit Niketas, derėjęsis basilėjo vardu, labiau krito į akis. Melavo? Šiaip ar taip, būtent jis išgelbėjo jį nuo užkariautojų įniršio, atvedė į saugią vietą, padėjo susijungti su šeima ir pažadėjo išvesti iš Konstantinopolio...

Niketas stebėjo savo išgelbėtoją. Jis labiau priminė saracėną nei krikščionį. Saulėje įrudęs veidas, blyškus randas per visą skruostą, raudonų plaukų kupeta, panaši į liūto karčius. Niketas nustebo sužinojęs, kad tas vyras jau perkopęs šešias dešimtis. Jo rankos buvo stambios: kai laikydavo sunėręs jas ant krūtinės, išpampdavo raumenų gumbai. Kaimiečio rankos, labiau tinkamos laikyti kastuvą nei kardą.

Bet jis laisvai kalbėjo graikiškai, nesispjaudydamas sulig kiekvienu žodžiu kaip dažniausia kiti svetimšaliai, ir pats Niketas girdėjo jį kreipiantis į užkariautojus jų šiurkščia kalba: kalbėjo ja greit ir sausai, kaip tas, kuris moka ją panaudoti ir užgaulei. Kita vertus, aną vakarą jis prisipažino turįs Dievo dovaną: girdėdamas kitus kalbant kuria nors kalba netrukus ir pats gebėdavo kalbėti taip kaip jie. Ypatingas talentas, Niketo galva, duotas tik apaštalams.

Gyvendamas rūmuose, o dar tokiuose, Niketas išmoko blaiviai vertinti žmones ir jais nepasitikėti. Baudolinas jį stulbino savo maniera kalbėdamas vogčiomis stebėti pašnekovą, tarsi įspėdamas, kad jo žodžių neverta priimti rimtai. Bjaurus įprotis, nors atleistinas kiekvienam, tik, žinoma, ne tam, iš kurio lauki tikro liudijimo, vėliau turėsiančio virsti Istorija. Kita vertus, Niketas

buvo smalsus iš prigimties. Jis mėgo klausytis kitų pasakojimų, ir ne vien apie jam nežinomus dalykus. Kai girdėdavo ką nors pasakojant apie tai, ką buvo regėjęs savo akimis, pasijusdavo tarsi naujai juos matytų, lyg stovėtų ant kurio nors iš tų kalnų su šventųjų statulomis ir žiūrėtų į uolas iš aukšto, kaip pranašas, o ne iš apačios, kaip paprastas tikintysis. Be to, jam patiko kalbėtis su lotynais, kurie skyrėsi nuo graikų jau vien tomis naujomis kalbomis, nes kiekviena buvo vis kitokia.

Niketas ir Baudolinas sėdėjo vienas prieš kitą bokšto kambaryje su dvilypiais siaurais langais trijose sienose. Pro vieną buvo matyti Aukso Ragas ir Peros krantas su tarp priemiesčių ir sutrešusių namelių besistiebiančiu Galatos bokštu, o pro kitą – uosto kanalas, susisiekiantis su Švento Jurgio sąsiauriu. Pagaliau trečiasis vėrėsi į vakarus ir pro jį turėjo matytis visas Konstantinopolis. Bet tąryt švelnią dangaus žydrynę temdė iš liepsnose skendinčių rūmų ir bazilikų virstantys tiršti dūmai.

Per paskutinius devynis mėnesius miestas degė jau trečią kartą. Pirmasis gaisras suniokojo rūmų sandėlius ir atsargas, nuo Blachernajaus iki Konstantino mūrų, antrasis pasiglemžė visus venecijiečių, amalfiečių, piziečių ir žydų podėlius, nuo Peramos kone iki pakrantės, pasigailėdamas tik genujiečių kvartalo beveik pačioje Akropolio papėdėje. Trečiasis dabar siaubė kas dar buvo likę.

Žemai garmėjo tikra ugnies upė, virto portikai, griuvo namai, skilinėjo kolonos, laužai šaudė liepsnų kamuoliais, siekiančiais ir atokesnius namus, paskui ugnis, nešama tą pragarą kurstančių aikštingų vėjų, grįždavo pasiglemžti ir to, ko anksčiau buvo pasigailėjusi. Aukštyn kilo tiršti debesys, apačioje dar nurausvinti liepsnų, tik jau kitos spalvos, nežinia, ar dėl tekančios saulės spindulių, degančios medienos ar kitų medžiagų, iš kurių kilo, prigimties. Iš skirtingų miesto pusių vėjas atpūsdavo muskato riešuto, cinamono, pipirų ir šafrano, garstyčių ar imbiero kvapus. Taigi gražiausias pasaulio miestas degė, tačiau lyg kvapnusis smilkytuvas.

Baudolinas sėdėjo nugara į trečiąjį langą ir atrodė lyg tamsus dvejopos šviesos – dienos ir gaisro – išryškintas šešėlis. Niketas klausėsi jo, mintimis vis nuklysdamas į praėjusių dienų įvykius.

Tą 1204 Viešpaties metų, arba šeši tūkstančiai septyni šimtai dvyliktųjų metų nuo pasaulio pradžios, kaip skaičiuota Bizantijoje, balandžio keturioliktosios rytą Konstantinopolyje jau dvi dienas šeimininkavo barbarai. Bizantijos kariuomenė, per iškilmingą rikiuotę spindėjusi šarvais, skydais ir šalmais, ir imperatoriaus gvardija iš anglų ir danų samdinių, ginkluotų baisiaisiais dviašmeniais kirviais, dar penktadienį karštai kovojusios su priešu, pirmadienį pasidavė, šiam pagaliau įveikus miesto mūrus. Pergalė buvo tokia netikėta, kad net patys nugalėtojai vakarop baugščiai sustojo laukdami atkirčio, o nenorėdami prisileisti artyn gynėjų vėl padegė miestą. Bet jau antradienio rytą visas miestas žinojo, kad uzurpatorius Aleksijus Dukas Murcuflas naktį pabėgo į šalies gilumą. Miestiečiai, apleisti ir nugalėti, prakeikė tą sostų grobiką, dar iki vakar vakaro šlovintą, kaip ir tada, kai jis pasmaugė savo pirmtaką, ir, nežinodami, ką daryti, – bailiai, bailiai, bailiai, kokia gėda, dejavo Niketas dėl tokios kapituliacijos, – susirinko į gausią procesiją, su patriarchu, daugybe dvasininkų apeiginiais drabužiais ir meldžiančių pasigailėti vienuolių, pasiruošusių parsiduoti naujajai valdžiai, kaip parsiduodavo kiekvienai ankstesnei, ir nešini kryžiais bei mūsų Viešpaties paveikslais, iškeltais taip aukštai, kaip aukštai kilo jų šauksmai ir raudos, patraukė pasitikti nugalėtojų, vildamiesi sugraudinti jų širdis.

Kokia paikystė buvo tikėtis tų barbarų gailestingumo: jiems nereikėjo pasiduodančio priešo, kad įvykdytų tai, apie ką seniai svajojo – sugriautų didžiausią, turintį daugiausia gyventojų, turtingiausią, tauriausią pasaulio miestą ir pasidalytų jo palaikus. Didžiulė raudotojų eisena stojo prieš tuos klaidatikius piktai suraukais antakiais, ant kanopomis rausiančių žemę žirgų, su raudonais nuo kraujo kardais. Buvo duotas ženklas pradėti plėšti miestą, tarsi tos eisenos nė būti nebūtų buvę.

O Viešpatie Dieve, koks tada mus užgriuvo sielvartas ir kančios! Kodėl nepakilo jūra, neužtemo saulė, raudonas mėnuo ar susibėgusios žvaigždės neperspėjo mūsų apie šitą nelaimę? Taip raudojo Niketas tą antradienio vakarą, kai sutrikęs klajojo po buvusią paskutiniųjų romėnų sostinę, vengdamas susidurti su klaidatikių gaujomis, naujų gaisro židinių nuolat verčiamas sukti į šalį, beviltiškai ieškodamas kelio namo ir baimindamasis, kad tie niekšai nenuskriaustų jo šeimos.

Pagaliau, artėjant nakčiai, nedrįsdamas kirsti atviros vietos tarp Šventos Sofijos soboro ir hipodromo, jis, matydamas atviras didžiąsias duris, puolė į šventovę vildamasis, kad įsiutę barbarai nedrįso išniekinti bent šios vietos.

Vos įėjęs išblyško iš siaubo. Visas jos erdvus vidus buvo nusėtas lavonais, tarp jų ant žirgų blaškėsi girti priešo raitininkai. Šventovės gilumoje padugnių būrelis vėzdais laužė paauksuotus sidabrinius sakyklos vartelius. Pačią nuostabaus grožio sakyklą apjuosė virvėmis, kad mulų kinkinys išrautų ją iš vietos ir ištemptų lauk. Girtų plėšikų būrys burnodamas ginė gyvulius, bet šių kanopos slydinėjo glotniomis grindimis, kareiviai rimbais baksnojo ir vanojo nelaimėlius, ir tie iš baimės šaudė mėšlo papliūpomis, kai kurie iš jų krito, susilaužę kojas, todėl plotas aplink sakyklą buvo lyg kraujo ir išmatų klampynė.

Tos Antikristo kariuomenės būriai siautėjo ir prie altorių. Niketas matė, kaip vienas toks būrys atvėrė tabernakulį, nusviedė ant grindų šventus paveikslus, čiupo taures, durklu išlupo brangakmenius ir paslėpė drabužių klostėse, o jas pačias sumetė į bendrą krūvą perlydyti. Kai kurie nusisegę nuo balnų vyno gertuves vaipydamiesi pylė jį į šventuosius indus ir gėrė, mėgdžiodami dvasininkų mostus. Negana to, pusnuogė basakojė girta kekšė, užsikorusi ant jau išplėšto didžiojo altoriaus, šoko ant komunijos stalo, vaipydamasi mėgdžiojo šventąsias apeigas, o vyrai juokėsi ir ragino nusimesti paskutinius drabužius, ir ji, jau beveik nuoga, pradėjo šokti prieš altorių senovinį nešvankų beprotišką šokį, kol pavargusi ir uždususi pagaliau krito patriarcho krėslan.

Ašarodamas dėl to, ką pamatė, Niketas pasuko į šventyklos gilumą, kur aukštyn stiebės Prakaituojančia vadinama kolona, – ją palietęs tikrai pajusdavai mistišką prakaitą, – tačiau ne dėl šio įstabaus reiškinio Niketas prie jos skubėjo. Pusiaukelėje prieš jį išdygo du galingi atėjūnai, Niketui pasirodę tarytum milžinai, kurie kažką įsakmiai suriko. Nereikėjo mokėti jų kalbos, kad suprastum, jog pamatę dvariškio drabužius jie nusprendė jį turint daug aukso ar bent galint pasakyti, kur jį paslėpęs. Niketą apleido jėgos, nes blaškydamasis užkariauto miesto gatvėmis turėjo progą įsitikinti, jog negana buvo parodyti keletą monetų ar dievagotis nepaslėpus jokio lobio: pažemintus kilminguosius, ašarojančius senius, beturčius turtuolius mirtinai užkankindavo, kad išgautų prisipažinimą apie paslėptus turtus, ir nužudydavo, jei jų nebeturėjo ir nieko negalėdavo pasakyti, ar palikdavo tysoti ant žemės, kai atskleisdavo, kur jie, tokius žaizdotus, kad vis tiek buvo pasmerkti mirti, o jų kankintojai jau kilnodavo akmenis, griaudavo sienas, ardydavo lubas ir savo plėšriais nagais čiupdavo brangiuosius indus, naršydavo po šilkus ir aksomus, glostydavo kailius, žarstydavo brangakmenius ir monetas, uostydavo maišelius ir indus su retais prieskoniais.

Taip, tą akimirką Niketas išvydo save jau negyvą, apverkė paliktą šeimą ir meldė visagalį Dievą atleisti nuodėmes. Ir tą pat akimirką į Šventos Sofijos soborą įjojo Baudolinas.

Jis atrodė gražus kaip Saladinas – ant gūnia užkloto žirgo, su didžiuliu raudonu kryžium ant krūtinės, iškėlęs iš makšties ištrauktą kardą, rėkdamas: „Judai prakeiktieji, kuiliai neraliuoti, velnio išperos, ar taip dera elgtis su mūsų Viešpaties turtu?“, ir kardo plokštuma puolė daužyti tuos šventvagius kryžininkus, tik jis buvo ne girtas, o įtūžęs. Prijojęs patriarcho krėsle išsidrėbusią paleistuvę pasilenkė, čiupo už plaukų ir nuvilko per mulų mėšlą, baisiais žodžiais minėdamas ją pagimdžiusią motiną. Bet tie, kuriuos tikėjosi nubausti, buvo tokie girti ar taip įnikę plėšti brangakmenius iš visur, kur dar galėjo jų rasti, kad jo nepaisė.

O jis jau stovėjo prieš tuos abu milžinus, pasiruošusius nukankinti Niketą, pažvelgė į maldaujantį pasigailėti nelaimėlį, paleido kekšės plaukus – sudarkyta ji krito ant žemės, ir prabilo puikia graikų kalba:

– Prisiekiu visais dvylika Karalių, tu esi ponas Niketas, basilėjo ministras! Kuo galėčiau padėti?

– Broli Kristuje, kad ir kas būtum, – sušuko Niketas, – išvaduok mane iš tų mano mirties ištroškusių barbarų rankų, išgelbėk mano kūną – ir išganysi savąją sielą!

Iš tos rytietiškos jų šnekos lotynų kryžininkai nedaug tesuprato, todėl Provanso tarme kreipėsi paaiškinimo į Baudoliną, kurį palaikė savu. Ir Baudolinas puikia Provanso tarme išrėkė jiems, kad šitas vyras yra Flandrijos grafo Baldovino belaisvis dėl *arcana imperii*, bet to jiems, vargšams kareiviams, nelemta suprasti, ir šio įsakytas visur jo ieškojęs. Tiedu akimirką stovėjo nustėrę, paskui, nutarę negaišti laiko ginčams ir verčiau pasiieškoti lengvesnio grobio, patraukė prie didžiojo altoriaus.

Niketas nepuolė kniūbsčias bučiuoti kojų savo išgelbėtojui, nes ir taip jau gulėjo, tačiau buvo per daug sutrikęs, kad elgtųsi oriai, kaip derėjo jo padėčiai.

– Ak, mano gerasis pone, dėkoju tau už pagalbą, matau, kad ne visi lotynai tokie pasiutę žvėrys, neapykantos iškreiptais veidais. Taip nesielgė nė Jeruzalę užėmę saracėnai, netgi Saladinas pasitenkino keletu monetų ir paleido jos gyventojus gyvus ir sveikus! Kokia gėda visiems krikščionims – ginkluoti broliai prieš brolius, kryžininkai, turėję užkariauti Šventąjį kapą, tačiau, suvilioti godulio ir pavydo, griaunantys Romos imperiją! O, Konstantinopoli, Konstantinopoli, šventyklų motina, tikėjimo karaliene, tobulų tiesų kūrėjau, visų mokslų šaltini, grožio inde, tau teko iš Dievo rankų išgerti pykčio taurę, tave sudegino liepsnos, didesnės už tas, kurios prarijo Pentapolį! Kokie pavydūs ir nenumaldomi demonai paskleidė ant tavęs savo paleistuvystės svaigulį, kokie iškrypę ir pasibjaurėtini protai uždegė tau sutuoktuvių deglą. O, motina karališkais aukso ir purpuro drabužiais, dabar sutepta, išsekinta, apiplėšta savo vaikų, tarytum nar-

ve įkalinti paukščiai nerandame kelio ištrūkti iš šito mums priklausiusio miesto ir neturim jėgų čia pasilikti, bet sukamės po jį tarsi žvaigždės klajoklės, nuolat suklysdami!

– Pone Niketai, – tarė Baudolinas, – girdėjau, kad jūs, graikai, kalbate daug ir apie viską, tik nebūčiau patikėjęs, jog tiek. Dabar svarbiausia išnešti iš čia sveiką kailį. Galiu tave paslėpti genujiečių kvartale, bet privalai pasakyti, kaip greičiausia ir saugiausia pasiekti Neorioną: kryžius ant mano krūtinės saugo mane, bet ne tave. Žmonės čia visai pametę galvas – išvydę mane su belaisviu graiku manys jį esant ko nors vertą ir pasistengs iš manęs išplėšti.

– Žinau vieną kelią, tik ne gatvėmis, – tarė Niketas, – ir turėsi palikti žirgą...

– Puiku, paliksiu, – tarė Baudolinas taip nerūpestingai, kad Niketas apstulbo, tiesa, nenutuokdamas, kaip pigiai tas ristūnas šiam atsiėjo.

Tada Niketas paprašė padėti jam atsistoti, paėmė Baudoliną už rankos ir vogčiomis prisiartino prie Prakaituojančios kolonos. Apsidairė: po visą šventyklą plėšti įnikę kryžininkai, iš tolo atrodantys lyg ropinėjančios skruzdės, į juodu nė nežiūrėjo. Tada priklaupė už kolonos ir įkišo pirštus į plyšį tarp grindų plokščių.

– Padėk, – tarė Baudolinui, – gal dviese pajėgsim.

Tikrai, kiek pavargus plokštė pakilo, atverdama tamsią angą.

– Ten yra laiptai, – tarė Niketas, – aš eisiu pirmas, nes žinau, kur statyti kojas. Tu užverk paskui save plokštę.

– Ką darysim? – paklausė Baudolinas.

– Leisimės, – atsakė Niketas, – paskui apgraibomis suieškosime nišą, kur turi būti deglų ir titnago.

– Konstantinopolis – gražus ir kupinas staigmenų miestas, – tarė Baudolinas leisdamasis įvijais laiptais. – Gaila, kad tie gyvuliai nepaliks čia akmens ant akmens.

– Tie gyvuliai? – paklausė Niketas. – Argi tu ne vienas iš jų?

– Aš? – nustebo Baudolinas. – Ak, ne. Jei taip manai dėl mano apdaro, tai jį pasiskolinau. Kai jie įsiveržė į miestą, aš jau čia buvau. Kur deglai?

– Kantrybės, dar kelios pakopos. Kas tu, kuo vardu?

– Baudolinas iš Aleksandrijos, tik ne tos, kur Egipte, dabar ji vadinama Cezarėja, tikriau, niekaip nebevadinama, nes sudeginta lygiai kaip Konstantinopolis. Manoji Aleksandrija yra tarp kalnų šiaurėje ir jūros, prie Mediolano, gal teko girdėti?

– Apie Mediolaną girdėjau. Kadaise jo sienas sugriovė alemanų valdovas. O vėliau mūsų basilėjas davė pinigų joms atstatyti.

– Taip, aš buvau su alemanų imperatorium iki pat jo mirties. O tu jį buvai susitikęs, kai ruošėsi plaukti per Propontidę, beveik prieš penkiolika metų.

– Frydrichas Barbarosa, kitaip – Frydrichas Raudonbarzdis. Didis ir taurus valdovas, švelnus ir gailestingas. Niekada nebūtų pasielgęs kaip šitie...

– Užėmęs miestą jis irgi nebūdavo atlaidus.

Pagaliau jie atsidūrė laiptų papėdėje. Niketas surado deglus ir jie, iškėlę juos aukštai virš galvų, nužingsniavo ilgu tuneliu, kol Baudolino akims atsivėrė Konstantinopolio įsčios, kur po kone didžiausia pasaulyje šventove nematoma plytėjo antroji bazilika, miškas kolonų, stūksančių tamsoje tarsi iš ežero vandenų išnyrantys medžiai. Apversta bazilika arba vienuolyno bažnyčia, kur net šviesa, vos paliečianti aukštų skliautų šešėlyje dunksančius kapitelius, sklido ne iš rozečių ar langų, o vandeningų grindų, atspindinčių lankytojų suvirpintas liepsnas.

– Mieste gausu vandens saugyklų, – tarė Niketas. – Konstantinopolio sodai – ne gamtos, o meno kūrinys. Matai, dabar vanduo mums tesiekia kelius, nes beveik visas išsemtas gesinti gaisrams. Jei užkariautojai sugriaus ir akvedukus, visi mirs iš troškulio. Anksčiau toliau negalėdavai eiti pėsčiomis, tekdavo plaukti valtim.

– Ar ši saugykla susieina su uostu?

– Toli gražu ne, bet žinau perėjas ir laiptus, jungiančius ją su kitomis saugyklomis ir kitais tuneliais, todėl jei ne iki pat Neoriono, tai bent iki Prosforiono galime keliauti po žeme. Deja, – tarė sunerimęs, tarsi tik tą akimirką būtų prisiminęs dar vieną užduotį, – negaliu eiti kartu. Parodysiu tau kelią, bet pats turiu grįžti

atgal. Privalau išgelbėti savo šeimą, pasislėpusią namelyje už Šventos Irenos. Žinai, – pridūrė lyg atsiprašydamas, – mano namai sudegė per antrąjį gaisrą, tą, kur buvo rugpjūtį...

– Pone Niketai, tu beprotis. Iš pradžių privertei mane palikti žirgą ir leistis į požemius, kai ir be tavęs galėjau gatvėmis prijoti Neorioną. O dabar manai pasiekti savo šeimą nesulaikytas kitų piligrimų, panašių į tuos, su kuriais tave radau? Jei tau ir pasiseks, ką paskui darysi? Anksčiau ar vėliau kas nors jus aptiks, o jei tikiesi su šeima kur nors iškeliauti, kur žadi vykti?

– Selimbrijoje turiu draugų, – tarė sutrikęs Niketas.

– Neišmanau, kur ji, bet prieš ten kakdamas pirma turėsi išsigauti iš miesto. Paklausyk, tavo šeimai iš tavęs jokios naudos. O ten, kur tave nuvesiu, rasime draugų genujiečių, kurie šiame mieste jaučiasi kaip namie, jie pratę turėti reikalų su saracėnais, žydais, vienuoliais, imperatoriaus gvardija, persų pirkliais, dabar ir su kryžininkais lotynais. Jie gudrūs: pasakysi, kur tavo šeima, o rytoj atgabens ją ten, kur apsistosime, nežinau, kaip jie tai padarys, bet padarys dėl manęs, nes esu senas jų draugas, ir iš meilės Viešpačiui, tačiau jie – genujiečiai, tad jei ką jiems padovanosi, dar bus geriau. Paskui palauksime, kol viskas nurims – juk įprastai miestas plėšiamas porą dienų, ne ilgiau, patikėk, ne kartą teko matyti. Tada galėsi vykti į Selimbriją ar kur panorėjęs.

Niketas, įtikintas, padėkojo. Jiems keliaujant toliau paklausė, kodėl Baudolinas mieste, jei ne kryžininkas.

– Atvykau čia, kai lotynai jau buvo išsilaipinę priešingame krante. Ne vienas, o kartu su kitais... jų dabar nebėra. Atkeliavome iš labai toli.

– Kodėl nepalikote miesto, kol dar buvo laikas?

Prieš atsakydamas Baudolinas sudvejojo.

– Todėl... todėl, kad turėjau likti, idant kai ką suprasčiau.

– Ar supratai?

– Deja, taip, bet tik šiandien.

– Dar vienas klausimas. Kodėl taip vargsti dėl manęs?

– Ką kita turi daryti doras krikščionis? Bet tavo tiesa. Galėjau

išvaduoti tave iš tųdviejų nagų ir leisti bėgti vienam, tačiau likau prikibęs it kokia siurbėlė. Pone Niketai, supranti, žinau, kad rašai istorijas, kaip ir vyskupas Otas iš Freizingo. Bet kai vyskupas Otas dar buvo gyvas, aš buvau jaunas ir neturėjau savo istorijos, tik troškau klausytis kitų istorijų. Dabar galėčiau turėti savo istoriją, bet ne tik pamečiau, ką buvau užrašęs apie praeitį, – net ir kai bandau ją prisiminti, galvoje viskas susipina. Nesakau, kad neprisimenu faktų, tiesiog nesugebu jų įprasminti. Po to, kas šiandien man nutiko, privalau su kuo nors pasikalbėti, kitaip – išprotėsiu.

– O kas tau šiandien nutiko? – paklausė Niketas sunkiai žirgliodamas vandeniu. Jis buvo jaunesnis už Baudoliną, tačiau mokslininko ir dvariškio gyvenimas pavertė jį storu, tingiu ir glebiu.

– Nužudžiau žmogų. Tą, kuris beveik prieš penkiolika metų nužudė mano įtėvį, geriausią iš valdovų, imperatorių Frydrichą.

– Juk Frydrichas nuskendo Kilikijoje!

– Visi taip manė. Bet jis buvo nužudytas. Pone Niketai, šiandien matei mane švytuojant kardu Šventos Sofijos sobore, bet žinok, kad per visą savo gyvenimą nesu praliejęs kraujo. Aš – taikus žmogus. Bet tąkart turėjau nužudyti, buvau vienintelis galįs įvykdyti teisingumą.

– Papasakosi vėliau. Dabar sakyk, kokia Apvaizda atvedė tave į Šventos Sofijos soborą, kad išgelbėtum man gyvybę.

– Kryžininkams pradėjus plėšti miestą, pasislėpiau tamsioje vietoje. Palikau ją sutemus, prieš valandą, ir atsidūriau prie hipodromo. Manęs vos nesutrypė bėgančių ir rėkiančių graikų minia. Praleisdamas juos, pasitraukiau į vidinį pusiau sudegusio namo kiemą, o jiems prabėgus pamačiau juos besivejančius kryžininkus. Supratau, kas atsitiko, ir akimirksniu galvoje šmėstelėjo mintis: taip, aš lotynas, ne graikas, bet kol tie sužvėrėję lotynai susivoks, tarp manęs ir negyvo graiko nebebus didelio skirtumo. Tai neįmanoma, tikinau save, jie nesikėsins sugriauti didžiausio krikščionybės miesto kaip tik dabar, kai jį užkariavo... Paskui prisiminiau, kad, kai Gotfrydo iš Bujonės laikais jų protėviai užėmė Jeruzalę, nors miestas ir buvo jų, išžudė visus – moteris, vaikus ir

gyvulius, – ir Dievo laimė, kad per klaidą nesudegino Švento kapo. Tiesa, jie buvo krikščionys, užkariavę bedievių miestą, bet keliaudamas mačiau, kaip krikščionys geba susirieti dėl vieno žodžio, gerai žinome, kaip mūsų kunigai jau ilgus metus pykstasi su jūsų kunigais dėl *Filioque*. Pagaliau, istorija rodo, kad įžengusio į miestą kario niekas negali suvaldyti.

– Ką tada darei?

– Išėjau iš kiemelio ir pasieniais priėjau hipodromą. Ten pamačiau, kaip vysta ir apsunksta grožis. Žinai, atvykęs į miestą kartais eidavau į ten pasigėrėti mergelės skulptūra, jos dailiai nutekintomis kojomis, sniego baltumo rankomis ir raudonomis lūpomis, šypsena, krūtine, vėjyje plastančiais plaukais ir drabužiais, – iš tolo negalėjai patikėti, kad ji – iš bronzos, atrodė lyg gyva...

– Tai Elena iš Trojos. Kas jai nutiko?

– Netikėtai pamačiau, kaip kolona, ant kurios ji stovėjo, sulinko tarsi iš pašaknių pakirstas medis ir nuvirto žemėn, sukeldama milžinišką dulkių debesį. Kūnas suskilo į gabalus: galva atsirito per kelis žingsnius nuo manęs, tik tada suvokiau, kokia ji didelė. Galvos nebūčiau gebėjęs nė abiem ilgom rankom apglėbti, ji žiūrėjo į mane šnairai, kaip paslikas žmogus, – nosis horizontali, o lūpos vertikalios, – atleisk, bet jos priminė tas, kurios glūdi moterims tarp šlaunų, lęšiukai iššoko iš akių ir ji atrodė akla, Jėzau švenčiausias, kaip ir šita!

Jis taškydamasis šoko atgal, nes deglo šviesa netikėtai apšvietė vandenyje gulinčią akmeninę galvą, dydžio kaip dešimt žmogaus galvų, laikančią koloną. Šita galva irgi gulėjo – pravira burna, dar panašesne į moters lytį, su plaukų vietoje susirangiusiomis gyvatėmis, dramblio kaulo blyškumo veidu.

Niketas šyptelėjo.

– Ji čia jau ištisus amžius. Tai – medūzos galvos, nežinia iš kur, statytojai jas panaudojo kaip pamatus. Greit išsigąsti...

– Neišsigandau. Mat šitą veidą jau esu matęs. Kitur.

Pastebėjęs Baudolino nerimą, Niketas nusuko pokalbį į šalį.

– Sakei, nuvertė Elenos statulą...

– Kad tik ją vieną. Visas, kurios buvo tarp hipodromo ir forumo, bent jau tas iš metalo. Užsiropšdavo ant jų, apjuosdavo kaklus lynais ar grandinėmis ir tempdavo žemyn dviem ar trim jaučių porom. Mačiau, kaip krito visi vežėjai, sfinksas, Egipto hipopotamas ir krokodilas, didžioji vilkė su prie spenių prisisiurbusiais Romulu ir Remu ir Heraklio statula. Šioji buvo tokia didžiulė, kad nykštys prilygo gero stoto vyrui... Paskui krito obeliskas su visais bareljefais, tas su moterimi viršuje, besisukančia vėjo kryptimi...

– Vėjarodis. Gaila. Kai kurie jų buvo senovės pagonių skulptorių darbo, senesni už pačius romėnus. Bet kodėl, kodėl?

– Kad išlydytų. Ką pirmiausia darai apiplėšęs miestą, – išlydai viską, ko negali išsivežti. Visur suliepsnoja žaizdrai, o čia tiek degančių puikių namų – tikriausios lydymo krosnys. Beje, matei tuos šventykloje, jie negali keliauti nešini iš tabernakulių išplėštomis monstrancijomis ir patenomis. Reikia išlydyti, viską tuoj pat išlydyti. Plėšimas panašus į pjūtį, – aiškino Baudolinas kaip išmanantis žmogus, – pirmiausia reikia pasiskirstyti darbus: vieni renka vynuoges, kiti neša misą, treti gamina valgyti tiems, kurie grūda vynuoges, dar kiti eina atnešti praėjusių metų vyno... Plėšimas – rimtas darbas, aišku, jei nori, kad iš miesto neliktų akmens ant akmens, kaip kadaise iš Mediolano. Bet tam reikėtų pavijiečių – tie mokėjo nušluoti miestą nuo žemės paviršiaus. Šitiems dar daug teks išmokti – numetę statulą jie susėda ant jos gerti, paskui kas nors atitempia už plaukų mergaitę rėkdamas, kad ji dar nekalta, ir visi puola kišti pirštus, idant įsitikintų, ar verta prasidėti... Plėšdamas privalai skubiai ištuštinti visus namus – vieną po kito, o linksminiesi paskui, antraip gudresni pasiglemš, kas geriausia. Žodžiu, tokiems nebūčiau spėjęs nė pasakyti, kad ir aš gimęs Monferato markgrafystėje. Taigi, man liko tik vienas kelias. Pasislėpiau už kampo ir laukiau, kol į skersgatvį įjojo raitininkas, toks girtas, kad nė nesuprato, kur joja, todėl leido žirgui jį nešti. Patempiau už kojos ir jis nusirito žemėn. Nutraukiau šalmą ir paleidau akmeniu jam į galvą...

– Užmušei?

– Ne, tai buvo minkštas akmuo, tenorėjau jį apsvaiginti. Iš jo burnos pradėjo virsti violetiniai vėmalai, įsidrąsinau, nutraukiau grandininius marškinius ir liemenę, paėmiau šalmą, ginklus, žirgą ir leidausi per miestą iki Šventos Sofijos durų, ten pamačiau vidun vedamus mulus, pro mane praėjo būrys sidabriniais šviestuvais su rankos storumo grandinėmis nešinų kareivių, kurie kalbėjo kaip lombardai. Pamatęs tą laužymą, tą grobimą degiau iš gėdos – protas aptemo, juk tie plėšikai buvo iš mano kraštų, ištikimi Romos popiežiaus vaikai...

Taip kalbėdamiesi jau blėstant deglams jie išlipo iš cisternos į naktį ir tuščiais skersgatviais pasiekė genujiečių bokštelį.

Pasibeldė į duris, kažkas jas atidarė, jie buvo priimti ir pamaitinti nuoširdžiai, nemeilikaujant. Baudolinas jautėsi kaip namie ir iškart pristatė Niketą. Vienas iš genujiečių tarė: „Paprasta, mes viskuo pasirūpinsime, o dabar eikit miegot“, – pasakė tai taip tvirtai, kad ne tik Baudolinas, bet ir Niketas ramiai praleido naktį.

3.

BAUDOLINAS PASAKOJA NIKETUI, KĄ NUO MAŽŲ DIENŲ RAŠĖ

Kitą rytą Baudolinas pasišaukė guviausius iš genujiečių – Peverą, Bojamondą, Grilą ir Taraburlą. Niketas nusakė, kur reikia ieškoti jo šeimos, ir tie išėjo dar sykį patikinę, kad nėra ko nerimauti. Tada Niketas paprašė atnešti vyno ir pripylė Baudolinui taurę.

– Jei tik tau patinka šita rūšis, atsiduodanti sakais. Daugelis lotynų juo bjaurisi sakydami, kad smirda pelėsiais.

Gavęs Baudolino patvirtinimą, kad šis graikiškas nektaras – mėgstamiausias jo gėrimas, Niketas pasiruošė klausytis istorijos.

Baudolinas atrodė ištroškęs su kuo nors pasikalbėti, tarsi atsikratyti seniai viduje susikaupusių minčių.

– Štai, pone Niketai, – tarė atverdamas ant kaklo kabojusį odos kapšą ir ištiesdamas jam pergamentą. – Čia mano istorijos pradžia.

Niketas, mokėjęs lotyniškus rašmenis, pabandė jį perskaityti, bet nieko nesuprato.

– Kas tai? – paklausė. – Norėjau pasakyti, kokia kalba parašyta?

– Nežinau. Pone Niketai, pradėsiu taip. Ar žinai, kur yra Janua, arba Genuja, ir Mediolanas, arba Mailandas, kaip sako teutonai, arba germanai, arba alemanai, kaip jūs juos vadinate. Taigi pusiaukelėje tarp šių miestų teka dvi upės, Tanaras ir Bormida, o tarp jų plyti slėnis, kuriame, kai nebūna taip karšta, kad padėjęs ant akmens gali iškepti kiaušinį, tvyro rūkas, kai nėra rūko – sninga, kai nesninga – viskas apledėja, o kai neapledėja – vis tiek šalta. Aš gimiau ten, lygumoje, kuri vadinasi Fraskheta Marinkana,

kur tarp dviejų upių dar slūgso didžiulė pelkė. Visai nepanašu į Propontidės pakrantes...

– Įsivaizduoju.

– Bet man ten patiko. Nesijaučiau vienišas. Pone Niketai, esu toli nukeliavęs, gal net iki pat Didžiosios Indijos...

– Abejoji?

– Ne, tik gerai nė nežinau, kur buvau. Aplankiau šalis, kuriose gyvena raguoti žmonės ir su burnomis ant pilvų. Daugybę mėnesių klajojau bekraštėmis dykumomis, kiek akys užmato besidriekiančiomis lankomis, ir visada jaučiausi tarsi belaisvis kažko, ko net nepajėgia aprėpti mano vaizduotė. O mano krašte, kai eini per rūko apgaubtą mišką, jautiesi tarsi būtum motinos įsčiose: nieko nebijai, jautiesi laisvas. Ir tada, kai nėra rūko, kai eidamas pasijunti ištroškęs, nusilauži nuo medžio varveklį, paskui papūti pirštus, nusėtus *geloni*...

– Ką reiškia šis... juokingas žodis?

– Na, pasakiau ne *gheloioi**! Jūs juk neturite tokio žodžio – teko pasakyti savo kalba. Tai tokios žaizdos ant pirštų ir ant krumplių: atsiveria nuo didelio šalčio ir jas niežti, o kai pasikasai – skauda...

– Kalbi taip, tarsi tau būtų malonu prisiminti...

– Šaltis malonus.

– Gimtinė kiekvienam mieliausia. Bet pasakok toliau.

– Taigi, kadaise ten gyveno romėnai, tie iš Romos, kur kalbėjo lotyniškai, ne tie, kokiais jūs save laikote, nors kalbate graikiškai, mes juos vadiname romėjais, arba grekulais, jei leisi taip pasakyti. Paskui tų romėnų imperija išnyko, Romoje liko tik popiežius, o po visą Italiją išsibarstė žmonės, kalbantys skirtingomis kalbomis. Frasketos gyventojai kalbėjo vienaip, o Terdonos – jau kitaip. Keliaudamas su Frydrichu po Italiją girdėjau daug švelnių kalbų, palyginus su jomis, Frasketos kalba atrodo lyg šuns lojimas, niekas ja nerašo, mat vis dar rašoma lotyniškai. Taigi, kai

* juokingi (*gr.*).

keverzojau šį pergamentą, buvau gal pirmas, pabandęs rašyti taip, kaip mes kalbėjome. Vėliau išsimokslinau ir pradėjau rašyti lotyniškai.

– Bet ką čia sakai?

– Kaip matai, gyvendamas tarp mokytų žmonių žinojau, kelinti eina metai. Rašiau 1155 Viešpaties metų gruodžio mėnesį. Nežinojau, kiek man metų, tėvas sakė, kad dvylika, motina tvirtino, kad jau trylika, – gal dėl vargo užauginti mane Dievo baimėje tų metų jai atrodė daugiau. Pradėjęs rašyti tikrai ėjau keturioliktus. Nuo balandžio iki gruodžio išmokau rašyti. Kai mane išsivežė imperatorius, mokiausi it apsėstas, rašiau kur tik atsidūręs: mūšio lauke, palapinėje ar atsirėmęs į sugriauto namo sieną. Dažniausia ant lentelių, kartais ant pergamento. Pripratau gyventi kaip Frydrichas, kuris vienoje vietoje neužtrukdavo ilgiau nei keletą mėnesių, ir tik žiemą, o likusią metų dalį keliaudavo, kasnakt miegodamas vis kitur.

– Gerai, bet ką čia pasakoji?

– Tų metų pradžioje dar gyvenau su savo tėvu ir motina, turėjom kelias karves ir daržą. Tose apylinkėse buvęs atsiskyrėlis išmokė mane skaityti. Klajodavau miškais ir pelkėmis, buvau lakios vaizduotės, matydavau vienaragius ir sakydavau, kad rūkuose man pasirodęs šventas Baudolinas...

– Niekada negirdėjau šventojo tokiu vardu. Tikrai jį matei?

– Tai mūsų kraštų šventasis, jis buvo Vilos del Foro vyskupas. O ar tikrai jį mačiau – kita kalba. Pone Niketai, turiu bėdą: nuolat painioju tai, ką matau, su tuo, ką norėčiau matyti...

– Daugeliui taip nutinka...

– Taip, bet man visada atsitikdavo taip, kad vos pasakydavau ką matęs ar radęs kokį nors laišką (gal pats ir būdavau jį parašęs), kiti tarsi tik to ir laukdavo. Pone Niketai, žinai, kai kalbi apie tai, ką sukūrė tavo vaizduotė, o kiti tau patvirtina, kad tikrai taip ir yra, – pats pradedi tuo tikėti. Klajodamas po Frasketą, jos miškus, matydavau šventuosius ir vienaragius, o kai sutikau imperatorių, nežinodamas, kas jis, kreipiausi į jį jo kalba ir tariau, kad

šventas Baudolinas man sakęs, jog jis užkariausiąs Terdoną. Pasakiau tai tik norėdamas jį pradžiuginti, bet jis panoro, kad visi tai išgirstų, ypač Terdonos pasiuntiniai, ir įsitikintų, jog net šventieji stoja prieš juos, štai kodėl jis nupirko mane iš mano tėvo, o šis mane pardavė ne tiek dėl tų kelių monetų, kurias jam už mane sumokėjo, kiek norėdamas atsikratyti dar viena burna. Nuo tada mano gyvenimas pasikeitė.

– Tapai jo šeimynykščiu?

– Ne, sūnumi. Tuo metu Frydrichas dar neturėjo vaikų, turbūt pamilo mane, nes rėždavau jam į akis tai, ką kiti iš pagarbos nutylėdavo. Elgėsi su manim kaip su savo tikru vaiku, gyrė už keverzones, už pirmuosius skaičiavimus pirštais, pirmąsias išmoktas žinias apie jo tėvą ir tėvo tėvą... Gal manydamas, jog nesuprantu, kartais atskleisdavo man savo paslaptis.

– Ar šitą tėvą mylėjai labiau už savo tikrąjį gimdytoją, ar tik žavėjaisi jo didybe?

– Pone Niketai, niekada anksčiau nesvarsčiau, ar myliu savo tėvą Galjaudą. Tik saugojausi nepasipinti jam po kojomis ar lazda, ir man atrodė, kad toks turi būti sūnaus gyvenimas. Kad jį mylėjau, supratau tik jam mirus. Neprisimenu, ar kada buvau apkabinęs savo tėvą. Norėdamas išsiverkti glausdavausi prie savo vargšės motinos krūtinės, bet jai reikėjo rūpintis gyvuliais ir nelikdavo laiko mane guosti. Frydrichas buvo gražaus stoto, baltaveidis ir rausvaskruostis, neįrudęs kaip mano kraštiečiai, ugniniais plaukais ir barzda, ilgarankis, plonais pirštais, išpuoselėtais nagais, pasitikintis savim ir įkvepiantis kitiems pasitikėjimo. Jis buvo linksmas ir ryžtingas – skleidė linksmybę ir ryžtą, buvo narsus ir įkvėpdavo drąsos... Aš buvau liūtukas, jis – liūtas. Mokėjo būti žiaurus, bet tiems, kuriuos mylėjo, buvo labai švelnus. Aš jį mylėjau. Jis buvo pirmasis, panoręs mane išklausyti.

– Naudojosi tavim kaip liaudies balsu... Geras valdovas yra tas, kuris klauso ne vien dvariškių, bet siekia išgirsti ir savo valdinių mintis.

– Taip, bet aš jau nebesuvokiau, kas esąs ir kur esąs. Nuo tos

dienos, kai sutikau imperatorių, nuo balandžio iki rugsėjo, imperatoriaus kariuomenė du kartus perėjo Italiją, vieną kartą iš Lombardijos į Romą, kitą kartą – priešinga kryptim, rangydamasi lyg gyvatė nuo Spoleto iki Ankonos, iš ten į Apuliją, paskui vėl į Romaniją ir atgal į Veroną, Tridentą ir Bolzaną, kol pagaliau persirito per kalnus ir grįžo į Vokietiją. Po dvylikos metų, praleistų slėnyje tarp dviejų upių, atsidūriau pačiame pasaulio centre.

– Taip tau atrodė.

– Pone Niketai, žinau, kad pasaulio centras esate jūs, vis dėlto pasaulis daug didesnis už jūsų imperiją, yra dar tolimoji Tulė ir Hibernija. Aišku, palyginus su Konstantinopoliu, Roma tėra griuvėsių krūva, o Paryžius – purvinas kaimas, bet ir ten retkarčiais kas nors atsitinka, pasaulyje daugybė kraštų, kur niekas nekalba graikiškai, ir net rasi žmonių, kurie pritarimą išreiškia pasakydami *oc**.

– *Oc*?

– *Oc*.

– Keista. Bet pasakok toliau.

– Gerai. Pamačiau visą Italiją, daug nepažįstamų vietų ir veidų, niekada neregėtų drabužių, damasko šilkų, auksu siuvinėtų apsiaustų, kardų, šarvų, prisiklausiau balsų ir juos stengiausi išmokti pamėgdžioti. Miglotai prisimenu, kaip Pavijoje Frydrichui įteikė geležinę Italijos karaliaus karūną, kaip leidomės nuo kalnų vadinamosios šiapusinės Italijos link, kelionę prancūzų keliu, kaip imperatorius Sutryje susitiko su popiežium Adrianu, kaip buvo karūnuotas Romoje...

– Tas tavo basilėjas, arba, kaip jūs vadinate, imperatorius, karūnuotas Pavijoje ar Romoje? Ir kodėl Italijoje, jei buvo alemanų basilėjas?

– Pone Niketai, viskas iš eilės. Pas mus, lotynus, ne taip kaip pas jus, romėjus. Pas jus kas nors iškabina basilėjui akis ir pats užima jo vietą, o visi su tuo sutinka, net pats Konstantinopolio

*taip.

patriarchas daro tai, ką jam liepia basilėjas, antraip basilėjas ir jam iškabintų akis...

– Tik nereikia perdėti.

– Aš perdedu? Kai atvykau, man paaiškino, kad basilėjas Aleksijus III sėdo į sostą, apakinęs teisėtą basilėją, savo brolį Isaką.

– Ar pas jus nė vienas karalius nepašalina ankstesniojo, kad užimtų jo sostą?

– Taip, bet nužudo jį mūšyje, nunuodija ar nuduria durklu.

– Matai, jūs, barbarai, neįsivaizduojate geresnio būdo tvarkyti valdžios reikalus. Be to, Isakas buvo Aleksijaus brolis, o brolio nevalia žudyti.

– Suprantu, jis parodė savo gerumą. Pas mus kitaip. Lotynų imperatorius, – o juo nuo Karolio Didžiojo laikų niekad nebuvo lotynas, – yra romėnų imperatorių įpėdinis, kalbu apie Romos romėnus, ne Konstantinopolio. Bet kad būtų tikriau, jį turi karūnuoti popiežius, nes Kristaus įstatymai nušlavė apsimetėlių ir melagių įstatymus. Tačiau kad būtų karūnuotas popiežiaus, imperatorius turi būti pripažintas ir Italijos miestų, kurie gyvena kiekvienas savaip, taigi turi būti karūnuotas Italijos karalium – aišku, jei jį išrinko teutonų kunigaikščiai. Supratai?

Niketas jau seniai buvo supratęs, kad lotynai yra ne tik barbarai, bet ir labai painūs, menkai tesirūpinantys teologinių reikalų skirtumais ir subtilybėmis, bet apie teisės reikalus gebantys iš skiedros vežimą priskaldyti. Todėl tais amžiais, kai Bizantijos romėjai vaisingai darbavosi bažnytiniuose susirinkimuose, siekdami apibrėžti mūsų Viešpaties prigimtį ir nediskutuodami dėl valdžios, atėjusios iš paties Konstantino, vakariečiai, palikę teologiją Romos dvasininkams, leido laiką nuodydami ir badydami vieni kitus, kad įsitikintų, ar dar likęs koks imperatorius ir kas jis. Rezultatas toks, kad tikro imperatoriaus jiems taip ir neteko turėti...

– Taigi, Frydrichui reikėjo būti karūnuotam Romoje. Turbūt buvo labai iškilminga.

– Na, ne visai. Pirma, todėl, kad Švento Petro bazilika Romoje, palyginti su Šventos Sofijos soboru, atrodo kaip skurdi lūšna. An-

tra, todėl, kad padėtis Romoje buvo labai sudėtinga: tomis dienomis popiežius stengėsi nė per žingsnį neatsitolinti nuo Švento Petro bazilikos ir savo rūmų, o kitapus upės mieste šeimininkavo romiečiai. Trečia, todėl, kad negalėjai suprasti, katras katrą siekia paniekinti: popiežius imperatorių ar imperatorius popiežių.

– Kaip tai?

– Iš rūmų kunigaikščių ir vyskupų kalbų supratau, kad jie siuto dėl popiežiaus elgesio su imperatorium. Jis turėjo būti karūnuotas sekmadienį, o jį karūnavo šeštadienį, imperatorius turi būti pateptas prie didžiojo altoriaus, o Frydrichas buvo pateptas prie šoninio altoriaus, ne vien galva, bet ir krūtinė bei tarpumentis, ne charizma, o katechumeniniu aliejumi – gal tu neįžvelgi skirtumo, tuo metu aš irgi jo neįžvelgiau, bet rūmuose visi atrodė paniurę. Maniau, kad ir Frydrichas įtūš kaip pantera, tačiau jis elgėsi su popiežium labai maloniai, o popiežius atrodė paniuręs, tarsi būtų sumovęs visą reikalą. Tada be užuolankų paklausiau Frydricho, kodėl baronai piktinasi, o jis – ne, ir jis man atsakė, kad privalau suprasti liturginių simbolių prasmę, kur menkiausia smulkmena gali viską pakeisti. Jam reikėjo, kad būtų karūnuotas, ir tai padarytų popiežius, tačiau ne per daug iškilmingai, nes tai būtų reiškę, jog jis – imperatorius tik per popiežiaus malonę, o jis juk buvo išrinktas germanų kunigaikščių. Pasakiau, kad jis gudrus kaip lapė, nes šiuo lyg būtų taręs: popiežiau, nepamiršk, tu čia tik notaras, o sutartį aš jau pasirašiau su pačiu Viešpačiu. Jis prapliupo juoktis, pliaukštelėjo man per galvą, pasakė: šaunuolis, moki viską teisingai apibrėžti. Paskui pasiteiravo, ką tomis dienomis veikiau Romoje, nes buvo taip užimtas iškilmėmis, jog paleido mane iš akių. Atitariau matęs tas iškilmes. Ir tai, kad romėnams – kalbu apie tuos iš Romos – visai nepatiko karūnavimas Švento Petro bazilikoje, nes Romos senatas, norėjęs būti svarbesnis už popiežių, siekė karūnuoti Frydrichą Kapitolijuje. Bet šis atsisakęs, nes jei būtų pasklidusi žinia, kad jį karūnavo liaudis, ne tik germanų kunigaikščiai, ir Prancūzijos, ir Anglijos karaliai būtų prikišę, ko vertas tas šventos liaudies patepimas, o gavęs popie-

žiaus patepimą jis nesukelsiąs niekam pašaipos. Iš tikro viskas buvo daug sudėtingiau, supratau tai vėliau. Germanų kunigaikščiai jau kuris laikas kalbėjo apie *translatio imperii*, kitaip sakant, kad jie yra Romos imperatorių palikuonys. Karūnuotas popiežiaus Frydrichas tarsi patvirtino, kad jo teisė pripažinta ir Kristaus pasiuntinio žemėje, ir tokia liks, nesvarbu, kur jis gyvens – Odesoje ar Rėgensburge. O jei būtų buvęs karūnuotas senato ar Romos *populusque*, būtų reiškę, kad imperija likusi ten kur ir buvusi, ir nėra jokio *translatio*. Suktas reikalas, kaip pasakytų mano tėvas Galjaudas. Aišku, su tuo imperatorius negalėjo sutikti. Štai kodėl per didžiąsias karūnavimo iškilmes įtūžę romiečiai perėjo Tibrą ir nužudė ne tik vieną kitą dvasininką – tai nutikdavo kasdien, – bet ir keletą imperatoriaus pavaldinių. Frydrichui to buvo jau per daug: jis nutraukė pokylį ir visus išgalabijo, Tibre galėjai regėti daugiau lavonų nei žuvų. Dienai baigiantis romiečiai pagaliau suprato, kas čia šeimininkas, bet šventė, aišku, buvo sugadinta. Štai kodėl Frydrichas taip supyko ant šiapus Alpių įsikūrusių Italijos miestų ir štai kodėl baigiantis liepai jis atvyko prie Spoleto vartų ir pareikalavo mokėti duoklę. Spoleto gyventojai prikrėtė kvailysčių, Frydrichas įsiuto labiau nei Romoje ir surengė tokias skerdynes, kad šitos – Konstantinopolyje – tiktai vaikų žaidimas... Pone Niketai, pasistenk suprasti: imperatorius turi elgtis kaip dera ir nepaisyti jausmų... Per tuos mėnesius daug išmokau. Po Spoleto Ankonoje susitikome su Bizantijos pasiuntiniais, paskui grįžome į kitapus kalnų, kuriuos Otas vadino Pirėnais, iki pat Alpių šlaitų besidriekiančią Italijos dalį, ir ten pirmą kartą pamačiau snieguotas kalnų viršūnes. O kanauninkas Raevinas kiekvieną dieną mokė mane rašymo meno.

– Nelengvas mokslas vaikui...

– Taip, bet man buvo nesunku. Tiesa, kai ko nors nesuprasdavau, kanauninkas Raevinas kumštelėdavo per galvą, bet man nuo to nebuvo nei šilta, nei šalta po visų smūgių, kuriuos patyriau iš tėvo. Be to, visi gerte gėrė mano žodžius. Jei pasakydavau jūroje matęs undinę, tikėdavo manim ir vadindavo šaunuo-

liu... Juk imperatoriaus buvau pristatytas kaip tas, kuris regi šventuosius...

– Šitai tave išmokė pasverti žodžius.

– Priešingai, šitai mane išmokė nepaisyti, ko jie verti. Maniau, kad ir ką sakyčiau, visa bus tiesa, nes aš tai pasakiau... Vykstant į Romą kunigas, vardu Konradas, man pasakojo apie to miesto *mirabilia*, apie septynias Kapitolijaus figūras, atstojančias septynias savaitės dienas, kiekviena jų varpeliu pranešdavo apie bet kurioje imperijos provincijoje vykstantį maištą, apie saulėje besisukančias bronzines statulas, apie rūmus su stebuklingais veidrodžiais... Paskui mes atkeliavome į Romą ir tą dieną, kai prie Tibro užvirė skerdynės, pabėgau ir klajojau po miestą. Bet kad ir kur ėjau, mačiau tik avių bandas tarp senovės griuvėsių, o po arkomis – varganus prekijus, kalbančius žydiškai ir parduodančius žuvį, bet nemačiau nė vieno *mirabilia*, gal tik Kapitolijuje raitelio ant žirgo statulą, tačiau ir ji manęs nesužavėjo. Bet kai grįžtant visi manęs klausinėjo, ką mačiau, juk negalėjau pasakyti, kad Roma – tik avys tarp griuvėsių ir griuvėsiai tarp avių! Nebūtų patikėję. Todėl pasakojau apie *mirabilia*, apie kuriuos pats buvau girdėjęs, pridėdamas, kad Laterano rūmuose mačiau auksinį, deimantais nusagstytą relikvijorių, kuriame gulėjo mūsų Viešpaties bamba ir apyvarpė. Visi manęs klausėsi ir gailėjosi tą dieną turėję skersti romiečius ir nepamatę tų *mirabilia*. Paskui ilgus metus girdėjau pasakojant apie Romos miesto stebuklus – Vokietijoje, Burgundijoje, net ir čia tik todėl, kad aš pats apie juos buvau papasakojęs.

Tuo metu grįžo vienuoliais persirengę genujiečiai, pirma savęs šūksmais varydami būrį baltomis drobėmis apsisiautusių būtybių uždengtais veidais. Tai buvo nėščia Niketo žmona, nešina mažiausiuoju vaiku, kiti jo sūnūs bei dukros – grakščios mergaitės, keletas giminaičių ir tarnai. Genujiečiai pervedė juos per miestą kaip raupsuotųjų būrį, ir net kryžininkai traukėsi jiems iš kelio.

– Kaip jie galėjo jumis patikėti? – juokdamasis paklausė Baudolinas. – Raupsuotieji – gal ir įtikėtina, bet jūs, net šitaip apsitaisę, nė iš tolo nepanašūs į vienuolius!

– Nenoriu įžeisti, bet tie piligrimai – tik gauja kvailių, – atsakė Taraburlas. – Be to, gyvename čia ganėtinai ilgai, kad mokėtume graikiškai tiek, kiek mums reikia susikalbėti. Eidami kartojome *kyrieleison pighé pighé* – visi kartu, dusliais balsais, tarsi maldą, ir jie traukėsi į šalį, vieni žegnodamiesi, kiti rodydami ragus ar liesdami sau kiaušius*.

Vienas iš tarnų padavė Niketui dėžutę ir šis, pasitraukęs į kambario gilumą, ją atvožė. Grįžo su keletu aukso monetų namų šeimininkams, šie puolė dėkoti ir laiminti sakydami, kad nuo šiol, iki išvyks, jis yra šių namų šeimininkas. Gausi šeimyna buvo išskirstyta po gretimus namus – purvinas landynes, kur nė vienam lotynui nebūtų šovę į galvą ieškoti grobio.

Patenkintas Niketas pasišaukė Peverą, kuris jam pasirodė sumaniausias iš tų namų šeimininkų, ir pasakė, nors turįs čia slapstytis, nenorįs atsisakyti įprastų malonumų. Miestas degė, bet į uostą nesiliovė plaukę pirklių laivai ir žvejų valtys, – negalėdami iškrauti prekių į sandėlius, jie sustodavo prie Aukso Rago. Turėdamas pinigų, galėjai pigiai įsigyti patogiam gyvenimui reikalingų dalykų. Tarp ką tik išgelbėtų giminaičių buvo ir jo svainis Teofilas, puikus virėjas, teliko paklausti, kokių jam reikia produktų. Taigi po pusiaudienio Niketas jau galėjo pavaišinti savo svečią logoteto vertais pietumis: riebiu ožiuku, kimštu česnakais, svogūnais ir porais, užpiltu marinuotų žuvų padažu.

– Daugiau nei prieš du šimtus metų, – tarė Niketas, – į Konstantinopolį kaip jūsų karaliaus Otono pasiuntinys atkako vyskupas Liutprandas ir svečiavosi pas basilėją Nikiforą. Susitikimas nebuvo malonus – žinoma, kad vėliau Liutprandas aprašė savo kelionę, kur mes, romėjai, nupasakoti kaip bjaurūs, netašyti, nemandagūs apskurėliai. Jis negalėjo pakęsti sakais atsiduodančio vyno ir jam atrodė, kad visi mūsų valgiai prisigėrę aliejaus. Bet vienu dalyku jis buvo sužavėtas – šituo patiekalu.

Mėgaudamasis ožiuku, Baudolinas toliau atsakinėjo į Niketo klausimus.

* Ženklai, saugantys nuo pikta. *Vert.*

– Taigi, keliaudamas su kariuomene, išmokai rašyti. O skaityti mokėjai ir anksčiau.

– Taip, nes rašyti daug sunkiau. O dar lotyniškai. Imperatorius, norėdamas pasiųsti kareivius kur meškos žiemoja, kalbėdavo alemaniškai, tačiau popiežiui ar pusbroliui Jasormigotui rašė lotyniškai, kaip ir kitus raštinės popierius. Vargau vedžiodamas pirmąsias raides, perrašinėjau žodžius ir sakinius, kurių prasmės nesupratau, bet galų gale metams baigiantis rašyti jau mokėjau. Tik Raevinas dar nebuvo spėjęs išmokyti gramatikos. Mokėjau perrašinėti, bet nemokėjau pats ką nors sukurti. Štai kodėl rašiau Frasketos kalba. Bet ar tikrai toji kalba – Frasketos? Maišiau ją su kitomis girdėtomis kalbomis – astiečių, pavijiečių, milaniečių, genujiečių, kurie dažnai negali nė tarpusavy susikalbėti. Paskui tuose kraštuose mes pastatėme miestą, į jį žmonės atkeliavo kas iš vienur, kas iš kitur, jie susirinko, kad pastatytų bokštą, ir visi kalbėjo taip kaip aš. Turbūt toji kalba – mano kūrinys.

– Tu esi nomotetas, – tarė Niketas.

– Nežinau, ką tai reiškia, bet gal ir taip. Kad ir kaip ten būtų, kiti lapai parašyti pakenčiama lotynų kalba. Gyvenau Rėgensburge, ramiame vienuolyne, patikėtas vyskupo Oto globai, ir toje ramybėje galėjau sklaidyti šimtus lapų... Mokiausi. Taip pat ir suprasti, kad kai pergamentas blogai nugremžtas – matyti ankstesnio teksto nuotrupos. Buvau tikras padauža, apvaginėjau savo mokytojus, dvi naktis gremžiau tai, ką maniau esant seniai parašyta, kad turėčiau gana vietos savo kūrybai. Paskui vyskupas Otas puolė į neviltį negalėdamas rasti savo *Chronica sive Historia de duabus civitatibus* pirmojo varianto, kurį rašė daugiau nei dešimt metų, ir apkaltino vargšą Raeviną pametus ją kelionėse. Po dvejų metų prisivertė ją perrašyti, – buvau jo raštininkas, – taip niekada ir neišdrįsau prisipažinti nuskutęs pirmąjį *Chronica* variantą. Kaip matai, pasaulyje yra teisybė, nes ir aš pamečiau savo kroniką, tik nedrįstu jos perrašyti. Bet žinau, kad rašydamas iš naujo Otas kai ką pakeitė...

– Nesuprantu.

– Jei perskaitytum Oto *Chronica*, kuri yra viso pasaulio istorija, pamatytum, kad jo nuomonė apie pasaulį ir mus, žmones, ne pati geriausia. Pasaulio pradžia gal ir pavyko, bet paskui viskas pasisuko į bloga, žodžiu, *mundus senescit*, pasaulis sensta, mes artėjame prie galo... Tačiau kaip tik Otui pradėjus rašyti *Chronica*, imperatorius paprašė, kad išliaupsintų ir jo žygius, ir Otas ėmėsi rašyti *Gesta Friderici*, bet nebaigė, nes numirė praėjus vos daugiau nei metams, o toliau rašė Raevinas. Negali pasakoti savo valdovo žygių nebūdamas tikras, kad naują amžių pradėsi jam sėdint soste, žodžiu, tai yra *historia iucunda**...

– Gali rašyti savo imperatorių istoriją neatsižadėdamas griežtumo, aiškindamas, kaip ir kodėl jų valdžia žlunga...

– Pone Niketai, gal tu taip ir darai, bet ne gerasis Otas, o aš tik pasakoju, kaip viskas buvo. Taip tas šventas žmogus, viena vertus, perrašinėjo *Chronica*, kur pasaulis krypo vis blogyn, kita vertus, rašė *Gesta*, kur pasaulis tik gerėjo. Pasakysi, jis sau priešgyniavo. Kad tik tai. Įtariu, jog pirmajam *Chronica* variante pasaulis atrodė dar blogesnis, bet nenorėdamas pernelyg pats sau prieštarauti, pamažu, perrašydamas *Chronica,* Otas mums, vargšams žmoneliams, tapo atlaidesnis. Prie to prisidėjau ir aš, nugremžęs pirmąjį variantą. Galbūt, jei jis būtų išlikęs, Otas nebūtų išdrįsęs rašyti *Gesta*, o kadangi dėl tų *Gesta* vėliau kalbėta, ką Frydrichas padarė ir ko nepadarė, jei nebūčiau nugremžęs pirmosios *Chronica*, Frydrichas gal nebūtų padaręs to, ką tvirtina jį padarius.

– Tu panašus į sukčių iš Kretos: sakai esąs melagis iš prigimties ir nori, kad tavim patikėčiau. Sieki mane įtikinti, kad melavai visiems, bet tik ne man. Daugelį metų gyvendamas imperatorių rūmuose išmokau išvengti suktesnių už tave melagystės meistrų žabangų... Prisipažįsti nebežinąs, kas esi, gal todėl, kad per daug melavai, net sau pačiam. Ir prašai, kad už tave parašyčiau istoriją, kurios nepajėgi suregzti. Bet aš ne toks melagis kaip tu. Visą gyvenimą klausausi kitų pasakojimų, siekdamas per juos atsekti tiesą. Gal nori, kad parašyčiau istoriją, kuri tave pateisins nužudžius

* smagi istorija (netaisykl. *lot.*).

žmogų keršijant už savojo Frydricho mirtį. Žingsnis po žingsnio kuri meilės savajam imperatoriui istoriją, idant paskui galėtum nesivaržydamas pasakyti, kodėl turėjai už jį atkeršyti. Aišku, jei jis buvo nužudytas ir jei jį nužudė tas, kurį nužudei tu.

Niketas pažvelgė pro langą.

– Liepsnos artinasi prie Akropolio.

– Aš atnešiau miestui nelaimę.

– Manai esąs visagalis. Tai puikybės nuodėmė.

– Ne, greičiau pažeminimas. Visą gyvenimą, vos priartėdavau prie kokio nors miesto, jį sugriaudavo. Kraštas, kuriame gimiau, buvo sėte nusėtas miesteliais, ten net dunksojo viena kita kukli pilis, važiuojančius pro šalį pirklius girdėdavau liaupsinant *urbis Mediolani* grožybes, bet taip ir neišmaniau, kas yra miestas, nebuvau net Terdonos pasiekęs, nors tolumoje mačiau jos bokštus, o Astis ir Pavija man atrodė kone žemės rojaus paribys. Vėliau visi miestai, kuriuos pažinau, – Terdona, Spoletas, Krema, Milanas, Lodis, Ikonijus, paskui ir Pndapecimas, – buvo sugriauti ar sudeginti, dar prieš man į juos įžengiant. Taip nutiks ir šitam miestui. Gal aš esu, kaip jūs, graikai, sakote, blogos akies nužiūrėtas – polioklastas?

– Nebausk pats savęs.

– Tavo tiesa. Bet kartą, padedamas melo, aš išgelbėjau miestą – savo miestą. Kaip manai, ar vieno karto gana, kad atsikratytum nužiūrėjimo?

– Tai tik rodo, kad likimas nevienareikšmis.

Baudolinas kiek patylėjo. Paskui pasisuko ir pažvelgė į tai, kuo dar neseniai buvo Konstantinopolis.

– Vis tiek jaučiuosi kaltas. Šitai padarė venecijiečiai ir flamandai, ir tie Šampanės, Blua, Truajė, Orleano ir Suasono raitininkai, ką jau kalbėti apie mano monferatiečius. Verčiau šį miestą būtų sugriovę turkai.

– Turkai niekada to nedarytų, – tarė Niketas. – Mūsų santykiai puikūs. Mums reikia saugotis krikščionių. Bet gal jūs – rykštė Dievo, Jo atsiųsti, kad nubaustumėt mus už mūsų nuodėmes.

– *Gesta Dei per Francos*, – užbaigė Baudolinas.

4.

BAUDOLINAS KALBASI SU IMPERATORIUM IR ĮSIMYLI IMPERATORIENĘ

Po pietų Baudolinas pasakojo spėriau, o Niketas nutarė jo nepertraukinėti. Norėjo, kad jis kuo greičiau prisikastų prie pasakojimo esmės, nenuvokdamas, kad nuo tos pasakojimo vietos iki esmės Baudolino dar laukė ilgas kelias ir šis pasakojo norėdamas prie jos prisikasti.

Frydrichas patikėjo Baudolino globą vyskupui Otui ir jo padėjėjui kanauninkui Raevinui. Otas, kilęs iš garsios Babenbergų šeimos, buvo imperatoriaus dėdė iš motinos pusės, nors tik dešimčia metų vyresnis. Labai mokytas vyras, studijavęs Paryžiuje pas didįjį Abelarą, vėliau tapęs cistersų vienuoliu. Dar jaunas įšventintas Freizingo vyskupu. Ne todėl, kad tam kilmingam miestui buvo daug nusipelnęs, o todėl, kad Vakarų krikščionių didikų šeimų vaikai būdavo skiriami tos ar kitos vietos vyskupais net neprivalėdami ten vykti, pakako, kad galėjo džiaugtis iš ten gaunamais mokesčiais, paaiškino Baudolinas Niketui.

Otas neturėjo nė penkiasdešimties, bet atrodė kaip šimtametis: vis kosčiojo, skundėsi čia klubų, čia nugaros skausmais, jį kankino akmenligė ir dėl nuolatinio skaitymo tiek saulės, tiek žvakės šviesoje traiškanojo akys. Labai irzlus, kokie dažniausia būna sergantys podagra. Pirmąkart kalbėdamas su Baudolinu piktai iškošė pro dantis:

– Užkariavai imperatorių savo melais?

– Mokytojau, prisiekiu, ne, – paprieštaravo Baudolinas.

O jis atsakė:

– Melagis priesaikauja ir neigia. Eime. Išmokysiu tave to, ką žinau.

Tai rodo, kad Otas iš esmės buvo geras žmogus ir netruko pamėgti Baudoliną, nes šis pasirodė esąs imlus, gebantis prisiminti viską, ką išgirsdavo. Tačiau pastebėjo Baudoliną garsiai skelbiant ne tik ką buvo išmokęs, bet ir tai, ką būdavo prasimanęs.

– Baudolinai, tu melagis iš prigimties, – tarė.

– Mokytojau, kodėl taip sakote?

– Juk tai tiesa. Tik nemanyk, kad priekaištauju. Jei nori tapti rašto vyru ir gal kada nors rašyti Istorijas, tau teks ir meluoti, ir prasimanyti, kitaip tavo Istorija bus nuobodi. Bet reikia žinoti saiką. Pasaulis pasmerkia melagius, kurie neveikia nieko kita, tik meluoja, net dėl menkniekių, ir apdovanoja poetus, kurie meluoja, bet tik dėl didelių dalykų.

Baudolinas gerai įsidėmėjo šias mokytojo pamokas ir pamažu, matydamas, kaip šis pats sau prieštarauja rašydamas čia *Chronica sive Historia de duabus civitatibus*, čia *Gesta Friderici*, suprato, koks jis netikęs melagis. Todėl nusprendė, kad jeigu nori tapti tobulu melagiu, privalo klausytis kitų, idant suprastų, kaip žmonės bando vieni kitus įtikinti dėl šio ar ano. Pavyzdžiui, jam teko klausytis imperatoriaus ir Oto pokalbių apie Lombardijos miestus.

– Kaip jie gali būti tokie barbarai? Ne veltui jų karalius kadaise nešiojo geležinę karūną! – piktinosi Frydrichas. – Ar niekas niekada jų nemokė gerbti imperatoriaus? Baudolinai, tik pamanyk, jie naudojasi *regalia*!

– Mielas tėve, kas tie *regalioli*?

Visi prapliupo juoktis, o labiausiai Otas, dar mokėjęs senąją lotynų kalbą ir žinojęs, kad *regaliolus* reiškia „paukštelis“.

– *Regalia, regalia, iuria regalia*, kietakakti Baudolinai! – sušuko Frydrichas. – Tai man priklausanti teisė skirti miesto galvas, rinkti mokesčius už vieškelius, turgaus aikštes, laivybai naudojamas upes, teisė kaldinti monetas ir dar, dar... Rainaldai, kas dar man priklauso?

– ...nuošimčiai nuo baudų, nuo palikimo, atitekusio, kai nėra teisėto paveldėtojo, arba jį konfiskavus už nusikalstamą veiklą, arba neteisėtai susituokus, geležies rūdos ir druskos kasyklų pelno dalis, žvejybos pelno dalis, viešose vietose rastų lobių dalis, – tęsė Rainaldas iš Daselio, kuris netrukus buvo paskirtas kancleriu, taigi antruoju imperijos asmeniu.

– Taigi. O tie miestai pasiglemžė visas mano teises. Nejau jie prarado gėrio ir tiesos jausmą, koks velnias jiems aptemdė protą?

– Mano sūnėne ir imperatoriau, – prabilo Otas, – tu galvoji apie Milaną, Paviją ir Genują, tarytum jie būtų Ulma ar Augusta. Vokietijos miestai radosi karaliaus valia ir nuo pradžių sieja save su karaliumi. O čia – viskas kitaip. Šie miestai gimė germanų imperatoriams užsiimant kitais reikalais ir vystėsi pasinaudodami valdovų stoka. Kalbi gyventojams apie duokles, kurias nori jiems skirti, o jie šitą *potestatis insolentiam* supranta kaip nepakeliamą jungą ir nori, kad jiems vadovautų jų pačių išrinkti konsulai.

– Argi jiems nepatinka jausti valdovo globą ir prisidėti prie imperijos garbės bei šlovės?

– Labai patinka ir jie nieku gyvu neatsisakys šios privilegijos, antraip netruktų tapti kurio kito monarcho – Bizantijos imperatoriaus, o gal net Egipto sultono – grobiu. Tik tegul tas valdovas laikosi atokiau. Gyveni apsuptas savo didikų, tad gal nė nesupranti, kad tuose miestuose visai kitokie santykiai. Jie nepripažįsta didžiųjų vasalų laukų ir miškų šeimininkais, nes ir laukai, ir miškai priklauso miestams, gal išskyrus Monferatą ir keletą kitų markgrafysčių. Žinok, miestuose amatais besiverčiantys jaunuoliai, kuriems į tavo rūmus būtų nevalia nė kojos įkelti, valdo, vadovauja, o kartais net įšventinami į riterius...

– Aukštyn kojom apvirtęs pasaulis! – suriko imperatorius.

– Mielas tėve, – tarė Baudolinas, iškeldamas pirštą, – tu laikai mane savo šeimos nariu, nors dar vakar miegojau daržinėje. Kaip paaiškinsi?

– Taip, kad panorėjęs galiu tave padaryti net kunigaikščiu, nes esu imperatorius ir savo dekretu galiu suteikti didiko titulą kam

tinkamas. Tačiau tai nereiškia, kad kiekvienas gali pats save paskelbti didiku! Kaip jie nesupranta, kad toks aukštyn kojom apvirtęs pasaulis artina ir jų galą!

– Atrodo, nesupranta, – įsiterpė Otas. – Tie jų taip valdomi miestai dabar yra visų turtų šaltinis, į juos iš visų kraštų plūsta pirkliai, o jų sienos gražesnės ir tvirtesnės nei daugelio pilių.

– Dėde, kieno tu pusėje? – sušuko imperatorius.

– Tavo, mano imperatoriau ir sūnėne, ir kaip tik todėl jaučiu pareigą padėti tau suprasti, kur slypi tavojo priešo galia. Užsispyręs iš kurio nors miesto gauti tai, ko šis nenori tau duoti, visą gyvenimą laikysi jį apgulęs, sugriausi, o paskui žiūrėsi, kaip per keletą mėnesių jis atgimsta dar didingesnis, ir vėl keliausi per Alpes, kad jį užimtum, bet juk tavo, kaip imperatoriaus, likimas visai kitoks.

– Koks gi tas mano likimas?

– Frydrichai, savo *Chronica*, kuri kažkur nepaaiškinamai pradingo ir kurią kada nors man teks perrašyti, tenubaudžia Viešpats kanauninką Raeviną, neabejotinai kaltą dėl šio praradimo, rašiau, kad popiežiaus soste sėdint Eugenijui III, Sirijos vyskupas iš Gabalos, su armėnų pasiuntiniais aplankęs popiežių jam papasakojo Tolimuosiuose Rytuose, prie Žemės rojaus, klestint *Rex Sacerdos*, kunigo Jono karalystę. Jis neabejotinai yra karalius krikščionis, nors ir Nestorijaus erezijos sekėjas, o jo protėviai – Karaliai, kartu buvę ir dvasininkai, ir senovės išminties sergėtojai, kurie kitados aplankė Kūdikėlį Jėzų.

– Kuo aš, Šventosios Romos imperatorius, dėtas dėl kažkokio kunigo Jono, kuo ilgiau tesaugo jį Viešpats karalium ir šventiku toj velnio skylėj, kur jis dabar gyvena su savo maurais?

– Matai, mano šlovingasis sūnėne, tu sakai „maurai“ ir galvoji taip kaip kiti krikščionių karaliai, kurie galuojasi gindami Jeruzalę, – neneigiu, labai dievobaimingas darbas, bet palik jį Prancūzijos karaliui, nes Jeruzalė dabar prancūzų valdžioje. Krikščionybės ir kiekvienos imperijos, kuri nori tapti Šventąja Romos imperija, likimai tikrai nesusiję su maurais. Krikščioniška karalystė drie-

kias ir už Jeruzalės, ir anapus klaidatikių žemių. Imperatorius, kuris tas dvi karalystes pajėgtų sujungti, paverstų klaidatikių imperiją ir pačią Bizantijos imperiją dviem varganom salom, pasimetusiom plačiuose jo šlovės vandenyse!

– Pasakos, brangusis dėde. Grįžkime prie tikrovės. Ir prie tų Italijos miestų. Dėde, paaiškink, kodėl taip trokšdami išsaugoti savo padėtį kai kurie iš jų vienijasi su manim prieš kitus, o ne visi kartu prieš mane.

– Bent kol kas, – apdairiai pareiškė Rainaldas.

– Kartoju, – aiškino Otas, – jie nenori neigti savo pavaldumo imperijai. Todėl ir kreipiasi į tave pagalbos spaudžiami kitų miestų, tarkim, panašiai Milanas elgiasi su Lodžiu.

– Bet jei miestai tokie idealūs, kodėl kiekvienas iš jų siekia engti gretimą miestą, tarsi norėtų praryti jo teritoriją ir virsti karalyste?

Čia įsiterpė Baudolinas, parodydamas įgimtą tų kraštų gyventojų išmintį.

– Tėve, anapus Alpių ne tik miestai, bet ir miesteliai mėgaujasi galėdami išdulkinti... oi!.. – Otas auklėjo ir žnaibydamas. – Norėjau pasakyti, pažeminti vieni kitus. Toks jau tas mūsų kraštas. Gali nekęsti svetimšalio, bet labiausiai nekenti kaimyno. O jei svetimšalis padeda nuskriausti kaimyną – tebus pagarbintas.

– Bet kodėl?

– Todėl, kad žmonės yra blogi, tačiau tie iš Asčio dar blogesni už Raudonbarzdį, sakydavo mano tėvas.

– Kas tas Raudonbarzdis? – tūžo imperatorius Frydrichas.

– Tu, mano tėve, ten tave taip vadina ir nematau čia nieko bloga, nes tavo barzda tikrai raudona ir labai tau tinka. O jei sakytų, kad ji vario spalvos, ar norėtum būti vadinamas Variabarzdžiu? Jei tavo barzda būtų juoda, mylėčiau ir gerbčiau tave lygiai taip pat, bet kad ji raudona, nesuprantu, kodėl taip pyksti pavadintas Raudonbarzdžiu. Tenorėjau pasakyti, bet nutraukei mane dėl barzdos, kad gali būti ramus, manau, jog jie visi niekada prieš tave nesusivienys. Bijo, kad laimėjus kuris nors iš jų netaptų stipresnis už kitus. Tuo geriau tau. Jei tik neversi jų per daug mokėti.

– Netikėk viskuo, ką sako Baudolinas, – nusišypsojo Otas. – Tas vaikis melagis iš prigimties.

– Ne, pone, – atsakė Frydrichas, – apie Italiją jis visados sako tiesą. Pavyzdžiui, dabar jis mus pamokė, kad susitvarkyti su Italijos miestais galime kaip įmanoma labiau juos skaldydami. Tik niekada nežinai, kas su tavim, o kas prieš tave!

– Kažin ar mūsų Baudolinas sako tiesą, – išsiviepė Rainaldas iš Daselio, – ar jie eina su tavim ar prieš tave, priklauso ne nuo tavęs, o nuo miesto, kuriam tuo metu nori pakenkti.

Baudolinui buvo mažumą gaila Frydricho, kuris, toks didelis, stambus ir galingas, nepajėgė perprasti savo pavaldinių mąstysenos net ir daug daugiau laiko leisdamas čia, Italijos pusiasalyje, o ne savo gimtajame krašte. Jis myli mūsų žmones, svarstė Baudolinas, ir nesupranta, kodėl šie jį išduoda. Gal todėl juos žudo, lyg koks pavydus vyras.

Sugrįžęs Baudolinas nedaug turėjo progų matyti Frydrichą, kuris dabar labiau rūpinosi atstovų susirinkimu Rėgensburge, o paskui kitu – Vormse. Privalėjo nuraminti du labai grėsmingus giminaičius, Henriką ir Leoną, – jiems galų gale atidavė Bavarijos kunigaikštystę, – ir Henriką Jasormigotą, kuriam įkūrė Austrijos kunigaikštystę. Kitų metų pavasario pradžioje Otas pranešė Baudolinui, kad birželio mėnesį visi vyksią į Herbipolį, į Frydricho sutuoktuves. Imperatorius kartą jau buvo vedęs, bet prieš keletą metų išsiskyrė su žmona ir dabar ruošėsi tuoktis su Beatriče Burgunde, atsinešančia kraičio keletą iki pat Provanso nusidriekiančių grafysčių. Išgirdę apie tokį kraitį, Otas su Raevinu manė, kad tai tik santuoka dėl pinigų. Įkvėptas tokios pat dvasios Baudolinas, aprengtas naujais, šiai iškilmingai progai tinkamais drabužiais, irgi tikėjosi pamatyti savo įtėvį už parankės su kokia nors Burgundijos senmerge, labiau viliojančia protėvių turtais nei savo grožiu.

– Prisipažinsiu, pavydėjau, – pasakojo Baudolinas Niketui. – Juk ką tik buvau radęs sau antrąjį tėvą, ir staiga kažkokia pamotė panoro jį iš manęs paveržti.

Baudolinas sutrikęs nutilo, perbraukė pirštu randą ir atskleidė siaubingą tiesą. Atvykęs į sutuoktuves pamatė, kad Beatričė Burgundė – įstabaus grožio dvidešimtmetė mergina, – ar bent tokia jam pasirodė, – ją pamatęs nevaliojo nė pajudėti, tik žiūrėjo išsproginęs akis. Jos plaukai buvo kaip auksas, veidas nuostabiai gražus, burna maža ir raudona, lyg prisirpusi uoga, dantys balti ir lygūs, stotas tiesus, žvilgsnis kuklus, akys tyros. Kalbėjo droviai, bet įtaigiai, nors buvo trapaus kūno, grakštumu užgožė visus aplink. Mokėjo (didžiausia būsimosios karalienės dorybė) nusileisti vyrui, kurio tarytum bijojo kaip savo pono, ir vis dėlto buvo jo ponia, primesdama jam savo – žmonos – valią, ir taip meiliai, kad kiekvienas jos prašymas iškart būdavo išgirstas kaip įsakymas. O jei dar norėtume ją liaupsinti, galime pridurti, kad ji išmanė literatūrą, kūrė dainas ir švelniu balsu jas dainuodavo. Todėl ne veltui ir vadinosi Beatričė – išties buvo palaimintoji, užbaigė Baudolinas.

Niketas iškart suprato, kad jaunuolis iš pirmo žvilgsnio įsimylėjo savo pamotę, bet kadangi įsimylėti jam pasitaikė pirmą kartą, nesuprato, kas atsitiko. Kaimietis sutrinka ir apstulbsta pirmą kartą pamilęs spuoguotą kaimietę, todėl įsivaizduokite, ką jam reiškia pirmą kartą įsimylėti dvidešimtmetę lyg iš pieno plaukusią imperatorienę.

Baudolinas netruko suvokti, kad patirtas jausmas buvo tarsi šventvagystė tėvo atžvilgiu, ir pasistengė save įtikinti, jog dėl pamotės jaunystės žvelgė į ją kaip į seserį. Bet, nors ir nedaug buvo mokęsis moralės teologijos, suvokė negalintis mylėti sesers – bent jau ne taip karštai ir krečiamas aistros drebulio, kaip pasijuto išvydęs Beatričę. Todėl rausdamas nudelbė akis kaip tik tą akimirką, kai Beatričė, kuriai Frydrichas pristatė savo mažąjį Baudoliną (pasak jo, keistą ir mielą Po slėnio velniūkštį), švelniai ištiesė ranką, kad paglostytų pirma jo skruostą, o paskui galvą.

Baudolinas ko nenualpo: jam akys aptemo, o ausyse sugaudė Velykų varpai. Jį atgaivino sunki Oto ranka, kai šis ėmė daužyti per sprandą, švokšdamas pro dantis: „Ant kelių, gyvuly!“ Prisi-

minė stovintis prieš Šventosios Romos imperijos imperatorienę, Italijos karalienę ir atsiklaupė. Nuo tos akimirkos jau elgėsi kaip tikras rūmininkas, tik naktį negalėjo užmigti ir, užuot džiaugęsis nepaaiškinamu Damasko keliu, ašarojo dėl deginančios kaitros, kurią sukėlė toji dar nepažįstama aistra.

Niketas žiūrėjo į raudonplaukį savo pašnekovą, vertino jo subtilią kalbą, santūrią retoriką beveik literatūrine graikų kalba ir svarstė, koks gi padaras sėdi prieš jį, kad pasakodamas apie kaimiečius geba kalbėti prastuomenės kalba, o apie valdovus kalba kaip karalius. Svarstė, ar turi sielą tas vyras, mokantis pasukti savo pasakojimą taip, kad, atrodo, jame slypi ne viena, o kelios sielos? O jei jis turi skirtingas sielas, kurios iš jų lūpomis prabilęs pasakys man tiesą?

5.

BAUDOLINAS DUODA FRYDRICHUI IŠMINTINGŲ PATARIMŲ

Kitą rytą miestą vis dar gaubė tirštas dūmų debesis. Niketas paragavo vaisių, neramiai pasisukiojo po kambarį, paskui paklausė Baudoliną, ar negalėtų pasiųsti kurį nors iš genujiečių atvesti tokio Arkito, turėjusio aptvarkyti jam veidą.

Tik pamanyk, tarė sau Baudolinas, miestas suvisai pražuvęs, gatvėse pjauna žmones, dar prieš dvi dienas jis vos neprarado savo šeimos, o dabar nori, kad jam aptvarkytų veidą. Matyt, šitame pagedusiame mieste rūmų žmonės taip įpratę – Frydrichas tokį jau seniai būtų išmetęs pro langą.

Pagaliau atvyko Arkitas su krepšiu sidabro įrankių ir įstabių kvapų indelių. Jis meistriškai suminkštino veido odą karštomis drobėmis, paskui užtepė odą raminančių tepalų, tada nugremžė nuo jo visus nešvarumus, galiausia tam skirtais dažais paslėpė raukšles, kiek paryškino akis, parausvino lūpas, išskuto iš ausų plaukus, ką jau kalbėti, kiek triūsė prie krūtinės ir galvos plaukų. Niketas sėdėjo užsimerkęs, glamonėjamas vikrių rankų, liūliuojamas toliau dėstančio savo istoriją Baudolino balso. Baudolinas retkarčiais nutildavo susidomėjęs, ką dirba tas grožio meistras, – štai jis ištraukė iš indelio driežą, nurėžė jam galvą ir uodegą, supjaustė smulkiai, sugrūdo kone į tyrę ir užkaitė puodelyje aliejaus. Atsakymas į klausimą aiškus: nuoviras turėjo padėti išlaikyti tuos kelis plaukus, kurie dar puošė Niketo galvą, suteikti jiems blizgesio ir kvapnumo. O anie indeliai? Juose muskato riešuto ir kardamono esencijos, rožių vanduo – kiekviena iš jų skirta pagyvinti tam tikrą veido dalį; tas medaus tepalas skirtas sustangrinti

lūpas, o šitas, kurio paslapties negalįs atskleisti, – suteikti tvirtumo dantenoms.

Pagaliau Niketas atrodė nuostabiai – kaip dera slaptajam teisėjui ir logotetui, – tą apniukusį rytą jis kone spindėjo vidine šviesa rūsčiame smilkstančios Bizantijos fone. Baudolinas drovėjosi pasakoti jam apie savo paauglystę šaltame ir nesvetingame lotynų vienuolyne, kur dėl silpnos Oto sveikatos buvo priverstas kartu su juo misti tik virtom daržovėm ir mėsos sultiniais.

Tais metais Baudolinas retai būdavo rūmuose (po juos visada vaikštinėdavo bijodamas ir kartu trokšdamas sutikti Beatričę, ir tai buvo tikra kančia). Pirmiausia Frydrichui reikėjo suvesti sąskaitas su lenkais (*Polanos de Polunia*, – rašė Otas, – *gens quasi barbara ad pugnandum promptissima*), kovo mėnesį jis paskelbė apie naują atstovų susirinkimą Vormse, kad pasiruoštų dar vienam žygiui į Italiją, kur Milanas su savo palydovais darėsi vis maištingesnis, paskui rugsėjį Herbipolyje įvyko kitas atstovų susirinkimas, dar vienas – spalio mėnesį Bezansone, žodžiu, atrodė, tarsi jam kas būtų uodegon įkirpęs. Baudolinas leido laiką Morimondo abatijoje su Otu, mokomas Raevino, – dirbo vis labiau negaluojančio vyskupo raštininku.

Kai jie pasiekė tą *Chronica* dalį, kur pasakojama apie kunigą Joną, Baudolinas paklausė, ką reiškia būti krikščioniu, *sed Nestorianus*. Ar tie nestorininkai buvę ir krikščionys, ir ne krikščionys?

– Sūnau mano, tiesą pasakius, Nestorijus buvo eretikas, bet turime pripažinti jo nuopelnus. Žinok, Indijoje, netrukus po apaštalo Tomo pamokslavimo, būtent nestorininkai apgynė krikščionių tikėjimą iki pat tolimosios šalies, iš kurios atkeliauja šilkas, sienų. Nestorijus suklydo tik vieną kartą – dėl mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus ir Šventosios Dvasios, nors tai sunkus paklydimas. Mes tvirtai tikime, kad yra viena dieviška prigimtis, bet ji – Trejybė, kurią sudaro trys asmenys: Dievas Tėvas, Dievas Sūnus ir Šventoji Dvasia. Tačiau kartu mes tikime, kad Kristus yra vienatinis ir nedalomas, nors ir turi dvi prigimtis – žmogiškąją ir die-

viškąją. O Nestorijus tvirtino, kad Kristuje iš tikrųjų slypi ne tik dvi prigimtys, žmogiškoji ir dieviškoji, bet ir du asmenys. Marija pagimdžiusi tik žmogų, todėl jos negalima vadinti Dievo Motina, o tik Kristaus žmogaus motina, ji ne *Theotokos*, arba Dievo gimdytoja, taigi ne ta, kuri pagimdė Dievą, ji – daugių daugiausia *Christotokos*.

– Ar nuodėmė taip galvoti?

– Ir nuodėmė, ir ne nuodėmė... – įniršo Otas. – Gali mylėti Švenčiausiąją Mergelę galvodamas taip kaip Nestorijus, bet šitaip ją mažiau šlovini. Be to, asmuo išreiškia mąstančios būtybės individualią esmę, o jei Kristuje įsikūnijo du asmenys, tada turėjo būti dvi dviejų mąstančių būtybių individualios esmės? Ko mes tuo pasieksime? Galėsime teigti, kad Jėzus vieną dieną mąstydavo vienaip, kitą – kitaip? Taigi, kunigas Jonas nėra nepataisomas eretikas, bet būtų gerai, jei jis bendrautų su imperatorium krikščioniu, kuris išmokytų jį vertinti tikrą tikėjimą, o kadangi jis neabejotinai doras žmogus, jam neliks nieko kita, kaip atsiversti. Tačiau viena yra tikra: jei nepradėsi studijuoti teologijos pagrindų, niekada šito nesuprasi. Esi imlus, Raevinas – geras mokytojas, gali išmokyti tave skaityti, rašyti, skaičiuoti, vieną kitą gramatikos taisyklę, tačiau triviumas ir kvadriviumas – visai kas kita. Kad suprastum teologiją, turi studijuoti dialektiką, o tų dalykų čia, Morimonde, niekada neišmoksi. Tau reikia važiuoti į kokią nors *studium*, mokyklą, kokių rasi tik didžiuosiuose miestuose.

– Nenoriu važiuoti į kažkokią *studium*, nė nežinau, kas tai.

– Kai suprasi, apsidžiaugsi išvažiavęs. Mano sūnau, žinok, visi sako, kad žmonių bendruomenę sudaro trys jėgos: kariai, vienuoliai ir valstiečiai. Gal vakar tai ir buvo tiesa, tačiau šiandien gyvename naujais laikais, ir dabar vis svarbesnis vaidmuo tenka mokslo vyrui, tegul ir ne vienuoliui, tam, kuris studijuoja teisę, filosofiją, žvaigždžių judėjimą ir daug kitų dalykų ir kuris neprivalo visada atsiskaityti už savo darbus vyskupui ar karaliui. Tos *studia*, kurios pamažu kuriasi Bolonijoje ar Paryžiuje, – tai vietos, kur puoselėjama ir perduodama išmintis, o ji – viena iš valdžios formų. Aš

buvau didžiojo Abelaro mokinys, tepasigaili Viešpats to vyro – jis daug nusidėjo, bet ir daug iškentėjo ir išpirko savo kaltes. Po tos nelaimės, kai tapęs pikto keršto auka neteko savo vyriškumo, tapo vienuoliu ir gyveno atsiskyręs nuo pasaulio.

Baudolinas tvirtino niekada nepaliksiąs Oto, iš kurio tiek daug išmoko ir dar ketino išmokti. Bet nuo jų susitikimo nė ketvirtą kartą neišsprogo medžių lapai, o Otas jau buvo nugaluotas maliarinės karštinės, sąnarių skausmų, dusulio ir, aišku, akmenligės. Būriai daktarų, tarp jų keletas arabų ir žydų, taigi, geriausia, ką imperatorius krikščionis galėjo pasiūlyti savo vyskupui, kankino jo išsekusį kūną daugybe dėlių, bet dėl priežasčių, kurių tie išminties bokštai nesugebėjo paaiškinti, išsiurbus kone visą kraują jis pasijuto blogiau nei prieš tai.

Pirmiausia Otas pasišaukė prie lovos Raeviną, kad išdėstytų jam savosios Frydricho žygių istorijos tęsinį, kuris, pasak jo, labai paprastas: tereikia išrikiuoti faktus, o į imperatoriaus lūpas įdėti pokalbius iš senovės autorių darbų. Paskui pasišaukė Baudoliną.

– *Puer dilectissimus*, – tarė, – aš išeinu. Galėčiau sakyti, kad grįžtu, ir nežinau, kuris pasakymas tinkamesnis, kaip nežinau, ar mano pasakojimas apie du miestus teisingesnis už Frydricho žygių kroniką...

(Supranti, pone Niketai, pridūrė Baudolinas, jaunuolio gyvenimą gali paženklinti mirštančio mokytojo, nebepajėgiančio atskirti dviejų tiesų, išpažintis.)

– Nesakau, kad esu laimingas išeidamas ar grįždamas, tačiau to nori Viešpats, o priešindamasis jo valiai rizikuočiau būti nutrenktas žaibo šią pat akimirką, todėl verčiau pasinaudosiu tuo trupučiu laiko, kiek jis man dar lėmė. Paklausyk. Žinai, kad bandžiau paaiškinti imperatoriui apie miestus anapus Alpių. Imperatorius neturi kitos išeities, kaip tik juos užvaldyti, tačiau yra daug būdų tai padaryti ir gal galima rasti dar vieną – ne vien apgultį ir skerdynes. Todėl tu, kurio imperatorius klauso ir kuris, šiaip ar taip, esi tų kraštų sūnus, pasistenk suderinti mūsų valdovo siekius su savo miestų poreikiais, kad žūtų kuo mažiau žmonių

ir galiausia visi liktų patenkinti. Todėl privalai išmokti dorai mąstyti, ir aš jau paprašiau imperatoriaus, kad pasiųstų tave mokytis į Paryžių. Ne į Boloniją, kur moko tik teisės, nes tokiam nevidonui kaip tu nevalia kišti nosies į romėnų teisę – įstatymas juk nedera su melu. Paryžiuje studijuosi retoriką ir skaitysi poetus; retorika – menas gražiai pasakyti tai, kas nebūtinai yra tiesa, o poetai privalo kurti gražų melą. Tau vertėtų pasimokyti ir teologijos, bet nebandyk tapti teologu, nes su visagalio Dievo reikalais nevalia juokauti. Mokykis gerai, kad vėliau rūmuose nepadarytum gėdos. Neabejoju, kad tapsi rūmininku, o ko daugiau valstiečių vaikas gali norėti, būsi riteris, lygus daugeliui didikų, ir galėsi ištikimai tarnauti savo įtėviui. Visa tai daryk mano atminimui, ir teatleidžia man Jėzus, kad nenorėdamas pakartojau Jo žodžius.

Paskui pasigirdo gargimas ir jis pastėro. Baudolinas norėjo užspausti jam akis manydamas jį išleidus paskutinį kvapą, tik staiga Otas pravėrė lūpas ir sušnibždėjo kartu su paskutiniu atodūsiu:

– Baudolinai, nepamiršk *Presbyter Johannes* karalystės. Tik ją radus krikščionybė galės pasklisti toli už Bizantijos ir Jeruzalės. Girdėjau, kaip kūrei istorijas, ir imperatorius jomis patikėjo. Todėl jei nieko apie tą karalystę nesužinosi – prasimanyk. Gerai įsidėmėk: neprašau tavęs liudyti to, ką manai esant melą, nes tai būtų nuodėmė, bet melagingai liudyti tai, ką manai esant tiesą, – visiškai dora, nes atsveria įrodymų stoką apie tai, kas tikrai egzistuoja ar yra įvykę. Maldauju: kitapus persų ir armėnų žemių – už Baktos, Ekbatanos, Persepolio, Suzos ir Arbelos – tikrai yra toks *Johannes* ir jis Karalių palikuonis... Pastūmėk Frydrichą į Rytus, nes iš ten sklinda šviesa, kuri nušvies jį kaip didžiausiąjį iš karalių... Ištrauk imperatorių iš pelkės, plytinčios tarp Milano ir Romos... Nes joje galima įklimpti iki mirties. Tesilaiko jis kuo atokiau nuo karalystės, kurioje viešpatauja dar ir popiežius. Joje jis visada bus tik pusiau valdovas. Baudolinai, prisimink... *Presbyter Johannes*... Kelias į Rytus...

– Mokytojau, kodėl tai man sakai, o ne Raevinui?

– Nes Raevinas neturi vaizduotės: jis gali papasakoti tik tai, ką

matė, bet dažnai nė to, nes nesupranta, ką matęs. Ak, kodėl taip aptemo?

Baudolinas, melagis iš prigimties, nuramino jį tardamas atėjus vakarą. Spiginant vidurdienio saulei iš Oto gerklės išsiveržė kimus švokštimas, jo akys liko atmerktos, sustingusios, tarsi regėtų soste sėdintį kunigą Joną. Baudolinas užspaudė vokus ir nuoširdžiai prapliupo raudoti.

Nuliūdintas Oto mirties Baudolinas keletą mėnesių dar pasiliko su Frydrichu. Iš pradžių guodėsi mintimi, kad, pamatęs imperatorių, kartu pamatys ir imperatorienę. Pamatęs dar labiau nuliūsdavo. Nepamirškim, kad Baudolinui jau ėjo šešiolikti, ir jei anksčiau jo meilė atrodė tik vaikiškas jaudulys, kurį pats menkai tesuprato, dabar jis pradėjo suvokti savo geismą ir kančią.

Nenorėdamas liūdėti rūmuose, išžygiavo kartu su Frydrichu ir tapo liudytoju tokių dalykų, kurie jam visai nepatiko. Milaniečiai antrą kartą sugriovė Lodį, prieš tai jį apiplėšę, – jie išsivarė visus gyvulius, iš kiekvienų namų išsinešė grūdus ir namų rakandus, paskui išstūmė už miesto sienų visus lodiečius ir pasakė, jei neisią po velnių, nukirsdinsią visus – moteris, senius ir vaikus, netgi kūdikius lopšiuose. Lodiečiai, palikę mieste tik šunis, patraukė laukais pėsti, merkiami lietaus, sykiu su jais ir ponai, likę be savo žirgų, moterys su mažais vaikais ant pečių; daugelis nepakėlė kelionės, o dar kiti paslydę prasmego griovose. Likę gyvi prisiglaudė tarp Ados ir Serijaus upių: ten susigrūdę miegojo aptiktose lūšnelėse.

Bet milaniečių tai neapmaldė, jie vėl grįžo į Lodį, paėmė nelaisvėn ir tą saujelę nenorėjusių palikti miesto gyventojų, iškirto visus vynuogynus ir vaismedžius, o paskui, užmušę beveik visus šunis, padegė ir pačius namus.

Tokių dalykų joks imperatorius negalėtų pakęsti, todėl Frydrichas dar kartą įžygiavo į Italiją su didžiule kariuomene, kurią sudarė burgundai, loraniečiai, čekai, vengrai, švabai, frankai ir daug kitų samdinių. Pirmiausia Montedžeconėje atstatė Lodžio mies-

tą, paskui apsistojo prie Milano padedamas džiūgaujančių pavijiečių, kremoniečių, piziečių, lukiečių, florentiečių ir sieniečių, vičenciečių, treviziečių, paduviečių, ferariečių, raveniečių, modeniečių ir kitų, susivienijusių su imperija, kad pažemintų šį miestą. Ir jį tikrai pažemino. Baigiantis vasarai Milanas pasidavė, o jo gyventojai, siekdami išgelbėti miestą, turėjo iškęsti apeigas, pažeminusias net ir Baudoliną, nors šiam jie buvo nė motais. Liūdna nugalėtųjų procesija slinko pro savo valdovą: basi, vilkintys tik maišais, sykiu ir vyskupas, ir kariai, ant kaklų pasikabinę kardus, visi melsdami atleidimo. Frydrichas vėl tapo kilniadvasis: atleido pažemintiesiems ir su jais susitaikė.

– Ar vertėjo rodyti savo jėgą prieš lodiečius, o paskui taip nusižeminti? Ar verta gyventi krašte, kur visi tarytum davę brolžudiškos mirties įžadus ir džiaugiasi galėdami skersti vieni kitus? Noriu kuo greičiau iš čia išvykti, – tarė sau Baudolinas.

Tiesą sakant, jis norėjo ir atsitolinti nuo Beatričės, nes kažkur buvo skaitęs, kad nuotolis gali išgydyti meilės ligą (bet dar nebuvo skaitęs, kad būtent nuotolis įpučia ir aistros liepsnas). Todėl patraukė pas Frydrichą ketindamas jam priminti Oto patarimą išsiųsti jį į Paryžių.

Imperatorių rado liūdną ir piktą, žingsniuojantį po kambarį, kurio kertėj Rainaldas iš Daselio laukė, kol šis nurims. Staiga Frydrichas sustojo, pažvelgė Baudolinui į akis ir tarė:

– Vaikine, tu esi liudytojas, norėjau Italijos miestams pritaikyti bendrą įstatymą, tačiau kaskart tenka viską pradėti iš pradžių. Gal mano įstatymas klaidingas? Kas man patvirtins, kad ne?

Baudolinas atsakė beveik akimoju:

– Pone, jei taip galvosi, nieko gera iš to nebus, imperatorius tam ir yra: jis imperatorius ne todėl, kad jam kyla teisingos mintys, bet tos mintys teisingos todėl, kad kyla jam, štai ir viskas.

Frydrichas žiūrėjo į jį, paskui tarė Rainaldui:

– Tas vaikinas kalba geriau už jus visus! Jei šitie žodžiai būtų pasakyti taisyklinga lotynų kalba, atrodytų stebuklingi!

– *Quod principi plaquit legis habet vigorem*, kitaip sakant, tai, kas patinka valdovui, yra įstatymas, – prabilo Rainaldas iš Daselio. – Taip, nėra abejonės, skamba daug geriau. Bet jei tai neparašyta Evangelijoje, kaip mes įtikinsim kitus nusilenkti šiai nuostabiai minčiai?

– Regėjome, kas atsitiko Romoje, – pareiškė Frydrichas, – jei leidžiuosi patepamas popiežiaus, pripažįstu *ipso facto*, kad jis galingesnis už mane, jei paimu popiežių už sprando ir nusviedžiu į Tibrą, tampu didesne Dievo rykšte už patį velionį Atilą... Po paraliais, kur rasti tokį, kuris apibrėžtų mano teises nesiekdamas vyrauti? Pasaulyje tokio nėra.

– Gal ir nėra tokios jėgos, – tuomet prabilo Baudolinas, – užtat yra išmintis.

– Ką nori tuo pasakyti?

– Kai vyskupas Otas man pasakojo, kas yra *studium*, sakė, kad tos mokytojų ir mokinių bendruomenės veikia savarankiškai: mokiniai atkeliauja iš viso pasaulio, nesvarbu, kas būtų jų valdovas, ir moka savo mokytojams, o šie priklauso tik nuo mokinių. Taip yra Bolonijoje su teisės mokytojais, taip jau yra ir Paryžiuje, kur mokytojai anksčiau mokė katedros mokykloje, taigi priklausė nuo vyskupo, bet vieną dieną išėjo mokyti ant Šventos Genovaitės kalvos, kur bando atrasti tiesą neklausydami nei vyskupo, nei karaliaus.

– Jei būčiau jų karalius, parodyčiau jiems. Kas, jei taip atsitiktų?

– Taip galėtų atsitikti tau išleidus įstatymą, kuriuo pripažintum, kad Bolonijos mokytojai išties yra nepriklausomi nuo jokios valdžios – tiek tavo, tiek popiežiaus ar kokio kito valdovo – ir paklūsta tik įstatymui. Kartą apdovanoti tokia išskirtine pasaulio garbe, jie išties ims tvirtinti, kad pagal protą, prigimtį ir tradiciją vienintelis įstatymas – romėnų, o vienintelis jo atstovas – Šventosios Romos imperatorius, ir, aišku, kaip gražiai pasakė Rainaldas, *quod principi plaquit legis habet vigorem*.

– Kodėl jie turėtų taip sakyti?

– Nes tu mainais duosi jiems teisę taip kalbėti, o tai ne men-

kniekis. Taip būsite laimingi visi – ir tu, ir jie, kaip sakydavo mano tėvas Galjaudas, ir plauksite viena valtim.

– Jie niekada nesutiks to padaryti, – sumurmėjo Rainaldas.

– Sutiks, – Frydricho veidas nušvito, – sakau tau, kad sutiks. Tik pirma jie turi tai pareikšti, o paskui aš suteiksiu jiems nepriklausomybę, antraip visi manys, kad padarė tai norėdami man atsilyginti už dovaną.

– Man atrodo: jei kas norės pasakyti, jog veikėte susitarę, vis tiek pasakys, kad ir kaip suktum, – skeptiškai pertarė Baudolinas. – Bet norėčiau pamatyti, kas išdrįs pasakyti, jog Bolonijos daktarai neverti nė sudilusio skatiko, jei net pats imperatorius nuolankiai klausia jų patarimo. Šiuo atveju tai, ką jie pasakys, prilygs Šventajam Raštui.

Taip ir atsitiko tais pat metais Ronkalijoje, kur antrą kartą buvo surengtas didysis atstovų susitikimas. Baudolinui tai atrodė kaip didžiulis spektaklis. Raevinas paaiškino – idant nemanytų, jog viskas, ką mato, tėra cirkas su plevėsuojančiomis vėliavomis, herbais, spalvotom palapinėm, prekijais ir keliaujančiais vaidintojais, – kad Frydricho paliepimu ant Po upės kranto įrengta romėnų stovykla, primenant, jog nuo Romos priklauso visa jo didybė. Vidury stovyklos kilo imperatoriaus palapinė, tarytum šventovė, ją supo feodalų, vasalų ir šiųjų vasalų palapinės. Frydricho pusėje buvo Kelno arkivyskupas, Bambergo vyskupas, Danielius iš Prahos, Konradas iš Augustos ir dar keletas kitų. Kitame upės krante įsikūrė apaštališkojo sosto pasiuntinys kardinolas, Akvilėjos patriarchas, Milano arkivyskupas, Turino, Albos, Ivrėjos, Aščio, Novaros, Verčelio, Terdonos, Pavijos, Komo, Lodžio, Kremonos, Pjačencos, Redžio, Modenos, Bolonijos ir dar daug kitų vyskupų. Pirmininkaujantis šiam didingam ir tikrai visuotiniam susirinkimui Frydrichas pradėjo diskusijas.

Trumpai tariant (pasak Baudolino, kuris nenorėjo varginti Niketo imperatoriško, teisinio ir ekleziastinio oratorinio meno šedevrais), keturi garsiausi Bolonijos daktarai, didžiojo Irenėjaus mokiniai, imperatoriaus buvo paprašyti pareikšti savo neginčyti-

ną mokslinę nuomonę apie jo valdžią. Trys iš jų – Bulgaras, Jakopas ir Ugas iš Porta Ravenjanos – kalbėjo taip, kaip reikėjo Frydrichui, kitaip sakant, kad imperatoriaus teisė grindžiama romėnų teise. Kitokios nuomonės laikėsi tik toks Martinas.

– Frydrichas turbūt liepė iškabinti jam akis, – tarė Niketas.

– Ak, ne, pone Niketai, – atsakė jam Baudolinas, – jūs, romėjai, pasiruošę kiekvienam iškabinti akis ir, užmiršę savąjį Justinianą, jau nebesupaisote, kas yra teisė. Iškart po to Frydrichas paskelbė *Constitutio Habita* ir tuo pripažino Bolonijos universiteto nepriklausomybę, o kad universitetas tapo nepriklausomas, Martinas galėjo kalbėti ką tinkamas ir net imperatorius neturėjo teisės nė pirštu jo paliesti. Jei tik būtų palietęs, iškart būtų buvę aišku, kad daktarai jau nebėra nepriklausomi, o kad jau taip – tai ir jų sprendimas nebegalioja, ir Frydrichui būtų grėsę būti apšauktam uzurpatorium.

Gražumėlis, pagalvojo Niketas, ponas Baudolinas nori man įteigti, kad jis sukūrė imperiją: vos tik tardavęs žodį, tas žodis virsdavęs kūnu – tokia buvusi jo galia. Paklausysim, kas bus toliau.

Tuo metu sugrįžo pintine vaisių nešini genujiečiai, nes jau buvo pusiaudienis ir Niketui reikėjo pasistiprinti. Jie pasakė, kad miestas vis dar plėšiamas, tad verčiau iš namų kojos nekelti. Baudolinas tęsė savo pasakojimą.

Frydrichas nusprendė, kad jei jaunuolis su dar nepradėjusia želti barzda ir lavintas tokio kvailio kaip Raevinas yra toks įžvalgus, kažin kas atsitiks nusiuntus jį mokytis į Paryžių. Meiliai apkabino, patardamas įgyti tikrą išsimokslinimą, nes jis pats, besirūpindamas valdžia ir karo žygiais, neturėjęs laiko deramai išprusti. Imperatorienė atsisveikino pabučiuodama jį į kaktą (galime įsivaizduoti Baudoliną užliejusį džiaugsmą), tardama (toji nuostabi moteris, didi ponia ir karalienė, mokėjo skaityti ir rašyti):

– Parašyk man apie save, papasakok, kaip tau sekasi. Gyvenimas čia, rūmuose, toks vienodas. Tavo laiškai suteiks man paguodos.

– Prisiekiu, rašysiu, – tarė Baudolinas taip karštai, kad buvusieji greta neabejotinai turėjo kažką įtarti.

Vis dėlto niekas nieko nepastebėjo (kam rūpi išvykstančio į Paryžių jaunuolio jaudulys?), gal tik pati Beatričė. Išties, pažvelgė į jį tarsi matydama pirmą kartą ir jos baltą veidą išpylė raudonis. Bet Baudolinas, nusilenkęs ir neatitraukdamas akių nuo grindų, jau ėjo iš salės.

6.

BAUDOLINAS VYKSTA Į PARYŽIŲ

Paryžiun Baudolinas atvyko įmetėjęs, mat tose mokyklose mokytis pradėdavo ir anksčiau, nei sulaukę keturiolikos, taigi jis jau buvo dvejais metais vyresnis. Tačiau Oto gerokai išlavintas galėjo sau leisti nelankyti paskaitų ir, kaip netrukus pamatysime, užsiimti kuo kitu.

Jis išvyko su draugu, riterio iš Kelno sūnumi, kuris, didžiam tėvo apmaudui, pasirinko laisvuosius, o ne karo menus, akinamas motinos, šlovinusios jo ankstyvą poetinę gyslelę. Baudolinas užmiršo jo tikrąjį vardą, jei išvis jį žinojo, ir vadino Poetu, o paskui taip jį ėmė vadinti visi, vėliau su juo susipažinę. Baudolinas netruko sužinoti, kad Poetas nėra parašęs nė vieno eilėraščio, tik garsinęsis norįs parašyti. Kadangi nuolat deklamuodavo kitų poetų eilėraščius, galų gale ir tėvas įtikėjo, jog sūnui reikia sekti Mūza, tad leido jam išvykti, įdėjęs į krepšį tiek, kiek gana nenumirti badu, klaidingai manydamas, kad to, ko pakako gyvenant Kelne, turi su kaupu užtekti ir Paryžiuje.

Tik atvykęs, Baudolinas negalėjo ištverti nepaklusęs imperatorienei ir parašė jai keletą laiškų. Iš pradžių manė, kad vykdydamas jos prašymą numaldys savo širdies kaitrą, bet greit suprato, kaip skausminga jai rašyti negalint pasakyti to, ką tikrai jautė, guldant popieriuje tobulus ir mandagius laiškus, kuriuose aprašydavo Paryžių – miestą, su daugybe gražių bažnyčių, kur, kai nelydavo, – o taip atsitikdavo tik kartą ar dukart per dieną, – buvo geras oras ir vaiskus dangus, tad atvykęs iš kone amžinų rūkų čia pasijuto lyg atsidūręs ten, kur amžinas pavasaris. Per miestą vinguriavo upė su dviem salelėm viduryje, jos vanduo puikiai tiko

gerti, o iškart už mūrų driekėsi kvapūs laukai ir miškeliai, greta Sen Žermeno abatijos plytėjo laukymė, čia jis ir leido nuostabias popietes žaisdamas kamuoliu.

Papasakojo jai apie savo pirmųjų dienų vargus, kai reikėjo rasti būstą, kuriuo galėtų dalytis su draugu, ir saugotis, kad nebūtų apiplėštas jį nuomojančių žmonių. Vargais negalais surado gana erdvų kambarį, su stalu, dviem suolais, knygų lentynomis ir skrynia. Ten stovėjo viena aukšta lova su stručio plunksnomis kimšta antklode ir kita, žema, ant ratukų, su žąsies plunksnomis kimšta antklode, kurią dieną reikėdavo pakišti po aukštąja lova. Laiške neužsiminė, kad kiek padvejoję, kaip pasidalyti lovas, jie nutarė kas vakarą lošti šachmatais iš patogesnės lovos, nes rūmuose šachmatai buvo laikomi ne pačiu tinkamiausiu žaidimu.

Kitame laiške papasakojo, kad rytais tenka anksti keltis, nes paskaitos prasideda septintą ir trunka iki vėlyvos popietės. Paskaitoms ruošdavosi sočiai prisikirtę duonos ir išlenkę dubenėlį vyno, o mokytojų klausydavosi arklides primenančiose patalpose, susėdę ant šiaudais pakreiktų grindų, kur buvo dar šalčiau nei lauke. Beatričė rūpestingai patarė nepiktnaudžiauti vynu, nes išgėręs jis visą dieną jausis apspangęs, ir pasisamdyti tarną ne vien kad nešiotų knygas, kurios labai sunkios ir jo padėties asmeniui nedera jų tampyti, bet ir todėl, kad šis nupirktų malkų ir pakurtų krosnį kambaryje, idant sugrįžęs vakare rastų jį šiltą. Toms išlaidoms ji jam siunčianti keturiasdešimt Suzos solidų, už kuriuos galėjai nusipirkti net jautį.

Tarno jis nepasisamdė ir malkų nepirko, nes naktimis dviejų pūkinių antklodžių visiškai pakako, o pinigus išleido kur kas protingiau: vakarus leido smuklėse, kur buvo jauku ir šilta ir po dienos mokslų galėjai pasistiprinti plekšnodamas patarnautojoms per užpakalius. Tose linksmose užeigose, tokiose kaip „Sidabrinis skydas“, „Geležinis kryžius“ ar „Trys žvakidės“, tarp vieno ir kito bokalo galėjai pasisotinti kiaulienos ar vištienos troškiniu, keptais balandžiais ar žąsimi, o vargingesni – žarnokais ar aviena. Baudolinas rūpinosi, kad pinigų stokojantis Poetas mistų ne vien

žarnokais. Vis dėlto Poetas pasirodė esąs per brangus draugas: dėl jo išgerto vyno kiekio Suzos jautis ėmė akyse lysti.

Praleidęs šias smulkmenas, Baudolinas perėjo prie mokytojų ir mokomų dalykų aprašymo. Beatričė gerte gėrė šias naujienas, leidusias jai patenkinti savąjį žinių troškulį. Ji skaitė ir perskaitinėjo laiškus, kuriuose jis pasakojo apie gramatiką, dialektiką, retoriką, aritmetiką, geometriją, muziką ir astronomiją. Tačiau Baudolinas jautėsi vis niekingesnis, nutylėdamas tai, kas kirbėjo jo širdyje, ir tuos savo žygius, kurių nevalia pasakoti nei motinai, nei seseriai, nei imperatorienei, juo labiau mylimai moteriai.

Tiesa, dažniausia būdavo žaidžiama kamuoliu, bet netrūko ir peštynių su Sen Žermeno abatijos vyrais ar tarp iš įvairių kraštų atkakusių studentų, pavyzdžiui, pikardų su normandais, įžeidinėjant lotyniškai, idant kiekvienas suprastų, jog yra burnojamas. Tai nepatiko parapijos klebonui, ir jis pasiųsdavo savo lankininkus suimti didžiausių peštukų. Tada studentai užmiršdavo nesantaiką ir visi sutartinai puldavo kautis su lankininkais.

Pasaulyje nėra nieko paperkamesnio už parapijos klebono lankininkus: jei šie suimdavo kurį nors studentą, likusiems tekdavo gerokai pakratyti kišenes, kad jį išlaisvintų. Dėl to Paryžiaus malonumai dar labiau pabrangdavo.

Kita vertus, draugai išjuokdavo studentus, nepatyrusius meilės nuotykių. Deja, sunkiausiai pasiekiamas dalykas studentui buvo moterys. Studenčių buvo mažai ir vis dar sklandė kalbos apie gražuolę Eloizą, per kurią jos mylimasis neteko vyriškumo, nors viena buvo būti studentu, taigi ištvirkusiam, bet toleruojamam, o visai kas kita – profesorium, kaip didis ir nelaimingas Abelaras. Parduodama meile per daug mėgautis negalėjai, nes ji kainavo nepigiai, todėl likdavo tik merginti kokią patarnautoją iš smuklės ar toje miesto dalyje gyvenusią prastuolę, tačiau ten gyveno daugiau studentų nei merginų.

Dar galėjai oriai, su įžūlia veido išraiška vaikštinėti po Sitė salą ir gundyti gerai išsilaikiusias ponias. Geidžiamiausios buvo mėsininkų iš Grevo žmonos: šie, baigę savo garbingą karjerą, jau

nebeskerdė gyvulių, o valdė mėsos rinką ir dėjosi ponais. Turėdamos vyrus, nuo gimimo įpratusius ketvirčiuoti jaučius ir prasimušusius tik brandžiame amžiuje, jos buvo jautrios išvaizdžių studentų žavesiui. Tačiau tos damos vilkėjo prabangius drabužius, puoštus kailiais, su brangakmeniais nusagstytais sidabro diržais, todėl iš pirmo žvilgsnio buvo sunku atskirti jas nuo aukščiausios rūšies kekšių, kurios, nepaisydamos draudimų, drįso rengtis lygiai taip pat. Todėl studentai neretai patekdavo į dviprasmę padėtį, o jų draugai netrukdavo iš to pasišaipyti.

Jei vis dėlto pavykdavo užkariauti tikrą ponią ar net skaisčią mergaitę, vyrai ir tėvai anksčiau ar vėliau tai suprasdavo ir kildavo muštynės ar net ginkluota kova, kurioje neišvengiamai kas nors būdavo užmušamas ar sužeidžiamas – beveik visada vyras arba tėvas, – ir vėl tekdavo susiremti su klebono lankininkais. Baudolinas nieko nebuvo nužudęs ir dažniausia vengdavo muštis, vis dėlto su vienu vyru (mėsininku) jam teko susidurti. Karštas meilėje, bet apdairus kovoje, įsiveržus į kambarį vyrui su kabliu, ant kurio kabinama skerdiena, jis nedvejodamas puolė prie lango. Kol prieš šokdamas stengėsi apskaičiuoti jo aukštį, spėjo pelnyti smūgį ir jo skruostas visiems laikams pasipuošė tikro kario vertu randu.

Kita vertus, merginti prastuoles irgi ne kasdien pasisekdavo, kartais tekdavo ilgokai pratūnoti pasaloje (paskaitų sąskaita), ištisomis dienomis tykojant prie lango, o tai varė nuobodulį. Tada svajonės apie gundymą būdavo nustumiamos šalin, o praeiviai imami laistyti vandeniu, arba moterys iš tūtelių apšaudomos žirniais, arba krečiami pokštai einantiems pro šalį mokytojams, o jei šie supykdavo – visi būriu sekdavo paskui juos iki namų ir svaidydavo akmenis jiems į langus, mat studentai mokėjo jiems pinigus, todėl manė turį šiokių tokių teisių.

Baudolinas dabar pasakojo Niketui tai, ką kažkada nutylėjo Beatričei: kaip pamažu tapo vienu iš būrio tų mokslo vyrų, kurie, nors buvo studijavę laisvuosius menus Paryžiuje, jurisprudenciją Bolonijoje, mediciną Salerne ir magiją Tolede, bet taip niekur ir

neišmokę gero elgesio. Niketas nežinojo, piktintis, stebėtis ar smagintis. Bizantijoje buvo tik privačios mokyklos turtingų šeimų jaunuoliams, kur nuo mažų dienų šie būdavo mokomi gramatikos ir skaitydavo dievobaimingas knygas bei klasikinės kultūros šedevrus; sulaukę vienuolikos, gilindavosi į poeziją ir retoriką ir išmokdavo eiliuoti pagal antikos literatūros modelius: kuo retesni buvo jų vartojami žodžiai, kuo sudėtingesnės sintaksinės konstrukcijos, tuo atrodė tinkamiau pasiruošę ateityje valdyti imperiją. O vėliau jie arba gilindavosi į mokslus kokiame nors vienuolyne, arba studijuodavo teisę ar astronomiją pas privačius mokytojus. Tačiau mokydavosi rimtai, o ten, Paryžiuje, studentai užsiėmė berods viskuo, tiktai ne mokslu.

Baudolinas tuoj jį pataisė:

– Paryžiuje mes mokėmės iš peties. Sakykim, po pirmųjų mokslo metų jau dalyvaudavome disputuose, o per juos išmokstama prieštarauti ir spręsti, kitaip sakant, pateikti galutinį atsakymą į klausimą. Be to, nereikia manyti, kad studentui svarbiausia paskaitos, o smuklė – tik vieta, kur gaištamas laikas. Taip, *studium* geros tuo, kad gali mokytis iš savo mokytojų, bet dar labiau iš draugų, ypač vyresnių: tik klausydamasis jų pasakojimų apie perskaitytas knygas imi suprasti, jog pasaulis kupinas nuostabių dalykų, ir, jei nori juos visus pažinti, turi perskaityti visas knygas, nes gyvenimas per daug trumpas, kad apeitum visą žemę.

Gyvendamas su Otu, Baudolinas daug skaitė, bet neįsivaizdavo, kad pasaulyje tokia galybė knygų, kol nepamatė to Paryžiuje. Ne visiems jos buvo pasiekiamos, tačiau dosnusis likimas, o gal uolus paskaitų lankymas jam padėjo susipažinti su Abdulu.

– Pone Niketai, norėdamas papasakoti apie Abdulą ir kuo čia dėtos bibliotekos, turiu kiek sugrįžti į praeitį. Taigi, sėdėdamas vienoje iš paskaitų ir kaip visados kvapu iš burnos mėgindamas susišildyti pirštus, suragojusiu užpakaliu, nes plonas šiaudų sluoksnis prastai saugojo, kaip ir visą Paryžių, nuo tuo žiemos laiku įšalusių grindų, vieną rytą greta savęs pamačiau vaikiną, kurio veido

spalva panėšėjo į saraceno, tačiau jo plaukai buvo raudoni, o maurams tai nebūdinga. Nežinau, ar jis klausėsi paskaitos, ar buvo paskendęs savo mintyse, tačiau jo akys žvelgė kažkur į tuštumą. Retkarčiais drebėdamas dar labiau susisiausdavo drabužį, paskui vėl įsmeigdavo žvilgsnį į tolį, kartkartėmis kažką užsirašydamas lentelėje. Ištempęs kaklą pamačiau, kad pusė lentelės tarytum nutupėta musių, kitaip sakant, priraityta arabiškų raidžių, kita pusė parašyta sakytum lotyniškai, bet tai buvo ne lotynų kalba, o kur kas labiau priminė mano kraštų šneką. Žodžiu, paskaitai pasibaigus užkalbinau jį, jis atsakė labai maloniai, tarsi seniai būtų troškęs su kuo nors pasišnekučiuoti. Susidraugavome, išėjome pasivaikščioti paupiu ir jis man papasakojo savo istoriją.

Taigi, vaikino vardas buvo Abdulas, kaip ir dera maurui, tačiau jo motina buvo kilusi iš Hibernijos, štai kodėl jo plaukai tvieskė raudoniu – mat visi toje tolimoje saloje tokie. Sakoma, kad jie keisti ir linkę svajoti. Tėvas buvo kilęs iš Provanso, bet užkariavus Jeruzalę jo šeima apsigyveno kitapus jūros prieš penkiasdešimt ar daugiau metų. Kaip pasakojo Abdulas, prancūzų didikai karalystėje anapus jūros perėmė užkariautų tautų papročius, nešiojo turbanus ir vilkėjo vietos drabužiais, kalbėjo savo priešų kalba ir nedaug trūko, kad būtų ėmę laikytis Korano priesakų. Todėl tas raudonplaukis (pusiau) hibernietis vadinosi Abdulas ir buvo nuo gimtosios Sirijos saulės įrudusiu veidu. Jis mąstė arabiškai, o Provanso kalba sau sekdavo iš motinos išgirstas ledyniuotų šiaurės jūrų sagas.

Baudolinas paklausė, ar jis atvyko į Paryžių norėdamas atsiversti į gerą krikščionį ir kalbėti kaip dera, taigi lotyniškai. Apie į Paryžių jį atginusias priežastis Abdulas kalbėjo nenoriai. Sakė, kad jam nutikęs baisus dalykas, siaubingas išbandymas, kurį dar vaikystėje teko patirti, todėl kilmingi tėvai, kad išgelbėtų nuo kažin kokio keršto, nutarė išsiųsti jį į Paryžių. Tai pasakodamas Abdulas paniuro, paraudo, kiek gali parausti mauras, jam ėmė drebėti rankos, ir Baudolinas skubiai nusuko kalbą kitur.

Vaikinas buvo protingas, praleidęs Paryžiuje keletą mėnesių jau kalbėjo lotyniškai ir vietos kalba, gyveno su dėde kanauninku Sen Viktoro abatijoje, vienoje iš to miesto (o gal ir viso krikščioniškojo pasaulio) mokslo šventovių su biblioteka, turtingesne už Aleksandrijos. Šitaip Abdulo dėka Baudolinui ir Poetui atsivėrė kelias į tą pasaulio mokslo lobyną.

Baudolinas paklausė Abdulo, ką jis rašo per paskaitas, ir šis atsakė, kad arabiški užrašai skirti mokytojo kalbai apie dialektiką, nes arabų kalba neabejotinai pati tinkamiausia filosofijos dalykams. Likusi dalis parašyta Provanso kalba. Jis ilgai nenorėjo apie tai pasakoti, išsisukinėdamas, tačiau kaip tas, kuris akimis prašo nesiliauti klausinėjus, ir pagaliau išsidavė. Tai buvo eilėraščiai, kurių žodžiai apytikriai reiškė: „Ak, mano meile iš tolimos šalies, dėl tavęs man širdį veria... ak, gėlėtoji skraiste, nepažįstamoji, drauge“.

– Rašai eiles? – paklausė Baudolinas.

– Tik dainas. Apdainuoju savo jausmus. Mat myliu tolimo krašto karalaitę.

– Karalaitę? Kas ji?

– Negaliu pasakyti. Mačiau ją, tikriau, ne mačiau, o atsitiko man taip, tarsi būčiau ją regėjęs, kai Šventojoje žemėje gyvenau kaip belaisvis... žodžiu, kai patyriau tą nuotykį, apie kurį tau dar nepasakojau. Mano širdis suliepsnojo ir prisiekiau jai amžiną meilę. Nusprendžiau paaukoti jai visą savo gyvenimą. Gal kada nors ją rasiu, nors bijau tos dienos. Taip gera kentėti dėl meilės, kurios negali pasiekt.

Baudolinui jau knietėjo pavadinti jį gudručiu, – taip jį vadindavo jo tėvas, – bet prisiminė ir pats kenčiantis dėl nepasiekiamos meilės (nors Beatričę jis tikrai regėjo, o jos atvaizdas persekiojo jį naktimis) ir jam pagailo savo naujojo draugo Abdulo.

Taip tarp jųdviejų užsimezgė tikra bičiulystė. Tą pat vakarą Abdulas atėjo į Baudolino ir Poeto kambarį nešinas instrumentu, kokio Baudolinui anksčiau neteko matyti, – migdolo formos, su daug įtemptų stygų, – ir pirštais braukydamas stygas uždainavo:

Kai tyra ištrykšta šaltinio versmė
ir žiedais erškėtrožė nurausta –
lakštingala trelę vingiuoja,
o skambi jos giesmė
mano dainą palydi.

Ak, mano meile
iš tolimos šalies, dėl tavęs
man širdį veria lyg peiliu
ir savo skausmą tik į tave
veržsdamasis aš numaldyt galiu.
Ak, gėlėtoji skraiste,
nepažįstamoji, drauge.

Bet negaliu tavęs greta turėti,
todėl degu geismų liepsnoj,
nesutikau kitos krikščionės,
žydės anei saracėnės,
kuri valia Aukščiausiojo
tau grožiu prilygtų.
Sakyki, kas tavo meilę pelno?

Kas rytą vakarą, meile,
tavęs šaukiuosi, protą
migla aptraukia,
geismas saulę užstoja.
Gydantis skausmas
spygliu širdį veria,
ašaros skruostus skalauja.

Švelni melodija kėlė nepažintas, o gal užgniaužtas aistras, ir Baudolinas prisiminė Beatričę.

– Viešpatie Dieve, – atsiduso Poetas, – kodėl nerašau tokių gražių eilių?

– Neketinu būti poetas. Dainuoju tik sau. Galiu jas tau padovanoti, – atsakė Abdulas, apimtas švelnumo.

– Kas iš to: kai išversiu jas iš Provanso kalbos į vokiečių, bus tikras mėšlas... – atšovė Poetas.

Abdulas tapo trečiuoju jų bičiuliu, ir, kai Baudolinas stengdavosi negalvoti apie Beatričę, tas prakeiktas raudonplaukis mauras paimdavo savo niekingą instrumentą ir pradėdavo traukti dainas, nuo kurių Baudolinui sugeldavo širdį:

Kai ant šakos lakštingala
užgieda meilę ir jos laukia,
o mylimasis jai atsišaukia
ir giesmėje ją regi,
o versmėje šaltinio – siautulį
lankos, širdis
džiaugsmu pritvinksta.

Siela mano jon linksta,
vien jos meile gyvena,
o ligota širdis
ją geria, saldų
skausmą skanauja.

Baudolinas įsisvajojo, kad kada nors ir jis rašys dainas savo tolimajai imperatorienei, nors nežinojo, kaip tai daryti, nes nei Otas, nei Raevinas niekada jam nebuvo kalbėję apie poeziją, nebent pamokę kokios šventos giesmės. Tad kol kas naudojosi Abdulu, kad patektų į Sen Viktoro abatijos biblioteką, ir ten paskaitų sąskaita leido ilgus rytus, iš nuostabos praviromis lūpomis skaitydamas ne gramatikos vadovėlius, o stebuklingus raštus: Plinijaus istorijas, Aleksandro žygius, Solono geografiją ir Izidoriaus etimologijas...

Jis skaitė apie tolimus kraštus, kur gyvena krokodilai – didelės vandens gyvatės, kurios krutina viršutinį žandikaulį ir neturi lie-

žuvio, o suėdusios žmogų verkia; hipopotamai – pusiau žmonės, pusiau arkliai; žvėris leukokras, asilo kūnu, elnio užpakaliu, liūto krūtine ir kojomis, arklio kanopomis, dvišakiu ragu, iki ausų iššiepta burna, iš kurios sklinda sakytum žmogaus balsas, o vietoj dantų – tik ištisas kaulas. Skaitė apie šalis, kur gyvena žmonės be kelių sąnarių, žmonės be liežuvių, žmonės didelėmis ausimis, kuriomis prisidengia kūną nuo šalčio, ir dar plačiapėdžiai, greit lakstantys viena koja.

Negalėdamas Beatričei nusiųsti savo dainų (nebūtų drįsęs, net jei būtų kokią sukūręs) nusprendė, kad kaip mylimajai dovanojamos gėlės ar papuošalai, jis jai padovanos visus savo atskleistus stebuklus. Tad laiškuose aprašinėjo šalis, kur auga duonos ir medaus medžiai, Ararato kalną, kurio viršūnėje vaiskiomis dienomis galėjai regėti Nojaus laivo nuolaužas, o kas buvo ten užlipęs, pasakojo net pirštu lytėjęs angą, pro kurią Nojui meldžiantis pabėgo velnias. Rašė apie Albaniją, kur žmonės baltesni nei kitur, o jų plaukai tokie reti kaip katino ūsai; apie šalį, kur žmogus, pasisukęs į rytus, meta šešėlį sau iš dešinės; ir apie kitą šalį, kur gyvena tokie žiaurūs žmonės, kad gimus kūdikiui ten skelbiamas gedulas, o mirus žmogui – surengiama didžiulė šventė; apie kraštus, kur stūkso milžiniški aukso kalnai, saugomi šuns dydžio skruzdėlių, ir tokius, kur gyvena amazonės – karingos moterys, neįsileidžiančios į savo šalį vyrų: pagimdžiusios berniuką jos išsiunčia jį pas tėvą arba nužudo, o jei gimsta mergaitė – karšta geležimi nudegina jai krūtį: kairiąją, jei ji kilminga, kad galėtų nešioti skydą, dešiniąją, jei ji nekilminga, kad galėtų šaudyti iš lanko. Ir pagaliau pasakojo jai apie Nilą, vieną iš keturių upių, prasidedančių Žemės rojaus kalne, tekančią per Indijos dykumas, paskui pasislepiančią žemės gelmėse, vėl iškylančią į paviršių prie Atlaso kalno ir per Egiptą įtekančią į jūrą.

Tačiau pasiekęs Indiją Baudolinas veik užmiršdavo Beatričę, o jo mintys nukrypdavo kitur, nes tikėjo, kad ten turėtų būti *Presbyter Johannes* karalystė, apie kurią jam pasakojęs Otas, aišku, jei tokia tikrai buvo. Baudolinas niekada nesiliovė galvojęs apie ku-

nigą Joną, prisimindavo jį kaskart skaitydamas apie nežinomą kraštą, juo labiau pergamente pamatęs spalvotas miniatiūras su keistomis būtybėmis – raguotais žmonėmis ar pigmėjais, visą gyvenimą kovojančiais su gervėmis. Tiek daug apie jį galvojo, kad kunigas Jonas tapo beveik šeimos draugu. Todėl jam buvo taip svarbu sužinoti, kur šis gyvena, o, jei jo nebūtų nė viename krašte, privalėjo rasti kokią nors Indiją, kur jį apgyvendintų, nes jautėsi susaistytas brangiajam vyskupui mirties patale duotos priesaikos (nors niekada nebuvo jos davęs).

Apie tėvą Joną papasakojo ir savo bičiuliams, kurie netruko įsitraukti į žaidimą ir pranešdavo Baudolinui kiekvieną menkiausią naujieną, nors iš tolo dvelkiančią Indijos smilkalais, kurią tik užtikdavo vartydami knygas. Abdului šovė mintis, kad jo tolimoji karalaitė, kadangi jai lemta būti tolimai, turėtų slėpti savąjį grožį pačiame tolimiausiame krašte.

– Taip, – tarė Baudolinas, – bet kaip nukakti į Indiją? Ji turėtų būti netoli Žemės rojaus, taigi ryčiau Rytų, ten, kur baigiasi sausuma ir prasideda vandenynas...

Jie dar nebuvo mokęsi astronomijos ir miglotai teišmanė apie Žemės formą. Poetas tikėjo, kad Žemė – tai didžiulė plokštuma, kurios pakraščiuose vandenyno vandenys krinta dievai žino kur. Tačiau Baudolinas iš Raevino buvo girdėjęs, kad ne tik didieji antikos filosofai ar Ptolemajas, visų astronomų tėvas, bet ir šventas Izidorius tvirtinęs, jog Žemė yra rutulys, dar daugiau, Izidorius taip karštai krikščioniškai tuo tikėjęs, kad net nustatęs jos pusiaujo ilgį – aštuoniasdešimt tūkstančių stadijų. Tiesa, Raevinas tai sakydavo su skepticizmo gaida, čia pat pridurdamas, kad teisingas yra ir kai kurių Bažnyčios tėvų, pavyzdžiui, didžiojo Laktancijaus, priminimas, jog pagal Bibliją Žemė yra tabernakulio formos, taigi dangus ir žemė kartu sudaro tarytum arką, šventovę su gražiu kupolu ir grindimis, žodžiu, primena milžinišką skrynią, bet nieku gyvu ne kamuolį. Raevinas, apdairus žmogus, laikėsi švento Augustino žodžių, kad gal pagonių filosofai ir buvę teisūs, Žemė yra apvali, o Biblija kalbėjusi apie tabernakulį perkeltine

prasme, tačiau jos formos išmanymas nepadedąs atsakyti į vieną labai svarbų klausimą, kylantį kiekvienam doram krikščioniui, kitaip sakant, kaip išganyti savo sielą, todėl net pusvalandis, sugaištas apmąstymams apie Žemės formą, – veltui iššvaistytas laikas.

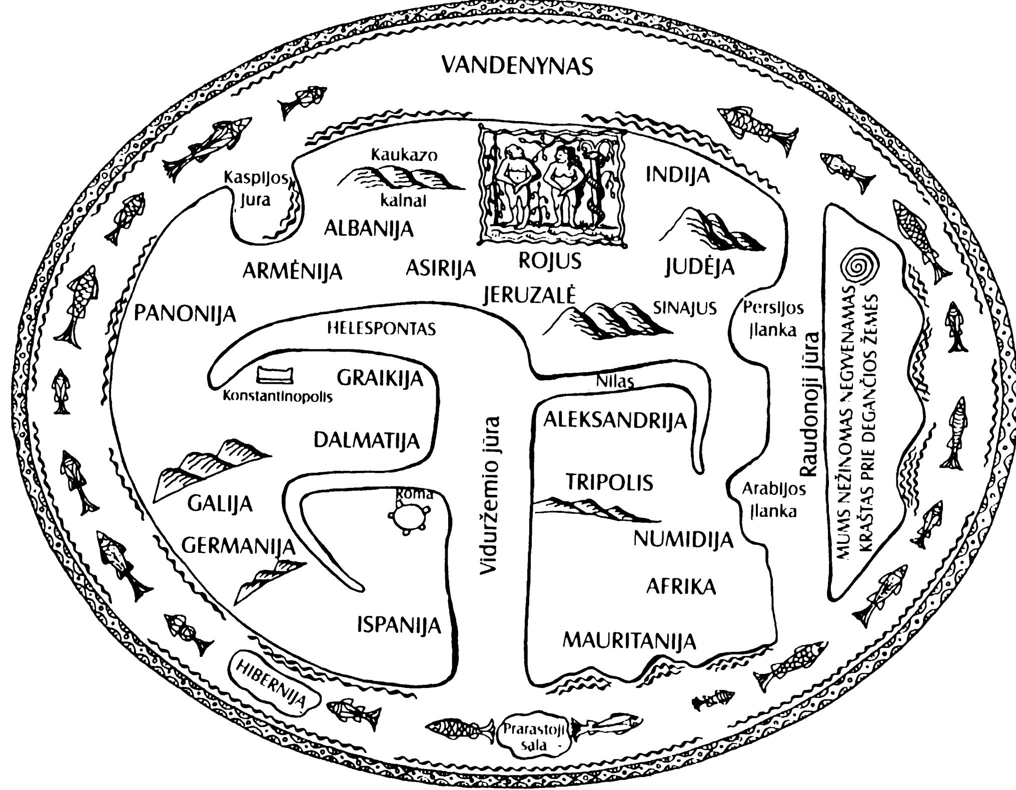
– Manau, tai tiesa, – pritarė Poetas, nekantraudamas eiti į smuklę, – ir beprasmiška ieškoti Žemės rojaus, nes jis neabejotinai buvo tie nuostabūs kabantys sodai, tačiau nuo Adomo laikų juose seniai niekas nebegyvena ir niekas nepasirūpino sutvirtinti atšlaičių gyvatvorėmis ir statinių tvoromis, todėl per Tvaną viskas buvo paplauta ir nuplukdyta vandenynan.

Abdulas, priešingai, neabejojo, kad Žemė yra apvali. „Jei ji būtų kaip plokštuma, – tvirtai pareiškė, – savo žvilgsniu, – o šis iš meilės tapo toks skvarbus – kaip ir visų įsimylėjėlių, – gebėčiau įžiūrėti toliausiai esantį menkiausią mylimosios ženklą, tačiau žemės išlinkis slepia ją nuo mano geismų“. Ir, panaršęs po Sen Viktoro abatijos biblioteką, rado žemėlapius, kuriuos iš atminties dabar nupiešė savo draugams.

– Žemė yra didelio vandenyno žiedo viduryje, padalyta trijų vandeningų upių: Helesponto, Viduržemio ir Nilo.

– Tad kur tada Rytai?

– Aišku, viršuje, ten, kur Azija, o Žemės rojus yra Rytų pakraštyje – kur teka saulė. Kairėje yra Kaukazo kalno rojus, greta – Kaspijos jūra. Įsidėmėkit, yra trys Indijos: Didžioji Indija, kur labai karšta, dešiniau Rojaus, Šiaurės Indija, virš Kaspijos jūros, taigi čia, viršuje, kairėje, kur taip šalta, kad vanduo virsta stiklu, ir kur gyvena Gogo ir Magogo, Aleksandro Didžiojo įkalintų kitapus sienos, tautos, ir pagaliau Mažoji Indija, greta Afrikos. Afriką matai štai čia, apačioje, pietų pusėje, kur teka Nilas ir kur įsirėžia Arabijos ir Persijos įlankos, tiesiai prie Raudonosios jūros, kitapus kurios yra arčiausiai pusiaujo saulės plytinti dykuma, tokia karšta, kad niekas nedrįsta ja keliauti. Į vakarus nuo Afrikos, greta Mauritanijos, yra Laimės salos, arba Prarastoji sala, kurią prieš daug amžių atrado vienas mano kraštų šventasis. O šit šiaurės apačioje plyti kraštas, kur gyvename mes, dar yra Konstantino-

VANDENYNAS
Kaspijos jūra
Kaukazo kalnai
INDIJA
ALBANIJA
ARMĖNIJA
ASIRIJA
ROJUS
JUDĖJA
JERUZALĖ
SINAJUS
PANONIJA
Persijos įlanka
HELESPONTAS
GRAIKIJA
Konstantinopolis
Nilas
ALEKSANDRIJA
Raudonoji jūra
MUMS NEŽINOMAS NEGYVENAMAS
KRAŠTAS PRIE DEGANČIOS ŽEMĖS
DALMATIJA
Viduržemio jūra
TRIPOLIS
Arabijos įlanka
GALIJA
Roma
NUMIDIJA
GERMANIJA
AFRIKA
ISPANIJA
MAURITANIJA
HIBERNIJA
Prarastoji sala

polis prie Helesponto krantų, Graikija ir Roma, o šiauriausioje dalyje – germanai ir Hibernijos sala.

– Kaip gali rimtai žiūrėti į tokį žemėlapį, – šaipėsi Poetas, – kur Žemė atrodo plokščia, o tu juk tvirtini, kad ji – apvali?

– Kuo tu galvoji? – įširdo Abdulas. – Ar gebėtum pavaizduoti rutulį su viskuo, kas yra ant jo? Žemėlapis turi tik padėti rasti kelią: juk eidamas nematai, kad žemė apvali, tau ji atrodo plokščia. Be to, jei ji ir apvali, apatinėje jos dalyje niekas negyvena, ten tyvuliuoja vandenynas, jei kas nors ten ir gyventų, gyventų aukštyn kojomis. Todėl viršutinei daliai pavaizduoti pakanka štai tokio rato. Vis dėlto norėčiau geriau patyrinėti abatijoje esančius žemėlapius, nes bibliotekoje sutikau mokslo vyrą, žinantį viską apie Žemės rojų.

– Matyt, jis buvo ten, kai Ieva davė Adomui obuolį, – tarė Poetas.

– Nebūtinai turi būti kurioje nors vietoje, kad viską apie ją žinotum, – atšovė Abdulas, – tada jūreiviai išmanytų daugiau už teologus.

Visa tai pasakoju, paaiškino Baudolinas Niketui, kad suprastum, kaip jau pirmaisiais gyvenimo Paryžiuje metais, dar net barzdoms neprasikalus, pasinėrėme į nuotykį, kuris po daug metų atvedė mus į pasaulio kraštą.

7.

BAUDOLINAS BEATRIČEI RAŠO MEILĖS LAIŠKUS, O POETUI – EILES

Pavasarį Baudolinas suprato, kad jo meilė vis labiau noksta, kaip dažniausia nutinka įsimylėjėliams tuo metų laiku, o apgailėtini nuotykiai su prastomis merginomis šio jausmo ne tik nenumaldė, priešingai, jį dar labiau kaitino, nes Beatričės pranašumas buvo ne tik meilumas, protas ir karališkasis patepimas, bet ir juos skiriantis nuotolis. Abdulas nesiliovė kankinęs dėl paskutinio pranašumo žavesio, kas vakarą glamonėdamas savąjį instrumentą ir dainuodamas dainas. Norėdamas geriau pajusti jų grožį, Baudolinas net išmoko Provanso kalbą.

O kai gegužės dienomis suskamba
paukščiai iš toli treliavimu švelniu –
jie gieda apie mano tolimąją meilę,
kurios keliaudamas pamiršti negaliu.
Todėl einu nusvirusia galva,
nedžiugina giesmė anei žiedų gaiva…

Baudolinas svajojo. Abdulas graužiasi, kad vieną dieną gali sutikti savo nepažįstamąją karalaitę, svarstė. O, palaimintasis! Mano skausmas tuolab sunkesnis, nes savo mylimąją tikrai anksčiau ar vėliau turėsiu pamatyti, neturiu laimės būti jos nematęs, tik nelaimę žinoti, kas ji ir kokia. Bet jei Abdulas randa paguodą mums pasakodamas savo skausmą, kodėl aš negalėčiau jos rasti atverdamas jai savąjį? Kitaip tariant, Baudolinas nujautė, kad galėtų numaldyti širdies plakimą aprašydamas savo švelnius jaus-

mus, būtų daug blogiau, jei jo meilės objektas liktų neapdovanotas jų lobiais. Todėl vieną vėlią naktį, kai Poetas miegojo, Baudolinas sėdo rašyti.

„Ašigalį nušviečia žvaigždė, o mėnulis nubalina naktį. Bet aš seku tik paskui vieną žvaigždę ir, jei per sutemas manoji žvaigždė patekės Rytuose, mano protas nepažins skausmo nakties. Tu esi manoji žvaigždė, manasis šviesos šaltinis, išsklaidysiantis naktį, be tavęs ta šviesa – naktis, bet su tavim naktis – nuostabiausia šviesa".

Toliau:

„Kai alkstu, tu vienintelė mane pasotini, kai kamuoja troškulys, tu vienintelė mane pagirdai. Ką sakau?! Tu pamaitini, bet nepasotini. Niekada nebuvau tavęs sotus ir niekada nebūsiu..."

Ir dar:

„Tokia esi švelni, toks nuostabus tavo stotas, toks neapsakomas tavo balsas, toks iš tavęs sklindantis grožis ir meilumas, kad būtų didžiai nedovanotina bandyti žodžiais tai apsakyti. Vis karštesnė mus degina liepsna, ir vis naujai įsiliepsnoja, o kuo labiau slepiama, tuo aukščiau ji šoka ir suvedžioja pavyduolius bei klastūnus, palikdama dvejonę, katras iš mudviejų myli labiau, ir tarp mūsų nesiliauja tvyrojusi nuostabi trauka, kuri abu užvaldo..."

Laiškai buvo gražūs, skaitydamas juos Baudolinas virpėdavo visu kūnu, vis stipriau įsimylėdamas būtybę, įkvėpusią tokią aistrą. Jau nebegalėjo kęsti nežinodamas, kaip Beatričė atsakytų į šitą švelnią prievartą, ir nutarė pastūmėti ją atsakyti. Mėgindamas pamėgdžioti jos rašyseną, taip parašė:

„Meilei, kylančiai iš mano krūtinės, dvelkiančiai kvapniausiais aromatais, tam, kas yra tavo kūnas ir dvasia, ištroškusioms tavo jaunystės gėlėms linkiu amžinos laimės... Tau, mano džiugioji viltie, aukoju savąją ištikimybę ir pačią save, kol gyvastis neapleis manęs..."

„Ak, – nedelsdamas atrašė jis, – *laikykis, nes tu esi šaltinis mano laimės, tu viena – mano viltis ir mano atilsis. Dar nespėju atsibusti, o mano siela randa tave joje prisiglaudusią..."*

O ji, karštai: *„Nuo pat pirmos akimirkos, kai susitikome, tik tave pasirinkau, o pasirinkusi troškau, trokšdama ieškojau, ieškodama*

radau, radusi mylėjau, mylėdama geidžiau, geisdama priglaudžiau savo širdyje giliausiai... ir ragavau tavojo medaus... Lik sveikas, mano širdie, mano kūne, mano vienintelis džiaugsme...“

Šis susirašinėjimas, nusitęsęs keletą mėnesių, iš pradžių sustingdė išsekusią Baudolino sielą, paskui užliejo beribiu džiaugsmu, o galiausia uždegė pasididžiavimu, nes mylintysis sunkiai besuvokia savo mylimosios meilės jėgą. Kaip visi įsimylėjėliai, Baudolinas pradėjo klejoti, kaip visi įsimylėjėliai, rašė, kad norėtų tik su mylimąja mėgautis bendra paslaptimi, o kartu troško, kad visas pasaulis pažintų jo džiaugsmą ir suglumtų prieš neaprėpiamą meilumą tos, kuri jį mylėjo.

Taigi vieną dieną jis parodė tuos laiškus savo bičiuliams. Miglotai, nutylėdamas pasakojo, kodėl ir kam jie skirti. Nemelavo, priešingai, pasakė rodąs jiems laiškus todėl, kad juos sukūrė jo vaizduotė. Tačiau aniedu įtikėjo, jog kaip tik tai jis meluoja, ir dar labiau pavydėjo jam tokios lemties. Abdulas širdyje paskyrė jo laiškus savo kunigaikštytei tirtėdamas, tarsi pats būtų gavęs josios atsakymus. Poetas, tvirtinęs, kad tas literatūrinis žaidimas jam nė mož nerūpi (o širdyje graužbeing dramasis, jog ne jis parašė tokius gražius laiškus ir ne jam siųsti dar gražesni atsakymai), neturėdamas ką įsimylėti, įsimylėjo pačius laiškus. Niketas pašaipiai pridūrė nesistebintis tuo – jaunystėje mes visi linkę įsimylėti pačią meilę.

Gal ieškodamas naujų temų savo dainoms, Abdulas persirašė laiškus, kad naktimis Sen Viktoro abatijoje galėtų juos skaityti. Bet vieną dieną pastebėjo juos pradingus ir ėmė baimintis, kad koks ištvirkęs kanauninkas, naktį pasinaudojęs jais savo nešvankiems tikslams, nebūtų jų įkišęs tarp tūkstančių abatijoje saugomų rankraščių. Baudolinas pašiurpęs paslėpė savuosius laiškus skrynioje ir nuo tos dienos nebeparašė nė vienos eilutės, bijodamas sukompromituoti tą, kuriai juos skyrė.

Bet, šiaip ar taip, turėjo išlieti septyniolikmečio nerimą, ir Baudolinas ėmė rašyti eiles. Jei laiškuose aprašė savo tyrąją meilę, tai šitos rūšies kūriniai priminė smuklių eiles, kuriomis to meto stu-

dentai šlovino savo palaidą ir nerūpestingą gyvenimą, su melancholijos priemaiša apie tuščią jo švaistymą.

Norėdamas pademonstruoti Niketui savo talentą, padeklamavo keletą eilučių:

Feror ego veluti – sine nauta navis,
Ut per vias aeris – vaga fertur avis...
Quidquit Venus imperat – labor est suavis,
Quae nunquam in cordibus – habitat ignavis.

Matydamas, kad Niketas prastai supranta lotyniškai, jas išvertė: „Dreifuoju tarsi laivas be vairininko, lyg paukštis, skrendantis dangaus keliais... Koks saldus jungas paklusti Veneros įsakams, tik bailieji jo nepažįsta..."

Kai Baudolinas šias ir kitas eiles parodė Poetui, tas užsiplieskė pavydu bei gėda ir pravirkęs pripažino savo vaizduotės skurdą, keikdamas savo bejėgiškumą, šaukdamas, kad verčiau jau būtų nepažinęs moters, nei pasijutęs toks netikęs išreikšti savo jausmus, kurie buvę kaip tik tokie, kokius aprašęs Baudolinas, todėl net klausė savęs, ar tik šis jų neišskaitė iš jo širdies. Ir pridūrė, kaip didžiuotųsi jo tėvas sužinojęs, kad jis kuria tokias gražias eiles, nes išauš diena, kai jam teks savo šeimai ir visam pasauliui pateisinti gautąją Poeto pravardę, kuri jį vis dar viliojo, bet vertė jaustis *poeta gloriosus*, pagyrūnu, pasisavinusiu svetimą garbę.

Matydamas jo neviltį, Baudolinas įteikė jam pergamentą – atidavė savo eiles, kad tas galėtų rodyti jas kaip savas. Brangi dovana, mat atsitiko taip, kad Baudolinas, norėdamas papasakoti Beatričei ką nors nauja, nusiuntė jai eilėraščius, priskirdamas juos savo draugui. Beatričė perskaitė eiles Frydrichui, jas nugirdo Rainaldas iš Daselio ir, būdamas didelis literatūros mėgėjas, nors ir nuolat užimtas rūmų intrigomis, tarė, kad apsidžiaugtų, jei Poetas sutiktų pas jį tarnauti...

Kaip tik tais metais Rainaldas buvo paskirtas Kelno arkivyskupu, ir Poetą viliojo mintis tapti arkivyskupo poetu, arba, kaip kal-

bėjo ir juokaudamas, ir puikuodamasis, Arkipoetu, juolab kad mokytis neturėjo didelio noro, tėvo pinigų Paryžiuje jam neužteko, ir galvojo – ne itin klydo, – kad rūmų poetas visą dieną valgo ir geria, neturėdamas daugiau jokių rūpesčių.

Tačiau, norint tapti rūmų poetu, reikėjo rašyti eilėraščius. Baudolinas pažadėjo parašyti mažiausiai tuziną, tik ne visus vienu metu.

– Matai, – tarė jam, – didūs poetai ne visada yra tie, kur daug rašo, dažniausia priešingai, kaip tik todėl jie ir didžiausi. Privalai atrodyti kaip Mūzos kankinys, tik retkarčiais pajėgiantis išspausti vieną kitą dvieilį. Su tomis eilėmis, kurias tau duosiu, galėsi verstis keletą mėnesių, bet suteik man laiko, nes aš nesu nei šykštus, nei dosnus žodžių. Todėl atidėk savo atvykimą ir nusiųsk Rainaldui dar porą eilėraščių, kad galėtų pasimėgauti. Geriausia prisistatyti dedikacija, liaupse savo geradariui.

Praleidęs bemiegę naktį, įteikė Poetui keletą eilučių, kad šis nusiųstų Rainaldui:

Presul discretissime – veniam te precor,
morte bona morior – dulci nece necor,
meum pectum sauciat – puellarum decor,
et quas tacto nequeo – saltem chorde mechor,

arba: „Kilmingasis vyskupe, atleisk man, kad stojau prieš gerąją mirtį, ir mane graužia saldi žaizda: mergaičių grožis pervėrė man širdį, o tas, kurių negaliu pasiekti, paimu bent mintimis“.

Niketas pareiškė, kad lotynų vyskupai tikrai linkę mėgautis ne itin šventomis giesmėmis, tačiau Baudolinas atsakė, jog pirmiausia derėtų suprasti, kas yra lotynų vyskupas, kuris nebūtinai privalo būti šventuolis, ypač jei jis dar ir imperatoriaus kancleris, kita vertus, reikia žinoti, kas buvo Rainaldas – nors vyskupas, bet labiau kancleris, neabejotinai mėgęs poeziją, vis dėlto labiau linkęs pasinaudoti poeto talentu politiniais tikslais, ką vėliau ir padarė.

– Taigi Poetas išgarsėjo tavo eilėraščių dėka.

– Tikrai taip. Beveik metus Poetas siuntė Rainaldui ištikimybę liudijančius laiškus su eilėmis, kurias jam rašiau, ir pagaliau Rainaldas įsigeidė bet kokia kaina turėti šalia savęs tokį nepaprastą talentą. Poetas išvažiavo su nemaža eilių atsarga, turėjusia padėti išsiversti bent metus, jei tik jomis per daug nesišvaistys. Tai buvo tikra pergalė. Niekada nesupratau, kaip galima didžiuotis šlove, gauta tarsi išmalda, tačiau Poeto tai nejaudino.

– Stebiuosi, kokį malonumą jautei matydamas savo kūrinius priskiriamus kitam. Ar ne žiauru, kai tėvas kaip išmaldą atiduoda kitiems savųjų įsčių vaisių?

– Smuklių eilių likimas – būti perduodamoms iš lūpų į lūpas, ir laimė girdėti jas dainuojamas, o jomis puikuotis, kad dar labiau save pašlovintum, – tik tuščia savimeilė.

– Netikiu, kad esi toks kuklus. Jauties laimingas vėl tapęs Melo karalium ir tuo didžiuojies, lygiai kaip tikiesi, kad kada nors kas nors Sen Viktoro abatijos bibliotekoje atras tavuosius meilės laiškus ir priskirs juos nežinia kam.

– Nenoriu atrodyti kuklus. Man patinka padėti dalykams rastis ir vieninteliam žinoti, jog tai mano darbas.

– Mano drauge, tai vienas ir tas pat, – tarė Niketas. – Sušvelninau sakydamas, kad nori būti Melo karalium. Dabar man aišku: geidi būti Visagalis Viešpats.

8.

BAUDOLINAS ŽEMĖS ROJUJE

Mokydamasis Paryžiuje Baudolinas vis dėlto sekė įvykius Italijoje ir Vokietijoje. Paklusdamas Oto priesakui, Raevinas toliau rašė *Gesta Friderici,* tačiau, baigęs ketvirtąją knygą, nutarė liautis, nes jam atrodė šventvagiška viršyti Evangelijų skaičių. Jausdamasis įvykdęs pareigą, jis paliko rūmus ir dabar nuobodžiavo Bavarijos vienuolyne. Baudolinas jam parašė turįs po ranka nesuskaičiuojamus Sen Viktoro bibliotekos lobius, ir Raevinas paprašė paminėti kokį retą traktatą, kuris galėtų praturtinti jo išmintį.

Pritardamas Otui dėl skurdžios vargšo kanauninko vaizduotės, Baudolinas nutarė ją kiek praturtinti ir, paminėjęs keletą bibliotekoje tikrai matytų knygų, surašė kitų, prasimanytų, pavadinimus. Taigi, greta godotinojo Bedos *De optimitate triparum* atsidūrė *Ars honeste petandi*, *De modo cacandi*, *De castramentandis crinibus* ir *De patria diabolorum*. Šie kūriniai gerajam kanauninkui sužadino nuostabą ir smalsumą ir jis skubiai paprašė atsiųsti tų jam nežinomų išminties lobių nuorašus. Baudolinas mielai būtų padaręs tą paslaugą, trokšdamas numaldyti sąžinės priekaištus dėl kadaise nugremžto pergamento, bet nerado, ką galėtų nurašyti, todėl jam teko prasimanyti, jog tokie darbai, tikra tiesa, saugomi Sen Viktoro abatijoje, tačiau dvelkia erezija ir todėl kanauninkai niekam neleidžia jų skaityti.

– Vėliau sužinojau, – tarė Baudolinas Niketui, – kad Raevinas parašęs vienam pažįstamam Paryžiaus mokslo vyrui, melsdamas gauti iš bibliotekos tuos rankraščius. Aišku, ten jų nerasta nė kvapo, bibliotekininkas apkaltintas aplaidumu, nors prisiekinėjo visais šventaisiais niekada jų akyse neregėjęs. Manau,

koks nors kanauninkas, norėdamas pagaliau viską sutvarkyti, galų gale juos tikrai parašė ir tikiuosi, kad vieną dieną kas nors juos suras.

Poetas nuolat pranešdavo apie Frydricho žygius. Italijos miestai nesilaikė Ronkalijos susirinkime duotų pasižadėjimų. Pagal susitarimą, maištaujantys miestai privalėjo išardyti sienas ir sunaikinti karo mašinas, tačiau miestiečiai tik apsimesdavo užpilantys miestus juosusius griovius – šie ten vis dar tebežiojėjo. Frydrichas nusiuntė į Kremą pasiuntinius su raginimu paskubėti, o kremiečiai pagrasino nužudyti imperatoriaus pasiuntinius, ir, jei šie nebūtų pabėgę, tikrai nebūtų ištrūkę gyvi. Paskui į Milaną nuvyko pats Rainaldas su rūmų grafu, kad paskirtų miesto galvą, nes milaniečiai negalėjo dėtis pripažįstantys imperatoriaus teises, tačiau patys rinkti savo konsulus. Ir ten abu pasiuntiniai tik per plauką išvengė mirties, o juk jie buvo ne šiaip pasiuntiniai, bet imperijos kancleris ir vienas iš rūmų grafų! Nepatenkinti milaniečiai apgulė Trekopilį ir įkalino ten buvusią įgulą. Galiausia jie vėl užpuolė Lodį, o kai kas nors užkabindavo Lodį, imperatorius visai netekdavo galvos. Todėl, norėdamas pamokyti, jis apgulė Kremą.

Iš pradžių apgultis vyko pagal visas krikščioniškojo karo taisykles. Padedami milaniečių kremiečiai keletą kartų narsiai puolė apgulėjus ir paėmė į nelaisvę daug imperatoriaus šalininkų. Kremoniečiai (iš neapykantos kremiečiams stoję imperijos pusėn kartu su pavijiečiais ir lodiečiais) sukonstravo galingas apgulties mašinas – tiesa, jos nusinešė daugiau apgulusiųjų nei apgultųjų gyvybių, bet tuomet dažnai taip nutikdavo. Poetas susižavėjęs pasakojo apie virusias puikias kovas. Visi prisiminė tą kartą, kai imperatorius pareikalavo, kad lodiečiai atgabentų du šimtus tuščių statinių, paskui pripiltų jas žemių ir sumestų į griovį, galiausia užverstų žemėmis ir malkomis, kurias lodiečiai buvo suvežę daugiau nei dviem tūkstančiais vežimų, kad būtų galima privažiuoti su bokštais ir taranais ir pulti miesto mūrus.

Bet puolant su didžiausiu mediniu bokštu, tuo, kurį pastatė kremoniečiai, apgultieji pradėjo taip svaidyti akmenis, kad vos jo nenugriovė, ir tada imperatorius iš įtūžio visai neteko proto. Jis įsakė paimtus į nelaisvę kremiečius ir milaniečius pririšti bokšto priekyje ir šonuose. Tikėjosi, kad apgultieji, pamatę savo brolius, pusbrolius, sūnus ir tėvus, nedrįs jų mušti akmenimis. Tačiau nežinojo, koks didis buvo ir kremiečių įtūžis – tų ant miesto mūrų ir tų, pririštų kitapus. Pastarieji ragino savo brolius jų nepaisyti, ir tie ant mūrų, sukandę dantis, ašarodami toliau šaudė į bokštą, užmušdami draugus ir žudydami giminaičius.

Į Paryžių iš Milano atvykę studentai prisiekinėjo Baudolinui, kad prie bokšto buvę pririšti ir vaikai, nors Poetas tikino, jog tokios kalbos melagingos. Imperatoriui toks elgesys padarė didžiulį įspūdį ir jis įsakė atrišti likusius gyvus belaisvius. Tačiau kremiečiai ir milaniečiai, įsiutę dėl savo draugų žūties, mieste paėmė į nelaisvę alemanus ir lodiečius, užtempė juos ant pylimų ir šaltakraujiškai nužudė Frydricho akyse. Tada šis atvedė prie miesto sienos du belaisvius kremiečius ir teisė juos kaip plėšikus ir išdavikus – galiausia pasmerkė myriop. Kremiečiai pranešė, kad, jei imperatorius juos pakars, jie pakarsią tuos jo šalininkus, kurie dar gyvi jų nelaisvėje. Frydrichas atsakė norįs pamatyti, ar jie tikrai išdrįs tai padaryti, ir pakorė du savuosius belaisvius. Atsakydami kremiečiai pakorė *coram populo* visus savo belaisvius. Frydrichas, kuriam protas visai aptemo, įsakė atvesti visus belaisvius kremiečius, prieš miesto sienas iškėlė kartuvių mišką ir jau ruošėsi juos karti. Bet į bausmės vietą atskubėję vyskupai ir abatai ėmė melsti jį, turėjusį būti geradarybės šaltiniu, nesekti piktavaliais priešais. Toks prašymas sujaudino Frydrichą, bet, negalėdamas sugrąžinti jau išsprūdusių žodžių, nusprendė pakarti bent devynis iš tų nelaimėlių.

Tai girdėdamas, Baudolinas apsiverkė. Jis buvo taikus žmogus ne tik iš prigimties. Žinia, kad jo numylėtasis įtėvis susitepė tieka nusikaltimų, įtikino jį, jog privalo likti mokytis Paryžiuje, ir kažkodėl, miglotai ir keistai, patvirtino esant nekaltą dėl savo meilės

imperatorienei. Todėl rašė kaskart vis aistringesnius laiškus ir atsakymus, kurie būtų sukrėtę net atsiskyrėlį. Tik šįkart bičiuliams jų neparodė.

Bet, neįstengdamas visai atsikratyti kaltės jausmo, nutarė kaip nors prisidėti prie savo valdovo šlovės. Otas paliko jam šventą priedermę – išvilkti kunigą Joną iš gandų miglos. Todėl Baudolinas nusprendė ieškoti nežinomo, bet, pasak Oto, neabejotinai garsaus *Presbyter Johannes.*

Kadangi baigę triviumo ir kvadriviumo metus Baudolinas ir Abdulas buvo išmokę disputų meno, visų pirma jie štai ko paklausė: ar kunigas Jonas tikrai esąs? Tačiau šį klausimą jie sau uždavė tokiomis aplinkybėmis, apie kurias Baudolinas drovėjosi pasakoti Niketui.

Poetui išvykus, Abdulas apsigyveno su Baudolinu. Vieną vakarą grįžęs namo Baudolinas rado Abdulą, dainuojantį vieną iš savo gražiausių dainų, kurioje šis svajojo sutikti savo tolimąją karalaitę, tik staiga, kai ši buvusi visai arti, jis tarsi atsitraukė. Baudolinas nesuprato, ar dėl melodijos, ar dėl žodžių, bet vos išgirdus dainą jam prieš akis iškilęs Beatričės paveikslas pradėjo tolintis ir išnyko rūkuotame tolyje. Abdulas dainavo ir dar niekad jo dainos neskambėjo taip gundomai.

Baigęs dainuoti, Abdulas išsekęs susmuko. Baudolinas, pabūgęs, kad jis nualpo, palinko prie bičiulio, bet Abdulas kilstelėjo ranką tarsi ramindamas ir prapliupo juoktis dusliai, vienas sau, be jokios priežasties. Juokėsi, o jo kūną krėtė drebulys. Baudolinas pagalvojo, kad jį krečia karštinė, tačiau Abdulas juokdamasis liepė palikti jį ramybėje, nes jis žinąs, kas jam, taigi greit nurimsiąs. Galiausia, Baudolinui nesiliaujant klausinėti, nutarė atskleisti savo paslaptį.

– Mano bičiuli, klausykis. Paragavau žaliojo medaus, tik lašą. Žinau, tai velnio pagunda, bet kartais padeda dainuoti. Klausyk ir nepriekaištauk. Dar būdamas vaikas, Šventojoje žemėje išgirdau nuostabų ir kartu siaubingą pasakojimą. Pasakota, kad neto-

li Antiochijos gyvena saracėnų gentis, o jų buveinė – pilis kalnuose, pasiekiama tik ereliams. Jų valdovą vadino Aladinu ir jis kėlęs siaubą ir saracėnų, ir krikščionių kunigaikščiams. Kalbėta, kad jo pilyje augęs sodas, pilnas įvairiausių vaisių ir gėlių, kur tryškę vyno, pieno, medaus ir vandens šaltiniai, o aplink šokusios ir dainavusios neregėto grožio mergaitės. Sode gyvenę Aladino pagrobti jaunuoliai ir ten jie būdavo mokomi vien malonumų. Sakau, malonumų, nes girdėdavau suaugusius šnibždantis ir rausdavau iš susijaudinimo klausydamas, kad tos mergaitės buvusios dosnios ir pasiruošusios patenkinti kiekvieną svečio troškimą, suteikdamos jam neapsakomą ir, manau, užvaldantį džiaugsmą. Todėl akivaizdu, kad ten patekęs niekas nenorėdavo tos vietos palikti.

– Geras tas Aladinas, ar kuo jis ten vardu, – nusišypsojo Baudolinas, drėgna skepeta šluostydamas bičiulio kaktą.

– Taip manai todėl, kad nežinai tikrosios istorijos, – tarė Abdulas. – Vieną rytą kuris nors iš tų jaunuolių atsibusdavo surakintas purviname, saulės nutviekstame kieme. Po keleto tokio kankinimo dienų jis būdavo atvesdinamas pas Aladiną ir krisdavo jam po kojų, grasindamas nusižudyti ir melsdamas grąžinti malonumus, be kurių jau negalėjo apsieiti. Tada Aladinas jam tardavo, kad jis užrūstinęs pranašą ir galėtų susigrąžinti jo malonę tik pasižadėdamas atlikti bet kokią užduotį. Įduodavo aukso durklą ir liepdavo leistis kelionėn į kurio nors iš savo priešų rūmus ir šį nužudyti. Tik taip galėtų vėl pelnyti tai, ko troško, o jei žūtų atlikdamas užduotį, patektų tiesiai į Rojų, kuris panašus į prarastąją vietą ar dar geresnis. Štai kodėl Aladinas buvo toks galingas ir baugino visus apylinkių valdovus – tiek maurus, tiek krikščionis – jo pasiuntiniai buvo viskam pasiryžę.

– Tada geriau šitos puikios Paryžiaus smuklės ir jų mergaitės, kurias gali turėti nieko nemokėdamas, – tarė Baudolinas. – Bet kuo tu čia dėtas?

– Dėtas, nes buvau tik dešimties, kai mane pagrobė Aladino vyrai. Ir gyvenau ten penkerius metus.

– Būdamas dešimties galėjai džiaugtis tomis mergaitėmis, apie

kurias man pasakoji? Ir paskui tave pasiuntė ką nors nužudyti? Abdulai, ką čia šneki? – susijaudino Baudolinas.

– Buvau per mažas, kad iškart patekčiau į palaimintųjų jaunuolių būrį, todėl mane paskyrė padėti pilies eunuchui, besirūpinančiam jų malonumais. Ir paklausyk, ką sužinojau. Per penkerius metus nemačiau jokių sodų, jaunuoliai gyveno prirakinti tame saulės nutviekstame kieme. Kiekvieną rytą eunuchas paimdavo iš spintos sidabro indus su žalsva medaus tirštumo tyre, eidavo prie kiekvieno belaisvio ir ta tyre jį maitindavo. Jos paragavę jie patys sau ir kitiems pradėdavo pasakoti apie malonumus, apie kuriuos byloja legenda. Supranti, jie leido dienas sapnuodami atviromis akimis ir laimingi šypsodamiesi. Vakarop pasijusdavo pavargę, imdavo juoktis kartais dusliai, kartais visu balsu, o paskui užmigdavo. Taip supratau, kokias žabangas jiems paspendė Aladinas: jie gyveno surakinti, manydami gyveną Rojuje, o bijodami jį prarasti tapdavo savo valdovo keršto įrankiais. Jei sveiki ir gyvi grįždavo iš savo žygių, vėl būdavo surakinami, bet matydavo ir jausdavo tai, ką jausti ir matyti juos versdavo žaliasis medus.

– O tu?

– Vieną naktį, kai visi miegojo, įsmukau ten, kur buvo laikomi sidabro indai su žaliuoju medumi, ir jo paragavau. Paragavau? Prarijau du šaukštus ir staiga išvydau nuostabius dalykus...

– Pasijutai esąs sode?

– Ne, gal tie jaunuoliai svajojo apie sodą todėl, kad jiems atvykus Aladinas apie jį pasakodavo. Tikriausiai žaliasis medus padeda pamatyti tai, ką kiekvienas širdies gilumoje trokšta matyti. Aš atsidūriau dykumoje, tikriau, oazėje, ir pamačiau artėjant nuostabų karavaną, su plunksnų karūnomis padabintais kupranugariais ir vora su spalvingais turbanais maurų, kurie mušė būgnus ir skambino cimbolais. Už jų keturių milžinų nešamuos neštuvuos sėdėjo ji, karalaitė. Nemoku jos apsakyti: ji buvo tokia skaisti, kad prisimenu tik švytėjimą, akinamą grožį...

– Koks buvo jos veidas?

– Veido nemačiau, jį dengė šydas.

– Ir ką gi tu pamilai?

– Ją, nes jos nemačiau. Supranti, širdį užliejo begalinis ilgesys, kuris jau niekada neapleido. Karavanas nutolo kopų link, supratau, kad tas regėjimas jau nebesugrįš, svarsčiau, ar nereikėjo sekti paskui ją, bet paryčiais prapliupau juoktis, tuomet pamaniau, kad iš džiaugsmo, tačiau toks yra žaliojo medaus poveikis baigiantis jo veikimo galiai. Atsibudau, kai saulė buvo jau aukštai, ir eunuchas vos neužklupo manęs užsnūdusio toje vietoje. Tada nusprendžiau bėgti, kad surasčiau tolimąją karalaitę.

– Juk žinojai, kad ji – tik žaliojo medaus kūrinys...

– Taip, regėjimas buvo iliuzija, tačiau tai, ką jaučiau, buvo nebe iliuzija, o tikras geismas. Kai geidi, – jau ne iliuzija, o tikrovė.

– Ir vis dėlto tai buvo iliuzijos geismas.

– Tačiau aš nebenorėjau jo prarasti. Jis buvo vertas paaukoti visą gyvenimą.

Trumpai tariant, Abdului pavyko pabėgti iš pilies ir pasiekti savo šeimą, laikiusią jį jau pražuvusiu. Jo tėvas sunerimo dėl Aladino keršto ir išsiuntė jį kuo toliau nuo Šventosios žemės, į Paryžių. Bėgdamas iš Aladino pilies, Abdulas paėmė vieną iš indų su žaliuoju medumi, bet, kaip paaiškino Baudolinui, niekada daugiau jo neragavo baimindamasis, kad toji nelemta tyrė negrąžintų jo į matytąją oazę, kur jis nuolat būtų ekstazės būsenos. Nežinojo, ar pajėgtų pakelti tą jausmų antplūdį. Karalaitė buvo su juo ir niekas negalėjo jos iš jo atimti. Verčiau geisti jos kaip tikslo, nei turėti nerealiuose prisiminimuose.

Paskui, laikui bėgant, kad pajėgtų dainuoti dainas, kuriose apdainuodavo savo tolimąją karalaitę, išdrįso retkarčiais paragauti to medaus, tik ant šaukštelio galo, tiek, kad vos pajustų jo skonį. Tuomet jį apimdavusi trumpa ekstazė, kaip šį vakarą.

Abdulo pasakojimas sužadino Baudolino smalsumą, jį gundė galimybė išvysti kad ir trumpą regėjimą, kuriame jį aplankytų imperatorienė. Abdulas negalėjo jam to atsakyti. Baudolinas paju-

to tik lengvą drebulį ir norą juoktis. Tačiau jo protas įsijaudrino. Keisčiausia, kad tą jaudulį sukėlė ne Beatričė, o kunigas Jonas, ir jis pagalvojo, ar kartais tikrasis jo geismų objektas nėra toji nepasiekiama karalystė, o ne širdies dama. Taip tą vakarą, Abdului beveik išsilaisvinus iš medaus poveikio, Baudolinui apsvaigus, jie pradėjo kalbėtis apie kunigą Joną, pirmiausia klausdami, ar jis tikrai esąs. Kadangi žaliojo medaus savybė, atrodo, buvo padaryti apčiuopiama tai, ko niekada neteko matyti, nusprendė, jog kunigas Jonas neabejotinai yra.

Jis yra, tvirtino Baudolinas, nes nėra argumentų, kurie neigtų jo buvimą. Jis yra, sutiko Abdulas, nes buvo girdėjęs vieną mokslo vyrą pasakojant, kad anapus midų ir persų šalies gyvena karaliai krikščionys, kovojantys su tų kraštų pagonimis.

– Kas tas mokslo vyras? – virpėdamas paklausė Baudolinas.

– Boronas, – atsakė Abdulas.

Kitą dieną jie leidosi ieškoti Borono.

Jis buvo iš Monbeljaro, klajoklis kaip ir kiti jo bendrai, šiandien užklydęs į Paryžių aplankyti Sen Viktoro bibliotekos, o rytoj gal būsiąs nežinia kur, tarsi veiktų pagal kaži kokį savą planą, kurio niekam neatskleidė. Didele galva su kupeta susitaršiusių plaukų, nuo skaitymo prie žiburio paraudusiomis akimis, bet atrodė tikras išminties bokštas. Sužavėjo juos jau per pirmą susitikimą, aišku, smuklėje tiesiai šviesiai prabilęs apie subtilius dalykus, kuriems jų mokytojai būtų skyrę ilgas disputų dienas: ar galima užšaldyti spermą, ar gali pastoti kekšė, ar galvos prakaitas labiau dvokia už kitų kūno dalių prakaitą, ar gėdijantis parausta ausys, ar vyrą labiau liūdina mylimosios mirtis nei jos santuoka, ar tikrai visų kilmingųjų nukarusios ausys, ar per pilnatį bepročiai dar labiau pašėlsta. Įdomiausias klausimas buvo, ar išties yra tuštuma, kurį jis teigė išmanąs geriau už kiekvieną filosofą.

– Tuštumos nėra, – dėstė Boronas pilna burna, – nes gamta jos bijo. Filosofijos požiūriu, jos nebuvimas akivaizdus, nes jei ji egzistuotų, būtų substancija arba reiškinys. Ji nėra materiali substancija, kitaip būtų kūnas ir užimtų tam tikrą erdvę, bet ji nėra

bekūnė substancija, nes turi protą, kaip angelai. Ji nėra ir reiškinys, nes reiškiniai egzistuoja tik kaip substancijų atributai. Kita vertus, ir fiziniu požiūriu nėra tuštumos: tarkim, cilindrinis indas...

– Kodėl taip trokšti įrodyti, kad tuštumos nėra? – pertraukė Baudolinas. – Kodėl tau rūpi tuštuma?

– Rūpi, rūpi. Nes tuštuma gali būti maža, kitaip tariant, tarp kūnų šiame pasaulyje, arba didžiulė, kitapus mūsų regimojo pasaulio, apriboto milžiniškos dangaus kūnų sferos. Jei taip, toje tuštumoje turi egzistuoti dar kiti pasauliai. Bet jei būtų įrodyta, kad nėra mažos tuštumos, juo labiau negali egzistuoti didžioji tuštuma.

– Kodėl tau rūpi, ar yra dar kitų pasaulių?

– Rūpi, rūpi. Juk jei jie egzistuotų, mūsų Viešpats būtų turėjęs pasiaukoti kiekviename iš jų ir kiekviename iš jų pašventinti duoną ir vyną. Todėl tas stebuklas būtų ne vienintelis, o pasklidęs tūkstančių tūkstančiais. Kokią tad vertę turėtų mano gyvenimas, jei nežinočiau, kad kažkur yra aukščiausias tikslas, kurio turiu siekti?

– Koks gi tas aukščiausias tikslas?

Čia Boronas nukirto trumpai drūtai:

– Tai mano reikalas, ir neišmanėliams jis neturi rūpėti. Verčiau pasikalbėkime apie kitką. Jei egzistuoja daug pasaulių, turėjo būti ir daug pirmųjų žmonių, daug Adomų ir Ievų, nuolat susitepančių prigimtine nuodėme. Todėl turi būti ir daug Žemės rojų, iš kurių jie buvo išvaryti. Ar pajėgiate įsivaizduoti, kad gali būti daug tokių didžių dalykų kaip Žemės rojus, kaip yra daug miestų, per kuriuos teka upė ar stūkso kalva, panaši į Šventos Genovaitės kalvą? Taigi Žemės rojus yra tik vienas, ten, tolimame krašte, anapus midų ir persų karalystės.

Tada bičiuliai prabilo apie svarbiausia: papasakojo Boronui savo spėjimus apie kunigą Joną. Taip, Boronas iš kažkokio vienuolio girdėjęs apie Rytuose gyvenusius karalius krikščionis. Jam tekę skaityti, kaip prieš daugelį metų vienas Indijos patriarchas apsilankė pas popiežių Kalistą II. Ten pasakota, kaip sunkiai popie-

žiui sekėsi su juo susikalbėti, mat abu kalbėjo skirtingom kalbom. Patriarchas apsakė Hulnos miestą, per kurį teka upė, kurios ištakos slypi Žemės rojuje, Fisonas, kurią kiti vadina Gangu, kur ant prie miesto stūksančio kalno kyla šventovė, o joje saugomas apaštalo Tomo kūnas. Tas kalnas nepasiekiamas, nes stūkso vidury ežero, tačiau aštuonias dienas per metus ežero vandenys prasiskiria ir tų kraštų dorieji krikščionys gali garbinti apaštalo kūną, nesuirusį, tarsi šis nė nebūtų miręs, dar daugiau, parašyta, kad jo veidas švytėjo lyg žvaigždė, rausvi plaukai krito ant pečių, o drabužiai atrodė tarsi ką tik pasiūti.

– Tačiau nėra patvirtinimo, kad tas patriarchas ir yra kunigas Jonas, – apdairiai baigė Boronas.

– Aišku, ne, – atšovė Baudolinas, – bet yra patvirtinimas, kad jau seniai kalbama apie kažkokią tolimą, palaimintą ir nežinomą karalystę. Klausyk, mano brangusis vyskupas Otas savo *Historia de duabus civitatibus* rašė tokį Hugą iš Gabalos sakius, kad nugalėjęs persus Jonas norėjęs padėti Šventosios žemės krikščionims, tačiau buvęs priverstas sustoti ant Tigro upės krantų, nes neturėjęs laivų perplukdyti per ją savo žmones. Taigi Jonas gyvena anapus Tigro upės. Aišku? O įdomiausia, kad visi tai sužinojo anksčiau, nei Hugas apie tai papasakojo. Gerai įsiskaitykime į Oto žodžius, jie parašyti ne atsitiktinai. Kodėl Hugas siekė paaiškinti popiežiui priežastis, dėl kurių Jonas negalėjo padėti Jeruzalės krikščionims, tarsi norėdamas jį pateisinti? Akivaizdu, kad ir Romoje kai kas puoselėjo tokias viltis. Rašydamas, kad Hugas pamini Joną, Otas sako: *sic enim eum nominare solent*, taigi, kaip jie įpratę jį vadinti. Ką reiškia toji daugiskaita? Akivaizdu, kad ne tik Hugas, bet ir kiti *solent* jau anuomet buvo įpratę jį taip vadinti. Tas pats Otas rašo Hugą tvirtinus, kad Jonas, kaip ir Karaliai, iš kurių jis kilęs, norėjęs vykti į Jeruzalę, tačiau nerašo, jog Hugas tvirtina, kad jam nepasisekę, jis rašo *fertur*, kalbama, kad kiti, taigi daugiskaita, *asserunt*, tvirtina, jog jam nepasisekę. O argi mokytojai mūsų nemoko, kad nėra didesnio tiesos patvirtinimo už tradicijos tęstinumą, – baigė Baudolinas.

Abdulas pašnibždėjo Baudolinui, kad gal ir vyskupas Otas kartkartėm paragaudavo žaliojo medaus, bet Baudolinas į tai tik bedė alkūne jam į šonkaulius.

– Nesuprantu, kodėl tas kunigas jums toks brangus, – tarė Boronas, – bet jei ruošiatės jo ieškoti, darykite tai ne prie iš Žemės rojaus ištekančios upės, o pačiame Žemės rojuje. Apie jį daug galėčiau papasakoti...

Baudolinas su Abdulu akino Boroną daugiau pasakyti apie Žemės rojų, tačiau Boronas jau buvo per daug visko prisiragavęs iš „Trijų žvakidžių" statinių ir tvirtino nieko neprisimenąs. Lyg susitarę abu bičiuliai be žodžių paėmė Boroną už parankių ir nusivedė į savo kambarį. Ten Abdulas pasiūlė jam žaliojo medaus, tiesa, saikingai, tik ant šaukštelio galo, o kita tiek jiedu pasidalijo pusiau. Boronas akimirką sėdėjo apstulbęs, paskui apsidairė lyg nesuprasdamas, kur esąs, ir ūmai išvydo Rojų.

Jis prabilo apie kažkokį Tugdalą, kuris, rodos, aplankė ir Pragarą, ir Rojų. Neverta pasakoti, kaip atrodo Pragaras, bet Rojus buvo vieta, kupina malonės, linksmybės, džiaugsmo, doros, grožio, šventumo, santarvės, vienybės, mielaširdystės ir amžinybės, jį juosė aukso siena, už kurios stovėjo daug brangakmeniais išpuoštų krėslų, o juose sėdėjo vyrai ir moterys, jauni ir seni, apsirengę šilko tunikomis, saulės skaistumo veidais ir gryno aukso plaukais, ir visi skaitydami iš aukso raidėmis rašytų knygų giedojo aleliuja.

– Į Pragarą gali patekti kiekvienas, – susijaudinęs tarė Boronas, – tereikia panorėti, o ten iškeliavusieji kartais sugrįžta kaip inkubai, sukubai ar kitokie baisūs vaidulai, kad apie jį papasakotų. Bet ar gali tikėtis, kad mačiusieji jį patektų į Dangaus rojų? Jei taip atsitiktų, gyvieji neturėtų įžūlumo apie tai papasakoti, nes kai kurias paslaptis kuklus ir doras žmogus linkęs pasilaikyti sau.

– Te Dievo valia žemėje niekada negimsta toks tuščiagarbis, kuris pasirodytų nevertas Viešpaties jam suteikto pasitikėjimo, – tarė Baudolinas.

– Turbūt girdėjote apie Aleksandrą Didįjį, nuvykusį prie Gan-

go krantų ir patraukusį išilgai upės vingiuojančios sienos, kurioje nebuvo jokių vartų, – atitarė Boronas. – Po trijų dienų kelionės upe jis pamatė sienoje mažą langelį, pro kurį žvelgė kažkoks senis. Keliautojai pareikalavo, kad miestas mokėtų duoklę Aleksandrui, karalių karaliui, tačiau senis atsakė čia esant palaimintųjų miestą. Negalimas dalykas, kad Aleksandras, didis karalius, bet pagonis, būtų pasiekęs dangaus miestą, tad tai, ką jis ir Tugdalas pamatė, buvo Žemės rojus. Tas, kurį dabar matau...

– Kur?

– Ten, – mostelėjo į kambario kampą. – Matau žaliuojant nuostabias pievas, nusėtas gėlėmis ir kvapniosiomis žolelėmis, visur kyla saldus aromatas, jį kvėpdamas nejaučiu alkio ir troškulio. Štai įstabaus grožio pieva, o joje keturi didingos išvaizdos vyrai su aukso karūnomis ir palmių šakelėmis rankose... Girdžiu giesmę, uodžiu balzamo kvapą, Viešpatie, jaučiu burnoje medaus saldumą... Matau stiklo bažnyčią su altorium viduryje, iš jo trykšta pieno baltumo vanduo. Bažnyčia pietų pusėje atrodo lyg iš brangakmenių, rytų pusėje – kraujo raudonumo, vakaruose – balta lyg sniegas, o virš jos žiba spiečius žvaigždžių, ryškesnių už tas, kurias matome danguje. Matau vyrą sniego baltumo plaukais, plunksnuotą lyg paukštis, jo akis slepia vešlūs žili žemyn nukarę antakiai. Jis rodo man medį, kurio paunksnėje sėdintis niekad nesensta ir pagyja nuo bet kurios ligos, ir dar kitą, vaivorykštės spalvų lapais. Bet kodėl šįvakar tai regiu?

– Gal kur nors apie tai esi skaitęs, o vynas tau atgaivino atmintį, – tarė Abdulas. – Mano saloje gyveno doriausias vyras, šventas Brandonas, jis plaukė per jūrą iki žemės krašto ir atrado salą, apaugusią prinokusiomis vynuogėmis, vienos buvo žydros, kitos – violetinės, dar kitos – baltos, ten čiurleno septyni stebuklingi šaltiniai ir stiebėsi septynios bažnyčios: pirma – krištolo, antra – granato, trečia – safyro, ketvirta – topazo, penkta – rubino, šešta – smaragdo, septinta – koralo, – ir kiekviena su septyniais altoriais ir septyniais šviestuvais. O prieš bažnyčią vidury aikštės kilo chalcedono kolona, kurios viršūnėje sukosi ratas su varpeliais.

– Ne, ne, aš turiu galvoj ne salą, – ėmė karščiuotis Boronas, – tai kraštas prie Indijos, kur gyvena žmonės didesnėmis ausimis už mūsų ir dvigubu liežuviu, todėl gali kalbėtis su dviem žmonėm iš karto. O javai ten patys auga...

– Žinoma, – įsiterpė Baudolinas, – nepamirškime: *Išėjimo knygoje* parašyta, jog Dievo tautai buvo pažadėta žemė su pieno ir medaus upėmis.

– Nepainiokime, – tarė Abdulas, – toje knygoje rašoma apie Pažadėtąją žemę, pažadėtą po nuopuolio, o mūsų protėvių žemė iki nuopuolio buvo Žemės rojus.

– Abdulai, čia ne disputas. Turime stengtis atpažinti ne tą vietą, kur žadame vykti, bet pasistengti suprasti, kokia turi būti ideali vieta, į kurią kiekvienas norėtų nuvykti. Akivaizdu, kad jei tokių stebuklų buvo ir tebėra ne vien Žemės rojuje, bet ir salose, kur Adomas su Ieva niekada nebuvo įkėlę kojos, tai Jono karalystė, matyt, panaši į tas vietas. Bandome suprasti, kaip turi atrodyti gausos ir doros karalystė, kur nėra melo, godumo, ištvirkimo. Antraip, kodėl turėtume ieškoti jos kaip tobulos krikščioniškos karalystės?

– Tik neperdėkime, – išmintingai patarė Abdulas, – nes niekas nepatikės, pabrėžiu, niekas nepatikės, kad reikia ieškoti taip toli.

Jis pasakė „toli“. Dar prieš akimirką Abdulas tikėjo, kad įsivaizduodamas Žemės rojų bent vieną vakarą užmirš savo nepasiekiamą meilę. Kur tau. Jis nuolat apie ją galvojo. Matė Rojų, bet jame ieškojo tik savo karalaitės. Išties, silpstant medaus poveikiui, jis pradėjo murmėti: „Gal kada nors ten nuvyksiu, *langan li jorn son long en mai*, žinai, kai gegužę tokios ilgos dienos...“

Boronas prapliupo tyliai juoktis.

– Taigi, pone Niketai, – tarė Baudolinas, – kol dar nebuvau šio pasaulio pagundų suvedžiotas, naktimis įsivaizduodavau kitus pasaulius. Tiesa, padedamas vyno ir žaliojo medaus. Nėra nieko geriau, nei įsivaizduoti kitus pasaulius, kad užmirštum, koks skausmingas tas, kuriame gyvename. Bent taip galvojau

anuomet. Tada dar nesupratau, kad įsivaizduodami kitus pasaulius keičiame šį.

– Kol kas pabandykime ramiai gyventi šiame pasaulyje, kuriame atsidūrėme Dievo valia, – tarė Niketas. – Šaunieji genujiečiai jau paruošė mūsų virtuvės skanėstų. Paragauk šios žuvienės iš visokiausių jūros ir upių žuvų. Gal ir jūsų kraštuose yra geros žuvies, nors tikriausiai dėl šalčio ten jos neužauga tokios didelės kaip Propontidėje. Mes pagardiname sriubą alyvų aliejuje pakepintais svogūnais, kmynais, kitais prieskoniais ir dviem taurėm baltojo vyno. Pilk ją ant šitų štai duonos riekių, gali įsipilti ir avgolemono – štai šito padažo iš kiaušinių trynių ir citrinos sulčių, išsuktų su šlakeliu sultinio. Manau, kad Adomas su Ieva irgi taip valgė Žemės rojuje. Bet tik iki prigimtinės nuodėmės. Paskui, matyt, tenkinosi žarnokais, kaip Paryžiuje.

9.

BAUDOLINAS PIKTINASI IMPERATORIUM IR GUNDO IMPERATORIENĘ

Baudolinas jau keturias žiemas gyveno Paryžiuje ne kibdamas mokytis, o svajodamas apie Edeno sodus. Jis troško pasimatyti su Frydrichu, o dar labiau su Beatriče, kuri jo vaizduotėje galutinai prarado žemiškus bruožus ir tapo rojaus gyventoja, kaip tolimoji Abdulo karalaitė.

Kartą Rainaldas paprašė Poeto parašyti odę imperatoriui. Poetas, apimtas nevilties, stengdamasis laimėti laiko, įtikino savo poną laukiantis įkvėpimo ir nusiuntė Baudolinui pagalbos prašymą. Baudolinas sukūrė puikias eiles *Salve mundi domine*, kur iškėlė Frydrichą virš visų valdovų, pavadindamas jo valdžią saldžiausiu jungu. Tačiau nepatikėjo savo kūrinio pasiuntiniui, kad turėtų dingstį pats grįžti į Italiją, kur buvo įvykę tiek daug dalykų, apie kuriuos dabar stengėsi glaustai papasakoti Niketui.

– Rainaldas paskyrė savo gyvenimą kurti imperatoriaus įvaizdžiui, – pasaulio valdovo, taikos kunigaikščio, visų įstatymų šaltinio, bet nė vienam iš jų nepavaldaus, kartu *rex et sacerdos*, kaip Melchizedekas, – todėl negalėjo nesulaukti popiežiaus pasipriešinimo. Per Kremos apgultį mirė popiežius Adrianas, Romoje karūnavęs Frydrichą, ir kardinolų dauguma išrinko popiežium kardinolą Bandinelį, kuris pasivadino Aleksandru III. Rainaldui tai buvo tikra prapultis, nes su Bandineliu jis sugyveno kaip katė su šunim, be to, dėl popiežiaus pirmenybės prieš imperatorių šis nenusileido nė per plauką. Nežinau, kokią intrigą pavyko suregzti Rainaldui, tačiau jis pasistengė, kad kai kurie kardinolai ir sena-

toriai išrinktų kitą popiežių, Viktorą IV, kurį jiedu su Frydrichu galėtų valdyti kaip tinkami. Aišku, Aleksandras III nieko nelaukęs ekskomunikavo ir Frydrichą, ir Viktorą, ir nepakako pasakyti, kad Aleksandras nėra tikrasis popiežius, todėl ir jo paskelbta ekskomunika nieko verta, nes, viena vertus, Prancūzijos ir Anglijos karaliai linko jį pripažinti, kita vertus, Italijos miestams buvo tikra palaima turėti popiežių, skelbiantį imperatorių esant schizmatiką, kuriam neprivalu paklusti. Be to, atėjo žinia, kad Aleksandras kažką rezga su jūsų basilėju Manueliu, siekdamas galingesnės imperijos nei ta, kurią valdė Frydrichas, paramos. Norėdamas iškelti Frydrichą kaip vienintelį Romos imperijos įpėdinį, Rainaldas privalėjo rasti regimą jo genealogijos įrodymą. Tam darbui pasitelkė ir Poetą.

Niketas sunkiai sekė Baudolino pasakojimo giją. Jam ne tik atrodė, kad pats pasakotojas painioja tai, kas įvyko anksčiau, su tuo, kas įvyko vėliau, bet ir Frydricho žygiai menkai skyrėsi vienas nuo kito, todėl nebeįstengė supaisyti, kada milaniečiai vėl griebėsi ginklų, kada vėl užpuolė Lodį ir kada imperatorius vėl atvyko į Italiją. „Tarsi tai būtų kronika, – mintyse tarė sau, – kur atsivertęs bet kurį lapą randi aprašytus tuos pačius žygius. Arba vienas iš tų sapnų, kur kartojasi ta pati istorija, ir trokšti tik viena – pabusti“.

Tačiau Niketas manė supratęs, kad jau dvejus metus milaniečiai neleido Frydrichui atsikvėpti, rodydami nepagarbą ir maištaudami, todėl kitąmet imperatorius, padedamas Novaros, Asčio, Verčelio, Monferato markgrafo, Malaspinos markgafo, Bjondratės, Komo, Lodžio, Bergamo, Kremonos, Pavijos ir dar kitų, vėl apgulė Milaną. Vieną gražų pavasario rytą Baudolinas, jau dvidešimtmetis, su Poetui skirta ode *Salve mundi domine* ir savo laiškais Beatričei bei jos atsakymais, kurių nenorėjo palikti Paryžiuje kaip masinančio grobio, stojo prie šio miesto sienų.

– Tikiuosi, Milane Frydrichas elgėsi geriau nei Kremoje, – tarė Niketas.

– Dar blogiau, kaip išgirdau atvykęs. Jis įsakė išlupti akis šešiems belaisviams iš Melco ir Ronkatos, o vienam tokiam mila-

niečiui išlupo tik vieną akį, kad tas nuvestų kitus į Milaną, užtat nupjovė nosį. O sučiupęs tuos, kurie bandydavo nuvežti į Milaną maisto, liepdavo nukirsti rankas.

– Matai, ir jis lupdavo akis!

– Bet paprastiems žmonėms, ne valdovams, kaip jūs. Be to, savo priešams, ne giminaičiams!

– Tu jį teisini?

– Dabar, ne anuomet. Tada juo baisėjaus. Nė nenorėjau susitikti. Tačiau privalėjau eiti ir pasisveikinti, negalėjau išsisukti.

Imperatorius, po tiekos metų vėl jį išvydęs, laimingas norėjo apsikabinti, tačiau Baudolinas nepajėgė susivaldyti. Jis atsitraukė, paplūdo ašaromis, išvadino piktadariu, kuris, elgdamasis taip neteisingai, negali vadintis tiesos šaltiniu, ir pareiškė, kad gėdijasi būti jo įsūniu.

Kiekvienam, ištarusiam tokius žodžius, Frydrichas ne tik būtų išlupęs akis ir nupjovęs nosį, bet dar ir ausis nurovęs. Tačiau Baudolino įtūžis pribloškė Frydrichą, ir jis, nors būdamas imperatorius, mėgino pasiteisinti.

– Baudolinai, tai maištas, maištas prieš įstatymą, o tu pirmasis man pasakei, kad aš esu įstatymas. Negaliu nuolaidžiauti, negaliu būti geras. Mano pareiga būti negailestingam. Manai, man patinka?

– Aišku, patinka, mano tėve, nes kodėl prieš dvejus metus žudei kremiečius ir luošinai milaniečius ne kovoje, o šaltakraujiškai – iš keršto, įgeidžio, paniekos?

– Seki mano žygius, lyg būtum Raevinas! Tuomet žinok, tai buvo ne įgeidis, o pavyzdys. Vienintelis būdas palaužti nepaklusniuosius. Manai, Cezaris ir Augustas buvo atlaidesni? Baudolinai, ar žinai, kas yra karas? Dabar esi didis mokslinčius Paryžiuje, bet grįžęs norėsiu tave matyti rūmuose, tarp savo rūmininkų, o gal net įšventinsiu į riterius. Nejau tikiesi žygiuoti kartu su Šventosios Romos imperatorium nesusitepdamas rankų? Bjauriesi krauju? Prisipažink, ir tapsi vienuoliu. Bet nepamiršk, teks gy-

venti skaistybėje, o juk teko girdėti apie tavo žygius Paryžiuje ir neįsivaizduoju tavęs vienuolio abitu. Iš kur tas randas? Stebiuosi, kad jis tau ant veido, ne ant užpakalio!

– Tavieji šnipai papasakojo tau apie mano gyvenimą Paryžiuje, o aš ir be šnipų žinau apie tavo žygius Adrianopolyje. Jau geriau mano nuotykiai su paryžiečių vyrais nei tavieji su Bizantijos vienuoliais.

Frydrichas išblyško ir sustingo. Puikiai žinojo, ką Baudolinas turėjo galvoje (šis sužinojo tai iš Oto). Dar būdamas Švabijos kunigaikštis, paėmė kryžių ir išvyko į antrąjį užjūrio žygį, kad padėtų Jeruzalės krikščionims. Kryžiaus kariaunai sunkiai stumiantis pirmyn, prie Adrianopolio vienas iš jo didikų atsiliko nuo būrio, buvo užpultas ir nužudytas. Gal tai padarė vietos plėšikai. Tarp lotynų ir bizantiečių tvyrojo įtampa ir Frydrichas palaikė šį užpuolimą įžeidimu. Kaip ir Kremoje, nesuvaldė savo įtūžio: užpuolęs gretimą vienuolyną, išskerdė visus ten buvusius vienuolius.

Tas įvykis suteršė Frydricho vardą; visi dėjosi jį užmiršę, net Otas savo *Gesta Friderici* jį nutylėjo, nors pasistengė paminėti, kaip iškart po to jaunasis kunigaikštis išvengė baisaus potvynio netoli Konstantinopolio – ženklas, jog dangus nepaliovė jo globoti. Bet vienintelis, kuris neužmiršo, buvo Frydrichas, o kadangi tos piktadarystės padaryta žaizda niekada neužgijo, iškart sureagavo į pasakytus žodžius. Blyškus jo veidas paraudo, jis čiupo bronzos žvakidę ir puolė Baudoliną lyg ketintų užmušti. Bet vargais negalais susitvardė, nuleido ginklą, jau lietusį vaikino drabužius, ir iškošė pro sukąstus dantis:

– Vardan visų pragaro velnių, niekada daugiau nesakyk to, ką dabar pasakei.

Ir žengė lauk iš palapinės. Ant slenksčio grįžtelėjo:

– Eik pasisveikinti su imperatoriene, paskui keliauk atgal į Paryžių pas savo skystaklynius mokslavyrius.

– Dar pamatysi, ar aš skystaklynis, parodysiu tau, ką galiu, – kartojo Baudolinas palikdamas stovyklą, nė pats nevokdamas,

ką gali, tik jausdamas neapykantą savo įtėviui ir trokšdamas jį įskaudinti.

Vis dar įniršęs priėjo Beatričės pastovį. Kaip dera, pabučiavo imperatorienės suknios kraštą, paskui ranką, ji apstulbo pamačiusi randą ir sunerimusi pradėjo klausinėti. Baudolinas nerūpestingai atsakė susikivirčijęs su pakelės plėšikais, esą įprastas dalykas tam, kuris sukiojasi po pasaulį. Beatričė pažvelgė į jį susižavėjusi, nors reikia pasakyti, kad tas dvidešimtmetis liūto veidu, dėl rando atrodęs dar vyriškesnis, dabar buvo, kaip sakoma, dailus jaunikaitis. Imperatorienė pakvietė jį sėstis ir papasakoti apie savo nuotykius. Sėdėdama po puošniu baldakimu ji šypsodama siuvinėjo, o jis susirangė prie jos kojų ir pasakojo nė negalvodamas, ką kalba, tik norėdamas numaldyti savo nerimą. Taip kalbėdamas žvelgė iš apačios į dailų jos veidą, užlietas viso tam amžiui būdingo įkarščio, šimteriopai sustiprinto, kol Beatričė neištarė su pačia gundomiausia šypsena lūpose: „Nerašei man, kaip buvau paliepusi ir kaip to troškau“.

Gal ji tai pasakė su seserišku rūpestingumu, gal tik norėdama, kad pokalbis nenutrūktų, tačiau Baudolinui kiekvienas Beatričės žodis buvo kartu balzamas ir nuodai. Virpančiomis rankomis jis ištraukė prie krūtinės saugomus savo laiškus jai ir jos atsakymus jam ir ištiesęs sušnibždėjo: „Rašiau, ir dažnai, o tu, Ponia, man atsakydavai“.

Nesuprasdama Beatričė paėmė lapus ir pradėjo skaityti pusbalsiu, kad geriau perprastų tas dvi rašysenas. Baudolinas per du žingsnius nuo jos prakaituodamas grąžė rankas, tardamas pasielgęs kaip beprotis, laukdamas, kad ji pakvies sargybinius ir jį išvarys, troško turėti ginklą, kuriuo galėtų perverti sau širdį. Beatričė nesiliovė skaityti, jos skruostai vis labiau raudo, drebančiu balsu ji tarė karštus žodžius, tarsi per šventvagiškas pamaldas. Paskui pakilo, susvyravo, atstūmė pripuolusį padėti Baudoliną ir pasakė silpnu balsu: „O, vaike, ką tu padarei?“

Baudolinas drebėdamas prisiartino, kad išplėštų jai iš rankų lapus, ji virpėdama ištiesė ranką, kad paglostytų jam sprandą, jis

pasisuko šonu, nepajėgdamas nė akių į ją pakelt, ji pirštais paglostė jo randą. Norėdamas išvengti šio prisilietimo, jis vėl pasuko galvą, bet ji jau buvo per daug arti ir jie stojo veidas prieš veidą. Baudolinas patraukė rankas už nugaros, kad negalėtų jos apkabinti, tačiau jų lūpos susilietė, o susilietusios prasivėrė, ir vieną akimirką, tik akimirką iš tų kelių, kurias užtruko tas bučinys, pro praviras lūpas susilietė jų liežuviai.

Pasibaigus šiai žaibiškai amžinybei, Beatričė atsitraukė, išblyškusi tarsi ligonis, ir tarė griežtai žiūrėdama Baudolinui į akis:

– Vardan visų rojaus šventųjų, niekada daugiau nedarykite to, ką dabar padarėte.

Pasakė tai be pykčio, beveik be jokio jausmo, sakytum alpdama. Paskui jos akys sudrėko ir ji švelniai pridūrė:

– Meldžiu!

Baudolinas atsiklaupė, kone palietė kakta grindis ir išėjo, neišmanydamas, kur eiti. Tik vėliau suvokė per vieną akimirką padaręs keturias nuodėmes: įžeidęs imperatorienės didybę, susitepęs svetimoteriavimu, apvylęs savo tėvo pasitikėjimą ir pasidavęs niekingai keršto pagundai. „Ar tikrai linkau atkeršyti? Jei Frydrichas nebūtų žudęs, nebūtų manęs įžeidęs, o aš nebūčiau pajutęs jam neapykantos, antraip argi būčiau padaręs tai, ką dabar padariau?“ – svarstė. Ir vengė atsakyti į šį klausimą žinodamas, jei atsakymas bus toks, kokio baiminosi, jis bus padaręs penktąją, pačią baisiausią, nuodėmę: neatitaisomai paniekinęs savo dievinamosios dorybę vien norėdamas išlieti apmaudą, – pavertęs niekingu įnagiu tai, ką laikė savo gyvenimo tikslu.

– Pone Niketai, tas įtarimas persekiojo mane ilgus metus, nors nepajėgiau užmiršti kankinamo tos akimirkos grožio. Mylėjau kasdien vis stipriau, jau be jokios vilties, net sapnuose. Nes jei norėjau gauti atleidimą, ir iš jų privalėjau ištrinti josios paveikslą. Žodžiu, ilgomis bemiegėmis naktimis kartojau sau: jau gavai viską ir negali daugiau norėti.

Konstantinopolį gaubė sutemos, dangus nebežioravo. Gaisras buvo nuslopęs, tik ant kai kurių miesto kalvų dar žėrėjo – jau ne liepsnos, o tik žarijos. Niketas užsakė dvi taures vyno su medumi. Baudolinas gurkšnojo įsmeigęs žvilgsnį į tuštumą.

– Šis vynas iš Taso. Į džarą* pilamas kviečių maišalas su medumi. Paskui stiprus ir kvapnus vynas maišomas su švelnesniu. Saldus, ar ne? – paklausė Niketas.

– Taip, labai, – atsakė Baudolinas, bet mintimis klajojo jau visai kitur. Paskui padėjo taurę. – Tą vakarą, – tarė, – amžiams atsisakiau teisti Frydrichą, jaučiausi kaltesnis už jį. Kas blogiau: nupjauti priešui nosį ar pabučiuoti į lūpas savojo geradario žmoną?

Kitą dieną Baudolinas nuėjo prašyti įtėvio atleidimo už pasakytus skaudžius žodžius ir paraudo supratęs, kad ir Frydrichą kankina sąžinės graužatis. Imperatorius jį apkabino ir atsiprašė už savo įtūžį sakydamas, kad vietoj šimto jį supančių meilikautojų jam mielesnis toks sūnus kaip jis, nebijantis prikišti klaidų.

– Net mano nuodėmklausys nedrįsta to pasakyti, – tarė šypsodamasis. – Esi vienintelis, kuriuo galiu pasitikėti.

Degdamas iš gėdos, Baudolinas pradėjo atgailą už savo nuodėmes.

* Didelis molinis ąsotis su dviem ąsom. *Vert.*

10.

BAUDOLINAS APTINKA TRIS KARALIUS IR KANONIZUOJA KAROLĮ DIDĮJĮ

Baudolinas pasiekė Milaną, kai milaniečiai jau nebepajėgė spirtis dar ir dėl vidaus nesutarimų. Galiausia buvo pasiųsti atstovai aptarti kapituliacijos sąlygų, o šios buvo tokios, kokias nustatė Ronkalijos susirinkimas, kitaip tariant, po ketverių metų, netekus tiekos žmonių ir patyrus daugybę nuostolių, viskas liko kaip prieš ketverius metus. Pati kapituliacija buvo dar gėdingesnė. Frydrichas ir vėl norėjo atleisti, bet Rainaldas negailestingai kurstė. Reikia pamokyti, kad visi prisimintų, be to, reikia pamaloninti miestus, kurie kovėsi imperijos pusėje, nors ir ne iš meilės imperatoriui, o iš neapykantos Milanui.

– Baudolinai, – tarė imperatorius savo įsūniui, – šįkart prašau manęs nesmerkti. Kartais net imperatorius privalo daryti tai, ko nori jo patarėjai.

Ir pusbalsiu pridūrė:

– Rainaldo bijau labiau už milaniečius.

Taigi jis įsakė nušluoti Milaną nuo žemės paviršiaus ir paliepė visiems – vyrams ir moterims – palikti miestą.

Laukai aplink miestą knibždėjo be tikslo slankiojančių milaniečių, kai kurie pasitraukė į aplinkinius miestus, kiti liko prie Milano mūrų vildamiesi, kad imperatorius jiems dovanos ir leis grįžti namo. Lijo, pabėgėliai naktimis drebėjo iš šalčio, vaikai sirgo, moterys verkė, beginkliai vyrai būriavosi kelkraščiuose grūmodami dangui – verčiau keikti Aukščiausiąjį nei imperatorių, nes imperatoriaus vyrai sukiojosi aplink, reikalaudami pasiaiškinti dėl pernelyg garsių dejonių.

Iš pradžių Frydrichas manė pats sunaikinti sukilusį miestą – jį padegti, paskui pagalvojo galįs šį darbą duoti italams, nekentusiems Milano labiau už jį. Todėl įsakė lodiečiams sugriauti rytinius vartus, vadinamus Rencos vartais, kremoniečiams – išardyti Romos vartus, pavijiečiams – nepalikti akmens ant akmens iš Tičino vartų, novariečiams – sulyginti su žeme Verčelio vartus, komaskiečiams – nušluoti nuo žemės paviršiaus Komo vartus, o tiems iš Seprijaus ir Martezanos iš Naujųjų vartų palikti tik griuvėsių krūvą. Tų miestų gyventojams tokia užduotis labai patiko – jie net sumokėjo imperatoriui krūvą pinigų, kad galėtų pasimėgauti privilegija patiems suvesti sąskaitas su nugalėtuoju Milanu.

Prasidėjus griovimui, kitą dieną Baudolinas patraukė kitapus miesto mūrų. Kai kur matėsi tik dulkių debesys, o juose galėjai įžiūrėti vienus, kurie, pritvirtinę prie namo storus lynus, sutartinai juos traukė, kol šis pagaliau griūdavo, ar kitus, patyrusius statytojus, kurie, užlipę ant bažnyčios stogo, jį daužė kūju, kol nesuirdavo, o paskui didžiuliais taranais griaudavo sienas ar išjudindavo kolonas, įkalę po jomis pleištus.

Keletą dienų Baudolinas klaidžiojo sumaišties apimtomis gatvėmis, matė, kaip griuvo didžiosios bažnyčios varpinė, – visoje Italijoje nebuvo kitos tokios gražios ir tobulos. Uoliausiai dirbo lodiečiai, trokštantys tik keršto: jie pirmieji sugriovė savąją miesto dalį ir atskubėjo padėti kremoniečiams sulyginti su žeme Romos vartų. Bet labiausiai patyrę buvo pavijiečiai – darbavosi jie ne taip padrikai, gniauždami savo įniršį: trupino akmenis rišusį skiedinį arba pasikasdavo po pamatais, ir sienos griūdavo pačios.

Žodžiu, nesuprantančiam, kas čia dedas, Milanas atrodė kaip džiaugsminga statybvietė, kur kiekvienas vikriai darbavosi Viešpaties šlovei. Tik laikas tarytum tekėjo atgal, lyg iš nieko kiltų naujas miestas, – o iš tiesų senasis miestas virto dulkėmis, – ir degtų žemė. Su tokiomis mintimis Velykų dieną, kai imperatoriaus įsakymu Pavijoje surengta didelė šventė, Baudolinas išskubėjo ieškoti *mirabilia urbis Mediolani*, kol šis dar stovėjo. Taip jis užklydo prie dar nespėtos paliesti nuostabaus grožio bazilikos, o

netoliese pamatė keletą pavijiečių, baigiančių griauti kažkokius rūmus taip džiugiai, tarsi tai būtų tikrų tikriausia šventė. Iš jų sužinojo, kad bazilika vadinosi Švento Eustarchijaus, o rytojaus dieną jie ruošėsi imtis ir jos. „Per daug graži, kad paliktum, ar ne?“ – tvirtai pareiškė vienas iš griovėjų.

Baudolinas įžengė į bazilikos navą: vėsią, tylią, tuščią. Kažkas jau buvo išplėšęs altorius ir šonines koplyčias, o nežinia iš kur atsibastę šunys, radę jaukią vietą, įsikūrė joje ir šlapinosi ant kolonų. Prie didžiojo altoriaus mykdama sukiojosi karvė. Gyvulys buvo gražus, ir Baudolinas pagalvojo, kokia neapykanta turėjo degti griovėjai, jeigu paliko tokį masinantį grobį, kad tik greičiau išnyktų miestas.

Šoninėje koplyčioje prie akmeninio sarkofago pamatė beviltiškai kūkčiojantį seną kunigą, ar, tikriau, cypčiojantį lyg sužeistas žvėris. Jo veidas buvo baltesnis už akių baltymus, o liesas kūnas drebėjo su kiekviena dejone. Baudolinas šokosi jam padėti, ištiesdamas turėtą vandens gertuvę.

– Dėkoju, gerasai krikščioni, – tarė senolis, – bet dabar man liko laukti tik mirties.

– Tavęs neužmuš, – tarė jam Baudolinas. – Apgultis baigėsi, taika pasirašyta, jie nori tik sugriauti šitą bažnyčią, bet ne tau gyvybę atimt.

– Ko verta man gyvybė be šios bažnyčios? Sulaukiau teisingo dangaus atpildo, nes prieš daug metų puikybės akinamas troškau, kad mano bažnyčia būtų visų gražiausia ir garsiausia, taigi sunkiai esu nusidėjęs.

Baudolinas paklausė, kokia buvusi to vargšo senolio nuodėmė.

– Prieš daug metų vienas keliautojas iš Rytų pasiūlė man pirkti nuostabiausias krikščionybės relikvijas – nesuirusius Trijų Karalių kūnus.

– Tris Karalius? Visus tris? Nesuirusius?

– Tris Karalius, ir nesuirusius. Jie atrodė gyvi, noriu pasakyti, jie atrodė tarsi ką tik mirę. Žinojau, kad tai netiesa, mat apie Karalius rašoma tik vienoje – Mato Evangelijoje, ir tai nedaug.

Ten neparašyta, kiek jų ir iš kur jie ėjo, ar buvo karaliai, ar išminčiai... Tik parašyta, jog atvyko į Jeruzalę sekdami paskui žvaigždę. Nė vienas krikščionis nežino, iš kur jie atėjo ir kur sugrįžo. Kas tikėjosi rasti jų kapą? Todėl taip ir neišdrįsau prisipažinti milaniečiams turįs šį lobį. Bijojau, kad iš godumo jie pasinaudos proga sutraukti tikinčiuosius iš visos Italijos ir pelnytis iš netikros relikvijos...

– Taigi nenusidėjai.

– Nusidėjau laikydamas juos šitoje šventoje vietoje. Laukiau dangaus ženklo, bet nesulaukiau. Nenoriu, kad tie vandalai juos rastų. Dar ims dalytis tuos palaikus, idant suteiktų nepaprastos šlovės kuriam nors iš tų miestų, kurie dabar mus griauna. Meldžiu, sunaikink visus kadaise mane ištikusios silpnumo akimirkos pėdsakus. Pasikviesk padėjėjų, dar šį vakarą ateik paimti tų abejotinų relikvijų, pasirūpink, kad jos išnyktų. Mažumą padirbėjęs, užsitikrinsi sau vietą Rojuje, o tai, mano galva, – ne toks menkas dalykas.

– Pone Niketai, supranti, tada prisiminiau, kad Otas kalbėjo apie Karalius ir kartu apie kunigą Joną. Aišku, jei tas vargšas kunigas būtų juos parodęs tarsi išdygusius iš niekur – niekas nebūtų juo patikėjęs. Tačiau ar relikvijai privalu būti susijusiai su šventuoju ar įvykiu, kad būtų tikra?

– Aišku, ne. Daugelio čia, Konstantinopolyje, saugomų relikvijų kilmė abejotina, tačiau jas bučiuojantis tikintysis jaučia iš jų sklindant antgamtišką dvelksmą. Tikėjimas jas paverčia tikromis, o ne jos tikėjimą tikru.

– Teisingai. Aš irgi pagalvojau, kad relikvija vertinga tada, kai randa sau tinkamą vietą tikroje istorijoje. Be kunigo Jono istorijos tie Karaliai galėjo likti kilimų pirklio apgaule, tačiau tikroje kunigo Jono istorijoje jie taptų liudijimu. Durų anga yra durų anga tik tuomet, kai aplink ją stovi namas, kitaip ji būtų tik skylė, net ne skylė, nes tuštuma be ją supančios pilnatvės – jokia tuštuma. Tada supratau žinąs istoriją, kurioje Karaliai gali turėti šio-

kią tokią prasmę. Pagalvojau, kad jau privalau kalbėti apie kunigą Joną, idant atverčiau imperatoriui kelią į Rytus, neginčytinai iš Rytų kilę Karaliai paremtų mano žodžius. Vargšai Trys Karaliai miegojo tame sarkofage, nekliudydami pavijiečiams ir lodiečiams griauti juos priglaudusį miestą, o šis to nė nenujautė. Jie nieko nebuvo jam skolingi: jis tebuvo tarpinė stotis, tarsi pakelės užeiga, kur gali atsipūsti prieš tolesnę kelionę, tiesą sakant, jie iš prigimties buvo keliautojai – argi nepatraukė nežinia iš kur paskui žvaigždę? Mano lemtis buvo rasti Trims Karaliams naują Betliejų.

Baudolinas žinojo, kad tinkama relikvija gali pakeisti miesto gyvenimą, paversti jį nenutrūkstamo maldininkų srauto tikslu, iš kaimo bažnytėlės padaryti šventovę. Ką galėjo sudominti Karaliai? Pagalvojo apie Rainaldą: jam buvo paskirta Kelno arkivyskupija, bet jis dar turėjo pirma ten nuvykti, kad būtų oficialiai įšventintas. Jei įžengtų į savo katedrą kartu su Karaliais, padarytų neišdildomą įspūdį. Rainaldui reikia imperijos galios simbolių? Štai jam ne vienas, o visi Trys Karaliai, kartu ir šventikai.

Paklausė kunigo, ar negalėtų pamatyti jų kūnų. Šis paprašė padėti, nes reikėjo pakelti sarkofago dangtį, kad galėtų ištraukti skrynią, kurioje saugoti tie kūnai.

Sunku, bet vertėjo vargti. Stebuklas: Trijų Karalių kūnai atrodė tarsi gyvi, nors oda jau sudžiūvusi ir susitraukusi lyg pergamentas. Bet neparudusi kaip mumijų. Du Karaliai buvo balkšvais veidais, vienas su ilga balta barzda iki juosmens, tarsi iš cukraus vatos, kitas glotnia oda. Trečiojo veidas buvo juodmedžio spalvos, tačiau pajuodęs ne nuo laiko, o dėl to, kad juodas buvo ir tada, kai dar gyvas buvo: jis atrodė tarytum medžio skulptūra, net įtrūkusiu kairiuoju skruostu. Barzda striuka, o tarp mėsingų pravirų lūpų švietė du aštrūs balti iltiniai dantys. Visi trys gulėjo atmerktomis akimis, didelėmis ir nustebusiomis, o jų vyzdžiai blizgėjo it stiklas. Jie gulėjo susukti į apsiaustus – baltą, žalią ir purpurinį, o iš po šių kyšojo kelnės, panašios į tas, kokias dėvi barbarai, bet iš gryno damasko šilko, siuvinėtos perlais.

Baudolinas skubiai sugrįžo į imperijos kariuomenės stovyklą ir nubėgo pasitarti su Rainaldu. Kancleris iškart suprato Baudolino atradimo vertę ir tarė:

– Reikia veikti slaptai ir nedelsiant. Negalėsim išnešti visos skrynios, per daug kris į akis. Jei kas nors suuos, ką aptikai, nedvejodamas pasisavins, kad nugabentų į savo miestą. Liepsiu paruošti tris medinius karstus, o naktį išnešime kūnus už miesto mūrų sakydami, kad tai trijų per apgultį kritusių didžiai nusipelniusių vyrų kūnai. To imsitės tu, Poetas ir vienas mano šeimynykščių. Paskui paliksime ten, kur padėję, nėra ko skubėti. Prieš nugabenant juos į Kelną, reikia gauti įtikinamų liudijimų apie relikvijos kilmę ir pačius Karalius. Rytoj pat grįši į Paryžių, ten pažįsti išsimokslinusių vyrų, surask kiek pajėgsi, kas susiję su jų istorija.

Naktį Trys Karaliai buvo pergabenti į Švento Jurgio bažnyčios kriptą, už miesto mūrų. Rainaldas norėjo juos pamatyti ir dabar nepajėgė sulaikyti arkivyskupui deramo pasipiktinimo:

– Su plačiomis kelnėmis? Ir dar su juokdarių kepuraitėmis?

– Pone Rainaldai, matyt, taip anuomet rengdavosi Rytų išminčiai. Prieš daug metų lankiausi Ravenoje ir ten mačiau mozaiką, kur ant imperatorienės Teodoros drabužio pavaizduotieji Trys Karaliai panašūs į šiuos.

– Sutinku, gal tai įtikintų Bizantijos graikus, bet nejau manai, jog galėčiau pristatyti į Kelną Karalius juokdarių drabužiais? Reikia juos perrengti.

– Kaip? – paklausė Poetas.

– Kaip? Valgei ir gėrei lyg koks bajoras, parašydamas tik du ar tris eilėraščius per metus, o nežinai, kaip reikėtų aprengti tuos, kurie pirmieji pagarbino mūsų Viešpatį Jėzų Kristų? Aprenk taip, kad žmonėms jie primintų vyskupą, popiežių, archimandritą, nežinau, ką dar!

– Didžioji bažnyčia ir vyskupija išplėštos. Bet gal pavyks suieškoti bažnytinių drabužių. Pabandysiu, – tarė Poetas.

Naktis buvo siaubinga. Drabužių rado, ir net kažką, kas priminė tiaras, bet sunkiausia buvo palaikus nurengti. Jei veidai atrodė

kaip gyvi, tai kūnai, išskyrus rankas, visiškai sudžiūvę: virtę vytelių ir šiaudų rezginiu, linkstančiu sulig kiekvienu bandymu nuvilkti drabužius.

– Nesvarbu, – tarė, – juolab kad Kelne daugiau niekas skrynios neatidarys. Įkiškite pagalių, bet ko, kas juos sutvirtintų, panašiai kaip kaliausėms. Tik, žiūrėkit, pagarbiai.

– Vajėzau, – aimanavo Poetas, – net nusigėręs iki žemės graibymo nebūčiau pamanęs, kad teks pasmeigti Karalių iš užpakalio.

– Tylėk ir renk, – tarė Baudolinas, – dirbame imperijos šlovei.

Poetas nepaliovė bjauriai burnoti. Ir Karaliai tapo panašūs į šventosios Romos bažnyčios kardinolus.

Kitą dieną Baudolinas leidosi į kelionę. Paryžiuje Abdulas, kuris daug išmanė apie Rytus, suvedė jį su Sen Viktoro kanauninku, išmaniusiu dar daugiau už jį.

– Ak, Karaliai! – tarė. – Tradicija nuolat juos mini, ir daugelis Bažnyčios tėvų yra apie juos kalbėję, bet visose trijose Evangelijose jie nutylimi, o Izaijo ir kitų pranašų žodžiai kartu pasako ir nepasako: kai kas juos perskaitė kaip susijusius su Karaliais, bet gal jie turėjo galvoje ką kita. Kas tie Karaliai ir kokie tikrieji jų vardai? Vieni juos vadino Hormicu iš Seleukijos, Persijos karalium, Jazdegardu, Sabos karalium, ir Perozu, Sebos karalium; kiti – Horu, Besanderiu ir Karundu. Tačiau, pasak dar kitų patikimų autorių, jų vardai buvo Melkonas, Gasparas ir Baltazaras, arba Melkas, Kasparas ir Fadizardas. Arba Magelatas, Galgelatas ir Saracinas. O gal Apelijus, Amerus ir Damaskus...

– Apelijus ir Damaskus – gražūs vardai, primena tolimus kraštus, – tarė Abdulas žvelgdamas kažkur prieš save.

– O Karundas? – atšovė Baudolinas. – Privalome rasti tris tikrus vardus, ne tokius, kurie tau patinka.

Kanauninkas tęsė:

– Siūlyčiau Bitizarėją, Melchiorą ir Gataspą, pirmasis tebūnie Godolijos ir Sabos karalius, antrasis – Nubijos ir Arabijos karalius, trečiasis – Tarso ir Egriseulos salos karalius. Ar prieš leis-

damiesi kelionėn jie vienas kitą pažinojo? Ne, jie susitiko Jeruzalėje ir stebuklingai vienas kitą atpažino. Tačiau kiti sako, jog jie buvo išminčiai, gyvenę Pergalės, arba Vaus kalne, nuo kurio viršūnės stebėję dangaus ženklus, ir ten sugrįžę po Jėzaus pagarbinimo, o vėliau prisidėję prie apaštalo Tomo ir ėmęsi Indijoje skleisti Evangeliją, tik jų buvo ne trys, o dvylika.

– Dvylika Karalių? Ar ne per daug?

– Taip sakęs ir Jonas Auksaburnis. Pasak kitų, jie turėjo vadintis Zhrwndd, Hwrmzd, Awstsp, Arsk, Zrwnd, Aryhw, Arthsyst, Astnbwzn, Mhrwq, Ahsrs, Nsrdyh ir Mrwdk. Bet reikia būti atsargiems, nes, pasak Origeno, jų buvo trys, kaip ir trys Nojaus sūnūs ir trys Indijos, iš kur jie kilę.

Baudolinas pareiškė, kad Karalių gal buvę ir dvylika, tačiau Milane rasti trys, ir jais remiantis reikia sukurti įtikimą istoriją.

– Pavadinkime juos Baltazaru, Melchioru ir Kasparu, nes šiuos vardus lengviau ištarti, nei tuos nuostabius čiaudėjimus, kuriuos ką tik girdėjome iš mūsų godotino mokytojo lūpų. Sunkiau sugalvoti, kaip jie atsidūrė Milane.

– Nieko čia sunkaus, – tarė kanauninkas, – jei jau jie ten atsidūrė. Neabejoju, kad karalienė Elena, Konstantino motina, rado jų kapą Pergalės kalne. Moteris, sugebėjusi rasti tikrąjį Kryžių, galėjo lengvai rasti ir tikruosius Karalius. Elena ir pergabeno kūnus į Konstantinopolį, Šventos Sofijos soborą.

– Ak, ne, nes Rytų imperatorius tuoj paklaus, kaip juos atėmėme, – tarė Abdulas.

– Nebijok, – atsakė kanauninkas. – Jei jie gulėjo Švento Eustarchijaus bazilikoje, juos ten atgabeno tas šventas vyras, atvykęs iš Bizantijos, kad basilėjo Mauricijaus laikais taptų Milano vyskupu, o tai įvyko daug anksčiau, nei čia gyveno Karolis Didysis. Eustarchijus negalėjo pavogti šventųjų, nes gavo juos dovanų iš Rytų imperijos basilėjo.

Metams baigiantis Baudolinas su šia puikiai sukurpta istorija grįžo pas Rainaldą ir priminė jam, kad, pasak Oto, Karaliai turėjo būti kunigo Jono protėviai, perleidę jam savo titulus, postus ir

priedermes. Iš čia kunigo Jono valdžia visoms trims Indijoms ar bent vienai iš jų.

Rainaldas jau buvo užmiršęs Oto žodžius, tačiau, išgirdęs minint kunigą, valdžiusį imperiją, taigi karalių su šventiko priedermėmis, kartu popiežių ir vienuolį, neabejojo darsyk užspeitęs į kampą Aleksandrą III: Karaliai, kartu ir šventikai, Jonas, karalius ir šventikas – kokia nuostabi figūra, alegorija, pranašystė, pradžia tos imperatoriškos didybės, kuria jis žingsnis po žingsnio siekė apgaubti Frydrichą!

– Baudolinai, – tarė nieko nelaukęs, – aš imsiuos Karalių, o tu pasirūpink kunigu Jonu. Iš to, ką pasakoji, kol kas turime tik gandus, o jų negana. Reikia dokumento, patvirtinančio jo egzistavimą, kuriame būtų parašyta, kas jis ir kaip gyvena.

– Kur tokį rasiu?

– Jei nerasi, sukursi. Imperatorius tave siuntė mokytis, tad atėjo laikas skinti tavo talento vaisius. Ir, vos baigsi studijas, įšventinti į riterius, nes jos, mano galva, jau per ilgai užtruko.

– Supratai, pone Niketai? – paklausė Baudolinas. – Kunigas Jonas dabar tapo man prievole, ne užgaida. Ir privalėjau jo ieškoti ne vardan Oto atminimo, o vykdydamas Rainaldo įsakymą. Kaip sakydavo mano tėvas Galjaudas, visada buvau priešgyna. Vos tik man ką nors pavesdavo, iškart dingdavo noras tai daryti. Paklusau Rainaldui ir apsisukęs grįžau į Paryžių tik todėl, kad išvengčiau susitikimo su imperatoriene. Abdulas vėl pradėjo kurti dainas, tačiau įspėjo, kad žaliojo medaus indas jau pustuštis. Pasakodavau jam apie Karalių žygį, o jis pritardavo savo daina:

Nieko nestebina, kad aš
myliu tą, kuri manęs niekada neišvys,
kitokios meilės nežino mano širdis,
tik tą, kurios neregėjo akys.
Jokia kita laimė nedžiugina manęs
ir nežinau, ar galiu neprarasti vilties,
deja...

– Nutariau neaptarinėti su juo savo planų ir beveik metus buvau užmiršęs kunigą Joną.

– O kaip su Trim Karaliais?

– Po dvejų metų Rainaldas pergabeno relikvijas į Kelną, tiesa, ištiktas dosnumo priepuolio, prieš uždarydamas Karalių palaikus į skrynią, nupjovė kiekvienam iš jų po pirštą ir nusiuntė kaip dovaną į Hildesheimo katedrą, kurioje kadaise klebonavo. Tuo laiku Rainaldą užgriuvo ir kitos nemenkos bėdos. Du mėnesiai iki jo pergalingo įžengimo į Kelną mirė antipopiežius Viktoras. Beveik visi lengviau atsikvėpė, nes reikalai dabar galėjo susitvarkyti savaime, o gal Frydrichui net būtų pavykę susitaikyti su Aleksandru. Tačiau Rainaldui toji schizma buvo kaip oras, pone Niketai, suprantat, su dviem popiežiais jis reiškė daugiau nei su vienu. Todėl surado naują antipopiežių, Paskualę III, ir surengė konklavos parodiją su keturiais dvasininkais, atvestais kone iš gatvės. Frydricho tai neįtikino. Jis man sakė...

– Grįžai pas jį?

Baudolinas atsiduso:

– Taip, keletui dienų. Tais metais imperatorienė pagimdė Frydrichui sūnų.

– Ką tuomet jautei?

– Supratau, jog turiu galutinai ją užmiršti. Badavau septynias dienas, gėriau tik vandenį, mat buvau kažkur skaitęs, jog tai apvalo dvasią ir net sukelia regėjimus.

– Tikrai?

– Tikrų tikriausiai, tačiau regėjimuose matydavau tik ją. Tada supratau privaląs pamatyti vaiką, kad suvokčiau skirtumą tarp svajonės ir regėjimo. Todėl grįžau į rūmus. Nuo tos nuostabios ir siaubingos dienos praėjo dveji metai ir per tą laiką mes nebuvom susitikę. Beatričei vaikas dabar buvo visas gyvenimas ir mano apsilankymas jos, rodos, visai nesujaudino. Tada pagalvojau: kad negaliu mylėti Beatričės kaip motinos, mylėsiu tą kūdikį kaip savo brolį. Bet žvelgiau į žmogutį lopšyje ir nepajėgiau atsikratyti minties, kad, jei reikalai būtų pakrypę kiek kitaip, jis galėjo būti mano sūnus. Taigi, šiaip ar taip, rizikavau susitepti kraujomaiša.

Frydrichui tuo laiku rūpėjo visai kas kita. Jis pasakė Rainaldui, kad pusiau popiežius menkai laiduoja jo teises, Karaliai gerai, tačiau to negana, rasti Karalius – dar joks įrodymas, jog esi iš jų kilęs. Popiežiui pasisekė, jis gali save kildinti iš Petro, o Petrą paskyrė pats Jėzus, bet ką daryti Šventosios Romos imperatoriui? Kildinti save iš Cezario, kuris, kad ir kaip žiūrėsi, buvo pagonis?

Tada Baudolinas ištarė pirmą galvon šovusią mintį: Frydrichas galėtų save kildinti iš Karolio Didžiojo.

– Bet Karolis Didysis buvo pateptas popiežiaus, todėl tai nieko nekeičia, – atšovė Frydrichas.

– Jei tu nepadarysi jo šventuoju, – tarė Baudolinas.

Frydrichas pasiūlė jam pirma pagalvoti, o ne taukšti kvailystes.

– Tai ne kvailystės, – atsikirto Baudolinas, kuris dar nė nespėjęs pagalvoti kone išvydo, kaip ši mintis galėtų būti įgyvendinta. – Paklausyk, tau reikia nukakti į Acheną, kur guli Karolio Didžiojo palaikai, iškasti juos, sudėti į gražų relikvijorių rūmų koplyčios viduryje ir su ištikimų vyskupų palyda, kurioje būtų ir ponas Rainaldas, kaip Kelno vyskupas, o kartu ir tos provincijos metropolitas, paskelbti Karolį Didįjį šventuoju. Juk turi tave pripažįstančio popiežiaus Paskualės bulę. Supratai? Paskelbi šventuoju Šventosios Romos imperijos imperatorių, tapęs šventuoju jis atsiduria aukščiau už popiežių ir tu, kaip teisėtas jo įpėdinis, tampi šventojo palikuoniu, niekam nepavaldus – net tiems, kurie norėjo tave ekskomunikuoti.

– Prisiekiu Karolio Didžiojo barzda, – tarė Frydrichas, net jo paties barzdos plaukai iš susijaudinimo pasišiaušė, – Rainaldai, girdėjai? Vaikinas kaip visada teisus!

Taip ir atsitiko, nors tik baigiantis kitiems metams, nes kai kuriems dalykams tinkamai pasiruošti reikia laiko.

Niketas pareiškė, kad mintis buvo beprotiška, o Baudolinas atšovė, jog, šiaip ar taip, vykusi. Ir puikuodamasis pažvelgė į Niketą. Kaipgi kitaip, pagalvojo Niketas, tavo tuštybei nėra saiko, juk tu paskelbei šventuoju Karolį Didįjį. Iš Baudolino galėjai visko tikėtis.

– O paskui? – paklausė.

– Kol Frydrichas su Rainaldu skubėjo kanonizuoti Karolį Didįjį, aš pamažėle ėmiau suprasti, kad neužtenka nei jo, nei Karalių. Dabar jie visi buvo rojuje: žinoma, Karaliai, tikėkimės, kad ir Karolis Didysis, priešingu atveju Achene regzta didelė apgaulė; reikėjo kažko, kas dar būtų šioje žemėje ir apie ką imperatorius galėtų pasakyti: tai priklauso man ir patvirtina mano teisę. Vienintelis toks dalykas, kurį imperatorius galėjo rasti šiame pasaulyje, buvo kunigo Jono karalystė.

11.

BAUDOLINAS STATO *PRESBYTER JOHANNES* RŪMUS

Penktadienio rytą trys genujiečiai – Peveras, Bojamondas ir Grilas – atėję patvirtino tai, ką ir iš tolo puikiausiai galėjai matyti. Gaisras buvo nuslopęs, labiau savaime, nes niekas per daug nesivargino jo malšinti. Tačiau tai nereiškė, kad galėjai rizikuoti leistis į Konstantinopolį. Priešingai, dabar, turėdami laisvę judėti miesto gatvėmis ir aikštėmis, piligrimai dar įnirtingiau medžiojo pasiturinčius miestiečius ir naršė neatvėsusiuose griuvėsiuose, griaudami tai, kam buvo pavykę išsilaikyti, ieškodami per ankstesnius grobimus neatrastų lobių. Niketas nuliūdęs atsiduso ir paprašė Samo vyno. Dar užsakė paskrudintų sezamo sėklų, taip pat riešutų bei pistacijų, kad galėtų pakramtyti tarp vieno gurkšnio ir kito, idant geriau galėtų sekti pasakojimą, ir paragino Baudoliną tęsti.

Vieną dieną Rainaldas išsiuntė Poetą pasiuntiniu į Paryžių, ir šis pasinaudojo proga kartu su Baudolinu ir Abdulu vėl pasimėgauti smuklių malonumais. Susipažino ir su Boronu, bet, atrodė, menkai tesidomėjo šio svaičiojimais apie Žemės rojų. Baudolinas pastebėjo, kad rūmuose praleisti metai jį gerokai pakeitė. Tapo atšiauresnis, nors nesiliovė lėbavęs, bet tarsi tramdė save bijodamas padauginti ir bendravo taip, lyg tykotų grobio, kiekvieną akimirką pasiruošęs pulti.

– Baudolinai, – tarė, – jūs čia tik gaištate laiką. Tai, ką gali išmokti Paryžiuje, mes jau išmokome. Visi tie daktarai privarytų kelnes, jei rytoj ateičiau į disputą su kardu prie šono, didingai

kaip rūmų pasiuntinys. Rūmuose išmokau keturių dalykų: būdamas greta didžiųjų ir pats tampi didis, didieji iš tikro labai menki, valdžia yra viskas, todėl nėra priežasčių, kad kurią nors dieną ji negalėtų atitekti tau, nors ir ne visa. Taip, svarbu mokėti laukti, bet nedera paleisti iš rankų geros progos.

Vos išgirdęs bičiulius vėl prabylant apie kunigą Joną, iškart pastatė ausis. Paliko juos Paryžiuje, kai toji istorija atrodė tik bibliotekos žiurkių vaizduotės vaisius, bet Milane girdėjo Baudoliną minint jį kaip visiškai regimą imperatoriaus galios ženklą, prilygstantį atrastiesiems Karaliams. Šia prasme reikalas jį sudomino ir jis įsitraukė, tarsi konstruotų karo mašiną. Klausantis jo kalbos atrodė, jog kunigo Jono šalis, lyg žemiškoji Jeruzalė, iš mistinės piligrimystės vietos pamažu virsta ta, kurią dar teks užkariauti.

Jis priminė bičiuliams, kad po istorijos su Karaliais kunigas Jonas tapo dar svarbesnis nei kada anksčiau ir jį būtina pristatyti kaip *rex et sacerdos*. Kaip karalių karalius jis privalėjo turėti tokius rūmus, prieš kuriuos valdovų krikščionių, taip pat ir Konstantinopilio schizmatikų basilėjo rūmai atrodytų kaip griuvenos, o kaip šventikas turėjo turėti dar ir šventovę, prieš kurią popiežiaus bažnyčia tebūtų lūšnelė. Reikėjo pastatyti jo vertus rūmus.

– Pavyzdys yra, – tarė Boronas, – tai dangiškoji Jeruzalė, kokią ją *Apokalipsėje* regėjo apaštalas Jonas. Juos turi supti aukšta siena su dvylika vartų, nes dvylika yra Izraelio genčių, – treji vartai pietuose, treji vakaruose, treji rytuose ir treji šiaurėje.

– Taip, – šaipėsi Poetas, – kunigas Jonas, įėjęs pro vienus vartus, išeina pro kitus, o per audrą juos visus tranko viesulas. Nė miręs neištverčiau tokiuose rūmuose traukiančių skersvėjų...

– Leisk tęsti. Pamatai iš jaspio, safyro, chalcedono, smaragdo, sardonikso, chrizolito, berilo, topazo, chrizoprazo, hiacinto ir ametisto, tie dvylika vartų – dvylika perlų, o aikštė priešais – iš gryno aukso, skaidraus kaip stiklas.

– Neprastai, – tarė Abdulas, – vis dėlto, mano galva, jie turi atrodyti kaip pranašo Ezechielio aprašyta Jeruzalės Šventovė. Ry-

toj pat eime kartu į abatiją. Vienas kanauninkų, išmintingasis Ričardas iš Sen Viktoro, mėgina atkurti Šventovės paveikslą, bet pranašo žodžiai vietomis per daug migloti.

– Pone Niketai, – tarė Baudolinas, – nežinau, ar tau yra tekę susidurti su Šventovės matmenimis.

– Dar ne.

– Ir gerai, niekada į juos nesigilink, nes gali susisukti galva. *Karalių knygoje* parašyta, kad Šventovė yra šešiasdešimties uolekčių pločio, trisdešimties aukščio ir dvidešimties ilgio, o portikas – dvidešimties uolekčių pločio ir dešimties ilgio. Tačiau *Kronikose* rašoma, kad portikas yra šimto dvidešimties uolekčių aukščio. Bet būdamas dvidešimties uolekčių pločio, šimto dvidešimties aukščio ir dešimties ilgio, jis ne tik būtų keturiskart aukštesnis už Šventovę, bet ir toks silpnas, jog sugriūtų vos į jį papūtus. Blogiausia, kai pradedi skaityti Ezechielio regėjimą. Jis nepateikia nė vieno teisingo mato, ir daugelis dievobaimingų vyrų manė Ezechielį iš tikro mačius regėjimą, tarsi būtų per daug išgėręs ir viską matęs dvigubai. Nieko čia bloga, vargšas Ezechielis, ir jis turėjo teisę pasilinksminti, tačiau Ričardas iš Sen Viktoro taip svarstė: jei Biblijoje kiekvienas žodis, skaičius ar kablelis turi slaptą prasmę, reikia stengtis perprasti jo tiesioginę reikšmę, nes slapta prasme viena reiškia, jei kas nors yra trijų uolekčių ilgio, ir visai ką kita – kai jo ilgis devynios uolektys, nes šie skaičiai turi skirtingas mistines reikšmes. Negaliu apsakyti, kas dėjosi per Ričardo paskaitą apie Šventovę. Atsivertęs Ezechielio knygą, jis darbavosi juosta, žymėdamas visus matmenis. Konstravo pjūvį to, ką Ezechielis buvo aprašęs, padedamas mokinių pjaustė strypus bei lenteles ir bandė jas sutvirtinti klijais ir vinimis... Jis mėgino atstatyti Šventovę, proporcingai sumažindamas matmenis, noriu pasakyt, ten, kur Ezechielis rašė „viena uolektis“, jis pjaudavo per piršto storį... Kas dvi minutes viskas griūdavo, Ričardas pyko ant savo padėjėjų sakydamas, jog jie atlaisvino spaustuvus ar užtepė per mažai klijų, šie teisinosi, kad jis nurodęs klaidingus matmenis.

Kartais mokytojas bandydavo pasitaisyti aiškindamas, kad, nors ten parašyta „vartai“, gal tai reiškia „portikas“, nes tuomet vartai būdavę beveik tokio dydžio kaip visa Šventovė, kitąkart jis grįždavo atgal tardamas, jog matmenys nesutampa todėl, kad pirmą kartą Ezechielis kalbėjęs apie viso pastato dydį, o antrą kartą – jo dalies dydį. Arba, nors buvo rašoma apie uolektis, turėta galvoje geometrinės uolektys, lygios šešioms paprastoms uolektims. Žodžiu, keletą priešpiečių smaginomės klausydami to besidarbuojančio švento vyro ir kaskart sugriuvus Šventovei imdavome juoktis. Norėdami tai nuslėpti, apsimesdavome keliantys nuo žemės kokį nukritusį daiktą, paskui kanauninkas susigaudė, kad mums nuolat kas nors krinta, ir išvijo lauk.

Vėliau Abdulas pakišo mintį, kad Ezechielis, šiaip ar taip, buvo iš Izraelio tautos, todėl kas nors iš jo bendratikių galbūt galėtų šį tą paaiškinti. Bičiuliams pasibaisėjus, kad negalima skaityti Šventojo Rašto klausiant žydų patarimo, nes tie klastingi žmonės pakeitė šventų knygų tekstą, idant išbrauktų visas nuorodas į ateisiantį Kristų. Abdulas atskleidė, kad Paryžiuje kai kurie iš didžiųjų mokytojų kartais, tiesa, slapta naudojosi rabinų išmintimi, bent jau ta dalimi, kur nekalbama apie Mesijo atėjimą. Visai atsitiktinai kaip tik tomis dienomis Sen Viktoro kanauninkai vieną iš jų, dar jauną, bet jau išgarsėjusį – tokį Saliamoną iš Geronos – pasikvietę į savo abatiją.

Aišku, Saliamonas buvo įkurdintas ne Sen Viktoro abatijoje: kanauninkai surado jam purviną ir tamsų kambarį bene pačioje bjauriausioje Paryžiaus gatvėje. Jis buvo dar jaunas, bet nuo meditacijos ir mokslų suvargusio veido. Kalbėjo taisyklinga lotynų kalba, nors buvo sunku suprasti, ką sako, mat turėjo visus dantis kairėje burnos pusėje, viršuje ir apačioje, nuo viduriniojo kandžio, bet nė vieno dešinėje. Nors buvo rytas, kambaryje tvyrojusi prieblanda vertė jį skaityti prie žiburio, o svečiams įėjus jis uždengė delnais priešais gulėjusį ritinį, tarsi norėdamas apsaugoti nuo svetimų akių – bergždžias atsargumas, nes tekstas buvo išrai-

tytas hebrajų rašmenimis. Atsiprašydamas rabinas mėgino pasiaiškinti sakydamas, jog tai knyga, kuria krikščionys pagrįstai bjaurėjosi – blogos šlovės *Toledot Jeschu*, kurioje pasakojama, kad Jėzus buvęs paleistuvės ir samdomo kareivio, kažkokio Panteros, sūnus. Tačiau Sen Viktoro kanauninkai paprašę jį išversti keletą lapų, idant suprastų, kaip toli gali siekti žydų klasta. Dar pridūrė, kad mielai sutikęs tai padaryti, nes irgi manąs tą knygą esant per daug griežtą, o Jėzus neabejotinai buvęs doras vyras, net jei ir turėjęs silpnybę laikyti save – nepagrįstai – Mesiju, bet gal jį buvo suvedžiojęs Tamsybių kunigaikštis, nes ir Šventajame Rašte pripažįstama, jog šis buvo atėjęs jo gundyti.

Paklaustas apie Šventovės formą pagal Ezechielį, nusišypsojo:

– Ir dėmesingiausiems Šventojo Rašto aiškintojams nepavyko nustatyti, kaip iš tikro atrodė Šventovė. Net didysis *rabbi* Saliamonas ben Isakas pripažino, kad skaitant tekstą pažodžiui iš tikrųjų neaišku, kur yra išoriniai šiauriniai kambariai, kur jie prasideda vakaruose, kiek nusitęsia į rytus ir taip toliau. Jūs, krikščionys, nesuprantate, kad Šventasis Raštas radosi iš Balso. Viešpats, *ha-qadosh baruch hu*, tegul bus pagarbintas Švenčiausiasis, kalbėdamas savo pranašams leido girdėti garsus, o ne rodė paveikslėlius, kaip tai darote jūs miniatiūromis išmargintuose lapuose. Aišku, balsas pranašo sieloje sukelia vaizdinius, tačiau jie nesustingę, o liejasi ir keičiasi pagal to balso melodiją, bet norėdami paversti Viešpaties žodžius paveikslėliais, tegul Švenčiausiasis bus pagarbintas, jūs tą balsą sustingdote, tarsi vandenį į ledą, ir jis nepajėgia numalšinti troškulio, tik sukausto galūnes mirtinu šalčiu. Kanauninkas Ričardas it koks įgudęs mūrininkas norėtų atstatyti Šventovę, idant suprastų slaptą kiekvienos jos dalies prasmę, tačiau jam niekada nepavyks. Regėjimas panašus į sapnus, kur daiktai virsta vieni į kitus, bet tik ne į jūsų bažnyčiose matomus paveikslus, kuriuose daiktai visada panašūs į save pačius.

Paskui *rabbi* Saliamonas pasidomėjo, kodėl jo svečiai nori žinoti, kaip atrodė Šventovė, ir šie papasakojo ketinantys leistis į kunigo Jono karalystę. Rabinas sukluso.

– Gal nežinote, – tarė, – jog ir mūsų raštuose kalbama apie paslaptingą karalystę Tolimuosiuose Rytuose, kur vis dar gyvena dešimt prarastųjų Izraelio genčių.

– Girdėjau apie jas kalbant, bet nedaug težinau, – tarė Baudolinas.

– Viskas yra parašyta. Mirus Saliamonui, dvylika tuo metu Izraelyje gyvenusių genčių susipyko. Tik dvi iš jų, Judo ir Benjamino, liko ištikimos Dovydo giminei, o dešimt kitų patraukė į šiaurę, kur vėliau buvo asirų nugalėtos ir pavergtos. Nuo to laiko niekas apie jas nieko negirdėjo. Ezdras sako, kad jos patraukė į žmonių neapgyvendintą šalį, kraštą, kuris vadinamas Arsaretu, o kiti pranašai skelbia, jog vieną dieną jos vėl atsiras ir pergalingai grįš į Jeruzalę. Vienas mūsų brolis, Eldadas iš Dano genties, daugiau nei prieš šimtą metų nusidangino į Keiravaną Afrikoje, kur gyveno Išrinktosios tautos bendruomenė, sakydamas ateinąs iš dešimties prarastųjų genčių karalystės, dangaus palaimintos žemės, kur visi gyvena taikiai, nėra jokių nusikaltimų, o iš šaltinių trykšta pienas ir medus. Toji žemė atskirta nuo visų kitų kraštų, nes ją gynė Sambatijono upė, plati tiek, kiek nuskrieja iš galingiausio lanko paleista strėlė, tik be vandens: ja teka putodami smėlis ir akmenys, keldami tokį siaubingą triukšmą, kad jis girdėti per pusdienį kelio iki jos, o toji negyva materija lekia taip greitai, kad išverstų iš kojų kiekvieną, panorėjusį ją pereiti. Tas akmenų srautas sustoja tik prasidėjus šeštadieniui ir tik šeštadienį jį galima pereiti, tačiau nė vienas Izraelio sūnus negali sulaužyti šeštadienio poilsio priesako.

– Bet krikščionys gali? – paklausė Abdulas.

– Ne, nes šeštadieniais upės krantus apgaubia liepsnų liežuviai.

– Tada kaip tam Eldadui pavyko pasiekti Afriką? – paklausė Poetas.

– Ką galiu į tai atsakyti, nes kas esu aš, kad svarstyčiau Viešpaties priesakus, tegul per amžius bus pagarbintas Švenčiausiasis! Gal jį pernešė angelas. Mūsų rabinai, nuo Babilonijos iki Ispanijos, kurie nieko nelaukdami puolė aptarinėti šį pasakojimą, iškė-

lė kitą klausimą: jei dešimt prarastųjų genčių gyveno pagal Dievo įstatymą, jų įstatymai turėjo būti tokie kaip Izraelio, bet, pasak Eldado, jie buvę kitokie.

– Tačiau jei tai, apie ką kalba Eldadas, buvo kunigo Jono karalystė, jo įstatymai tikrai skiriasi nuo jūsiškių ir panašesni į mūsų įstatymus, nors ir tobulesni! – tarė Baudolinas.

– Kaip tik tai skiria mus nuo jūsų, bedievių, – pasakė *rabbi* Saliamonas. – Galėjote niekieno neverčiami laikytis savo įstatymo, bet jį sugriovėte, todėl ieškote vietos, kur jis dar galiotų. Mūsų įstatymas nepasikeitė, bet mes negalim laisvai jo laikytis. Žinok, ir aš norėčiau rasti tą karalystę, nes gali būti, kad dešimt prarastųjų mūsų genčių gyvena su bedieviais taikiai ir sutartinai, kiekvienas galėdamas laisva valia laikytis savo įstatymo, o ir pati tokia stebuklinga karalystė būtų pavyzdys visiems Aukščiausiojo vaikams per amžius, tegul bus pagarbintas Švenčiausiasis. Dar pridursiu, kad norėčiau rasti tą karalystę ir dėl kitos priežasties. Iš to, ką tvirtino Eldadas, akivaizdu, kad ten vis dar kalbama šventa kalba – ta pirmaprade kalba, kurią Aukščiausiasis, tegul visada bus Jis pagarbintas, padovanojo Adomui, prarasta pastačius Babelio bokštą.

– Nesąmonė, – tarė Abdulas, – motina man sakydavo, kad Adomo kalba atkurta jos saloje, ir tai yra galų kalba, susidedanti iš devynių kalbos dalių, tiek, kiek buvo medžiagų, iš kurių pastatytas Babelio bokštas: molis ir vanduo, vilna ir kraujas, medis ir kalkės, degutas, linas ir bitumas... Septyniasdešimt du Fenijaus mokyklos išminčiai sulipdė galų kalbą iš septyniasdešimt dviejų po sąmyšio atsiradusių kalbų nuotrupų, todėl galų kalba iš kiekvienos ir surinkusi, kas kurioje buvę geriausio, ir kaip pirmapradė kalba turi tokią sukurto pasaulio formą, kad kiekvienas vardas išreiškia daikto, kurį pavadina, esmę.

Rabbi Saliamonas atlaidžiai nusišypsojo:

– Daugelis tautų savo kalbą laiko Adomo kalba užmiršdamos, kad Adomas turėjęs kalbėti Toros kalba, o ne ta, kuria parašytos knygos apie tikrus ir netikrus dievus. Septyniasdešimt dviejose

po sąmyšio atsiradusiose kalbose nėra pamatinių raidžių: pavyzdžiui, bedieviai nežino *Het*, o arabai – *Peh*, todėl tos kalbos primena kiaulių kriuksėjimą, varlių kvarkimą ar gervių klykavimą, nes jomis kalba tautos, išklydusios iš teisingo gyvenimo kelio. Pirmapradė Tora sukūrimo akimirką stojo prieš Aukščiausiąjį, per amžius tegul bus pagarbintas Švenčiausiasis, išdeginta juodąja ir baltąja ugnimi, ir ne tokia tvarka kaip rašytinėje Toroje, kurią šiandien skaitome ir kuri taip susidėjo tik po Adomo nuodėmės. Todėl aš kiekvieną naktį valandų valandas didžiai susikaupęs tariu rašytinės Toros raides, kad jas sumaišyčiau ir priversčiau suktis it malūno ratą, idant jos susidėtų pirmaprade amžinosios Toros tvarka, buvusia dar iki sukūrimo, kurią Aukščiausiasis perdavė angelams, tegul bus Švenčiausiasis amžinai pagarbintas. Jei žinočiau, kad toli yra karalystė, išlaikiusi pirmapradę tvarką ir kalbą, kuria Adomas kalbėjo su savo kūrėju iki nusidėdamas, mielai skirčiau gyvenimą jos paieškoms.

Sulig tais žodžiais Saliamono veidas taip nušvito, kad bičiuliai pradėjo svarstyti, ar nevertėtų jo pakviesti į savo susibūrimus. Poetas pateikė lemiamą argumentą: jų neturi jaudinti tai, kad tas žydas kunigo Jono karalystėje ieško savo kalbos ir dešimties savo genčių. Kunigas Jonas toks galingas, kad gali valdyti ir dešimt pradingusių žydų genčių, ir niekas jam netrukdo kalbėti Adomo kalba. Svarbiausia: sukurti karalystę, o tam žydas gali praversti lygiai kaip ir krikščionis.

Tačiau vis tiek nepaaiškėjo, kaip turi atrodyti *Presbyter Johannes* rūmai. Atsakymą į šį klausimą jie rado dar po keleto naktų, keturiese susirinkę Baudolino kambaryje. Įkvėptas čia tvyrojusios dvasios, Abdulas nusprendė atskleisti naujiesiems bičiuliams žaliojo medaus paslaptį tardamas šį galint padėti ne sugalvoti, o tiesiog pamatyti kunigo Jono rūmus.

Rabbi Saliamonas tuoj pasakė žinąs daug mistiškesnių būdų sukelti regėjimus: jam, girdi, pakakdavo nakties tamsoje sušnibždėti daugybę slaptojo Viešpaties vardo raidžių derinių, tarsi ratą sukant jas ant liežuvio, be perstojo, ir taip rasdavosi minčių ir

vaizdinių versmė, kol pagaliau jis krisdavo palaimingai išsekęs.

Iš pradžių Poetas atrodė nepatiklus, paskui nutarė pabandyti, bet, norėdamas sušvelninti medaus savybes vynu, galiausia prarado bet kokį santūrumą ir nusipaistė labiau už kitus.

Pasiekęs tinkamą apsvaigimo būseną, nubrėžęs keletą kreivų linijų ant stalo taurėje mirkomu pirštu, pasiūlė, kad rūmai turi priminti tuos, kuriuos apaštalas Tomas pastatydino indų karaliui Gondoforui: sijos ir lubos iš Kipro medžio, stogas juodmedžio, ant kupolo du aukso obuoliai, o ant kiekvieno jų švietė po du karbunkulus, todėl dienos metu saulės šviesoje švytėjo auksas, o nakties metu mėnulio šviesoje – brangakmeniai. Paskui liovėsi kliovęsis savo atmintimi bei Tomo autoritetu ir pradėjo regėti sardonikso ir raguotojo žalčio ragų vartus, pro kuriuos įeinantys negali įsinešti nuodų, krištolo langus, aukso stalus ant dramblio kaulo kojų, balzamo žibintus ir kunigo Jono lovą iš safyro, saugančią jo skaistybę, nes, baigė Poetas, tas Jonas, nors karalius, vis dėlto jis dar ir šventikas, taigi jokių moterų.

– Gražu, – pasakė Baudolinas, – tačiau to karaliaus valdos tokios neaprėpiamos, kad vienoje iš salių įrengčiau tas mašinas, kurios, kaip pasakojama, buvusios Romoje, perspėjančias apie maištą bet kuriame iš jų pakraščių.

– Nemanau, kad kunigo Jono karalystėje kiltų maištai – juk ten karaliauja taika ir santarvė, – tarė Abdulas.

Bet mintis apie mašinas jam patiko, nes visiems žinoma, kad didis imperatorius, nesvarbu, mauras ar krikščionis, privalėjo nors kelias jų turėti savo rūmuose. Todėl išvydo jas ir nuostabios hipotipozės dėka leido išvysti savo draugams:

– Rūmai stovi ant kalno, o tas kalnas iš aukso, su tokia glotnia viršūne, kad ši spindi it mėnulis. Šventovė apvali, su aukso kupolu, jos sienos irgi iš aukso, inkrustuotos brangakmeniais, taip spinduliuojančiais šviesą, kad žiemą ji šildo, o vasarą vėsina. Lubos nusėtos safyrais tarsi dangaus skliautas, o karbunkulai šviečia lyg žvaigždės. Aukso saulė ir sidabro mėnulis – mašinos, slenkančios dangaus skliautu, kiekvieną dieną ten gieda dirbtiniai paukščiai,

o iš keturių kampų keturi paauksuoti bronzos angelai jiems pritaria trimitais. Rūmai stovi ant slapto šulinio, kuriame pora žirgų judina spyruoklę, o ši pasuka juos pagal metų laikus ir paverčia kosmoso atvaizdu. Po krištolo grindimis plauko žuvys ir pasakiški jūrų gyviai. Dar girdėjau kalbant apie veidrodžius, kuriuose gali matyti viską, kas tik įvyksta. Kunigas Jonas juose mato tolimiausias savo karalystės žemes...

Poetas, staiga pajutęs potraukį į architektūrą, pradėjo projektuoti veidrodį aiškindamas:

– Jis stovės labai aukštai ir iki jo ves šimtas dvidešimt penkios porfyro pakopos...

– Ir alebastro, – įsiterpė Boronas, kuris iki tol dar nebuvo pajutęs žaliojo medaus poveikio.

– Tebūnie ir alebastro. O viršutinės pakopos – iš ambros ir panteros.

– Kas ta pantera, Jėzaus tėvas? – paklausė Baudolinas.

– Nebūk kvailys, apie ją rašė Plinijus, tai toks margaspalvis akmuo. Veidrodis stovi ant vieno pilioriaus. Ne, tas piliorius laiko pagrindą, ant kurio stovi du pilioriai, šie laiko pagrindą, ant kurio stovi keturi pilioriai, ir jų skaičius auga, kol pagaliau ant pagrindo stoja šešiasdešimt keturi pilioriai. Šie laiko pagrindą su trisdešimt dviem pilioriais, laikančiais pagrindą su šešiolika piliorių, ir taip toliau, kol lieka vienas vienintelis piliorius, laikantis veidrodį.

– Klausyk, – tarė *rabbi* Saliamonas, – su visais tais pilioriais veidrodis nubildės žemėn, kai tik kas nors užkliudys pagrindą.

– Tylėk, nes esi toks pat melagis kaip ir Judas. Džiaugiesi, kad jūsų Ezechielis regėjo Šventovę, kuri atrodo nežinia kaip. Jei koks mūrininkas tau pasakytų, kad ji niekaip negali stovėti, atšautum, jog Ezechielis klausėsi tik balsų, bet nepaisė reginių, tai kodėl aš turiu kurti veidrodžius, stovinčius ant žemės? Aplink pamatinę koloną pastatysiu dvylika tūkstančių ginkluotų sargybinių ir jie pasirūpins, kad jis nenugriūtų. Tinka?

– Gerai, neširsk, veidrodis tavo, – taikiai tarė *rabbi* Saliamonas.

Abdulas klausėsi pokalbio šypsodamasis, įsmeigęs akis į tuštumą, ir Baudolinas suprato, jog tame veidrodyje jis geidė išvysti bent menką savo tolimosios karalaitės šešėlį.

– Mums teko skubėti, nes Poetui prireikė išvykti, o jis nenorėjo likti nesužinojęs istorijos tęsinio, – tarė Baudolinas Niketui. – Bet jau ėjome teisingu keliu.

– Teisingu keliu? Man atrodo, tas kunigas Jonas atrodė neką įtikimesnis už kardinolais aptaisytus Tris Karalius ir angelų kohortų apsuptą Karolį Didįjį...

– *Presbyter Johannes* turėjo tapti įtikimas, apsireikšdamas Frydrichui rašytu laišku.

12.

BAUDOLINAS RAŠO KUNIGO JONO LAIŠKĄ

Mintį parašyti kunigo Jono laišką įkvėpė istorija, *rabbi* Saliamono girdėta iš Ispanijos arabų. Vieno jūreivio, vardu Sindbadas, gyvenusio kalifo Haruno al Rašido laikais, laivas sudužo prie kažkokios salos ties pusiauju, kur naktis ir diena trunka lygiai po dvylika valandų. Sindbadas pasakojo saloje matęs daug indų, taigi toji sala plytėjusi netoli Indijos. Indai nuvedę jį pas Sarandibo karalių. Tas karalius keliaudavęs tik sėdėdamas soste, užkeltame ant aštuonių uolekčių aukščio dramblio, o iš kraštų dviem vorom žygiuodavę jo žemių valdytojai ir rūmininkai. Prieš jį žygiuodavęs šauklys su aukso ietim, o paskui jį eidavęs kitas šauklys su aukso lazda, kurios bumbulas buvęs iš smaragdo. Kai jis nužengdavęs nuo sosto, kad toliau keliautų raitas, paskui jį jodavęs tūkstantis raitininkų, apsirengusių šilko ir brokato drabužiais, o priešais jodavęs šauklys, įspėjantis, kad atvyksta karalius su tokia kariauna, kokios Saliamonas niekada neturėjęs. Karalius priėmęs Sindbadą ir išklausinėjęs apie karalystę, iš kurios šis atvykstąs. Galiausia paprašė nuvežti Harunui al Rašidui laišką, skaisčiai mėlynu rašalu parašytą ant ėrenos. Jame buvę tokie žodžiai: „Aš, Sarandibo karalius, sveikinu tave. Prieš mane stovi tūkstantis dramblių, o mano rūmuose varnėnai padaryti iš brangiųjų akmenų. Laikau tave savo broliu ir prašau atsiųsti atsakymą. Meldžiu priimti šią kuklią dovaną“. Kukli dovana buvo didžiulė rubino taurė, kurios vidus inkrustuotas perlais. Toji dovana kartu su laišku dar labiau išgarsino didžiojo Haruno al Rašido vardą tarp saracėnų.

– Tas tavo jūreivis tikrai lankėsi kunigo Jono karalystėje, – tarė Baudolinas. – Tik arabai vadina jį kitu vardu. Bet jis melavo saky-

damas kunigą Joną siuntus kalifui laiškus ir dovanas, nes Jonas – krikščionis, dar daugiau, nestorininkas, ir jei kam nors norėtų pasiųsti laišką, pirmiausia pasiųstų jį imperatoriui Frydrichui.

– Mes jį parašykim, – pasiūlė Poetas.

Gaudydami kiekvieną žinią, galėjusią padėti kurti *Presbyter Johannes* karalystę, bičiuliai sutiko Kijotą. Jaunuolis buvo kilęs iš Šampanės ir ką tik sugrįžęs iš kelionės po Bretanę, tad dar nepamiršęs pasakojimų apie klajojančius riterius, raganius ir užkeikimus, kuriuos tų žemių gyventojai porina vakarodami prie laužų. Baudolinui užsiminus apie kunigo Jono rūmų stebuklus, jis šūktelėjo:

– Bretanėje girdėjau pasakojant apie tokią ar panašią pilį! Joje saugomas Gradalis!

– Ir ką tu žinai apie Gradalį? – įtariai paklausė Boronas, tarsi Kijotas kėsintųsi pasisavinti jam priklausantį daiktą.

– O ką tu pats apie jį žinai? – atšovė Kijotas lygiai įtariai.

– Atrodo, tas gradalis rūpi jums abiem, – tarė Baudolinas. – Kas jis? Kiek žinau – tai kažkoks dubenėlis.

– Dubenėlis, dubenėlis, – atlaidžiai nusišypsojo Boronas. – Greičiau taurė.

Paskui prabilo tarsi atskleisdamas paslaptį:

– Stebiuosi, kad nieko apie ją negirdėjote. Tai brangiausia krikščionybės relikvija, taurė, kurioje Jėzus per Paskutinę vakarienę pašventino vyną ir į kurią Juozapas iš Arimatėjos surinko kraują, srūvantį iš Nukryžiuotojo šono. Vieni tą taurę vadina Šventuoju Graliu, kiti – Sangrealiu, nes joje karaliaus kraujas, ir tas, kuris ją turi, tampa išrinktųjų riterių giminės nariu, tos pačios, kaip Dovydas ir mūsų Viešpats.

– Gradalis ar Gralis? – paklausė Poetas, suklusdamas vos ką išgirdęs apie tai, kas galėjo suteikti kokią nors valdžią.

– Nežinia, – atsakė Kijotas. – Kai kas ją dar vadina Grasaliu, arba Gralcu. Mačiusieji neprisimena, kaip iš tiesų ji atrodo, tik sako, kad turi nepaprastą galią.

– Kas ją matė? – paklausė Poetas.

– Be abejo, riteriai, saugoję ją Broklandijoje. Bet jų ir pėdsakai pradingę, man teko laimė pažinoti tik tuos, kurie apie ją pasakojo.

– Būtų geriau, jei apie tai visi mažiau kalbėtų, verčiau stengtųsi daugiau sužinoti, – tarė Boronas. – Vaikinas nukeliavo į Bretanę, išgirdo apie taurę ir jau žiūri į mane taip, lyg norėčiau iš jo pavogti tai, ko jis nė neturi. Visiems taip nutinka. Išgirsta kalbant apie Gradalį ir mano, kad jam vienam lemta jį rasti. Aš Bretanėje ir salose anapus jūros gyvenau penkerius metus ne plepėdamas, o ieškodamas...

– Radai? – paklausė Kijotas.

– Svarbiausia: rasti ne Gradalį, o kavalierius, žinančius, kur jis gali būti. Keliavau, klausinėjau, bet niekur jų nesutikau. Gal aš ne išrinktasis. Todėl esu čia ir naršau po pergamentus, tikėdamasis aptikti pėdsaką, kurio neradau klajodamas po tuos miškus...

– Neverta gaišti laiko kalbomis apie Gradalį, – jei jis ten, Bretanėje ar tose salose, mums jis nerūpi, nes niekaip nesusijęs su kunigu Jonu, – tarė Baudolinas.

Ne, paprieštaravo Kijotas, nors neaišku, kur toji pilis ir joje saugomas daiktas, bet tarp daugybės girdėtų istorijų buvo viena, pasak kurios, vienas iš tų kavalierių, toks Faireficas, paėmęs jį ir paskui padovanojęs savo sūnui, šventikui, vėliau tapusiam Indijos karaliumi.

– Nesąmonės, – pasipiktino Boronas, – išeitų, kad aš visus tuos metus ieškojau ne toje vietoje? Kas tau papasakojo apie Fairefică?

– Kiekvienas pasakojimas gali būti teisingas, – tarė Poetas, – jei remsies tuo, kurį išgirdai iš Kijoto, gal ir tau pasiseks rasti savo Gradalį. Tačiau dabar mums ne tiek svarbu jį rasti, kiek susitarti, ar verta jį sieti su kunigu Jonu. Brangusis Boronai, mes ieškome ne kažkokio daikto, o žmogaus, kuris apie jį papasakotų.

Paskui kreipėsi į Baudoliną:

– Tik pamanyk! Kunigas Jonas turi Gradalį, tai iš čia jo galia ir didybė, o tą galią jis ir galėtų perduoti Frydrichui – padovanoti ją!

– Galbūt tą pačią rubino taurę, kurią karalius Sarandibas nusiuntė Harunui al Rašidui, – pasiūlė Saliamonas, iš susijaudini-

mo pradėjęs švepluoti bedante burnos puse. – Saracėnai garbina Jėzų kaip didį pranašą, jie rado tą taurę, o vėliau Harunas savo ruožtu ją padovanojo kunigui Jonui...

– Nuostabu, – tarė Poetas. – Taurė kaip pranašystė apie atkariavimą to, ką maurai neteisėtai pasisavino. Ką ten Jeruzalė!

Jie nutarė pabandyti. Naktį iš Sen Viktoro abatijos skriptoriumo Abdului pavyko išnešti labai vertingą pergamentą, dar nė karto nenugremžtą. Trūko tik spaudo, kad atrodytų lyg tikras karaliaus laiškas. Kambaryje, skirtame gyventi dviem, kur prie palaikio stalo dabar sėdėjo šešiese, Baudolinas diktavo užsimerkęs, lyg užvaldytas apreiškimo. Abdulas rašė, nes jo rašysena, išmokta krikščioniškose karalystėse anapus jūros, labiausiai priminė rytiečio raštą lotyniškais rašmenimis. Prieš pradedant jis pasiūlė pasidalyti žaliojo medaus likučius, idant visi taptų kuo išradingesni ir įžvalgesni, bet į tai Baudolinas atšovė, jog šį vakarą daug svarbiau išlaikyti blaivų protą.

Iš pradžių jie svarstė, ar kunigas tik nerašė savo pirmaprade kalba ar bent graikiškai, bet visi įtarė, jog toks karalius kaip Jonas turėjęs kiekvieną kalbą mokančių sekretorių ir iš pagarbos Frydrichui rašęs lotyniškai. Dar ir todėl, pridūrė Baudolinas, kad laiškas buvo skirtas nustebinti ir įtikinti popiežių bei kitus karalius krikščionis, todėl pirmiausia jiems turėjo būti suprantamas. Ir jie ėmėsi rašyti.

Presbyter Johannes, Visagalio Dievo ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus valia valdovas visų, kurie karaliauja, linki sveikatos ir amžinosios Dievo palaimos Frydrichui, Šventosios Romos imperatoriui...

Mūsų didenybei pranešta apie tavo ausis pasiekusią žinią apie mūsų galybę ir tavo pagarbą mano ekscelencijai. Tačiau iš savo pasiuntinių sužinojome, kad norėtum mums padovanoti ką nors malonaus ir smagaus, kas suteiktų džiaugsmo mūsų šviesybei. Mielai priimame šią dovaną ir per savo pasiuntinį siunčiame tau savo prielankumo ženklą, trokšdami sužinoti, ar kartu su mumis eini teisingo tikėjimo keliu ir visur bei visada tiki mūsų Viešpačiu Jėzumi Kris-

tumi. Esame dosnūs, todėl, jei panorėtum ko nors, kas tau suteiktų malonumą, pranešk mums, kaip ženklą, kad tave pasiekė mūsų laiškas, ir kaip savo meilės liudijimą. Mainais siunčiame...

– Palauk, – tarė Abdulas, – dabar kunigas Jonas turi nusiųsti Frydrichui Gradalį!

– Taip, – sutiko Baudolinas, – bet tiedu puspročiai, Boronas ir Kijotas, dar nė žodžiu neprasitarė, kaip jis atrodo!

– Jie girdėjo daug istorijų ir daug matė, gal ne viską prisimena. Štai kodėl siūliau paragauti žaliojo medaus: reikia išlaisvinti jų mintis.

Gal ir taip: Baudolinas, kuris diktavo, ir Abdulas, kuris rašė, galėjo tenkintis ir vynu, bet liudytojus, arba apreiškimo šaltinius, derėjo paskatinti žaliuoju medumi. Todėl jau po kelių akimirkų Boronas, Kijotas (apstulbintas naujų nepažintų pojūčių) ir Poetas, kuriam žaliasis medus spėjo patikti, sėdėjo ant grindų paikai šypsodami ir svaičiojo kaip Aladino įkalinti jaunuoliai.

– O, taip, – prabilo Kijotas, – regiu didelę salę, deglai nušviečia ją šviesa, ir jai lygios negali nė įsivaizduoti. Įeina pažas, nešinas neregėto baltumo strėle, atspindinčia židinio liepsnas. Iš strėlės smaigalio ištrykšta kraujo lašas ir nuteka pažo ranka. Paskui įeina dar du pažai su aukso žvakidėmis, o ant kiekvienos iš jų dega mažiausiai po dešimt žvakių. Abu pažai nuostabaus grožio... Štai, dabar įeina mergelė, nešina Gradaliu, ir salė nušvinta... Žvakių liepsna nublanksta, kaip mėnuo ir žvaigždės patekėjus saulei. Gradalis išlietas iš gryno aukso, inkrustuotas nuostabiais brangakmeniais, brangiausiais, kokių tik gali rasti jūroje ir žemėje... Štai įeina kita mergelė, nešina sidabro padėklu...

– Kaip atrodo tas nelemtas Gradalis? – suriko Poetas.

– Nežinau, matau tik šviesą...

– Tu matai tik šviesą, – tarė Boronas, – bet aš matau daugiau. Taip, salės sutemas išsklaido deglai, ir pasigirsta griausmas, siaubingas drebėjimas, tarsi rūmai grimztų į gelmes. Stoja gūdi tamsa... Ne, štai saulės spindulys nušviečia rūmus, septyniskart ryš-

kiau nei pirma. Ak, įneša baltu aksomu uždengtą šventąjį Gradalį, o jį įnešus rūmuose pasklinda visų pasaulio prieskonių kvapai. Gradaliui keliaujant aplink stalą, riterių lėkštės prisipildo jų mėgstamų patiekalų...

– Po velnių, bet kaip atrodo tas Gradalis? – nutraukė Poetas.

– Neburnok, tai taurė.

– Iš kur žinai, jei jis uždengtas aksomu?

– Žinau, ir tiek, – užsispyrė Boronas. – Man sakė.

– Kad būtum prakeiktas per amžius ir kankinamas tūkstančio demonų! Matai regėjimą, o pasakoji ką girdėjęs, ne ką regi? Esi blogesnis už Ezechielį, kuris nesuprato, ką mato, nes žydai ne į miniatiūras žiūri, o klausosi balsų!

– Liaukis, keikūne, – įsiterpė Saliamonas, – prašau ne dėl savęs, juk ir jums, bjauriems pagonims, Biblija – šventa knyga!

– Nurimkite, nurimkite, – tarė Baudolinas. – Boronai, paklausyk. Tebūnie taip: Gradalis – taurė, kurioje mūsų Viešpats pašventino vyną. Bet kaip galėjo Juozapas iš Arimatėjos surinkti į ją Nukryžiuotojo kraują, jei nuo kryžiaus nuimtas Jėzus buvo jau miręs, o mirusieji, kaip žinai, nekraujuoja?

– Jėzus net miręs galėjo daryti stebuklus.

– Tai buvo visai ne taurė, – įsiterpė Kijotas, – nes tas, kuris man papasakojo Fairefico istoriją, atskleidė štai ką: tai buvo iš dangaus nukritęs akmuo, *lapis ex coelis*, o jei tas daiktas ir buvo taurė, tai tik todėl, kad iškaltas iš šio dangaus akmens.

– Kodėl gi ne šventąjį šoną pervėrusios strėlės antgalis? – paklausė Poetas. – Argi nesakei, kad matei į salę įeinant pažą su kraujuojančia strėle? Taigi aš matau ne vieną, o tris pažus su krauju pasruvusia strėle... Ir vyskupo rūbais apsirengusį vyrą, rankose laikantį kryžių, jis sėdi krėsle, kurį neša keturi angelai, paskui pastato jį prieš sidabro lentelę, ant kurios guli strėlė... Štai dvi mergelės įneša padėklą su nukirsta vyro galva kraujo klane. Vyskupas meldžiasi virš strėlės, pakelia ostiją, o joje pasirodo vaiko paveikslas! Strėlė – stebuklingas daiktas ir valdžios ženklas, nes ji – jėgos simbolis!

– Ne, iš strėlės laša kraujas, ir jo lašai krinta į taurę, liudydami stebuklą, apie kurį kalbėjau, – tarė Boronas. – Viskas paprasta...

Jis nusišypsojo.

– Gana, – tarė Baudolinas, praradęs viltį. – Palikime ramybėje Gradalį, tęskime.

– Bičiuliai, – prabilo *rabbi* Saliamonas, kuriam kaip žydui toji šventa relikvija nedarė didelio įspūdžio, – manau, kunigas Jonas negali taip iš karto padovanoti tokio brangaus daikto. Be to, tie, kurie perskaitys šį laišką, gali paprašyti Frydrichą parodyti tą stebuklą. Bet negalime atmesti prielaidos, kad Kijoto ir Borono girdėti pasakojimai plačiai paplitę, todėl tereikia užuominos, ir kas norės suprasti – supras. Nerašykite „Gradalis“ nei „taurė“, verčiau – mažiau apibrėžtą žodį. Toroje apie aukščiausius dalykus niekada nerašoma tiesiogine prasme, tik slaptąja, ir ją ištikimas skaitytojas privalo pamažu atskleisti, kad suprastų tai, ką Aukščiausiasis, per amžius tegul bus pagarbintas Švenčiausiasis, galiausia lėmė suprasti.

Baudolinas pakišo mintį:

– Tebūnie: jis siunčia jam skrynią, dėžę, arką; parašykime: *accipe istam veram arcam*, priimk šią sandoros skrynią...

– Neblogai, – sutiko *rabbi* Saliamonas. – Kartu atskleidžia ir nutyli. Atveria kelius daugybei aiškinimų.

Ir jie rašė toliau.

Jei kada panorėjęs atvyktum į mūsų valdas, apgyvendintume tave didžiausiuose ir garbingiausiuose rūmuose ir galėtum mėgautis mūsų turtais. Jų turime gausybę ir jais būsi dosniai apdovanotas, jei paskui vėl panorėtum grįžti į savo karalystę. Prisimink pragaro kančias – ir niekada nenusidėk.

Po šio dievobaimingo pamokymo kunigas perėjo prie savo galybės aprašymo.

– Nereikia kuklintis, – patarė Abdulas, – kunigas Jonas toks didis, kad gali sau leisti pasipuikuoti.

Be abejonės. Baudolinas nesidrovėdamas diktavo toliau. Tas *dominus dominantium* savo galia pranoko visus žemės karalius, o jo turtai buvo begaliniai: septyniasdešimt du valdovai mokėjo jam duoklę ir jam pakluso septyniasdešimt dvi provincijos, nors ne visos jos buvo krikščioniškos, – *rabbi* Saliamonas džiūgavo, nes jo valdžioje atsidūrė ir prarastosios Izraelio gentys. Jo valdžia aprėpė tris Indijas, o jo žemės siekė tolimiausias dykumas iki Babelio bokšto. Kiekvieną mėnesį prie kunigo stalo patarnaudavo septyni karaliai, šešiasdešimt du kunigaikščiai ir trys šimtai šešiasdešimt penki grafai, o kiekvieną dieną prie jo stalo sėdėdavo dvylika arkivyskupų, dešimt vyskupų, Švento Tomo patriarchas, Samarkando metropolitas ir Suzos vyriausiasis kunigas.

– Ar ne per daug? – paklausė Saliamonas.

– Ne, ne, – tarė Poetas, – reikia priblokšti ir popiežių, ir Bizantijos basilėją. Dar pridurk, kad kunigas Jonas davė įžadą vedinas didžiule kariuomene aplankyti Šventą kapą ir sutriuškinti Kristaus priešus. To reikia, kad patvirtintume Oto žodžius ir užčiauptume popiežių, jei šis kartais paprieštarautų, jog jis taip niekada ir neperėjo Gango. Jonas vėl bandys tai padaryti, todėl verta jį rasti ir su juo susivienyti.

– Dabar jo karalystę reikia apgyvendinti, – tarė Baudolinas. – Ten turi veistis drambliai, vienkupriai ir dvikupriai kupranugariai, hipopotamai, panteros, laukiniai asilai, baltieji ir rudieji liūtai, nebylės cikados, grifai, tigrai, rykliai, hienos, visi tie, kurių čia niekada nepamatysi ir kurie yra puikus grobis tiems, kurie įsigeis ten vykti į medžioklę. Dar gyventi nematyti žmonės, aprašyti knygose apie daiktų ir pasaulio prigimtį...

– Šauliai, raguoti žmonės, faunai, satyrai, pigmėjai, šungalviai, keturiasdešimties uolekčių ūgio milžinai, vienaakiai, – pasiūlė Kijotas.

– Puiku, rašyk, Abdulai, rašyk, – akino Baudolinas.

Toliau pakako pridurti, kas buvo seniai sugalvota ir aptarta, kiek pagražinus. Kunigo Jono žemėse tekėjo medaus ir pieno upės, – *rabbi* Saliamonas džiaugėsi girdėdamas *Penkiaknygės* aidą, ten ne-

buvo nei gyvačių, nei skorpionų, tekėjo Idonas, trykštantis stačiai iš Žemės rojaus gelmių, o jame buvo... Akmenys ir smėlis, pasiūlė Kijotas. Ne, atsakė *rabbi* Saliamonas, tokia yra Sambatijono upė. Argi neįrašysime Sambatijono? Taip, bet vėliau, Idonas teka iš Žemės rojaus, todėl jame spindi... Smaragdai, topazai, karbunkulai, safyrai, chrizolitai, oniksai, berilai, ametistai, patarinėjo Kijotas, kuris toje draugijoje buvo naujokas ir nesuprato, kodėl nuo jo žodžių visus pradėjo pykinti (dar vienas topazas – ir aš jį prarysiu, o paskui iškakosiu pro langą, – sušuko Baudolinas), – dėl visų tų per paieškų metus aplankytų laimės salų ir rojų jie jau nevaliojo klausytis apie jokius brangakmenius.

Kadangi karalystė plytėjo rytuose, Abdulas pasiūlė įtraukti retus prieskonius ir pasirinko pipirus. Boronas pasakė, kad pipirai auga ant gyvatėmis aplipusių medžių, jiems prinokus medžius padega, gyvatės pabėga ir pasislepia urvuose, tada gali prie medžių prieiti, papurtyti, nukratyti nuo šakų pipirus ir virti, tik, deja, niekas neišmano kaip.

– Ar jau galime įrašyti Sambatijoną? – paklausė Saliamonas.

– Įrašykime, – sutiko Poetas, – tada bus aišku, kad dešimt prarastųjų genčių gyvena kitapus upės, dar daugiau, paminėkime jas, o jei Frydrichas ras ir prarastąsias gentis, tai tik padidins jo šlovę.

Abdulas pareiškė, kad Sambatijoną būtina įrašyti todėl, jog toji neįveikiama kliūtis pažaboja valią ir sukelia geismą arba pavydą. Kai pasiūlė paminėti ir pilną brangakmenių požeminį šaltinį, Baudolinas pasakė, kad Abdulas gali jį įrašyti, bet jis pats nenori prie to prisidėti, bijodamas dar kartą išgirsti minint topazą. Pagal Plinijų ir Izidorių, nutarė toje žemėje apgyvendinti salamandras – keturkojes gyvates, gyvenančias ugnyje.

– Tegul tik tai būna tiesa – ir mes viską užrašysime, – tarė Baudolinas, – svarbiausia – nieko neprasimanyti.

Toliau laiške išliaupsino tame krašte viešpataujančias dorybes: kiekvienas keliautojas ten sutinkamas mielaširdingai: nėra vargšų, vagių, plėšikų, goduolių, sukčių. Paskui kunigas Jonas pareiš-

kė, jog visame pasaulyje nėra kito tokio turtingo valdovo, turinčio tiek pavaldinių. Tiems turtams patvirtinti sugalvota scena, kurioje kunigas Jonas aprašomas žygiuojantis kariauti su priešais, prieš jį keliauja trylika brangakmeniais nusėtų kryžių, kiekvienas savo vežimaityje, o paskui kiekvieną iš jų seka dešimt tūkstančių raitininkų ir šimtas tūkstančių pėstininkų. Kunigui Jonui keliaujant taikos metu, prieš jį nešamas medžio kryžius, primenantis Viešpaties kančias, ir aukso indas su žemėmis, turėjęs visiems ir jam pačiam priminti, kad dulkės esame ir dulkėmis pavirsime. Bet kad niekas nepamirštų, jog keliaujantysis kartu yra ir karalių karalius, dar buvo nešamas sidabro indas su auksu.

– Jei paminėsi topazus, tau į galvą sudaužysiu šitą bokalą, – įspėjo Baudolinas.

Tąkart Abdulas jų nepaminėjo.

– Bet parašyk, kad ten nėra apgavikų ir niekas negali meluoti: kas pameluoja, tą pat akimirką miršta, kitaip sakant, gyvena tarsi būtų miręs, nes tai paskelbiama viešai, ir niekam jis neberūpi.

– Jau rašiau, kad ten nėra ydų, nėra vagių...

– Nesvarbu, vėl parašyk. Kunigo Jono karalystė turi būti ta vieta, kur krikščionys laikosi Dievo priesakų, o popiežiui nepavyko to pasiekti, be to, jis pats meluoja daugiau už kitus. Jei primygtinai kartosime, kad ten nėra melagių, bus akivaizdu, jog viskas, ką sako Jonas, yra tiesa.

Toliau Jonas pasakojo kasmet su didžiule kariauna aplankantis pranašo Danieliaus kapą Babilonijoje, taip pat porino, kad jo šalyje yra žuvų, iš kurių kraujo gaminamas purpuras, o jo valdžiai paklūsta amazonės ir net brahmanai. Boronui pasirodė naudinga paminėti brahmanus, nes Aleksandras Didysis matė juos lankydamasis tolimiausiame kokį tik gali įsivaizduoti rytinių žemių pakraštyje. Taigi jų paminėjimas tik patvirtintų, jog kunigo Jono karalystė aprėpia ir Aleksandro imperiją.

Dabar liko aprašyti rūmus ir stebuklingąjį veidrodį, bet Poetas tai buvo seniai apmąstęs. Jis viską sušnabždėjo Abdului į ausį,

kad Baudolinas neišgirstų minint topazų ir berilų, nes čia be jų, aišku, negalėjai išsiversti.

– Manau, kiekvienas perskaitęs šį laišką paklaus, kodėl toks galingas karalius vadina save tik kunigu, – tarė *rabbi* Saliamonas.

– Teisingai, ir netrukus galėsime baigti laišką, – tarė Baudolinas. – Abdulai, rašyk...

Godotinas Frydrichai, klausimas, kodėl mūsų didenybei neskirtas vertesnis kreipinys nei Kunigas, daro garbę tavo išminčiai. Savo rūmuose neabejotinai turime rūmininkų, kuriems suteikti daug vertesni vardai ir pareigos, ypač dvasininkų hierarchijoje... Mūsų iždininkas yra primas ir karalius, mūsų vyno pilstytojas yra karalius ir arkivyskupas, mūsų kepėjas yra vyskupas ir karalius, mūsų senešalas yra karalius ir archimandritas, o mūsų virėjų vyriausiasis – taip pat karalius ir abatas. Todėl mūsų didenybė, neapsikęsdama būti vadinama tais pačiais kreipiniais ar turėti tuos pačius titulus, kurių gausu mūsų rūmuose, iš kuklumo paliepė būti vadinama paprastesniu vardu ir žemesniu laipsniu. Kol kas tau bus gana, jei pasakysiu, kad mūsų žemės į vieną pusę nusidriekusios per keturis mėnesius kelio, ir niekas nežino, kiek jos nusidriekusios į kitą pusę. Jei galėtum suskaičiuoti žvaigždes danguje ir smiltis jūroje, tada gal išmatuotum ir mūsų valdas bei galybę.

Bičiuliams baigiant rašyti, lauke jau brėško. Kas ragavo žaliojo medaus, vis dar gyveno apimti linksmos nuostabos, kas gėrė vyno, jautėsi pakylėtas. Poetas, vėl paragavęs ir vieno, ir kito, vos laikėsi ant kojų. Jie dainuodami žingsniavo gatvėmis ir aikštėmis, pagarbiai nešini pergamentu, dabar jau tvirtai įtikėję, kad jis ką tik atgabentas iš kunigo Jono karalystės.

– Iškart nusiuntei jį Rainaldui? – paklausė Niketas.

– Ne. Poetui išvykus dar daug mėnesių jį skaitėme ir tobulinome, daug kartų gremždami ir perrašydami. Retkarčiais kas nors pasiūlydavo ką nors pridurti.

– Tikriausiai Rainaldas laukė to laiško.

– Atsitiko taip, kad Frydrichas imperijos kanclerio pareigas perdavė Kristianui iš Buko, atėmęs jas iš Rainaldo. Aišku, Rainaldas, kaip Kelno arkivyskupas, kartu buvo ir Italijos vyriausiasis kancleris, taigi neprarado savo valdžios, be to, jis ir toliau rūpinosi Karolio Didžiojo kanonizavimu, tačiau tas pasikeitimas, bent mano akimis, reiškė, jog Frydrichui Rainaldas pradėjo atrodyti per daug valdingas. Kaip galėjau duoti imperatoriui laišką, kurio prašė Rainaldas? Tiesa, kaip tik tais kanonizavimo metais Beatričė susilaukė antrojo sūnaus ir imperatoriui dabar rūpėjo visai kas kita, juolab kad girdėjau, jog pirmasis sūnus buvo ligotas. Taip prabėgo daugiau nei metai.

– Rainaldas neragino?

– Iš pradžių ir jam rūpėjo kiti dalykai. Paskui jis mirė. Kol Frydrichas Romoje kovojo su Aleksandru III ir sodino į sostą savo antipopiežių, kilo maro epidemija, o maras vienodai kerta ir turčius, ir vargšus. Taigi Rainaldas mirė. Buvau sukrėstas, nors niekada jo tikrai nemylėjau. Jis buvo įžūlus ir pagiežingas, bet kartu drąsus ir iki galo kovęsis už savo valdovą. Ramybė jo sielai. Ar be jo tas laiškas dar turėjo prasmę? Jis vienintelis buvo ganėtinai gudrus, kad mokėtų juo pasinaudoti, paleisdamas keliauti per viso krikščioniškojo pasaulio kanceliarijas.

Baudolinas nutilo.

– Paskui prasidėjo mano miesto istorija.

– Kokio miesto, juk gimei pelkėje?!

– Tikrai, per daug skubu pasakoti. Dar reikia pastatyti miestą.

– Nors kartą nereikės klausytis apie griaunamą miestą!

– Taip, – tarė Baudolinas, – tą pirmą ir paskutinį kartą savo gyvenime mačiau, kaip miestas gimsta, o ne miršta.

13.

BAUDOLINAS MATO, KAIP GIMSTA NAUJAS MIESTAS

Baudolinas jau dešimt metų gyveno Paryžiuje, perskaitė viską, ką galėjo perskaityti, iš bizantietės prostitutės išmoko graikiškai, parašė meilės eilių ir laiškų, vėliau priskirtų kitiems, išgalvojo karalystę, apie kurią dabar niekas neišmanė geriau už jį ir jo bičiulius, bet taip ir nebaigė mokslų. Guodėsi tuo, kad studijuoti Paryžiuje jau savaime buvo puikus nuotykis, ypač jam, gimusiam kaime tarp galvijų, paskui prisiminė, jog tokiems skurdžiams kaip jis siekti mokslo buvo lengviau nei ponų vaikams, kuriems reikėjo išmokti kautis, o ne skaityti ir rašyti... Žodžiu, jis nesijautė laimingas.

Vieną dieną Baudolinas suvokė, jog turi būti jau dvidešimt šešerių, mėnesiu daugiau ar mažiau: išvyko iš namų būdamas trylikos ir nebuvo juose lygiai trylika metų. Pajuto kažką, ką mes pavadintume gimtojo krašto ilgesiu, bet jis, niekada anksčiau jo nepatyręs, nežinojo, kas tai. Todėl pagalvojo trokštantis pamatyti savo įtėvį ir nusprendė nuvažiuoti pas jį į Bazelį – čia jis stabtelėjo vėl grįždamas iš Italijos.

Paskutinį kartą matė Frydrichą, kai šiam gimė pirmas sūnus. Kol rašė ir perrašinėjo kunigo laišką, imperatorius it ungurys rangėsi iš šiaurės į pietus, balne valgydamas ir miegodamas kaip jo protėviai barbarai, o jo rūmai būdavo ten, kur atsidurdavo tą akimirką. Tais metais jis dar du kartus lankėsi Italijoje. Antrąjį kartą, grįždamas namo, Suzoje patyrė akibrokštą: miestiečiai sukilo prieš jį, privertė sprukti slapta, persirengus, paėmę įkaitu Beatričę. Vėliau suziečiai ją paleido nepadarę nieko bloga, bet jis pri-

siekė atkeršyti už tokį pažeminimą. Perkopus Alpes jam irgi neteko ilsėtis – reikėjo pažaboti vokiečių kunigaikščius.

Kai Baudolinas pagaliau susitiko su imperatorium, šis atrodė paniuręs. Suprato, kad, viena vertus, jis vis labiau nerimauja dėl vyriausiojo sūnaus – irgi Frydricho – sveikatos, kita vertus, susirūpinęs dėl Lombardijos.

– Gerai, – tarė, – pasakysiu tik tau: mano paskirti konsulai ir legatai, mano paskirti mokesčių rinkėjai ir patikėtiniai ne tik reikalaudavo to, kas man priklausė, bet plėšdavo septyniskart tiek, už kiekvienus namus versdami kasmet mokėti po tris solidus senosiomis monetomis ir po dvidešimt keturis senuosius denarus už kiekvieną malūną, iš žvejų atimdavo trečiąją dalį žuvies, kas mirdavo bevaikis, iš to atimdavo palikimą. Žinau, reikėjo išklausyti mano ausis pasiekdavusių skundų, bet turėjau kitų rūpesčių... Dabar jau keletas mėnesių, kai Lombardijos miestai susijungę į lygą, supranti, lygą prieš imperatorių. Ir ką jie nusprendė pirmiausia padaryti? Atstatyti Milano mūrus!

Italijos miestų maištingumą ir neištikimybę jis dar galėjo kęsti, tačiau lyga buvo naujos *res publica* kūrimas. Aišku, sunku buvo tikėtis, kad tokia lyga ilgai gyvuotų, žinant apie vienų Italijos miestų neapykantą kitiems, tačiau imperijos garbei tai buvo *vulnus*.

Kas subūrė lygą? Sklido gandai, jog vienoje abatijoje netoli Milano susirinko Kremonos, Mantujos, Bergamo, gal net Pjačencos ir Parmos atstovai, bet tai nebuvo tikra. Tuo gandai nesiliovė: kalbėta apie Veneciją, Veroną, Paduvą, Vičencą, Trevizą, Ferarą ir Boloniją.

– Tik įsivaizduok, Bolonija! – šūkčiojo Frydrichas, žingsniuodamas priešais Baudoliną. – Prisimeni, tiesa? Mano dėka tie jų prakeiti mokytojai gali kaip tinkami melžti pinigus iš savo triskart prakeiktų studentų, neatsiskaitydami nei man, nei popiežiui, o dabar jie vienijasi su lyga? Ar galima būti didesniam begėdžiui? Trūksta tik Pavijos!

– Arba Lodžio, – dribtelėjo Baudolinas.

– Lodžio?! Lodžio?! – suriko Raudonbarzdis įraudęs, lyg jį tuoj

ištiktų smūgis. – Jei tikėčiau mane pasiekiančiomis žiniomis, Lodis jau dalyvavo lygos susitikimuose. Gindamas tuos avinus liejau savo kraują, be manęs milaniečiai kiekvienais metais būtų šlavę juos nuo žemės paviršiaus, o dabar jie šliejasi prie savo budelių ir rezga sąmokslą prieš savo geradarį!

– Mano tėve, – paklausė Baudolinas, – ką reiškia tavo dvejonės? Argi negauni patikimų naujienų?

– Gal pasimokę Paryžiuje jūs jau negebate suprasti šio pasaulio dalykų? Jei yra lyga, yra ir konspiracija, jei yra konspiracija, vadinasi, tie, kurie anksčiau buvo su tavim, dabar tave išdavė ir kalba tau priešingai, nei veikia, todėl imperatorius apie jų veiklą sužino paskutinis, kaip vyras, apie kurio žmonos neištikimybę žino visas kaimas, tik ne jis!

Negalėjo parinkti blogesnio pavyzdžio, nes kaip tik tą akimirką įžengė Beatričė, išgirdusi atvykus mieląjį Baudoliną. Šis nuleidęs žvilgsnį priklaupė pabučiuoti jai ranką. Beatričė akimirką dvejojo. Gal pagalvojo, kad neparodydama pasitikėjimo ir meilės išduos savo sutrikimą, todėl kitą ranką uždėjo jam ant galvos ir pataršė plaukus, užsimiršusi, kad vos per tris dešimtis perkopusiai moteriai nedera taip elgtis su subrendusiu vyru, neką už ją jaunesniu. Frydrichui tai nesukėlė įtarimo, jis buvo tėvas, ji – motina, tegul ir netikri. Tik Baudolinas pasijuto kaip nesavas. Šis dvejopas lytėjimas, jos artumas, suknios kvapas, dvelkiantis jos kūnu, balso skambėjimas – laimė, taip klūpėdamas negalėjo pažvelgti jai į akis, nes būtų išblyškęs ir be amo kritęs ant žemės – užliejo jį neapsakomu džiaugsmu, kurį sklaidė nuojauta, kad tuo paprastu pagarbos parodymu jis ir vėl išduoda savo tėvą.

Nebūtų sugalvojęs, kaip atsitraukti, jei imperatorius nebūtų jo paprašęs paslaugos, tikriau, jam įsakęs, nors tai buvo vienas ir tas pats. Norėdamas geriau suprasti Italijos įvykius, nepasitikėdamas nei oficialiais pasiuntiniais, nei savo skirtais valdytojais, nutarė ten pasiųsti keletą patikimų žmonių, kurie pažintų šalį, bet nebūtų iškart atpažinti kaip imperatoriaus šalininkai, idant iššniukštinėtų padėtį ir surinktų teisingus liudijimus.

Baudolinas apsidžiaugė galėdamas atsikratyti rūmuose jį persekiojusio nerimo, tačiau netrukus pajuto kitą jausmą: netikėtai susijaudino pagalvojęs, kad vėl pamatys gimtąsias vietas, ir galiausia suprato būtent dėl to leidęsis į kelionę.

Aplankęs daug miestų Baudolinas ristele ristele, tikriau, žingine žingine, apsimesdamas taikiai iš kaimo į kaimą keliaujančiu pirkliu, pagaliau užkopė į tas aukštumas, už kurių kitapus plataus slėnio turėjo pereiti Tanaro upę, kad per akmenynus ir pelkes pasiektų gimtąją Frasketą.

Nors išvykdamas iš namų nesitikėjo kada nors ten sugrįžti, tą akimirką Baudolinas pajuto suspaudžiant širdį ir staiga sunerimo, ar jo senieji tėvai dar tebėra gyvi.

Kad vien tai. Ūmai jo atminty iškilo kitų apylinkės vaikų veidai: Masulo iš Panicų šeimos, su kuriuo kartu spęsdavo žabangas kiškiams, Porčelio, vadinamo Ginu (o gal Gino, vadinamo Porčeliu?), su kuriuo susitikęs iškart imdavo mėtyti vienas į kitą akmenis, Aleramo Skakabarocio, praminto Vaikiu, ir Kutiko iš Kvarnjento, su kuriuo kartu žvejodavo Bormidoje. „Viešpatie, – tarė, – nejau dabar teks mirti, nes tik mirties valandą geriausiai prisimenamos vaikystės dienos...“

Buvo Kalėdų išvakarės, bet Baudolinas to nežinojo, nes keliaudamas pametė dienų skaičių. Virpėjo iš šalčio ant sustirusio mulo, saulėlydžio šviesoje dangus atrodė tyras ir vaiskus kaip tada, kai ore jau tvyro sniego kvapas. Jis atpažino apylinkes tarsi dar vakar būtų čia lankęsis, prisiminė, kaip su tėvu kopė į tas antai kalvas, kad atiduotų tris mulus, ropšdamasis šlaitais, kurių vienų gana pakirsti vaikui kojas, o dar stumiančiam nenorinčius ropštis aukštyn gyvulius. Bet grįždami jie atsigavo iš aukštai pasigėrėję slėniu, laisvi leisdamiesi žemyn. Baudolinas prisiminė, kad netoli upės vagos slėnis staiga rietėsi į kuprą, o nuo jos viršaus tąkart pamatė iš balzgano rūko kylančias kaimų varpines, prie Bergolijaus ir Roboreto upių, tolėliau – Gamondijų, Marengą ir Palėją, tas pelkių, žvyrynų ir krūmynų apylinkes, kurių pakraštyje gal dar stovėjo gerojo Galjaudo namelis.

Tačiau užkopęs į kalvos viršūnę jis pamatė neįprastą vaizdą: visur aplinkui, virš tolimesnių kalvų ir slėnių, buvo giedra, tik slėnis priešais padūmavęs, užklotas pilkšvais kamuoliais, kokie kartais apsupa tave kelyje, kad nieko nebeįmatai, o paskui pasitraukia ir išnyksta lygiai kaip atsiradę. Baudolinas pagalvojo: tik pamanyk, tebūna nors ir rugpjūtis, bet Frasketoje amžinai tvyro rūkas, kaip sniegynai Alpių viršukalnėse. Nepasakytum, kad jam tai nepatiko: juk gimęs rūke visada jame jaučiasi lyg namie. Bet pamažėle leisdamasis upės link suprato, jog tie kamuoliai – visai ne rūkas, o dūmai, pro kuriuos buvo matyti juos skleidžiantys laužai. Pro dūmus ir laužus kitapus upės nusidriekusioje lygumoje Baudolinas pamatė, kad ten, kur kadaise buvo Roboretas, kaimas išsiplėtė po laukus: visur pridygę namų, mūrinių ir medinių, kai kurie buvo dar nebaigti, o rytuose stūksojo pradėti statyti miesto mūrai, kokių tuose kraštuose dar niekad nebuvo buvę. Virš laužų virė katilai – juose šilo vanduo, – o dar tolėliau jį pylė į duobes su kalkėmis ar skiediniu. Baudolinui buvo tekę matyti naujosios Paryžiaus katedros statybą saloje vidury upės, tad tie įtaisai bei įrenginiai, kuriuos naudoja patyrę mūrininkai, nebuvo naujiena. Mažumą išmanė apie miestą, todėl suprato, kad ten, žemai, žmonės jį stato tuščioje vietoje, ir toks reginys, jei pasiseka, matomas tik kartą gyvenime.

„Beprotybė, – pagalvojo, – tik nusisuk, tuoj sulauksi staigmenos“, ir spustelėjo pentinais mulą, kad kuo greičiau nusileistų į slėnį. Persikėlęs per upę keltu, plukdžiusiu įvairaus dydžio ir formos akmenis, sustojo kaip tik ten, kur keliese darbavosi ant svyruojančių pastolių mūrydami sieną, o kiti, stovėję žemėje, keltuvu siuntė jiems į viršų pintines su akmenimis. Keltuvas buvo toks, kad blogesnio negalėjai nė sugalvoti: iš karčių, o ne tvirtų kuolų, svyruojantis į visas puses, ir tie, kurie jį suko, labiau rūpinosi ne virve, o svyruojančiais stiebais. Baudolinas pagalvojo: „Matyti, kad šiuose kraštuose žmonės, ką dirbdami, daro tai blogai arba visai atžagariom rankom, kaip gali taip dirbti, jeigu būčiau šeimininkas, seniai būčiau čiupęs juos už kelnių ir sumetęs į Tanarą“.

Tolėliau pamatė kitą būrį, kuris iš prastai tašytų akmenų, blogai nugenėtų rąstų statė lyg ir terasą su it žvėries iškandžiotais kapiteliais. Statybinėms medžiagoms kelti jie irgi buvo sukonstravę kažką panašaus į skridinį, ir Baudolinas suprato, jog, palyginus su jais, stačiusieji mūrą buvo patyriausi meistrai. Tačiau liovėsi lyginti, kai dar paėjęs pamatė kitus, stačiusius taip, kaip iš šlapios žemės žaisdami stato vaikai, sakytum atžagariomis. Jie baigė statinį, panašų į kitus tris greta, iš molio ir netašytų akmenų, dengtus prastai suplūktų šiaudų stogais. Taip radosi kreivų šleivų namiūkščių gatvelė, tarsi darbininkai būtų varžęsi, kuris pirmas iki švenčių baigs statyti, užmiršę savo amato priesakus.

Skverbdamasis gilyn nebaigtais šio neaiškaus kūrinio vingiais retkarčiais užtikdavo dailiai sumūrytų sienų, stačių kampų, bastionų, kurie, nors dar nebaigti, atrodė tvirti ir nesugriaunami. Tada suprato, jog į šio miesto statybą susirinko įvairaus kilimo ir gabumų žmonės, ir jei daugelis tame darbe neabejotinai buvo naujokai, kaimiečiai, statę namus taip, kaip visą gyvenimą statė pašiūres gyvuliams, tai čia maišėsi ir įgudusių meistrų.

Bandydamas susigaudyti tame margumyne, Baudolinas išgirdo ir daug tarmių: iš jų atsekė, kad lūšnas statė Solero kaimiečiai, tas šleivas bokštas buvo monferatiečių, šitą skiedinį maišė pavijiečiai, tas lentas pjovė žmonės, iki tol kirtę medžius Palėjoje. Tačiau pamatęs ką įsakinėjant ar deramai veikiant kokį įtaisą, girdėjo kalbant genujietiškai.

„Gal patekau į patį Babelio bokšto statybos įkarštį, – svarstė Baudolinas, – o gal į Abdulo Hiberniją, kur septyniasdešimt du išminčiai atkūrė Adomo kalbą, sudėję į vieną visas kalbas taip, kaip maišomas vanduo ir molis, derva ir bitumas? Bet čia jie dar nekalba Adomo kalba ir, nors visi kalba septyniasdešimt dviem kalbom ir yra tokie skirtingi, kad kitomis aplinkybėmis tikrai susikautų vieni su kitais, dabar stato sutartinai ir su meile!“

Jis prisiartino prie vieno būrio, meistriškai dengusio gegnėmis kažkokį statinį, panašų į abatijos bažnyčią. Šie dirbo pasitelkę didelę gervę, sukamą ne žmonių, o arklio raumenų, ir šis buvo ne

smaugiamas antkaklio, dar naudojamo kai kuriuose kaimuose, bet su pakinktais, padėjusiais traukti virves visa jėga. Darbininkai šūkavo genujietiškai ir Baudolinas kreipėsi į juos jų tarme, nors ne taip taisyklingai, kad nuslėptų nesąs vienas iš jų.

– Ką čia veikiate? – paklausė norėdamas užmegzti pokalbį.

Kažkuris iš jų piktai pašnairavęs atkirto, kad konstruoja mašiną kotui pasikasyti. Visi prapliupo juoktis ir nekilo abejonių, kad juokiasi iš jo. Baudolinas (šiam kraujas virė turint vaizduoti beginklį pirklį ant mulo, kai krepšyje suvyniotas į audinio rietimą gulėjo rūmininko kardas) atšovė Frasketos tarme, kuri po tiek laiko atgijo galvoje, tardamas, kad tam jam nereikia mašinų, nes savo kotą, kurį padorūs žmonės vadina varpa, jis pasikaso į jų pasileidusias motinas. Genujiečiai nesuprato visų jo žodžių, bet nujautė jų prasmę. Metę darbą, jie griebė kas akmenį, kas lazdą ir pusračiu susibūrė aplink mulą. Laimė, tą akimirką atskubėjo kiti, vienas jų buvo panašus į riterį, – jis maišyta kalba, pusiau lotyniškai, pusiau provansiškai, pusiau dar kažin kaip, pasakė genujiečiams, kad keliautojas kalba kaip vietinis, todėl šie tenedrįsta elgtis su juo kaip su kokiu prašalaičiu. Genujiečiai pasiteisino sakydami, jog jis klausinėjęs lyg šnipas, o riteris atsakė, kad jei imperatorius pasiuntė šnipus – juo geriau, nes pats laikas jam sužinoti, jog čia iškilo nesiruošiantis paklusti miestas. Paskui kreipėsi į Baudoliną:

– Niekada tavęs nemačiau, bet esi panašus į tą, kuris grįžta. Atvykai prie mūsų prisidėti?

– Pone, – mandagiai atsiliepė Baudolinas, – gimiau Frasketoje, bet išvykau prieš daug metų ir nieko nežinojau apie tai, kas čia dedasi. Mano vardas Baudolinas, esu Galjaudo Aulario sūnus...

Dar nebaigė sakyti, kai iš naujai atskubėjusiųjų būrio vienas senis baltais plaukais ir barzda pakėlė lazdą ir ėmė šaukti:

– Bjaurus ir beširdi melagi, tegul trenkia tave perkūnas, kaip drįsti vadintis mano vargšo sūnaus Baudolino vardu, nes aš esu Galjaudas ir dar Aularis, mano sūnus išvyko iš namų prieš daug metų su kažkokiu vokiečiu ponu, bet gal paskui šokdino beždžio-

nes, nes apie savo vargšą berniuką nieko daugiau negirdėjau ir per tiek metų jis tikrai bus pražuvęs, o aš su savo gerąja žmona jau trisdešimt metų kenčiame šį baisiausią gyvenimo skausmą, nes prarasti sūnų – tokia kančia, kad jos nepatyręs to nesupras!

Čia Baudolinas sušuko:

– Tėve, čia tikrai tu!

Jam užspaudė gerklę, akys paplūdo ašaromis, tačiau jos negalėjo nustelbti didžiulio džiaugsmo. Todėl pridūrė:

– Beje, kančia truko ne trisdešimt metų, nes išvykau prieš trylika metų, ir turėtum būti laimingas, kad gerai juos nugyvenau ir šio to pasiekiau.

Senolis susmuko ant žemės prie mulo, gerai įsižiūrėjo į Baudoliną ir tarė:

– Tu, tikrai tu! Tebūnie prabėgę trisdešimt metų, tačiau tas suktas žvilgsnis dar neišnyko iš tavo akių, ir žinai, ką tau pasakysiu? Tegul būsi šio to pasiekęs, bet negali prieštarauti savo tėvui: jei pasakiau „trisdešimt metų“, vadinasi, tiek man atrodė, nes per tuos trisdešimt metų galėjai atsiųsti kokią žinią, esi tikras nedorėlis, visos šeimos nelaimė, lipk nuo to gyvulio, kurį gal pavogei, nes tuoj sulaužysiu šitą lazdą į tavo galvą!

Jis čiupo Baudoliną už klešnių, bandydamas nutempti nuo mulo, bet čia tarp jų stojo tas, kuris buvo panašus į vyriausiąjį:

– Galjaudai, liaukis, po trisdešimties metų sutinki savo sūnų...

– Trylikos, – įsiterpė Baudolinas.

– Tylėk, dabar kalbamės mudu... susitinki su juo po trisdešimties metų. Turėtumėt apsikabinti ir padėkoti Viešpačiui, vardan Dievo!

Baudolinas jau buvo nusėdęs nuo mulo ir ruošėsi pulti Galjaudui į glėbį, šis pravirko, tik staiga tas, kuris čia elgėsi lyg šeimininkas, vėl stojo tarp jų, čiupdamas Baudoliną už sprando:

– Bet jei kuris nors iš čia susirinkusiųjų turi su tavim kokių sąskaitų, tai esu aš!

– Kas tu toks? – paklausė Baudolinas.

– Esu Obertas iš Foro, bet manęs neatpažinai, o gal nė neprisi-

meni. Buvau kokių dešimties, kai mano tėvas malonėjo ateiti pas tavąjį, kad apžiūrėtų veršius, kuriuos norėjo pirkti. Buvau apsirengęs kaip ir dera riterio sūnui ir tėvas nesivedė manęs į tvartą būgštaudamas, kad neišsitepčiau. Pasukau aplink namą, o už jo radau tave, tokį purviną ir dvokiantį, lyg ką tik išsivoliojusį mėšle. Priėjai, pažvelgei į mane ir paklausei, ar nenorėčiau pažaisti, aš, kvailys, atsakiau „taip“, tada tu pastūmei mane ir aš įkritau į kiaulių gardą. Tėvas iškaršė man kailį, nes nauji drabužiai nuėjo perniek.

– Gal taip ir buvo, – tarė Baudolinas, – bet praėjo jau trisdešimt metų...

– Tik trylika, ir kiekvieną dieną galvoju apie tą nutikimą, nes niekada gyvenime nebuvau taip pažemintas kaip tą kartą, užaugau kartodamas, kad jei kada sutiksiu to Galjaudo sūnų, tikrai užmušiu.

– Ir dabar nori mane užmušti?

– Dabar jau ne, nebenoriu, nes mes baigiame statyti miestą, kad galėtume kautis su imperatorium, jei jis įžengtų į šiuos kraštus, ir negaliu gaišti laiko, kad su tavim atsiteisčiau. Trisdešimt metų...

– Trylika.

– Trylika metų laikiau širdyje pyktį, o dabar, tik pamanykit, kaip tik šią akimirką jis išgaravo.

– Kaip sakoma, kartais...

– Negudrauk. Eik, apkabink savo tėvą. O jei norėtum manęs atsiprašyti, čia netoliese švenčiame namo pabaigtuves, tokiomis progomis vynas liejasi upeliais, tad, kaip sakydavo mūsų senoliai, eikime atšvęsti.

Baudolinas atsidūrė vyno rūsyje. Miestas dar nebuvo baigtas, bet jame jau stovėjo smuklė, su puikia pavėsine kieme, nors tomis dienomis jaukiau buvo viduje, pusrūsyje, panašiame į milžinišką statinę, su ilgais mediniais stalais, nukrautais bokalais ir asilienos dešrelėmis, kurios (aiškino Baudolinas siaubo apimtam Niketui) atrodo lyg išsipūtę odmaišiai, subadai jas peiliu, paskui pa-

čirškini aliejuje su česnaku, gardumėlis. Todėl visi susirinkusieji buvo smagūs, smirdantys ir apgirtę. Obertas iš Foro paskelbė sugrįžus Galjaudo Aulario sūnų, ir netrukus kai kurie iš susirinkusiųjų jau plekšnojo Baudolinui per pečius, šis iš pradžių žiūrėjo nustebęs, paskui pats ėmė jiems plekšnoti, paplūsdamas vardų srautu, kuris, atrodė, niekada nesibaigs.

– Viešpatie, juk tu esi Skakabarocis, o tu – Kutikas iš Kvarnjento, o kas tu toks? Ne, tylėk, leisk atspėti, juk tu – Kvarčiafikis! O tu – Ginis ar Porčelis?

– Ne, Porčelis jis, tas, kurį vis apmėtydavai akmenimis! Aš buvau Ginas Ginis, tiesą sakant, vis dar esu. Mudu žiemą eidavome čiuožinėti ant ledo.

– Viešpatie Dieve, tikrai, tu Ginis. Mokėjai bet ką parduoti, net savo ožkų mėšlą, prisimeni, iškišai jį tam piligrimui kaip švento Baudolino pelenus.

– Tikrai, dabar aš pirklys. Ir kas pasakys, kad nėra likimo. Pažiūrėk, ar pažinsi, kas ten...

– Juk tai Merlas! Merlai, prisimeni, ką tau sakydavau?

– Sakydavai: tu laimingas, nes esi kvailas, ir tau visada sekasi... Bet žiūrėk, kartą ir man nepasisekė, – jis atkišo ranką be plaštakos, – per Milano apsiaustį, prieš dešimt metų.

– Tikrai, žinau, kad Gamondijaus, Bergolijaus ir Marengo gyventojai visada palaikė imperatorių. Kaip atsitiko, kad anksčiau buvote su juo, o dabar statote prieš jį miestą?

Visi puolė aiškinti ir Baudolinas suprato tik tiek, kad aplink senąją Roboreto pilį ir Šventos Marijos bažnyčią iškilo miestas, kurį pastatė gretimų kaimų gyventojai – Gamondijaus, Bergolijaus ir Marengo, tačiau į jį atsikraustė ir šeimos iš visų apylinkių – Aukštutinės Bormidos, Basinjanos ir Pjoveros, kad ten pasistatytų sau namus. Dar gegužę jie trys – Rudolfas Nebija, Aleramas iš Marengo ir Obertas iš Foro – nugabeno į Lodį susijungusiems miestams pranešimą apie naują miestą, kuris, jei ir gyvavo, tai labiau troškimuose nei ant Tanaro krantų. Tačiau visą vasarą ir rudenį jie plušėjo kaip apsėsti ir miestas buvo jau beveik pastaty-

tas, pasiruošęs sukliudyti imperatoriui, kai jis vėl kaip įpratęs bandys įžengti į Italiją.

Jam sukliudyti, pašaipiai paklausė Baudolinas, jis lengvai apsuks aplink... Tai jau ne, atkirto visi, tu nepažįsti imperatoriaus (tik pamanykit), miestas, iškilęs be jo sutikimo, – tik krauju nuplaunama gėda, jis bus priverstas jį apgulti (tiesa, jie gerai pažino Frydricho būdą), štai kodėl reikia tvirtų mūrų ir kovai pritaikytų gatvių, todėl pasikvietėme genujiečius, tiesa, jie jūrininkai, bet keliauja į tolimus kraštus statyti naujų miestų, puikiai šitai išmano.

Tačiau genujiečiai ne iš tų, kurie ką nors daro veltui. Kas jiems užmokėjo? Jie patys, jau paskolino mums tūkstantį Genujos solidų, dar vieną tūkstantį pažadėjo ateinančiais metais. O ką reiškia „kovai pritaikytos gatvės"? Tegul tau paaiškins Emanuelis Trotis, jis tai sugalvojo, kalbėk, Poliokrete!

– Kas ta poliokrozė?

– Boidi, patylėk, tegul kalba Trotis.

Trotis (šis, kaip ir Obertas, buvo panašus į *miles*, kitaip tariant, aukštesnio rango riterį) prabilo:

– Miestas turi sutikti priešą taip, kad šis neperkoptų jo mūrų, bet jei šiam pavyktų tai padaryti, miestas privalo toliau gintis ir stengtis jį nugalėti. Jei į miestą įsibrovęs priešas jame ras gatvių rezginį, kur galės pasislėpti, nebesuvaikysi – jo bus pilna visame mieste ir gynėjai netruks pasijusti užspeisti į kampą. Kitapus mūrų priešas turi atsidurti atviroje vietoje ir likti ten tiek, kad iš langų ir angų būtų apmėtytas akmenimis ir apšaudytas strėlėmis, ir tą aikštę pereiti perpus silpnesnis.

(Štai, liūdnai įsiterpė Niketas, paklausius šios istorijos kaip tik taip reikėjo padaryti ir Konstantinopolyje, nes čia prie pat miesto mūrų paliktas gatvių raizginys... Taip, norėjo jam atsikirsti Baudolinas, bet dar reikėjo ir tokių vyrų kaip mano kraštiečiai, o ne tokių skystaklynių kaip jūsų imperatoriaus gvardiečiai, tačiau nutylėjo, nenorėdamas įžeisti pašnekovo, todėl tepasakė: nepertraukite ir leiskite man pasakoti toliau, ką sakė Trotis).

Trotis dėstė:

– Jei priešas pereina atvirą aikštę ir leidžiasi miesto gatvėmis, tai jos turi būti vingrios, o ne nubrėžtos lyg pagal liniuotę, ir ne įkvėptos senovės romėnų, kūrusių miestus tarsi grotas. Juk tiesioje gatvėje priešas visada žino, kas jo laukia. Gatvės turi būti vingiuotos ir kampuotos. Gynėjai laukia už kampo, žemėje bei ant stogų ir visada žino, ką veikia priešas, nes ant gretimo stogo – stovinčio kampu su pirmuoju – įsitaisęs kitas gynėjas, kuris jį seka ir duoda ženklus tiems, kurie jo dar nemato. O priešas niekada nežino, ko tikėtis, ir puola ne taip spėriai. Todėl mieste namai turi stovėti kreivai, lyg senės dantys, tai atrodo labai bjauriai, bet yra gerai. Ir dar reikia tunelio, kuris niekur neveda!

– To mums nesakei, – įsiterpė Boidis.

– Kaip galėjau sakyti, juk pats ką tik sužinojau iš vieno genujiečio, kuriam pasakė kažkoks graikas, o toji mintis kilo Belisarijui, imperatoriaus Justiniano generolui. Ką daro apgulusieji miestą? Kasa tunelius, kuriais galėtų nusigauti į miesto šerdį. O apie ką jie svajoja? Rasti jau iškastą tunelį, kurio nežino apgultieji.Todėl mes jiems paruošiame tunelį, vedantį iš anapus sienos į miestą, jo angą slepia akmenys ir krūmai, bet taip, kad vieną dieną priešas ją rastų. Kita tunelio anga, mieste, turi būti tokia siaura, kad pro ją gali išeiti tik vienas, daugių daugiausia du žmonės, be to, užverta grotomis, idant perėjęs tuneliu ir prie jų sustojęs žvalgas galėtų pranešti pro jas matąs aikštę ir kokios nors koplyčios kampą – vadinasi, tunelis tikrai vedąs į miestą. Kitapus grotų stovi sargyba, priešai priversti išeiti po vieną, ir po vieną patiesiami ant žemės...

– O priešai tokie mulkiai, jog ir toliau lenda lauk, nematydami, kad einantys priekyje krinta žemėn kaip lapai, – pašiepė Boidis.

– Kodėl manai, kad priešai – ne mulkiai? Nusiramink. Gal dera viską geriau apgalvoti, bet tos minties irgi nereikia atmesti.

Baudolinas pasivedėjo į šalį Ginį, kuris buvo pirklys, taigi blaivaus proto ir tvirtai stovintis ant žemės, ne toks, kaip tie iš žemvaldžių kilę riteriai, vardan karinės šlovės puolantys stačia galva į beprasmes kovas.

– Gini, klausyk, įpilk dar vyno ir atsakyk man. Man nerūpi, kad pastačius čia miestą Barbarosa, nenorėdamas prarasti garbės, bus priverstas jį apgulti, todėl lyga turės laiko užpulti jį iš užnugario, kai apsiaustis jį išsekins. Tačiau dėl viso to labiausiai nukentės miestas. Nejau nori mane įtikinti, jog mūsų žmonės palieka vietas, kur geriau ar prasčiau gyveno, ir keliasi čia, kad leistųsi nužudomi pavijiečių džiaugsmui? Nori mane įtikinti, kad genujiečiai, kurie nė sudilusio grašio neduotų savo motinos išpirkai iš plėšikų nagų, duoda jums pinigus ir lieja prakaitą statydami miestą, kurio daugių daugiausia reikia tik Milanui?

– Baudolinai, – atsakė Ginis, – viskas daug sudėtingiau, nei atrodo. Žiūrėk, kur mes esame.

Jis pamirkė pirštą vyne ir pradėjo braižyti ant stalo.

– Štai čia Genuja, sutinki? Čia yra Terdona, paskui Pavija, paskui Milanas. Tie miestai turtingi, o Genuja – uostas. Taigi Genuja turi turėti laisvus kelius prekybai su Lombardijos miestais, aišku? Jie veda štai per šituos slėnius: Lemo, Orbos, Bormidos ir Skrivijos. Tai yra keturios upės – tiesa? – ir visos jos maždaug štai čia subėga į Tanarą. Pastatęs per Tanarą tiltą, turėsi laisvę prekiauti su Monferato markgrafyste ir dar tolimesnėmis valdomis. Aišku? Kol Genuja su Pavija sutarė, joms puikiai tiko, kad tie slėniai liktų be šeimininko, arba kartais sudarydavo sąjungas, pavyzdžiui, su Gaviu ar su Marengu, ir viskas klojosi sklandžiai... Tačiau, atvykus imperatoriui, Pavija iš vienos pusės ir Monferatas iš kitos stojo jo pusėn, Genuja liko atkirsta ir iš kairės, ir iš dešinės, o, perėjusi į Frydricho pusę, tegul pamiršta prekybą su Milanu. Todėl jai ir reikia išlaikyti prie savęs Terdoną ir Novį, kurių dėka gali valdyti Skrivijos ir Bormidos slėnius. Bet žinai, kas atsitiko: imperatorius Terdoną sulygino su žeme, Pavija pradėjo valdyti visą jos apylinkę iki pat Apeninų kalnų, mūsų miesteliai palaikė imperatorių ir, velniai rautų, pasakyk, ar mes, tokie menki, galėjome turėti kokios nors įtakos. Kuo genujiečiai gali mus papirkti, kad įtikintų pereiti į kitą pusę? Tuo, apie ką nedrįsome nė svajoti, taigi miestu – su konsulais, kareiviais, vyskupu,

mūrais, miestu, kuris renka mokesčius iš keliautojų ir prekeivių. Baudolinai, ar supranti, vien kontroliuodamas tiltą per Tanarą gali rieškučiomis semti pinigus, tik sėdi ir prašai: iš vieno imi auksinį, iš kito – dvi vištas, iš trečio – visą jautį, o visi tik moka, miestas – gausybės ragas, prisimink, kokie terdoniečiai buvo turtingi, palyginti su mumis, palėjiečiais. Šis miestas buvo reikalingas mums, reikalingas lygai, reikalingas Genujai, nes kad ir koks silpnas, vien tuo, kad yra, jis griauna kitų planus ir laiduoja, kad tose vietose nešeimininkaus nei Pavija, nei imperatorius, nei Monferato markgrafystė...

– Taip, bet atžygiuos Barbarosa ir sutrėkš jus kaip slyvą arba sutrins kaip musę.

– Nusiramink. Kodėl taip turi nutikti? Kai jis atžygiuos, miestas jau stovės. Juk žinai, kaip būna, apgulčiai reikia laiko ir pinigų, mes jam gražiai pasiduosime, jis liks patenkintas (nes tokiems kaip jis svarbiausia tik garbė) ir patrauks kur kitur.

– Tačiau tie iš lygos ir genujiečiai sukišo pinigus, kad pastatytų miestą, o jūs juk ruošiatės juos išduoti?

– Žiūrint, kada atžygiuos Barbarosa. Tie miestai kas tris mėnesius stoja vis kiton pusėn lyg niekur nieko. Būsime čia ir lauksime. Gal kaip tik tada lyga stos imperatoriaus pusėn.

(Pone Niketai, pasakojo Baudolinas, tegul išvarvės man akys, po šešerių metų, apgulus miestą, genujiečiai buvo Frydricho pusėje, jie pyškino iš patrankų, supranti, genujiečiai, tie patys, kurie padėjo jį pastatyti!)

– O jei ne, – tęsė Ginis, – atlaikysime apsiaustį, kad ją kur devynios, šiame pasaulyje niekas nieko už dyką nedalija. Bet prieš kalbėdamas verčiau pažiūrėk...

Jis paėmė Baudoliną už parankės ir išvedė iš smuklės. Buvo jau vakaras ir šalčiau nei pirma. Jie išėjo į aikštelę, kur išvydo išsišakojant tris kelius, tačiau tik du kampai buvo apstatyti žemais vienaaukščiais namais šiaudiniais stogais. Aikštelę nušvietė pro ją supusius langus krintanti šviesa ir keleto vėlyvų pardavėjų, plyšojančių: „Moterys, moterys, prasideda šventa naktis, juk ne-

norite, kad jūsų vyrai nerastų ant stalo nieko gardaus“, kurstomos gorės. Ten, kur turėjo iškilti trečiasis kampas, stovėjo peilių galandytojas, džeržgindamas peiliais ir ranka vilgydamas galąstuvą. Tolėliau moteris, stovėdama už prekystalio, prekiavo žirnių miltais, džiovintomis figomis ir pupomis, o ožkena apsisiautęs piemuo nešiojo šviežią sūrį rėkaudamas: „Ei, moterys, varškės sūris – gardumėlis“. Dykynėje tarp dviejų namų du vyrai lygosi dėl kiaulės. Gilumoje stovėjo dvi merginos, iš šalčio kalendamos dantimis, ilgesingai atsirėmusios į duris, apsisiautusios skraistėmis, iš po kurių švietė gilios iškirptės. Viena jų šūktelėjo Baudolinui:

– Žiū, koks dailus jaunikaitis, gal norėtum praleisti Kalėdas kartu, parodyčiau gyvulį su aštuoniomis kojomis!

Pasukus už kampo, vilnos karšėjas garsiai plyšodamas ragino pirkti čiužinių ir paklotų, kad guolis būtų šiltas ir nereikėtų šalti kaip Kūdikėliui Jėzui; greta traukė dainą vandens pirklys. Eidamas dar prastai išlygintomis gatvėmis jau galėjai dirstelti ir į vidinius kiemus: viename dailidė pjovė medį, kitame taškydamas kibirkštis kalvis kalė priekalą, trečiame kepėjas traukė duoną iš krosnies, raudonuojančios it pragaro vartai. Matėsi iš toli atvykusių pirklių, ketinusių parduoti savo prekes šioje naujoje vietoje, ir miškų gyventojų: anglininkų, medaus kopinėtojų, pelenų muilui dirbėjų, karnautojų virvėms ar odų raugimui, triušių kailiukų pardavėjų, matėsi čia ir žmonių kančios iškreiptais veidais, kurie tikėjosi šitoje naujoje gyvenvietėje bent kiek prakusti: berankių, neregių, luošų ir kreivų, nes išmalda miesto gatvėse, ypač šventomis dienomis, žadėjo būti nepalyginti gausesnė nei tuščiuose kaimo keliuose.

Pradėjo vis tirščiau snyguriuoti, pirmą kartą subolavo naujieji stogai, ir niekas negalėjo pasakyti, ar jie atlaikys tokį svorį. Netikėtai Baudolinas išvydo tris pirklius, ant asilų įjojančius pro miesto vartus, jie priminė Tris Karalius ir užkariautame Milane rastą relikviją, paskui juos ėjo šeimynykščiai, nešini brangiais indais ir audiniais. Už jų, kitapus Tanaro, jis beveik jau matė ir bandas, besileidžiančias nuo jau pradėjusios sidabruotis kalvos, pieme-

nis, grojančius lumzdeliais ir dūdmaišiais, kupranugarių vilkstines su maurais, kurių galvas dengė didžiuliai margadryžio audinio turbanai. Reti laužai ant kalvos jau geso, klojami vis tirštesnio sniego, bet vienas iš jų Baudolinui pasirodė lyg didelė uodeguota žvaigždė, skriejanti dangumi besikuriančio miesto link.

– Matai, kas yra miestas? – tarė Ginis. – Jei jis toks dar nebaigtas statyti, įsivaizduok, kas bus vėliau: visai kitoks gyvenimas. Kasdien sutinki naujus žmones, pirkliams tai kaip dangiškoji Jeruzalė. O riteriai? Imperatorius jiems uždraudė parduoti žemes, kad neskaldytų ūkių, ir kaimuose jie galavosi iš nuobodulio, o čia vadovauja lankininkams, raiti mūdrauja paraduose, laido įsakymus šen ir ten. Gerai ne vien ponams ar pirkliams, tai išganymas ir tokiems kaip tavo tėvas, kuris turi kad ir nedaug žemės, užtat šiek tiek gyvulių, į miestą atvyksta žmonės, kuriems jų reikia ir kurie moka skambančiaisiais, jau galima šį tą parduoti ir už tikrus pinigus, o ne mainyti į kitas prekes, nežinau, ar supranti, ką tai reiškia: išmainęs dvi vištas į tris triušius anksčiau ar vėliau turi juos suvalgyti, kitaip jie pasens, o dvi monetas gali paslėpti po priegalviu, jos liks tokios pat ir po dešimties metų, o jei pasiseks, nė į tavo namus atėjęs priešas jų nesuras. Be to, ir čia bus kaip Milane, Lodyje ar Pavijoje: Ginių ar Aularių šeimos neprivalės stovėti nuošaly ir viskam nevadovaus vien Gvaskai ar Tročiai, visi mes turėsime teisę spręsti, čia galėsi tapti svarbus ir nebūdamas kilmingas, kaip tik tuo miestas ir geras, ypač tiems, kurie nėra kilmingi ir pasiryžę prireikus padėti galvą (verčiau neprireiktų), kad jų vaikai galėtų pasakyti: aš esu Ginis ir man kas, kad tu vadiniesi Trotis, vis tiek esi kvailys.

Žinoma, kaip tik šitoje pasakojimo vietoje Niketas paklausė Baudolino, kaip vadinosi tas nuostabus miestas. Ką gi (Baudolinas mokėjo pasakoti ir iki pat tos akimirkos sugebėjo neatskleisti jo vardo), miestas dar neturėjo pavadinimo, jis vadinosi *Civitas Nova*, ir tai buvo *genus*, o ne *individuum* vardas. Vardo parinkimas priklausė nuo kito nemenkos svarbos klausimo – miesto įteisi-

nimo. Kaip naujas miestas, be istorijos ir be kilmės, įgyja pripažinimą? Nebent per imperatoriaus investitūrą, taip, kaip imperatorius gali įšventinti į riterius ar suteikti barono titulą, tačiau šis miestas atsirado prieš imperatoriaus valią. Kas tada? Baudolinas ir Ginis grįžo į smuklę tą akimirką, kai kalba pakrypo kaip tik apie tai.

– Jei miestas atsirado ne imperatoriaus įstatymu, reikia jį įteisinti remiantis kitu įstatymu, tokiu pat senu ir galingu.

– Kur jį rasime?

– Ogi *Constitutum Constantini*, tai – imperatoriaus Konstantino dovana bažnyčiai, kur jis suteikia jai teisę valdyti žemes. Padovanosime miestą popiežiui, o kad šiuo metu jų turime du, padovanosime jį tam, kuris yra lygos pusėje, kitaip sakant, Aleksandrui III. Kaip prieš keletą mėnesių pagarsinome Lodyje, miestas vadinsis Aleksandrija ir bus popiežiaus valdos.

– Lodyje tau vertėjo patylėti, nes mes dar nieko nebuvome nutarę, – pareiškė Boidis, – bet ne tai svarbiausia, vardas išties gražus, šiaip ar taip, ne bjauresnis už daugelį kitų. Tačiau mane labiausiai pykina tai, kad mes iš kailio neriamės statydami miestą, o dovanojame jį popiežiui, kuris jų turi daugybę. Paskui turėsime mokėti jam duoklę, kad ir kaip žiūrėtum, tai pinigai, kuriuos miestas praranda, todėl ar bus didelis skirtumas, jei mokėsime juos imperatoriui.

– Boidi, liaukis, – tarė Kutikas, – pirma, imperatorius nenori šio miesto, net jei mes jam jį padovanotume, o jei jis sutiktų jį priimti, kam vertėjo statyti. Antra, viena yra nemokėti duoklės imperatoriui, kuris tave gali užpulti ir sudoroti, kaip padarė su Milanu, o visai kas kita – nemokėti jos popiežiui, kuris gyvena už tūkstančio mylių, ir, būdamas toks turtingas, tikrai nesiųs kariuomenės dėl poros skatikų.

– Trečia, – įsiterpė Baudolinas, – jei leidžiat man pasakyti, nes mokiausi Paryžiuje ir turiu šiokios tokios patirties, kaip rašyti dovanojimo laiškus ir raštus. Paruoškite dokumentą: parašykite, kad Aleksandrija įkurta popiežiaus Aleksandro garbei ir paskirta... na, kad ir šventam Petrui. Tai patvirtindami miesto žemėje, be

feodalinių įsipareigojimų, pastatykite Švento Petro katedrą. Statykite iš visų miesto gyventojų suaukotų pinigų. Paskui padovanokite ją popiežiui, surašydami taip, kaip jūsų notarams pasirodys tinkamiausia ir svariausia. Viską apipinkite nuolankumo, meilės ir dar kitokiais pažadais, nusiųskite dokumentą popiežiui ir gaukite visus jo palaiminimus. Jei paskui kas ims į jį gilintis, pamatys, kad išties jūs jam padovanojote tik katedrą, o ne visą miestą, ir tikrai norėčiau pamatyti, kaip popiežius atvyks pasiimti savo katedros, kad nusivežtų ją į Romą.

– Nuostabu, – tarė Obertas ir visi jam pritarė. – Padarysime, kaip sako Baudolinas, nes jis man atrodo labai gudrus ir, tikiuosi, liks čia, kad ir toliau mums patartų, nes yra didis Paryžiaus daktaras.

Dabar Baudolinui teko sunkiausia tos dienos užduotis: atskleisti, bet taip, kad niekas negalėtų jam priekaištauti, nes ir jie patys neseniai buvo imperatoriaus pusėje, jog jis yra Frydricho, su kuriuo susijęs sūniška meile, šalininkas. Ir išklojo visą tų trylikos nepaprastų metų istoriją, o Galjaudas nesiliovė murmėjęs: „Jei man kas būtų pasakęs, nebūčiau patikėjęs“ ir „Tik pamanyk, laikiau jį kvailesniu už kitus, o dabar tikrai atrodo šio to pasiekęs!“

– Ne kiekvienas blogis kenkia, – tarė Boidis, – Aleksandrija dar nebaigta statyti, o jau vienas iš mūsų įsitaisęs imperatoriaus rūmuose. Brangusis Baudolinai, neturi išduoti savo imperatoriaus, nes jį tikrai myli, o jis myli tave. Bet būsi prie jo ir užstosi mus kaskart, kai to prireiks. Čia tavo gimtinė ir niekas tau neprikiš, kad ją gini, aišku, nieko neišduodamas.

– Bet šį vakarą bus geriau, jei keliausi pas tą šventą moterį – savo motiną – ir nakvosi Frasketoje, – švelniai tarė Obertas, – o rytoj išvyksi nematydamas, kaip pasisuka gatvės ir kokio storio miesto mūrai. Esame tikri, kad iš meilės savo tikrajam tėvui, jei sužinotum apie mums gresiantį didį pavojų, pasistengsi mus įspėti. Bet kad tokia tavo širdis, kas žino, ar kurią dieną neperspėsi savo įtėvio dėl kokios mūsų intrigos, kad apsaugotum jį nuo gresiančio skausmo. Kuo mažiau žinosi, tuo bus geriau.

– Taip, mano sūnau, – prabilo Galjaudas, – padaryk nors tiek gero po tiekos man suteiktų kančių. Turiu likti čia, nes, kaip matai, mes aptariame rimtus dalykus, tad šiąnakt nepalik vienos savo motinos, kuri tave pamačiusi iš didelio džiaugsmo nieko daugiau nesuvoks ir nepastebės, kad manęs nėra. Eik, ir laiminu tave, nes kas žino, kada ir vėl susitiksime.

– Ką gi, – tarė Baudolinas, – per vieną dieną atradęs miestą ir vėl jį prarandu. Po šimts velnių, ar suprantate, kad panorėjęs pasimatyti su savo tėvu turėsiu atvykti jį apgulti?

Taip ir atsitiko, paaiškino Baudolinas Niketui. Bet, kita vertus, nebuvo kitos išeities, o tai reiškė, jog laikai buvę tikrai sunkūs.

– Kas toliau?

– Leidausi ieškoti savo namų. Sniegas ant žemės jau siekė iki pusės blauzdų, iš dangaus krintančios snaigės be gailesčio čaižė veidą, Naujojo Miesto ugnys išnyko, o baltuma po kojomis ir virš galvos visai sujaukė protą. Maniau, kad prisimenu senuosius kelius, bet ką ten keliai, nebepajėgiau atskirti tvirtos žemės nuo pelkės. Matyt, statydami namus iškirto daug miško, todėl nebegalėjau rasti nė tų pažįstamų medžių, kuriuos kadaise atmintinai žinojau. Pasiklydau taip kaip Frydrichas tą naktį, kai susitikome, tik dabar snigo, o ne tvyrojo rūkas, rūke dar būčiau išsisukęs. Čia tai bent, Baudolinai, tariau sau, pasiklysti gimtosiose apylinkėse, tiesą sakė tavo motina: tie, kurie moka skaityti ir rašyti, daug kvailesni už nemokančius, ką dabar beveiksi: teks sustoti ir suvalgyti savo mulą, kitaip rytoj, kai tave atkapstys, būsi panašus į per didžiuosius šalčius lauke paliktą zuikio išnarą.

Jei Baudolinas visa tai dabar pasakojo, vadinasi, jam pavyko išsigelbėti, bet tik beveik stebuklo dėka. Kai taip žingsniavo jau be jokio tikslo, danguje vėl pamatė žvaigždę, tokią blyškią, bet vis dar matomą, ir nusekė paskui ją, manydamas atsidūręs dauboje, žiburys atrodė kybąs aukštai, mat jis buvo žemai, bet kai užkopė šlaitu, šviesa prieš jį pradėjo plisti, kol jis pagaliau suprato, kad

sklinda ji iš pašiūrės, kur laikomi gyvuliai, kai troboj jiems negana vietos. Pašiūrėje stovėjo karvė ir asilas, baimingai bliaunantis, ir moteris, įkišusi rankas aviai tarp kojų, o iš veriamai spiegiančios avies kaip tik lindo ėriukas.

Jis stabtelėjo, palaukė, iki išlįs visas ėriukas, tada spyriu pastūmė šonan asilą ir puolė į glėbį moteriai šaukdamas: „Mano palaimintoji motina", šioji iš pradžių nieko nesuprato, paskui pasuko jo galvą ugnies link ir pravirko glostydama jam plaukus ir pasikūkčiodama murmėjo:

– Ak, Viešpatie, Viešpatie, per vieną naktį du gyvuliai: vienas gimė, o kitas sugrįžo iš velnio namų, tarsi vienu metu būtų ir Kalėdos, ir Velykos, mano vargšė širdis to nepakels, laikyk mane, nes tuoj širdis iššoks, Baudolinai, atstok, aš ką tik pašildžiau puodą vandens, kad numazgočiau šitą vargšelį, atsargiau, dar išsikraujuosi, iš kur gavai tuos poniškus drabužius, nedorėli, ar tik nebūsi jų pavogęs?

Baudolinui atrodė, kad girdi giedant angelus.

14.

PADEDAMAS SAVO TĖVO KARVĖS, BAUDOLINAS IŠGELBSTI ALEKSANDRIJĄ

– Taigi, norėdamas pasimatyti su savo tėvu, turėjai apgulti miestą, – vakare tarė Niketas, vaišindamas svečią mielinės tešlos pyragaičiais gėlių, kitų augalų ir visokiausių daiktų formos.

– Ne visai taip, nes apgultis prasidėjo tik po šešerių metų. Pamatęs, kaip gimsta miestas, grįžau pas Frydrichą ir papasakojau jam, ką regėjęs. Dar nebaigiau kalbėti, o jis jau staugė iš įsiūčio. Rėkė, kad miestas gali atsirasti tik su imperatoriaus palaiminimu, o kad atsiranda be tokio palaiminimo, turi būti nušluotas nuo žemės paviršiaus dar neiškilęs, antraip kiekvienas ims elgtis kaip tinkamas ir nepaisys imperatoriaus valios, kuri yra ir imperijos valia. Paskui aprimo, bet gerai jį pažinojau – jis nesiruošė atleisti. Laimė, beveik šešerius metus buvo užimtas kitais reikalais. Man jis patikėjo daugybę užduočių, tarp jų ir šią – išsiaiškinti aleksandriečių ketinimus. Taigi du kartus turėjau kakti Aleksandrijon, kad sužinočiau, ar mano miesto gyventojai sutinka bent kiek nusileisti. Iš tiesų jie buvo pasiryžę daug nusileisti, tačiau Frydrichas norėjo tik vieno: kad miestas išnyktų virsdamas į nieką, iš kurio jis ir iškilo. Aleksandriečiai nevaržė savęs atsakydami ir nedrįstu tau pakartoti to, ką jie liepė jam perduoti... Supratau, jog tos kelionės buvo tik dingstis kuo trumpiau likti rūmuose, nes susitikimai su imperatoriene ir duotas įžadas man buvo nepaliaujamos kančios šaltinis...

– Tu jį tesėjai, – paklausė Niketas kartu patvirtindamas.

– Ir aš jį tesėjau, visados. Pone Niketai, tegul aš dokumentų klastotojas, bet žinau, kas yra garbė. Ji man padėjo jį tesėti. Mo-

tinystė ją pakeitė. Ar bent taip atrodė, negalėjau suprasti, ką ji man jaučia. Kentėjau, bet buvau dėkingas, kad jos padedamas galėjau oriai elgtis.

Baudolinas jau buvo perkopęs trečią dešimtį ir linkęs laikyti laišką kunigui Jonui jaunystės kvailiojimu, gražiu epistolinės retorikos pratybų pavyzdžiu, *jocus*, *ludibrium*. Tačiau vėl susitiko su Poetu, kuris, mirus Rainaldui, liko be globėjo, o juk žinoma, kaip tokiais atvejais nutinka rūmuose: tampi nieko vertas ir kai kas pradeda šnabždėtis, jog net ir tavosios eilės ne kažin kokios. Kęsdamas pažeminimą ir apmaudą, Poetas praleido Pavijoje keletą lengvabūdiškų metų, darydamas tik tai, ką geriausiai mokėjo, kitaip tariant, gerdamas ir deklamuodamas Baudolino eiles (ypač tą pranašišką eilėraštį, skelbiantį: *quis Papie demorans castus habeatur*, ar gyvenantys Pavijoje gali būti skaistūs). Baudolinas parsivežė jį į rūmus ir jo dėka Poetas tapo Frydricho žmogum. Tuo laiku mirė jo tėvas, jis gavo palikimą ir net velionio Rainaldo priešai jau laikė jį ne parazitu, siurbėle, o vienu iš *miles*.

Jie kartu prisimindavo tuos laikus, kai buvo parašytas laiškas, ir sveikino kits kitą su tokiu puikiu darbu. Suvokimas, kad žaidimas tėra tik žaidimas, dar neįrodo, kad reikia liautis jį žaidus. Baudolinas ilgėjosi tos karalystės, kurios niekada taip ir neišvydo, ir kartais vienas sau garsiai skaitydavo laišką dailindamas jo stilių.

– Kad negalėjau užmiršti laiško, liudija tai, jog man pavyko įtikinti Frydrichą parsikviesti į rūmus savo bičiulius iš Paryžiaus laikų, visus iki vieno. Tariau jam, kad imperatoriaus kanceliarijai stinga žmonių, gerai pažįstančių svečias šalis, mokančių jų kalbą ir išmanančių papročius. Tiesą pasakius, kadangi Frydrichas vis dažniau naudojosi manimi kaip savo asmeniniu įgaliotiniu įvairiuose reikaluose, panorau suburti mažą nuosavą dvarą, kuriame būtų Poetas, Abdulas, Boronas, Kijotas ir *rabbi* Saliamonas.

– Nori pasakyti, kad imperatorius sutiko įsileisti į rūmus žydą?

– Kodėl ne? Juk jis neprivalėjo rodytis per dideles iškilmes ar kartu su juo ir jo arkivyskupais vaikščioti į pamaldas. Jei visos

Europos valdovai, net ir pats popiežius, turi daktarų žydų, kodėl negalima po ranka turėti žydo, kuris pažintų Ispanijos maurų gyvenimą ir išmanytų daug kitų dalykų apie Rytų šalis? Be to, germanų valdovai visada buvo labai mielaširdingi žydams, net mielaširdingesni už kitus karalius krikščionis. Kaip man pasakojo Otas, kai Odesa buvo atkariauta iš bedievių ir daug krikščionių kunigaikščių vėl paėmė kryžių, sekdami Bernardo iš Kjaravalės pranašyste (tąkart ir pats Frydrichas žygiavo su kryžiumi), vienuolis, vardu Radolfas, paliepė piligrimams žudyti visus žydus miestuose, per kuriuos tie ėjo. Tai buvo tikros skerdynės. Tuomet daug žydų paprašė imperatoriaus užtarimo ir šis leido jiems ramiai įsikurti Niurnbergo mieste.

Žodžiu, Baudolinas vėl susiėjo su savo bičiuliais. Šie rūmuose darbo turėjo nedaug. Visuose miestuose, per kuriuos keliavo Frydrichas, Saliamonas susieidavo su savo bendratikiais, jų buvo visur („lyg piktžolių", įgeldavo Poetas), ir Abdulas suprato, kad provansiški jo dainų žodžiai geriau suprantami Italijoje nei Paryžiuje, o Boronas su Kijotu galavosi dialektiniuose mūšiuose: Boronas bandė įtikinti Kijotą, kad tuštumos buvimas yra esminis dalykas nustatant Gradalio vienatinumą, o Kijotas užsispyrė, kad Gradalis yra iš dangaus nukritęs akmuo, *lapis ex coelis,* ir dėl to galėjo atsirasti net iš kito pasaulio, perkirsdamas pačias tuščiausias erdves.

Be šių dalykų, jie šnekučiuodavosi apie kunigo laišką ir bičiuliai dažnai klausdavo Baudoliną, kodėl šis nepaakina Frydricho ton kelionėn, kurią jie taip puikiai parengę. Baudolinas bandė paaiškinti, kad tais metais Frydrichas turėjęs per daug rūpesčių ir Lombardijoje, ir Vokietijoje. Tada Poetas tarė, kad gal karalystės ieškoti verčiau leistųsi jie patys, nepriklausydami nuo nieko, nelaukdami imperatoriaus malonės.

– Iš šitos kelionės imperatorius vargu ar gali turėti naudos. Pavyzdžiui, jis atvyksta į Jono šalį ir su jos valdovu nesutaria. Grįžtų nugalėtas, taigi mes jam tik pakenktume. O mes vyksime nepri-

klausomai, todėl, kad ir kaip pasisuktų reikalai, iš tokios turtingos ir nuostabios šalies būtinai grįšime su kuo nors ypatinga.

– Tikrai, – pritarė Abdulas, – negaiškime, pirmyn, į tolimą kelionę...

– Pone Niketai, gerokai išsigandau matydamas, kaip visus užvaldė Poeto pasiūlymas, ir supratau kodėl. Ir Boronas, ir Kijotas tikėjosi rasti kunigo žemę, kad gautų Gradalį, kuris jiems būtų suteikęs nežinia kokios šlovės ir valdžios tuose šiauriniuose kraštuose, kur visi jo ieško. *Rabbi* Saliamonas būtų radęs dešimt prarastųjų genčių ir tapęs didžiausiu ir garbingiausiu ne tik tarp Ispanijos rabinų, bet ir tarp visų Izraelio vaikų. Apie Abdulą neverta nė kalbėti: jis jau seniai sutapatino Jono karalystę su savo karalaitės karalyste, tik su metais įgavęs daugiau išminties, kuo toliau, tuo mažiau džiaugėsi karalaitės tolumu ir, teatleidžia jam mylimųjų dievas, įsigeidė ją paliesti. Nežinia, kokias mintis Pavijoje puoselėjo Poetas. Dabar, gavęs nedidelį palikimą, elgėsi taip, lyg toji Jono karalystė būtų reikalinga jam, o ne imperatoriui. Štai kodėl nusivylęs keletą metų nė neužsiminiau Frydrichui apie kunigo karalystę. Nusprendžiau verčiau palikti ją ten, kur buvo, nei atiduoti į rankas tų, kurie nesuprato jos mistinės didybės... Laiškas tapo mano vieno svajone, prie kurios nenorėjau nieko prileisti. Jis man padėjo įveikti nelaimingos meilės kančias. Ateis diena, svajojau, kai visa tai užmiršiu, nes patrauksiu į kunigo Jono valdas... Tačiau grįžkime prie Lombardijos reikalų.

Įsikūrus Aleksandrijai, Frydrichas pasakė, kad dabar trūksta, jog Pavija pereitų jo priešų pusėn. Ir tikrai – po dvejų metų Pavija prisijungė prie lygos prieš imperatorių. Imperatoriui tai buvo skaudus smūgis. Jis reagavo ne iš karto, vis dėlto kitais metais padėtis Italijoje taip susijaukė, kad Frydrichas nusprendė grįžti, ir visiems tapo aišku, kad jis nusitaikė į Aleksandriją.

– Atsiprašau, – pertraukė Niketas, – taigi jis trečią kartą grįžo į Italiją.

– Ne, ketvirtą. Palauk, leisk prisiminti... Ko gero, tai buvo jau penktas kartas. Kartais jis ten užtrukdavo net ketverius metus, kaip tą kartą Kremoje ir užkariaudamas Milaną. O gal tuo laiku jau buvo sugrįžęs? Nežinau, jis ilgiau gyvendavo Italijoje nei savo namuose, tačiau kur buvo jo namai? Buvo pratęs keliauti, ir mačiau, kad geriausia jaučiasi prie upės: puikiai plaukiojo, nebijojo šalčio, gelmės ar verpetų. Šokdavo į vandenį, plaukiodavo ir jausdavosi savo aplinkoje. Bet tą kartą, apie kurį kalbu, jis grįžo labai įpykęs ir pasiruošęs sunkiai kovai. Su juo buvo Monferato, Albos, Akvio, Pavijos ir Komo markgrafystės...

– Ką tik sakei, kad Pavija perėjo lygos pusėn...

– Tikrai? Taip, tiesa, bet jau buvo spėjusi sugrįžti pas imperatorių.

– Viešpatie, mūsų imperatoriai kabina vienas kitam akis, bet, kol jie mato, žinome kieno pusę rinktis...

– Kur jūsų vaizduotė? Žodžiu, tų metų rugsėjį Frydrichas per Montenizijų nusileido iki Suzos. Jis neužmiršo prieš septynerius metus patirto akibrokšto ir puolė miestą ginklu ir ugnimi. Astis pasidavė iš karto, palikdamas laisvą kelią, ir štai jis apsistojo Frasketoje prie Bormidos, tačiau aplinkui paliko savo vyrus, net kitapus Tanaro. Atėjo laikas suvesti sąskaitas su Aleksandrija. Gaudavau laiškų iš Poeto, keliavusio kartu su imperatoriumi, pasak kurių, Frydrichas spjaudė ugnimi ir jautėsi esąs dieviškojo teisingumo įsikūnijimas.

– Bet kodėl buvai ne kartu su juo?

– Nes jis tikrai buvo geros širdies. Suprato, kaip man būtų skaudu matyti žiauriai baudžiamus mano krašto žmones, ir sugalvojo kažkokią menką užduotį, kad likčiau toli nuo ten, kol Roboretas nevirs pelenų krūva. Supranti, jis nevadino jo nei *Civitas Nova*, nei Aleksandrija, nes joks naujas miestas negalėjo gyvuoti be jo leidimo. Jis ir toliau kalbėjo apie senąjį Roboreto miestelį, kuris tik praplėtė ribas.

Tai prasidėjo lapkritį. Mat lapkritį toje lygumoje kilo potvynis. Be paliovos lijo ir net apsėti laukai virto pelke. Monferato markgrafas patikino Frydrichą, kad miesto mūrai drėbti iš molio, o jas gina netikėliai, dedantys į kelnes vos išgirdę imperatoriaus vardą, tačiau tie netikėliai pasirodė esą puikūs gynėjai, o miesto mūrai buvo tokie tvirti, kad imperatoriaus taranai atbukdavo juos daužydami. Žirgai ir kareiviai slidinėjo po šlapią žemę, o apgultieji netikėtai pakeitė Bormidos vagą ir didžioji vokiečių raitininkų dalis iki ausų sulindo purvan.

Galiausia aleksandriečiai atvilko karo mašiną, – tokių jau teko matyti ir Kremoje, – medinius pastolius, kuriuos gerai pritvirtinus prie eskarpų, nuo jų nuleisdavo labai ilgą, kiek išlinkusį tiltą, leidžiantį kovoti su priešu kitapus miesto sienų. Tuo tiltu ritindavo statines, pilnas sausų pagalių, išmirkytų aliejuje, taukuose ar degute. Jas padegdavo ir statinės riedėdavo baisiu greičiu, krisdamos ant imperatoriaus šalininkų karo mašinų ar žemės, ir toliau risdavosi tarsi ugnies kamuoliai, kol pasiekdavo kokią kitą karo mašiną ir tąją padegdavo.

Apsiautusieji miestą neįmanė imtis nieko kita, kaip tik nešioti kubilus su vandeniu ir malšinti liepsnas. Tiesa, vandens netrūko – upėse, pelkėje ir iš dangaus, bet jei visi kareiviai nešios vandenį, kas kausis su priešu?

Žiemą imperatorius nusprendė leisti savo kariuomenei atsikvėpti dar ir todėl, kad sunku pulti miesto sienas slidinėjant ledu ar klimpstant sniege. Nelaimei, tais metais vasaris buvo labai atšiaurus, kariuomenė prislėgta, imperatorius – dar labiau. Frydrichas, nugalėjęs Terdoną, Kremą ir net Milaną, senus kovose užgrūdintus miestus, nepajėgė susitvarkyti su krūva namiūkščių, tik per stebuklą tapusių miestu, kuriame gyveno dievai žino iš kur atsibeldę žmonės, nežinia kodėl taip įsikibę įtvirtinimų, dar visai neseniai jiems net nepriklausiusių.

Laikęsis nuošaly, kad nematytų savo kraštiečių žudynių, Baudolinas dabar nusprendė vykti į tas vietas, pabūgęs, kad jo kraštiečiai nenuskriaustų imperatoriaus.

Štai jis sustoja prieš slėnį su iškilusiu miestu, prie kurio lopšio kadaise stovėjo. Miestas nusėtas vėliavomis su dideliu raudonu kryžium baltame fone, tarsi jo dar taip neseniai atsiradę gyventojai drąsintųsi puikuodamies kilmingais protėviais. Prie mūrų knibžda taranų, balistų ir katapultų, o tarp jų priekin važiuoja trys bokšteliai, traukiami arklių ir stumiami žmonių, aplipę rėksmingais kariais, grasinančiais ginklais sienų link, tarsi sakytų: „Mes ateinam!"

Tarp bokštelių pastebėjo Poetą, mūdraujantį aplink kaip tas, kuriam pavesta prižiūrėti, kad viskas vyktų kaip dera.

– Kas tie pamišėliai ant bokštelių? – paklausė Baudolinas.

– Arbaletininkai genujiečiai, – atsakė Poetas, – grėsmingiausi puolėjai, kai apgultis vyksta pagal visas taisykles.

– Genujiečiai? – nustebo Baudolinas. – Juk jie padėjo pastatyti šį miestą!

Poetas nusijuokė tardamas, kad per tuos keturis ar penkis šiuose kraštuose praleistus mėnesius ne kartą matė, kaip miestai keičia vėliavas. Spalį Terdona buvo su miestų lyga, paskui pamatė, jog Aleksandrijai puikiai sekasi spirtis prieš imperatorių, todėl terdoniečiams kilo įtarimas, kad ji gali tapti per daug galinga, ir didžiuma gyventojų dabar spaudė miestą stoti Frydricho pusėn. Nuo Milano kapituliacijos laikų Kremona buvo imperijos pusėje, paskui perėjo į lygos pusę, o dabar, akinama kai kokių paslaptingų sumetimų, vėl tapo imperatoriaus šalininke.

– Kaip sekasi apsiaustis?

– Blogai. Arba tie anapus sienų puikiai ginasi, arba mes nemokame pulti. Mano galva, šį kartą Frydrichas atsivedė per daug nustekentus karius. Jie nepatikimi, linkę sprukti vos susidūrę su pirmaisiais sunkumais, šią žiemą daug vyrų pabėgo, ir tik todėl, kad buvo šalta, bet juk jie flamai, ne iš kokio *hic sunt leones* krašto. Be to, stovykloje žmonės, pakirsti gausybės ligų, krinta kaip musės, turbūt ir kitapus sienų neką geriau, jie jau turėjo išbaigti maisto atsargas.

Pagaliau Baudolinas prisistatė imperatoriui.

– Tėve, atvykau, nes pažįstu šitas vietas ir galėčiau būti tau naudingas, – tarė.

– Taip, – atsakė Barbarosa, – bet pažįsti ir šių kraštų gyventojus ir kažin ar norėtum juos skriausti.

– O tu pažįsti mane: jei nepasitiki mano širdim, žinok, kad gali pasitikėti mano žodžiais. Neskriausiu savo kraštiečių, bet ir tau nemeluosiu.

– Priešingai, meluosi man, bet manęs neskriausi. Meluosi, o aš dėsiuos, kad tikiu tavim, nes tu visada meluoji vardan gėrio.

Jis, nors ir šiurkštus žmogus, tačiau buvo didžiai nuovokus, paaiškino Baudolinas Niketui.

– Gali suprasti, kaip tuomet jaučiausi. Nenorėjau, kad jis sugriautų miestą, nes mylėjau jį ir troškau jam šlovės...

– Tau tereikėjo įtikinti jį, kad jo šlovė būtų dar didesnė, jei jis pasigailėtų miesto, – tarė Niketas.

– Pone Niketai, telaimina tave Dievas, kalbi taip, tarsi žinotum, kaip anuomet jaučiausi. Būtent su tokia mintim tapau šaudykle tarp apgulėjų stovyklos ir miesto mūrų. Su Frydrichu nedviprasmiškai susitariau, kad užmegsiu ryšį su miesto gyventojais, būsiu neva pasiuntinys, bet ne visi suprato, jog mano veiksmuose nėra nieko įtartina. Rūmuose buvo žmonių, pavydinčių man artumo su imperatorium, pavyzdžiui, Spiros vyskupas ir toks grafas Ditpoldas, kurį visi vadino vyskupiene gal dėl to, kad jis buvo šviesiaplaukis ir rausvaskruostis kaip mergaitė. Gal jis ir negulėdavo su vyskupu, dargi nuolat kalbėdavo apie savo Teklę, kurią palikęs toli, šiaurėje. Kas žino... Buvo gražus, bet, laimė, kartu ir kvailas. Kaip tik jie užsakė savo stovyklos šnipams sekti mane, o paskui pranešdavo imperatoriui, kad naktį mane matė šuoliuojant link miesto mūrų ir kalbantis su jo gyventojais. Laimė, imperatorius pasiuntė jį šunims šėko pjauti, nes žinojo, kad prie miesto mūrų aš vaikštau tik dienom, ne naktim.

Žodžiu, Baudolinas keliaudavo ne tik prie miesto mūrų, bet ir už jų. Pirmą kartą buvo nelengva: pririsnojęs prie vartų išgirdo virš galvos švilpiant akmenį – tai reiškė, kad miestas pradėjo tau-

pyti strėles ir naudoti svaidykles, vertinamas jau nuo Dovydo laikų, – mat labai veiksmingos ir nebrangios. Teko riktelti taisyklinga Frasketos tarme, vaizdingai gestikuliuojant beginklėmis rankomis, visa laimė, jį atpažino Trotis.

– Ei, Baudolinai, – sušuko Trotis iš viršaus, – ar ateini prie mūsų prisidėti?

– Troti, neapsimesk kvėša, juk žinai, kad esu kitoje pusėje. Tačiau ateinu ne su blogais ketinimais. Įleisk mane, noriu pasisveikinti su tėvu. Prisiekiu Švenčiausiąja Mergele, neprasitarsiu nė žodžiu apie tai, ką pamatysiu.

– Tikiu. Ei, jūs, atverkit vartus, ar supratot, o gal jums galvos suminkštėjo? Čia mano bičiulis. Beveik. Norėjau pasakyti štai ką: jis yra vienas iš jų, bet jis – mūsiškis, kitaip sakant, vienas iš mūsų, nors ir jų pusėje, žodžiu, atverkite vartus arba išspardysiu jums užpakalius!

– Gerai, gerai, – tarė nustėrę kovotojai, – nebegali supaisyt, kas kurioje pusėje, vakar išėjo toks vienas apsitaisęs kaip pavijietis...

– Tylėk, kvaily, – suriko Trotis.

– Cha cha, – sukikeno Baudolinas eidamas vidun, – pasiuntėte į mūsų stovyklą šnipą... nusiramink, juk pasakiau, kad nieko nematau ir negirdžiu...

Štai Baudolinas prie šulinio aikštėje kitapus miesto sienos apkabina Galjaudą, guvų ir sulysusį, lyg atjaunėjusį dėl priverstinio badavimo; štai Baudolinas priešais bažnyčią susitinka su Giniu ir Skakabarociu; štai Baudolinas smuklėje klausia, kur galėtų rasti Skvarčiafikį, ir visi pravirksta aiškindami, kad per paskutinįjį puolimą jam gerklę pervėrė genujiečių ietis, apsiverkia ir Baudolinas, niekada nemėgęs karo, o dabar juo labiau, būgštaudamas dėl savo senojo tėvo; štai Baudolinas svarbiausioje miesto aikštėje, gražioje, erdvioje ir nutviekstoje kovo mėnesio saulės, kur mato vaikus tempiant krepšius su akmenimis, kad sustiprintų gynybą, ir sargybos postuose sustatytus vandens ąsočius, jis džiaugiasi miestiečius užvaldžiusiu netramdomu kovos įkarščiu; štai Baudolinas svarsto, kas tie žmonės, užplūdę Aleksandriją tarsi švęstų

vestuves, o draugai jam sako, kad tai ir laimė, ir nelaimė, nes pabūgę imperatoriaus kariaunos į miestą sugužėjo visų aplinkinių kaimų gyventojai, ir dabar miestas turi ne tik daug gynėjų rankų, bet ir daug burnų, kurias reikia išmaitinti; štai Baudolinas žavisi naująja katedra, ji nedidelė, bet puikiai pastatyta, ir sako: po paraliais, žiū, čia net ir timpanas su nykštuku soste, o visi aplink: cha cha, tik pažiūrėk, ką mes galime, paikši, tai ne nykštukas, o mūsų Viešpats, gal jis ir nelabai pavyko, bet jei Frydrichas būtų atkakęs dar po mėnesio, būtų radęs visą Paskutinįjį teismą su Apokalipsės senoliais; štai Baudolinas prašo bent taurės to gerojo ir visi žiūri į jį kaip į atvykusį iš imperatoriaus šalininkų stovyklos, nes akivaizdu, kad vyno, nei gero, nei blogo, nebėra jau nė lašo, mat jo pirmiausia duodama sužeistiesiems dvasiai palaikyti ir mirusiųjų giminėms, kad per daug nesielvartautų; štai Baudolinas mato aplink save sunykusius žmonių veidus ir klausia, kiek dar jie galės atsilaikyti, o šie pakelia akis į dangų tarsi sakydami, kad tie reikalai Viešpaties valioje; štai pagaliau Baudolinas susitinka su Anzelmu Medičiu, kuris vadovauja šimtui penkiasdešimt Pjačencos pėstininkų, atskubėjusių padėti *Civitas Nova*, ir Baudolinas džiaugiasi tokiu solidarumu, o jo bičiuliai iš Gvaskų, Ročių, Boidžių giminių ir Obertas iš Foro sako, kad Anzelmas moka kariauti, bet tie iš Pjačencos vieninteliai sukrutę padėti, lyga skatino mus įkurti miestą, o dabar jai ant mūsų nusispjauti, su Italijos komunomis verčiau neprasidėti, jei po šios apsiausties liksime gyvi, nieko niekam daugiau nebebūsime skolingi, tegul jie patys tvarkysis su imperatorium, amen.

– Kodėl genujiečiai prieš jus, juk jie padėjo jums įsikurti, ir dar sumokėjo gerus pinigus?

– Genujiečiai savo reikalus išmano, gali nesirūpinti, dabar jie imperatoriaus pusėje, nes jiems tai naudinga, be to, jie žino, kad kartą pastatytas miestas jau niekada neišnyks, net ir su žeme sulygintas, tik pažiūrėk į Lodį ar Milaną. Paskui palauks, kol viskas baigsis, o tai, kas liks iš miesto, jiems pravers siekiant kontroliuoti pro jį vedančius kelius, gali būti, jie net sumokės už atstatymą

to, ką padėjo sugriauti, kad ir kaip ten būtų, visur svarbu pinigai, ir genujiečiai jų nepaleis.

– Baudolinai, – tarė Ginis, – tu ką tik atvykai, todėl nematei spalio mėnesį ir per paskutines savaites vykusių puolimų. Jie kerta iš peties, ne tik arbaletininkai genujiečiai, bet ir baltaūsiai čekai, jei jiems pavyksta prie miesto mūrų pastatyti kopėčias – sunkiai įstengiam jas nustumti... Tiesa, atrodo, jų žuvo daugiau nei mūsiškių, nors jie ir turi taranus, ant jų galvų nukrito nemažai akmenų. Bet mums nelengva ir tenka susiveržti diržus.

– Girdėjome, – tarė Trotis, – kad lygos būriai pajudėjo ir ruošiasi užpulti imperatorių iš užnugario. Ar apie tai ką žinai?

– Ir mes girdėjome tokias kalbas, štai kodėl Frydrichas skuba jus įveikti. O jūs, – jis pasuko smilių apie nykštį, – nė nemanote pasiduoti, ar ne?

– Nieku gyvu. Mūsų galvos dar kietesnės už mūsų kiaušius.

Taip keletą savaičių po kiekvieno susidūrimo Baudolinas sugrįždavo namo, kur dažniausia tekdavo skaičiuoti mirusiuosius (ir Panica? Ir Panica, geras buvo vaikis), o paskui keliaudavo pranešti Frydrichui, kad miestas nesiruošia pasiduoti. Frydrichas nebeburnojo, tik ištardavo:

– Ką aš galiu padaryti?

Buvo aišku, kad jis jau gailėjosi įsivėlęs į šią istoriją: jo kariuomenės gretos praretėjo, kaimiečiai slėpė grūdus ir gyvulius miškuose ar, dar blogiau, pelkėse, ir jis negalėjo pajudėti nei į šiaurę, nei į rytus, kad nesusidurtų su kokiu lygos priešakiniu būriu, žodžiu, ne dėl to, kad tie stuobriai būtų šaunesni už kremiečius, bet kai nesiseka, tai nesiseka. Ir negalėjo atsitraukti, nes būtų amžiams užsitraukęs gėdą.

Vieną dieną imperatorius prisiminė Baudolino vaikystėje pasakytą pranašystę, kuri paskatino terdoniečius pasiduoti, ir Baudolinas suprato: jei tik imperatorius galėtų pasinaudoti kokiu nors dangaus ženklu, kad praneštų *urbi et orbi*, jog dangus jam liepia grįžti namo, tikrai pasinaudotų proga išgelbėti savo garbę...

Kartą, Baudolinui kalbantis su apgultaisiais, Galjaudas tarė:

– Kad esi toks protingas ir mokeisi iš knygų, kur viskas parašyta, nejau negali sugalvoti, kaip mums visiems išsiskirstyti po namus, nes jau išpjautos visos mūsų karvės ir beliko tik viena, o tavo motina dūsta uždaryta čia, mieste?

Tuomet Baudolinui šovė puiki mintis ir jis paklausė, ar galiausia buvo pastatytas tas klaidinantis tunelis, apie kurį prieš keletą metų kalbėjo Trotis, turėjęs įtikinti priešą, kad veda tiesiai į miestą, o iš tiesų vesti užpuolikus stačiai į spąstus.

– Aišku, – atsakė Trotis, – pažiūrėk. Anava, tunelis prasideda tuose krūmuose už dviejų šimtų žingsnių nuo miesto mūrų, po kolonos nuolauža, kuri atrodo, lyg stovėtų ten jau tūkstantį metų, bet mes ją perkėlėme iš Vilos del Foro. Kas juo eis, ateis štai čia, prie šitų grotų, pro kurias pamatys štai tą smuklę ir nieko daugiau.

– Jie išeis po vieną, o jūs po vieną juos nugalabysite?

– Kad tokiu siauru tuneliu pereitų visi apgulusieji miestą, neužtenka vienos dienos, todėl juo dažniausia pirma eina būrys vyrų, kurie turi pasiekti vartus ir juos atverti. Tačiau mes ne tik nežinome, kaip pranešti priešui, kad yra toks tunelis, bet net manome, jog neverta vargintis, kad nužudytume dvidešimt ar trisdešimt tų vargetų. Tai būtų ne kas kita kaip niekšybė.

– Jei norite trinktelėti jiems per galvą. O dabar paklausyk, kokį vaizdą regiu prieš akis: vos jie išeina iš tunelio, išgirsta skambant trimitus ir dešimties deglų šviesoje iš už ano va kampo pasirodo vyras vešlia balta barzda, baltu apsiaustu, ant balto žirgo, su dideliu baltu kryžiumi rankoje ir sušunka: „Kelkitės, miestiečiai, kelkitės, priešas mieste“, ir, įsibrovėliams dar nespėjus nė žingsnio žengti, languose ir ant stogų pasirodo mūsiškiai, kaip ir sakei. Suėmę priešus, visi mūsiškiai puola ant kelių, šaukdami, kad tas vyras – šventas Petras, miesto globėjas, paskui sukiša imperatoriaus vyrus atgal į tunelį šaukdami: „Dėkokite Viešpačiui, kad dovanojame jums gyvybę, eikite ir papasakokite savo Barbarosai, kad naująjį popiežiaus Aleksandro miestą saugo pats šventas Petras...“

– Ir Barbarosa patikės tokiais paistalais?

– Ne, jis ne kvailas, o kadangi nėra kvailas, apsimes patikėjęs, nes labiau už jus trokšta baigti šitą istoriją.

– Sakykim, kad tikrai taip. Bet kas aptiks tunelį?

– Aš.

– O kur rasi tokį kvailį, kuris tavim patikėtų?

– Jau radau, ir tas kvailys yra toks subingalvis, kad to nusipelnė, be to, juk susitarėme, jog nieko nežudysit.

Baudolinas turėjo galvoje tuščiagarbį grafą Ditpoldą, o kad jis tuo patikėtų, tereikėjo leisti jam suprasti, jog tai pakenks Baudolinui. Liko tik pranešti Ditpoldui, jog yra toks tunelis ir Baudolinas nenori, kad jis būtų rastas. Kaip? Labai paprastai, juk Ditpoldo šnipai nenuleidžia nuo Baudolino akių.

Atėjus nakčiai, grįždamas į stovyklą Baudolinas pirma pasuko per nedidelę laukymę, o paskui į mišką, bet vos atsidūręs tarp medžių sustojo ir atsisuko, pačiu laiku, kad mėnulio šviesoje pamatytų kone ropomis lauku šliaužiant šešėlį. Tai buvo vyras, kuriam Ditpoldas liepė jį sekti. Palaukė tarp medžių, kol šnipas vos neįkrito jam į glėbį, įrėmė kardą jam į krūtinę ir šiam baimingai kažką murmant tarė flamiškai:

– Pažinau tave, tu vienas iš brabantiečių. Ką veikei anapus stovyklos? Kalbėk, nes aš – imperatoriaus patikėtinis!

Pagautasis surezgė visai įtikimą istoriją apie moteris.

– Gerai, – tarė Baudolinas, – laimė, kad esi čia. Sek paskui mane, pasaugosi, kol atliksiu vieną darbą.

Pagautasis geriau nė negalėjo tikėtis! Jis ne tik nebuvo nutvertas, bet galėjo ir toliau sekti, kone už parankės su sekamuoju. Baudolinas pasuko prie krūmų, kuriuos jam parodė Trotis. Jam nereikėjo apsimesti – iš tiesų teko panaršyti, kol rado kolonos nuolaužą, burbėdamas apie tariamai iš savo informatorių ką tik gautą žinią. Kolona tikrai atrodė, tarsi būtų išaugusi čia kartu su krūmais, kiek pavargo grabinėdamas ant žemės nukritusius lapus ir pagaliau apčiuopė grotas. Paprašė brabantiečio padėti jas pakelti: po jomis buvo trys pakopos.

– Dabar klausyk, – tarė brabantiečiui, – tu nusileisk ir eik pirmyn, tuneliu, kuris čia turėtų būti, kol baigsis. Jo gale gal pamatysi šviesas. Apžiūrėk viską, ką pamatysi, ir gerai įsidėmėk. Paskui sugrįžk ir papasakok. Aš liksiu čia tave saugoti.

Šiam pasirodė iki skausmo pažįstama, kad ponas pirma paprašo jį pasaugoti, o paskui pats imasi jį saugoti, siųsdamas į tikrą pražūtį. Vis dėlto Baudolinas žvangino kardu, aišku, pasiryžęs jį saugoti, bet su ponais niekada nežinia. Šnipas persižegnojo ir leidosi pirmyn. Grįžęs po kokių dvidešimties minučių dusdamas papasakojo, ką Baudolinas jau žinojo: tunelio gale yra grotos, kurias lengva atidaryti, o už jų matyti aikštė, taigi šis tunelis veda tiesiog į miesto šerdį.

Baudolinas paklausė:

– Tau reikėjo sukiotis ar visą laiką ėjai tiesiai?

– Tiesiai, – atsakė šnipas.

Baudolinas prabilo tarsi kalbėdamas pats sau:

– Taigi išėjimas iš tunelio tik per kelias dešimtis metrų nuo vartų. Tas parsidavėlis sakė tiesą...

Paskui kreipėsi į brabantietį:

– Dabar žinai, ką mes atradom. Kai vėl bus puolamos miesto sienos, būrelis drąsių vyrų galės įsmukti į miestą, prasiveržti prie vartų ir juos atidaryti, o už jų tegul stovi kitas būrys, pasiruošęs sueiti vidun. Man labai pasisekė. Bet privalai niekam nesakyti, ką šiąnakt matei, nenoriu, kad kas kitas pasinaudotų mano atradimu.

Ir kilniadvasiškai įteikė jam pinigą, bet tylėjimo kaina buvo tokia juokinga, kad jei ne ištikimybės Ditpoldui, tai bent keršto vedamas šnipas turėjo skubėti viską jam iškloti.

Nesunku įsivaizduoti, kas nutiko vėliau. Manydamas, jog Baudolinas slepia naujieną nenorėdamas pakenkti apgultiesiems, Ditpoldas nubėgęs pas imperatorių pranešė, kad jo numylėtasis įsūnis atrado įėjimą į miestą, bet nesiruošia jo išduoti. Imperatorius pakėlė akis į dangų, tarsi sakydamas „tebus palaimintas tas vaikis“, paskui tarė Ditpoldui:

– Gerai, palieku tau tą garbę, saulei leidžiantis prie vartų išrikiuosiu puolėjų būrius, prie krūmų pastatysiu keletą katapultų ir taranų, kai su savo vyrais eisi į tunelį, bus jau tamsu ir neatkreipsi į save dėmesio, įsigausi į miestą, atversi iš vidaus vartus ir tapsi didvyriu.

Spiros vyskupas nieko nelaukdamas pasiskyrė prie vartų išrikiuoto pulko vadu, nes Ditpoldas, pareiškė, esąs jam – tik pamanykit – kaip tikras sūnus.

Todėl kai Didžiojo penktadienio popietę jau pradėjus temti Trotis pamatė imperijos karius rikiuojantis prieš vartus, suprato, jog netrukus miestiečiai galės pasilinksminti, ir Baudolinas prie to prikišo nagus. Taigi, pasitaręs su Gvasku, Boidžiu ir Obertu iš Foro, suskubo ieškoti įtikimo švento Petro, kuriuo tapti pasisiūlė vienas iš pirmųjų miesto konsulų, Rudolfas Nebija, buvęs tinkamo stoto. Jie sugaišo dar pusvalandį ginčydamiesi, ar apsireiškęs šventasis turėtų laikyti rankoje kryžių, ar garsiuosius raktus, galų gale apsistojo prie kryžiaus, nes jį prieblandoje kur kas lengviau įžiūrėti.

Baudolinas sukiojosi netoli vartų, įsitikinęs, kad mūšio nebus, nes kas nors tuoj išnirs iš tunelio su naujiena apie dangaus pagalbą. Tikrai, praėjus tiek laiko, kiek truko sukalbėti tris *Tėve mūsų*, *Sveika, Marija* ir *Garbė Dievui Tėvui*, anapus miesto mūrų pasigirdo baisus triukšmas, ir, kaip visiems pasirodė, nežemiškas balsas suriko: „Mano ištikimieji aleksandriečiai, pavojus, pavojus!“, o žemiškų balsų choras jam tuoj paantrino: „Tai šventas Petras, o stebukle, stebukle!“

Tačiau viskas pakrypo kitaip, nei planuota. Kaip vėliau paaiškino Baudolinui, Ditpoldas su savo vyrais buvo sučiuptas ir visi puolė įtikinėti, kad jiems pasirodė šventas Petras. Kitas gal ir būtų patikėjęs, tik ne Ditpoldas, puikiai žinojęs, kas jam pranešė apie tunelį, ir, nors kvailas, suprato, jog Baudolinas iš jo pasišaipė. Jis išsilaisvino iš savo sargybinių, puolė į artimiausią skersgatvį rėkdamas kaži ką taip garsiai, kad niekas nesuprato, kokia kalba, ir prieblandoje pamanė, kad jis yra vienas iš miestiečių. Ta-

čiau kai atsidūrė ant mūrų, tapo akivaizdu, kad kreipiasi į apsiautusiuosius miestą, siekdamas juos perspėti apie spąstus, nežinia, ką norėdamas apsaugoti, nes neatidarius vartų stovėjusieji už jų negalėjo patekti vidun, taigi niekuo nerizikavo. Tačiau jam tai buvo nė motais, Ditpoldas buvo toks kvailas, taigi ir pašėlusiai drąsus, kad stovėjo ant miesto mūrų, mojuodamas kardu ir mesdamas iššūkį visiems aleksandriečiams, kurie pagal apgulties taisykles negalėjo leisti priešui užlipti ant miesto mūrų, tegul ir iš miesto pusės; be to, tik nedaugelis žinojo apie paspęstas žabangas, kiti matė tik lyg niekur nieko po savo namus vaikštinėjantį alemaną. Todėl kažkas pasirūpino įsmeigti ietį Ditpoldui į nugarą ir nustumti jį lauk nuo mūrų.

Matydamas savo numylėtąjį draugą be dvasios garmantį bokšto papėdėn, skausmo apakintas Spiros vyskupas įsakė pulti. Aleksandriečiai gal būtų pasielgę kaip visados – nuo įtvirtinimų kovęsi su apsiautėjais, tačiau dabar, priešui artinantis prie vartų, pasklido gandas, kad šventas Petras pasirodė norėdamas išgelbėti miestą iš apsiausties ir jis vadovaus pergalingai kovai už miesto sienų. Be to, Trotis sumanė turėti iš šio nesusipratimo naudos ir netikrąjį šventą Petrą pasiuntė pro vartus pirmą, o paskui jį nuskubėjo kiti.

Žodžiu, Baudolino prasimanymas, turėjęs aptemdyti apsiautėjų protus, aptemdė apsiaustųjų galvas: aleksandriečiai, apimti nenusakomo įtūžio ir kovos apžavų, kaip žvėrys kovėsi su imperijos kariais, bet taip padrikai, nusižengdami visoms karo meno taisyklėms, kad Spiros vyskupas su savo riteriais sutrikę pasitraukė, o kartu su jais ir stūmusieji arbaletininkų genujiečių bokštelius, palikdami šiuos ties nelemtaisiais krūmais. Aleksandriečiams tai buvo kvietimas puoton: Anzelmas Medičis su savo pjačenciečiais puolė į tunelį, dabar jau vedusį teisinga linkme, ir išniro genujiečiams iš užnugario su būriu narsuolių, nešusių ietis su degančios dervos kamuoliais ant smaigalių. Genujiečių bokšteliai suliepsnojo kaip skiedros krosnyje. Arbaletininkai bandė nušokti žemėn, bet vos ją paliesdavo, aleksandriečiai imdavo vanoti juos kuoko-

mis per galvas, vienas iš bokštelių pirma pasviro, paskui nuvirto svaidydamas liepsnas ant vyskupo raitininkų, žirgai tarsi pašėlo ir visai sujaukė imperijos kariuomenės gretas, o pėstieji dar padidino netvarką, eidami per raitininkų gretas ir šaukdami, kad artinasi pats šventas Petras, gal net šventas Paulius, o kai kas matė ir šventą Sebastijoną su šventu Tarcizijum, žodžiu, visas krikščionių olimpas stojo nekenčiamo miesto pusėn.

Naktį į gedinčią imperatoriaus stovyklą atnešė Spiros vyskupo kūną – bėgantį jį nukovė į nugarą. Frydrichas liepė pakviesti Baudoliną ir paklausė, kaip jis susijęs su šia istorija ir ką apie ją žinąs, ir Baudolinas troško prasmegti kiaurai žemę, nes tą vakarą žuvo daug šaunių *milites,* taip pat ir Anzelmas Medičis iš Pjačencos, galvas padėjo daug narsių karvedžių ir vargšų pėstininkų, o viskas per jo gudrų planą, turėjusį viską išspręsti taip, kad niekam nė plaukas nuo galvos nenukristų. Jis puolė Frydrichui po kojų ir papasakojo visą tiesą sakydamas, kad manė suteikęs jam gerą progą nutraukti apsiaustį, bet paskui viskas, deja, įvyko taip, kaip įvyko.

– Vargas man, tėve, – tarė, – bjauriuosi krauju ir norėjau išsaugoti nesuteptas rankas bei išvengti naujų mirčių, o sukėliau baisias skerdynes, visos tos mirtys kris ant mano sąžinės!

– Kad tave kur devynios, arba tą, kuris sugriovė visą planą, – atsakė Frydrichas, kuris atrodė labiau susikrimtęs, nei supykęs, – nes toji proga – tik niekam to nesakyk – tikrai man būtų pravertusi. Gavau naujų žinių, lygos kariuomenė traukia mūsų link, gal jau rytoj teks kautis dviem frontais. Tavo šventas Petras galėjo įtikinti karius, bet dabar jų žuvo per daug ir mano baronai reikalauja keršto. Jie sako, kad pats laikas pamokyti miesto gynėjus, reikėjo juos pamatyti, kai išėjo šiapus mūrų, mat jie daug labiau sulysę už mus ir tai buvo jų paskutinis pasispardymas.

Atėjo Didysis šeštadienis, oras įšilo, laukai sužibo gėlėmis, o medžiai džiugiai sulapojo. Visi vaikščiojo liūdni it per šermenis, imperijos kariai dėl to, kad visi kalbėjo, jog reikia pulti, tačiau niekas nenorėjo to daryti, aleksandriečiai dėl to, kad ypač po pas-

kutiniojo išpuolio jų sielos jau sklandė septintame danguje, o pilvai nukaro iki kelių. Tuomet nenuilstantis Baudolino protas vėl ėmėsi darbo.

Jis raitas leidosi prie miesto mūrų, ten jį pasitiko rūškani Trotis, Gvaskas ir kiti vadai. Jie irgi žinojo apie besiartinančius lygos būrius, tačiau iš patikimų šaltinių taip pat žinojo, kad miestai tarpusavy nesutaria ir nėra tikri, ar verta pulti Frydrichą.

– Pone Niketai, gerai įsiklausykite, tai labai subtilu, o bizantiečiai gal nėra tokie subtilūs, kad suprastų: viena yra gintis, kai tave apsiaučia imperatoriaus kariauna, visai kas kita – pulti pačiam. Kitaip sakant, jei tėvas lupa tave diržu, turi teisę bandyti jį sučiupti, kad išplėštum iš rankos, tai yra gynyba, bet jei tu pakelsi ranką prieš savo tėvą, tai jau bus tėvažudystė. O jei kartą galutinai liausiesi gerbti Šventosios Romos imperatorių, kas pajėgs sujungti Italijos miestus? Pone Niketai, suprantat, jie, nors ir ką tik sutriuškinę Frydricho pulkus, vis dar pripažino jį savo vieninteliu valdovu, kitaip sakant, nenorėjo, kad jis painiotųsi jiems po kojomis, bet vargas, jei jo nė būti nebūtų: jie nugalabytų vienas kitą net nesupaisydami, gerai ar blogai elgiasi, nes galiausia gėrio ir blogio matmuo yra vienas – imperatorius.

– Taigi, – tarė Gvaskas, – būtų geriausia, jei Frydrichas paskubėtų nutraukti Aleksandrijos apsiaustį, ir tuomet, būk tikras, miestai leis jam žygiuoti Pavijon.

Bet kaip jam padėti išsaugoti garbę? Ženklas iš dangaus jau išbandytas, aleksandriečiai galėjo džiaugtis, tačiau ir vėl viskas grįžo į pradžios tašką. Gal mintis apie šventą Petrą buvo per daug iškili, pareiškė Baudolinas, be to, regėjimas ar apreiškimas yra tai, kas kartu yra ir nėra, todėl kitą dieną lengva paneigti. Pagaliau, ar verta trukdyti šventuosius? Tie samdyti kareiviai netikėjo nė pačiu Visagaliu, vienintelis dalykas, kuo tikėjo, tai sotus pilvas ir stačias kotas...

– Klausyk, – tarė Galjaudas pažerdamas išminties, kuria, kaip žinoma, Viešpats apdovanoja prastus žmones, – klausyk, tegul

imperijos kariai sugauna vieną mūsų karvę ir randa ją tokią prisiputusią grūdų, kad pilvas kone sprogtų. Tada Barbarosa su saviškiais pamanys, kad mes dar turime gana maisto ir galime tverti *sculasculorum*, galiausia ir patys ponai su kareiviais pasakys: žygiuokim namo, nes ir ateinančias Velykas teks čia sutikti...

– Dar niekada negirdėjau tokios kvailystės, – tarė Gvaskas, o Trotis jam pritarė, pridėdamas ir pasukdamas pirštu apie smilkinį, tarsi sakydamas, kad senis visai nukvako.

– O jei dar būtų likusi bent viena gyva karvė, jau seniai būtume ją žalią suvalgę, – pridūrė Boidis.

– Ne todėl, kad tai pasakė mano tėvas, bet mintis visai neprasta, – tarė Baudolinas. – Gal užmiršote, viena karvė dar yra, tai Galjaudo Rozina. Visa bėda, ar net iššlavę visus miesto kampus sugebėsite surinkti tiek grūdų, kad sprogtų gyvulio pilvas.

– Visa bėda, ar aš tau duosiu tą gyvulį, gyvuly, – šoko Galjaudas, – nes tam, kad suprastų, jog ji pilna grūdų, imperatoriaus kariai turės ne tik ją rasti, bet ir paskersti, o savosios Rozinos mes nenudobėme tik todėl, kad ji mums kaip duktė, kurios Viešpats mums pagailėjo, todėl jos niekas tenedrįsta paliesti, jau verčiau tegul paskerdžia tave, nes tu nebuvai namie trisdešimt metų, o ji visada su mumis buvo ir nesiaikštijo.

Gvaskas ir kiti, dar prieš akimirką galvoję, kad ši mintis verta tik bepročio, vos Galjaudas jai pasipriešino, iškart suprato, kad geriau nė nesugalvosi, ir iš kailio nėrėsi, norėdami įtikinti senolį, jog į nelaimę patekusiam miestui reikia jo karvės aukos, o Baudolinas negali jos atstoti, nes paskerstas Baudolinas nieko neįtikintų, o pamatęs paskerstą sočią karvę Barbarosa gal dar nutrauks apsiaustį. Grūdų pertekliaus nėra, bet šen ir ten paieškojus būtų galima rasti tiek, kad prikimštume Roziną, nesismulkindami, mat skrandyje sunku atskirti grūdus nuo pelų ir nereikia rūpintis pašalinti prūsokus ar tarakonus, nes karo metu su jais kepama netgi duona.

– Baudolinai, – tarė Niketas, – ar tik nenori man pasakyti, kad priėmėte už gryną pinigą tokias kvailystes.

– Ne tik mes priėmėme jas už gryną pinigą, bet, kaip pamatysi, tą patį padarė ir imperatorius.

Viskas įvyko kaip suplanuota. Apie trečią Didžiojo šeštadienio valandą visi miesto konsulai ir iškiliausi Aleksandrijos vyrai susirinko po stogine, kur gulėjo tokia liesa ir leisgyvė karvė, kad liesesnę sunku ir įsivaizduoti: oda nutriušusi, kojos kaip šakaliukai, tešmuo tarsi ausys, o ausys tarsi speniai, akys nudelbtos, ragai nuknebę, labiau griaučiai, nei kūnas, panašesnė į galvijo šmėklą nei į patį galviją, tikra Totentanco karvė, meiliai sergima Baudolino motinos, tvirtinusios, kad verčiau jai baigti savo kančias sočiai priėdusiai, taigi net laimingesnei už savo šeimininkus.

Greta stovėjo maišai grūdų, sušluotų iš visų pakampių, o Galjaudas kišo juos vargšui gyvuliui prie snukio, ragindamas ėsti. Bet karvė jau žvelgė į pasaulį iš sopulingo nuotolio, pamiršusi, ką reiškia gromuliuoti. Todėl galų gale vieni savo noru puolę pagalbon tvirtai suėmė jos kojas, kiti – galvą, o treti jėga pražiodę snukį ir jai silpnai mykiant bei priešinantis kišo grūdus į gerklę, kaip penimos žąsys. Paskui, gal iš savisaugos, o gal prisiminęs geresnius laikus gyvulys pradėjo liežuviu šlamšti visas tas Dievo gėrybes ir pamažu, savo valia, o kartu padedamas susirinkusiųjų, jas ryti.

Tas šėrimas nedžiugino ir ne kartą visiems atrodė, kad Rozina tuoj atiduos Viešpačiui savo gyvulišką sielą, nes ėdė stenėdama, tarsi veršiuotųsi. Bet pamažu gyvybės jėga pergalėjo, karvė pakilo ant visų keturių kojų ir toliau šlamštė pati, kišdama snukį tiesiog į prieš ją sustatytus maišus. Pagaliau prieš visų akis radosi labai keista karvė, liūdna ir baisiai liesa, su kyšančiais nugaros kaulais, kurie tarsi veržėsi lauk iš juos aptempusios odos, ir didžiuliu, apvalainu, pritvinkusiu, įtemptu pilvu, tarsi ten būtų dešimt veršiukų.

– Nepavyks, tikrai nepavyks, – purtė galvą Boidis žiūrėdamas į tą liūdną stebuklą, – net ir kvailas supras, kad tas gyvulys visai neriebus, o tik prikimšta gaišena...

– O net jei pamanytų, kad ji išties įmitus, – tarė Gvaskas, – ar

nesukirbės mintis, kodėl šeimininkas vis dar gano ją pievoje, rizikuodamas netekti gyvybės ir turto?

– Bičiuliai, – tarė Baudolinas, – nepamirškite, tie, kurie ją suras, kad ir kas jie būtų, taip išbadėję, jog nežiūrės, kad ji vienur stora, kitur liesa.

Baudolinas sakė tiesą. Apie devintą valandą Galjaudas išėjo pro vartus į pievą vos už pusės mylios nuo miesto mūrų ir netrukus iš miško išniro būrys čekų, akivaizdžiai susiruošusių medžioti paukščių, tarsi apylinkėse jų dar būtų likę. Pamatę karvę, netikėdami savo akimis puolė prie Galjaudo, šis nieko nelaukdamas pakėlė rankas ir davėsi kartu su karve nuvelkamas į stovyklą. Aplink juos netruko susirinkti minia kareivių įdubusiais skruostais ir išsprogusiomis akimis, ir vargšė Rozina buvo tučtuojau paskersta vieno iš komiečių, kuris savo darbą tikrai išmanė, nes tai padarė vienu dūriu, ir nespėjus nė amen ištarti gyva karvė griuvo negyva. Galjaudas raudojo tikromis ašaromis, ir tas vaizdelis visus įtikino.

Kai perrėžė gyvulio pilvą, atsitiko tai, kas ir turėjo atsitikti: visas greitosiom sukištas ėdalas išvirto žemėn dar nesuvirškintas ir niekam nekilo abejonių, kad čia – grūdai. Nuostaba buvo tokia didelė, jog užgožė alkio jausmą, kuris vis dėlto nenustelbė blaivaus proto: tai, kad apgultame mieste net karvės gali šitaip prisiėsti, prieštaravo visiems žmonių ir dievo dėsniams. Vienas karininkas iš išbadėjusiųjų būrio sugebėjo numaldyti savo instinktus ir nutarė apie stebuklą pranešti vadams. Netrukus žinia pasiekė imperatoriaus ausis, kur greta jo stovėjo abejingas Baudolinas, bet viduje kunkuliuodamas iš nekantrumo, kaip toliau klostysis reikalai.

Rozinos palaikai, ryšulys su iš jos vidurių išvirtusiais grūdais ir surakintas Galjaudas buvo pristatyti Frydrichui. Negyva, perrėžta pusiau karvė nebeatrodė nei riebi, nei liesa, o įstabiausias dalykas buvo tik ėdalas, tas, kuris dar buvo likęs jos pilve ir kuris išsiveržė lauk. Tą ženklą Frydrichas įvertino deramai ir iškart paklausė sodiečio:

– Kas tu, iš kur esi ir kieno ši karvė?

Galjaudas, nors nesuprato nė žodžio, atsakė taisyklinga Palėjos tarme: nežinau, nebuvau, nemačiau, atsitiktinai ėjau pro šalį, tą karvę matau pirmą kartą, dar daugiau, jei man nebūtum pasakęs, nė nežinočiau, kad čia – karvė. Aišku, Frydrichas irgi nieko nesuprato ir kreipėsi į Baudoliną:

– Tu supranti tą gyvulių kalbą, tad pasakyk, ką jis čia vapa.

Baudolinas persimeta žodžiu kitu su Galjaudu, paskui verčia:

– Jis sako, kad apie karvę nieko nežino, vienas turtingas kaimietis iš miesto davė ją nuvesti į ganyklą, tai ir viskas.

– Po velnių, ta karvė pilna grūdų, taigi paklausk, kaip šitai galėjo atsitikti?

– Jis sako, kad visos karvės, paėdusios ir dar nespėjusios suvirškinti, yra pilnos to, ką suėdė.

– Pasakyk jam, kad gana apsimesti kvailiu, nes pakabinsiu už kaklo ant šakos! Ar tame mieste, toje plėšikų irštvoje, visos karvės šeriamos grūdais?

Galjaudas į tai:

– *Per mancansa d'fen e per mancansa d'paja, a mantunuma er bestii con dra granaja... E d'iarbion...*

Baudolinas verčia:

– Sako, kad ne, tačiau dėl apsiausties labai trūksta šieno. Be to, čia ne vien grūdai, yra ir sausų *arbioni.*

– *Arbioni*?

– *Erbse, pisa*, žirnelių.

– Po paraliais, atiduosiu jį sukapoti savo sakalams, sudraskyti šunims, ką reiškia, kad nėra šieno, bet gausu grūdų ir žirnelių?

– Jis sako, kad mieste žmonės išskerdė visas karves, mat jos suėdė visą šieną, ir dabar gali valgyti kepsnius iki pasaulio pabaigos, taigi jie gali valgyti mėsą ir jiems nereikia duonos, juolab džiovintų žirnių, todėl dalį sukauptų grūdų atiduoda karvėms, sako, kad ten ne taip kaip čia, kur visko pilna, ten jiems tenka suktis kaip išmano, nes jie tik vargšai apgultieji. Sako, todėl jam ir davė nuvesti karvę, kad ši galėtų paėsti žolės, nes vien grūdai jai kenkia, mat gali atsirasti kirminų.

– Baudolinai, ar tiki tuo, ką kalba tas nevidonas?

– Aš verčiu tai, ką jis sako, bet kiek prisimenu iš vaikystės, abejoju, kad karvėms patiktų ėsti grūdus, tačiau ši – pilna to jovalo ir sunku paneigti, ką mato akys.

Frydrichas paglostė sau barzdą, plačiai atsimerkė ir įsistebeilijo į Galjaudą.

– Baudolinai, – tarė, – man atrodo, šį vyrą jau esu matęs prieš daugelį metų. Ar tu jo nepažįsti?

– Tėve, šiek tiek pažįstu šių kraštų žmones. Tačiau dabar svarbiausia ne sužinoti, kas šis vyras, o išsiaiškinti, ar tikrai ten, mieste, yra tiek karvių ir grūdų. Jei nori žinoti mano nuomonę, gal jie siekia tave apgauti ir prikimšo paskutinę likusią karvę paskutiniais turimais grūdais.

– Gera mintis. Man tai nebūtų atėję galvon.

– Jūsų švenčiausioji didenybe, – įsikišo Monferato markgrafas, – nereikia manyti tuos sodiečius esant protingesnius, nei jie iš tikro yra. Manau, matome akivaizdų įrodymą, kad miestas labiau apsirūpinęs maistu, nei mes galvojome.

– Ak taip, taip, – vienu balsu pritarė kiti didikai ir Baudolinas pagalvojo dar niekada nematęs tiek vienoje vietoje susirinkusių sukčių, kurių kiekvienas puikiai žinojo apie kito suktybę. Tai patvirtino, jog apsiaustis visiems jau buvo nebepakeliama.

– Taigi manau, kaip ir turėčiau manyti, – diplomatiškai ištarė Frydrichas. – Priešų kariuomenė spaudžia iš užnugario. Užėmę Roboretą neišvengtume susidūrimo su kita kariauna. Negalime tikėtis užimti miestą ir įsitvirtinti už jo mūrų, kurie taip netikusiai pastatyti, kad žeistų mūsų garbę. Taigi, mano ponai, šitaip nusprendėme: paliksime šitą varganą miesteliūkštį varganiems jo karviaganiams ir pasiruošime kitai kovai. Tegul bus duoti reikiami įsakymai.

Paskui, išėjęs iš valdovo palapinės, kreipėsi į Baudoliną:

– Siųsk tą senį namo. Jis tikras melagis, bet jeigu karčiau visus melagius, tavęs jau seniai nebūtų šiame pasaulyje.

– Mano tėve, skubėk namo, tau pasisekė, – pro dantis iškošė Baudolinas, išlaisvindamas Galjaudą, – ir pasakyk Featrociui, kad lauksiu jo šįvakar ten, kur sutarėm.

Frydrichas skubėjo. Nesiruošė vynioti palapinių, ir stovykla atrodė kaip apgulėjų paliktas sąvartynas. Jis išrikiavo vyrus ir įsakė viską padegti. Vidurnaktį kariuomenės avangardas jau žygiavo Marengo laukų link. Tolumoje, Tortonos kalvų papėdėje, žybčiojo laužai: ten laukė lygos kariuomenė.

Paprašęs imperatoriaus leidimo, Baudolinas nujojo Salės kryptimi, kur kryžkelėje rado belaukiantį Trotį su dviem Kremonos konsulais. Kartu jie nujojo dar apie mylią, kol pasiekė lygos priešakinį postą. Ten Trotis pristatė Baudoliną lygos kariuomenės vadams – Ezelinui iš Romano ir Anzelmui iš Dovaros. Paskui įvyko trumpas pasitarimas, kuris pasibaigė rankos paspaudimu. Atsisveikinęs su Tročiu (gražus planas, dėkui, ne, tai tau dėkui), Baudolinas nuskubėjo pas Frydrichą, laukusį laukymės pakraštyje.

– Tėve, viskas sutvarkyta. Jie nepuls. Neturi tam nei noro, nei drąsos. Mes žygiuosime pro šalį, o jie pasveikins tave kaip savo valdovą.

– Iki kito susidūrimo, – sumurmėjo Frydrichas, – nes kariuomenė pavargusi, taigi kuo greičiau įsikursime Pavijoje, tuo bus geriau. Eime.

Aušo ankstyvas Šventų Velykų rytas. Jei Frydrichas būtų atsisukęs, būtų iš tolo pamatęs Aleksandrijos miesto mūrus, nutviekstus aukštyn kylančių liepsnų. Kaip buvo norėjęs ir numatęs Baudolinas. Jis žinojo degant imperatoriaus kariuomenės karo mašinas ir palapines, bet mieliau įsivaizdavo šokant ir dainuojant aleksandriečius, švenčiančius pergalę ir taiką.

Nujoję mylią, sutiko lygos avangardą. Raitininkų būrys prasiskyrė, sudarydamas tarsi du sparnus, tarp kurių pražygiavo imperatoriaus kariai. Ir sunku buvo suprasti, ar taip pasielgta norint juos pasveikinti, ar siekiant išvengti susidūrimo – juk niekada nežinia. Kai kurie iš lygos karių iškėlė ginklus ir galėjai tai palaikyti

sveikinimo ženklu. O gal tai buvo bejėgiškumo mostas ar grasinimas. Įpykęs imperatorius dėjosi jų nepastebintis.

– Nesuprantu, – tarė, – jaučiuosi, lyg bėgčiau, o jie gerbia mane ginklu. Baudolinai, ar aš teisingai elgiuosi?

– Teisingai, mano tėve. Pasiduodi ne daugiau už juos. Iš pagarbos tau jie nenori su tavim susikauti atvirame lauke. O už šią pagarbą privalai būti jiems dėkingas.

– Ji man priklauso, – užsispyrusiai tarė Frydrichas.

– Jei manai, kad ji tau priklauso, džiaukis, kad tau ją rodo. Ko tada verkšleni?

– Nieko, kaip visada tavo tiesa.

Aušant tolimame slėnyje ir ant artimiausių kalvų išvydo pagrindines priešininkų kariaunos pajėgas. Ji skendėjo lengvame rūke ir vėl buvo sunku suprasti, ar iš atsargumo šalinosi imperatoriaus kariuomenės, supdama ją iš tolo, ar grėsmingai spaudėsi artyn. Miestų lygos kariauna traukė mažais būreliais, čia palydėdama žygiuojančią imperatoriaus kariuomenę kelio atkarpa, čia sustodama ant kalvos ir stebėdama, kaip ji žygiuoja, čia tarytum bėgdama nuo jos. Tvyrojo slogi tyla, trikdoma tik žirgų kanopų kaukšėjimo ir kareivių žingsnių. Blyškioje ryto šviesoje tai ant vienos, tai ant kitos viršūnės nuvingiuodavo dūmų juosta, tarsi vienas būrys nuo kalvų žalumoje pasislėpusių bokštų duotų ženklus kitam.

Tąkart Frydrichas pavojingą žygį nutarė pakreipti savo naudai: liepė iškelti vėliavas ir oriflamas ir pražygiavo kaip cezaris Augustas, nugalėjęs barbarus. Šiaip ar taip, jis pražygiavo lyg visų tų maištaujančių miestų, tą naktį galėjusių jį sunaikinti, tėvas.

Jau Pavijos kelyje pasikvietė Baudoliną.

– Koks buvai sukčius, toks ir likai, – tarė. – Bet turėjau rasti dingstį pasitraukti iš tos balos. Atleidžiu tau.

– Už ką, tėve?

– Žinau, už ką. Bet nemanyk, jog atleidau tam bevardžiam miestui.

– Jis turi vardą.

– Neturi, nes aš jo nekrikštijau. Anksčiau ar vėliau man teks jį sugriauti.

– Negreit.

– Taip, negreit. Ir neabejoju, kad iki to laiko dar daug prasimanysi. Tą pat naktį turėjau suprasti, kad veduosi namo apgaviką. Beje, prisiminiau, kur kitados mačiau aną vyrą su karve!

Baudolino žirgas pasibaidė, šiam teko įtempti vadžias ir kiek atsilikti, tad Frydrichas nebegalėjo jam pasakyti, ką prisiminęs.

15.

BAUDOLINAS LENJANO MŪŠYJE

Pasibaigus apsiausčiai, Frydrichas, iš pradžių pajutęs palengvėjimą, pasitraukė į Paviją, tačiau nesijautė laimingas. Prasidėjo blogi metai. Pusbrolis Henrikas Liūtaširdis kėlė rūpesčių Vokietijoje, Italijos miestai, kaip visados, maištavo ir apsimesdavo nieko nepastebintys kiekvieną sykį, kai jis kėsindavosi sugriauti Aleksandriją. Turėjo pernelyg mažai karių, pastiprinimas iš pradžių neatėjo, o kai atėjo, pasirodė esąs per menkas.

Baudolinas jautėsi mažumą kaltas dėl tos istorijos su karve. Tiesa, jis neapgavo imperatoriaus: tiesiog laikėsi pasiūlytų žaidimo taisyklių, tačiau abu vengė žiūrėti vienas kitam į akis, kaip vaikai, kartu surezgę išdaigą, dėl kurios abiem dabar buvo gėda. Baudoliną sujaudino kone vaikiškas Frydricho sutrikimas, nors šio plaukai jau buvo pradėję žilti, bet pirmiau už šiuos ugninių atšvaitų neteko gražioji jo vario spalvos barzda.

Kuo toliau, tuo karščiau Baudolinas mylėjo savo įtėvį, kuris nesiliovė sapnavęs apie imperiją ir vis labiau rizikavo prarasti savo žemes kitapus Alpių, kad suvaldytų Italiją, nors nebepajėgė jos išlaikyti. Tad vieną dieną pagalvojo, kad iš tokios padėties, kokioje atsidūrė Frydrichas, kunigo Jono laiškas leistų imperatoriui išbristi iš Lombardijos pelkių nesijaučiant ką nors praradus. Žodžiu, kunigo laiškas savaip susisiejo su Galjaudo karve. Pabandė apie tai pasikalbėti, bet imperatorius buvo prastos nuotaikos ir atkirto turįs daug svarbesnių darbų nei seniokiški amžiną atilsį dėdės Oto prasimanymai. Paskui patikėjo jam kitą užduotį, todėl Baudolinas ją vykdydamas beveik metus turėjo zuiti pirmyn atgal per Alpes.

Baigiantis 1176 Viešpaties metams Baudolinas sužinojo, kad Frydrichas apsistojęs Kome, ir jau rengės jį tame mieste aplankyti. Tačiau kelionėje jam pranešė, kad imperatoriaus kariuomenė žygiuoja Pavijos link, tad jis pasuko į pietus, tikėdamasis susitikti su juo pusiaukelėje.

Gegužės pabaigoje jie pagaliau susitiko ties Olona, netoli Lenjano tvirtovės, kur tik prieš keletą valandų imperijos ir lygos kariuomenės per klaidą susikovė, nė viena iš jų nenorėdama stoti į mūšį, tačiau abi priverstos susikibti, kad neprarastų garbės.

Vos atvykęs prie stovyklos, Baudolinas pamatė pėstininką, lekiantį į jį su ilga ietimi rankose. Spustelėjo pentinais žirgą, mėgindamas jį parblokšti ir tikėdamasis, kad tas išsigąs. Išties, jis išsigando ir nuvirto, mataruodamas ore kojomis ir paleisdamas ietį. Baudolinas nusėdo nuo žirgo, pakėlė ietį, tas puolė rėkti jį nužudysiąs, atsistojo ir išsitraukė iš už diržo peilį. Bet rėkė jis Lodžio tarme. Baudolinas, jau įpratęs manyti, kad lodiečiai kaunasi imperatoriaus pusėje, ir, laikydamas jį per ieties nuotolį, nes atrodė pamišęs, sušuko:

– Skystaklyni, ko čia šoki, aš irgi už imperatorių!

O tas:

– Kaip tik dėl to ir noriu tave nudobti!

Čia Baudolinas prisiminė, jog dabar Lodis stojo lygos pusėn, ir pradėjo svarstyti: „Ką turėčiau daryti: gal jį nudurti, nes mano ietis ilgesnė už jo peilį? Bet dar niekada nesu nieko nužudęs!"

Todėl tik kyštelėjo ietį jam tarp kojų ir partiesė ant žemės, paskui prikišo smaigalį prie gerklės.

– *Dominus*, nežudyk, turiu septynis vaikus, be manęs jie rytoj mirs badu, – suriko lodietis, – paleisk mane, nieko bloga taviškiams tikrai nepadarysiu, matei, kaip lengva mane įveikti!

– Kad esi mulkis, matyti per vienos dienos kelio galą, bet jei tave taip paleisiu, dar prikrėsi šunybių. Maukis kelnes!

– Kelnes?

– Taigi paliksiu tave gyvą, bet keliausi mataruodamas kiaušiais. Pažiūrėsiu, ar išdrįsi grįžti mūšin, ar skuosi pas savo badmirius vaikus!

Priešas nusimovė kelnes ir leidosi laukais, šokinėdamas per dygliakrūmius ne tiek iš gėdos, kiek iš baimės, kad koks priešininkų riteris nepamatytų jo iš nugaros ir nepagalvotų, jog iš nepagarbos rodo užpakalį, ir nepamautų ant kuolo, kaip daro turkai.

Baudolinas džiaugėsi neprireikus nieko žudyti, bet prie jo jau artinosi kitas raitelis, apsirengęs pagal prancūzišką madą, taigi tikrai ne lombardas. Nusprendė pigiai nepasiduoti ir išsitraukė kardą. Raitelis prajojo pro šalį rėkdamas:

– Beproti, ką darai, argi nematai, mes jau patvarkėme jus, imperatoriaus šalininkus, verčiau keliauk namo!

Ir nujojo tolyn, palikęs jį ramybėj.

Baudolinas sėdo į balną svarstydamas kur link turėtų joti, nes tame mūšio lauke visai nebesusigaudė, – iki to meto buvo matęs tik apsiaustis, kur akivaizdu, kas šioje pusėje, o kas – kitoje.

Apjojo giraitę ir slėnio vidury išvydo iki šiol dar neregėtą dalyką: didelį atvirą vežimą, nudažytą raudonai ir baltai, jo viduryje ilgą vėliavėlėmis išpuoštą stiebą, o aplink šį vyrus su ilgais, tarsi angelų trimitais, gal jie buvo reikalingi kviesti į mūšį, ir neištvėrė nešūktelėjęs: „Čia tai bent!“ Akimirką pagalvojo patekęs pas kunigą Joną ar bent jau Sarandibą, kur kareiviai vykdavo į mūšį dramblių traukiamu vežimu, bet vežimą, kurį dabar regėjo, traukė jaučiai, nors jame sėdėjusieji atrodė kaip didikai ir niekas aplink jį nesikovė. Trimitininkai kartkarčiais spygtelėdavo ir tuoj liaudavosi, suabejoję, ar teisingai pasielgė. Kai kurie rodė į prie upės šurmuliuojančius žmones, puldinėjančius vieni kitus su tokiais riksmais, kad net mirusiuosius galėjo prikelti, kažkas bandė priversti jaučius sukti jų link, bet šie, ir šiaip gana užsispyrę, nė nesiruošė lįsti ton košėn.

– Ką man daryti, – svarstė Baudolinas, – gal turėčiau pulti į tų įsisiautėjusių vyrų tirštumą, bet jei jie nekalbės, nežinosiu, kurie iš jų priešai. O kol lauksiu, kad prakalbėtų, jie mane nužudys.

Taip jam besvarstant prijojo kitas raitininkas, gerai pažįstamas vyriausiasis rūmininkas. Vos jį atpažinęs, sušuko:

– Baudolinai, mes netekom imperatoriaus!

– O, Kristau, kaipgi netekote?

– Kažkas matė jį kaunantis it liūtą, apsuptą pėstininkų, šie varė jo žirgą link ana to miškelio tolumoje, paskui visi pradingo tarp medžių. Nujojome ten, bet jau nieko neberadome. Gal jam pasisekė pabėgti, tačiau į mūsų raitininkų pulką jis negrįžo...

– O kur tas mūsų raitininkų pulkas?

– Tai ir blogiausia: ne tik jis negrįžo į mūsų raitininkų pulką, bet nebėra ir paties pulko. Prakeikta diena, buvo tikros skerdynės. Iš pradžių Frydrichas su savo raitininkais puolė priešą, atrodė, kad ten tik pėstininkai, susibūrę apie štai aną katafalką. Bet tie pėstininkai atrėmė puolimą ir iš kažkur išniro lombardų kavalerija, taigi mūsiškiams teko gintis iš abiejų pusių.

– Netekote Šventosios Romos imperatoriaus! Ir taip ramiai sakai tai, kad tave kur devynios!

– Tu ką tik atvykai, nežinai, ką mums teko patirti! Kažkas sako matęs imperatorių krintant, o žirgas jį nuvilkęs su balnakilpėje įstrigusia koja!

– Ką dabar veikia mūsiškiai?

– Bėga, tik pažiūrėk štai ten: kas slepiasi miške, kas puola upėn, nes jau pasklido gandas, kad imperatorius mirė, ir kiekvienas dar mėgina pasiekti Paviją kaip išmanydamas.

– Ak, bailūs niekšai! Ar tikrai niekas nebeieško mūsų valdovo?

– Temsta, net ir tie, kurie dar kovėsi, jau nurimo, ką čia gali rasti, o dar nežinodamas, kur ieškoti?

– Ak, bailūs niekšai, – dar kartą ištarė Baudolinas, kuris, nors ir ne kovotojas, tačiau buvo narsios širdies.

Spustelėjo žirgą ir puolė iškėlęs kardą ten, kur ant žemės matėsi daugiausia lavonų, garsiai šaukdamas savo numylėtąjį įtėvį. Toje lygumoje ieškoti negyvėlio tarp daugybės kitų lavonų ir kviesti jį atsišaukti buvo toks beviltiškas žygis, kad paskutiniai sutikti lombardų būriai praleisdavo jį džiugiai sveikindami, palaikę kokiu atskubėjusiu jiems pagalbon rojaus šventuoju.

Ten, kur vyko žiauriausias mūšis, Baudolinas vartė suvirtusius kniūbsčius kūnus tikėdamasis, o kartu bijodamas menkoje prie-

blandoje išvysti savo brangiojo valdovo bruožus. Jis verkė ir jojo nežiūrėdamas kelio, todėl išniręs iš miškelio ko neatsitrenkė į didįjį jaučių traukiamą vežimą, pamažu jau paliekantį mūšio lauką.

– Ar nematėt imperatoriaus? – sušuko ašarodamas, praradęs protą ir santūrumą.

Sėdintys vežime prapliupę juoktis atšovė:

– Taip, ana ten krūmuose dulkino tavo seserį!

Vienas iš jų taip papūtė trimitą, kad pasigirdo nešvankus blerbimas.

Jie kalbėjo šaipydamiesi, tačiau Baudolinas dirstelėjo į nurodytus krūmus. Juose gulėjo krūvelė lavonų: trys kniūbsti ant vieno aukštielninko. Nuritino tuos tris, gulėjusius nugara į jį, o po jais pamatė Frydrichą, nuo kraujo raudona barzda. Iškart suprato, kad jis dar gyvas, nes iš pravertų lūpų pasigirdo silpnas gargimas. Viršutinė lūpa buvo prakirsta ir dar kraujavo, o per kaktą iki kairiosios akies ėjo plati žaizda. Suspaustais kumščiais, kiekviename laikydamas po durklą, ir, nors beveik praradęs sąmonę, sugebėjęs dar perverti tuos tris niekšus, puolusius jį pribaigti.

Baudolinas pakėlė jo galvą, nušluostė veidą, pašaukė vardu. Frydrichas atsimerkė ir paklausė, kur esąs. Baudolinas apčiuopomis tikrino, ar nėra daugiau žaizdų. Šis, palietus pėdą, tuoj suriko – gal žirgas tikrai kurį laiką jį vilko ir išsuko kulkšnį. Nesiliaudamas kalbinęs, o šiam vis klausiant, kur esąs, pastatė stačią. Frydrichas atpažino Baudoliną ir jį apkabino.

– Valdove ir tėve, – tarė Baudolinas, – dabar turi sėsti ant mano žirgo, negali vargintis. Mums teks keliauti apdairiai: nors jau tamsu, bet aplink slankioja lygos kariai ir telieka viltis, kad jie linksminasi kokiame nors kaime, nes, tenka pripažinti, šį kartą jie nugalėtojai. Bet gali būti ir tokių, kurie kur netoliese ieško savo kritusių draugų. Teks keliauti miškais ir griovomis, o ne keliais, į Paviją, kur dabar turėtų būti prisiglaudę taviškiai. Jodamas gali miegoti, pasirūpinsiu, kad nenukristum.

– O kas pasirūpins, kad tu eidamas neužmigtum? – paklausė Frydrichas šypsodamasis.

Ir pridūrė:

– Kai juokiuosi, man skauda.

– Tuomet tau viskas gerai, – atsakė Baudolinas.

Jie keliavo visą naktį, klupdami tamsoje: kliūdamas už šaknų ir žemų krūmų klupo ir žirgas, ir tik kartą tolumoje pamatė laužus, kuriuos apsuko plačiu lankstu. Einant Baudolinas kalbėjo, kad neužmigtų, o Frydrichas stengėsi neužsnūsti, kad padėtų jam neužmigti.

– Viskas baigta, – kalbėjo Frydrichas, – nepakelsiu šio pralaimėjimo gėdos.

– Tėve, tai buvo tik paprastas susidūrimas. Be to, visi tave laiko mirusiu, o tu pasirodysi kaip prisikėlęs Lozorius, ir tai, ką visi jau laikė pralaimėjimu, atrodys kaip stebuklas, vertas sugiedoti *Te Deum*.

Iš tiesų Baudolinas tik bandė paguosti sužeistą ir pažemintą senį. Tą dieną iškilo pavojus ne tik *rex et sacerdos*, bet ir visos imperijos autoritetui. Nebent Frydrichas vėl pasirodytų su nauja šlovės aureole. Baudolinas negalėjo nepagalvoti apie Oto pranašystes ir kunigo laišką.

– Tėve, – tarė, – iš to, kas atsitiko, privalai pagaliau išmokti vieną dalyką.

– Ko gi norėtum mane išmokyti, pone išminčiau?

– Teapsaugo mane Viešpats, turi mokytis ne iš manęs, o iš dangaus. Privalai įsiklausyti į vyskupo Oto žodžius. Italijoje kuo toliau eini, tuo labiau klimpsti, negali būti imperatorius ten, kur yra ir popiežius, visada pralaimėsi kovoje su tais miestais, nes nori juos priversti laikytis tvarkos, kuri yra dirbtinis dalykas, bet jie nori gyventi netvarkoje, nes ta jiems prigimta, arba, kaip pasakytų Paryžiaus filosofai, yra *yle*, pirmapradžio chaoso būvis. Turėtum keliauti į rytus, už Bizantijos, ir nešti savo imperijos vėliavas į krikščionių žemes anapus klaidatikių karalysčių, o paskui susivienyti su vieninteliu tikru *rex et sacerdos*, kuris ten karaliauja nuo Karalių laikų. Tik su juo susijungęs, arba kai jis prisieks tau savo pavaldumą, galėsi grįžti į Romą ir elgtis su popiežium kaip su

savo virėjo padėjėju, o su Prancūzijos ir Anglijos karaliais kaip su savo arklininkais. Tik tada šiandieniai tavo nugalėtojai vėl ims tavęs bijoti.

Frydrichas jau buvo pamiršęs Oto pranašystes ir Baudolinui teko jas priminti.

– Ir vėl tas kunigas? – paklausė. – Ar jis tikrai gyvena? Kur? Kaip galiu eiti jo ieškoti su visa savo kariuomene? Tapčiau Frydrichu Pamišėliu ir tokį mane prisimintų per amžius.

– Ne, jei visas krikščioniškųjų karalysčių raštines, taip pat ir Bizantijos, pasiektų laiškas, kurį kunigas Jonas parašė tau, tik tau vienam, pripažindamas tave vieninteliu sau lygiu valdovu ir kviesdamas sujungti jūsų valdas.

Baudolinas, mokėjęs kunigo Jono laišką beveik atmintinai, pradėjo jį skaityti nakties tamsoje, paaiškindamas, kas toji brangiausia pasaulyje relikvija, kurią kunigas jam atsiuntęs skrynioje.

– Kur tas laiškas? Turi jo nuorašą? Ar tik ne pats jį parašei?

– Tik perrašiau gražia lotynų kalba, pridurdamas pamirštus dalykus, kuriuos išminčiai seniai žinojo ir apie kuriuos kalbėjo, tik niekas jų neklausė. Bet viskas, kas parašyta tame laiške, tikra kaip Šventas Raštas. Jei nori, pasakysiu, kad mano ranka tik užrašė adresą, tarytum jis būtų siųstas tau.

– Ir tas kunigas, kaip jį vadini, galės man duoti Gradalį, į kurį surinktas mūsų Viešpaties kraujas? Išties tai būtų paskutinis šventas patepimas... – sumurmėjo Frydrichas.

Tą naktį buvo nulemtas ne tik Baudolino, bet ir jo imperatoriaus likimas, nors nė vienas iš jųdviejų dar gerai nesuprato, kas jų laukia.

Taip svaičiodami apie tolimąją karalystę auštant prie vandens pilno griovio jie aptiko iš mūšio lauko pabėgusį žirgą, neberandantį kelio atgal. Kelionė į Paviją dviem žirgais, net ir šalutiniais takais, tapo daug spartesnė. Keliaudami jie sutikdavo būrelius besitraukiančių imperijos karių, pažinę savo valdovą šie netverdavo džiaugsmu. Kadangi buvo apiplėšę kaimus, per kuriuos ke-

liavo, turėjo kuo jį pamaitinti, o paskui nuskubėdavo pirmyn perspėti kitų, ir po dviejų dienų Frydrichas, aplenktas džiugios žinios, sustojo prie Pavijos vartų, kur pasitempę jo laukė iškiliausi miesto vyrai ir kariai, vis dar netikėdami savo akimis.

Ten buvo ir Beatričė, vilkinti gedulo drabužius, nes jai jau buvo pranešta apie vyro mirtį. Už rankų ji laikė abu savo sūnus: Frydrichą, dvylikametį, bet atrodžiusį perpus mažesnį, ir Henriką, kuris buvo paveldėjęs visą tėvo stiprybę, tačiau tą dieną sutrikęs verkė ir be paliovos klausinėjo, kas atsitikę. Beatričė iš tolo pamatė Frydrichą ir kūkčiodama puolė jo pasitikti ir karštai apsikabino. Kai jis pasakė, kad liko gyvas tik Baudolino dėka, ji suvokė, kad šis irgi ten, išraudo, paskui išblyško, pravirko ir pagaliau ištiesė ranką tiek, kad paliestų bent jo krūtinę, melsdama dangų atlyginti jam už jo žygį ir vadindama sūnum, draugu, broliu.

– Pone Niketai, tą pat akimirką supratau, kad išgelbėdamas savo valdovo gyvybę atlyginau turėtą skolą, – tarė Baudolinas. – Bet kaip tik todėl nebegalėjau mylėti Beatričės. Ir supratau, kad jos nebemyliu. Tai buvo tarsi užsitraukusi žaizda, regėdamas ją jutau malonius prisiminimus ir jokio virpulio, jaučiau, kad galiu būti greta jos ir nekentėti, pasitraukti nuo jos ir nejausti skausmo. Galbūt galutinai suaugau ir nurimo mano jaunystės aistros. Nejutau apgailestavimo, tik švelnų ilgesį. Jaučiausi kaip be atvangos burkavęs balandis, kurio meilės metas baigėsi. Reikėjo kilti, keliauti kitapus jūros.

– Iš balandžio virtai kregžde.

– Arba gerve.

16

ZOSIMAS APGAUNA BAUDOLINĄ

Šeštadienio rytą atėję Peveras ir Grilas pranešė, kad Konstantinopolyje pamažu grįžta tvarka. Ne dėl to, kad piligrimai jau patenkino plėšimo godulį, o todėl, kad jų vadai pagaliau sumojo juos pasisavinus daugybę vertingų relikvijų. Galėjai atleisti už taurę ar damasko šilko drabužį, tačiau relikvijas trūks plyš reikėjo išsaugoti. Taigi dožas Dandolas įsakė visas pavogtas brangenybes sunešti į Šventos Sofijos soborą, kad jos būtų tinkamai padalytos. Kitaip tariant, padalytos tarp piligrimų ir venecijiečių, tebelaukiančių atlygio už anų atplukdymą savo laivais. Kiekvienas daiktas turėjo būti įvertintas sidabru ir riteriai gauti keturias dalis, seržantai raitininkai – dvi, o seržantai pėstininkai – vieną. Nesunkiai galėjai įsivaizduoti, ką pasakys kareiviai, kuriems neskirta nieko.

Šnabždėtasi, kad Dandolo pasiuntiniai jau priglaudė keturis paauksuotus bronzos žirgus iš hipodromo, kad paskui išgabentų juos į Veneciją, ir visų nuotaika buvo slogi. Dandolas įsakė apieškoti visų rangų karius ir jų gyvenamąsias patalpas Peroje. Pas vieną grafo Sen Polio riterį rastas buteliukas. Nors tas dievagojosi, kad tai seniai išsivadėję vaistai, bet, pašildžius tarp delnų ir pakračius, jame suteliuskuodavo raudonas skystis – be jokios abejonės, ne kas kita, kaip kraujas iš perverto mūsų Viešpaties šono. Riteris rėkė sąžiningai nusipirkęs šią relikviją iš kažkokio vienuolio dar iki pradedant miestą plėšti, tačiau, kad ir kitiems būtų akivaizdu, kas laukia, buvo pakartas vietoje, su ant kaklo pakabintais skydu ir herbu.

– Po paraliais, jis atrodė kaip išverstakė menkė, – pasakojo Grilas.

Niketas liūdnai klausėsi tų naujienų, tačiau Baudolinas, sutrikęs, lyg būtų dėl to kaltas, nusuko kalbą kitur paklausdamas, ar jau galima išvykti iš miesto.

– Ten dar didelė maišatis, – atsakė Peveras, – ir reikia apdairos. Bet kur nori vykti, pone Niketai?

– Į Selimbriją – ten turime patikimų draugų, jie mus tikrai priims.

– Į Selimbriją – per daug sunku, – tarė Peveras, – ji rytuose, prie pat Ilgosios sienos. Kelionė net mulais truktų tris dienas, o dar daugiau, jei keliauji su nėščia moterim. Be to, pats pagalvok: keliaudamas per miestą su mulų vora atrodysi turtingas ir piligrimai aplips tave it musės.

Taigi mulai turėjo laukti už miesto, o miestą reikėjo pereiti pėsčiomis. Teks eiti palei Konstantino sieną šalinantis pakrantės, kur neabejotinai sukiojos daugiau žmonių, apsukti Švento Močio šventyklą ir pro Teodosijaus sieną išeiti prie Pego vartų.

– Sunku tikėtis, kad niekas jūsų iki tol nesulaikys, – tarė Peveras.

– Cha, – pridūrė Grilas, – gauti per galvą ilgai netruks, o pamačius visas tas moteris piligrimams seilės nutįs iki bambos.

Taigi, ruošiant jaunąsias moteris, buvo sugaišta dar viena diena. Vaidinimo su raupsuotaisiais pakartoti nebegalėjo, nes jau ir piligrimai buvo perpratę, kad mieste nėra raupsuotųjų. Reikėjo jas nutaškuoti, nupiešti ant veidų šašus, kad atrodytų kaip sergančios niežais ir nekiltų pagundos jas liesti. Be to, visi jie tris dienas turės kuo nors maitintis, nes tuščias maišas stačias nestovi. Genujiečiai paruošė pintines *scripilita* – žirnių miltų paplotėlių, plonų ir traškių, – liks tik juos sulaužyti, pabarstyti pipirais ir galėsi liežuvį nuryti, – skaniau ir už kraujinį jautienos kepsnį. Dar prikrovė didelių kvietinių papločių, iškeptų aliejuje, apibarstytų šalavijais, sūriu ir svogūnais.

Tie barbarų patiekalai Niketo nėmaž nedžiugino, o kad teko dar dieną palūkėti, nusprendė ją leisti ragaudamas Teofilo paruoštus skanėstus ir klausydamasis Baudolino apie jo nuotykius, visai netrokšdamas išvykti dabar, kai pats įdomumas, taip ir nesužinojęs istorijos baigties.

– Mano istorija dar labai ilga, – tarė Baudolinas, – tačiau aš keliausiu kartu. Konstantinopolyje nebeturiu ką veikti, kiekviena jo pakampė kelia bjaurius prisiminimus. Pone Niketai, tapai manuoju pergamentu, kur aš rašau jau pamirštus dalykus, tarsi ranka pati judėtų. Manau, kad tas, kuris pasakoja istorijas, visada privalo turėti klausytoją, tik taip gali jas papasakoti ir sau pačiam. Prisimeni, rašiau laiškus imperatorienei, bet ji negalėjo jų skaityti? Jei padariau kvailystę, leisdamas juos perskaityti savo draugams, tai tik todėl, kad kitaip mano laiškai būtų buvę beprasmiai. Tačiau tos akimirkos, kai mūsų su imperatoriene lūpos susilietė, to bučinio niekam nebūčiau drįsęs atskleisti, todėl ilgus metus slėpiau širdyje tą prisiminimą, kartais skanaudamas jį lyg tavąjį vyną su medumi, kartais jusdamas burnoje nuodų skonį. Tik išsipasakojęs tau pasijutau laisvas.

– Bet kodėl man tai pasakoji?

– Todėl, kad dabar, kai pasakoju, jau nebėra gyvo nė vieno, susijusio su mano istorija. Likau tik aš. Tu man reikalingas kaip oras, kuriuo kvėpuoju. Todėl keliausiu kartu su tavim į Selimbriją.

Vos užsigydęs mūšyje prie Lenjano patirtas žaizdas, Frydrichas pasikvietė Baudoliną ir imperatoriaus kanclerį Kristianą iš Buko. Turint rimtų ketinimų pasinaudoti kunigo Jono laišku, reikėjo veikti nieko nelaukiant. Kristianas perskaitė Baudolino atneštą pergamentą ir, kaip patyręs kancleris, pasakė keletą pastabų. Šis laiškas turįs pasiekti popiežiaus, Prancūzijos ir Anglijos karalių rūmus, patekti ir į Bizantijos basilėjo rankas, todėl dera jį sutvarkyti taip, kaip tvarkomi visi svarbūs dokumentai visame krikščioniškame pasaulyje. Dar pridūrė, kad reikia laiko paruošti antspaudus, kurie turi atrodyti kaip tikri. Rimtas darbas nemėgsta skubos.

Kaip perduoti laišką į kitas kanceliarijas? Jei jis bus išsiųstas iš imperatoriaus kanceliarijos, niekas nepatikės. Tik pamanykit, kunigas Jonas rašo asmeniškai tau, kad galėtum surasti jį niekam

nežinomame krašte, o tu tai paskelbi *lippis et tonsoribus**, kad kas nors ten nuvyktų pirma tavęs? Vis dėlto gandas apie laišką turėjo pasklisti ne tik dėl to, kad pateisintų vėlesnį jo išsiuntimą, bet pirmiausia todėl, kad iš nuostabos žado netektų visas krikščioniškasis pasaulis, tačiau viskas turėjo rutuliotis palengva, lyg atskleidžiant slapčiausią paslaptį.

Baudolinas pasiūlė savo bičiulių pagalbą. Šie būtų jokio įtarimo nekeliantys tarpininkai, nes jie – mokslo vyrai iš Paryžiaus *studium*, o ne Frydricho žmonės. Abdulas galėtų slapta nugabenti laišką į Šventosios žemės karalystes, Boronas – į Angliją, Kijotas – į Prancūziją, o *rabbi* Saliamonas turėtų pasirūpinti, kad jį gautų visi Bizantijos imperijoje gyvenantys žydai.

Ateinantys mėnesiai bėgo tvarkant šiuos ir kitus reikalus, o Baudolinas tapo skriptoriumo, kuriame dirbo visa senoji jo draugija, vyriausiuoju. Frydrichas retkarčiais pareikalaudavo naujienų. Jis perdavė pageidaująs aiškiau aprašyti padovanotąjį Gradalį. Baudolinas atsakė, kad kol kas dera palikti jį neapibrėžtą, bet suprato, jog tas karališkos ir dvasininkiškos valdžios ženklas gundė imperatorių.

Taip jiems besitariant, Frydrichą užklupo nauji rūpesčiai. Jam teko susitaikyti su mintimi, kad reikia bandyti tartis su popiežium Aleksandru III. Pasaulis rimtai nežiūrėjo į imperatoriaus paskirtus antipopiežius, todėl jis galiausia sutiko pareikšti Aleksandrui pagarbą ir pripažinti jį vieninteliu tikru Romos popiežiumi – tai buvo daug, tačiau mainais popiežius turėjo liautis rėmęs Lombardijos miestus – tai buvo dar daugiau. Frydrichas ir Kristianas svarstė, ar verta kurstyti popiežių nauju kvietimu į *sacerdotium e imperium* sąjungą? Tie svarstymai varė Baudolinui neviltį, tačiau jis nieko negalėjo pakeisti.

Dar daugiau: Frydrichas atitraukė jį nuo jo planų, kai 1177 metais pasiuntė į Veneciją su didžiai subtilia užduotim, mat reikėjo kruopščiai parengti liepos mėnesį įvyksiantį popiežiaus ir imperatoriaus susitikimą, apgalvoti visas susitaikymo ceremonijos smulkmenas, idant jos nesudrumstų joks nenumatytas įvykis.

* viešai ir garsiai *(lot.)*.

– Labiausiai Kristianas nerimavo, kad jūsų basilėjas nesukurstytų kokio maišto, kuris sukliudytų tam susitikimui. Tikriausia žinai, jau kuris laikas Manuelis Komninas vaidijosi su popiežium, o būsimasis Aleksandro susitarimas su Frydrichu neabejotinai kėlė pavojų jo planams.

– Net galutinai juos sugriovė. Dešimt metų Manuelis siūlė popiežiui vėl suvienyti abi bažnyčias: jis pripažintų popiežiaus pirmenybę tikėjimo reikaluose, o popiežius pripažintų basilėją vieninteliu tikru Romos imperatorium – tiek Rytuose, tiek ir Vakaruose. Tačiau tokia sutartis Aleksandrui nebūtų suteikusi didelės valdžios Konstantinopoliui ir neišstūmusi Frydricho iš Italijos, gal net priešingai – sukėlusi ant kojų kitus Europos valdovus. Todėl jis pasirinko sau naudingesnę sąjungą.

– Tačiau tavasis basilėjas pasiuntė į Veneciją šnipus. Jie apsimetė vienuoliais...

– Tikriausiai taip ir buvo. Mūsų imperijoje bažnyčios vyrai dirba savo basilėjui, o ne prieš jį. Bet kiek suprantu, – ir nepamiršk, kad tuo metu aš dar negyvenau rūmuose, – jie buvo siųsti ne todėl, kad sukurstytų kokį nors maištą. Manuelis susitaikė su tuo, kas neišvengiama. Gal tik norėjo sužinoti, kas vyksta.

– Pone Niketai, neabejoju, jog esi patyręs, nes buvai daugelio valdovų logotetas, ir todėl žinai, kad abiejų pusių šnipams susitikus vienoje košėje jie dažniausia nuoširdžiai susidraugauja ir patiki kits kitam savo paslaptis. Taip jiems nereikia rizikuoti stengiantis jas išplėšti vieniems iš kitų, o savo darbdavių akyse jie atrodo tiesiog nepakeičiami. Taip atsitiko ir mums su tais vienuoliais: iškart pasisakėme, ko ten atvykom – mes šnipinėti jų, jie – šnipinėti mūsų, o paskui visi kartu puikiai leidome dienas.

– Apdairus valdžios vyras numato ir tokius dalykus, nes kaip kitaip jis turi elgtis? Jei ims tiesiai klausinėti svetimos šalies šnipų, kurių, be kita ko, nepažįsta, jie nieko jam nepasakys. Todėl siunčia savo šnipus su visai menkom paslaptim ir sužino tai, ką nori sužinoti, ką dažniausia jau žino visi, tiktai ne jis, – tarė Niketas.

– Tarp tų vienuolių buvo toks Zosimas iš Chalcedono. Mane pribloškė jo liesas veidas, akys, kurios kaip du angliukai nušviesdavo vešlią juodą barzdą, ir labai ilgi plaukai. Kai jis prabildavo, atrodė, lyg kalbėtumeisi su nukryžiuotuoju, kraujuojančiu per du sprindžius tau nuo veido.

– Pažįstamas tipas, mūsų vienuolynuose tokių gausu. Jie miršta labai jauni, nuo išsekimo...

– Tik ne jis. Dar niekada gyvenime neteko matyti kito tokio rajūno. Vieną vakarą parsivedžiau namo dvi kekšes venecijietes, kurios, gal žinai, garsėja tarp šio seno kaip pasaulis meno puoselėtojų. Trečią nakties jau buvau girtas ir pasišalinau, o jis pasiliko, ir viena iš merginų vėliau man pasakojo, kad dar niekada jai netekę tramdyti tokio padūkėlio.

– Pažįstamas tipas, mūsų vienuolynuose tokių gausu. Jie miršta labai jauni, nuo išsekimo...

Baudolinas ir Zosimas tapo jei ne bičiuliais, tai bent lėbavimų bendrais. Jie susimetė draugėn tą dieną, kai po pirmųjų dosnių išgertuvių Zosimas, garsiai ir siaubingai nusikeikęs, tarė, kad dabar atiduotų visas nekaltų skerdynių aukas už vieną abejotinos doros merginą. Į klausimą, ar to mokoma Bizantijos vienuolynuose, Zosimas atsakė:

– Kaip mokė šventas Bazilijus, yra du demonai, galintys sujaudrinti protą: ištvirkavimo ir keikimosi. Antrasis veikia trumpai, o pirmasis, jei tik nesukelia aistringų minčių, netrukdo mąstyti apie Dievą.

Ir jiedu nuskubėjo paklusti ištvirkavimo demonui, abu vydami šalin aistringas mintis, o Baudolinas suprasdamas, kad kiekvienam gyvenimo atvejui Zosimas turėjo kokio nors teologo ar eremito žodžių, kurie padėdavo jam susitaikyti su savim pačiu.

Kitą kartą, kai jie vėl kartu girtavo, Zosimas ėmė liaupsinti Konstantinopolio stebuklus. Baudolinas gėdijosi galintis papasakoti tik apie pro langus pilamom išmatom nusėtus Paryžiaus skersgatvius ar drumzlinus Tanaro vandenis, neprilygstančius auksinėms Propontidės bangoms. Negalėjo papasakoti ir apie *mirabilia ur-*

bis Mediolani, nes Frydricho įsakymu jie visi buvo sugriauti. Nežinodamas, kaip jį nutildyti, ir trokšdamas priblokšti, parodė kunigo Jono laišką, tarsi užsimindamas, jog kažkur yra imperija, su kuria palyginus jo imperija atrodo kaip brūzgynais apaugusi pelkė.

Zosimas perskaitė pirmą eilutę ir nepatikliai paklausė:

– *Presbyter Johannes*? Kas jis?

– Nežinai?

– Laimingas tas, kam duotas neišmanymas, kurio ribų nelemta peržengti.

– Gali peržengti. Skaityk, skaityk.

Jis ėmė skaityti, vis skaisčiau įsiliepsnojančiomis akimis, paskui padėjo pergamentą ir abejingai tarė:

– A, kunigas Jonas. Savo vienuolyne skaičiau ne vieną pasakojimą, kuriuos parašė aplankiusieji jo karalystę.

– Juk prieš skaitydamas nė nežinojai, kas jis!

– Skrisdamos gervės išraito laiškus, nors neišmano rašto. Šiame laiške kalbama apie kunigą Joną, nors tai – grynas melas, vis dėlto jame aprašyta karalystė tikra, o mano skaitytuose pasakojimuose ten karaliauja Indijų Viešpats.

Baudolinas galėjo kirsti lažybų, kad tas nedorėlis meluoja, tačiau Zosimas nepaliko laiko dvejonėms.

– Priėmusio krikštą žmogaus Viešpats prašo trijų dalykų: tikro tikėjimo, nuoširdžios kalbos ir kūniško santūrumo. Šio laiško negalėjo parašyti Indijų Viešpats, nes jame per daug netikslumų. Pavyzdžiui, čia išvardyta daug ten gyvenančių keistų būtybių, bet nutylima apie... leisk prisiminti, taip... nutylima apie metagalinarus, tinsiretus ir kameteternus.

– Kas jie?

– Kas jie?! Atvykęs į kunigo Jono karalystę, pirmiausia sutinki tinsiretą ir, jei esi nepasiruošęs susidurti su juo... krimst... jis tave praryja vienu kąsniu. Negali ten keliauti kaip į Jeruzalę, kur daugių daugiausia sutiksi kokį kupranugarį, krokodilą, porą dramblių, ir viskas. Be to, laiškas man kelia įtarimą, mat keista, kad jis

skirtas tavajam imperatoriui, o ne mūsų basilėjui, nes juk Jono karalystė daug arčiau Bizantijos nei lotynų imperijos.

– Kalbi taip, lyg žinotum, kur ji.

– Tiksliai nežinau, kur ji, bet rasčiau ten kelią, nes kas žino tikslą, žino ir kelią į jį.

– Tai kodėl nė vienas iš jūsų, romėjų, ten nenukeliavo?

– Kas tau sakė, kad niekas niekada nebandė ten nukeliauti? Galiu pasakyti, kad jei basilėjas Manuelis įžengė į Ikonijaus sultono žemes, tai tik todėl, kad atvertų kelią į Indijų Viešpaties karalystę.

– Galėtum pasakyti, bet nepasakai.

– Nes mūsų šlovingoji kariuomenė prieš dvejus metus buvo sutriuškinta kaip tik tuose kraštuose, prie Miriokefalo. Todėl mūsų basilėjui reikia laiko pasiruošti naujam žygiui. Bet jei aš turėčiau krūvą pinigų, būrį gerai ginkluotų vyrų, galinčių įveikti tūkstančius kliūčių, kaipmat sužinočiau, kur reikia eiti, ir tikrai iškeliaučiau. Pakeliui klausinėčiau, remčiausi vietos gyventojų nuorodomis... Ženklų būtų daug, o jau stojęs į teisingą kelią pamatyčiau tik tuose kraštuose žydinčius augalus ir sutikčiau tik ten gyvenančius gyvūnus, tokius kaip metagalinarai.

– Tegyvuoja metagalinarai! – sušuko Baudolinas, pakeldamas taurę.

Zosimas pakvietė išgerti už kunigo Jono karalystę. Paskui įsigeidė, kad Baudolinas išgertų į Manuelio sveikatą, šis atsakė išgersiąs, jei Zosimas išgers į Frydricho sveikatą. Paskui jiedu kėlė taures už popiežių, už Veneciją, už prieš keletą dienų pažintas kekšes, ir pagaliau Baudolinas pirmas ėmė snaust padėjęs galvą ant stalo, bet dar išgirdo Zosimą vograujant:

– Vienuolio gyvenimas toks: nesmalsauti, vengti netiesos, nesimušti...

Kitą rytą Baudolinas vargiai beapversdamas liežuvį tarė:

– Zosimai, tu niekšas. Neturi jokio supratimo, kur gyvena tavasis Indijų Viešpats. Keliauji pagal uoslę: vos išgirdęs, kad kažkas kažkur matė metagalinarą, vyksti į tuos kraštus, lyg niekur

nieko sustoji prieš brangakmeniais nusagstytus rūmus, pamatai pirmą pasitaikiusį žmogų ir sakai jam: sveikas, kunige Jonai, kaip laikotės? Pasakok tai savo basilėjui, ne man.

– Turėčiau gerą žemėlapį, – atsakė Zosimas, praplėšdamas akis.

Baudolinas paprieštaravo, kad net turint gerą žemėlapį viskas atrodytų labai miglota ir sunku rasti, nes žemėlapiai, kaip žinoma, per daug netikslūs, o ypač tų vietų, kur buvęs gal tik Aleksandras Didysis, bet niekas daugiau. Ir kaip išmanydamas nubraižė jam Abdulo sudarytą žemėlapį.

Zosimas prapliupo juoktis. Akivaizdu, jei Baudolinas laikosi tokios eretiškos ir iškreiptos minties, kad žemė apvali, geriau tegu nė nesvajoja leistis į kelionę.

– Turi tikėt Šventuoju Raštu, arba tu pagonis ir galvoji taip, kaip galvota dar iki Aleksandro, kuris, beje, nesugebėjo mums palikti jokio žemėlapio. Šventasis Raštas skelbia, kad ne tik žemė, bet ir visata yra tabernakulio formos, kitaip tariant, Mozė sukūrė savąjį tabernakulį kaip tikriausią visatos kopiją, nuo žemės iki dangaus.

– Tačiau senovės filosofai...

– Senovės filosofai dar nebuvo apšviesti Viešpaties žodžio, todėl išgalvojo Antipodus, tačiau Apaštalų darbuose sakoma, kad Dievas iš vieno žmogaus sukūrė visą žmoniją, idant ši apgyvendintų žemės veidą – taigi veidą, o ne kažkokią nesamą kitą pusę. Luko Evangelijoje parašyta, kad Viešpats suteikė apaštalams galią eiti per gyvates ir skorpionus, taigi einama virš ko nors, o ne po kuo nors. Kita vertus, jeigu žemė apvali ir pakibusi tuštumoje, joje nebūtų nei virš, nei po, taigi nebūtų jokios ėjimo prasmės, nei apskritai jokio kelio. Kas sugalvojo, kad dangus yra sfera? Chaldėjų nusidėjėliai Babelio bokšto, kiek pavyko jį pastatyti, viršūnėje, pagauti baimės, kurią jiems kėlė virš jų plytintis dangus! Gal Pitagoras ar Aristotelis pareiškė apie mirusiųjų prisikėlimą? Argi tokie neišmanėliai galėjo suprasti žemės formą? Ar reikia apvalios žemės, kad numatytum saulės patekėjimą ir laidą, arba Velykų dieną, kai visai menki žmonės, nesimokę nei filosofijos,

nei astronomijos, puikiai žino, kada leidžiasi ir kada teka saulė, pagal metų laikus, ir įvairiuose kraštuose tuo pat būdu neapsirikdami apskaičiuoja Velykas? Ar reikia išmanyti kitą geometriją nei ta, kurią moka išmanus dailidė, ir kitą astronomiją, nei ta, kurią moka sėjantis grūdus ir pjaunantis derlių valstietis? Apie kokius senovės filosofus paistai? Ar jūs, lotynai, pažįstate Ksenofaną Kolofonietį, kuris, nors tvirtino, kad žemė yra beribė, neigė, kad ji apvali? Nemokša gali pasakyti, kad įsivaizduojant žemę kaip tabernakulį negalima paaiškinti saulės užtemimų ir ekvinokcijų. Ką gi, mūsų, romėjų, imperijoje prieš daug amžių gyveno didis išminčius, Kozmas Indikopleustas, nukeliavęs iki pasaulio krašto ir savo „Krikščioniškoje topografijoje“ neginčijamai įrodęs, kad žemė tikrai yra tabernakulio formos ir tik taip galima paaiškinti pačius paslaptingiausius reiškinius. Gal nori, kad pats krikščioniškiausias iš karalių, Jonas, nesilaikytų pačios krikščioniškiausios topografijos, kurią išdėstė ne tik Kozmas, bet ir Šventasis Raštas?

– Tvirtinu, kad manasis kunigas Jonas nė nenutuokia tavojo Kozmo topografijos.

– Pats sakei, kad kunigas – nestorininkas. Nestorininkai nesutiko su kitais eretikais – monofizitais. Monofizitai teigė, kad žemė yra apvali, nestorininkai – kad ji panaši į tabernakulį. Žinoma, Kozmas buvo nestorininkas, šiaip ar taip, Nestorijaus mokytojo, Teodoro iš Mopsuetijos, sekėjas, visą gyvenimą kovojęs su filosofais pagonimis, tokiais kaip Aristotelis, kuris sekė Jono Filipono Aleksandriečio skelbiama monofizitų erezija. Taigi Kozmas – nestorininkas, Jonas – irgi nestorininkas, todėl abu gali tik tvirtai tikėti, kad žemė yra tabernakulio formos.

– Palauk. Nesiginčiju, ir tavasis Kozmas, ir manasis kunigas – nestorininkai. Bet, kiek žinau, nestorininkai klysta dėl Jėzaus ir jo motinos, tad gali klysti ir dėl pasaulio formos. Ar ne?

– Dabar klausykis mano svariausio argumento! Gal suprasi, kad norint rasti kunigą Joną, tau, šiaip ar taip, parankiau vadovautis Kozmu, o ne pagonių topografais. Sakykime, Kozmas klydo. Net jei jis klydo, panašiai galvoja ir tiki visos Kozmo aplanky-

tos Rytų tautos, antraip jis nebūtų to išmokęs tuose kraštuose, už kurių driekiasi kunigo Jono karalystė, o jos gyventojai neabejoja, kad visata yra tabernakulio formos, todėl nuotolį, ribas, upių tėkmę, jūrų platybę, krantus ir sroves, ką jau kalbėti apie kalnus, matuoja pagal tą nuostabų tabernakulio paveikslą.

– Manau, kad ir šis argumentas niekam tikęs, – tarė Baudolinas. – Tai, kad jie tiki gyvenantys tabernakulyje, nereiškia, jog iš tiesų ten gyvena.

– Leisk man baigti savo įrodymą. Jei paklaustum, kaip nuvykti į mano gimtąjį Chalcedoną, puikiausiai galėčiau tau paaiškinti. Gal aš skaičiuoju kelionės dienas kitaip nei tu, ar vadinu dešine tai, ką tu vadini kaire, bet, kita vertus, girdėjau, kad saracėnai braižo žemėlapius, kuriuose pietūs yra viršuje, o šiaurė – apačioje, taigi saulė teka į kairę nuo jų pavaizduotų kraštų. Bet jei tu priimi manąjį saulės kelio atvaizdą ir manąją žemės formą, pagal mano nuorodas tikrai nukeliausi ten, kur noriu tave nusiųsti, bet nesuprasi jų taikydamas savo žemėlapius. Taigi jei nori pasiekti kunigo Jono valdas, privalai naudotis žemėlapiu, kokiu naudotųsi kunigas Jonas, o ne savuoju, įsidėmėk, net jei tavasis ir teisingesnis už jo, – pergalingai baigė Zosimas.

Toks neginčijamas argumentas nugalėjo Baudoliną ir jis paprašė Zosimą paaiškinti, kaip Kozmas, taigi ir kunigas Jonas, įsivaizdavo visatą.

– Ak, ne, – atsakė Zosimas, – žinau, kur rasti žemėlapį, bet kodėl turėčiau duoti jį tau ir tavajam imperatoriui?

– Tam, kad jis tau duotų tiek aukso, jog galėtum išvykti su būriu gerai ginkluotų vyrų.

– Taigi.

Nuo tos akimirkos Zosimas kaip užsiūtas tylėjo apie Kozmo žemėlapį, tiesa, kartais, visai apgirtęs, užsimindavo, ore pirštu braižydamas paslaptingus vingius, paskui staiga liaudavosi lyg baimindamasis per daug pasakęs. Baudolinas dar įpildavo jam vyno ir užduodavo iš pažiūros keistus klausimus:

– Kai priartėsime prie Indijos, mūsų žirgai bus visai nusigalavę: kuo tada teks joti – gal drambliais?

– Galbūt, – tarė Zosimas, – nes Indijoje veisiasi visi tavo laiške išvardyti gyvūnai, ir dar daug kitų, išskyrus arklius. Tačiau ir ten jų gali rasti, mat juos atgabena iš Kinistos.

– Kokia tai šalis?

– Šalis, kurioje keliautojai ieško šilko kirminų.

– Šilko kirminų? Kas tai?

– Ogi tai, kad Kinistoje yra mažų kiaušinukų, moterys juos nešioja prie krūtinės, ir, kai jie sušyla, iš jų išsirita maži kirminukai. Paskui juos padeda ant šilkmedžio lapų, kuriais jie minta. Užaugę iš savo kūnų jie ima leisti šilko siūlą ir juo apsivynioja tarsi įkapėmis. Galiausia virsta nuostabiais margaspalviais drugiais ir prakerta kokoną. Prieš išskrisdami, patinėliai nutūpia patelėms ant nugaros ir susilieja su jomis, ir šitaip gyvena be jokio maisto, vien karštomis glamonėmis, kol numiršta, o patelė miršta perėdama kiaušinius.

– Kaip gali pasitikėti žmogumi, kuris siekia tave įtikinti, kad šilkas gaunamas iš kirminų, – tarė Baudolinas Niketui. – Jis – ne kas kitas, kaip tavojo basilėjo šnipas, tad ieškoti Indijų Viešpaties būtų leidęsis kad ir samdomu Frydricho kareiviu. Tikrai, ten nuvykus tiek jį ir būtume matę. Tačiau jo užuominos apie Kozmo žemėlapį mane sudomino. Tas žemėlapis man rodėsi tarsi Betliejaus žvaigždė, tik kvietusi priešinga kryptimi. Jis būtų padėjęs keliauti atgal Karalių pėdsakais. Tad manydamas esąs už jį gudresnis, raginau be saiko mėgautis vynu, kad taptų dar kvailesnis ir plepesnis.

– Bet...

– Bet jis mane pergudravo. Kitą dieną jo nebesutikau, o vienas iš jo brolių pasakė, kad jis grįžo į Konstantinopolį. Palikęs man atsisveikinimo laiškelį. Jame rašė: „Kaip žuvys miršta išmestos į sausumą, taip ir vienuoliai, ilgam ištrūkę iš savo celės, susilpnina ryšį su Dievu. Šiomis dienomis džiūvau nuodėmėje, todėl leisk man vėl patirti šaltinio gaivą“.

– Gal tai ir tiesa.

– Nieku gyvu. Jis tik rado būdą melžti auksą iš savojo basilėjo. Kenkdamas man.

17.

BAUDOLINAS SUŽINO, KAD KUNIGAS JONAS RAŠĖ LABAI DAUG KAM

Kitą liepą Frydrichas atvyko į Veneciją, lydimas dožo sūnaus jūra atplaukė iš Ravenos į Kjodžą, paskui Lide aplankė Švento Mikalojaus bažnyčią, o sekmadienį, dvidešimt ketvirtąją dieną, Švento Morkaus aikštėje sukniubo prie Aleksandro kojų. Šis jį pakėlė ir apkabino pabrėžtinai meiliai, o visi aplinkui giedojo *Te Deum*. Tai buvo tikras triumfas, tik nežinia, katro iš jųdviejų. Šiaip ar taip, baigėsi aštuoniolika metų trukęs karas, ir tą pat dieną imperatorius su Lombardijos lygos miestais pasirašė šešerių metų paliaubas. Frydrichas jautėsi toks laimingas, kad nutarė dar mėnesį paviešėti Venecijoje.

Buvo rugpjūtis, kai vieną rytą Kristianas iš Buko pakvietė Baudoliną su bičiuliais kartu eiti pas imperatorių. Stojęs prieš Frydrichą, tragišku mostu ištiesė pergamentą su antspaudais:

– Štai kunigo Jono laiškas, – tarė, – gavau jį slaptais keliais iš Bizantijos rūmų.

– Laiškas? – šūktelėjo Frydrichas. – Bet mes jo dar net neišsiuntėme.

– Tikrai, jis ne mūsų rašytas, o kitas. Adresuotas ne tau, o basilėjui Manueliui. Visa kita lygiai kaip mūsų laiške.

– Tas kunigas Jonas pirma pasiūlo sąjungą man, o paskui pasiūlo ją romėjams? – įtūžo Frydrichas.

Baudolinas stovėjo sutrikęs, nes kunigo laiškas – puikiai žinojo – buvo tik vienas, parašytas jo paties ranka. Jei kunigas tikrai gyveno, galėjo parašyti ir kitą laišką, bet tik ne šitą. Paprašė leisti patyrinėti dokumentą ir, greitosiomis permetęs jį akimis, tarė:

– Jis ne visai toks pat, yra šiokių tokių skirtumų. Tėve, norėčiau nuodugniau jį panagrinėti.

Ir išėjo kartu su bičiuliais. Jie daug kartų skaitė ir perskaitinėjo laišką. Visų pirma jis buvo parašytas lotyniškai. Įdomu, pareiškė *rabbi* Saliamonas, juk kunigas jį siunčia graikų basilėjui. Tikrai, jis prasidėjo taip:

Presbyter Johannes, Dievo ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus valia visų valdovų valdovas, Manueliui, romėjų valdytojui, linki sveikatos ir per amžius džiaugtis Dievo palaima.

– Dar viena keistenybė, – tarė Baudolinas, – jis vadina Manuelį romėjų valdytoju, o ne basilėju. Taigi laišką parašė tikrai ne imperatoriaus aplinkos graikas. Jį parašė kažkas, nepripažįstantis Manuelio teisių.

– Tikrasis kunigas Jonas, laikantis save *dominus dominantium*, – baigė Poetas.

– Skaitykime toliau, – paragino Baudolinas, – aš pabrėšiu tuos žodžius ir sakinius, kurių nėra mūsų laiške.

Mūsų didenybei buvo pranešta, kad didžiai vertini mūsų šviesybę ir tave pasiekė žinia apie mūsų didybę. Taigi iš mūsų apokrizarijaus *sužinojome, kad norėjai mums padovanoti ką nors malonaus ir smagaus mūsų šviesybei pasimėgauti.* Kaip žmogus, *mielai priimu dovaną ir* per savo apokrizarijų *savo ruožtu siunčiu tau ženklą, trokšdamas žinoti, ar kartu su mumis laikaisi teisingo tikėjimo ir visame kame ir dėl visko tiki mūsų Viešpačiu Jėzum Kristum.* Nors tikrai žinau, kad esi žmogus, tavieji graikai tiki, kad esi dievas, bet mes gerai žinome, kad esi mirtingas ir linkęs nusidėti. *Mūsų dosnumas plačiai žinomas, todėl jei tu panorėtum ko nors, kas galėtų suteikti tau malonumą, pranešk mums per mūsų* apokrizarijų *ar paliudydamas savo jausmus.*

– Čia keistenybių net per daug, – pareiškė *rabbi* Saliamonas. – Viena vertus, jis kalba apie basilėją ir jo graikus maloniai, bet su

panieka, kone įžeidinėdamas, kita vertus, vartoja tokį žodį kaip *apokrizarijus*, kuris man panašus į graikišką.

– Jis reiškia pasiuntinį, – tarė Baudolinas. – Verčiau klausykitės: mes rašėme, kad prie kunigo stalo sėda Samarkando metropolitas ir Suzos vyriausiasis kunigas, čia jie pavadinti *protopapaten Sarmagantinum* ir *archiprotopapaten de Susis*. Ir vėl: tarp karalystės stebuklų minima žolė, vadinama *assidios*, kuri padeda nuvyti piktąsias dvasias. Vėl trys graikiški žodžiai.

– Taigi, – tarė Poetas, – laišką parašė graikas, nemėgstantis graikų. Nesuprantu.

Abdulas paėmė pergamentą.

– Paklausykit: ten, kur mes rašėme apie pipirų rinkimą, pridurtos dar kelios smulkmenos. Čia pridėta, kad Jono karalystėje maža arklių. Ten, kur mes tik paminėjome salamandras, parašyta, kad tai tokie kirminai, susisupantys į apvalkalą, kaip šilkaverpiai, o iš to apvalkalo rūmų moterys siūdinasi suknias ir karališkus drabužius, kuriuos veleja kaitriose liepsnose.

– Kas parašyta? – paklausė sunerimęs Baudolinas.

– Ir pagaliau, – tęsė Abdulas, – toje karalystėje gyvenančių būtybių sąraše, be raguotų žmonių, faunų, satyrų, pigmėjų, šungalvių, dar įrašyti ir metagalinarai, kameteternai ir tinsiretai, kurių mes neminėjome.

– Švenčiausioji Mergele Dievo motina! – sušuko Baudolinas. – Istoriją apie kirminus pasakojo Zosimas! Zosimas man sakė, kad, pasak Kozmo Indikopleusto, Indijoje nėra arklių! Zosimas minėjo metagalinarus ir tuos kitus žvėris! Kekšės vaikas, išmatų krūva, melagis, vagis, apgavikas, klastūnas, išdavikas, svetimautojas, apsirijėlis, menkysta, gašlūnas, irzlius, eretikas, pasileidėlis, žmogžudys, plėšikas, keikūnas, ištvirkėlis, lupikautojas, simonietis, nekromantas, nesantaikos skleidėjas, kyšininkas!

– Bet ką jis tau padarė?

– Dar nesupratot? Tą vakarą, kai parodžiau jam laišką, nugirdė mane ir jį nusirašė! Paskui sugrįžo pas tą savo nusususį basilėją ir perspėjo, kad Frydrichas ruošiasi pasiskelbti kunigo Jono

draugu ir įpėdiniu, ir jie parašė kitą laišką, Manueliui, ir paleido jį į apyvartą anksčiau nei mes savąjį! Štai kodėl jame taip menkinamas basilėjas – kad nekiltų įtarimo, jog laiškas parašytas jo paties kanceliarijoje! Štai kodėl jame tiek graikiškų žodžių – kad parodytų, jog tai Jono graikiškai parašyto originalo lotyniškas vertimas. Tačiau jis parašytas lotyniškai, nes turi įtikinti ne Manuelį, o lotynų karalių ir popiežiaus kanceliarijas!

– Dar viena ypatybė, kurios nepastebėjome, – tarė Kijotas. – Ar prisimenate istoriją apie Gradalį, kurį kunigas pasiuntė imperatoriui? Mes kalbėjome užuominomis, vadindami jį *veram arcam*... Ar Zosimui apie tai užsiminei?

– Ne, – atsakė Baudolinas, – apie tai nutylėjau.

– Štai, tavo Zosimas parašė *yeracam*. Kunigas siunčia basilėjui dovanų *yeraçam*.

– Kas tai gali būti? – garsiai svarstė Poetas.

– Nė pats Zosimas to nežino, – atsakė Baudolinas. – Pažvelkite į mūsų originalą: čia Abdulo raštas sunkiai įskaitomas. Zosimas nesuprato, kas parašyta, pagalvojo apie keistą ir paslaptingą dovaną, apie kurią žinojome tik mes, štai kodėl parašė tokį žodį. Vargas man! Tai aš kaltas, kad juo pasitikėjau: kokia gėda, kaip reikės papasakoti imperatoriui?

Meluoti jiems nebuvo naujiena. Kristianui ir Frydrichui paaiškino, kodėl laiškas akivaizdžiai parašytas žmogaus iš Manuelio kanceliarijos: siekiant užkirsti kelią Frydrichui pasiųsti savo laišką, tačiau, matyt, – pridūrė, – šventosios Romos imperijos kanceliarijoje lindėjo išdavikas, nusiuntęs jų laiško nuorašą į Konstantinopolį. Frydrichas prisiekė, kad jei tik jį sučiupsiąs, nukirsiąs jam viską, kas kyšo iš stuomens.

Paskui Frydrichas paklausė, ar jiems nevertėtų susirūpinti dėl kokių nors Manuelio veiksmų. O jei laiškas parašytas siekiant pateisinti žygį į Indijas? Kristianas išmintingai pareiškė, kad lygiai prieš dvejus metus Manuelis Frigijoje puolęs Ikonijos seldžiukų sultoną ir Miriokefale patyręs siaubingą pralaimėjimą. Gana, kad visą likusį gyvenimą laikytųsi atokiau Indijų. Geriau pasvarsčius,

laiškas buvo gana vaikiška gudrybė susigrąžinti nors kruopelę prarasto autoriteto.

Ar tokiomis aplinkybėmis buvo prasminga paskleisti Frydrichui adresuotą laišką? Gal derėjo jį perrašyti, kad niekas nepamanytų, jog jis nurašytas nuo siųstojo Manueliui?

– Pone Niketai, žinojai šitą istoriją? – paklausė Baudolinas.

Niketas nusišypsojo.

– Anuomet nebuvau nė trisdešimties ir rinkau mokesčius Paflagonijoje. Jei būčiau buvęs basilėjo patarėjas, būčiau jam pasakęs nesiimti tokių vaikiškų žaidimų. Tačiau Manuelis per daug klausė rūmininkų, patarnautojų, eunuchų, netgi tarnų, ir pernelyg dažnai pasiduodavo įtakai tų svaičiotojų vienuolių.

– Graužiausi galvodamas apie tą gyvatę. Bet kad popiežius Aleksandras irgi gyvatė, dar baisesnė už Zosimą ir už salamandras, sužinojau rugsėjį, kai į imperatoriaus kanceliariją atkeliavo dokumentas, kurį, matyt, gavo ir kiti valdovai krikščionys bei graikų imperatorius. Tai buvo nuorašas laiško, kurį Aleksandras III parašė kunigui Jonui!

Aleksandras neabejotinai buvo gavęs Manueliui skirto laiško kopiją ir gal žinojo apie ankstesniąją Hugo iš Gabalos pasiuntinystę, todėl tikriausiai baiminosi, kad Frydrichas, kuris kartu buvo valdovas ir šventikas, neišpeštų kokios nors naudos, todėl paskubėjo aplenkti, taigi ne gauti kreipimąsi, o jį išsiųsti tiesiai kunigui Jonui, nes laiške parašyta, jog nedelsdamas nusiuntęs pas jį savo pasiuntinį.

Laiškas prasidėjo:

Vyskupas Aleksandras, Dievo tarnų tarnas, brangiajam Johannes, *sūnui Kristuje, didžiam ir šlovingam Indijų valdovui, linki sveikatos ir siunčia savo apaštališkąjį palaiminimą.*

Toliau popiežius priminė, kad tik Šventasis sostas (taigi Roma) gavo iš Petro įgaliojimą būti visų tikinčiųjų *caput et magistra.* Ra-

šė, kad popiežius išgirdo kalbant apie Jono tikėjimą ir gailiaširdystę iš savo asmeninio daktaro *magister* Pilypo, o šis atsargus, budrus ir apdairus vyras išgirdęs iš patikimų žmonių, kad Jonas pagaliau norįs atsiversti į tikrąjį Romos katalikų tikėjimą. Popiežius apgailestavo negalįs dabar pasiųsti pas jį aukšto rango dignitorių dar ir dėl to, kad jie nemoka *linguas barbaras et ignotas*, tačiau siunčia Pilypą, santūrų ir labai apdairų vyrą, kuris jį išmokys tikrojo tikėjimo. Vos tik Pilypas pas jį atvyksiąs, Jonas turintis išsiųsti popiežiui ketinimų laišką ir – perspėjo – kuo mažiau puikuosis savo galia ir turtais, tuo jam būsią geriau, jei norįs būti priimtas kaip nuolankus šventosios Romos bažnyčios sūnus.

Baudolinas pašiurpo pagalvojęs, kad pasaulyje gyvena tokio masto klastotojų. Frydrichas įtūžęs šūkavo:

– Šėtono išpera! Niekas niekada jam nerašė, o jis iš apmaudo atsako pirmas! Ir saugosi, kad nepavadintų Jono *Presbyter*, atima iš jo visus šventiko rangus...

– Jis žino, kad Jonas nestorininkas, – pridūrė Baudolinas, – ir draugiškai siūlo jam atsižadėti savosios erezijos ir nusilenkti jo valdžiai...

– Tas laiškas neregėto įžūlumo, – pareiškė kancleris Kristianas, – vadina jį sūnumi, siunčia pas jį ne kurį nors iš vyskupų, bet savo gydytoją. Elgiasi su juo kaip su vaiku, kurį reikia sudrausti.

– Privalome sulaikyti Pilypą, – tarė Frydrichas. – Kristianai, siųsk pasiuntinius, žudikus ar ką tik nori, kad pavytų jį kelyje, pasmaugtų, išplėštų liežuvį, paskandintų! Jis neturi ten nuvykti! Kunigas Jonas priklauso man!

– Tėve, nurimk, – tarė Baudolinas, – manau, tas Pilypas niekur neišvyko ir nežinia, ar toks išvis yra. Pirma, mano galva, Aleksandras puikiai žino, kad Manueliui siųstas laiškas – tik klastotė. Antra, neturi jokio supratimo, kur gyvena Jonas. Trečia, jis parašė laišką, kad pirma tavęs visiems praneštų Joną priklausant jam, be to, ragina tave ir Manuelį užmiršti apie karalių šventiką. Ketvirta, net jei toks Pilypas tikrai gyvena ir jei jis tikrai keliauja pas kunigą, ir jei tikrai ten nuvyks, pagalvok, kas nutiks tada, kai jis

grįš it musę kandęs, nes kunigas Jonas nė nesiruošia atsiversti. Aleksandras pasijus kaip gavęs mėšlo gabalu per veidą. Jis negali taip rizikuoti.

Šiaip ar taip, dabar buvo vėlu paskelbti Frydricho laišką ir Baudolinas jautėsi tarsi apvogtas. Apie kunigo karalystę jis pradėjo svajoti mirus Otui, o nuo tos akimirkos praėjo jau beveik dvidešimt metų... Dvidešimt veltui praleistų metų.

Paskui su palengvėjimu atsiduso: kunigo laiškas nieko nereiškia, kitaip sakant, jis prapuola tarp gausybės kitų laiškų, dabar kiekvienas gali siųsti kunigui meilės laiškus, juk gyvename prisiekusių melagių pasaulyje, ir vis dėlto tai nereiškia, kad neverta daugiau ieškoti jo karalystės. Pagaliau dar yra Kozmo žemėlapis, reikia tik rasti Zosimą, išplėšti žemėlapį jam iš nagų ir iškeliauti nežinios link.

Bet kur prapuolė Zosimas? Net žinant, kad jis prabangiai gyvena savojo basilėjo rūmuose, kaip jį išvilioti iš saugaus Bizantijos kariaunos rato? Norėdamas bent šį tą sužinoti apie tą nedorėlį vienuolį Baudolinas pradėjo klausinėti keliautojų, pasiuntinių, pirklių. Ir primygtinai siūlė Frydrichui savąjį planą.

– Tėve, – tardavo, – dabar tai dar prasmingiau nei anksčiau, nes anksčiau tu gal būgštavai, kad toji karalystė tėra mano vaizduotės vaisius, dabar žinok, tuo tiki ir graikų basilėjas, ir Romos popiežius, o Paryžiuje mus mokė, kad jei mūsų protas pajėgus įsivaizduoti tokį dalyką, už kurį didesnio nėra, tas daiktas tikrai turi būt. Radau pėdsakus to, kas įmanys man papasakoti apie kelią, kuriuo reikia eiti, tik skirk man bent kiek pinigų.

Jam pavyko gauti tiek aukso, kad papirktų visus per Veneciją vykstančius graikus, netrukus jis susisiekė su patikimais žmonėmis Konstantinopolyje ir ėmė laukti žinių. Kai jų gaus, teliks pastūmėti Frydrichą apsispręsti.

– Pone Niketai, ir vėl stojo ilgi laukimo metai, o per juos mirė ir jūsiškis Manuelis. Nors dar nebuvau lankęsis jūsų šalyje, gana apie ją žinojau, kad suprasčiau, jog pakeitus basilėją bus pašalinti

ir visi jo patikėtiniai. Meldžiau Švenčiausiąją Mergelę ir visus šventuosius, kad tik nebūtų nužudytas Zosimas, man jis būtų tikęs ir išdurtomis akimis, turėjo tik duoti žemėlapį, vėliau pats būčiau jį perskaitęs. Jaučiausi, tarsi metai būtų čiulpę iš manęs kraują.

Niketas patarė Baudolinui nebesigraužti dėl kadaise patirto nusivylimo. Paprašė savo virėją ir šeimynykštį perspjauti patį save, trokšdamas, kad paskutiniai pietūs po Konstantinopolio saule jam primintų visą jo jūros ir krašto švelnumą. Netrukus į stalą ėmė keliauti langustai ir vėžiai atsiskyrėliai, virti vėžiai, kepti krabai, lęšiai su austrėmis ir moliuskais, jūros datulės su pupų ir ryžių koše su medum, apjuostos žuvų kiaušinėlių vainiku, o viskas buvo patiekta su Kretos vynu. Bet tai tebuvo pirmas patiekalas. Po jo atėjo eilė švelnaus aromato troškiniui – dubeny garavo keturios baltos kaip sniegas, kietos kopūstų gūžės, karpis ir dvi dešimtys mažutėlaičių skumbrių, sūdytų žuvų gabalėliai, keturiolika kiaušinių, kampas avies sūrio, viskas gausiai užpilta aliejumi, pabarstyta pipirais ir pagardinta dvylika galvų česnako. Antrąjį patiekalą derėjo užgerti Ganos vynu.

18.

BAUDOLINAS IR KOLANDRINA

Iš genujiečių kiemo aidėjo Niketo dukterų raudos – jos, pratusios tik prie skaistalų raudonio, baisiausiai priešinosi veidų bjaurojimui.

– Nurimkit, – tarė Grilas, – juk ne grožis moteriai svarbiausia.

Ir paaiškino nesąs tikras, jog tie niežai ir raupsai ant veido sukels geidulio kamuojamų piligrimų pasibjaurėjimą – mat tie jį malšindavo viskuo, kas tik pakliūdavo po ranka: jaunomis ir senomis, sveikomis ir ligotomis, graikėmis, saracėnėmis ir žydėmis, nes šiuose reikaluose tikėjimas nieko nereiškė. Kad jumis bjaurėtųsi, kalbėjo, turite būti nusėtos šašais, kaip rėtis akutėmis. Niketo žmona meiliai padėjo bjauroti savo dukteris, čia išpaišydama ant kaktos piktžaizdę, ten prilipdydama prie nosies vištos odos gabalėlį, kad ši atrodytų lyg išpuvusi.

Baudolinas ilgesingai stebėjo tą gražią šeimą ir staiga prabilo:

– Taip be naudos sukiodamasis ir aš susiradau žmoną.

Ir ėmė pasakoti savo vedybų istoriją liūdnai, lyg skausmingą prisiminimą.

– Tuo metu it šaudyklė laksčiau tarp imperatoriaus rūmų ir Aleksandrijos. Frydrichui tas miestas vis dar buvo it krislas akyje, o aš bandžiau užmegzti ryšius tarp miestiečių ir imperatoriaus. Aplinkybės atrodė palankesnės nei anksčiau. Mirus Aleksandrui III, Aleksandrija neteko savo globėjo. Imperatorius jau geriau sugyveno su Italijos miestais ir Aleksandrija nebegalėjo dėtis esanti lygos atspara. Genuja buvo perėjusi imperatoriaus pusėn, tad Aleksandrijai visais atžvilgiais buvo naudinga laikytis su genujiečiais ir visai nenaudinga likti vieninteliu Frydrichui nemielu miestu. Reikėjo rasti visiems priimtiną garbingą sprendimą. Kai taip lei-

dau dienas šnekučiuodamas su savo miesto gyventojais, o sugrįžęs į rūmus tyriau imperatoriaus nuotaikas, pastebėjau Kolandriną. Ji buvo Gvasko duktė, augo mano akyse ir nė nepamačiau, kaip tapo moterimi. Buvo labai daili, vaikščiojo grakščiai, kiek drovėdamasi. Po apsiausties mus su tėvu laikė miesto išgelbėtojais, ir ji žiūrėjo į mane, lyg būčiau šventas Jurgis. Kalbėdavausi su Gvasku, o ji sėdėdavo susirangiusi priešais, įsmeigusi spindinčias akis, gerte gerdama mano žodžius. Tikau jai į tėvus, nes ji tebuvo penkiolikos, o aš jau trisdešimt aštuonerių. Nežinau, ar pamilau ją, bet man patiko matyti ją greta, pasakodavau apie savo neįtikimus nuotykius tik tam, kad ji manęs klausytųsi. Gvaskas irgi tai pastebėjo, tiesa, jis buvo *miles*, taigi kilmingesnis už rūmininką, koks buvau aš, – o dar kaimiečio sūnų, – bet, kaip sakiau, buvau miesto numylėtinis, segėjau prie šono kardą, gyvenau rūmuose... Sąjunga būtų buvusi neprasta, ir pats Gvaskas man sakė: kodėl tau nevedus Kolandrinos, ji visai apsisapnavusi, šaukštai krinta iš rankų, o kai tavęs nėra, ištisas dienas stovi prie lango žiūrėdama, ar neateisi. Sutuoktuvių šventė buvo labai graži, Švento Petro bažnyčioje, toje katedroje, kurią kadaise padovanojome velioniui popiežiui ir apie kurią naujasis popiežius nieko nė nenutuokė. Keista tai buvo santuoka, nes jau po pirmosios nakties teko vykti pas Frydrichą, ir taip truko daugiau nei metus: su žmona susitikdavau tik per kurio nors vyskupo laidotuves ir man suspausdavo širdį kaskart sugrįžus matant jos džiugesį.

– Mylėjai ją?

– Turbūt, tačiau tuokiausi pirmą kartą ir gerai neišmaniau, ką turiu daryti, išskyrus tuos dalykus, kuriuos sutuoktiniai daro naktimis, tačiau atėjus dienai nebežinodavau, ar turiu glamonėti ją kaip vaiką, ar elgtis kaip su dama, ar tėviškai pabarti dėl žioplumo, o gal viską atleisti, vis būgštaudamas, kad neišpuiktų. Kol pagaliau baigiantis pirmiesiems metams ji pasakė, kad laukiasi kūdikio, ir tada pažvelgiau į ją kaip į Mergelę Mariją, sugrįžęs maldaudavau atleisti, kad buvau išvykęs, sekmadieniais vesdavausi į pamaldas, idant visi pamatytų – šaunioji Baudolino žmonelė greit

padovanos jam sūnų, o tais retais vakarais, kai būdavom kartu, pasakodavau jai, kaip gyvensime su tuo Baudoliniuku Kolandrininu, kurį nešioja savo įsčiose, ji klausdavo, gal Frydrichas padovanos jam kunigaikštystę, ir aš tuo beveik įtikėjau. Pasakodavau jai apie kunigo Jono karalystę, ji sakydavo, kad už visą pasaulio auksą neleis man vienam ten vykti, nes kas žino, kokios gražios moterys ten gyvena, ir norėjo pamatyti tą kraštą, gražesnį ir didesnį už Aleksandriją ir Solerą kartu sudėjus. Pasakojau jai apie Gradalį, ir ji išsprogindavo akis: mano Baudolinai, tik pamanyk, nuvyksti ten, grįžti su taure, iš kurios gėrė Viešpats, ir tampi garsiausiu krikščionybės riteriu, Montekastele tam Gradaliui pastatydinsi šventovę ir žmonės keliaus jo pažiūrėti net iš Kvarnjento... Taip mudu svajodavome lyg vaikai, o vienas sau galvodavau: vargšas Abdulai, tu manai, kad meilė – tai tolima karalaitė, o manoji taip arti, kad galiu paglostyt jai ausį, ji tik juokiasi ir sako, jog kutenu... Bet šitai ilgai netruko...

– Kodėl?

– Nes kaip tik tada, kai ji buvo nėščia, aleksandriečiai susivienijo su Genuja prieš Silvaną d'Orbą. Jų tebuvo sauja, tačiau sukiodavosi aplink miestą, plėšdami kaimiečius. Tą dieną Kolandrina, sužinojusi, kad grįžtu, išėjo už miesto mūrų norėdama suskinti man puokštę. Stabtelėjo prie avių bandos pajuokauti su piemeniu, tarnavusiu pas jos tėvą, o tų išgamų gauja puolė grobti gyvulius. Gal nenorėjo jos nuskriausti, bet pastūmė, ir ji nuvirto žemėn, o avys bėgdamos puolė ją trypti... Piemuo pabėgo, ir tik vėlų vakarą, pastebėję, kad ji negrįžo, šeimynykščiai rado ją jau karščiuojančią. Gvaskas pasiuntė man pranešti, atskubėjau šuoliais, bet jau buvo praėjusios dvi dienos. Radau lovoje ją merdinčią, pamačiusi mane, ji puolė atsiprašinėti, pasakė, kad kūdikis gimė prieš laiką, negyvas, ir graužėsi negalėjusi padovanoti man sūnaus. Atrodė tarsi vaškinė Dievo Motinos statulėlė ir reikėjo prikišti ausį jai prie lūpų, kad išgirstum, ką sako. Baudolinai, nežiūrėk į mane, mano veidas išpurtęs nuo ašarų, negana, kad esu netikusi motina, tai dar ir negraži žmona... Ji mirė melsdama

mane atleisti, o aš meldžiau ją atleisti, kad nebuvau greta tą pavojaus akimirką. Paskui paprašiau parodyti mirusį kūdikį, bet man jo rodyti nenorėjo. Jis buvo...

Baudolinas nutilo. Veidą laikė užvertęs aukštyn, tarsi baimindamasis, kad Niketas nepažvelgtų jam į akis.

– Tai buvo pabaisa, – po akimirkos tarė, – panaši į tas, kokias įsivaizdavome gyvenant kunigo Jono karalystėje. Akutės mažos, tik du siauručiai plyšiai, krūtinė liesutė, su dviem rankutėm kaip aštuonkojo čiuptuvai. Nuo pilvo iki kojų apaugęs baltom vilnom, lyg avis. Nevaliojau ilgiau į jį žiūrėti, liepiau palaidoti, nė nesumojau, ar reikia kviesti kunigą. Išvykau iš miesto ir visą naktį klaidžiojau po Frasketą galvodamas: leidau gyvenimą įsivaizduodamas kitų pasaulių būtybes ir mano vaizduotėje jos atrodė kaip nuostabūs stebuklai, savo skirtybe liudydami beribę Viešpaties galią, bet kai Viešpats lėmė ir man daryti tai, ką daro visi kiti žmonės, suteikiau gyvybę ne stebuklui, o siaubūnui. Mano sūnus buvo gamtos išdaiga. Otas sakė teisybę, nė pats nenumanydamas, kokią tikrą teisybę: buvau melagis ir gyvenau tokį melagio gyvenimą, kad net mano sėkla davė pradžią melui. Mirtinam melui. Tada supratau...

– Taigi, – neryžtingai pertarė Niketas, – nusprendei gyventi kitaip...

– Ne, pone Niketai. Nusprendžiau, kad toks mano likimas ir bergždžiai stengiuosi tapti panašus į kitus. Man buvo skirta būti melagiu. Sunku paaiškinti, kokios mintys sukosi galvoje. Svarsčiau: kai prasimanydavai, prasimanydavai nebūtus dalykus, kurie tuoj virsdavo tikrais. Tavo dėka pasirodė šventas Baudolinas, įkūrei Sen Viktoro biblioteką, išleidai į pasaulį Karalius, išgelbėjai savo miestą nupenėdamas liesą karvę, tavo nuopelnas, kad Bolonijoje atsirado mokslo daktarų, Romoje matei tokius stebuklus, apie kokius romiečiai nė nesvajojo, remdamasis Hugo iš Gabalos apgaule sukūrei karalystę, už kurią gražesnės nerasi, pamilai šmėklą ir privertei ją rašyti tau laiškus, kurių ji niekad nerašė, o juos perskaičiusieji alpdavo iš malonumo, net ir toji, kuriai juos pri-

skyrei, o juk ji buvo imperatorienė. Bet tą vienintelį kartą, kai panorai sukurti tikrą dalyką, su moterim, už kurią nuoširdesnės nebūtum radęs, susimovei: sukūrei kai ką, kuo niekas nepatikėtų ir ko tikrai negeistų. Todėl verčiau keliauk į savo stebuklų pasaulį, nes ten bent gali juos nulemti.

19.

BAUDOLINAS PAKEIČIA SAVO MIESTO VARDĄ

– Vargšelis Baudolinas, – tarė Niketas jiems ruošiantis kelionei, – pačiame žydėjime prarasti žmoną ir sūnų. Ir aš galiu kurio nors iš tų barbarų valia netekti savo kūno kūno ir savo mylimos žmonos. O, Konstantinopoli, miestų karaliene, Aukščiausiojo Viešpaties tabernakuli, rūmininkų liaupse ir šlove, svetimšalių džiaugsme, imperatoriškųjų miestų valdove, giesmių giesme, didybių didybe, retas rečiausių dalykų reginy, kas bus su mumis, kurie paliekame tave nuogi, tarsi išėję iš savo motinų įsčių? Kada vėl tave pamatysim – bet ne tokį, koks esi dabar, kareivių sutrypta verksmų pakalnė?

– Nutilk, pone Niketai, ir neužmiršk, kad gal jau paskutinį kartą ragauji šių Apicijaus vertų skanėstų, – ramino jį Baudolinas. – Kas tie mėsos rutuliukai, kvepiantys kaip jūsų prieskonių turgus?

– *Keftedes*, aromatą jiems suteikia cinamonas ir žiupsnelis mėtos, – atsakė Niketas kiek aprimęs. – Paskutiniajai dienai man pavyko gauti šlakelį anyžinės, kurią reikia gerti, kai ji debesėliu skleidžiasi vandenyje.

– Puikus gėrimas, neatima proto, tik lengvai apsvaigina, – tarė Baudolinas. – Jei būčiau jo gėręs mirus Kolandrinai, gal būčiau pajėgęs ją užmiršti, kaip dabar tu užmiršti savo miesto nelaimes ir nebesibaimini rytojaus. Tačiau man teko kliokti mūsų kraštų vyną, kuris verčia iš kojų, o atsibudęs jautiesi dar blogiau.

Baudolinui prireikė metų, kad atsikratytų jį apėmusio melancholiško pamišimo, iš to laiko jis teprisimena ilgus pasijodinėjimus miškais ir kloniais ir išgertuves pakelės smuklėse, kol užgriūdavo ilgi ir neramūs sapnai. Juose regėdavo save, pagaliau su-

čiumpantį Zosimą, išplėšiantį jam iš rankų (kartu su barzda) žemėlapį su keliu į karalystę, kurioje visi naujagimiai buvo tinsiretai ir metagalinarai. Į Aleksandriją nebesugrįžo baimindamasis, kad jo tėvas, motina ar Gvasko šeima prabils apie Kolandriną ir prarastą sūnų. Dažnai užsukdavo pas Frydrichą, tėviškai supratingą ir rūpestingą, bandydavusį išblaškyti jį pasakojimais apie gražius ir gerus žygius, kuriuos galėtų atlikti imperijos labui. Kol pagaliau vieną dieną paliepė išspręsti Aleksandrijos klausimą, nes jo pyktis jau išgaravo, o kad suteiktų Baudolinui malonumą, norėjo nesugriaudamas miesto užgydyti patirtą *vulnus*.

Toji užduotis prikėlė Baudoliną naujam gyvenimui. Frydrichas ruošėsi su Lombardijos miestais pasirašyti galutinę taikos sutartį ir Baudolinui tai atrodė tik jo įnoris. Frydrichas negalėjo pakęsti, kad gyvuotų be jo leidimo atsiradęs miestas, o dar pavadintas priešo vardu. Ką gi, jei Frydrichas naujai įkurtų tą miestą, tegul ir toje pat vietoje, tik kitu vardu, kaip atkūrė Lodį, tuo pačiu vardu, bet kitoje vietoje, ir avis liktų sveika, ir vilkas sotus. Ko reikia aleksandriečiams? Turėti miestą ir sukti savo verslą. Jis taip pavadintas atsitiktinai – Aleksandro III garbei, dabar anas jau miręs ir tikrai neįsižeis, jei miestas gaus kitą vardą. Planas toks. Vieną gražų rytą Frydrichas su savo riteriais stoja prie Aleksandrijos miesto vartų, iš jo išeina visi gyventojai, o vidun sugūža būrys vyskupų, atšventina jį, jei galime tvirtinti, kad jis kada nors buvo pašventintas, arba atkrikštija ir vėl pakrikštija Cezarėjos – Cezario miesto – vardu, visi aleksandriečai eina pro imperatorių, atiduodami jam pagarbą, paskui visi sueina atgal į naująjį miestą, tarsi jis jau būtų kitas, imperatoriaus įkurtas, ir gyvena ilgai ir laimingai.

Kaip matome, Baudolinas siekė išguiti neviltį savo nežabotos vaizduotės galia.

Frydrichui planas patiko, tik tuo metu neatidėliotini reikalai dėl alemanų žemvaldžių sutrukdė keliauti į Italiją. Baudolinas buvo įgaliotas vesti tas derybas. Jis dvejojo, nesiryždamas įžengti į miestą, bet jau prie vartų jį pasitiko tėvai, ir visi trys prapliupo išganingomis ašaromis. Senieji draugai elgėsi taip, tarsi Baudoli-

nas niekada nebūtų vedęs, o prieš pradėdami kalbą apie jo pasiuntinystę nusitempė į senąją smuklę, kur gerokai nugirdė, tiesa, rūgštoku baltuoju Gavio vynu, kuris nemigdo, o priešingai – sužadina dvasią. Paskui Baudolinas išdėstė savo planą.

Pirmasis prabilo Galjaudas.

– Gyvendamas su juo daraisi toks pat pakvaišęs. Kodėl turime žaisti tuos žaidimus – pirma išeiti, paskui sueiti, tra lia lia, tra lia lia, tu išeik, o aš įeisiu, ne, dėkui, tu pirmas, trūksta tik, kad kas nors pūstų dūdmaišius, ir galėtume pašokti ratelį kaip per Švento Baudolino atlaidus...

– Mintis gal ir nebloga, – tarė Boidis, – bet turėsime vadintis ne aleksandriečiais, o cezariečiais, gėdyčiaus tai pasakyti Astyje.

– Liaukimės tauziję kvailystes, mūsų su niekuo nesupainiosi, – atkirto Obertas iš Foro, – dėl manęs tegul perkrikštija miestą, bet nesutinku eiti pro jį ir atiduoti pagarbą: galų gale mes įsriegėme jam į vieną vietą, ne jis mums, todėl nėra jam ko pūstis.

Kutikas iš Kvarnjento pasakė sutinkąs su perkrikštijimu – jam nerūpi, ar miestas vadinsis Cezareta, ar Cezarona, jam tinka ir Cezira, Olivija, Sofronija ar Eutropija, svarbiausia, ar Frydrichas atsiųs į jį savo podestą, ar pasitenkins įteisindamas miestiečių išrinktus konsulus.

– Grįžk ir paklausk, ką jis ruošiasi daryti, – patarė Gvaskas.

Baudolinas atsikirto:

– Na jau ne, nesiruošiu lakstyti pirmyn atgal per Alpes, kol susitarsit. Ponai, suteikite dviem savo išrinktiems vyrams visus įgaliojimus ir tegul jie keliauja kartu su manim pas imperatorių, ten sutarsime dėl visiems priimtino sprendimo. Kai pamatys tuos du aleksandriečius, Frydrichą pradės pykinti, ir pamatysit: jis su viskuo sutiks, kad tik greičiau jais atsikratytų.

Taip kartu su Baudolinu iškeliavo miesto pasiuntiniai: Anzelmas Koncanis ir Teobaldas iš Gvaskų giminės. Niurnberge jie susitiko su imperatorium ir buvo pasiektas susitarimas. Netrukta susitarti ir dėl konsulų, bet reikėjo išlaikyti formalumą: aleksandriečiai galės juos rinkti, bet vėliau juos patvirtins imperato-

rius. O dėl pagarbos, tai Baudolinas pasivedėjo Frydrichą atokiau ir tarė:

– Tėve, tu pats negali ten vykti, todėl turėsi pasiųsti savo atstovą. Pasiųsk mane. Šiaip ar taip, esu rūmininkas, ir tavo beribio gerumo dėka buvau apjuostas kavalieriaus diržu, taigi esu, kaip čia sakoma, *Ritter*.

– Taip, tačiau priklausai žemesnio rango bajorijai – nors gali turėti dvarų, bet negali jų suteikti ir negali turėti vasalų, ir...

– Nejau manai, kad mano kraštiečiams tai labai rūpi, jiems gana, kad vyras sėdi ant žirgo ir vadovauja. Jie atiduos pagarbą tavo atstovui, taigi tau, tačiau tavo atstovas būsiu aš, kurį jie laiko savu, todėl jie nemanys atiduodantys pagarbą tau. Paskui, jei nori, priesaikom ir kitais panašiais dalykais tegul užsiima koks nors tavo imperatoriškasis raštininkas, būsiąs greta manęs, ir jie net nesupaisys, kuris iš mūsų svarbesnis. Privalai suprasti žmonių prigimtį. Jei taip sutvarkysim šį reikalą – kartą ir galutinai, ar nebus visiems geriau?

Taigi iškilmės įvyko 1183 metų kovo viduryje. Baudolinas taip išsipustė, jog atrodė svarbesnis net už Monferato markgrafą, – raitas ant nenustygstančio balto žirgo, laikydamas ranką ant kardo rankenos. Tėvai ryte rijo jį akimis.

– Išsičiustijęs kaip pono šuva, – ištarė pakerėta motina.

Kad greta jo stovėjo du vėliavininkai su imperijos vėliavomis, imperatoriškasis raštininkas Rudolfas ir daug kitų imperijos didikų, taip pat vyskupų, su kuriais negalėjai net susikalbėti, nieko nereiškė. Ten buvo ir kitų Lombardijos miestų atstovai: Lanfrankas iš Komo, Siras Salimbenas iš Pavijos, Filipas iš Kazalės, Gerardas iš Novaros, Patinerijus iš Osonos ir Malaviska iš Brešos.

Baudolinui atsistojus tiesiai prieš miesto vartus, pro juos vorele išėjo visi aleksandriečiai, su mažais vaikais ant pečių, seniais, įsikibusiais į parankę, ligoniais vežimuose, net pamišėliais ir nevispročiais, ir apsiausties didvyriai – kas be kojos, kas be rankos ar sėdėdami ant lentos su ratukais ir pasistumdami rankomis. Kadangi nežinojo, kiek laiko teks praleisti už miesto mūrų, daugelis

nešėsi ryšulius su maistu: duonos su dešra, keptą vištą, pintinę vaisių, – todėl visa tai labiau priminė linksmą iškylą.

Bet buvo dar šalta, o laukai apšarmoję, todėl sėdėti buvo tikra kančia. Tie ką tik išvaryti iš savo namų miestiečiai stovėjo, trypčiojo kojomis, pūsčiojo į delnus ir sakė:

– Gal paskubėkim baigti šitą kermošių, namuose juk puodai užkaisti.

Imperatoriaus vyrai suėjo į miestą ir niekas nematė, ką jie ten veikė, net Baudolinas, kuris stovėjo už vartų laukdamas sugrįžtančiųjų į miestą parado. Paskui pasirodė vienas iš vyskupų ir pranešė, kad Šventosios Romos imperatoriaus malone nuo šiol šis miestas vadinsis Cezarėja. Už Baudolino stovintys imperatoriaus pasiuntiniai pakėlė ginklus ir vėliavas, šlovindami didįjį Frydrichą. Baudolinas žingine pasuko miestiečių pirmųjų gretų link ir kaip imperatoriaus pasiuntinys paskelbė, kad Frydrichas ką tik įkūrė šį kilmingą miestą septynių miestelių – Gamondijaus, Marengo, Bergolijaus, Roboreto, Solero, Foro ir Oviljaus – vietoje ir pavadino jį Cezarėja, o dabar atiduoda jį čia susirinkusiems minėtų miestelių gyventojams, kviesdamas priimti šiuos bokštus kaip dovaną.

Imperatoriškasis raštininkas perskaitė kai kuriuos sutarties straipsnius, bet visiems buvo šalta, todėl kiek įstengdamas trumpiau supažindino su *regalia*, prievolėmis, mokesčiais ir visais tais dalykais, kurie įteisina sutartį.

– Rudolfai, paskubėk, – paragino Baudolinas imperatoriškąjį raštininką. – Čia tik spektaklis – kuo greičiau baigsime, tuo visiems bus geriau.

Miestiečiai pasuko atgal, ten buvo visi, išskyrus Obertą iš Foro, nesutikusį nusižeminti ir atiduoti pagarbos, mat jis nugalėjo Frydrichą, todėl vietoj savęs kaip *nuncii civitatis* jis buvo pasiuntęs Anzelmą Koncanį ir Teobaldą Gvaską.

Eidami pro Baudoliną naujosios Cezarėjos *nuncii* oficialiai prisiekė, bet tokia laužyta lotynų kalba, kad jei vėliau būtų prisiekę priešingai, niekas nebūtų įmanęs to paneigti. Kiti ėjo paskui, vangiai sveikindami, tardami:

– Sveikas, Baudolinai, kaip sekasi, ei, Baudolinai, jei gyvi būsim, pasimatysim, mes visi čia, sveikas!

Galjaudas eidamas burbtelėjo, kad tai juokinga, bet teikėsi nukelti skrybėlę, o kad nukėlė ją prieš nedorėlį savo sūnų, toks pagarbos pareiškimas buvo vertas daugiau, nei kad būtų laižęs Frydrichui kojas.

Pasibaigus iškilmėms, ir lombardai, ir teutonai kuo greičiausiai pasišalino, tarytum gėdydamiesi. Baudolinas, priešingai, įjojo į miestą paskui savo kraštiečius, klausydamasis kalbų:

– Tik pažiūrėk, koks gražus miestas!

– Panašus į tą, kuris čia buvo, kaip jis vadinosi?

– Na, ir išmanūs tie alemanai, nespėk apsidairyti, o jau pastatę tokį gražų miestą!

– Žiū, atrodo, ten mano namas, pastatė lygiai tokį pat!

– Vaikinai, – sušuko Baudolinas, – džiaukitės išsisukę mokesčių!

– O tu per daug nesipūsk, nes dar imsi tikėt tuo, kas čia įvyko.

Graži buvo diena. Baudolinas padėjo į šalį visus savo valdžios ženklus ir nuėjo švęsti. Katedros aikštėje mergaitės šoko ratelius, Boidis nusivedė Baudoliną į smuklę, šį vakarą joje, pakvipusioje česnakais, kiekvienas pats pylėsi vyną tiesiai iš statinių, nes tą dieną nebuvo čia nei ponų, nei tarnų, juolab smuklės tarnaičių, mat kai kas jas jau buvo nusiviliojęs į viršuje įrengtus kambarius – kas nežino, kad vyrai iš prigimties medžiotojai.

– Jėzaus Kristaus kraujas, – ištarė Galjaudas, užlašindamas vyno ant rankovės, kad parodytų, jog šis nesusigeria į audinį, o lieka rubinu žaižaruojančios lašo formos – ženklas, jog tikrai geras.

– Dabar keletą metų vadinsim jį Cezarėja, bent jau antspauduotuose pergamentuose, – sušnabždėjo Boidis Baudolinui, – o paskui vėl pradėsim vadinti kaip anksčiau, ir norėčiau pamatyti, kam tai rūpės.

– Taip, – atitarė Baudolinas, – paskui vėl vadinkite jį kaip pirma, nes taip jį vadino mano angelėlis Kolandrina – dabar ji jau Rojuje, todėl kyla pavojus, kad gali apsirikti siųsdama savo palaiminimus.

– Pone Niketai, jaučiausi beveik susitaikęs su savo nelaimėmis, nes sūnui, kurio niekada neturėjau, ir žmonai, kurią turėjau per daug trumpai, sugebėjau bent duoti miestą, kurio jau niekas neįstengs sunaikinti. Gal kurią dieną Aleksandrija taps naujuoju Konstantinopoliu, trečiąja Roma, pilna bokštų ir bazilikų, pasaulio stebuklu, – pridūrė Baudolinas, įkvėptas anyžinės.

– Tebus tokia Viešpaties valia, – palinkėjo Niketas, pakeldamas taurę.

20.

BAUDOLINAS VĖL RANDA ZOSIMĄ

Balandžio mėnesį Konstance imperatorius ir Lombardijos miestų lyga pasirašė galutinę sutartį. Birželio mėnesį juos pasiekė miglotos žinios iš Bizantijos.

Prieš trejus metus mirus Manueliui, jo įpėdiniu tapo sūnus Aleksijus, tuomet dar beveik vaikas. Prastai išauklėtas vaikas, pridūrė Niketas, tuščiai švaistęs savo dienas, dar nepažinęs džiaugsmo ir skausmo, jam rūpėjo tik medžioklė ir žirgų lenktynės, jis žaisdavo su kitais vaikais, o rūmuose daugybė jaunikių siekė užkariauti jo motiną, basilėjo našlę, kvepindamiesi it kvailiai ir dabindamiesi vėriniais lyg moterys, dar kiti kleidė piliečių pinigus, kiekvienas siekė vien asmeninių tikslų, ir visi kovojo vieni su kitais – tarsi būtų buvus išjudinta atraminė kolona ir viskas apvirtę aukštyn kojom.

– Išsipildė Manuelio mirties valandą įvykęs stebuklas, – pasakė Niketas. – Viena moteris pagimdė sūnų su trumpomis menkomis galūnėmis, pernelyg didele galva, o tai pranašavo poliarchiją, kuri yra ne kas kita, kaip anarchijos motina.

– Iš mūsų šnipų netrukau sužinoti, kad slapta rezgė savo planus vienas iš pusbrolių, Andronikas, – tarė Baudolinas.

– Jis buvo Manuelio tėvo brolio sūnus, taigi mažojo Aleksijaus dėdė. Iki tol gyveno tremtyje, nes Manuelis laikė jį išdaviku. Dabar jis pasalūniškai prisiplakė prie jaunojo Aleksijaus, dėdamasis atgailaująs už savo klaidas ir norįs jį globoti, ir pamažu įgijo vis daugiau valdžios. Regzdamas sąmokslus, prireikus griebdamasis nuodų, žingsnis po žingsnio kopė į imperatoriaus sostą, kol pagaliau, jau būdamas senas ir sugraužtas pavydo bei neapykantos,

sukurstė Konstantinopolio gyventojus sukilti ir paskelbti jį basilėju. Imdamas palaimintą ostiją, prisiekė, jog priima valdžią tik norėdamas apsaugoti dar mažą sūnėną, tačiau iškart po to jo prakeiktas šešėlis, Stefanas Adžiokristoforitas, pasmaugė tą vaikį Aleksijų lanko temple. Kai Andronikui atnešė vargšelio lavoną, šis įsakė įmesti jį jūron, prieš tai nukirtus galvą ir paslėpus ją vietoje, kurią vadino Katabata. Taip niekada ir nesupratau, kodėl, nes tai tik senas apgriuvęs vienuolynas už Konstantinopolio mūrų.

– Žinau, kodėl. Šnipai man pranešė, kad su Adžiokristoforitu buvęs labai dvasingas vienuolis, kurį Andronikas, mirus Manueliui, pasikvietė pas save kaip puikiai išmanantį nekromantiją. Tik paklausyk, jis buvo vardu Zosimas, ir sklido gandas, jog to vienuolyno griuvėsiuose atgaivindavęs mirusiuosius, ten įsirengęs sau požeminius rūmus... Taigi vėl suradau Zosimą, ar bent žinojau, kur jo ieškoti. Tai atsitiko 1184-ųjų lapkritį, kai netikėtai mirė Beatričė Burgundė.

Stojo tyla. Baudolinas ilgai gurkšnojo vyną.

– Tą mirtį priėmiau kaip bausmę. Taip jau buvo lemta, kad po antrosios pasitrauktų ir pirmoji mano gyvenimo moteris. Man buvo jau virš keturiasdešimties. Girdėjau, kad Terdonoje yra bažnyčia, kurioje pakrikštytieji gyvendavo tik iki keturiasdešimties metų. Aš jau buvau peržengęs išrinktiesiems nubrėžtą ribą. Galėjau ramiai numirti. Neįstengiau žiūrėti į Frydrichą: Beatričės mirtis jį pakirto, jis rūpinosi tik vyriausiuoju sūnum, jau dvidešimtmečiu, bet labai paliegusiu, ir pamažu ruošė įpėdinystę antrajam sūnui, Henrikui, karūnuojamam Italijos karalium... Mano vargšas tėvas, dabar jau Žilabarzdis, atrodė pasenęs... Keletą kartų buvau grįžęs Aleksandrijon ir mačiau, kad tikrieji mano gimdytojai pasenę dar labiau už jį. Žilaplaukiai, pasišiaušę, silpni, kaip tie balti kamuoliukai, kuriuos pavasarį matai ritantis laukais, sulinkę tarsi krūmas vėjuotą dieną, jie leido dienas prie krosnies pykdamiesi dėl ne vietoje padėto dubens ar netyčia kuriam nors iš rankų iškritusio kiaušinio. Ir kaskart nuvykęs jų aplankyti sulaukdavau priekaištų, kad taip retai atvažiuoju. Todėl nusprendžiau viską

išparduoti ir iškeliauti Bizantijon ieškoti Zosimo, net jei vėliau būtų grėsę likusius gyvenimo metus praleisti aklam kokioje slaptoje požemio kameroje.

Vykti į Konstantinopolį buvo pavojinga, nes prieš keletą metų Androniko, dar tik siekusio valdžios, sukurstyti miesto gyventojai sukilo prieš ten gyvenusius lotynus ir nemažai jų nužudė, išplėšę namus, o daugelį privertė viską palikus sprukti į Karalių salas. Dabar venecijiečiai, genujiečiai ir piziečiai tarsi ir vėl galėjo kurtis mieste, nes tie žmonės buvo reikalingi imperijos gerovei, tačiau Vilhelmas II, Sicilijos karalius, ruošėsi karui su Bizantija, o graikai nesigilino: jiems lotynas buvo kiekvienas – ir provansietis, ir alemanas, ir sicilietis ar net romietis. Todėl nutarė iš Venecijos plaukti – iškeliauti jūra, kaip pirklių iš Taprobano karavanas (tokia mintis šovė Abdului). Nedaugelis išmanė, kur yra Taprobanas, gal niekas to ir nežinojo, juolab niekas iš bizantiečių negalėjo pasakyti, kokia kalba ten kalbama.

Taigi Baudolinas apsitaisė kaip persų dignitorius, *rabbi* Saliamonas, kurį net Jeruzalėje kiekvienas būtų palaikęs žydu, apsisiautęs juodą apsiaustą, nusėtą zodiako ženklais, apsimetė daktaru, Poetas su žydru kaftanu atrodė kaip turkų pirklys, Kijotą galėjai palaikyti libaniečiu, mat prastai apsirengęs, užtat su aukso monetų kapšu, Abdulas, nusiskutęs galvą, kad nesiplaikstytų raudoni plaukai, apsimetė kilmingu eunuchu, o Boronas tapo jo tarnu.

Jie susitarė tarpusavy kalbėtis Paryžiuje išmoktu vagių žargonu, mat šį tobulai mokėjo – iš to nesunku spėti, kiek anomis palaimingomis dienomis skyrė pastangų studijoms. Jo nesuprato nė patys paryžiečiai, todėl bizantiečiams jis puikiai galėjo tikti kaip Taprobano kalba.

Vasaros pradžioje išplaukę iš Venecijos, rugpjūtį artėdami prie uosto sužinojo, kad siciliečiai užėmė Tesalonikus ir gal jau spietėsi ties šiauriniais Propontidės krantais. Todėl, nakties vidury įplaukus į sąsiaurį, kapitonas pasuko priešingo kranto link, idant pas-

kui įplauktų į Konstantinopolį tarsi atvykdamas iš Chalcedono. Paguodai dėl tokio lanksto pažadėjo juos išlaipinti kaip basilėjus, nes – tarė – pirmiausia reikia pažvelgti tiesiai į pirmųjų tekančios saulės spindulių užlietą Konstantinopolio veidą.

Kai Baudolinas su savo bičiuliais auštant pakilo į denį, jų laukė nusivylimas, mat krantą gaubė tiršta migla, tačiau kapitonas patikino: kaip tik taip reikia artėti prie miesto – iš lėto, ir toji migla, jau sklaidoma pirmųjų aušros spindulių, pamažėl pamažėl ištirps.

Dar valandą paplaukus, kapitonas parodė baltą tašką, tai buvo kupolo viršūnė, tarsi kiaurai verianti supantį rūką... Netrukus aplink tą tašką krante išryškėjo rūmų kolonados, paskui namų kontūrai ir spalvos, nurausvintos varpinės, o apačioje – miesto sienos su bokštais. Tik staiga radosi didžiulis šešėlis, dar skendintis debesyse, kurie kilo nuo kalvos viršūnės ir keliavo oru, kol pagaliau pasimatė tobulas pirmųjų saulės spindulių nutviekstas Šventos Sofijos kupolas, tarsi per stebuklą iškilęs iš nieko.

Nuo tos akimirkos atradimai ėmė piltis nesutramdomu srautu, vis kiti bokšteliai ir kiti kupolai, kylantys palengva skaidrėjančiame danguje, žalumos, paauksuotų kolonų, baltų peristilių, rausvojo marmuro, imperatoriaus rūmų Bukoleone didybės su margaspalviame kabančių sodų labirinte išstypusiais kiparisais virsme. Paskui – Aukso Ragas kelią užstojančia stambia grandine ir baltas Galatos bokštas dešinėje.

Baudolinas susijaudinęs pasakojo, o Niketas ilgesingai kartojo, koks gražus Konstantinopolis, koks jis buvęs gražus.

– Ak, tas miestas alsavo jauduliu, – pritarė Baudolinas. – Tik atkeliavę, iškart supratome, kas ten vyksta. Užėjome į hipodromą, kur buvo ruošiamasi įvykdyt bausmę myriop pasmerktam basilėjo priešui...

– Andronikas tarsi pamišo. Kai jūsų lotynai iš Sicilijos ugnim ir kalaviju nusiaubė Tesalonikus, Andronikas paliepė statyti įtvirtinimus, paskui tarsi užmiršo pavojų. Gyveno lengvabūdiškai, taręs, kad nėra ko bijoti priešų, ir žudė tuos, kurie galėjo jam padė-

ti, išvykdavo iš miesto su kekšių ir sugulovių būriu, medžiodavo po slėnius ir miškus it koks žvėris, su savo mylimųjų palyda tarsi gaidys su vištomis, lyg Dionisas su bakchantėmis, jam trūko tik elnio kailio ir šafrano spalvos liemenės. Jis lankydavosi tik pas fleitininkus ir heteras, ištvirkęs lyg Sardanapalas, gašlus it polipas, išsekintas savo ištvirkavimo puldavo ryt tą siaubingą gyvūną iš Nilo, panašų į krokodilą, kuris, sakoma, padeda išsilieti sėklai... Bet nenorėčiau, kad laikytum jį blogu valdovu. Jis ir daug gera padarė: neleido didinti mokesčių, išleido įsakus, draudžiančius uostuose skandinti negalinčius sumokėti laivus ir juos siaubti, atstatė senąjį požeminį akveduką, paliepė atstatyti Keturiasdešimties šventųjų kankinių šventyklą...

– Žodžiu, tikras šaunuolis...

– Neversk manęs sakyti to, ko nenoriu. Basilėjas turi naudotis valdžia, kad darytų gera, tačiau norėdamas išlaikyti valdžią būna priverstas daryti ir bloga. Ir tau teko gyventi greta valdžios vyro, ir tu pripažinai jį buvus taurų ir piktą, žiaurų ir besirūpinantį visų labu. Vienintelis būdas nenusidėti – atsiriboti nuo visų įsitaisius kolonos viršūnėje, kaip kadaise darė šventieji tėvai, tačiau dabar tos kolonos jau sugriuvusios.

– Nenoriu ginčytis, kaip reikėjo valdyti šitą imperiją. Ji jūsų, ar bent buvo jūsų. Tęsiu savo pasakojimą. Apsigyvenome čia, pas šiuos genujiečius, nes turbūt jau supratai, kad mano ištikimi šnipai buvo jie. Tai Bojamondas vieną dieną sužinojo, kad vakare basilėjas susiruošė į senąją Katabatos kriptą, kad dalyvautų burtų ir magijos apeigose. Kadangi ruošėmės ieškoti Zosimo, pasitaikiusi proga buvo puiki.

Sutemus jie pasuko link Konstantino sienos, kur netoli Šventųjų apaštalų bažnyčios stūksojo nedidelė altana. Bojamondas pasakė, kad iš ten gali patekti tiesiai į kriptą, nė neidamas per vienuolyno bažnyčią. Atidarė duris, palydėjo žemyn keletu slidžių pakopų, ir visi atsidūrė drėgname, pelėsiais pradvisusiame koridoriuje.

– Štai, – tarė Bojamondas, – dar kiek paėjėkite ir atsidursite kriptoje.

– Neisi kartu?

– Nevaikštau ten, kur ruošiamasi nežinia ką daryti su negyvėliais. Man mieliau gyvieji arba moterys.

Toliau ėjo vieni, perėjo salę žemais skliautais, kur galėjai išvysti trikliniumų, sujauktų lovų, keletą ant grindų numestų taurių, nešvarių lėkščių su nežinia kokios puotos likučiais. Matyt, tas rajūnas Zosimas ten, apačioje, mėgavosi ne tik apeigomis su mirusiaisiais, bet ir tuo, kas Bojamondui tikrai turėjo patikti. Tačiau tie orgijų padargai atrodė lyg paskubomis išstumdyti po tamsius kampus, mat tą vakarą Zosimas ruošėsi priimti basilėją, kad šis pasikalbėtų su mirusiaisiais, o ne su paleistuvėmis, nes, kaip žinoma, pasakė Baudolinas, žmonės patiki kuo tik nori, tegul tik mirusieji tai patvirtina.

Už salės jau buvo matyti šviesos, ir jie tikrai atsidūrė apvalioje kriptoje, kurią apšvietė du degantys trikojai. Kriptą supo kolonada, kitapus kolonų matėsi kažin kur vedančių koridorių ar tunelių angos.

Kriptos viduryje stovėjo pilnas vandens dubuo, o aplink jį ties vandens paviršiumi ėjęs griovelis buvo sklidinas į aliejų panašaus skysčio. Greta dubens ant nedidelės kolonos gulėjo kažkas, uždengtas raudonu audeklu. Iš nugirstų šnabždesių Baudolinas suprato, kad Andronikas, iš pradžių pasitikėjęs pilvakalbiais ir astrologais ir bergždžiai ieškojęs Bizantijoje žmonių, kurie, kaip senovės graikai, mokėtų spėti ateitį iš paukščių skrydžio, pasitikėjęs niekšais, apsimetusiais, kad moka aiškinti sapnus, dabar buvo atsidavęs į hidromantų rankas, kitaip tariant, tų, kurie, kaip Zosimas, mokėjo pranašauti panardindami vandenin ką nors, kas priklausė mirusiajam.

Jie įėjo pralįsdami pro altorių, o pasisukę pamatė ikonas su Kristum Pantokratorium, žvelgiančiu į juos plačiai atvertomis rūsčiomis akimis.

Baudolinas pasakė, kad jei Bojamondo žinios teisingos, netrukus kažkas turi čion ateiti, taigi jiems reikią pasislėpti. Jie paėjo į

tą kolonados pusę, kur nekrito trikojų šviesa, ir ten pačiu laiku įsitaisė, nes jau aidėjo ateinančiojo žingsniai.

Iš kairės ikonostaso pusės pasirodė Zosimas, su apsiaustu, panašiu į *rabbi* Saliamono. Baudolinas instinktyviai pajuto pykčio antplūdį ir beveik veržės pasirodyti ir pamokyti tą išdaviką. Vienuolis pagarbiai ėjo prieš vyrą prabangiais drabužiais, kuriam iš paskos sekė dar du vyrai. Iš pagarbaus tųdviejų elgesio Baudolinas suprato, jog prieš juos pats basilėjas Andronikas.

Valdovas staiga sustojo, pabūgęs to, ką išvydo aplinkui. Pamaldžiai persižegnojo prieš ikonostasą, paskui paklausė Zosimo:

– Kodėl mane čia atvedei?

– Valdove, – atsakė Zosimas, – atvedžiau tave, nes tik šventose vietose įmanu imtis tikros hidromantijos ir užmegzti tinkamą ryšį su mirusiųjų karalyste.

– Aš ne bailys, – tarė basilėjas dar sykį persižegnodamas, – bet ar tu nebijai trukdyti mirusiųjų?

Zosimas nutrūktgalviškai nusijuokė.

– Valdove, užteks man tik pakelti rankas, ir gulintieji dešimtyje tūkstančių Konstantinopolio kriptų klusniai puls man po kojom. Turiu stebuklingą daiktą, kuriuo naudojuos, kad užmegzčiau ryšį su amžinos tamsos pasauliu.

Uždegęs žarijas ant vieno iš trikojų, prikišo jį prie griovelio aplink dubenį. Aliejus suliepsnojo ir ugnies vainikas nutvieskė vandens paviršių mirguliuojančiais atspindžiais.

– Kol kas nieko nematau, – tarė basilėjas, pasilenkdamas virš dubens. – Paklausk savojo vandens, kas ruošiasi užimti mano vietą. Jaučiu, kad miestas kunkuliuoja, ir noriu žinoti, ką privalau sunaikinti, idant nereikėtų baimintis.

Zosimas prisiartino prie raudonu audeklu užkloto daikto ant kolonos, teatrališku mostu nutraukė užklotą ir ištiesė basilėjui kažką beveik apvalų. Bičiuliai negalėjo įžiūrėti, kas ten, bet pastebėjo, kad basilėjas drebėdamas traukiasi, tarsi bandydamas nuvyti baisų reginį.

– Ne, ne, – tarė, – tik ne tai! Prašei jos savo apeigoms, nežinojau, kad vėl ją pamatysiu!

Zosimas pakėlė trofėjų, tarsi norėdamas parodyti įsivaizduojamai auditorijai, ir pasukiojo į visas puses. Tai buvo negyvėlio galva, dar nepakitusiais bruožais, lyg ką tik atskirta nuo kūno, užmerktomis akimis, smailia nosim, išsiplėtusiom šnervėm, pravirom plonom lūpom, pro kurias matėsi eilė dantų. To veido nejudrumas ir keistas gyvybingumas atrodė dar slaptingesnis dėl jį visą užliejusios aukso spalvos, kuri dabar, Zosimui artinant jį prie liepsnų, stačiai suspindo.

– Kad apeigos pasisektų, privalėjau pasinaudoti tavo sūnėno Aleksijaus galva, – tarė Zosimas basilėjui. – Aleksijus su tavim susijęs kraujo ryšiais, tad jo padedamas galėsi susisiekti su išėjusiųjų karalyste.

Jis lėtai panardino tą mažą siaubingą daiktą skystin, nugramzdino į dubens dugną, ir Andronikas pasilenkė virš jo tiek, kiek liepsnų ratas leido jam priartėti.

– Vanduo susidrumstė, – tarė vienu kvėptelėjimu.

– Aleksijuje jis atrado žemės gaivalą, dabar jį paklaus, – sušnabždėjo Zosimas. – Palaukime, kol išsisklaidys migla.

Bičiuliai negalėjo matyti, kas dedas vandenyje, tik suprato, kad jis vėl tapo skaidrus – dugne išvydo švytint mažojo basilėjo veidą.

– Vardan pragaro, jis įgauna ankstesnę spalvą, – sumikčiojo Andronikas, – skaitau jo kaktoje pasirodžiusius ženklus... O, stebukle... *Iota, Sigma*...

Nereikėjo būti hidromantu, kad suprastum, kas atsitiko. Zosimas, paėmęs mažojo imperatoriaus galvą, įspaudė ant kaktos dvi raides, paskui užtepė vandenyje tirpstančiu auksu. Dabar, sluoksniui ištirpus, nelaimingoji auka siuntė davusiajam įsakymą jį nužudyti žinią, kurią Zosimas arba tas, kuris jį įkvėpė, norėjo jam pranešti.

Ir tikrai, Andronikas perskaitė:

– Iota, Sigma, IS... IS...

Išsitiesė, apsuko apie pirštus barzdos plaukus, atrodė, ugnis tvoskia jam iš akių, palenkė galvą lyg mąstydamas, paskui iškėlė ją it karštas sunkiai suvaldomas eržilas.

– Isakas! – sustaugė. – Mano priešas Isakas Komninas! Ką jis ten, Kipre, rezga? Nusiųsiu flotilę ir sunaikinsiu jį, kol dar nespėjo nieko padaryti, niekingasai!

Vienas iš dviejų palydovų žengė iš šešėlio į šviesą, ir Baudolinui jis pasirodė panašus į tokį, kuris įmanytų iškepti net savo motiną, jei tik ant stalo pritrūktų mėsos.

– Pone, – tarė, – Kipras toli, o tavo flotilei tektų plaukti per Propontidę, tuo keliu, kur dabar pasklidusi Sicilijos karaliaus kariauna. Negali vykti pas Isaką, lygiai kaip jis negali atvykti pas tave. Patarčiau galvoti ne apie Komniną, o apie Isaką Angelą, kuris dabar mieste, ir žinai, kaip nemėgsta tavęs.

– Stefanai, – niekinamai nusikvatojo Andronikas, – nori, kad jaudinčiausi dėl Isako Angelo? Kaip galėjai pagalvoti, kad tam kvaišai, impotentui, tam netikėliui galėtų šauti mintis man grasinti? Zosimai, Zosimai, – įtūžęs tarė nekromantui, – vanduo ir galva byloja man apie tą, kuris per daug toli, arba apie kitą, kuris per daug kvailas! Kam tau reikalingos akys, jei nemoki skaityti iš šito dubens, į kurį pripylei šlapimo?

Zosimas suprato galįs netekti akių, bet, laimė, įsikišo prieš tai kalbėjęs Stefanas. Iš jo akivaizdaus mėgavimosi būsimaisiais nusikaltimais Baudolinas suprato, kad jis ir yra Stefanas Adžiokristoforitas, prakeiktasis Androniko šešėlis, pasmaugęs jaunąjį Aleksiją ir nukirtęs jam galvą.

– Pone, neniekink stebuklų. Juk matei: ant berniuko kaktos pasirodė ženklai, kurių, kai buvo gyvas, tikrai neturėjo. Isakas Angelas tikrai menkysta, bet jis tavęs nekenčia. Ir kiti, dar didesni, silpnadvasiai ir menkystos kėsinosi nužudyti tokius pat didžius ir drąsius vyrus kaip tu, jei tokių buvę... Duok sutikimą – ir šią pat naktį sučiupsiu Angelą ir savo rankomis išlupsiu jam akis, o paskui jį patį pakabinsiu ant jo rūmų kolonos. Žmonėms bus pranešta, kad tu gavai ženklą iš dangaus. Verčiau iškart pašalinti tą, kuris tau dar negrasina, nei palikti gyvą, kad kurią dieną imtų grasinti. Smogsime pirmieji.

– Nori manimi pasinaudoti, kad numaldytum kaži kokį savo

apmaudą, – tarė basilėjas, – bet gal darydamas bloga tu ir gera darai. Pašalink iš mano kelio Isaką. Tik gaila... – ir metė į Zosimą tokį žvilgsnį, jog visą šio kūną supurtė drebulys, – kad mirus Isakui taip niekada ir nesužinosim, ar jis tikrai norėjo man pakenkti ir ar šitas vienuolis sakė tiesą. Bet, šiaip ar taip, jis man sukėlė pagrįstą įtarimą, o juk beveik niekada neklystame blogai galvodami. Stefanai, privalome jam atlyginti. Pasirūpink duoti jam tai, ko paprašys.

Mostelėjo savo palydovams ir išėjo, palikdamas Zosimą, pamažu atsigaunantį iš patirto siaubo, privertusio jį suakmenėti prie apeiginio dubens.

– Adžiokristoforitas tikrai nekentė Isako Angelo ir, matyt, susitarė su Zosimu, kad užtrauktų šiam nemalonę, – tarė Niketas. – Tačiau tarnaudamas savo piktajam ponui nepadėjo, turbūt žinai, o tik pagreitino jo žlugimą.

– Žinau, – atsakė Baudolinas, – tačiau tą vakarą man nelabai rūpėjo suprasti, kas atsitiko. Pakako, kad žinojau, jog dabar Zosimas mano rankose.

Vos nutilus aukštųjų svečių žingsnių aidui, Zosimas giliai atsiduso. Apeigos beveik pasisekė. Jis pasitrynė rankas ir patenkintas nusišypsojo, ištraukė iš vandens berniuko galvą ir padėjo ten, kur ji buvo anksčiau. Paskui apmetė žvilgsniu kriptą ir prapliupo isteriškai juoktis, kilnodamas rankas ir šaukdamas:

– Basilėjas mano rankose! Dabar nė mirusiųjų nebijau!

Dar nebaigė sakyti, o bičiuliai jau lėtai žengė į šviesą. Tas, kuris imasi magijos, galų gale įtiki: jei jis ir netiki velniu, tai velnias neabejotinai juo tiki. Pamatęs tarytum Paskutinio teismo dieną pakylant lemūrų kohortą, Zosimas, kad ir koks nerangus, reagavo žaibiškai. Nė nebandė slėpti savo jausmų, o tiesiog juos prarado – nualpęs susmuko ant grindų.

Atsipeikėjo Poeto apšlakstytas stebuklinguoju vandeniu. Atsimerkė ir per sprindį nuo savo veido pamatė Baudoliną, baisesnį

nei ateivis iš kito pasaulio. Tą akimirką Zosimas suprato, kad jo laukia ne abejotino pragaro liepsnos, o tikras ir neišvengiamas aukos kerštas.

– Turėjau pasitarnauti savo valdovui, – paskubėjo tarti, – ir padaryti paslaugą tau: išplatinau tavąjį laišką geriau, nei pats tai būtum padaręs...

Baudolinas tarė:

– Zosimai, ne iš piktos valios, bet vien paklusdamas tam, kam mane įkvepia Viešpats, turėčiau nusukti tau sprandą. Tačiau nenoriu vargintis, todėl, kaip matai, susilaikau.

Ir skėlė jam du antausius, tokius, kad galva ko nenulėkė nuo pečių.

– Aš – basilėjo žmogus, jei paliesite nors vieną mano barzdos plauką, prisiekiu...

Poetas čiupo jį už plaukų, prikišo jo veidą prie aplink dubenį dar besiplaikstančių liepsnų ir Zosimo barzda pradėjo svilti.

– Pamišėliai, – suriko Zosimas, bandydamas išsivaduoti iš Abdulo ir Kijoto, užlaužusių jam rankas, gniaužtų.

Baudolinas, padėjęs ranką jam ant sprando, stumtelėjo gesinti degančios barzdos į dubenį, neleisdamas išsitiesti, kol vargšelis pabūgo ne tiek ugnies, kiek vandens, o kuo labiau nerimo, tuo daugiau jo rijo.

– Iš tavo išpūstų burbuliukų sprendžiu, kad šiąnakt mirsi ne užsiliepsnojus barzdai, o ėmus svilti padam, – ramiai tarė Baudolinas.

– Baudolinai, – kūkčiojo Zosimas, vemdamas vandeniu, – Baudolinai, visada galima susitarti... Leisk atsikosėti, meldžiu, negaliu pabėgti, ką norite daryti, visa šutvė prieš vieną, ar jau neturit širdies? Baudolinai, klausyk, žinau, kad nenori man keršyti už tą silpnumo akimirką, o tik nuvykti į savojo kunigo Jono šalį, sakiau, kad turiu gerą žemėlapį, kaip ten patekti. Užpylus žemių ant židinio ugnies ji kaipmat užges.

– Niekše, ką nori pasakyti? Liaukis kalbėti užuominomis!

– Tik tai, kad, jei mane nužudysi, jau niekada neregėsi žemėlapio. Dažnai žuvys išdykaudamos vandenyje pakyla virš jo pavir-

šiaus ir palieka savo prigimtinę aplinką. Taigi galiu padėti tau nusigauti labai toli. Susitarkime sąžiningai. Tu mane paleidi, o aš nuvedu tave ten, kur saugomas Kozmo Indikopleusto žemėlapis. Mano gyvybė už kunigo Jono karalystę. Sutik, puikūs mainai.

– Mielai tave nužudyčiau, – tarė Baudolinas, – bet man tavęs reikia gyvo, kad gaučiau žemėlapį.

– O paskui?

– Paskui gerai tave surišime ir suvyniosime į kilimą, kad gulėtum, kol rasim saugų laivą, kuris nuplukdytų mus toli nuo čia, ir tik tada išvyniosime kilimą, nes jei paleisime tave iš karto, pasiųsi paskui mus visus miesto samdomus žudikus.

– Išvyniosite jį – ir vandenin...

– Liaukis, mes ne žudikai. Jeigu būčiau norėjęs tave nužudyti, nesivarginčiau skaldydamas antausius. Dabar tai darau, kad suteikčiau sau džiaugsmo, ir nesiruošiu imtis nieko daugiau.

Tada ramiai skėlė jam vieną antausį, paskui kitą, pamainydamas rankas, vienu smūgiu pasukdamas jo galvą į kairę, kitu – į dešinę, du kartus delnu, du kartus pirštais, du kartus atpakalia ranka, du kartus plaštakos briauna, du kartus kumščiu, kol Zosimas tapo violetinis, o Baudolinui ko neišniro riešai. Tuomet tarė:

– Man jau skauda, todėl baigiu. Eime žiūrėti žemėlapio.

Kijotas su Abdulu ėmė tempti Zosimą už pažastų, nes tas jau nevaliojo pastovėti, tik rodė kelią drebančiu pirštu murmėdamas:

– Vienuolis, kuris kenčia panieką, panašus į kasdien laistomą gėlę.

Baudolinas tarė Poetui:

– Kadaise Zosimas mane mokė, kad pyktis labiau už bet kurią kitą aistrą trikdo ir drumsčia sielą, bet kartais padeda. Todėl kai jį nukreipiame prieš bedievius ir nusidėjėlius, kad juos išgelbėtume ar sugėdytume, sielą užlieja švelnumas, nes tai pats tiesiausias kelias į teisingumą.

Rabbi Saliamonas pridūrė:

– Kaip parašyta Talmude, yra bausmių, kurios nuplauna visas žmogaus piktadarystes.

21.

BAUDOLINAS IR BIZANTIJOS MALONUMAI

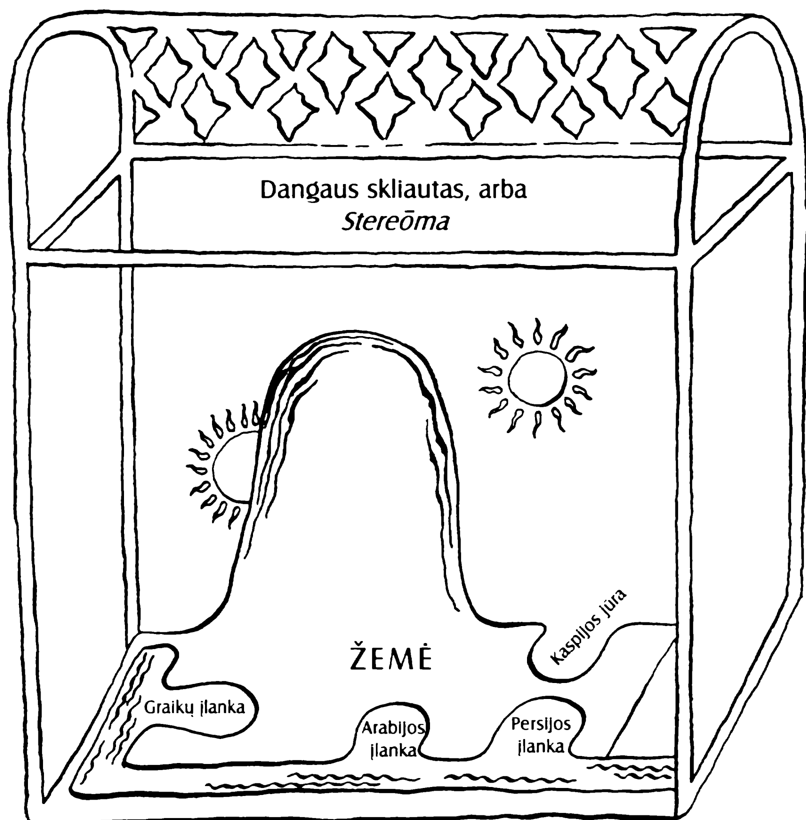
Katabatos vienuolynas buvo vien griuvėsiai ir visi jį laikė negyvenamu, bet pirmajame aukšte dar buvo išlikusios kelios celės ir sena biblioteka, jau be knygų, tapusi lyg ir valgomuoju. Čia gyveno Zosimas su dviem ar trim mokiniais ir vienas Dievas težino, kokias vienuoliškas priedermes jie vykdė. Kai Baudolinas su bičiuliais išniro į paviršių vesdamiesi savąjį kalinį, mokiniai dar nemiegojo, bet, kaip kitą rytą paaiškėjo, buvo tiek prisisprogę, kad nekėlė jokio pavojaus. Buvo nuspręsta verčiau miegoti bibliotekoje. Zosimas gulėdamas ant žemės tarp Kijoto ir Abdulo, tapusių jo angelais sargais, blaškėsi per sapnus.

Kitą rytą visi susėdo aplink stalą ir paragino Zosimą eiti tiesiai prie reikalo.

– Taigi, – tarė Zosimas, – Kozmo žemėlapis yra Bukoleono rūmuose, man žinomoje vietoje, kur tik aš vienas galiu patekti. Eisime ten šį vakarą, vėlai.

– Zosimai, – tarė Baudolinas, – nebandyk vedžioti už nosies. Ir paaiškink, kas tame žemėlapyje.

– Viskas labai paprasta, – pradėjo Zosimas, paimdamas pergamentą su rašikliu. – Jau sakiau, kad kiekvienas krikščionis, išpažįstantis tikrąjį tikėjimą, turi pripažinti, jog visas pasaulis savo forma primena tabernakulį, apie kurį parašyta Šventajame Rašte. Dabar klausykit, ką jums pasakysiu. Apatinėje tabernakulio dalyje yra stalas su dvylika staldengčių ir dvylika vaisių, po vieną kiekvienam metų mėnesiui, aplink stalą – cokolis, vaizduojantis vandenyną, o aplink cokolį eina delno platumo briauna, vaizduojanti anapusinę žemę, kur Rytuose driekiasi Žemės rojus. Dan-

Dangaus skliautas, arba
Stereōma
ŽEMĖ
Kaspijos jūra
Graikų įlanka
Arabijos
įlanka
Persijos
įlanka

gus jo kaip skliautas, tvirtai stovintis ant žemės krašto, bet tarp skliauto ir pagrindo dar yra padangtė, virš kurios plyti dangaus pasaulis ir kurį atėjus laikui mes taip pat pamatysim. Iš tiesų, kaip pasakė Izaijas, Dievas yra Tas, kuris sėdi virš žemės, o jos gyventojai primena skėrius, Jis – Tas, kuris išskleidė dangų tarsi ploniausią šydą ir ištempė tarytum palapinę. Taigi psalmininkas šlovina Tą, kuris ištempė dangų lyg palapinę. Paskui Mozė po šydu pietinėje dalyje pakabino žibintą, kuris nušviečia visą žemės paviršių, o po juo sukabino šešis šviestuvus, atstojančius septynias savaitės dienas ir visas dangaus žvaigždes.

– Tu man aiškini, kaip atrodo tabernakulis, bet ne tai, kokia yra visata, – pertraukė Baudolinas.

– Visata yra kaip tabernakulis, todėl aiškindamas, kaip atrodo tabernakulis, kartu paaiškinu, kaip atrodo visata. Kaip nesupranti tokio paprasto dalyko? Žiūrėk... – ir nubraižė piešinį.

Jame visatos forma buvo lygiai kaip šventovės, lenktu skliautu, kurio viršutinę dalį nuo mūsų akių slėpė padangtė. Apačioje plytėjo ekumena, kitaip – žemė, kur ir mes gyvename, bet ji ne plokščia, o driekėsi tarp ją supančio vandenyno ir palengva kilo į šiaurės vakarus, kur stiebėsi toks aukštas kalnas, kad mūsų akys negali jo įžiūrėti, o jo viršūnė išnyko tarp debesų. Saulė ir mėnulis, kuriuos judina angelai, – o ir lietus, žemės drebėjimai bei kiti atmosferos reiškiniai taip pat jų darbas, – rytais iš rytų juda į pietus, prieš kalną, ir apšviečia pasaulį, o vakarais pasuka į vakarus ir pasislepia už kalno, todėl atrodo tarsi nusileistų. Kai pas mus stoja naktis, kitoje kalno pusėje yra diena, bet niekas tos dienos nemato, nes kalnas toje pusėje neapgyventas ir niekas niekada nėra ten buvęs.

– Ir pagal tokį piešinį turėtume ieškoti kunigo Jono karalystės? – paklausė Baudolinas. – Zosimai, nepamiršk, kad susitarėme mainyti tavo gyvybę į gerą žemėlapį, bet jei žemėlapis pasirodys blogas, sutartis pasikeis.

– Ramiau, ramiau. Kadangi vaizduodami tokį tabernakulį, koks jis iš tikro yra, negalime parodyti viso to, kas paslėpta kitapus jo

sienų ir kalno, Kozmas nubraižė kitą žemėlapį, kuriame žemė pavaizduota taip, tarsi regėtume ją iš viršaus, sklęsdami padange, arba kaip ją gal mato angelai. Žemėlapyje, kuris saugomas Bukoleone, pavaizduotos mums žinomos žemės, apjuostos vandenyno briauna, o kitapus vandenyno – žemės, kur žmonės gyveno iki tvano, bet po Nojaus jau niekas ten nebuvo nukeliavęs.

– Zosimai, kartoju, – tarė Baudolinas nutaisydamas žiaurų veidą, – jei manai, kad papasakosi mums apie dalykus jų neparodydamas...

– Aš visa tai matau, tarsi gulėtų man prieš akis, o ir jūs patys netrukus pamatysite.

Sunykusiu veidu, atrodžiusiu dar skausmingiau dėl mėlynių ir nubrozdinimų ir kėlusiu dar didesnį gailestį, švytinčiomis akimis, žvelgusiomis į tai, ką jis vienas tematė, Zosimas galėjo įtikinti net tą, kuris juo nepasitikėjo. Tai buvo jo stiprybė, pasakė Baudolinas Niketui, ir šitaip jis vedžiojo mane už nosies pirmąjį kartą, vedžiojo dabar ir būtų vedžiojęs dar kelerius metus. Kalbėjo labai įtikinamai ir jau ruošėsi pasakoti, kaip remiantis Kozmo tabernakuliu galima paaiškinti saulės užtemimus, tačiau saulės užtemimai Baudolino nedomino. Jis tegalvojo, kaip su tikruoju žemėlapiu galės leistis ieškoti kunigo Jono.

– Gerai, – tarė, – palauksime vakaro.

Vienam iš saviškių Zosimas liepė paduoti vaisių ir daržovių, o į Poeto klausimą, ar nėra nieko kita, atsakė:

– Saikingai ir vienodais tarpais valgydamas maistą, vienuolis tampa tvirtas.

Poetas liepė jam eiti velniop, paskui, matydamas, kaip pasigardžiuodamas kerta Zosimas, pažvelgė po jo daržovėmis ir išvydo, kad jo mokiniai paslėpę jam du gražius riebaus ėriuko gabalėlius. Netaręs nė žodžio, Zosimas atidavė Poetui savo lėkštę.

Jie ruošėsi ramiai leisti dieną, kai įėjo sukrėstas vienas iš mokinių ir papasakojo, kas dedasi mieste. Naktį, iškart po apeigų, Stefanas Adžiokristoforitas su būriu ginkluotų vyrų pasuko į Isako Angelo namus prie Pribleptos, arba Prakilniosios Mergelės, vie-

nuolyno, kur garsiai šūktelėjo savo priešui, reikalaudamas išeiti, dar daugiau – paliepė saviškiams išversti duris ir už barzdos ištempti Isaką lauk. Tada Isakas, visų laikomas baugščiu ir neryžtingu, nusprendė, kad jam nėra ko prarasti: kieme sėdo ant žirgo ir ištraukęs iš makšties kardą, pusnuogis, juokingas su savo vos dengiančiu klubus dvispalviu apsiaustėliu netikėtai išjojo lauk, užklupdamas priešą nepasiruošusį. Adžiokristoforitas nespėjo net kardo ištraukti, kai Isakas vienu smūgiu perrėžė jo galvą pusiau. Paskui pasuko prie savo dabar jau dvigalvio priešo bendrų, ir vienas iš jų palydėjo ausį, o kiti įsibaiminę pabėgo.

Nužudyti imperatoriaus patikėtinį buvo didžiausias nusikaltimas ir reikalavo nuožmiausio atpildo. Isakas, parodydamas nepaprastą nuojautą, kaip reikia elgtis su tauta, puolė į Šventos Sofijos soborą, prašydamas prieglobsčio, kuris pagal papročius būdavo suteikiamas žmogžudžiams, ir garsiai meldė atleidimo už savo piktadarystę. Sudraskė tuos menkus drabužius, kuriais vilkėjo, rovėsi barzdą, rodė kraujuotą kardą ir melsdamas atleidimo nepamiršo pridurti, jog veikė gindamas savo gyvybę, dar priminė, kokį piktadarį nužudęs.

– Šita istorija man nepatinka, – tarė Zosimas, sutrikęs dėl tokios greitos savo velniško globėjo mirties.

Dar mažiau jam patiko vėliau išgirstos kitos naujienos. Šventos Sofijos sobore pas Isaką atėjo toks garbus vyras kaip Johanas Dukas, Isakas nesiliovė kalbėti kas akimirką vis augančiai miniai; vakarop didelis miestiečių būrys užsidarė šventovėje kartu su Isaku, kad jį gintų, ir vienas kitas netgi pradėjo murmėti, jog pats laikas atsikratyti tirono.

Nežinia, ar Isakas, kaip tvirtino Zosimo nekromantija, jau nuo seno ruošėsi kirsti, ar tik mokėjo pasinaudoti savo priešų klaida, tačiau tapo aišku, jog Androniko sostas svyruoja. Ir taip pat buvo aišku, kad tokiomis aplinkybėmis būtų kvaila bandyti brautis į valdovo rūmus – juk bet kurią valandėlę viskas galėjo virsti viešomis skerdynėmis. Visi sutarė likti Katabatoje ir laukti, kaip toliau klostysis įvykiai.

Kitą rytą pusė miesto gyventojų išvirto į gatves, garsiai reikalaudami suimti Androniką, o į imperatoriaus sostą pasodinti Isaką. Žmonės puolė viešuosius kalėjimus ir išlaisvino daugybę nekaltų tirono aukų iš garsių giminių, kurios nieko nelaukdamos prisidėjo prie maišto. Tai jau buvo ne maištas, o sukilimas, revoliucija, valdžios grobimas. Miestiečiai ginkluoti vaikščiojo gatvėmis – kas kardais ir šarvais, kas kuokomis ir lazdomis. Kai kurie – tarp jų ir daug imperijos dignitorių – nusprendę, kad atėjo laikas išrinkti kitą autokratą, nukabino virš didžiojo šventovės altoriaus kabojusią Konstantino Didžiojo karūną ir karūnavo ja Isaką.

Karingai nusiteikusi minia patraukė imperatoriaus rūmų link ir apsiautė juos, Andronikas dar bandė beviltiškai gintis, laidydamas strėles nuo aukščiausio bokšto, vadinamo Kentenarionu, viršūnės, bet turėjo pasiduoti taip įnirtingai puolant pavaldiniams. Kalbėta, kad jis nusiplėšęs nuo kaklo kryžių, nusiavęs purpuro batus, užsidėjęs ant galvos smailią kepuraitę, kokias nešioja barbarai, ir Bukoleono labirintais pasiekęs savo laivą, kartu išsivedęs žmoną ir tą kekšę Maraptiką, kurią beprotiškai mylėjo. Isakas pergalingai įžengė į rūmus, minia užplūdo miestą, užpuolė pinigų kalyklą, arba, kaip ją vadino, Aukso Vonias, užėmė arsenalą ir ėmė plėšti rūmų šventyklas, draskyti netgi švenčiausiųjų paveikslų pagražus.

Zosimas su kiekviena naujiena drebėjo vis labiau, nes pasakota, kad vos tik surasdavo Androniko bendrą, tuoj perleisdavo jį per kardais apsiginklavusiųjų eiles. Kita vertus, ir pačiam Baudolinui neatrodė laikas dabar leistis į Bukoleoną. Taip, negalėdami veikti nieko daugiau, kaip tik gerti ir valgyti, bičiuliai dar keletą dienų praleido Katabatoje.

Kol pagaliau išgirdo, kad Isakas iš Bukoleono persikėlė į Blachernajaus rūmus tolimiausiame šiauriniame miesto kyšulyje. Dabar Bukoleonas buvo mažiau saugomas ir (kadangi ten jau nebuvo ką plėšti) gan tuščias. Kaip tik tą dieną Andronikas buvo sučiuptas prie Ponto Euksino krantų ir atvesdintas pas Isaką. Rūmų tarnai jį kumščiavo ir spardė, nupešė barzdą, išrovė dantis, nuskuto galvą, paskui, nukirtę dešinę ranką, įmetė kalėjiman.

Atėjus žiniai, kad visame mieste prasidėjo džiaugsmingas šokimas ir linksmybės, Baudolinas nusprendė, jog tokia sumaištis tinkamiausias metas eiti į Bukoleoną. Zosimas pareiškė, jog gali būti atpažintas, tačiau bičiuliai patarė nesirūpinti. Pasitelkę, kas pasitaikė po ranka, nuskuto jam galvą ir barzdą, o tas tik verkė aimanuodamas esąs paniekintas, netekęs savo vienuoliškos didybės ženklų. Tikrai, plikas kaip kulnas, Zosimas pasirodė esąs be smakro, per daug atsikišusia viršutine lūpa, smailiomis lyg šuns ausimis ir, kaip pareiškė Baudolinas, labiau priminė Čikinizijų, kuris slankiojo Aleksandrijos gatvėmis rėkaudamas mergaitėms nešvankybes, nei prakeiktą asketą, koks iki šiol dėjosi. Kad atitaisytų tą pasibjaurėtiną įspūdį, ištepliojo jį skaistalais ir galų gale jis atrodė lyg ištvirkėlis, kuriam Lombardijoje vaikai būtų sekioję iš paskos, išjuokdami ir apmėtydami supuvusiais vaisiais, bet čia, Konstantinopolyje, tokių matydavai kasdien ir tai, pasak Baudolino, buvo beveik lygiai tas pat, kas vaikščioti po Aleksandriją pardavinėjant sūrį ar varškę.

Eidami per miestą matė, kaip pro šalį ant nusišėrusio kupranugario prajojo surakintas Andronikas, dar plikesnis už tą, ant kurio jojo, pusnuogis, baisiais skudurais apmuturiuotu dešiniosios rankos riešu be plaštakos, ant sulysusių skruostų sukrešėjusiu krauju, nes jam ką tik išlupo akį. Aplink jį sukiojosi bedaliai miesto gyventojai, kuriuos jis tiek metų valdė: dešrininkai, odų raugėjai ir smuklių atmatos, lyg musių spiečius pavasarį prie mėšlo krūvos, daužė jį per galvą lazdomis, kišo į šnerves jaučio mėšlą, šlakstė nosį jaučio šlapime išmirkytomis kempinėmis, smaigstė kojas iešmais, kukliausi tenkinosi apmėtydami akmenimis, vadindami pasiutusiu šunim ir rujojančios kalės vaiku. Viena kekšė pro viešnamio langą išvertė ant jo puodą su verdančiu vandeniu, o tada minia visai pašėlo, nutraukė jį nuo kupranugario ir pakabino už kojų tarp dviejų kolonų greta Romulą ir Remą žindančios vilkės statulos.

Andronikas elgėsi oriau už savo budelius – jis nė sykio nesuaimanavo. Tik vis murmėjo „*Kyrie eleison*, *Kyrie eleison*" ir klausė,

kodėl jie trupina jau sudaužytą grandinę. Nuo taip pakabinto nuplėšė paskutiniuosius drabužius, vienas vyras kardu nukirto jo genitalijas, kitas pro burną sugrūdo ietį iki pat vidurių, trečias įsmeigė kuolą išeinamojon angon. Ten būta ir lotynų: jie vaipydamiesi šoko aplinkui, ragindami jo kūną draskančius kankintojus, ir gal buvo vieninteliai turėję teisę keršyti už tai, kaip prieš keletą metų Andronikas su jais pasielgė. Nelaimingasis dar sukaupė jėgų, kad pakeltų prie burnos dešinės rankos strampą, lyg norėdamas išgerti savo kraują, kad papildytų tą, kuris čiurkšlėmis liejosi lauk. Tada išleido dvasią.

Pabėgę nuo tokio reginio, bičiuliai pabandė pasiekti Bukoleoną, tačiau priartėję suprato, kad ten patekti negalės. Pasibjaurėjęs plėšimu, Isakas liepė savo sargybiniams saugoti rūmus, o bandantieji pro juos prasiveržti buvo žudomi vietoje.

– Zosimai, tau vis tiek teks eiti, – tarė Baudolinas. – Viskas paprasta: įeini, paimi žemėlapį ir atneši mums.

– O jei man perpjaus gerklę?

– Jei neisi, ją tau perpjausime mes.

– Mano auka būtų prasminga, jei žemėlapis būtų rūmuose. Tiesą pasakius, jo ten nėra.

Baudolinas pažvelgė į jį nesuprasdamas tokio įžūlumo. Paskui pratrūko:

– Aha, pagaliau sakai tiesą? Kodėl iki šiol melavai?

– Norėjau laimėti laiko. Laimėti laiko nėra nuodėmė. Geram vienuoliui nuodėmė – prarasti laiką.

– Užmuškime jį čia, vietoje, – tarė Poetas. – Laikas parankus, tokiose skerdynėse niekas nieko nepastebės. Nutarkime, kuris jį nudaigos, – ir pirmyn.

– Palaukit, – pertarė Zosimas, – Viešpats moko mus susilaikyti nuo bergždžio darbo. Teisybė, melavau, bet tik norėdamas gero.

– Kas gi tas „geras“? – įsiutęs sustaugė Baudolinas.

– Mano geras, – atsakė Zosimas. – Turėjau teisę ginti savo gyvybę, nes ruošėtės ją man atimti. Vienuolis, lygiai kaip cherubinai ir serafimai, privalo visur turėti akis, kitaip tariant (taip aš

supranti šventųjų tėvų iš dykumos žodžius), su savo priešais privalo būti budrus ir gudrus.

– Bet priešas, apie kurį kalbėjo tavieji tėvai, buvo velnias, ne mes! – vėl suriko Baudolinas.

– Visokios gali būti velnių suktybės: jie pasirodo sapnuose, sukelia regėjimus, neriasi iš kailio, kad tik mus apmulkintų, pasiverčia net ir šviesos angelais, siekdami tau įkvėpti apgaulingo pasitikėjimo. Ką, manim dėti, patys būtumėte darę?

– O ką dabar darysi tu, šlykštus graike, kad vėl išneštum sveiką kailį?

– Pasakysiu jums tiesą, kaip esu pratęs. Kozmo žemėlapis tikrai yra, aš jį mačiau štai šitomis savo akimis. Nežinau, kur jis dabar, bet prisiekiu, laikau jį štai čia, galvoje... – Jis paplekšnojo sau per kaktą, dabar jau be užkritusių ilgų plaukų. – Galėčiau tau pasakyti visą kelionės iki kunigo Jono karalystės nuotolį, diena po dienos. Akivaizdu, kad nebegaliu likti šitame mieste ir jums taip pat nėra ko čia pasilikti, nes atvykote manęs, – ir mane dabar turite, – siekdami gauti žemėlapį, bet jo negausite. Mane nužudę, liksite be nieko. Jei pasiimsite mane kartu, prisiekiu visais šventaisiais apaštalais, būsiu jūsų vergas ir dienų dienas brėšiu kelią, kuris nuves jus tiesiai į kunigo valdas. Palikdami mane gyvą nieko neprarasite, nebent tiek, jog turėsite dar vieną burną, kurią teks maitinti. O mane nužudę, prarasite viską. Spręskite patys.

– Tai pats įžūliausias akiplėša, kokį gyvenime esu sutikęs, – tarė Boronas, ir kiti jam pritarė.

Zosimas tylėdamas nuolankiai laukė. Tada prabilo *rabbi* Saliamonas: „Tegul bus visada pagarbintas Švenčiausiasis...“, bet Baudolinas neleido jam baigti:

– Gana patarlių, tas niekšas jų net per daug pasakė. Jis, nors ir niekšas, bet sako tiesą. Teks jį gabentis kartu. Antraip Frydrichas pamatys mus grįžtančius tuščiomis ir pamanys, kad už jo pinigus mėgavomės Rytų malonumais. Bent grįšime su belaisviu. Bet tu, Zosimai, turi prisiekti, kad nebandysi vėl mūsų apmauti...

– Prisiekiu visais dvylika šventų apaštalų, – tarė Zosimas.

– Vienuolika, vienuolika, netikėli, – suriko Baudolinas kibdamas jam į krūtinę, – sakydamas „dvylika“ kalbi ir apie Judą!

– Gerai, tegul bus vienuolika.

– Taigi, – tarė Niketas, – tokia buvo tavo pirmoji kelionė į Bizantiją. Nenustebčiau, kad po to, ką regėjai, dabartiniai įvykiai tau atrodo it švęstas vandenėlis.

– Matai, pone Niketai, – tarė Baudolinas, – švęstas vandenėlis, kaip tu sakai, man niekada nepatiko. Gal Aleksandrija – varganas miestas, bet, jei koks valdovas mums nepatinka, pasakome jam „sudie“ ir išrenkame kitą konsulą. Taip pat ir Frydrichas – kartais jis įtūždavo, bet kai pusbroliai jam įkyrėdavo, jų neromydavo, o paskirdavo dar vieną kunigaikštystę. Tačiau istorija ne apie tai. Jau buvau beveik pasiekęs krikščioniškojo pasaulio kraštą, tereikėjo paėjėti toliau į rytus ar į pietus ir būčiau priėjęs Indijas. Bet baigėsi pinigai, todėl, norėdami traukti į Rytus, turėjome vėl grįžti į Vakarus. Man buvo jau keturiasdešimt treji, ieškojau kunigo Jono gal nuo šešiolikos ir dar kartą buvau priverstas atidėti savo kelionę.

22.

BAUDOLINAS NETENKA TĖVO IR RANDA GRADALĮ

Genujiečiai pasiuntė Bojamondą su Teofilu į miestą išsiaiškinti, ar padėtis rami. Šie grįžę pranešė, kad ji gana rami, nes dauguma piligrimų sėdi smuklėse, o dar kiti grūdasi Šventos Sofijos sobore, godžiomis akimis stebeilydami į suneštą relikvijų lobį.

– Akys raibsta! – tarė Bojamondas.

Ir tuoj pridūrė, kad grobio dalybos virto nešvariu žaidimu. Ne vienas tik apsimetė atiduodantis savo laimikį – sviesdavo krūvon keletą niekučių, bet kartu vogčiomis įsikišdavo į drabužius kokį šventojo kaulą. O kad nė vienas nenorėjo būti nutvertas nešinas relikvija, netoli šventovės išdygo lyg ir turgelis, kur sukiojosi dar galutinai nenustekenti miestiečiai ir mainikautojai armėnai.

– Taip, – nusišaipė Bojamondas, – graikai, išsaugoję subinėse paslėptus kelis Bizantijos solidus, dabar juos traukia dėl kokio nors švento Pumpadrickio blauzdikaulio, nors tas gal visą laiką gulėjo gretimoje šventykloje! Paskui vėl jai parduos, mat graikai gudrūs. Jie tik ir siekia pasipelnyti, o dar sako, kad mes, genujiečiai, galvojame vien apie skambančiuosius!

– Ką dar neša į šventovę? – paklausė Niketas.

Teofilas ėmė smulkiau pasakoti. Jis spėjęs pamatyti skrynią su purpuriniu Kristaus apsiaustu, gabalą rykštės, kuria šis buvo nuplaktas, kempinę, paduotą merdinčiam mūsų Viešpačiui, erškėčių vainiką, dėžutę su per Paskutinę vakarienę pašventintu duonos gabalėliu, tuo, kurį Jėzus davęs Judui. Dar matė skrynelę su Nukryžiuotojo barzdos plaukais, kuriuos žydai išpešė nuėmus Jį nuo kryžiaus, o pati skrynelė buvo suvyniota į Viešpaties drabu-

žius, iš kurių kareiviai lošė kauliukais kartuvių papėdėje. Dar matęs visą nuplakimo stulpą.

– Mačiau atnešant ir gabalėlį Dievo Motinos suknios, – pridūrė Bojamondas.

– O, varge! – sudejavo Niketas. – Jei matei tik gabalėlį, vadinasi, ją jau pasidalijo. Mat ji saugota Blachernajaus rūmuose. Prieš daugelį metų tokie Galbijus ir Kandidas kaip maldininkai keliavo į Palestiną ir Kafarnaume sužinojo, kad Mergelės *pallion* saugoma pas vieną žydą. Susibičiuliavę su juo, gavo pernakvoti jo namuose, taigi jie slapta išmatavo skrynią, kurioje buvo laikoma suknia, ir Jeruzalėje užsakė padirbinti lygiai tokią pat, paskui grįžo į Kafarnaumą, naktį sukeitė skrynias ir atgabeno tą suknią į Konstantinopolį, kur jai saugoti buvo pastatyta apaštalų Petro ir Morkaus bažnyčia.

Bojamondas pridūrė girdėjęs, kad bent du riteriai krikščionys turi dvi švento Jono Krikštytojo galvas, po vieną kiekvienas, bet dar jų negrąžinę, ir visi ėmė svarstyt, katra iš jų tikroji. Niketas gudriai šyptelėjo:

– Girdėjau, kad mieste garbinamos dvi galvos. Pirmąją atvežė Teodosijus Didysis ir ji stovi Pranašo bažnyčioje. Paskui Justinianas Emesoje rado antrą. Atrodo, ją padovanojo kažkokiam vyrų vienuolynui, paskui kalbėta, kad ją grąžino, bet niekas nežino, kur toji galva atsidūrė.

– Kaip galima užmiršti tokią vertingą relikviją? – paklausė Bojamondas.

– Žmonių pamaldumas permainingas. Metų metus džiaugiasi kieno nors šventais palaikais, paskui susižavi nauju, dar stebuklingesniu, radiniu ir anuos užmiršta.

– Bet katra iš tų dviejų galvų tikroji? – neatlyžo Bojamondas.

– Šventų dalykų negali suvokt žmogaus protu. Kad ir kurią iš tų dviejų relikvijų prieš mane pastatysi, pasilenkęs ją pabučiuoti tikrai pajusiu mistinį jos skleidžiamą kvapą ir jau žinosiu, jog ji – ta tikroji.

Tą akimirką iš miesto sugrįžo Peveras. Ten dėjosi neregėti da-

lykai. Norėdamas apsaugoti Šventos Sofijos sobore sukauptą lobį nuo gribišiaujančių kareivių, dožas įsakė padaryti pirminį surinktų daiktų sąrašą ir pasitelkė kelis graikų vienuolius, kad tie atpažintų relikvijas. Tada paaiškėjo, kad privertus piligrimus grąžinti ką buvo paėmę, šventovėje atsirado ne tik dvi Krikštytojo galvos, – tai jie jau žinojo, – bet ir dvi kempinės bei du erškėčių vainikai, ką jau minėti kitką. Stebuklas, kikeno Peveras šnairuodamas į Baudoliną, vertingiausios Bizantijos relikvijos pasidaugino, kaip duona ir žuvys. Kai kurie piligrimai palaikė tai sau palankiu dangaus ženklu ir puolė šaukti, kad jei jau taip gausu tų retų gėrybių, dožas galėtų leisti kiekvienam vežtis namo tai, ką nustvėręs.

– Šitas stebuklas mūsų labui, – tarė Teofilas, – lotynai nesupaisys, kuri relikvija tikra, ir turės viską palikti.

– Abejoju, – tarė Baudolinas. – Kiekvienas kunigaikštis ar markgrafas mielai parsiveš namo kokį šventą laimikį, kuris pritrauktų minias tikinčiųjų, o kartu ir pinigus. O kad ir pasklis gandas, jog tokia pat relikvija yra už tūkstančio mylių, nutars, kad toji netikra.

Niketas susimąstė.

– Netikiu tokiu stebuklu. Kam Viešpats turėtų jaukti mūsų mintis savo šventųjų relikvijomis... Baudolinai, ar tik per savo viešnagės mieste mėnesius tu pats nesurezgei kokios klastos su jomis?

– Pone Niketai! – atkirto Baudolinas įsižeidęs. Paskui atkišo rankas lyg norėdamas nuraminti savo pašnekovą. – Gerai, kad jau ruošiuosi viską tau papasakoti, ateis ir toji akimirka, kai teks pasakoti ir apie relikvijas. Bet apie jas paskui. Be to, pats ką tik sakei, kad šventų dalykų nedera matuoti žmogaus mastais. Jau vėlu ir manau, po valandos, sutemus, galėsime leistis į kelią. Laikas ruoštis.

Niketas, kuris norėjo iškeliauti drūčiai pasistiprinęs, jau seniai buvo paliepęs Teofilui pagaminti *monokythron*, o šiam paruošti reikėjo laiko. Taigi buvo įneštas varinis puodas, pilnas jautienos ir kiaulienos, kaulų su mėsa ir riebaluose troškintų Frigijos ko-

pūstų. Ilgai vakarieniauti nebuvo kada, tad logotetas, užmiršęs savo geras manieras, dabar graibstė iš puodo ne trim pirštais, o visom saujom. Atrodė lyg mėgautųsi paskutiniąja meilės naktim su mylimu miestu – nekaltu, pasileidusiu, kenčiančiu. Baudolinas nejautė alkio, tik gurkšnojo sakais atsiduodantį vyną, kokio Selimbrijoje gal ir nerastumei.

Niketas paklausė, ar į tą istoriją su relikvijomis neįsipainiojęs Zosimas. Baudolinas atsakė norįs pasakoti viską iš eilės.

– Po visų šitame mieste pamatytų baisybių grįžome sausuma, nes pristigome pinigų kelionei laivu. Pasinaudodamas sumaištim Zosimas, padedamas vieno iš savo mokinių, kuriuos ruošėsi palikti, iš kažkur atvedė mulų. Keliavome medžiodami, prisiglausdami pakelės vienuolynuose, kol pagaliau pasiekėme Veneciją, o iš ten ir Lombardijos lygumą...

– Ar Zosimas nė karto nemėgino pabėgti?

– Negalėjo. Nuo tos akimirkos, sugrįžus, Frydricho rūmuose, o vėliau, jau keliaujant į Jeruzalę, ilgiau nei ketverius metus gyveno prirakintas grandine. Tikriau, su mumis būdavo laisvas, tačiau palikdami jį vieną prirakindavome prie lovos, stulpo ar medžio, žiūrint, kur būdavome, o jei tekdavo joti raitiems, jį taip pririšdavome prie vadžių, kad, vos kėsindavosi nusėsti, žirgas padūkdavo. Baimindamasis, kad nepaisant visų pastangų jis vis dėlto gali užmiršti savo priedermes, kas vakarą, prieš užmiegant, rėždavau jam antausį. Priprato prie to ir prieš guldamas laukdavo jo kaip motinos bučinio.

Kelionėje bičiuliai nesiliovė akstinę Zosimą atkurti žemėlapį, ir šis labai stengėsi – kiekvieną dieną vis prisimindavo kokią nors smulkmeną, net prabilo apie nuotolius.

– Taip iš akies, – rodė braižydamas pirštu kelio dulkėse, – nuo Kinistos, šilko šalies, iki Persijos reikia eiti šimtą penkiasdešimt dienų, kad pereitum Persiją, reikia dar aštuoniasdešimties dienų, o nuo Persijos sienos iki Seleukijos sugaiši trylika dienų, nuo Seleukijos iki Romos, o paskui iki hiberų šalies dar šimtas penkias-

dešimt dienų. Taigi nuo vieno pasaulio krašto iki kito apytikriai reikia žingsniuoti keturis šimtus dienų, po trisdešimt mylių per dieną. Žinia, žemė ilgesnė nei platesnė – prisimink, kad *Išėjimo knygoje* sakoma, jog tabernakulio pagrindas turi būti dviejų uolekčių ilgio ir vienos pločio. Todėl nuo šiaurės iki pietų gali skaičiuoti penkiasdešimt dienų, nuo šiaurinių kraštų iki Konstantinopolio, nuo Konstantinopolio iki Aleksandrijos – dar penkiasdešimt dienų, o nuo Aleksandrijos iki Etiopijos Arabijos įlankoje – septyniasdešimt penkias dienas. Žodžiu, iš viso apie du šimtus dienų. Be to, jei iškeliautum iš Konstantinopolio link tolimiausios Indijos, turint galvoje, kad gali pasiklysti ir dažnai turėsi stoviniuoti ieškodamas kelio ir kažin kiek kartų grįžti atgal, sakyčiau, kad kunigą Joną pasiektum po metų kelionės.

Kalbai pakrypus apie relikvijas, Kijotas paklausė Zosimo, ar šis girdėjęs apie Gradalį. Tikrai apie jį girdėjęs iš aplink Konstantinopolį gyvenusių galų, taigi tų, kurie, pasak jo, žino tos tolimos šiaurės senųjų dvasininkų pasakojimus. Kijotas paklausė, ar jis girdėjęs apie tokį Fairefica, kuris neva nuvežęs Gradalį kunigui Jonui, ir Zosimas atsakė, jog tikrai apie jį girdėjęs, tačiau Baudolinas tuo abejojo.

– Kas gi tas Gradalis? – paklausė.

– Taurė, taurė, kurioje Kristus pašventino duoną ir vyną, patys taip sakėte.

Duona taurėje? Ne, vynas, duona buvo ant lėkštutės, lėkštelės, ant padėkliuko. Kas gi buvo tas Gradalis – lėkštė ar taurė? Ir viena, ir kita, bandė išsisukti Zosimas. Gerai pagalvojus, savo trigrašį įkišo ir Poetas, mesdamas bauginamą žvilgsnį, tai buvo ietis, kuria Lionginas pervėrė Nukryžiuotojo šoną. Taigi, taip jis ir manęs, kaip tik taip ir bus. Čia Baudolinas trenkė jam atpakalia ranka, nors dar nebuvo metas miegoti, ir Zosimas puolė teisintis: sutinku, sklandė visokių gandų, tačiau tai, kad jie sklandė ir tarp Bizantijos galų, įrodo, jog tas Gradalis tikrai yra. Žodžiu, apie Gradalį nesužinota nieko nauja, kitaip tariant, žinios buvo labai menkos.

– Aišku, – tarė Baudolinas, – jei įstengčiau Frydrichui atgabenti Gradalį, o ne tokį atmatą kalinį kaip tu...

– Bet kada gali jį jam nuvežti, – pasiūlė Zosimas. – Tereikia tinkamo ąsočio...

– A, dabar jau ir ąsotis. Tave patį įkišiu į tą ąsotį! Aš ne toks klastotojas kaip tu!

Zosimas gūžčiojo pečiais ir glostė smakrą su vėl besikalančia barzda – dabar atrodė panašus į šamą, bjauresnis nei pirma, kai buvo glotnus ir blizgantis lyg kamuolys.

– Be to, – svarstė Baudolinas, – net žinodamas, kad tai ąsotis ar taurė, kaip radęs jį atpažinsi?

– Dėl to gali būti ramus, – pertarė Kijotas, panirdamas į savo svajonių pasaulį, – pamatysi šviesą, pajusi kvapą...

– Tikėkimės, – nutraukė Baudolinas.

Rabbi Saliamonas papurtė galvą:

– Turbūt tai koks nors daiktas, kurį jūs, stabmeldžiai, pavogėte iš Jeruzalės šventovės, kai ją apiplėšėte, o paskui nežinia kur pradanginot.

Baudolinas sugrįžo tiesiai į Henriko, Frydricho jaunėlio sūnaus, karūnuoto romėnų karalium, jungtuves su Konstancija d'Altavila. Imperatorius į jį dėjo visas savo viltis. Ne todėl, kad pirmagimis jam buvo nemielas, priešingai, net paskyrė jį Švabijos kunigaikščiu, tačiau buvo akivaizdu, kad toji meilė per daug gaili, kaip atsitinka su nenusisekusiais vaikais. Baudolinui jis pasirodė išblyškęs, kankinamas kosulio, trūkčiojančiu kairiuoju voku, sakytum norėdamas pamerkti akį. Per karališkąją puotą jis dažnai atsitolindavo ir Baudolinas matė jį žingsniuojant laukais ir šmaukščiojant rimbu krūmus, tarsi būtų maldęs kaži kokią vidinę graužatį.

– Jis jau ne šiame pasaulyje, – vieną vakarą pasakė Frydrichas.

Dar labiau pasenęs, dabar jau Žilabarzdis, jis vaikščiojo lyg persuktu kaklu. Bet nesiliovė medžioti ir vos pamatęs upę tuoj pul-davo vandenin ir plaukiodavo kaip kadaise. Baudolinas būgšta-

vo, kad vieną dieną šaltame vandenyje jį gali sutraukti mėšlungis, ir melsdavo pasisaugoti.

Norėdamas jį paguosti, papasakojo apie savo sėkmingą žygį, kurio metu sučiupo tą apgaviką vienuolį, ir pasigyrė greit turėsiąs žemėlapį, nuvesiantį juos į kunigo karalystę, patikino, kad Gradalis – ne pasaka ir ateis diena, kai jis atsidurs imperatoriaus rankose. Frydrichas nesiklausė.

– Gradalis, taip, Gradalis, – sumurmėjo kažin kur įsmeigęs akis, – taip, su juo galėčiau, galėčiau...

Jo mintis nutraukdavo kokia nors svarbi žinia, jis vėl atsidusdavo ir šiaip taip imdavosi savo pareigų.

Kartais pasivedėdavo Baudoliną šalin ir pasakodavo, kaip jam ilgu Beatričės. O guosdamas jį Baudolinas atitardavo, kad jam pačiam labai ilgu Kolandrinos.

– Žinau, – sakydavo Frydrichas, – mylėjai Kolandriną, todėl ir supranti, kaip aš mylėjau Beatričę. Bet iš kur tu gali žinoti, kokios meilės ji buvo verta.

Ir Baudolinui atsiverdavo senoji sąžinės graužaties padaryta žaizda.

Vasarą imperatorius grįžo į Vokietiją, tačiau Baudolinas negalėjo vykti kartu, nes jam pranešė, jog mirė motina. Isskubėjo į Aleksandriją, keliaudamas galvojo apie tą moterį, kuri jį pagimdė ir kuriai niekada neparodė jokio švelnumo, išskyrus tą Kūčių naktį prieš daugelį metų, kai avis atsivedė ėriuką (jergutėliau, pagalvojo, jau praėjo daugiau nei penkiolika žiemų, Viešpatie, gal visos aštuoniolika). Atvyko, kai motina jau buvo palaidota, o Galjaudas palikęs miestą ir apsigyvenęs senajame name Frasketoje.

Jis gulėjo bejėgis, vos pajudindamas ranką, kad nuvaikytų nuo veido muses, greta stovėjo medinis dubuo, sklidinas vyno.

– Baudolinai, – iškart prabilo, – dešimt kartų per dieną pykdavausi su ta moteriške, melsdamas dangų, kad žaibas ją nutrenktų. O dabar, kai dangus ją pasiėmė, nebeišmanau, ką daryti. Nieko neberandu, ji viską tvarkė. Nerandu net šakių mėšlui mėžti, tvar-

te jo dabar gal tiek, kad gyvuliai skęsta. Todėl aš ir nusprendžiau mirti – taip bus geriau.

Sūnus bergždžiai stengėsi jį numaldyti.

– Baudolinai, juk žinai, šių kraštų žmonės – kietakakčiai ir, kai ką nors sugalvojame, niekas mūsų neprivers persigalvoti. Aš ne toks netikša tinginys kaip tu, kuris vieną dieną čia, kitą ten, – gražus ponų gyvenimas! Tik ir galvoja, kaip kitus nudaigoti, bet jei kurią dieną jiems pasakytų, kad turi mirti, – privarytų kelnes. Aš gyvenau nė musės nenuskriausdamas, su moterim, kuri buvo tikra šventoji, ir kad jau nusprendžiau mirti – mirsiu. Leisk man elgtis, kaip esu nutaręs, būsiu daugiau nei laimingas, nes jei dar taip teks gyventi – visai nusigaluosiu.

Kartkartėmis gurkštelėdavo vyno, užsnūsdavo, paskui atsimerkdavo ir klausdavo:

– Ar aš jau miręs?

– Ne, tėve, – atsakydavo Baudolinas, – laimė, dar gyvas.

– Vargas man, – tardavo tėvas, – dar viena diena, bet rytoj jau mirsiu, nesirūpink.

Nieku gyvu negalėjai įkišt valgyti.

Baudolinas glostė jam kaktą ir vaikė muses, paskui, neišmanydamas, kaip paguosti merdintį tėvą, ir norėdamas pasirodyti ne koks asilas, kuriuo tėvas jį visada laikė, papasakojo apie šventąjį žygį, į kurį seniai ruošėsi, ir kad tikisi pasiekti kunigo Jono karalystę.

– Žinok, – porino, – pamatysiu nuostabių kraštų. Yra tokia vieta, kur gyvena nepaprastas paukštis feniksas, jis gyvena ir skraido penkis šimtus metų. Po penkių šimtų metų šventikai pastato aukurą, pabarsto jį prieskoniais ir siera, paukštis nusileidžia, suliepsnoja ir virsta pelenais. Rytojaus dieną tarp pelenų randa snapą, antrą dieną – visą paukštį, trečią dieną tas atgyja ir nuskrenda. Jis ne didesnis už erelį, ant galvos turi plunksnų kuodą kaip povas, kaklas auksinis, snapas tamsiai mėlynas, sparnai purpuriniai, uodega su geltonais, žaliais ir raudonais dryžiais. Taigi tas feniksas niekada nemiršta.

– Nesąmonės, – pasakė Galjaudas. – Užtektų, kad atgaivintum Roziną, vargšas gyvulys, uždusо nuo visų tų bergždžiai sukištų grūdų, man nereikia fenikso.

– Grįšiu ir atvešiu manos nuo Jobo šalies viršukalnių. Ji balta ir saldi, atsiranda iš rasos, kuri iš dangaus krinta ant žolės ir ten sukreka. Išvalo kraują ir nuveja liūdesį.

– Greičiau kiaušius. Gal ji ir tinka tiems nususėliams dvariškiams, kurie minta vien slankomis ir trapiais pyragėliais.

– Suvalgyk nors gabalėlį duonos.

– Nėra kada, noriu mirti jau rytoj rytą.

Kitą rytą Baudolinas jam papasakojo, kad ruošiasi imperatoriui padovanoti Gradalį, taurę, iš kurios gėręs mūsų Viešpats.

– Tikrai? Kaip ji atrodo?

– Auksinė, nusagstyta lazuritais.

– Tai bent kvailys! Mūsų Viešpats buvo dailidės sūnus, o ir jo mokiniai tokie pat vargetos. Visą gyvenimą jis dėvėjo vieną drabužį, taip mums sakė kunigas bažnyčioje, tas drabužis buvo be siūlių, kad nesudrikstų iki jam sukaks trisdešimt treji metai, o tu nori pasakyti, kad jis puotavo iš auksinės taurės su ritulazais. Nusipaistei. Buvo laimingas turėdamas štai tokį dubenėlį, kurį jam tėvas išdrožė iš šaknies, taip, kaip aš tai padariau, tas daiktas tarnaus visą gyvenimą, jo nesudaužysi netgi plaktuku, žinai, verčiau dar įpilk to Jėzaus kraujo, jis vienintelis man padės ramiai numirti.

Velniai rautų, pagalvojo Baudolinas. Vargšas senukas sako teisybę. Gradalis turbūt panašus į šitą dubenėlį. Paprastas, kuklus, kaip Viešpats. Gal todėl jis čia, visiems pasiekiamas, bet niekas niekada jo taip ir neatpažino, nes visą gyvenimą ieškojo tiktai to, kas žėri.

Bet tą akimirką ne tiek apie Gradalį galvojo Baudolinas. Nenorėjo matyti, kaip galuojasi tėvas, – pagaliau suprato, kad tik leisdamas jam numirti įvykdys jo valią. Po keleto dienų senasis Galjaudas susiraukšlėjo kaip senas kaštonas, vos bekvėpavo, atsisakė netgi vyno.

– Tėve, – tarė Baudolinas, – kad jau ruošies mirti, susitaikyk su Viešpačiu ir tikrai pateksi Rojun, kuris toks panašus į kunigo Jono rūmus. Visagalis Dievas ten sėdi dideliame soste bokšto viršūnėje, virš sosto atkaltės – du aukso obuoliai ir kiekviename iš jų po du didelius angliukus, kurie žiba naktį. Sosto porankiai iš smaragdo. Septynios į sostą vedančios pakopos iš onikso, krištolo, jaspio, ametisto, sardonikso, karneolio ir chrizolito. Sostą juosia gryno aukso kolonos. O virš jų skraido švelniai giedantys angelai...

– Ir dar velniai, kurie ims spardyti man užpakalį, nes į tokią vietą neįleidžia tokių pradvokusių mėšlu kaip aš. Verčiau patylėk...

Paskui staiga išplėtė akis, bandydamas atsisėsti, prilaikomas Baudolino.

– Viešpatie, jau tikrai mirštu, nes regiu rojų. Ak, kaip gražu...

– Tėve, ką matai? – sukūkčiojo Baudolinas.

– Panašu į mūsų tvartą, tik iškuoptą, ten stovi ir Rozina... Ir ta šventa moteris – tavo motina. Bjauri nedorėle, dabar man pasakysi, kur nukišai šakes mėšlui mėžti...

Galjaudas atsirūgo, paleido iš rankų dubenėlį ir liko išplėstomis akimis žiūrėti į angeliškąjį tvartą.

Baudolinas meiliai delnu perbraukė jam veidą, nes tai, ką turėjo pamatyti, dabar jis matė ir užsimerkęs, ir leidosi į Aleksandriją papasakoti, kas atsitiko. Miestiečiai norėjo, kad garbusis senolis būtų palaidotas iškilmingai, – juk jis išgelbėjo miestą, – ir nusprendė virš katedros portalo užkelti jo statulą.

Baudolinas dar kartą įžengė į tėvų namus, dairydamasis kokio nors prisiminimo, mat nutarė daugiau čia niekada nebegrįžti. Pamatė ant grindų tėvo dubenėlį ir pakėlė jį kaip brangiausią relikviją. Gerai išmazgojo, kad nedvoktų vynu: jei kurią dieną nutars, kad tai Gradalis, praėjus tiek laiko nuo Paskutinės vakarienės jis tikrai neturi jokiu kvapu atsiduoti, nebent tais aromatais, kuriuos visi neabejotinai pajustų, laikydami jį tikrąja Taure. Įsikišo dubenėlį po savo apsiaustu ir išsinešė.

23.

BAUDOLINAS IŠSIRUOŠIA Į TREČIĄJĮ KRYŽIAUS ŽYGĮ

Kai sutemos užgulė Konstantinopolį, jie leidosi į kelią. Būrys buvo nemažas, bet tomis dienomis daug ir visokiausio plauko benamių miestiečių klajojo lyg sielos paklydėlės iš vieno miesto galo į kitą ieškodamos portiko, po kuriuo galėtų prisiglausti naktį. Baudolinas nusivilko kryžininko apdarą, nes, jei būtų sustabdytas ir paklaustas, kas jo vadas, būtų turėjęs bėdos. Pirma jų žingsniavo Peveras, Bojamondas, Grilas ir Taraburlas, tarsi atsitiktinai trauktų tuo pačiu keliu. Ties kiekvienu kampu jie budriai apsidairydavo, spausdami po švarkais ką tik išgaląstus peilius.

Nepriėjus Šventos Sofijos soboro kažkoks žydraakis akiplėša ilgais geltonais ūsais puolė prie būrio, čiupo už rankos vieną iš merginų, kad ir kokia bjauri ir raupuota ji atrodė, bandydamas nusitempti šalin. Baudolinas tarė atėjus laikui kautis, tą pat pamanė ir genujiečiai, bet Niketui šovė dar geresnė mintis. Pamatęs gatve atjojant būrelį riterių, puolė prieš juos ant kelių ir kreipdamasis į jų garbę ėmė melsti teisingumo bei pagailos. Matyt, jie buvo dožo žmonės, todėl barbaras buvo tuoj nuvytas, prieš tai gerai pašventinus kardo plokštuma, o mergina grąžinta šeimai.

Praėję hipodromą, genujiečiai dabar jau rinkosi saugesnes gatves: siaurus skersgatvius, kur visi namai buvo sudegę arba iki siūlelio apiplėšti. Ieškantys grobio piligrimai darbavosi kitur. Jau naktį jie praėjo Teodosijaus mūrus. Už jų laukė kiti genujiečiai su mulais. Atsiglėbesčiavę ir atsisveikinę su savo palydovais, jie pasuko kaimo keliu po pavasarišku dangum, su mėnuliu horizonte. Nuo tolimos jūros pūtė lengvas vėjelis. Dieną visi buvo gerai pail-

sėję ir kelionė nevargino net Niketo žmonos. Tačiau jis pats pavargo, dūsavo su kiekvienu gyvulio krestelėjimu ir kas pusvalandį prašė leisti jam atsipūsti.

– Pone Niketai, per daug prisivalgei, – tarė Baudolinas.

– Ar neturi širdies, kad nori atimti iš tremtinio paskutinius mirštančios tėvynės malonumus? – atsikirto Niketas.

Ir vis dairėsi akmens ar nuvirtusio medžio kamieno, ant kurio galėtų prisėsti.

– Nekantrauju išgirsti tavo istorijos tęsinį. Baudolinai, sėsk, paklausyk, kokia čia tyla, ar neužuodi, kaip skaniai kvepia laukai. Atsipūskim, o tu galėsi pasakoti.

Tris dienas jie keliavo šviesiu metu, o ilsėdavosi naktimis po atviru dangumi, vengdami nežinomų gyvenviečių, ir Baudolinas tęsė savo pasakojimą, supamas žvaigždžių šviesos ir tylos, kurią tik retkarčiais sutrikdydavo šlamantys krūmai ar netikėti nakties gyvūnų garsai.

Tuomet – o buvo tai 1187 metai – Saladinas paskutinį kartą užpuolė krikščioniškąją Jeruzalę. Ir nugalėjo. Jis pasielgė kilniadvasiškai: paleido sveikus gyvus visus, kurie pajėgė sumokėti mokestį, prie miesto mūrų nukirsdino tik tamplierių riterius, nes, kaip visi pripažino, gali būti kilniadvasis, bet nė vienas karvedys, vertas to vardo, neturi gailėtis rinktinio priešų pulko. Tamplieriai irgi žinojo, kad šitame amate tenka susitaikyti su tuo, jog niekas neima belaisvių. Tačiau, nors ir koks buvo kilniadvasis Saladinas, krikščioniškąjį pasaulį supurtė žinia apie tos kone šimtmetį gyvavusios užjūrio frankų karalystės galą. Popiežius kreipėsi į visus Europos valdovus, kviesdamas į trečiąjį kryžiaus žygį, kuris vėl išlaisvintų bedievių užgrobtą Jeruzalę.

Imperatorius prisidėjo prie žygio, ir Baudolinui tai buvo ilgai laukta proga. Keliauti į Palestiną reiškė žygiuoti į rytus kartu su nenugalima kariuomene. Jeruzalė, atrodė, bus atkariauta akimirksniu, o paskui teliks traukti toliau, Indijų link. Bet kaip tik tada jis pamatė, koks Frydrichas pavargęs ir neryžtingas. Jam pa-

vyko numaldyti Italiją, tačiau bijojo, kad atsitolinęs nuo jos praras, ką pelnęs. O gal jį trikdė mintis apie naują žygį į Palestiną, kai prisimindavo ankstesnio žygio metu įvykdytą nusikaltimą, kada, apniktas pykčio priepuolio, sugriovė bulgarų vienuolyną. Nežinia. Jis dvejojo. Svarstė, kokia jo pareiga, o kai pradedi savęs to klausti (pagalvojo Baudolinas), tai ženklas, kad neturi jokios pareigos, kuri tau rūpėtų.

– Pone Niketai, man buvo keturiasdešimt penkeri ir grėsė paleisti iš rankų gyvenimo svajonę, o gal ir patį gyvenimą, nes ta svajonė ir buvo mano gyvenimas. Todėl šaltakraujiškai, kliaudamasis likimu nusprendžiau įžiebti įtėviui viltį, dangaus ženklą, kad primintų jam tekusią pareigą. Kritus Jeruzalei, į mūsų krikščioniškus kraštus atkeliavo daugis tų, kam pavyko pergyventi jos žlugimą, o imperatoriaus rūmuose pasirodė septyni tamplierių riteriai, vienas Dievas težino, kaip išvengę Saladino keršto. Jie atrodė suvargę, bet gal nežinai, kas tie tamplieriai: girtuokliai ir ištvirkėliai, parduos tau savo seserį, jei leisi jiems paglamžyti tavąją, kalbėta, kad tam dar labiau tinka broliukas. Žodžiu, priglaudžiau juos ir visi matė mus kartu lėbaujant smuklėse. Todėl supratau, kad gana bus vieną dieną pasakyti Frydrichui, jog tie begėdžiai simoniečiai pagrobė iš Jeruzalės Gradalį ir pridurti, kad už paskutinius pinigus išpirkau jį iš tų nusigyvenusių tamplierių. Aišku, Frydrichas iš pradžių apstulbo. Argi ne kunigas Jonas turėjo Gradalį ir ketino jam jį padovanoti? Argi jis nesiruošė ieškoti Jono, kad galėtų gauti dovanų šitą švenčiausiąją relikviją? Tikrai, mano tėve, taip sakiau, bet, matyt, koks nors klastingas rūmininkas pavogė jį iš Jono ir pardavė kokiam nors į tuos kraštus atvykusių plėšti tamplierių būriui, nesupaisydamas, kas jie ir iš kur. Tiesą pasakius, visai nesvarbu, kaip ir kada. Dabar Šventosios Romos imperatoriui atsirado kita nuostabi proga: ieškoti kunigo Jono, kad sugrąžintų jam Gradalį. Pasinaudoti šia nelygstama relikvija ne siekiant valdžios, o atliekant pareigą ir taip pelnyti kunigo pripažinimą bei amžiną viso krikščioniškojo pasaulio

šlovinimą. Atsiimti Gradalį ir jį grąžinti, paversti jį savo lobiu ir atiduoti ten, iš kur buvo pavogtas, turėti jį ir jį padovanoti, pasisavinti jį (kas apie tai nesvajojo) ir pasiaukoti jo atsižadant – būtų akivaizdu, kieno pusėje tikrasis patepimas, garbė būti vieninteliu tikru *rex et sacerdos*. Frydrichas gal net taptų naujuoju Juozapu iš Arimatėjos.

– Melavai savo tėvui.

– Jo paties ir visos imperijos labui.

– Nepagalvojai, kas būtų atsitikę, jei Frydrichas tikrai būtų nuvykęs pas kunigą, nugabenęs jam Gradalį, o šis tik išsproginęs akis svarstydamas, kas tas niekada anksčiau nematytas dubenėlis. Frydrichas būtų tapęs ne krikščionybės pasididžiavimu, o juokdariu.

– Pone Niketai, juk tu geriau už mane pažįsti žmones. Tik įsivaizduok: tu esi kunigas Jonas, didysis Vakarų imperatorius suklumpa prie tavo kojų ir ištiesia tokią nepaprastai vertingą relikviją tardamas, kad ji teisėtai tau priklauso, o tu imi kikenti sakydamas, kad niekada anksčiau nematęs šito dubens iš pakelės smuklės. Liaukis! Nesakau, kad kunigas apsimestų jį atpažinęs. Sakau, kad apakintas jį apgaubsiančios šlovės pripažintų save jo sergėtoju ir netruktų atpažinti taurę, įtikėdamas visada ją turėjęs. Todėl nunešiau Frydrichui savo tėvo Galjaudo dubenėlį, kaip brangiausią daiktą, ir, prisiekiu, tą akimirką pasijutau lyg šventų apeigų dalyvis. Perdaviau savo dvasiniam tėvui savo kūniško tėvo dovaną ir prisiminimą, ir išsipildė mano kūniško tėvo žodžiai: tas kuklus daiktas, su kuriuo jis nesiskyrė visą savo nuodėmingą gyvenimą, dvasiškai buvo taurė, naudota vargšo Kristaus, pasirinkusio mirtį, kad išganytų visus nusidėjėlius. Argi pamaldų metu šventikas nepaverčia paprasčiausios duonos ir paprasčiausio vyno mūsų Viešpaties kūnu ir krauju?

– Bet tu joks šventikas.

– Išties, nesakiau, kad tame daikte turi būti Kristaus kraujas, tik sakiau, kad jis kadaise ten buvo. Nesisavinau sakramentinių galių. Tik liudijau jas.

– Melagingai.

– Ne. Pats sakei, kad tikėdamas relikviją esant tikrą jauti jos slėpiningą dvelksmą. Manome, kad tik mums reikia Dievo, bet dažnai ir Dievui reikia mūsų. Tą akimirką tikėjau, kad reikia jam padėti. Jei mūsų Viešpats naudojosi taure, ji tikrai turėjo būt. Koks nors menkysta Gradalį prapuldė, o aš grąžinau jį krikščionybei. Dievas nieko negalėtų man prikišti. Mano bičiuliai irgi tuo patikėjo. Švenčiausiasis indas buvo prieš jų akis, Frydricho rankose, šis jį kėlė į dangų lyg pagautas ekstazės, Boronas atsiklaupė, pirmą kartą pamatęs daiktą, apie kurį tiek klejojo, Kijotas nieko nelaukdamas tarė išvydęs akinamą šviesą, *rabbi* Saliamonas pripažino, kad, nors Kristus ir nebuvo tikrasis tautos lauktas mesijas, tas indas neabejotinai skleidžia smilkalų kvapą, Zosimas sprogino savo užsisapnavusias akis ir nesiliovė žegnotis atbulai, kaip darote jūs, schizmatikai, Abdulas virpėjo it lapas murmėdamas, kad turėti tą šventą relikviją – tai tas pat, kaip atkariauti visas užjūrio karalystes, – nesunkiai supratau jį geidžiant padovanoti ją savo tolimajai karalaitei meilės ženklan. Ir mano akys sudrėko, svarsčiau, kodėl dangus išrinko mane to stebuklingojo įvykio tarpininku. Tik Poetas susigūžęs graužė nagus. Žinojau, ką galvojo: kad aš esu kvailys, o Frydrichas per senas ir nemokės šiuo lobiu pasinaudoti, verčiau jis būtų likęs mūsų rankose ir būtume galėję vykti į šiaurės kraštus, kur už jį mums būtų padovanoję karalystę. Regėdamas akivaizdų imperatoriaus silpnumą, jis vėl įsisvajojo apie valdžią. Veik nudžiugau, nes iš jo elgesio supratau, kad dabar ir jis laikė Gradalį tikru.

Frydrichas pamaldžiai uždarė taurę skrynioje, o jos raktą pasikabino ant kaklo, ir Baudolinas pamanė, kad toks žingsnis teisingas, nes tą akimirką jam pasirodė, jog ne tik Poetas, bet ir kiti jo bičiuliai pasiruošę pavogti tą daiktą, idant galėtų veikti patys – nepriklausomai.

Paskui imperatorius pareiškė, kad tokiomis aplinkybėmis tiesiog privalu iškeliauti. Taigi reikėjo kruopščiai paruošti užkaria-

vimo žygį. Kitais metais imperatorius pasiuntė pas Saladiną savo pasiuntinius ir paskubėjo susitikti su serbų kunigaikščio Stefano Nemandžos, Bizantijos basilėjo ir Ikonijaus seldžiukų sultono pasiuntiniais, kad šie paruoštų kelią per savo žemes.

Anglijos ir Prancūzijos karaliai nusprendė keliauti jūra, o Frydrichas 1189 metų gegužę patraukė sausuma iš Rėgensburgo, su penkiolika tūkstančių riterių ir penkiolika tūkstančių ginklanešių, sklido kalbos, kad Vengrijos lygumose prie jo prisidėjo dar šešiasdešimt tūkstančių riterių ir šimtas tūkstančių pėstininkų. Kai kas minėjo šešis šimtus tūkstančių kryžininkų, gal jie perdėjo, Baudolinas neįmanė pasakyti, kiek jų iš tikro buvo, iš viso gal apie dvi dešimtis tūkstančių vyrų, šiaip ar taip, gausi kariauna. Iš tolo jie visi atrodė tanki minia, kurios galėjai dar įmatyti pradžią, bet pabaigos niekaip.

Norėdamas išvengti ankstesnius žygius lydėjusių skerdynių ir plėšimų, imperatorius neleido kartu keliauti pulkams nuskurėlių, panėšėjusiems į tuos, kurie prieš šimtą metų Jeruzalėje praliejo daug kraujo. Viskas turėjo būti gerai apgalvota, – tai privalėjo daryti mokantys kariauti, o ne kokie nelaimėliai, susiruošę žygin tardami pelnysią rojų, o sugrįždavę su kokio pakeliui nudaigoto žydo drapanomis. Frydrichas priėmė tik tuos, kurie išgalėjo prasimaitinti dvejus metus, o vargingesnieji kareiviai kiekvienas gavo po tris markes sidabru maistui kelionėje. Kai susiruoši išlaisvinti Jeruzalę, tenka išleisti tiek pinigų, kiek reikia.

Prie žygio prisidėjo ir daug italų: ten buvo kremoniečiai su vyskupu Sikardu, brešiečiai, veroniečiai su kardinolu Abelardu, net keletas aleksandriečių, o tarp jų ir senieji Baudolino bičiuliai – Boidis, Kutikas iš Kvarnjento, Porčelis, Aleramas Skakabarocis, pramintas Vaikiu, Kolandrinas – Kolandrinos brolis, taigi jo svainis, vienas iš Točių giminės, ir dar Pocių, Gilinių, Lancavekjų, Perių, Invicjačių, Gambarinių ir Čermelių giminių vyrai, keliaujantys savo ar miesto lėšomis.

Visi iškilmingai žygiavo Dunojaus pakrante iki Vienos, paskui iki Bratislavos, kur birželį Frydrichas susitiko su Vengrijos kara-

lium. Toliau jų laukė Bulgarijos miškai. Liepos mėnesį susitiko su serbų kunigaikščiu, kuris pareikalavo susivienyti prieš Bizantiją.

– Manau, tas susitikimas sukėlė nerimą jūsų basilėjui Isakui, – tarė Baudolinas. – Jis būgštavo, kad kariuomenė ruošias užkariauti Konstantinopolį.

– Ir neklydo.

– Suklydo penkiolika metų. Tuomet Frydrichas tikrai norėjo pasiekti Jeruzalę.

– Vis dėlto mes nerimavome.

– Suprantu, didžiulė svetima kariuomenė ruošėsi keliauti per jūsų kraštą ir jums tai kėlė rūpesčių. Bet mūsų gyvenimą jūs apsunkinot. Atvykome į Sofiją ir ten neradome žadėtų atsargų. Prie Filipopolio mus užpuolė jūsų pulkai, kurie paskui dėjo į kojas, kaip ir per kiekvieną tuomet vykusį susidūrimą.

– Anuomet buvau Filipopolio valdytojas. Iš rūmų gaudavome prieštaringų žinių. Basilėjas mums įsakė statyti mūrus ir kasti griovį, kad atlaikytume jūsų puolimą, bet, vos tai įvykdėme, gavome naują įsakymą – viską sugriauti, kad jūs neturėtumėt priedangos.

– Užversdavote kalnų kelius medžiais, užpuldavote išėjusius ieškoti maisto mūsų karius.

– Jūs plėšėte mūsų kraštą.

– Nes negavome žadėtojo aprūpinimo. Nuleisdavote nuo miesto sienų krepšius su maistu, bet į duoną būdavote įmaišę kalkių ir nuodų. Kelionėje imperatorius gavo Sibilės, Jeruzalės karalienės, laišką, įspėjantį, kad Saladinas, norėdamas sustabdyti krikščionių žygį, nusiuntęs Bizantijos imperatoriui užnuodytų grūdų saiką ir ąsotį tokio nuodingo vyno, kad vienas iš Isako vergų, priverstas jį pauostyti, krito vietoj negyvas.

– Tauškalai.

– O kai Frydrichas pasiuntė į Konstantinopolį savo pasiuntinius, jūsų basilėjas net nepakvietė jų atsisėsti, o paskui dar ir įkalino.

– Bet vėliau jie grąžinti Frydrichui.

– Kai įžengėme į Filipopolį, miestą radome tuščią, nes visi išsilakstė. Ir tavęs ten nebuvo jau nė padujų.

– Turėjau bėgti, kad nesuimtumėt.

– Gal ir taip. Taigi, kai įžengėme į Filipopolį, jūsų basilėjas pradėjo kitaip kalbėti. Ten mus pasitiko armėnų bendruomenė.

– Armėnai laikė jus broliais. Jie tokie pat schizmatikai kaip ir jūs – negarbina šventų paveikslų, valgo prėską duoną.

– Jie dori krikščionys. Kai kurie jų iškart prabilo savo kunigaikščio Leono vardu ir garantavo mums kelią per savo šalį ir visokeriopą pagalbą. Kad viskas ne taip paprasta, supratome Adrianopolyje, kur atvyko Ikonijaus seldžiukų sultono Kilidžo Arslano pasiuntiniai. Jis skelbėsi esąs turkų ir sirų, taip pat ir armėnų valdovas. Bet kas iš tikrųjų vadovavo ir kur?

– Kilidžas siekė sutramdyti Saladino viešpatavimą ir norėjo užkariauti krikščionišką Armėnijos karalystę tikėdamasis Frydricho kariaunos paramos. Armėnai tikėjosi, kad Frydrichas numaldys Kilidžo siekius. Mūsų Isakas, vis dar negalėdamas atleisti už pralaimėjimą seldžiukams prie Miriokefalo, vylėsi, kad Frydrichas susirems su Kilidžu, bet būtų apsidžiaugęs ir vienu kitu susidūrimu su armėnais, gerokai įkyrėjusiais mūsų imperijai. Sužinojęs, kad ir seldžiukai, ir armėnai garantavo Frydrichui kelią per savo žemes, suprato, jog žygį reikia ne sutrukdyti, o verčiau paremti – pagelbėti perplaukti Propontidę. Pasiųsti jį kautis su mūsų priešais, kad atsitolintų nuo mūsų.

– Vargšas tėvas. Nežinau, ar įtarė esąs tik priešų intrigų įrankis. Gal ir įtarė, tačiau vylėsi visus pergalėti. Tik žinau, kad numatydamas sąjungą su krikščioniška – armėnų – karalyste, nusidriekusia anapus Bizantijos, Frydrichas tiesiog drebėdavo pagalvojęs apie savo galutinį tikslą. Svajojo (o aš kartu su juo), kad armėnai atvers jam kelią į kunigo Jono karalystę... Kad ir kaip ten būtų, atsitiko taip, kaip sakai, po susitikimo su seldžiukų ir armėnų pasiuntiniais jūsų Isakas mums skyrė laivų. Ir Galipolyje, kitaip dar – Kaliopolyje, pamačiau tave, savo basilėjo vardu perduodantį mums laivus.

– Nelengva buvo nuspręsti, – tarė Niketas, – basilėjas rizikavo susikirsti su Saladinu. Jam teko pasiųsti pas jį pasiuntinius, kad paaiškintų savo nuolaidumo priežastis. Saladinas, didis valdovas, iškart viską suprato ir nepyko ant mūsų. Kartoju, mums nėra ko bijoti turkų, mūsų galvos sopulys visada buvote jūs, schizmatikai.

Niketas ir Baudolinas sutarė, jog neverta vienas kitam prikišti praeities klaidų ir ieškoti tiesos. Gal Isakas ir nesuklydo – juk kiekvienas per Bizantiją keliaudavęs krikščionis kryžininkas visada mieliau buvo linkęs sustoti ten, kur tiek gražių, lengvai užkariaujamų dalykų, nei rizikuoti gyvybe prie Jeruzalės sienų. Bet Frydrichas tąkart tikrai veržėsi žygiuoti toliau.

Jie atvyko į Galipolį, ir nors tai buvo ne Konstantinopolis, vis vien džiaugsmo kupinas miestas, kur uoste knibždėjo galerų ir dromonų, pasiruošusių priimti krovinį: žirgus, raitelius ir maisto atsargas. Tai užtruko ne vieną dieną, tad tuo laiku bičiuliai galėjo ir padykinėti. Nuo pat kelionės pradžios Baudolinas nusprendė išpešti iš Zosimo kokios nors naudos ir privertė jį mokyti jo bičiulius graikų kalbos.

– Ten, kur keliaujame, – tarė, – niekas nemoka lotyniškai, ką jau kalbėti apie vokiečių, provansiečių ar mano gimtąją kalbas. Tiktai graikų kalba dar yra šiokia tokia viltis ten susikalbėti.

Taip jie trumpino laiką, siausdami viešnamiuose ir skaitinėdami Rytų Bažnyčios tėvų raštus.

Uoste šurmuliavo milžiniškas turgus, todėl, suvilioti tolimų kraštų spindesio ir prieskonių aromato, nusprendė po jį geriau pasidairyti. Zosimas, išlaisvintas iš grandinių, kad galėtų juos vesti (bet prižiūrimas Borono, nė akimirką nenuleidžiančio nuo jo akių), įspėjo:

– Jūs, barbarai lotynai ir alemanai, neišmanote mūsų, romėjų, papročių. Įsidėmėkite: mūsų turguose iš pradžių nieko nenorėsite pirkti, nes iš jūsų prašys per daug, o jei iškart sumokėsite kiek paprašyti, kvailiais nepalaikys, nes žino, kad tokie esate, tik nusivils – juk pirkliui džiaugsmas vienas – derėtis. Todėl paprašyti

mokėti dešimt monetų siūlykite dvi, jie nusileis iki septynių, tada pasiūlykite tris, jie nusileis iki penkių, jūs apsistokite prie trijų, kol ir jie galiausia nenusileis, verkšlendami ir priesaikaudami, kad dabar visa šeima tikrai išmirs badu. Tada jau galite pirkti, bet žinokite, jog toji prekė kainavo vieną monetą.

– Kodėl turėtume pirkti? – paklausė Poetas.

– Juk jiems irgi reikia gyventi, ir trys monetos už tai, kas verta vienos, – sąžiningas sandoris. Ir dar vienas įspėjimas: ne tik pirkliai, bet ir vagys turi teisę gyventi, o kad negali apvaginėti vieni kitų, kaip įmanydami stengsis apvogti jus. Jūsų valia jiems sutrukdyti, tačiau jei jiems pavyks – nesiskųskite. Todėl patariu neštis saikingai pinigų – tik tiek, kiek numatėte išleisti.

Bičiuliai, pamokyti taip gerai krašto papročius išmanančio vadovo, leidosi į kaip visi romėjai česnakais dvokiančių žmonių minią. Baudolinas nusipirko du dailius arabiškus durklus, kad užsikištų juos už diržo prie šonų ir greit ištrauktų sukryžiuodamas rankas. Abdulas rado mažą permatomą dėžutę su plaukų sruoga (nežinia, kieno, bet akivaizdu, apie ką galvojo). Saliamonas garsiai pašaukė visus prieiti, užtikęs stebuklingus nuovirus parduodančio perso palapinę. Eleksyrų pardavėjas parodė buteliuką, kuriame, pasak jo, labai stiprūs vaistai: geriami po šlakelį jie skatino gyvybės jėgas, išgėrus viską vienu kartu tuoj ištikdavo mirtis. Paskui parodė kitą panašų buteliuką su labai stipriu priešnuodžiu, galinčiu panaikinti bet kokio nuodo poveikį. Saliamonas, kaip visi žydai domėjęsis ir medicina, nusipirko tą priešnuodį. O kad buvo iš tų, kurie dar geriau nei romėjai išmanė derybų meną, sumokėjo tik vieną monetą vietoj dešimties paprašytų ir graužėsi baimindamasis sumokėjęs vos ne dvigubai tiek.

Išėjus iš vaistininko palapinės, Kijotas nusipirko prabangų šalį, o Boronas, ilgai apžiūrinėjęs kiekvieną prekę, tik purtė galvą murmėdamas, kad tam, kuris vyksta su turinčiu Gradalį imperatorium, visi pasaulio turtai nieko verti, ką jau kalbėti apie šituos.

Susitiko jie Boidį iš Aleksandrijos, kurį buvo priėmę į savo draugiją. Šis gėrėjosi žiedu, gal auksiniu (pardavėjas verkė turėda-

mas jį parduoti, nes žiedas buvęs jo motinos), kurio apsode žibėjo stebuklingi lašai, vienas jų gurkšnis galėjo atgaivinti sužeistąjį, o kartais net ir mirusįjį prikelti. Nusipirko jį tardamas, kad jei jau teks rizikuoti savo kailiu prie Jeruzalės sienų, verčiau turėti kokią apsaugos priemonę.

Zosimas susižavėjęs apžiūrinėjo spaudą su Z raide, taigi pirmąja jo vardo, parduodamą kartu su gabalėliu lako. Z raidė buvo tokia nutrinta, kad gal nebūtų lake palikusi jokio ženklo, bet tai akivaizdžiai liudijo daikto senumą. Aišku, būdamas kalinys, pinigų jis neturėjo, tačiau Saliamonas jo pasigailėjo ir nupirko tą spaudą.

Taip braudamiesi pro minią pastebėjo pametę Poetą, tačiau vėl jį surado, besiderantį dėl kardo, kuris, pasak pardavėjo, buvo iš Jeruzalės užkariavimo laikų. Tačiau pradėjęs ieškoti piniginės Poetas suprato Zosimą sakius tiesą: toks žydraakis užsisapnavęs alemanas kaip jis traukė vagis lyg muses. Baudolinas susigraudino ir jam nupirko tą kardą dovanų.

Kitą dieną stovykloje pasirodė prašmatniai apsitaisęs vyras, perdėtai pagarbaus elgesio, su dviejų tarnų palyda. Vienuolis su juo pasikalbėjo, paskui pranešė Baudolinui, kad tai Makhitaras Ardzrounis, kilmingas armėnų dignitorius, su slapta kunigaikščio Leono jam patikėta misija.

– Ardzrounis? – paklausė Niketas. – Teko apie jį girdėti. Ne kartą buvo atvykęs į Konstantinopolį dar Androniko laikais. Aišku, turėjo susitikti ir tavąjį Zosimą, garsėjantį kaip magiškų mokslų puoselėtojas. Vienas mano draugas iš Selimbrijos, tik dievažin, ar jį ten rasim, irgi svečiavosi jo rūmuose Daidžige...

– Ir mes ten kitados lankėmės, savo nelaimei. Tai, kad jis bičiuliavosi su Zosimu, man pasirodė nelemtas ženklas, bet pranešiau Frydrichui, kad norėtų su juo susitikti. Tas Ardzrounis apie savo pasiuntinystę kalbėjo miglotai. Nežinia, ar Leonas jį siuntė ar nesiuntė, o jei ir siuntė, nenorėjo to atskleisti. Turėjo užduotį palydėti imperatoriaus kariauną per turkų žemes iki Ar-

mėnijos. Su imperatorium Ardzrounis kalbėjo pakenčiama lotynų kalba, bet, kai norėdavo ką nutylėti, apsimesdavo nerandantis reikiamo žodžio. Frydrichas pasakė, kad juo nedera pasitikėti, kaip ir visais armėnais, vis dėlto tas vietas pažįstantis žmogus jam galėjo praversti, tad nusprendė paimti jį į savo kariuomenę, tik pareikalavo nenuleisti nuo jo akių. Reikia pripažinti, kelionėje jis elgėsi nepriekaištingai, o jo pateiktos žinios visada pasitvirtindavo.

24.

BAUDOLINAS ARDZROUNIO PILYJE

1190 metų kovą kariuomenė per Bitiniją įžygiavo į Aziją, pasiekė Laodikėją ir pasuko turkų seldžiukų žemių link. Senasis Ikonijaus sultonas sakė esąs Frydricho pusėje, tačiau jo sūnūs nušalino jį nuo valdžios ir ėmė puldinėti krikščionių pulkus. O gal ir pats Kilidžas pakeitė nuomonę, niekas to taip ir nesuprato. Frydricho, kuris išeidavo nugalėtoju iš mažesnių susidūrimų ir tikrų kautynių, kariuomenė nuo šalčio, bado ir turkų šalininkų puldinėjimų sumenko dešimtadaliu: tie išdygdavo staiga, puldavo kariuomenės sparnus ir pabėgdavo, gerai žinodami takus ir slėptuves.

Vilkdamiesi per saulės nutviekstas dykumas kariai buvo priversti gerti savo šlapimą arba žirgų kraują. Kai pagaliau pasiekė Ikoniją, kryžininkų kariuomenėje buvo likę tik vos daugiau nei tūkstantis raitininkų.

Vis dėlto apsiaustis buvo šauni, ir jaunasis Frydrichas Švabas, nors ligotas, kovėsi puikiai – pats užėmė miestą.

– Šaltai kalbi apie jaunąjį Frydrichą.

– Jis manęs nemėgo. Visais nepasitikėjo, pavydėjo jaunesniajam broliui, siekiančiam iš jo atimti imperatoriaus vainiką, neabejotinai ir man, mat nebuvau jo kraujo, pavydėjo tos meilės, kurią jautė jo tėvas. Gal nuo mažumės jam nepatiko, kaip žiūrėdavau į jo motiną ar ji žiūrėdavo į mane. Pavydėjo valdžios, kurią įgijau padovanojęs jo tėvui Gradalį, ir visada skeptiškai vertino šią istoriją. Išgirdęs kalbas apie žygį į Indijas, sumurmėdavo, kad apie tai dar bus laiko pasišnekučiuoti. Jautėsi taip, lyg visi būtų siekę iš jo paveržti valdžią. Todėl taip narsiai kovėsi prie Ikoni-

jaus, nors tą dieną ir karščiavo. Tik kai tėvas visų savo baronų akivaizdoje išliaupsino jį už tokį šaunų žygį, pamačiau, kaip jo akys suspindo džiaugsmu. Turbūt vienintelį kartą gyvenime. Priėjau pareikšti jam pagarbą, mat tikrai džiaugiausi jo sėkme, tačiau jis tik atsainiai man padėkojo.

– Baudolinai, tu panašus į mane. Ir aš rašiau ir teberašau savo imperijos kroniką, ilgėliau stabtelėdamas prie menko pavydo ar neapykantos, kuri žlugdo ir šios žemės galingųjų šeimas, ir didžius jų žygius. Imperatoriai tokie pat žmonės, o istorija juk ir yra ne kas kita, kaip jų silpnybių istorija. Bet pasakok toliau.

– Užkariavęs Ikonijų, Frydrichas nieko nelaukdamas pasiuntė savo pasiuntinius pas Armėnijos valdovą Leoną, kad šis padėtų pereiti per savo žemes. Tokia buvo jų sąjunga ir jis taip buvo pasižadėjęs. Tačiau Leonas vis neatsiuntė žmonių, kurie mus pasitiktų. Gal baiminosi, kad jį ištiks Ikonijaus sultono galas. Taip žygiavome toliau nežinodami, ar sulauksime pagalbos, o Ardzrounis mus vedė tikindamas, kad jo kunigaikščio pasiuntiniai tuoj atvyks. Vieną birželio dieną, pasukę į pietus ir perėję Larandą, įžengėme į Tauro kalnus ir pagaliau išvydome kapus su kryžiais. Buvome Kilikijoje, krikščionių žemėje. Mus tuoj priėmė Sibilijos valdovas armėnas, o toliau, prie prakeiktos upės, kurios ir vardo nenoriu prisiminti, sutikome Leono siųstus pasiuntinius. Vos juos pastebėjus, Ardzrounis tarė, kad jam verčiau nesirodyti, ir kažkur prapuolė. Susitikome su dviem dignitoriais, Konstantu ir Baldovinu de Kamardeis, bet dar niekada nebuvo tekę matyti pasiuntinių su tokiomis prieštaringomis žiniomis. Vienas teigė, kad netrukus iškilmingai atvyks Leonas ir katalikosas Gregorijus. Kitas išsisukinėjo tardamas, kad nors ir labai geistų padėti imperatoriui, armėnų kunigaikštis negalįs parodyti Saladinui atveriąs kelią jo priešams, taigi privaląs veikti labai apdairiai.

Išvykus pasiuntiniams, vėl pasirodė Ardzrounis, pasivedėjo į šalį Zosimą, paskui šis atėjo pas Baudoliną ir abu kartu nuėjo pas Frydrichą.

– Ardzrounis sako nenorintis išduoti savo pono, bet įtaria, kad Leonas apsidžiaugtų, jei toliau nežygiuotum.

– Kaip suprasti, – paklausė Frydrichas, – gal jis nori man pasiūlyti vyno ir moterų, idant užmirščiau turįs žygiuoti į Jeruzalę?

– Tikrai pasiūlys tau vyno, bet užnuodyto. Pataria prisiminti karalienės Sibilės laišką, – tarė Zosimas.

– Iš kur gali apie jį žinoti?

– Gandai sklinda. Jei Leonas tave sustabdytų, labai pasitarnautų Saladinui, o Saladinas galėtų padėti jam įgyvendinti svajonę tapti Ikonijaus sultonu, nes Kilidžas su savo sūnumis gėdingai pralaimėjo.

– Kodėl Ardzrouniui taip rūpi mano gyvybė, kad net ryžtasi išduoti savo poną?

– Tik mūsų Viešpats atidavė gyvybę iš meilės žmonijai. O nuodėmėje gimusi žmonių giminė panaši į gyvūnų padermę: juk karvė duos pieno tik tada, kai duosi jai šieno. Ko moko šitie šventi žodžiai? Kad Ardzrounis nepasididžiuotų vieną dieną sėsti į Leono sostą. Ardzrounį gerbia daugelis armėnų, Leono – ne. Todėl, pelnydamas Šventosios Romos imperatoriaus pripažinimą, galėtų tikėtis galingiausio iš draugų pagalbos. Štai kodėl siūlo žygiuoti iki savo pilies Daidžige, prie šitos upės, ir aplink ją įkurti savo karių stovyklą. Kol paaiškės, ką iš tikro siūlo Leonas, galėtum gyventi jo pilyje, saugus nuo bet kokių pasikėsinimų. Ir pataria nuo šiol būti atsargiam su maistu ir gėrimais, kurių jo tėvynainiai tau siūlys.

– Po velnių, – suriko Frydrichas, – jau visi metai tenka žygiuoti nuo vieno gyvačių lizdo prie kito! Palyginus su jais, mano šaunieji vokiečių kunigaikščiai atrodo tikri avinėliai, ir, žinai, ką tau pasakysiu? Net klastingieji milaniečiai, kurie mane taip išvargino, pulo mane tik kovos lauke, bet niekad nesikėsino nudurti miegančio! Ką darom?

Frydricho sūnus patarė priimti kvietimą. Verčiau saugotis vieno žinomo priešo nei daugelio nežinomų.

– Teisybė, tėve, – tarė Baudolinas, – tu svečiuosies pilyje, o aš su bičiuliais apsupsim tave apsauginiu žiedu, kad niekas negalėtų

prie tavęs prisiartinti neperžengęs mūsų lavonų, saugosime ir dieną, ir naktį. Ragausime kiekvieną tau skirtą valgį. Nieko nesakyk, aš nesiaukoju. Visi žinos, kad mes geriame ir valgome pirma tavęs, ir niekam neatrodys išmintinga nunuodyti kurį iš mūsų, kad paskui tavo pyktis užgriūtų kiekvieną tos pilies gyventoją. Tavo vyrams reikia poilsio, – pats žinai, Kilikijoje gyvena krikščionys, Ikonijaus sultonas jau bejėgis, kad pereitų kalnus ir vėl tave užpultų, Saladinas dar per toli, šiose apylinkėse daug kalnų ir pragarmių, kurios – puikiausia pačios gamtos sukurta apsauga, šis kraštas man atrodo tinkamiausia vieta visiems atgauti jėgas.

Visą dieną žygiavę Seleukijos link jie atsidūrė tarpekly, tokiam siauram, kad galėjai eiti tik pačia upės pakrante. Paskui tarpeklis netikėtai išplatėjo, leisdamas upei kurį laiką tekėti romiai, toliau vėl paskubinti savo srautą ir kristi stačiai į kitą tarpeklį. Netoli kranto lygioje vietoje tarytum grybas kilo netaisyklingų linijų bokštas, žydrai padūmavęs ateinančiųjų iš rytų pusės akims, saulei leidžiantis jiems už nugarų, ir iš pirmo žvilgsnio buvo sunku pasakyti, ar tai žmogaus ar gamtos kūrinys. Tik priartėjus paaiškėdavo, kad tai uola, o jos viršūnėje stūksojo tvirtovė, iš kurios puikiausiai galėjai valdyti ir slėnį, ir supančius kalnus.

– Štai, – tarė Ardzrounis, – valdove, gali įkurdinti savo kariuomenę slėnyje, patarčiau štai ten, prie upės, kur gana vietos palapinėms ir vandens žmonėms bei gyvuliams. Mano tvirtovė nedidelė, patariu kopti į ją tik su būreliu patikimiausių vyrų.

Frydrichas paliepė savo sūnui likti su kariuomene ir įkurti stovyklą. Kartu nusprendė paimti dešimtį karių ir Baudoliną su bičiuliais. Sūnus bandė priešintis, sakydamas norįs būti greta savo tėvo, o ne už mylios. Jis ir vėl nepatikliai pažvelgė į Baudoliną su bičiuliais, tačiau imperatorius buvo neperkalbamas.

– Miegosiu tvirtovėje, – tarė. – Rytoj rytą maudysiuos upėje, jums ten nebus kas veikti. Atplauksiu palinkėti labo ryto.

Sūnus norom nenorom nusileido – juk imperatoriaus valia įstatymas.

Taip Frydrichas atsiskyrė nuo savo kariaunos, liko tik su dešimčia ginkluotų vyrų, dar Baudolinu, Poetu, Kijotu, Boronu, Abdulu, Saliamonu ir Boidžiu, kuris vedėsi už grandinės Zosimą. Visi smalsavo, kaip reikės užkopti į pilį, bet apsukę uolą pamatė, jog vakarų pusėje šlaitas kiek nuolaidesnis, tiek, kad būtų galima nutiesti ir išgrįsti laiptuotą taką, kuriuo greta, šonas prie šono, galėtų eiti tik pora žirgų. Kiekvienas, kas eitų su priešiškais ketinimais, turėtų kopti taku iš lėto, ir pakaktų dviejų lankininkų nuo tvirtovės kuorų išmušti įsibrovėlių poroms.

Užkopęs atsidurdavai priešais vartus į kiemą. Takas toliau rangėsi prie sienos, dar siauresnis ėjo skardžio kraštu iki mažesnių durų šiaurės pusėje ir ten nutrūko.

Įžengę į kiemą, jie sustojo priešais tikrą pilį – su šaudymo angų išvarpytomis sienomis, kurias dar gynė mūrai, skiriantys kiemą nuo prarajos. Ant išorinių eskarpų Frydrichas pastatė savo sargybą, kad iš viršaus saugotų taką. Ardzrounio karių nesimatė, tik keli į plėšikus panašūs vyrai, saugantys duris ir koridorius.

– Čia man nereikia kariuomenės, – tarė Ardzrounis išdidžiai šypsodamas. – Niekas negali manęs užpulti. Be to, o švenčiausias imperatoriau, kaip pamatysi, čia ne kovos vieta, tik saugus prieglobstis, kuriame puoselėju savo studijas apie orą, ugnį, žemę ir vandenį. Eime, parodysiu, kur galėsi deramai įsikurti.

Jie užlipo laiptais ir ties antruoju posūkiu įėjo į erdvią ginklų salę, kur stovėjo keletas suolų, o sienos buvo nukabintos pergalingų mūšių ginklais. Ardzrounis atvėrė sunkias medines geležim kaustytas duris ir pakvietė Frydrichą į prabangiai apstatytą kambarį. Ten stovėjo lova su baldakimu, spinta su aukso taurėmis ir žvakidėmis, ant jos buvo užkelta tamsaus medžio skrynia ar tabernakulis. Kambaryje buvo ir didelis židinys, paruoštas uždegti, su malkomis ir gabalėliais lyg ir anglies, kurie riebiai blizgėjo, matyt, turėjusiais įkurti liepsną, – viskas buvo dailiai sudėta ant sausų žabų pakloto ir uždengta šakelėmis su kvapniomis uogomis.

– Čia geriausias mano pilies kambarys, – tarė Ardzrounis, – ir man garbė pasiūlyti jį tau. Patariu neatidaryti to lango. Jis pasuk-

tas į rytus ir tekanti saulė gali tave varginti. Šie spalvoti stiklai – Venecijos meistrų darbo, – prislopina ryškius spindulius.

– Ar niekas negali pro jį patekti vidun? – paklausė Poetas.

Ardzrounis nelengvai atvėrė langą, pritvirtintą keletu varžtų.

– Matai, – tarė, – jis labai aukštai, aure – kitoje kiemo pusėje eskarpai, ten stovi imperatoriaus karių sargyba.

Iš tiesų pro langą galėjai matyti išorinių mūrų eskarpus ir galeriją, kuria protarpiais pereidavo sargybiniai, o per strėlės kelio nuotolį nuo lango – du didelius spindinčio metalo skritulius ar lėkštes, įgaubtas ir įtvirtintas tarp sienos smailių. Frydrichas paklausė, kas tai.

– Archimedo veidrodžiai, – atsakė Ardzrounis, – jų padedamas šis senovės išminčius sunaikino Sirakūzus apsiautusius romėnų laivus. Kiekvienas veidrodis sutraukia ir atspindi šviesą, lygiagrečią su jo paviršiumi, taip atspindėdamas daiktus. Bet jei veidrodis ne plokščias, o atitinkamai išgaubtas, kaip moko geometrija, tas mokslų mokslas, spinduliai atspindimi ne lygia greta, o susitelkia tam tikrame taške prieš veidrodį priklausomai nuo išlinkio. Taigi, jei sutelksi saulės spindulius, kai jie esti karščiausi, ir visus kartu pasiųsi į kokį tolimą tašką, toks saulės spindulių susitelkimas viename taške sukels liepsną, ir galėsi uždegti medį, laivo apkalą, karo mašiną ar tavo priešus supančius sauskrūmius. Tų veidrodžių yra du, nes vienas išgaubtas taip, kad uždegtų toli esančius daiktus, kitas – tuos, kurie arti. Todėl aš su šiais paprastučiais prietaisais galiu apginti savo tvirtovę geriau, nei turėdamas tūkstantį lankininkų.

Frydrichas pasakė, kad Ardzrounis turėtų jam atskleisti šią paslaptį, ir Jeruzalės sienos kris greičiau nei Jerichono, o jas sugriaus ne trimitų garsai, bet saulės spinduliai. Ardzrounis atsakė, kad jo pareiga tarnauti imperatoriui. Paskui užvėrė langą tardamas:

– Oras ne pro čia patenka – jis ateina pro kitus langus. Pilies sienos labai storos ir, nepaisant metų laiko, šiąnakt tau gali būti šalta. Verčiau nedek židinio, nes vargins dūmai, o apsiklok ant lovos gulinčiais kailiais. Prašau atleisti už įžūlumą, bet Viešpaties

valia turime kūną, todėl už štai tų durelių rasi kambariuką ne su karališku sostu, tačiau viskas, ko norės atsikratyt tavo kūnas, nukris į požeminę cisterną ir kambarys nedvoks. Į šį kambarį patenkama tik pro duris, pro kurias ką tik įėjome, o jas, kai iš vidaus užstumsi skląstį, sergės tavo dvariškiai, kuriems teks miegoti ant salėje stovinčių suolų, taigi jie saugos tavo ramybę.

Ant židinio dūmtraukio jie pastebėjo apvalų bareljefą. Tai buvo medūzos galva it gyvatės susirangiusiais plaukais, užmerktomis akimis ir mėsingomis praviromis lūpomis aplink tamsią bedugnę ertmę („Kaip ta, kurią matėme cisternoje, pone Niketai"). Frydrichas susidomėjęs paklausė, kas tai.

Ardzrounis atsakė, jog čia Dioniso ausis.

– Vienas iš mano kerų. Konstantinopolyje dar galima rasti tokių akmenų, tereikėjo paplatinti burną. Apačioje yra kambarys, kur paprastai susirenka nedidelė mano įgula, tačiau, kol tu, valdove, čia viešėsi, jis bus tuščias. Kas ten kalbama, sklinda iš šitos burnos, lyg kalbantysis būtų tiesiai už skritulio. Taigi, panorėjęs galėtum girdėti, ką šneka mano vyrai.

– O, kad galėčiau girdėti, ką šneka mano pusbroliai, – atsiduso Frydrichas. – Ardzrouni, tu – neįkainojamas žmogus. Vėliau pasikalbėsim ir apie šį įtaisą. Dabar pagalvokim apie rytdieną. Ryte noriu išsimaudyti upėje.

– Lengvai galėsi ją pasiekti – raitas ar pėsčias, – tarė Ardzrounis. – Nereikės nė eiti per kiemą, pro kurį čia patekai. Už ginklų salės durų yra kitos, vedančios link laiptų, kurie leidžiasi į užpakalinį kiemą. Iš ten gali pasiekti didįjį taką.

– Baudolinai, – tarė Frydrichas, – liepk, kad rytoj rytą tame kieme stovėtų žirgai.

– Tėve, – tarė Baudolinas, – puikiai žinau, kaip tau patinka nerti į pačius srauniausius vandenis. Tačiau dabar kelionė ir patirti išbandymai tave išvargino. Nepažįsti upės, man ji atrodo pilna verpetų. Kodėl nepaisai pavojų?

– Nes esu jaunesnis, nei tau atrodo, sūnau, ir dar todėl, kad jei nebūtų taip vėlu, tuoj pat lėkčiau prie upės, toks dulkėtas jau-

čiuosi po kelionės. Imperatoriui nevalia kvepėti niekuo kitu, kaip tik šventaisiais aliejais. Pasirūpink, kad atvestų žirgus.

– Kaip parašyta *Ekleziasto knygoje*, – droviai įsiterpė *rabbi* Saliamonas, – prieš srovę nepaplauksi.

– Kodėl manai, kad plauksiu prieš srovę, – nusijuokė Frydrichas, – plauksiu pasroviui.

– Per dažnai maudytis nederėtų, – tarė Ardzrounis, – nebent prižiūrimam išmintingo daktaro, bet čia tu esi šeimininkas. Manau, dar anksti ir man būtų nepelnyta garbė parodyti tau savo pilį.

Palydėjo jį laiptais apačion, žemesniame aukšte jie kirto erdvią salę, paruoštą vakaro pokyliui, apšviestą didelių šviestuvų. Paskui perėjo patalpą su suolais ir vienoje jos pusėje pamatė tarsi didelę apverstą sraigę – įviją statinį su anga viduryje, įstatytą į piltuvą.

– Čia tas sargybinių kambarys, apie kurį minėjau, – tarė. – Jeigu ką nors sakantis prideda burną prie šios angos, gali girdėti jį savo kambaryje.

– Norėčiau išbandyti, – pasakė Frydrichas.

Baudolinas pajuokavo, kad šiąnakt, jam įmigus, ateisiąs pasisveikinti. Frydrichas nusišypsojo ir paprašė to nedaryti, nes šitą naktį norįs ramiai pailsėti.

– Nebent turėtum perspėti, kad iš židinio lenda Ikonijaus sultonas, – pridūrė.

Ardzrounis pavedėjo juos koridoriumi ir įleido į erdvią skliautuotą salę, kur blykčiojo žaibai ir virto garai. Ten stovėjo katilai su kunkuliuojančiais skysčiais, indai ir distiliacijos aparatai bei daug kitų keistų talpyklų. Frydrichas paklausė, ar tik Ardzrounis negamina aukso. Šis nusišypsojo tardamas, jog tai vien alchemikų kvailiojimai. Tačiau jis mokąs auksuoti metalą ir gaminti eleksyrą, kuris jei ir nepadeda gyventi amžinai, tai tikrai pailgina tą trumpą mums skirtą gyvenimą. Frydrichas atsakė netrokštąs jo paragauti.

– Dievas nustatė mūsų gyvenimo trukmę ir reikia susitaikyti su jo valia. Gal mirsiu jau rytoj, o gal gyvensiu dar šimtą metų. Viskas Viešpaties rankose.

Rabbi Saliamonas pareiškė, kad jo pasakyti žodžiai labai išmintingi, jiedu pradėjo kalbėtis apie Dievo valią, ir Baudolinas pirmąsyk išgirdo Frydrichą kalbant apie tokius dalykus.

Kol jiedu taip šnekučiavosi, Baudolinas akies krašteliu pastebėjo Zosimą pro mažas dureles įslenkant į gretimą patalpą, o Ardzrounį sunerimusį sekant paskui. Būgštaudamas, kad Zosimas žino kokį slaptą kelią, kuriuo galėtų pabėgti, Baudolinas leidosi iš paskos ir visi atsidūrė mažame kambarėlyje, kuriame stovėjo duonkubilis su septyniomis auksuotomis galvomis ant atramų – visos to paties barzdoto veido. Buvo akivaizdu, jog tai relikvijoriai, nes galvas galėjai atidaryti lyg skrynias, tačiau dangčio su veidu užpakaliniai kraštai buvo pritvirtinti tamsiu laku.

– Ko čia ieškai? – nepastebėdamas Baudolino, Zosimo paklausė Ardzrounis.

– Girdėjau kalbant, kad gamini relikvijas, pasitelkdamas tas velnio išmones ir metalų auksavimą. Čia Krikštytojo galvos, ar ne? Esu tokių matęs, o dabar žinau, iš kur jos atsirado, – atsakė Zosimas.

Baudolinas kostelėjo, Ardzrounis staiga atsisuko ir užsidengė delnais burną, išgąstingai vartydamas akis:

– Baudolinai, meldžiu, nieko nesakyk imperatoriui, jis lieps mane pakarti, – išlemeno. – Taip, čia švento Jono Krikštytojo galvos formos relikvijoriai. Kiekviename iš jų yra po kaukolę, taip išrūkytą, kad susitrauktų ir atrodytų labai sena. Šiame krašte gyvenu be jokių gamtos išteklių, neturiu laukų, kuriuos galėčiau apsėti, nė gyvulių, taigi mano turtai gana menki. Todėl gryna tiesa, gaminu relikvijas, o jų laukia ir Azijoje, ir Europoje. Gana, kad jos toli viena nuo kitos, tarkim, viena Antiochijoje, o kita Italijoje, ir niekas nesumoja jų esant dvi.

Šypsojosi lipšniai nuolankiai, tarsi melsdamas pakantumo tai menkai dovanotinai nuodėmei.

– Ardzrouni, niekada nelaikiau tavęs per daug dorybingu, – tarė Baudolinas juokdamasis. – Pasilik sau tas galvas, ir verčiau eime lauk, kad nesukeltume kitų ir imperatoriaus įtarimo.

Ir jiedu išėjo, Frydrichui su Saliamonu baigiant dalytis savo dievobaimingais apmąstymais.

Imperatorius paklausė, kokių dar stebuklingų dalykų pilies šeimininkas galįs parodyti, ir Ardzrounis, norėdamas kuo greičiau išsinešdinti iš kambario, išvedė juos į koridorių. Paėję juo, sustojo prieš uždaras dvivėres duris, greta kurių stovėjo aukuras, toks, kokius pagonys įruošdavo aukojimams, – jų liekanų Baudolinas daug buvo matęs Konstantinopolyje. Ant aukuro gulėjo ryšeliai žagarų ir šakelės. Ardzrounis užpylė ant jo iršto tamsaus skysčio, paėmė vieną iš koridoriuje švietusių deglų ir uždegė krūvą. Aukuras iškart suliepsnojo, o po kelių minučių pasigirdo silpnas požeminis gaudesys, tylus šnypštimas. Ardzrounis pakėlęs rankas barbarų kalba pradėjo berti žodžius, kartkarčiais dirstelėdamas į savo svečius, tarsi leisdamas suprasti vaizduojąs hierofantą ar nekromantą. Pagaliau, visų nuostabai, abi durų varčios atsivėrė niekam jų net pirštu nepalietus.

– Hidraulikos meno stebuklai, – išdidžiai nusišypsojo Ardzrounis, – juos puoselėju sekdamas prieš daug amžių gyvenusiais Aleksandrijos mechanikos meistrais. Viskas paprasta: po aukuru yra metalinė talpykla su vandeniu, kurį užkaitina aukuro liepsna. Vanduo virsta garais ir per sifoną, kuris yra ne kas kita kaip lenktas vamzdis, skirtas perpilti vandeniui iš vienos talpyklos į kitą, garai patenka į kibirą, kur šaldami virsta vandeniu. Vandens svoris nusveria kibirą žemyn, leisdamasis kibiras tuo nedideliu skridiniu, ant kurio pakabintas, judina du medinius cilindrus, o šie valdo durų vyrius. Durys atsiveria. Paprasta, ar ne?

– Paprasta? – tarė Frydrichas. – Įstabu! Ar graikai tikrai žinojo tokių stebuklų?

– Tokių ir kitokių, tai žinojo ir Egipto žyniai, kurie naudojosi šiuo įtaisu, kad balsu atvertų šventovės duris, o tikintieji šaukdavo įvykus stebuklą, – tarė Ardzrounis.

Paskui pakvietė imperatorių peržengti slenkstį. Jie įėjo į salę, jos viduryje stovėjo dar vienas keistas įtaisas. Tai buvo odinis rutulys, lyg ir dviem rankenom – jos buvo sulenktos stačiu kampu ir

pritvirtintos prie skritulio, o pats skritulys apžiojęs metalinį dubenį, po kuriuo stūksojo sukrautas laužas. Rutulio viršuje ir apačioje kyšojo du vamzdeliai, užsibaigiantys dviem į priešingas puses pasuktais snapeliais. Geriau įsižiūrėjus matėsi, kad abi rutulį laikančios rankenos irgi tokie pat vamzdžiai, apačioje susijungiantys su dubeniu, o viršuje – su rutulio ašimi.

– Dubuo sklidinas vandens. Pašildykime jį, – tarė Ardzrounis uždegdamas kaitrią liepsną. Teko keletą minučių palaukti, kol užvirs vanduo, paskui pasigirdo iš pradžių silpnas, bet kuo toliau, tuo garsesnis šnypštimas ir rutulys ėmė suktis apie savo ašį, o iš snapelių papsėti garai. Rutulys dar kiek pasisuko ir sustojo, o Ardzrounis, paskubėjęs užkimšti snapelius kažkokia minkšta koše, tarė:

– Ir čia veikimo principas labai paprastas. Virdamas dubenyje vanduo virsta garais. Garai patenka į rutulį, o paskui staiga besiverždami skirtingomis kryptimis įsuka jį.

– Kokiam stebuklui tai skirta? – paklausė Baudolinas.

– Jokiam, tiesiog įrodo didžią tiesą, kitaip tariant, leidžia prisiliesti prie tuštumos.

Boronas neištvėrė. Išgirdęs kalbant apie tuštumą, iškart pasišiaušė tardamas, kad šis hidraulinis žaisliukas nieku gyvu negali įrodyti, jog tuštuma egzistuoja. Paprasta, atsakė Ardzrounis, vanduo dubenyje virsta garais ir pripildo rutulį, garai veržiasi iš rutulio ir jį įsuka. Kai rutulys sustoja, suprask, kad viduje garų nebeliko ir reikia kuo skubiau užkimšti snapelius. Kas tada lieka dubenyje ir rutulyje? Nieko, kitaip tariant, tuštuma.

– Norėčiau pažiūrėti, – tarė Boronas.

– Tam reikėtų atverti rutulį – ir vidun iškart imtų srūti oras. Tačiau yra tokia vieta, kur galėtum pajusti tuštumą. Tik tas suvokimas ilgai netruktų, nes tuoj numirtum, uždusęs dėl oro stygiaus.

– Kurgi tokia vieta?

– Kambaryje virš mūsų. Dabar parodysiu, kaip tame kambaryje galiu sukurti tuštumą.

Pakėlęs deglą parodė kitą įtaisą, iki tol stovėjusį prieblandoje.

Jis buvo sudėtingesnis už prieš tai matytuosius, stovėjo tarsi apnuogintais viduriais. Tai buvo milžiniškas alebastro cilindras, kurio viduje tamsavo iki pusės įkištas kitas cilindrinis kūnas, kita jo pusė kyšojo lauke, o jos viršuje buvo įsukta lyg rankena, kurią galėjai valdyti abiem rankom it svertą. Ardzrounis jį judino, o vidinis cilindras čia pakildavo, čia nusileisdavo, visas sulįsdamas į išorinį cilindrą. Ant viršutinės alebastrinio cilindro dalies buvo užnertas didelis vamzdis iš kruopščiai susiūtų gyvulių šlapimo pūslių gabalėlių. Kitas jo galas pranyko lubose. Apačioje, po cilindru, žiojėjo anga.

– Čia varomoji jėga – ne vanduo, bet oras, – paaiškino Ardzrounis. – Stumiant vidinį cilindrą, jis suspaudžia išoriniame cilindre esantį orą ir išstumia pro angą apačioje. Kildamas cilindras judina dangtelį, kuris uždaro angą apačioje, kad iš cilindro išstumtas oras į jį nebegrįžtų. Kai vidinis cilindras pakyla aukščiausiai, pradeda veikti kitas dangtelis, kuris įleidžia orą, šituo vamzdžiu ateinantį iš to kambario, apie kurį kalbėjau. Kai vidinis cilindras vėl nusileidžia, jis išstumia ir tą orą. Pamažu šiuo prietaisu iš kambario išsiurbiamas visas oras, iš čia jis išleidžiamas lauk, taigi kambaryje atsiranda tuštuma.

– O į tą kambarį pro sienas nepatenka oro? – paklausė Baudolinas.

– Ne. Vos tik ši mašina pradeda veikti, šitomis prie sverto pritaisytomis virvelėmis uždaromos visos angos ir plyšiai, pro kuriuos į kambarį galėtų patekti oro.

– Tokios mašinos padedamas, galėtum nužudyti tame kambaryje esantį žmogų, – tarė Frydrichas.

– Galėčiau, bet niekada to nesigriebiau. Tiesa, kartą įnešiau ten vištą. Atlikęs bandymą, užlipau į viršų pažiūrėti – višta buvo nugaišusi.

Boronas papurtė galvą ir sumurmėjo Baudolinui į ausį:

– Netikėk juo: jis meluoja. Jei višta būtų nugaišusi, reikštų, kad tuštuma egzistuoja. Kadangi jos nėra, višta vis dar gyva ir sveika. O jei ir nugaišo, tai tik dėl aplaidumo.

Paskui garsiai tarė Ardzrouniui:

– Ar kada girdėjai kalbant, kad gyvūnai dvesia ir giliuose šuliniuose, kur užgęsta žvakės liepsna? Kai kas iš to daro išvadą, kad ten nėra oro, taigi ten tikra tuštuma. Tačiau giliuose šuliniuose trūksta tiktai lengvo oro, mat ten tvyro vien slogus dvokiantis oras, kuris ir uždusina žmones bei užpučia žvakes. Gal taip atsitinka ir tavo kambaryje. Ištrauki lengvą orą, ir lieka tirštasis, kuriuo negali kvėpuoti, o tiek užtenka, kad tavo višta nugaištų.

– Pakaks, – tarė Frydrichas, – visi šie prietaisai dailūs, bet nė vienu iš jų negali pasinaudoti per apsiaustį ar mūšyje, nebent veidrodžiais. Kam jų gali reikėti? Eime, aš jau alkanas. Ardzrouni, pažadėjai man sočią vakarienę. Atrodo, jai dabar tinkama valanda.

Ardzrounis nusilenkė ir palydėjo Frydrichą su jo vyrais į pokylių salę, kuri atrodė nuostabiai bent jau tam, kas ilgas savaites buvo valgęs varganą karo stovyklos maistą. Ardzrounis patiekė geriausius armėnų ir turkų virtuvės patiekalus, taip pat ir labai saldžių pyragėlių, kurie atrodė tarsi meduje išmirkyti. Kaip sutarta, Baudolinas ir jo bičiuliai ragavo iš kiekvienos imperatoriui paduodamos lėkštės. Priešingai rūmų etiketui (kariaujant etiketą reikia nuolat taisyti), visi susėdo prie to paties stalo, o Frydrichas linksmai valgė ir gėrė, lyg būtų jų bendras, susidomėjęs klausydamas tarp Borono ir Ardzrounio užsimezgusio pokalbio.

Boronas tarė:

– Užsispyrei laikyti tuštumą erdve, kur nėra jokio kūno. Tačiau bekūnė erdvė negali egzistuoti, nes erdvė – tai ryšys tarp kūnų. Be to, tuštumos negali būti, nes, kaip moko visi graikų filosofai, gamta jos bijo. Jei trauki orą vandenin įmerktu šiaudu, vanduo kaipmat ima kilti, nes negali likti tuščios beorės erdvės. Kaip žinai, daiktai krinta ant žemės, tačiau geležinė statula krinta greičiau už audinio gabalą, nes orui sunku išlaikyti statulos svorį, užtat jis lengvai išlaiko audinį. Paukščiai skrenda, nes mojuodami sparnais sujudina daug oro ir jis laiko juos nepaisant jų svorio. Oras juos laiko taip kaip vanduo žuvis. Jei nebūtų oro, paukščiai kristų žemyn, bet, įsidėmėk, tokiu pat greičiu kaip ir kiti kūnai.

Be to, jei danguje būtų tuštuma, žvaigždžių greitis būtų didžiulis, nes krintant ar sukantis jų nesulaikytų oras, besipriešinantis milžiniškam jų svoriui.

Ardzrounis atkirto:

– Kas pasakė, kad kūno kritimo greitis proporcingas jo svoriui? Kaip tvirtino Jonas Filiponas, jis priklauso nuo jam suteikto judėjimo. Be to, pasakyk, kaip kūnai gali judėti iš vienos vietos į kitą, jei nėra tuštumos? Jie daužytųsi į orą, kuris jų nepraleistų.

– Ne! Kai kūnas pastumia orą judėjimo kryptimi, šis užima to kūno paliktą vietą! Panašiai kaip du žmonės, einantys siauru keliu priešingomis kryptimis ir turintys prasilenkti. Jie įtraukia pilvus, spaudžiasi prie sienos, pamažu vienas iš jų slenka viena kryptimi, o kitas – priešinga, ir pagaliau abu užima vienas kito vietą.

– Teisingai, nes kiekvienas iš jų savo valios jėga verčia savo kūną judėti. Tačiau su oru yra kitaip, nes jis neturi valios. Jis juda stumiamas į jį atsitrenkiančio kūno. Tačiau postūmis sukelia judėjimą laiku. Tą akimirką, kai objektas pajuda iš vietos ir pastumia prieš jį esantį orą, oras lieka dar nepajudėjęs, taigi dar nėra toje vietoje, kurią daiktas ką tik paliko, kad jį pastumtų. Kas gi yra toje vietoje, tegul tik vieną akimirką? Tuštuma!

Iki tol Frydrichas smaginosi klausydamasis jų pokalbio, tačiau dabar jam jau pabodo.

– Liaukitės, – tarė. – Rytoj galėsite pabandyti, nunešę į tą viršutinį kambarį kitą vištą. O dabar leiskite man suvalgyti šitą – tikiuosi, kad jie nusuko jai galvą.

25.

BAUDOLINAS REGI FRYDRICHĄ MIRŠTANT DU KARTUS

Vakarienė užtruko iki vėlumos, ir imperatorius panūdo pailsėti. Baudolinas su savo bičiuliais palydėjo jį iki kambario, kurį dar kartą įdėmiai apžiūrėjo, uždegę ant sienų pritvirtintus deglus. Poetas dirstelėjo ir į židinio kaminą, tačiau šis buvo toks siauras, kad žmogus pro jį nebūtų galėjęs pralįsti.

– Gerai būtų, jei bent dūmai pro čia išeitų, – tarė.

Dirstelėjo ir į išvietę, bet nutekamąja anga iš šulinio dugno niekas nebūtų pajėgęs pakilti.

Prie lovos greta jau degančio žibinto stovėjo ąsotis vandens, ir Baudolinas iš jo atsigėrė. Poetas pasakė, kad nuodais gal pabarstytas priegalvis, prie kurio imperatorius miegodamas gali priglausti lūpas. Todėl imperatorius turėtų visada po ranka laikyti priešnuodžių, juk niekada nežinia...

Frydrichas liepė perdėm nesibaiminti, tada *rabbi* Saliamonas nuolankiai paprašė leisti ir jam tarti žodį.

– Valdove, – tarė Saliamonas, – žinok, kad aš, nors esu žydas, sąžiningai talkinau žygiui, kuris vainikuos tavo šlovę. Tavo gyvybė man tokia pat brangi kaip ir manoji. Paklausyk. Galipolyje nusipirkau stebuklingo priešnuodžio. Paimk jį, – pasakė tiesdamas iš apsiausto ištrauktą buteliuką, – dovanoju jį tau, nes nemanau savo varganame gyvenime turėsiąs progą būti persekiojamas galingų priešų. Jei kartais naktį sunegaluotum, tučtuojau gurkštelk iš šio buteliuko.

– Dėkoju, *rabbi* Saliamonai, – susijaudinęs tarė Frydrichas, – mes, teutonai, gerai pasielgėme saugodami tavo genties žmones,

ir taip darysime ateityje, prisiekiu savo tautiečių vardu. Paimsiu tavo išganingąjį skystį, ir štai ką dabar padarysiu.

Jis ištraukė iš kelionmaišio skrynią su Gradaliu.

– Žiūrėk, – tarė, – dabar pat supilu tavo – žydo – duotą gėrimą į taurę, kurioje buvo Viešpaties kraujas.

Saliamonas pasilenkė ir sunerimęs pašnibždėjo Baudolinui:

– Žydo dekoktas virs netikro Mesijo krauju... Teatleidžia man Švenčiausiasis, tegul bus Jis visada pagarbintas. Bet juk tą istoriją su Mesiju sugalvojote jūs, stabmeldžiai, ne Jozuė iš Nazareto, jis buvo teisuolis, ir mūsų rabinai pasakoja jį studijavus Talmudą su *rabbi* Jozue ben Peraija. Tavo imperatorius man patinka. Manau, reikia paklusti širdies balsui.

Frydrichas paėmė Gradalį ir jau ruošėsi padėti jį atgal į skrynią, bet čia Kijotas jį sulaikė. Tą vakarą kiekvienas manė turintis teisę kreiptis į imperatorių nelaukdamas jo kvietimo tai padaryti: toje uždaroje vietoje, nežinia, svetingoje ar priešiškoje, tarp saujelės ištikimų pavaldinių ir jų valdovo užsimezgė nuoširdūs artimi santykiai. Taigi Kijotas tarė:

– Valdove, nemanyk, kad abejoju *rabbi* Saliamonu, bet ir jį galėjo apgauti. Leisk ir man paragauti šio skysčio.

– Valdove, meldžiu, leisk Kijotui tai padaryti, – palaikė Kijotą *rabbi* Saliamonas.

Frydrichas pritariamai linktelėjo. Kijotas pakėlė taurę sakytum atlikdamas apeigas, paskui priglaudė ją prie lūpų lyg priimdamas komuniją. Tą akimirką ir Baudolinas veik pamatė kambarį nušvintant, bet gal tik kuris nors deglas ryškiau įsiliepsnojo, ugniai pasiekus daugiau dervos. Kijotas keletą akimirkų stovėjo palinkęs prie taurės, krutindamas lūpas lyg norėdamas pajusti visą to šlakelio skysčio, kurį išgėrė, galią. Paskui pasisuko, priglaudęs taurę prie krūtinės, ir švelniai įdėjo ją atgal į skrynią. Tada uždarė tabernakulį lėtai, saugodamasis sukelti bent mažiausią triukšmą.

– Užuodžiu slaptingą aromatą, – sumurmėjo Boronas.

– O švytėjimą ar matote? – paklausė Abdulas.

– Visi dangaus angelai nužengė pas mus, – tvirtai tarė Zosimas, atbulai žegnodamasis.

– Velnio išpera, – sušnabždėjo Poetas Baudolinui į ausį, – pasinaudojo proga, kad atliktų savo šventąsias apeigas su Gradaliu, o grįžęs namo tuo puikuosis nuo Šampanės iki pat Bretanės.

Baudolinas atsakydamas sušnabždėjo nebūti tokiam piktavaliui, nes Kijotas tikrai elgėsi it patekęs į patį dangų.

– Niekas mūsų neįveiks, – tarė Frydrichas, apimtas stipraus mistinio jaudulio. – Netrukus Jeruzalė bus išvaduota. Paskui visi grąžinsime kunigui Jonui šitą švenčiausią relikviją. Baudolinai, dėkoju tau už viską, ką dėl manęs padarei. Aš tikrai karalius ir šventikas...

Jis šypsojosi virpėdamas. Tos trumpos apeigos jį neabejotinai sukrėtė.

– Jaučiuosi pavargęs, – tarė. – Baudolinai, dabar užsidarysiu šiame kambaryje ir užšausiu šią sklendę. Gerai saugokite duris ir dėkoju jums už ištikimybę. Nežadinkite manęs, kol saulė neužkops aukštai. Tada eisiu maudytis.

Ir vėl pridūrė:

– Jaučiuosi baisiai pavargęs, norėčiau, kad nereikėtų keltis per amžių amžius.

– Tau pakaks vienos ilgos ramios nakties, tėve, – meiliai pasakė Baudolinas. – Neprivalai keltis su aušra. Įdienojus ir vanduo bus šiltesnis. Miegok ramiai.

Jie išėjo. Frydrichas užvėrė duris ir jie išgirdo džerkštelint sklendę. Įsitaisė ant kambaryje stovėjusių suolų.

– Mes imperatoriško kambariuko neturime, – tarė Baudolinas, – todėl eime greičiau į kiemą atlikti savo reikalų. Po vieną, kad nepaliktume nesaugomo kambario. Gal tas Ardzrounis ir doras žmogus, tačiau pasitikėti turime tik patys savimi.

Po kelių minučių visi jau buvo sugrįžę. Baudolinas užpūtė žiburį, palinkėjo labos nakties ir pabandė užmigti.

– Pone Niketai, nerimavau, nors nesupratau, kodėl. Miegojau budriai, nuolat pabusdamas po trumpų, klampių sapnų, tarsi pa-

noręs nutraukti slogutį. Taip snūduriuodamas išvydau savo vargšę Kolandriną, geriančią iš juodakmenio Gradalio ir be dvasios susmunkančią ant žemės. Po valandos išgirdau triukšmą. Ginklų kambaryje irgi buvo langas, pro kurį krito blyški nakties šviesa – rodos, danguje švietė mėnulio pjautuvas. Supratau, kad lauk eina Poetas. Gal nebuvo gerai išsituštinęs. Vėliau, nežinau, kiek vėliau, nes tai užsnūsdavau, tai vėl pabusdavau, vis kaskart man rodės, kad praėjo suvis nedaug laiko, tad gal apsirinku, išėjo Boronas. Paskui išgirdau jį sugrįžtant ir dar nuklausiau, kaip Kijotas jam šnabžda, kad irgi jaučiasi lyg apdujęs ir norėtų kvėptelt gryno oro. Galiausia mano prievolė buvo saugoti nuo bandančiųjų įeiti, o ne išeiti, supratau, kad visi čia esam pernelyg įsitempę. Toliau nieko neprisimenu, nežinau, kiek laiko praėjo nuo tada, kai Poetas grįžo, bet dar gerokai prieš aušrą visi saldžiai miegojo ir tokius juos radau galutinai pakirdęs kartu su pirmaisiais saulės spinduliais.

Išaušęs rytas nušvietė ginklų kambarį. Tarnai atnešė vyno, duonos ir tų kraštų vaisių. Nors Baudolinas ir prašė netriukšmauti, kad nepažadintų imperatoriaus, visi linksmai šurmuliavo. Po valandos Baudolinui pasirodė, kad jau gana vėlu, nors Frydrichas ir buvo prašęs nežadinti. Jis pabeldė į duris, tačiau atsako nesulaukė. Pabeldė dar kartą.

– Kietai įmigęs, – nusijuokė Poetas.

– Bijau, kad nebūtų sunegalavęs, – tarstelėjo Baudolinas.

Vėl pabeldė – garsiau. Frydrichas neatsiliepė.

– Vakar jis atrodė labai išsekęs, – tarė Baudolinas. – Gal jį ištiko kokia negalia. Verskime duris.

– Ramiau, – tarė Poetas, – šventvagystė laužti duris, saugančias imperatoriaus miegą!

– Tebūnie šventvagystė, – atkirto Baudolinas, – bet ta istorija man nepatinka.

Jie vienas po kito puolė versti durų, tačiau šios pasirodė tvirtos, o jas užšovusi sklendė juolab nepasidavė.

– Dar kartą, visi kartu, kai pasakysiu „jau“, pradedam sutartinai stumti, – tarė Poetas, tik dabar suvokęs, kad jei imperatorius nesikelia, kai laužiamos miegamojo durys, tai jo miegas tikrai įtartinas. Durys nenorėjo pasiduoti. Poetas išlaisvino Zosimą, kuris miegojo surakintas, ir išrikiavo visus viena eile, kad darniai stumtų abi durų varčias. Sulig ketvirtu bandymu durys atsivėrė.

Tada pamatė vidury kambario gulintį Frydrichą – bedvasį, veik nuogą, kaip buvo atsigulęs į lovą. Greta jo ant grindų gulėjo Gradalis – tuščias. Židinyje matėsi tik nuodėguliai, tarsi jis būtų buvęs uždegtas ir paskui užgesintas. Langai uždaryti. Kambaryje tvyrojo medžio ir anglies degėsių kvapas. Boronas kosėdamas priėjo atverti langų, kad įleistų gryno oro.

Manydami, jog kažkas prasmuko į kambarį ir vis dar ten slepiasi, Poetas su Boronu atkišę kardus puolė naršyti visus kampus, o Baudolinas, priklaupęs prie Frydricho kūno, švelniai plekšnojo jo skruostus. Boidis prisiminė Galipolyje pirktus lašus, atidarė savo žiedo apsodą, jėga pražiodė imperatoriaus burną ir supylė skystį jam į gerklę. Bet Frydrichas ir toliau tysojo nejudėdamas, papilkėjusiu veidu. *Rabbi* Saliamonas palinko prie jo, pabandė atmerkti akis, palietė kaktą, pačiupinėjo kaklą, riešą, paskui drebėdamas tarė:

– Šitas vyras miręs, ir jo sielos tepasigaili Švenčiausiasis, tegul Jis bus visada pagarbintas.

– Kristau švenčiausias, to negali būti! – suriko Baudolinas. Bet, nors neišmanė medicinos, suprato, jog Frydricho, Šventosios Romos imperatoriaus, švenčiausiojo Gradalio saugotojo, krikščionybės vilties, paskutiniojo ir teisėto Cezario, Augusto ir švento Karolio Didžiojo palikuonio, nebėra tarp gyvųjų. Prapliupo raudoti, bučiuoti jo blyškų veidą, vadindamas save jo numylėtu sūnum, vildamasis, kad bus išgirstas, paskui susivokė, jog viskas perniek.

Atsistojo, šūktelėjo bičiuliams dar kartą išnaršyti visus kampus, net po lova. Ieškojo slaptų durų, stukseno sienas, bet buvo aišku, kad niekas čia ne tik nesislepia, bet ir niekada nebuvo pasislėpęs. Frydrichas Barbarosa mirė sandariai uždarytame kambaryje, iš lauko saugotame savo ištikimiausiųjų.

– Pakvieskite Ardzrounį, jis išmano mediciną! – sušuko Baudolinas.

– Ir aš išmanau šią sritį, – suvaitojo *rabbi* Saliamonas, – patikėk, tavasis tėvas miręs.

– O, Dieve, Dieve, mano tėvas miręs! – pakvaišo Baudolinas. – Perspėkite sargybą, pakvieskite jo sūnų. Ieškokime žudikų!

– Palauk, – pertarė Poetas. – Kodėl šneki apie žmogžudystę? Jis miegojo uždarytame kambaryje ir ten mirė. Ar matai – prie jo kojų Gradalis, kuriame buvo priešnuodis. Gal pasijuto blogai, pabūgo esąs nuodijamas ir jį išgėrė. Kita vertus, židinį radome uždegtą. Kas galėjo jį uždegti, jei ne jis pats? Esu matęs žmonių, kuriems krūtinę rėždavo baisus skausmas, juos pildavęs šaltas prakaitas, jie bandydavę sušilti, kalendavę dantimis ir netrukus mirdavę. Gal nuo židinio dūmų jam pasidarė dar blogiau.

– Kas buvo Gradalyje? – sustaugė Zosimas, vartydamas akis ir stverdamas *rabbi* Saliamoną.

– Liaukis, nevidone, – sulaikė jį Baudolinas. – Pats matei, Kijotas irgi ragavo to skysčio.

– Per mažai, per mažai, – kartojo Zosimas, purtydamas Saliamoną. – Kad nusinuodytum, vieno gurkšnio negana! Kvailiai, pasitikėjote žydu!

– Kvailiai, bet tik todėl, kad pasitikėjome tokiu prakeiktu graiku kaip tu, – suriko Poetas, stumteldamas Zosimą, kad atskirtų jį nuo vargšo Saliamono, iš baimės kalenančio dantimis.

Tuo laiku Kijotas pakėlė Gradalį ir pagarbiai padėjo atgal į skrynią.

– Taigi nori pasakyti, kad jis nenužudytas, o mirė Viešpaties valia? – Baudolinas paklausė Poeto.

– Verčiau galvoti taip, nei apie kokią šmėklą, prasmukusią pro mūsų akylai saugotas duris.

– Tada pakvieskime sūnų ir sargybinius, – tarė Kijotas.

– Ne, – pertarė Poetas. – Bičiuliai, mūsų galvos pavojuje. Frydrichas mirė, o mes juk žinome, kad niekas negalėjo įsigauti į tą uždarytą kambarį, tačiau sūnus ir kiti baronai to nežino. Jie tvirtins, kad tai padarėme mes.

– Kokia niekinga mintis! – tarė Baudolinas, nesiliaudamas ašaroti.

Poetas kalbėjo toliau:

– Baudolinai, paklausyk: jo sūnus nemyli tavęs, jis nemyli ir mūsų ir niekada mumis nepasitikėjo. Mes stovėjome sargyboje, imperatorius mirė, taigi mes už tai turėsime atsakyti. Dar nespėsime žodžio ištarti, kai sūnus jau lieps mus pakabinti ant pirmo pasitaikiusio medžio, o kad šitame prakeiktame slėnyje nėra medžių, tai nuritins nuo pilies sienų. Baudolinai, suprask, tą istoriją su Gradaliu sūnus visada laikė sąmokslu įvilioti jo tėvą ten, kur šiam niekada nederėjo lįsti. Jis nužudys mus – vienu kirčiu atsikratys visais kartu. O jo baronai? Sužinoję, kad imperatorius nužudytas, jie kibs vienas kitam į atlapus, būtų tikros skerdynės. Mes būsim tik ožiai, kuriuos nuspręs paaukoti visų labui. Atleisk, bet kas patikės mūsų liudijimais: tavo – netikro sūnaus, mano – girtuoklio, žydo, schizmatiko ir tų trijų klajojančių studentų su Boidžiu, kuris, kaip aleksandrietis, turėjo daugiau už visus priežasčių nekęsti Frydricho? Baudolinai, mes jau negyvėliai kaip ir tavo įtėvis.

– Ko turime imtis? – paklausė Baudolinas.

– Vienintelė išeitis – turime priversti visus patikėti, kad Frydrichas mirė toli nuo čia, ten, kur nebuvome įpareigoti jo saugoti, – atsakė Poetas.

– Bet kaip?

– Argi jis nesakė norįs išsimaudyti upėje? Aprengsime jį ir dar užmesime ant jo apsiaustą. Nusileisime į mažąjį kiemą, jis tuščias – ten stovi tik pabalnoti nuo vakar vakaro žirgai. Pririšime jį prie balno, nujosim prie upės ir jį nuneš sraunūs vandenys. Šlovinga mirtis imperatoriui, kuris, nors senas, drįsta mesti iššūkį gamtos gaivalams. Sūnus pats galės rinktis: ar vykti toliau į Jeruzalę, ar grįžti namo. O mes galėsime traukti į Indijas, kad išpildytume paskutinį Frydrichui duotą įžadą. Rodos, sūnus netiki Gradaliu. Mes paimsime taurę ir keliausime atlikti to, ką norėjo atlikti imperatorius.

– Teks suvaidinti mirtį, – tarė Baudolinas sutrikęs.

– Jis mirė? Mirė. Skaudu, bet jis mirė. Juk nesakytume, kad jis mirė, jei dar būtų gyvas. Jis mirė. Viešpats priims jį tarp savo šventųjų. Tiesiog pasakysime, kad jis mirė vandenyje, lauke, o ne šitame kambaryje, kurį mes privalėjome saugoti. Sumeluosime? Menkai. Jei jis miręs, koks skirtumas, ar mirė čia, viduje, ar lauke? Mes jį nužudėme? Visi žinome, kad tai netiesa. Leisime jam numirti tokioje vietoje, dėl kurios net pikčiausiai mūsų atžvilgiu nusiteikę žmonės nepajėgs prikibti. Baudolinai, tai vienintelė išeitis, kitos nėra, jei tau brangi tavo gyvybė ir nori pasiekti kunigą Joną bei jo akivaizdoje pagarbinti didžią Frydricho šlovę.

Poetas sakė tiesą, nors Baudolinas keikė jo nejautrą, ir visi jam pritarė. Jie aprengė Frydrichą, nugabeno jį į mažąjį kiemą ir įtvirtino balne, prie nugaros pritaisydami atramą, kaip kažkada Poetas padarė su Trim Karaliais, kad ant žirgo jis sėdėtų tiesiai.

– Prie upės jį lydės tik Baudolinas su Abdulu, – tarė Poetas, – nes didelė palyda patrauktų sargybinių dėmesį, šie dar pamanys turį prisidėti prie būrio. Mes liksime saugoti kambario, kad Ardzrounis ar kas nors nesumanytų ten eiti, ir jį sutvarkysim. O gal aš verčiau eisiu pašnekinti sargybinių, kad nukreipčiau jų dėmesį, kai judu išjosite.

Poetas buvo vienintelis, dar pajėgiantis ką nors blaiviai spręsti. Ir visi pakluso. Baudolinas su Abdulu lėtai išjojo iš kiemo, viduriu vesdami Frydricho žirgą. Jojo šoniniu keliu, kol pasiekė pagrindinį, tada nusileido pakopomis, paskui ristele nuturseno slėniu upės link. Kariai nuo eskarpų sveikino imperatorių. Atrodė, toji trumpa kelionė truks visą amžinybę, bet pagaliau jie pasiekė krantą.

Pasislėpė už miškelio.

– Čia niekas mūsų nepamatys, – tarė Baudolinas. – Upė srauni, kūną greit nuplukdys. Įjosime su žirgais į upę jo gelbėti, tačiau dugnas čia duobėtas, tad mes negalėsime jo pavyti. Tada patrauksime pakrante šauktis pagalbos... Upė teka stovyklos link.

Atrišo velionį Frydrichą, nurengė jį, palikdami tik tiek, kiek

besimaudantis imperatorius būtų geidavęs palikti pridengti savo gėdą. Vos įstūmus upės vidurin, kūną pagavo srovė ir ėmė nešti slėnio pusėn. Tada sujojo į upę, taip tampydami pavadžius, kad atrodytų, jog žirgai aikštijasi, paskui išjojo į krantą ir šuoliais leidosi krantu vytis sraunumos vartomų ir į akmenis daužomų tų nelaimingų palaikų, mostais rodydami pavojaus ženklus ir šaukdami likusiems stovykloje, kad gelbėtų imperatorių.

Ten pastebėjo jų rodomus ženklus, bet nesuprato, ką tie reiškia. Frydricho kūną įtraukė verpetai, jis plaukė sukdamasis ratu, čia pranykdamas po vandeniu, čia trumpai išnirdamas paviršiun. Iš toli negalėjai suprasti, kad skęsta žmogus. Pagaliau kažkas suprato, trys raiteliai įjojo upėn, bet iki jų atplukdytas kūnas tik atsitrenkė į išsigandusių žirgų kanopas ir srovė nunešė jį tolyn. Ten keletas vyrų su ietimis subrido vandenin, galiausia jiems pavyko užkabinti lavoną ir ištraukti jį į krantą.

Atjojus Abdului su Baudolinu, Frydrichas gulėjo visas nubrozdintas akmenų ir jau niekas nesitikėjo, kad jis dar gyvas. Pakilo garsi rauda, buvo pranešta sūnui, šis atskubėjo išblyškęs, dar labiau karščiuojantis, aimanuodamas, kodėl tėvas norėjęs dar kartą pasigalynėti su upės srautu. Niršo ant Baudolino ir Abdulo, o šie jam priminė nemokantys plaukti, kaip ir daugis sausumos gyventojų, be to, jis pats puikiai žinąs, jog imperatoriui nutarus išsimaudyti niekas nevaliodavo jo sulaikyti.

Frydricho kūnas visiems atrodė pripampęs vandens, nors miręs jau prieš dvi valandas jis tikrai negalėjo jo prisiryti. Bet taip jau yra: kai ištrauki iš vandens negyvėlį, manai jį nuskendus, ir toks jis tau atrodo.

Kol Frydrichas Švabas su kitais baronais plušėjo prie imperatoriaus palaikų ir sunerimę tarėsi, ką daryti, o į slėnį kaip tik leidosi apie siaubingą nelaimę sužinojęs Ardzrounis, Baudolinas su Abdulu grįžo į pilį, kad įsitikintų, ar tikrai viskas deramai sutvarkyta.

– Pone Niketai, neįsivaizduoji, kas tuo metu nutiko, – tarė Baudolinas.

– Nereikia būti aiškiaregiu, – nusišypsojo Niketas, – prapuolė šventoji taurė, Gradalis.

– Teisybė. Niekas negalėjo pasakyti, ar jis dingo tada, kai vidiniame kieme rišome Frydrichą prie žirgo, ar vėliau, kai bandėme sutvarkyti kambarį. Visi buvo susijaudinę, lakstė lyg bitutės – Poetas šnekino sargybinius, todėl negalėjo pasitelkęs savo blaivų protą derinti veiksmų. Susiruošus palikti kambarį, kuris dabar atrodė, tarsi jame nebūtų įvykę nieko tragiška, Kijotas dirstelėjo į skrynią ir pamatė, kad Gradalio ten nebėra. Kai mudu su Abdulu sugrįžome, jie įnirtingai kaltino vienas kitą vagyste ir aplaidumu, svarstydami, ar jiems besodinant Frydrichą ant žirgo į kambarį nebuvo įėjęs Ardzrounis. Ne, pasakė Kijotas, aš padėjau nunešti imperatorių, bet iškart vėl pakilau į viršų, idant pasaugočiau, kad niekas čia nepatektų, taigi per tokį trumpą laiką Ardzrounis vargiai būtų spėjęs ateiti. Tuomet jį paėmei tu, šiepė dantis Boronas, griebdamas už sprando. Ne, gal tu tai padarei, atkirto Kijotas nustumdamas jį, aš tada pyliau pro langą prie židinio sušluotus pelenus. Nurimkite, nurimkite, sušuko Poetas, verčiau pasakykite, kur buvo Zosimas mums nusileidus į kiemą? Buvau su jumis ir su jumis užlipau atgal, prisiekinėjo Zosimas, ir *rabbi* Saliamonas tai patvirtino. Viena buvo tikra: kažkas paėmė Gradalį, o tada jau kilo mintis, kad jį paėmęs galėjo nužudyti ir Frydrichą. Nors Poetas tvirtino, kad Frydrichas galbūt mirė sava mirtimi, paskui vienas iš mūsų tuo pasinaudojo ir pasisavino Gradalį, niekas juo nebetikėjo. Prieteliai, šoko raminti mus *rabbi* Saliamonas, žmogaus protas, pradedant Kainu, sugalvodavo žvėriškiausių nusikaltimų, tačiau kokio žmogaus protas būtų toks klastingas, kad įsivaizduotų nusikaltimą aklinai uždarytame kambaryje. Bičiuliai, tarė Boronas, kai įėjome, Gradalis gulėjo čia, dabar jo nebėra. Taigi jį turi vienas iš mūsų. Aišku, kiekvienas iškart puolė prašyti tikrinti jo kelionmaišį, ir Poetas prapliupo juoktis. Pasisavinusysis Gradalį paslėpė jį slaptoje vietoje šioje pilyje, kad vėliau galėtų pasiimti. Išvada? Jei nesutrukdys Frydrichas Švabas, visi kartu turėsime leistis į kunigo Jono karalystę, kad niekas negalėtų pasilikti ir pa-

imti Gradalio. Tai siaubinga, tariau sau, leidžiamės į tokį pavojingą kelią, kiekvienas tikėdamasis kito pagalbos ir kiekvienas (išskyrus vieną) įtardamas visus kitus nužudžius Frydrichą. Poetas nukirto, kad tik taip arba ne, ir, prakeikimas, jis bylojo tiesą. Susiruošėme į vieną didžiausių žygių, į kokį kada nors buvo susiruošę dorieji krikščionys, kiekvienas nepasitikėdamas kitu.

– Taigi iškeliavote? – paklausė Niketas.

– Ne iš karto, būtų atrodę lyg pabėgimas. Visas dvaras susirinko, kad nuspręstų žygio likimą. Karių nuomonės išsiskyrė: vieni norėjo jūra grįžti namo, kiti plaukti į Antiochiją, treti – į Tripolį. Jaunasis Frydrichas nusprendė sausuma keliauti toliau. Paskui pradėta svarstyti, ką daryti su Frydricho kūnu, vieni siūlė tučtuojau išimti vidurius, kurie pirmi sugenda, ir kuo greičiau jį palaidoti, kiti – palaukti, kol atkeliausim į Tarsą, apaštalo Pauliaus gimtinę. Kūnas negalėjo ilgai išsilaikyti, anksčiau ar vėliau jį būtų tekę virti vandenyje su vynu, kol mėsa atšoks nuo kaulų, kad būtų galima palaidoti iš karto, o kaulus padėti ant vėl atkariauto šventojo kapo Jeruzalėje. Bet žinojau, kad prieš verdant kūną reikia nupjauti galūnes, ir nenorėjau matyti jo darkomo.

– Girdėjau, kad niekas nežino, kas nutiko imperatoriaus kaulams.

– Ir aš girdėjau... vargšas tėvas. Vos atvykus į Palestiną, jaunasis Frydrichas mirė nualintas širdgėlos ir kelionės vargų. Beje, Ričardas Liūtaširdis ir Pilypas Augustas irgi taip niekada ir nepasiekė Jeruzalės. Tas žygis išties visiems buvo nelemtas. Tačiau visa tai sužinojau tik šiemet, sugrįžęs į Konstantinopolį. Tomis dienomis Kilikijoje sugebėjau įtikinti Frydrichą Švabą, kad tesėdami jo tėvui duotus įžadus privalome vykti į Indijas. Man pasirodė, kad toks pasiūlymas imperatoriaus sūnui suteikė palengvėjimą. Jis paklausė tik, kiek man reikės žirgų ir maisto atsargų. Keliauk su Dievu, Baudolinai, tarė, manau, jau niekada nebepasimatysim. Matyt, tikėjosi, kad prapulsiu tolimuose kraštuose, betgi prapuolė pats, vargšas nelaimėlis. Nebuvo blogas, nors ir apsipildavo raudoniu iš pažeminimo ir pavydo.

Taip nepasitikėdami vienas kitu, bičiuliai vis dėlto turėjo nutarti, kas dalyvaus žygyje. Poetas tarė, kad keliautojų privalo būti dvylika. Jei pakeliui į kunigo Jono žemę jie nori sulaukti pagarbaus elgesio, reikėtų, kad žmonės juos laikytų atgal parkeliaujančiais Karaliais. Kadangi niekas tikrai nežino, kiek buvo Karalių – dvylika ar trys, jie privalės slėpti esą Karaliai. Dar daugiau, paklausti, privalės tai paneigti, kaip slapčiausios paslapties saugotojai. O taip neigdami įtikinti kiekvieną, norintį įtikėti. Kitų tikėjimas jų nutylėjimą pavers tiesa.

Taigi keliauti turėjo Baudolinas, Poetas, Boronas, Kijotas, Abdulas, Saliamonas ir Boidis. Dar Zosimas, nesiliovęs prisiekinėti atmintinai žinąs Kozmo žemėlapį. Nors visi ir bjaurėjosi, kad tas sukčius vadinsis vienu iš Karalių, bet negalėjo per daug priekabiauti. Trūko dar keturių vyrų. Baudolinas pasitikėjo tik aleksandriečiais ir supažindino su planu Kutiką iš Kvarnjento, Kolandrinos brolį Kolandriną Gvaską, Porčelį ir Aleramą Skakabarocį, pramintą Vaikiu, nors tas buvo vyras tvirtas, patikimas ir nekišąs kur nereikia nosies. Jie sutiko, tikri, kad Jeruzalės niekam nelemta pasiekti. Jaunasis Frydrichas davė dvyliką žirgų ir septynis mulus, apkrautus maistu savaitei. Paskui tegul jumis rūpinasi Dievo Apvaizda, tarė.

Jiems rengiantis kelionei, prisiartino Ardzrounis, dabar kreipdamasis į juos su tokiu pat mandagiu nuolankumu, su kokiu anksčiau kreipdavosi į imperatorių.

– Brangūs draugai, – tarė, – žinau, kad ruošiatės keliauti į tolimą karalystę...

– Pone Ardzrouni, iš kur gali tai žinoti? – nepatikliai paklausė Poetas.

– Sklinda gandai... Dar girdėjau kalbant apie taurę...

– Bet jos niekada nematei, ar ne? – paklausė Baudolinas, taip prisiartinęs, kad šis atsitraukė atatupstas.

– Niekada nemačiau. Užtat girdėjau pasakojant.

– Jei tiek daug žinai, – tarė Poetas, – gal kartais matei, kas buvo įėjęs į šitą kambarį, kai imperatorius paskendo upėje?

– Jis tikrai paskendo? – paklausė Ardzrounis. – Jo sūnus kol kas taip mano.

– Bičiuliai, – tarė Poetas, – akivaizdu, kad šitas vyras mums grasina. Toje sumaištyje, kokia šiomis dienomis tvyro stovykloje ir pilyje, pakaktų smeigti durklu jam į nugarą ir kur nors numesti. Bet prieš tai norėčiau sužinoti, ko jam iš mūsų reikia. Perrėžti gerklę visada suspėsiu.

– Mano pone ir drauge, – pradėjo Ardzrounis, – netrokštu jūsų pražudyti, tik išvengti savo žūties. Imperatorius mirė mano valdose, valgydamas mano duoną ir gerdamas mano vyną. Todėl negaliu tikėtis malonės ir globos iš jo šalininkų. Būsiu dėkingas, jei paliks mane gyvą ir sveiką. Bet čia man gresia pavojus. Nuo tos dienos, kai priėmiau Frydrichą savo pilyje, kunigaikštis Leonas suprato, kad noriu patraukti imperatorių savo pusėn, prieš jį. Kol Frydrichas buvo gyvas, Leonas nieko negalėjo man padaryti, – o tai įrodo, kokia didi nelaimė man yra šio vyro mirtis. Dabar Leonas pasakys, kad per mane jis, armėnų valdovas, nepajėgė apsaugoti savo šlovingiausio sąjungininko. Puiki proga mane nužudyti. Neturiu išeities. Privalau dingti ilgesniam laikui ir sugrįžti su kuo nors, kad susigrąžinčiau garbę ir valdžią. Jūs vykstate ieškoti kunigo Jono šalies, ir, jei jums pasiseks, tai bus šlovingas žygis. Noriu keliauti kartu. Taip jus įtikinsiu, kad neėmiau tos taurės, apie kurią minėjote, nes jei būčiau tai padaręs, likčiau čia ir pasinaudočiau ja derybose su kuo nors. Gerai pažįstu žemes į rytus nuo čia, todėl galėčiau būti jums naudingas. Žinau, kunigaikštis jums neįdėjo pinigų – taigi aš pasiimčiau tą truputį aukso, kurį turiu. Pagaliau – Baudolinas tai irgi žino – turiu septynias vertingas relikvijas, septynias švento Jono Krikštytojo galvas, tad keliaudami galėsime jas šen ir ten parduoti.

– O jei atsisakysime tave paimti, – tarė Baudolinas, – bėgsi pašnibždėti Frydrichui Švabui, kad mes kalti dėl jo tėvo mirties.

– Nesakiau to...

– Klausyk, Ardzrouni, tu ne toks žmogus, su kuriuo norėčiau kur nors keliauti, tačiau dabar šitame mūsų nelemtame žygyje

kiekvienas gali tapti kito priešu. Vienu priešu daugiau nieko nekeičia.

– Tiesą sakant, tas vyras mums būtų našta, – tarė Poetas, – mūsų jau dvylika, o tryliktas neša nelaimę.

Kol jie taip svarstė, Baudolinas galvojo apie Krikštytojo galvas. Nesitikėjo, kad jos galėtų ką nors apgauti, bet jei pasisektų – tikrai galėjo gauti nemenką sumą. Nusileido į kambarį, kur buvo jas matęs, ir paėmęs vieną įdėmiai apžiūrėjo. Puikus darbas, išraižytas šventojo veidas su išplėstomis akimis be lėliukių kėlė šventas mintis. Aišku, matant jas visas kartu, buvo akivaizdu, kad tai klastotė, bet po vieną jos atrodė lyg tikros. Padėjo galvą ant lentynos ir grįžo aukštyn.

Trys sutiko priimti į būrį Ardzrounį, kiti dvejojo. Boronas tvirtino, kad Ardzrounis atrodo kaip kilmingas vyras, taigi Zosimas iš pagarbos tiems dvylikai garbingų vyrų tiktų būti arklininku. Poetas paprieštaravo, kad Karaliai arba turėję po dešimt tarnų kiekvienas, arba keliavę vieni, labai slaptai, todėl vienas arklininkas atrodytų keistai. O galvas, girdi, jie galį pasiimti ir be Ardzrounio. Tada Ardzrounis apsiverkė tardamas, kad jie tikrai trokšta jo mirties. Žodžiu, sprendimas atidėtas rytojui.

Kaip tik rytojaus dieną, kai saulė jau buvo pakilusi aukštai danguje, beveik baigus visą ruošą, kažkas staiga susivokė tądien nematęs Zosimo. Paskutinių dienų įšėlyje niekas jo nebesaugojo, jis padėjo balnoti žirgus ir krauti ant mulų nešulius ir jau nebūdavo prirakinamas grandine. Kijotas pastebėjo, kad trūksta ir vieno mulo, ir tada Baudolinui tarsi akys atsivėrė.

– Galvos, galvos! – sušuko. – Tik Zosimas, aš ir Ardzrounis žinojome, kur jos padėtos!

Nusitempė visus į sandėliuką, kur būta galvų, o ten pamatė, kad jų likusios tik šešios.

Ardzrounis panaršė po lentyna ieškodamas, ar galva kartais nenukritusi, ir ištraukė tris daiktus: mažą ir pajuodusią žmogaus kaukolę, spaudą su Z raide ir lako likučius. Deja, dabar viskas buvo aišku. Pasinaudojęs lemtingojo ryto sumaištimi, Zosimas pa-

ėmė Gradalį iš skrynios, kur jį buvo padėjęs Kijotas, akimirksniu nusileido žemyn, atidarė vieną iš galvų, išėmė kaukolę, paslėpė joje Gradalį, Galipolyje nusipirktu spaudu užtvirtino dangtį, pastatė galvą į vietą, sugrįžo tarytum niekuo dėtas ir laukė tinkamos progos. Paaiškėjus, kad išvykstantieji pasiims ir galvas, suprato, jog nevalia ilgiau laukti.

– Pone Niketai, turiu pasakyti, kad, nors ir įtūžęs, jog buvau apgautas, pajutau ir kaži kokį palengvėjimą, ir visi, manau, pasijuto taip kaip aš. Radome kaltąjį, niekingiausią sukčių, ir mums nebereikėjo įtarinėti vienas kito. Zosimo niekšybė, nors ir vertė žaliuoti iš pykčio, sugrąžino mums pasitikėjimą vienas kitu. Nebuvo įrodymų, kad Zosimas, tegul ir pavogęs Gradalį, kaip nors susijęs ir su Frydricho mirtim, nes visą tą naktį buvo prirakintas prie savo lovos, todėl Poeto hipotezė dabar atrodė įtikinama: Frydrichas nebuvo nužudytas.

Jie susirinko pasitarti. Visų pirma Zosimas pabėgo sutemus, taigi nuo jo skyrė dvylikos valandų kelias. Porčelis priminė, kad jie raiti ant žirgų, o jis ant mulo, bet Baudolinas tarė, kad aplink kiek akys užmato driekiasi kalnai, o kalnų takais žirgai eina lėčiau už mulus. Šuoliais jo nepavysi. Jis pirmauja pusę dienos ir ta pusės dienos pirmenybė išliks. Vienintelė išeitis – pabandyti atspėti, kur link jis galėjo pasukti, ir keliauti ta pačia kryptimi.

Poetas tarė:

– Jis negalėjo keliauti į Konstantinopolį pirmiausia todėl, kad soste sėdint Isakui Angelui aplinka jam nepalanki, be to, turėtų eiti per seldžiukų žemes, kurias mes tiek vargę ką tik palikome, puikiai žinodamas, kad anksčiau ar vėliau ten jo laukia mirtis. Protingiausia manyti, – kadangi jis žino žemėlapį, – jog nori padaryti tą patį, ką mes norėjome padaryti: atvykti į kunigo karalystę, prisistatyti Frydricho ar dar kieno nors pasiuntiniu, grąžinti Gradalį ir pelnyti visokeriopą pagarbą. Taigi, norėdami rasti Zosimą, privalome keliauti į kunigo karalystę ir kelyje jį sustabdyti.

Išvyksime, pakeliui klausinėsime, ieškosime graikų vienuolio pėdsakų, nes ir už mylios matyti, kas jis toks, paskui suteikite man malonumą jį pasmaugti ir atsiimsime Gradalį.

– Puiku, – pritarė Boronas, – tačiau kokia kryptimi mes turėsime eiti, juk žemėlapį žinojo jis vienas?

– Bičiuliai, – tarė Baudolinas, – čia mums pravers Ardzrounis, jis pažįsta apylinkes, be to, mūsų liko vienuolika ir verkiant reikia dvylikto Karaliaus.

Taip Ardzrounis, iškilmingai tapęs tų narsuolių šutvės nariu, pagaliau pajuto didį palengvėjimą. Apie kelią, kuriuo reikėtų vykti, jis pasakojo labai išmaniai: kunigo karalystė driekiasi rytuose, prie Žemės rojaus, todėl reikia keliauti ta kryptim, kur pateka saulė. Bet einant tiesiai gali tekti kirsti klaidatikių žemes, o jis žinąs, kaip neišklysti iš krikščionių gyvenamų kraštų. Be to, nevalia užmiršti Krikštytojo galvų – jų turkai juk nepirks. Jis patikino, kad Zosimas galvojo lygiai taip pat, ir paminėjo šalis bei miestus, apie kuriuos bičiuliams niekada neteko girdėti. Būdamas sumanus mechanikas, pagamino lyg ir lėlę, labai panašią į Zosimą, su ilga šiurkščia barzda ir plaukais iš pajuodinto sorgo, o vietoj akių dviem juodais akmenėliais. Baidyklė atrodė tokia pat pamišusi kaip ir tas, kurį ji vaizdavo.

– Teks vykti per kraštus, kur kalba nežinomomis kalbomis, – tęsė Ardzrounis, – ir klausdami, ar neregėję Zosimo, galėsime parodyti štai šitą atvaizdą.

Baudolinas patikino, kad dėl nežinomų kalbų nebus jokios bėdos, nes pakalbėjęs su barbarais jis išmoksiąs kalbėti kaip ir jie, tačiau baidyklė vis tiek praversianti, nes gali pristigti laiko apsistoti ir išmokti kalbą.

Prieš išvykdami, visi nusileido paimti po Krikštytojo galvą. Jų buvo dvylika, o galvų dabar tik šešios. Baudolinas nusprendė, kad Ardzrounis apsieis be galvos, Saliamonas taip pat negalįs keliauti nešinas krikščioniška relikvija, o Kutikas, Vaikis, Porčelis ir Kolandrinas buvo paskutiniai, prisidėję prie būrio, todėl po galvą teks jam, Poetui, Abdului, Kijotui, Boronui ir Boidžiui. Poetas

skubėjo kuo greičiau pirmas paimti galvą, ir Baudolinas juokdamasis priminė, kad visos jos vienodos, nes vienintelę vertingą pasisavino Zosimas. Poetas nuraudo ir leido rinktis Abdului, pakviesdamas jį plačiu rankos mostu. Baudolinas pasitenkino paskutine likusia galva, ir visi paslėpė savąsias kelionmaišiuose.

– Šai ir viskas, – tarė Baudolinas Niketui. – Iškeliavome visi dvylika 1190 Viešpaties metų birželio pabaigoje, tarytum Karaliai, nors ne tokie dorybingi kaip jie, kad pagaliau pasiektume kunigo Jono valdas.

26.

BAUDOLINAS IR KARALIŲ KELIONĖ

Nuo tos akimirkos Baudolinas pasakojo Niketui beveik nesustodamas: ne tik nakties poilsio valandomis, bet ir dienomis, kai moterys skųsdavosi kaitra, vaikai sustodavo nusišlapinti, mulai retkarčiais užsispirdavo neiti toliau. Taigi pasakojimas trūkinėjo kaip ir jų kelias, ir Niketas nujausdavo jame slypinčias tuštumas, duobes, neapibrėžtas erdves ir ilgus periodus. Tai suprantama, nes, kaip sakė Baudolinas, kelionė truko beveik ketverius metus ir buvo kupina klaidžiojimų, nuobodžių pastovių, skausmingų negandų.

Keliaudami po kepinančia saule, neretai smėlio sūkurių užpiltomis akimis, supami negirdėtų kalbų keliauninkai kartais pasijusdavo tarytum genami karštinės, kitais kartais lyg tingiai lūkuriuodami. Galybė dienų prabėgo stengiantis išgyventi, persekiojant sprunkančius gyvūnus, derantis su laukiniais dėl paplotėlio ar gabalėlio avienos, atkasinėjant išsekusius šaltinius kraštuose, kur lydavo kartą per metus. Be to, tarė sau Niketas, iš keliautojų teko girdėti, kad eidamas po spiginančia saule dykumoje matai miražus, girdi naktimis kopose aidinčius balsus ir gali užtikti tokių uogų, kurios ne pasotins, o sukels regėjimus.

Kita vertus, Niketas puikiai žinojo, jog Baudolinas iš prigimties nelinkęs sakyti tiesos, tad jei sunku tikėti melagiu, tvirtinančiu, kad buvo nukeliavęs į Ikoniją, kaip gali tikėti jo pasakojimu apie regėtas būtybes, kurias ir lakiausia vaizduotė vargiai įsivaizduotų, jei jis ir pats abejoja, ar tikrai jas matęs?

Tik vienu dalyku Niketas pasiryžo tikėti, nes įkarštis, su kuriuo Baudolinas tai pasakojo, liudijo jį pasakojant tiesą: dvylika Karalių keliavo genami karšto troškimo pasiekti tikslą, nors šis juo

toliau, juo labiau skyrėsi kiekvienam iš jų. Boronas su Kijotu troško tik surasti Gradalį, net jei šis būtų buvęs ir ne kunigo karalystėje. Baudolinas vis aistringiau geidė tą karalystę pasiekti, o su juo ir *rabbi* Saliamonas, tikėjęsis ten rasti savo pradingusias gentis. Poetas ieškojo bet kokios karalystės – su Gradaliu ar be jo. Ardzrounis tenorėjo pabėgti iš ten, kur buvo, o Abdulas, žinoma, galvojo, kad toldamas artėja prie savo tyriausių geismų objekto.

Matyt, tik aleksandriečiai tvirtai žengė žeme, nes buvo susitarę su Baudolinu ir ėjo su juo iš solidarumo, o gal iš užsispyrimo, nes jei nuspręsta rasti kunigą Joną – reikia jį rasti, kitaip, sakydavo Aleramas Skakabarocis, pramintas Vaikiu, žmonės rimtai į tave nežiūrės. O gal traukė pirmyn todėl, kad Boidis įsikalė į galvą, jog pasiekę tikslą apsirūpins stebuklingomis relikvijomis (ne tokiomis, kaip netikros Krikštytojo galvos), parsigabens jas į gimtąją Aleksandriją ir tas miestas be praeities taps labiausiai garbinama šventa krikščionybės vieta.

Nenorėdamas susidurti su Ikonijaus turkais Ardzrounis pirma vedė juos kalnų perėjomis, kur arkliai galėjo lengvai susilaužyti kojas, o paskui šešias dienas keliavo per akmenuotą plynę, nusėtą nuo saulės smūgio kritusių sprindžio ilgio driežų lavonais. Laimė, kad turime maisto ir nereikia valgyti tų šlykštybių, džiaugėsi Boidis ir apsiriko, nes po metų jiems teko gaudyti dar bjauresnius driežus ir kepti juos pamovus ant šakelės, varvinant seilę, kol šie dorai paskrus.

Vėliau jiems teko keliauti per kažkokius kaimus ir kiekviename iš jų jie rodydavo Zosimo baidyklę. Taip, kažkas paliudijo, toks vienuolis buvo čia pasirodęs, gyveno mėnesį, o paskui pabėgo, nes įtaisė mano dukrai vaiką. Gyveno mėnesį, bet juk mes keliaujame tik dvi savaites? Kada tai atsitiko? O, jau bus praėjusios septynerios Velykos, tik pažiūrėkit, tas skrofuliozės apniktas vaikas – jo nuodėmės vaisius. Tuomet tai buvo ne jis, tie ištvirkę vienuoliai panašūs kaip du vandens lašai. Arba sakydavo: taip, tikrai, prieš kokias tris dienas, su tokia lygiai barzda, labai malonus kupriu-

kas... Jei kuprius, tai kažin ar jis, Baudolinai, gal nesupranti kalbos ir verti, kas tau šauna į galvą? Arba dar: taip taip, matėme, tai jis, – ir imdavo rodyt į *rabbi* Saliamoną, gal dėl juodos barzdos. Tokios tokelės, bet gal jie vis paklausdavo didžiausių kvėšų?

Paskui pateko pas žmones, kurie gyveno apvaliose palapinėse ir pasveikino juos žodžiais „*La ellec olla Sila, Machimet rores alla*". Jie atsakė alemaniškai, irgi mandagiai, tiesą pasakius, viena kalba buvo verta kitos, ir parodė Zosimo baidyklę. Tie prapliupo juoktis, prakalbo visi kartu, bet iš jų mostų buvo aišku, kad Zosimą tikrai prisimena: jis čia lankęsis, siūlęs pirkti kažkokio krikščionių šventojo galvą, o jie pagrasinę vieną tokį daiktą sukišti jam į užpakalį. Iš to mūsų draugai suprato patekę pas turkus, sodinančius ant kuolų, ir paskubėjo iškeliauti iki ausų šypsodami ir rodydami atsisveikinimo ženklus, o Poetas už plaukų pastvėręs atkragino Ardzrounio galvą ir tarė: šaunuolis, žinai kelią, atvedei mus stačiai nekrikštams į nagus. Ardzrounis sukriokė, kad ne jis paklaidinęs, o anie yra klajokliai ir niekada nežinia, kur klajokliai klajoja.

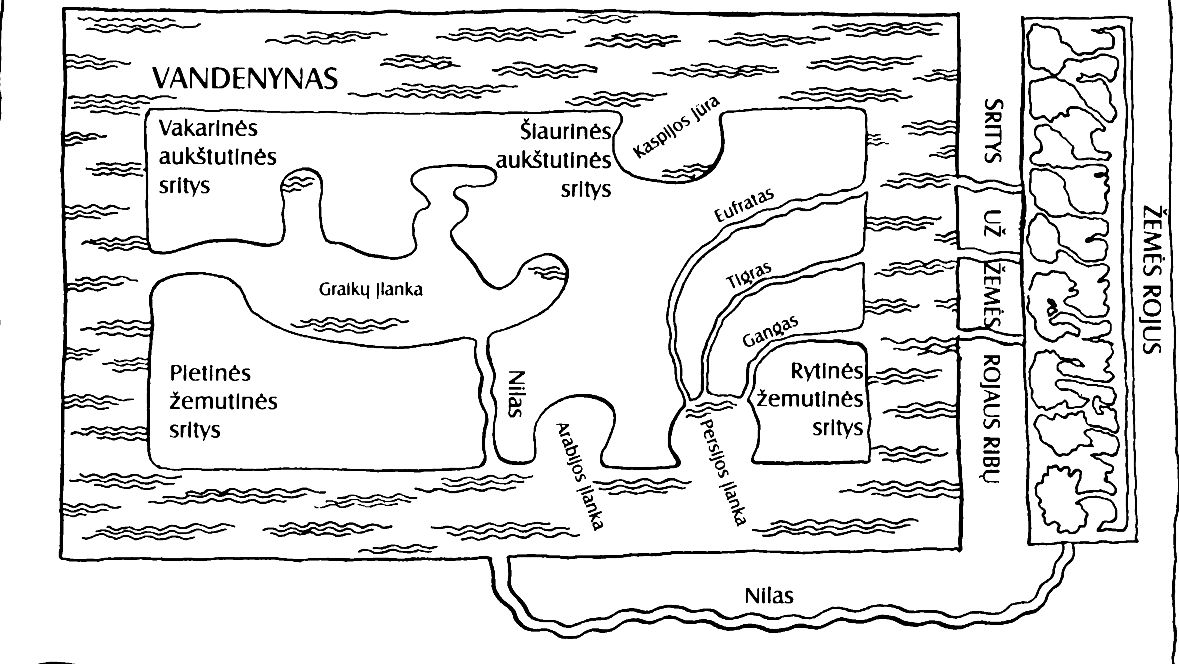
– Tačiau toliau sutiksime tik krikščionis, tegul ir nestorininkus, – patikino.

– Gerai, – tarė Baudolinas, – jeigu jie tikrai nestorininkai, tai iš kunigo giminės, bet nuo šios akimirkos prieš ką užkalbindami būkime budrūs, o eidami į kaimus dairykimės kryžių ir varpinių.

Ką ten varpinės. Pakeliui matė tik susispietusias molio trobeles, o jei tarp jų ir pasitaikydavo bažnyčia, negalėjai jos atpažinti: ten gyvenę žmonės garbino Viešpatį pasitenkindami mažu.

– Esi tikras, kad Zosimas čia buvo? – paklausė Baudolinas.

Ardzrounis jį nuramino. Kartą vakare Baudolinas pamatė, kaip jis stebėjo besileidžiančią saulę, matavo dangų ištiestomis rankomis ir sukryžiuotais pirštais, pro trikampiais iš jų sudėtus langelius stebėjo debesis. Baudolinas paklausė, ką šis daro, o jis atsakė bandantis nustatyti, kurioje vietoje po didžiuoju tabernakulio skliautu yra didysis kalnas, už kurio kiekvieną vakarą slepiasi saulė.

ŽEMĖS KITAPUS VANDENYNO, KUR IKI TVANO GYVENO ŽMONĖS
VANDENYNAS
Vakarinės aukštutinės sritys
Šiaurinės aukštutinės sritys
Kaspijos jūra
Eufratas
Tigras
Gangas
Graikų įlanka
Pietinės žemutinės sritys
Nilas
Arabijos įlanka
Persijos įlanka
Rytinės žemutinės sritys
SRITYS UŽ ŽEMĖS ROJAUS RIBŲ
ŽEMĖS ROJUS
Nilas

– Švenčiausioji Mergele, – sušuko Baudolinas, – gal ir tu kaip Zosimas ir Kozmas Indikopleustas tiki tabernakulio istorija?

– O kaipgi? – atsakė Ardzrounis, tarytum jo būtų paklausę, ar tiki, kad vanduo šlapias. – Kaip kitaip galėčiau būti tikras, jog einame tuo keliu, kuriuo ėjo Zosimas?

– Vadinasi, tu žinai Zosimo mums žadėtąjį Kozmo žemėlapį?

– Nežinau, ką jums žadėjo Zosimas, bet aš turiu Kozmo žemėlapį.

Iš savo kelionmaišio ištraukė pergamentą ir parodė bičiuliams.

– Štai, matote? Čia vandenyno kraštas. Kitapus jo yra šalis, kur iki tvano gyveno Nojus. Į rytus nuo tos šalies, nuo vandenyno atskirtas pabaisų apgyventais kraštais, kuriuos mums nori nenori teks pereiti, yra Žemės rojus. Akivaizdžiai matyti, kaip ištryškę toje palaimintoje žemėje Eufratas, Tigras ir Gangas vandenynu atiteka į kraštus, kur link keliaujame, paskui įteka į Persijos įlanką, o Nilas vingiuoja prieš tvaną apgyventais kraštais, įteka į vandenyną, toliau teka apatinėmis pietų sritimis, tiksliau, Egipto žeme, ir įteka į graikų įlanką, kurią lotynai iš pradžių vadino Viduržemiu, paskui Helespontu. Taigi mums teks eiti į rytus, kur pirma prieisime Eufratą, paskui Tigrą ir pagaliau Gangą, ir pasukti į rytines sritis apačioje.

– Jei kunigo Jono karalystė plyti prie Žemės rojaus, kad ten patektume, teks perplaukti vandenyną? – paklausė Poetas.

– Ji plyti prie Žemės rojaus, bet šiapus vandenyno, – tarė Ardzrounis. – Tačiau teks pereiti Sambatijoną...

– Sambatijonas – akmenų upė, – ištarė Saliamonas, sudėdamas rankas. – Eldadas nemelavo, tai kelias pas prarastąsias gentis!

– Mes laiške kunigui irgi minėjome Sambatijoną, – įsiterpė Baudolinas, – todėl akivaizdu, kad jis kažkur yra. Ką gi, Viešpats mums gailestingas: atėmė iš mūsų Zosimą, bet užtat davė Ardzrounį, kuris, atrodo, išmano daugiau už jį.

Vieną dieną jie iš tolo išvydo puošnią šventyklą, su kolonomis ir figūromis ištapytu timpanu. Tačiau prisiartinę pamatė, kad tai – tik

fasadas, už jo buvo uola, o įėjimas į šventyklą iškaltas aukštai kalne. Tad norint ten patekti, reikėjo Dievai žino kaip kopti į tas tik paukščiams pasiekiamas aukštumas. Geriau įsižiūrėję pastebėjo aplinkiniuose kalnuose aukštai iš stačių uolų kylant kitus fasadus ir sunkiai sekėsi atskirti tašytą akmenį nuo gamtos išraižyto: matė iškaltus kapitelius, arkas ir nuostabias kolonadas. Slėnio gyventojų kalba buvo panaši į graikų, o savo miestą jie vadino Bakanoru, tačiau tai, ką matė, buvo tūkstančio metų senumo bažnyčios, kai šioje vietoje karaliavo Aleksandras, didysis graikų karalius, garbinęs ant kryžiaus mirusį pranašą. Dabar jie jau buvo pamiršę, kaip užkopti į šventyklą, ir nežinojo, kas jos viduje, todėl garbino dievus (jie pasakė „dievus“, o ne Viešpatį Dievą) lauko aptvare, kurio vidury ant medinio kuolo kilo iškalta paauksuota buivolo galva.

Kaip tik tą dieną miestas laidojo visų labai mylėtą jaunuolį. Aikštelėje kalno papėdėje buvo surengta puota, o padengtų stalų rato viduryje stovėjo altorius su mirusiojo kūnu. Aukštai, sukdami plačius ratus ir vis labiau smigdami žemėn skraidė ereliai, vanagai, varnai ir kiti plėšrūs paukščiai, tarytum sukviesti į šią šventę. Baltai apsirengęs tėvas prisiartino prie negyvėlio, kirviu atskyrė jo galvą nuo kūno ir padėjo ant auksinio padėklo. Paskui taip pat baltai apsirengę senešalai sukapojo kūną į mažus gabalėlius ir kviestiniai svečiai prisiartindavo, kad paimtų po gabalėlį ir sviestų jį paukščiui, šis pačiupdavo jį ore ir išnykdavo tolumoje. Kažkas paaiškino Baudolinui, kad paukščiai perneša mirusįjį į rojų ir jų apeigos daug geresnės už daugelio kitų tautų, kurios palieka mirusiųjų kūnus pūti žemėje. Paskui visi sutūpė aplink stalus ir kiekvienas ragavo galvos mėsos, kol liko tik kaukolė, švari ir blizganti, tarytum iš metalo, kurią jie pavertė taure ir džiaugsmingai iš jos gėrė, šlovindami velionį.

Kitą kartą visą savaitę žingsniavo per beribį smėlyną, smėlis bangavo it jūra ir atrodė, kad po kojomis ir arklių kanopomis viskas nepaliaujamai juda. Saliamonas, kentęs jūros ligą laive Ga-

lipolyje, tomis dienomis nesiliovė tampytis norėdamas išsivemti, bet išvemti jis nedaug teišvėmė, nes bičiuliai menkai turėjo progų prikimšti skrandžius, laimė, prieš patekdami į tą vargą susiprato apsirūpinti vandeniu. Abdulą pradėjo krėsti karštinė, kaskart vis stipriau, ir jau nebeapleido jo visą likusią kelionę, todėl naktimis, šviečiant mėnuliui, jis, nors bičiuliai ir prašydavo, jau nebedainuodavo savo dainų.

Kartais tekdavo lengvai risnoti žole apžėlusiomis lygumomis, o kad nereikėjo kovoti su jokiais priešiškais gaivalais, Boronas ir Ardzrounis pradėdavo nesibaigiančius ginčus juos apsėdusia tuštumos tema.

Boronas pasitelkdavo sau įprastus argumentus: jei pasaulyje būtų tuštuma, niekas negalėtų sutrukdyti, kad toje tuštumoje, be mūsų pasaulio, egzistuotų dar kitų pasaulių, ir taip toliau, ir panašiai. Bet Ardzrounis pastebėjo, kad jis painioja visatos tuštumą, dėl kurios būtų galima diskutuoti, su tarpuose tarp korpuskulų susidarančia tuštuma. Borono paklaustas, kas tos korpuskulos, jo priešininkas priminė, jog, pasak kai kurių graikų filosofų ir kitų išmintingų arabų teologų, kalamo sekėjų, kitaip tariant, mutakalimų, nereikia manyti kūnus esant iš tankios medžiagos. Pasaulis, jame esantys daiktai ir mes patys, girdi, esame sudaryti iš nedalomų korpuskulų, kurios vadinasi atomais ir kurios be paliovos judėdamos duoda pradžią gyvybei. Tų korpuskulų judėjimas yra kiekvieno dauginimosi ir irimo pamatas. Kad atomai galėtų laisvai judėti, tarp jų yra tuštuma. Jei tarp kiekvieną kūną sudarančių korpuskulų nebūtų tuštumos, nieko negalėtum perpjauti, suskaldyti ar padalyti, niekas nesugertų vandens, nieko nesmelktų šaltis ar karštis. Ir maistas pasklinda po mūsų kūną keliaudamas tuščiomis ertmėmis tarp jį sudarančių korpuskulų. Pabandyk įsmeigti adatą į pilną oro pūslę, ji pradeda bliūkšti tik todėl, kad judėdama adata praplatina savo padarytą skylę. Kodėl akimirką adata styro dar pilnoje oro pūslėje? Nes ji įsiskverbia į tarp oro korpuskulų esančią tuštumą.

– Tavo korpuskulos – erezija, niekas niekada nėra jų matęs, išskyrus tavuosius arabus kalamutakalimus ar kaip tu juos vadini, – atkirto Boronas. – Vos tik įlindus adatai išeina oras, užleisdamas vietą adatai.

– Tad paimk tuščią indą ir panardink jį vandenin kaklu žemyn. Vanduo į vidų nesiverš, nes ten yra oras. Ištrauk iš indo orą, užkimšk pirštu, kad į vidų vėl neprieitų oro, patrauk pirštą – ir vanduo sutekės ten, kur tu sukūrei tuštumą.

– Vanduo suteka todėl, kad pagal gamtos dėsnius tuštumos nėra. Tuštuma yra priešinga gamtai, o būdama priešinga gamtai, joje negali egzistuoti.

– Bet kol vanduo sutekės, o tai įvyks ne iš karto, kas bus dar neprisipildžiusioje indo dalyje, jei iš jos ištrauktas oras?

– Ištraukdamas orą pašalini tik šaltą orą, kuris juda lėtai, tačiau palieki dalį šilto oro, kuris labai greitas. Vanduo suteka į indą ir iškart išstumia šiltą orą.

– Tuomet sušildyk tame inde esantį orą, kad viduje būtų tik šiltas oras. Ir panardink jį vandenin kaklu žemyn. Nors jame bus tik šiltas oras, vanduo vis tiek netekės į vidų. Taigi oro temperatūra neturi reikšmės.

– Tikrai? Paimk indą ir jo apačioje padaryk skylę. Panardink į vandenį tą jo dalį, kurioje yra skylė. Vanduo nesiverš vidun, nes ten yra oras. Dabar priglausk lūpas prie indo angos, kuri liko išnirusi virš vandens paviršiaus, ir išsiurbk visą orą. Taip pamažu traukiant orą pro apačioje esančią skylę į vidų pradės tekėti vanduo. Tada ištrauk indą iš vandens, uždengęs viršutinę angą taip, kad pro ją nepatektų oras. Pamatysi, kad viduje esantis vanduo neišbėga pro skylę apačioje, nenorėdamas, kad gamta pasibjaurėtų palikta tuštuma.

– Vanduo neištekės todėl, kad sutekėjo į vidų, o negavęs naujo postūmio kūnas negali judėti priešinga kryptim tai, kuria ką tik judėjo. Dabar paklausyk. Adata pradurk išsipūtusią pūslę, leisk išeiti orui, pšššš, paskui greit užtaisyk adatos paliktą skylę. Tada pirštais suimk pūslę iš dviejų pusių, panašiai kaip temptum odą

ant plaštakos. Pamatysi, kaip pūslė atsivers. Kas bus pūslėje, kurios sieneles išskyrei? Tuštuma.

– Kas pasakė, kad pūslės sienelės išsiskirs?

– Pabandyk!

– Na jau ne, aš ne mechanikas, o filosofas ir mano išvados paremtos apmąstymais. O jei pūslė išsitempia, tai tik todėl, kad ji turi poras ir jai subliūškus šiek tiek oro patenka pro poras.

– Tikrai? Pirma, kas yra poros, jei ne tuščios ertmės? Ir kaip gali oras pats įeiti vidun, jei niekas jo nepastūmės? Ir kodėl iš pūslės išleidus orą ji vėl pati neišsipučia? O jei joje yra poros, kodėl toji pūslė, kai išsipūtus ir užkimšta, maigant nesubliūkšta? Todėl, kad poros yra tuščios vietos, bet mažesnės už oro korpuskulas.

– Pamaigyk ją stipriau ir pažiūrėk. Arba pabandyk palikti išsipūtusią pūslę keletui valandų saulės atokaitoje ir pamatysi, kad pamažu ji pati subliūkš, nes kaitra šaltą orą paverčia šiltu, kuris greičiau išeina lauk.

– Tada paimk indą...

– Su skyle dugne ar be jos?

– Be jos. Panardink jį palenktą vandenin. Pamatysi, kad pamažu į vidų tekant vandeniui oras išeina ir girdisi bur bur, o tai ir patvirtina jo buvimą. Ištrauk indą, ištuštink, ištrauk iš jo visą orą, nykščiu uždenk angą, panardink jį palenktą vandenin ir patrauk pirštą. Vanduo ims tekėt vidun, bet bur bur nesigirdės ir nesimatys. Nes viduje yra tuštuma.

Čia Poetas juos nutraukė primindamas, kad Ardzrouniui derėtų patylėti, nes su tais bur bur ir indais visi pasijunta ištroškę, jų pūslės jau seniai tuščios ir derėtų verčiau paskubėti upės ar kokios kitos vietos, drėgnesnės už tą, kurioje jie dabar atsidūrė, link.

Kartkartėmis išgirsdavo apie Zosimą. Kažkas jį matęs, kažkas girdėjęs apie vyrą juoda barzda, kuris domėjosi kunigo Jono karalyste. Kai mūsų bičiuliai sunerimę klausdavo: „Ką jam pasakėte?“, šie kone visad atsakydavo pasakę jam tai, ką šiuose kraštuo-

se visi žinojo, kitaip tariant, kad kunigas Jonas gyvena rytuose, bet keliauti ten reikia daug metų.

Putodamas iš pykčio Poetas ėmė porinti, jog Sen Viktoro bibliotekos rankraščiuose parašyta, kad einantys tomis vietomis regi nuostabius miestus, kuriuose stovi šventovės smaragdais nusagstytais stogais, auksaskliaučiai rūmai, kolonos su juodmedžio kapiteliais ir tarytum gyvos statulos, aukso altoriai su šešiasdešimt pakopų, gryno safyro mūrai, ten pilna tokių skaisčių akmenų, kad šviečia lyg deglai, yra ir krištolo kalnų, deimantų upių, auga sodai su tokiais kvapniais medžiais, jog ten gyvenantys gali misti vien jų kvapu, yra vienuolynų, kur auginami spalvingi povai, o jų mėsa keliaujant net po kaitriausia saule negenda trisdešimt ir daugiau dienų ir neskleidžia blogo kvapo, čiurlena nuostabūs šaltiniai, o jų vanduo žaižaruoja ir panardinus juose druskoje laikytą išdžiovintą žuvį ši atgyja ir neria tolyn, nes tai esą amžinos jaunystės šaltiniai, bet iki šiol jie buvo matę tik dykumas, krūmynus, akmenynus, ant kurių net prisėsti pailsėti negalėjai, nes tuoj nudegdavai užpakalį, o dabar vieninteliai aptikti miestai buvo vien varganos lūšnos, kuriose gyveno atgrasūs žmonės. Kad ir Kolandiofontas, kur matė artabantus – vyrus, kurie vaikščiojo sukumpę nelyginant avys, ar Jambutas, kur perėję išdegintas lygumas tikėjosi pailsėti: tame mieste gyvenusios moterys nebuvo gražuolės, nors ir ne pačios bjauriausios, bet jie sužinojo, kad saugodamos ištikimybę savo vyrams įsčiose jos laikydavo nuodingąsias gyvates, ginančias jų skaistybę, būtų bent iškart tai pasakiusios, bet viena jų apsimetė atsiduodanti Poetui, jau susiruošusiam mėgautis saldžiąja nekaltybe, laimė, šis išgirdo šnypštimą ir spėjo atšokti. Prie Kataderso pelkių sutiko vyrus su iki kelių nukarusiomis sėklidėmis, o Nekuverane žmonės vaikščiojo nuogi ir kergėsi gatvėse nelyginant šunys: tėvas su dukra, o sūnus su motina. Tanoje sutiko antropofagus, laimė, jie nevalgė svetimšalių, nes jais bjaurėjosi, o rijo tik savo vaikus. Ties Arlono upe pateko į kaimą, kurio gyventojai šoko aplink stabą ir peiliais badė jo galūnes, paskui įkėlė jį į vežimą ir vežiojo gatvėmis, o daugelis džiaugsmingai

puldavo po ratais ir leisdavo sulaužyti savo galūnes, paskui mirdavo. Salibute perėjo mišką, pilną blusų, dydžio kaip varlės, Kariamarijoje sutiko plaukuotus vyrus, kurie ne kalbėjo, o kaukė ir net Baudolinas negalėjo suprasti jų šnekos, o moterys buvo su iltimis, lyg šernai, plaukais iki žemės ir karvių uodegomis.

Tokių ir dar kitų siaubingų dalykų jiems teko regėti, tačiau nematė jokių Rytų stebuklų, ir galėjai pamanyti, kad visi juos aprašiusieji buvo bjauriausi melagiai.

Ardzrounis patarė būti kantriems, sakydamas įspėjęs, kad iki Žemės rojaus reikia eiti per laukinį kraštą, tačiau Poetas atšovė, kad laukiniame krašte gyvena plėšrūs žvėrys, kurių, laimė, jiems dar netekę išvysti, taigi viskas dar ateity, o jei tai, ką jie perėjo, nėra laukinis kraštas, galima įsivaizduoti, kas jų laukia. Abdulas vis labiau karščiavo ir ėmė kliedėt, kad jo karalaitė negali gyventi tokiose Dievo prakeiktose vietose, tad gal jie pasuko klaidingu keliu.

– Bet neturiu jėgų grįžti, todėl turbūt teks mirti keliaujant savosios laimės link, – tarė silpnu balsu.

– Tylėk, nesuvoki, ką kalbi, – užriko Poetas, – ištisas naktis gaišinai mus dainomis apie savo nepasiekiamą meilę, o dabar, matydamas, kad labiau nepasiekiamą kažin ar sugalvotum, turėtum džiaugtis ir dėkoti dangui!

Baudolinas patempė jį už rankovės sakydamas, jog Abdulas klejoja ir nedera didinti jo kančios.

Po ilgo kaip amžinybė laiko jie atsidūrė Salopatanoje, varganame mieste, kur žmonės juos sutiko nustebę, judindami pirštus, tarsi bandydami suskaičiuoti. Buvo akivaizdu, kad jie apstulbo pamatę jų dvylika, ir visi puolė ant kelių, o vienas leidosi pranešti kitiems miestiečiams. Jų pasitikti žengė lyg ir archimandritas, jis giedojo graikiškai ir laikė medinį kryžių (o kur sidabro kryžiai, nusagstyti rubinais, murmėjo Poetas), ir tarė Baudolinui, kad tame mieste jau seniai laukia sugrįžtant švenčiausiųjų Karalių, kurie, Betliejuje pasveikinę Kūdikėlį, per tūkstančius metų patyrė

tūkstančius nutikimų. Tas archimandritas paklausė, ar jie keliauja į kunigo Jono valdas, iš kurių neabejotinai yra kilę, kad palengvintų jo ilgametį triūsą ir vėl paimtų valdžią, kurią kadaise tuose palaimintuose kraštuose turėjo.

Baudolinas džiūgavo. Daug klausinėjo, kas jų laukia, ir netrukus suprato, kad tie gyventojai irgi nežino, kur yra kunigo karalystė, tik tvirtai tiki ją esant kažkur rytų pusėje. O kadangi Karaliai iš ten buvo kilę, visi stebėjosi, kodėl jie neturi tikrų žinių.

– Švenčiausieji valdovai, – tarė gerasis archimandritas, – jūs tikrai ne tokie kaip ne taip seniai čia lankęsis Bizantijos vienuolis, ieškojęs kunigo karalystės, kad jam sugrąžintų kažkokią iš jo pavogtą relikviją. Tas vyras atrodė labai nepatikimas, neabejotinai eretikas, kaip visi prie jūros gyvenantys graikai, nes nuolat šaukėsi Švenčiausiosios Mergelės, Dievo Motinos, o Nestorijus, mūsų tėvas ir tiesos šviesa, mokė mus, kad Marija yra tik Kristaus žmogaus motina. Ar galima įsivaizduoti Dievą vystykluose, dviejų mėnesių Dievą, Dievą ant kryžiaus? Tik pagonys savo dievams sugalvoja motinas!

– Tas vienuolis tikrai nepatikimas, – pertraukė Poetas, – tą relikviją jis pavogė iš mūsų.

– Ak, tenubaudžia jį Viešpats. Leidome jam eiti neįspėję apie laukiančius pavojus, taigi jis nieko nežino apie Abchaziją, ir Dievo valia teprasmenga jis toje tamsoje. Ten jam neabejotinai teks susidurti su mantikora ir su juodaisiais Bubuktoro akmenimis.

– Bičiuliai, – pusbalsiu tarė Poetas, – tie žmonės galėtų mums daug vertinga pasakyti, nes pasakytų vien todėl, kad esame Karaliai, bet kad jau esame Karaliai, jie mano neturintys mums to sakyti. Paklausykit, verčiau kuo greičiau keliaujam iš čia, nes jei dar su jais pakalbėsim, leptelsime kokią nesąmonę ir jie supras, kad nežinome to, ką Karaliai privalo žinoti. Negalime jiems pasiūlyti Krikštytojo galvos, nes Karaliams nedera simonija. Greičiau bėkim, tegul jie ir dori krikščionys, bet nežinia, ar bus malonūs tiems, kurie juos apmovė.

Tad jie paskubėjo išvykti, išsigabendami dovanų gautą maistą ir svarstydami, kas toji Abchazija, kurioje taip lengva prapulti.

Netrukus priėjo juoduosius Bubuktoro akmenis. Tūkstančiai jų gulėjo tos upės pakrantėse, o sutikti klajokliai paaiškino, kad juos palietęs žmogus tampa juodas kaip ir tie akmenys. Ardzrounis pasakė, jog tai, matyt, brangakmeniai, kuriuos patys klajokliai parduoda kokiame nors tolimame turguje, o tą istoriją jie sugalvoję norėdami apsaugoti juos nuo kitų. Jis puolė rinkti akmenų ir rodyti bičiuliams, kokie jie spindintys ir kaip tobulai nugludinti vandens. Jam taip bekalbant jo veidas, kaklas, rankos pajuodo it juodmedis, jis prasegė marškinius ant krūtinės – ir toji buvo juoda, apnuogino kojas ir pėdas – šios irgi atrodė lyg anglinės.

Ardzrounis nuogas šoko į upę, vartėsi vandenyje, gremžė odą dugno žvirgždu... Niekas negelbėjo, Ardzrounis buvo juodas lyg naktis, tik pro tokią pat juodą barzdą švietė baltos akys ir raudonos lūpos.

Iš pradžių kiti juokėsi susiriesdami, o Ardzrounis burnojo jų motinas, paskui visi ėmė jį guosti.

– Norime, kad mus laikytų Karaliais? – tarė Baudolinas. – Ką gi, bent vienas iš jų buvo juodaodis, prisiekiu, kad vienas iš trijų, kurie dabar ilsisi Kelne, tikrai buvo juodas. Taigi, dabar mūsų draugija tapo dar įtikinamesnė.

Saliamonas, jautresnės širdies, pasakė girdėjęs apie akmenis, keičiančius odos spalvą, bet, girdi, esą ir būdų tą poveikį panaikinti, ir Ardzrounis kada nors taps dar baltesnis, nei buvo.

– Taip, ant švento niekados, – šaipėsi Vaikis, todėl nelaimingąjį armėną teko tramdyti, kad tas nenukąstų jam ausies.

Vieną dieną jie įžengė į mišką, priaugusį vešlių medžių su visokiausiais vaisiais, per jį tekėjo upė, o jos vanduo buvo baltas lyg pienas. Miške buvo žaliuojančių laukymių, kur augo palmės ir vynuogienojai, aplipę nuostabiomis kekėmis vynuogių, su kedro riešuto didumo kauliukais. Vienoje tų laukymių driekėsi kaimas su paprastomis, tvirtai suręstomis šiaudų trobomis, o po jį vaikščiojo nuogut nuogutėliai žmonės, ir tik kai kuriems vyrams ilgos vešlios barzdos kartais pridengdavo *pudenda*. Moterys nesigėdijo

rodyti krūtų ir pilvo, tačiau, nepaisant to, jos atrodė skaisčios: drąsiai žiūrėjo atvykėliams į akis, tačiau nekėlė nedorų minčių.

Jie kalbėjo graikiškai ir maloniai priėmę svečius pasisakė esą gimnosofistai, kitaip tariant, tie, kurie tyroje nuogybėje puoselėja išmintį ir užsiima geradaryste. Jie pakvietė mūsų keliautojus netrukdomai pasivaikščioti po savo laukinį kaimą, o vakare pavaišino vakariene, per kurią patiekė tikrų žemės vaisių. Baudolinas kalbėjosi su seniausiu iš jų, kuriam visi rodė ypatingą pagarbą. Paklausė, ko jie turi, o šis atsakė:

– Turime žemės, medžių, saulę, mėnulį ir žvaigždes. Išalkę valgome vaisius nuo medžių, kuriuos išaugina saulė ir mėnuo. Ištroškę einame prie šaltinio atsigerti. Kiekvienas turime po moterį ir pagal mėnulio kaitą kiekvienas apvaisina savo draugę, o kai ši pagimdo du vaikus, vieną atiduodame tėvui, o kitą – motinai.

Baudolinas nusistebėjo nematęs nei šventyklos, nei kapinių, o senolis atsakė:

– Ta vieta, kurioje esame, kartu yra mūsų kapas, ir čia užmiegame atgulę į mirties patalą. Žemė mus pagimdo, žemė mus maitina, po žeme miegame amžinu miegu. O šventyklas, kaip esame girdėję, daugelis stato garbindami tą, kurį jie vadina visų dalykų Kūrėju. Tačiau mes tikime, kad viskas radosi *charis*, per savo paties malonę, ir per save išlieka: peteliškė apdulkina gėlę, o ši užaugusi ką nors pamaitina.

– Kaip suprantu, jūs mylite ir gerbiate vienas kitą, nežudote gyvūnų, juo labiau savo artimo. Kokiu priesaku vadovaujatės?

– Darome tai norėdami parodyti, kad nėra kokio nors vieno priesako. Tik išpažindami gėrį ir jo mokydami galime paguosti savo artimus, stokojančius Tėvo.

– Argi galima gyventi be Tėvo, – Baudolinui sušnabždėjo Poetas, – tik pažiūrėk, kaip mirus Frydrichui sunyko mūsų puikioji kariuomenė. Jie čia vaikšto tabaluodami pautais ir nė neįsivaizduoja, kas yra gyvenimas...

Tačiau Boronui toji išmintis krito širdin ir jis toliau klausinėjo senolį.

– Ko yra daugiau: gyvųjų ar mirusiųjų?

– Mirusiųjų yra daugiau, bet jų neįmanoma suskaičiuoti. Todėl tų, kuriuos regime, yra daugiau nei tų, kurių neįstengiame regėti.

– Kas stipresnis: mirtis ar gyvenimas?

– Gyvenimas, nes tekėdama saulė spindi ryškiau, o leisdamasi – blyškiau.

– Ko yra daugiau: žemės ar jūros?

– Žemės, nes ir jūros dugne žemė.

– Kas anksčiau atsirado: naktis ar diena?

– Naktis. Viskas, kas gimsta, užsimezga įsčių tamsoje ir tik paskui išnyra į šviesą.

– Kuri pusė geresnė: dešinė ar kairė?

– Dešinė: juk ir saulė pateka dešinėje ir keliauja dangaus skliautu į kairę, o ir motina pirma žindo iš dešinės krūties.

– Kuris iš gyvūnų pats plėšriausias? – paklausė Poetas.

– Žmogus.

– Kodėl?

– Gerai įsižiūrėk į save: ar tu ne plėšrūnas, juk pyksti ant kitų plėšrūnų, o dėl valdžios esi pasiryžęs nugalabyti visus kitus plėšrūnus.

Tada Poetas tarė:

– Jei visi būtų tokie kaip jūs, niekas neplaukiotų jūromis, nedirbtų žemės, nekurtų didelių karalysčių, skleidžiančių tvarką ir didybę ten, kur tvyro niekinga žemiškų dalykų netvarka.

Senolis atsakė:

– Neabejotinai, kiekvienas iš tų dalykų yra laimė, bet ji kyla iš kitų nelaimės, o mes to nenorime.

Abdulas paklausė, ar jis žino, kur gyvena gražiausia ir tolimiausia iš visų karalaičių.

– Ieškai jos? – paklausė senis, ir Abdulas pritariamai linktelėjo.

– Ar kada nors esi ją matęs?

Abdulas atsakė nematęs.

– Trokšti jos?

Abdulas atsakė nežinąs. Tada senis įėjo į savo lūšną ir išėjo

nešinas metaliniu skrituliu, tokiu glotniu ir spindinčiu, kad viskas aplinkui atsispindėjo jame tarytum tyro vandens paviršiuje. Ir jis prabilo:

– Kadaise gavome dovanų šį veidrodį – negalėjome jo nepaimti iš pagarbos tam, kuris jį dovanojo. Bet nė vienas iš mūsų negali į jį pažvelgti, kad nepradėtume puikuotis savo kūnu ar juo baisėtis dėl kokio nors trūkumo, ir neimtume gyventi baimindamiesi kitų paniekos. Gal šiame veidrodyje kada nors išvysi tai, ko ieškai.

Prieš užmiegant, Boidis tarė ašarų priplūdusiomis akimis:

– Likime čia.

– Gražiai atrodytum plikas kaip tilvikas, – nusišaipė Poetas.

– Gal mes norime per daug, – tarė *rabbi* Saliamonas, – bet negalime liautis norėję.

Kitą rytą jie iškeliavo.

27.

BAUDOLINAS ABCHAZIJOS TAMSYBĖSE

Išsiskyrę su gimnosofistais, jie ilgai klaidžiojo svarstydami, kaip pasiekti Sambatijoną išvengiant žygio per jų minėtas siaubingąsias vietas. Bergždžiai. Keliavo per slėnius, brido per upes, ropštėsi į stačius skardžius, Ardzrounis retkarčiais kažką skaičiuodavo pagal Kozmo žemėlapį tikindamas, jog Tigras, Eufratas ar Gangas visai čia pat. Poetas liepdavo užsičiaupti, išvadindavo jį bjauriu pajuodėliu, o Saliamonas kartojo, kad anksčiau ar vėliau jis vėl taps baltas. Taip vienodai slinko dienos ir mėnesiai.

Kartą jie apsistojo prie tvenkinio. Vandens, nors ir nelabai tyro, vis dėlto buvo daug ir didžiausią atgaivą jis suteikė arkliams. Jau taisėsi miegoti, kai patekėjo mėnuo ir pirmųjų jo spindulių šviesoje jie išvydo grėsmingą knibždėlyną. Aplink šmirinėjo daugybė skorpionų su styrančiais iš uodegų geluonimis, jie slinko prie vandens, o paskui juos šliaužė tuntas margaspalvių gyvačių: vienų žvynai buvo raudoni, kitų – juodi ir balti, dar kitos žaižaravo lyg auksinės. Po visą apylinkę sklido jų šnypštimas ir bičiuliai sustingo iš siaubo. Jie sustojo ratu, atkišę prieš save kardus, ketindami nudobti tas pabaisas, vos šios prisiartins. Bet gyvates ir skorpionus, matyt, labiau traukė vanduo nei žmonės – atsigėrę jie išnyko, gal vėl sulindo į plyšius žemėn.

Vidurnaktį, kai tikėjosi jau galėsiantys ramiai miegoti, sulaukė skiauterėtųjų gyvačių, kiekviena jų buvo su dviem ar net trim galvom. Jos žvynais šlavė žemę, o iš pražiotų nasrų kyšojo po tris liežuvius. Jų smarvė sklido už mylios, o iš mėnulio šviesoje žaižaruojančių akių sakytum tryško nuodai, kaip įprasta gyvatėms...

Kovėsi su tais gyviais gerą valandą, mat šie buvo priešiškiau nusiteikę nei anie, o gal ištroškę mėsos. Keletą pavyko užmušti, jų bendrakelioniai apipuolė lavonus lyg per puotą, užmiršę žmones. Bičiuliai manė jau išvengę pavojaus, bet po skiauterėtųjų gyvačių atropojo daugiau nei šimtinė it krokodilai žvynuotų krabų, ir kardai šokte atšokdavo nuo jų šarvų. Staiga Kolandrinui šovė nevilties pagimdyta mintis: priėjęs prie vieno, iš visų jėgų spyrė šiam į papilvę ir tas apvirto ant nugaros, pašėlusiai mataruodamas žnyplėmis. Taip, išguldęs visus, apdėjo šakomis ir padegė. Paskui suprato, kad nulupus žvynus jie tinka valgyti, tad kelias dienas maitinosi saldžia ir gyslota, bet, šiaip ar taip, gan skania ir maistinga mėsa.

Kitą kartą jie sutiko tikrą basiliską, jis buvo toks, koks apsakytas daugelyje neabejotinai tikrų pasakojimų. Jis išlindo tiesiai iš akmens, sutrupinęs uolą, kaip rašė Plinijus. Jo galva ir galūnės buvo kaip gaidžio, skiauterės vietoj – raudona atauga tarsi vainikas, akys geltonos ir išvirtusios it rupūžės, kūnas kaip gyvatės, smaragdo žalumo, su sidabriniais atšvaitais. Iš pirmo žvilgsnio jis atrodė gražus, bet jo alsavimas galėjo nunuodyti gyvūną ar žmogų ir jau iš tolo buvo justi jo siaubingas dvokas.

– Nesiartinkite, – suriko Saliamonas, – ir nežiūrėkite jam į akis, nes ir jos turi galią nuodyti!

Basiliskas šliaužė jų link, smarvė darėsi vis nepakenčiamesnė, kai Baudolinas pagaliau sumojo, kaip jį nužudyti.

– Veidrodį, veidrodį! – šūktelėjo Abdului.

Šis ištiesė iš gimnosofistų gautą metalinę lėkštę. Baudolinas paėmė jį ir laikydamas dešinėje prieš save, tarsi skydu atsitverdamas nuo siaubūno, o kairiąja prisidengęs akis, kad apsisaugotų nuo jo žvilgsnio, ir žiūrėdamas į žemę ėmė slinkti pirmyn. Sustojo prieš pabaisą ir ištiesė veidrodį priekin. Suviliotas jo spindesio, basiliskas pakėlė galvą, įsmeigė varliagyvio akis tiesiai į švytintį paviršių ir baisingai kvėptelėjo. Bet tuoj visas sudrebėjo, nuleido mėlynus vokus, siaubingai sukriokė ir susmuko negyvas. Tada ir

kiti prisiminė, jog veidrodis siunčia atgal basiliskui jo žvilgsnio galią ir iškvėptus nuodus, ir jis pats tampa tų dviejų stebuklingų dalykų auka.

– Mes jau siaubūnų žemėje, – patenkintas tarė Poetas. – Karalystė vis arčiau.

Baudolinas nesuprato, ar sakydamas „karalystė“ tas galvojo apie kunigo ar apie savo būsimąją karalystę.

Taip jie keliavo, vienur sutikdami žmogėdras begemotus, kitur – šikšnosparnius, stambesnius už balandžius, kol pagaliau priėjo kaimą kalnuose, kurių papėdėje plytėjo slėnis, apaugęs retais medžiais. Iš arti jis atrodė lyg skendėtų lengvame rūke, toliau rūkas tirštėjo, kol pagaliau virto tamsiu neperregimu debesiu, tolumoje tampančiu ištisu juodu dryžiu raudonų saulėlydžio dryžių fone.

Kaimo gyventojai buvo labai malonūs, bet išmokti jų kalbą, kurią sudarė vien gerkliniai garsai, Baudolinui prireikė keleto dienų. Juos priėmė svetingai ir maitino kiškiena, kurios tuose kalnuose buvo gausu. Kai jau galėjo susikalbėti, sužinojo, kad kalnų papėdėje plyti Abchazija, garsėjanti štai kuo: tai gūdi didžiulė giria, kurioje viešpatauja neperregima tamsa, bet ne tokia kaip naktį, kai bent šviečia žvaigždėtas dangus, o juodžiausia tamsa, tarsi užmerktomis akimis stovėtum oloje. Toje tamsybėje gyvena abchazai, jie puikiai ten jaučiasi, panašiai, kaip neregiai gimtosiose vietose. Sakoma, kad jie vadovaujasi klausa ir uosle, tačiau niekas tikrai to nežino, nes dar niekada niekas nėra drįsęs ten įžengti.

Bičiuliai paklausė, ar yra kitų kelių, vedančių į rytus, šie atsakė, jog yra, reikia tik apeiti Abchazijos girią, bet, kaip pasakoja senovės padavimai, kelionė truktų daugiau nei dešimt metų, nes tamsioji giria tęsiasi šimtą dvylika tūkstančių *salamok.* Negalėjai suprasti, kokio ilgio vienas *salamok*, bet tikrai daugiau nei mylia, stadijas ar parasanga.

Bičiuliai jau manė atsisakyti savo ketinimų, kai Porčelis, tyliausias iš visos draugijos, priminė Baudolinui, kad Frasketoje jie pratę vaikščioti po rūką, kurį galėjai raikyti peiliu ir kuris dar blogiau

nei neperregima tamsa, nes toje pilkumoje pavargusios akys regėdavo apgaulingas formas, kokių pasaulyje nebūna, ir turėdavai sustoti net galėdamas eiti pirmyn, o susigundęs regėjimu išsukdavai iš kelio ir nugarmėdavai į prarają.

– Kaip vaikščiodavom gimtinės rūke? Nuspėdami kelią, vadovaudamiesi nuojauta, apgraibomis it aklieji šikšnosparniai, ir net uoslė negalėdavo mums padėti, nes rūkas smelkdavosi į šnerves ir vienintelis juntamas kvapas buvo jo kvapas, – tarė. – Tad jei esi pratęs prie rūko, neperregimoje tamsoje jausiesi kaip šviesiausią dieną.

Kiti aleksandriečiai jam pritarė, ir Baudolinas su savo penkiais tėvynainiais stojo būrio prieky, o kiti prisirišo kiekvienas prie savo arklio ir sekė paskui, tikėdamiesi geriausia.

Iš pradžių keliauti buvo vienas malonumas, tarsi gimtinės rūke, bet po keleto valandų užgulė juodų juodžiausia tamsa. Vedliai pastatydavo ausis klausydamiesi, ar netraška šakelės, o neišgirdę jų traškesio tardavo įžengę į laukymę. Kaimo gyventojai buvo pasakoję, kad tuose kraštuose iš pietų į šiaurę nuolat pučia stiprus vėjas, todėl Baudolinas retkarčiais palaižydavo pirštą, iškeldavo jį virš galvos, kad pajustų, iš kur pučia vėjas, ir sukdavo į rytus.

Naktį atskirdavo pagal atvėsusį orą, tada sustodavo ilsėtis, pasak Poeto, bergždžias reikalas, nes tokioje vietoje galėjai miegoti ir dieną. Bet Ardzrounis atšovė, kad atvėsus gyvūnai nutildavo, o pradėjus šilti vėl atgydavo, ypač paukščiai giesmininkai. Tai reiškė, kad visi Abchazijos gyventojai skyrė paros kaitą pagal šaltį ir šilumą, lygiai kaip iš mėnulio ar saulės tekėjimo.

Ilgą laiką nejuto jokių čiabuvių gyventojų. Pasibaigus maisto atsargoms, graibydavo rankomis aplink, kol paliesdavo medžių šakas, ir čiuopdavo šaką po šakos, iki rasdavo vaisių, kurį suvalgydavo vildamiesi, kad jis nenuodingas. Neretai aštrus kokio nors keisto augalo kvapas kviesdavo Baudoliną (turėjusį jautriausią uoslę) eiti pirmyn, sukti dešinėn ar kairėn. Kiekvieną dieną jie darėsi vis įžvalgesni. Aleramas Skakabarocis, pramintas Vaikiu, turėjo lanką ir laikydavo jį įtempęs, kol išgirsdavo priešais pla-

kant sparnais kokį lėtesnį ar menkai paskrendantį paukštį, kaip mūsų višta. Tada paleisdavo strėlę ir dažniausia jie, puolę klyksmo ar pašėlusio priešmirtinio sparnų plakimo pusėn, sučiupdavo grobį, nupešdavo ir iškepdavo ant laužo. Nuostabiausia, kad skeldami akmenis galėjo uždegti šakas: pakildavo ugnis, raudona kaip ir dera, tačiau nieko nenušviečianti, nė jų, susispietusių aplink, nutrūkstanti ten, kur kepdavo ant šakos pamautas kepsnys.

Rasti vandens nebuvo sunku, nes dažnai girdėdavo šaltinio ar upelio čiurlenimą. Slinko pirmyn lėtai, o kartą suvokė, kad dvi dienas keliavę sugrįžo iš kur išėję, nes prie nedidelio upokšnio apgraibomis užčiuopė savo ankstesnės stovyklavietės liekanas.

Paskui galų gale pajuto abchazus. Iš pradžių išgirdo balsus, šnabždesį aplink save, tie balsai buvo įsiaudrinę, bet švelnūs, tarytum girios gyventojai būtų rodę vienas kitam tuos nelauktus nematytus – tikriau, negirdėtus – svečius. Poetas garsiai riktelėjo, ir balsai nutilo, šnaranti žolė ir šakelės rodė, kad abchazai išsigandę pabėgo. Paskui sugrįžo ir vėl šnabždėjosi, vis labiau stebėdamiesi tuo įsiveržimu.

Poetas staiga pajuto rankos, tikriau, plaukuotos galūnės prisilietimą, akimirksniu kažką sučiupo ir išgirdo siaubo klyksmą. Paleido grobį, ir čiabuvių balsai kiek nutolo, lyg jie būtų praplatinę savo ratą, kad išlaikytų deramą nuotolį.

Keletą dienų nieko daugiau nenutiko. Bičiuliai keliavo toliau, abchazai juos lydėjo, gal ne tie patys kaip pirmąją dieną, o kiti, įspėti apie juos. Iš tiesų vieną naktį (kažin ar naktį?) tolumoje pasigirdo lyg būgno garsai ar tarytum kas būtų daužęs tuščiavidurį medžio kamieną. Garsas buvo švelnus, sklindantis gal per mylią aplink, ir jie suprato, jog taip abchazai per nuotolį praneša vieni kitiems girios naujienas.

Ilgainiui bičiuliai apsiprato su savo nematomais palydovais. Ir vis labiau susigyveno su tamsa, o Abdulas, kentęs nuo saulės spindulių, sakė pasijutęs geriau, jau beveik nekarščiavo ir prisiminė savo dainas. Vieną vakarą (kažin ar vakarą?), jiems šildantis prie laužo, jis nusegė nuo balno savąjį instrumentą ir uždainavo:

Laimingas ir liūdnas gyvenimo kelio gale
tikiuosi pamatyti savo tolimą meilę.
Nežinau, ar ją pamatysiu, kad ir kur keliaučiau,
visad būsiu nuo jos per toli.
Nelengva ta kelionė, varganas mano kelias,
negaliu žinoti savo likimo.
Tebūnie Viešpaties valia.

Tačiau laukia manęs didis džiaugsmas,
ir meldžiu Visagalį tolimo prieglobsčio.
Jai panorėjus, prie jos atsigausiu,
nors ir kaip toli ji gyventų.
Mano daina skambės saldžiai ir tyliai,
kai jos artumu džiaugtis galėsiu.
Daina pripildys širdį švelnumo.

Abchazai, iki tol be paliovos šnabždėjęsi, staiga nutilo. Tylėdami išklausė Abdulo dainą, paskui pabandė jam pritarti: iš šimtų lūpų (lūpų?) pasigirdo švilpavimas, švelnus treliavimas lyg strazdų giesmininkų, atkartojantis Abdulo dainos melodiją. Taip jie be žodžių susikalbėjo su savo svečiais ir kitomis naktimis pasimainydami linksmino vieni kitus: vieni – dainuodami, kiti – tarytum pūsdami fleitas. Kartą Poetas užtraukė vieną iš smuklės dainų, nuo kurių Paryžiuje rausdavo net patarnautojos, o Baudolinas jam antrino. Abchazai nepritarė, paskui ilgai tylėję keli iš jų pradėjo švilpauti Abdulo melodijas, tarsi bylodami, kad šios, o ne kitos, yra gražios ir jiems patinka. Abdulas pareiškė, jog tai liudija jų subtilius jausmus ir gebą atskirti gerą muziką nuo blogos.

Abdulas, vienintelis mokėjęs „kalbėtis" su abchazais, jautėsi lyg naujai gimęs. Esame švelnumo karalystėje, tarė, taigi jau arti tikslo. Keliaukim, negaiškim. Ne, atsakė pakerėtas Boidis, kodėl mums čia nepasilikus? Ar rasi pasauly gražesnę vietą – net jei čia yra kas bjauraus, negali to matyti.

Ir Baudolinui rodėsi, kad plačiajame pasaulyje tiek daug paty-

ręs tomis ilgomis tamsiomis dienomis pagaliau susitaikė pats su savim. Tamsoje panirdavo į prisiminimus, galvojo apie vaikystę, apie tėvą, motiną, Kolandriną – tokią mielą ir nelaimingą. Vieną vakarą (kažin ar vakarą? Taip, nes abchazai nuščiuvo), negalėdamas užsnūsti vartėsi, rankomis čiuopdamas medžių šakas lyg ko ieškodamas. Ant vienos iš jų rado vaisių, minkštą ir labai kvapnų. Nusiraškė, atsikando ir tuoj pajuto tokį silpnumą, kad ėmė neatskirti, miega ar būdrauja.

Staiga pamatė, tikriau, pajuto taip arti, tarsi regėtų, Kolandriną.

– Baudolinai, Baudolinai, – kvietė ji mergaitišku balsu, – nesustok, net jei čia viskas rodosi taip gražu. Turi nukeliauti į karalystę to kunigo, apie kurį man pasakojai, ir atiduoti jam taurę, nes kaip kitaip mūsų Baudoliniukas Kolandrinutis taps kunigaikščiu? Padaryk tai dėl manęs, man čia gera, tik labai tavęs pasiilgau.

– Kolandrina, Kolandrina, – pagavo šaukti Baudolinas, o gal jam rodės, kad šaukia, – nutilk, tu esi šmėkla, apgaulė, to vaisiaus vaisius! Mirusieji negrįžta!

– Tiesa, – atsakė Kolandrina, – bet aš labai prašiau. Tariau: paklausykit, tik vienerius metus leidot man būti kartu su savo vyru, tik vieną mirksnį. Suteikit man tą malonę, jei nesat beširdžiai. Čia man gera, pas Švenčiausiąją Mergelę ir visus šventuosius, bet ilgiuosi savojo Baudolino glamonių, nuo kurių visa virpėdavau. Jie davė man nedaug laiko, tik tiek, kad tave pabučiuočiau. Baudolinai, pakeliui nesusidėk su vietos moterimis, gal jos serga kokiomis bjauriomis ligomis, apie kurias nė neišmanau. Susikaupk ir keliauk, kur šviečia saulė.

Ji išnyko, o Baudolinas pajuto ant skruosto drėgną prisilietimą. Liovėsi klejoti ir ramiai užmigo. Kitą dieną pasakė bičiuliams, kad reikia keliauti toliau.

Po daugelio dienų jie pamatė prošvaistę, blankią šviesą. Tamsą pakeitė pilka tiršta ištisinė migla. Pajuto, kad juos lydėję abchazai sustojo ir švilpaudami atsisveikino. Girdėjo juos stovint ties proskyna, prie juos neabejotinai bauginusios šviesos ribos, ir lyg mojant, o iš jų skleidžiamų švelnių garsų suprato juos šypsantis.

Perėję rūką, vėl išvydo saulės šviesą. Jautėsi lyg apspangę, Abdulą vėl pradėjo krėsti karštinė. Po Abchazijos išbandymo tikėjosi įžengti į išsvajotąjį kraštą, bet turėjo sau pripažinti apsirikę.

Virš jų galvų plasnojo paukščiai žmonių veidais rėkaudami:

– Kieno trypiate žemę? Grįžkite! Nevalia niekinti Palaimintųjų žemės! Grįžkite ir trypkite savo žemę!

Poetas pasakė, kad tai kerai, gal vienas iš kunigo karalystės apsaugos būdų, ir ragino eiti toliau.

Taip keletą dienų keliavę akmenuotu tyrlaukiu, kuriame nesimatė nė menkiausio žolės stiebelio, išvydo priešais ateinant tris žvėris. Vienas tikrai buvo katinas, riesta nugara, pašiauštais plaukais ir tarsi du angliukai žėrinčiomis akimis. Kito galva buvo kaip liūto, riaumojančiais nasrais, kūnas kaip ožio, sparnai kaip slibino, o ant ožiškos nugaros kilo dar viena raguota bliaunanti galva. Uodegos vietoj styrojo gyvatė, ji šnypšdama rangėsi pirmyn, grasindama aplinkiniams. Trečio žvėries kūnas buvo kaip liūto, uodega kaip skorpiono, o galva beveik kaip žmogaus, žydromis akimis, dailia nosim ir praviromis lūpomis, už kurių viršuje ir apačioje matėsi trys tarsi skustuvai aštrių dantų eilės.

Labiausiai jie išsigando žvėries katino, kaip žinoma, šėtono pasiuntinio, kuris gyvena tik nekromantų namuose, nes nuo kiekvienos pabaisos gali gintis, bet ne nuo jo, nes dar nespėjus ištraukti kardo jis jau bus užšokęs tau ant veido ir išdraskęs akis. Saliamonas sumurmėjo, kad negali laukti gero iš gyvūno, kuris nepaminėtas Knygų knygoje, Boronas atšovė, jog antrasis žvėris tikrai yra chimera ir, jei tuštuma egzistuoja, sklęsdama ja ji siurbia žmonių mintis. Dėl trečio žvėries nekilo jokių abejonių: Baudolinas atpažino mantikorą, nedaug tesiskiriančią nuo žvėries leukokro, apie kurį kadaise (kada tai buvo?) rašė Beatričei.

Trys siaubūnai artėjo jų link: katinas lengvai ir vikriai, kiti du lygiai ryžtingai, tik lėčiau, nes iš kelių dalių sudėtiems gyvūnams sunku darniai judinti tuos skirtingus kūnus.

Pirmasis į kovą stojo Aleramas Skakabarocis, pramintas Vai-

kiu, jau nebesiskiriantis su lanku. Paleido strėlę stačiai katinui į galvą ir šis krito negyvas. Tai pamačiusi chimera šoko pirmyn. Kutikas iš Kvarnjento, narsiai sušukęs, kad gimtinėje pajėgdavo sutramdyti net rujojančius jaučius, puolė ketindamas ją nudurti, bet pabaisa netikėtai atšoko, parvertė jį ir jau ruošėsi kąsti savo – liūto – dantimis, bet atskubėję Poetas, Baudolinas ir Kolandrinas tol vanojo žvėrį, kol šis paleido savo grobį ir susmuko ant žemės.

Tada puolė mantikora. Prieš ją stojo Boronas, Kijotas, Boidis ir Porčelis, o Saliamonas laidė į ją akmenis, murmėdamas prakeiksmus savo šventąja kalba, Ardzrounis traukėsi atatupstas, Abdulas krečiamas drebulio raitėsi ant žemės. Žvėris įvertino padėtį kartu žmogaus ir gyvulio protu. Netikėtai vikriai išsisuko nuo stovėjusiųjų priešais ir šiems nespėjus nė mirktelėti puolė nepajėgų apsiginti Abdulą. Šešiomis dantų eilėmis įsikibo jam į mentę ir nepaleido net kitiems atskubėjus gelbėti savo bičiulio. Staugė kapojama jų kardų, bet tvirtai laikė Abdulo kūną, trykštantį krauju iš vis labiau besiplečiančios žaizdos. Galų gale pabaisa jau nebepajėgė atlaikyti keturių įtūžusių priešų smūgių ir siaubingai sukriokusi išleido kvapą. Bičiuliams teko gerokai pavargti, kol pražiodė žvėries nasrus ir išlaisvino Abdulą.

Per kovą Kutikui buvo sužeista ranka, tačiau Saliamonas patepė ją turėtu tepalu sakydamas, kad šis lengvai išsisuko. Abdulas silpnai dejavo, siaubingai kraujuodamas.

– Sutvarstykite jį, – paliepė Baudolinas, – jis labai silpnas, negalima leisti, kad nukraujuotų!

Visi kartu stengėsi sustabdyti kraujavimą, drabužių draiskanomis bandydami užveržti žaizdą, bet mantikora buvo giliai suleidusi dantis, gal net iki pat širdies.

Abdulas klejojo. Murmėjo, kad jo karalaitė jau arti ir jis negali dabar numirti. Prašėsi pakeliamas, ir bičiuliams teko jį laikyti, nes siaubūnas tikrai buvo jam suleidęs kažkokių nuodų.

Įtikėjęs savo paties melu, Ardzrounis ištraukė iš Abdulo krepšio Krikštytojo galvą, sulaužė spaudą, išėmė iš relikvijoriaus kaukolę ir įspraudė jam į rankas.

– Melskis, – paliepė, – melskis, kad būtum išgelbėtas.

– Kvailys, – niekinamai tarė Poetas, – pirma, jis tavęs negirdi, antra, šita galva nežinia kieno, pavogei ją iš kieno nors kapo.

– Kiekviena relikvija gali atgaivinti mirštančiojo sielą, – atkirto Ardzrounis.

Vėlyvą popietę Abdulas jau nieko nebematė, tik vis klausė, ar jie vėl Abchazijos girioje. Supratęs jau artėjant mirties akimirką, Baudolinas apsisprendė ir, kaip visada, su geriausiais ketinimais, vėl pradėjo meluoti.

– Abdulai, – tarė, – greit išsipildys tavo troškimas. Esi ten, kur geidei nukeliauti, tereikėjo išlaikyti mantikoros išbandymą. Štai, žiūrėk, prieš tave stovi tavoji karalaitė. Vos išgirdusi apie tavąją meilę, atskubėjo iš tolimiausio palaimintosios žemės, kurioje gyvena, pakraščio, pakerėta ir sujaudinta tavo jausmų.

– Ne, – sugargė Abdulas, – negali būti. Ji atėjo pas mane, ne aš pas ją? Argi aš vertas tokios malonės? Sakykit jai, kad lukteltų, meldžiu, pakelkite mane, noriu jai nusilenkti...

– Nurimk, mano drauge, jei ji taip nusprendė, – turi nusileisti jos valiai. Štai, atverk akis, ji lenkiasi prie tavęs.

Abdului pamažu atsimerkiant, jo migla aptrauktas žvilgsnis smigo į Baudolino pakištą gimnosofistų veidrodį, kuriame merdintysis gal pamatė pažįstamą šešėlį.

– Matau tave, mano ponia, pirmą ir paskutinį kartą, – vos girdimai išlemeno. – Netikėjau pelnysiąs tokį džiaugsmą. Tačiau bijau, kad myli mane, ir tuo gali uždegti manąją aistrą... Ak, ne, karalaite, to jau per daug, kodėl lenkiesi mane pabučiuoti?

Virpančiomis lūpomis jis palietė veidrodį.

– Ką jaučiu? Apgailiu savo ieškojimų pabaigą, o gal džiaugiuosi nepelnytu laimėjimu.

– Abdulai, myliu tave, ir to gana, – gailestingai sušnibždėjo Baudolinas mirštančiam draugui į ausį.

– Taip, tu myli mane, ir to gana. Argi ne to visada troškau, nors ir stūmiau tą mintį šalin bijodamas, kad ji išsipildys? O gal niekada to nenorėjau būgštaudamas, kad bus kitaip, nei geidžiu? Da-

bar jau nieko nebetrokštu. Mano karalaite, kokia tu graži, kokios raudonos tavo lūpos...

Paleidęs netikrą Krikštytojo kaukolę, virpančiomis rankomis sugriebė veidrodį, bergždžiai bandydamas lūpomis paliesti nuo alsavimo aprasojusį jo paviršių.

– Šiandien švenčiame džiaugsmingą mirtį – manojo skausmo galą. Ak, švelniausioji ponia, buvai mano saulė ir mano šviesa, kur tik žengdavai, žydėjo pavasaris, o gegužę būdavai mėnuo, užburiantis manąsias naktis.

Akimirką atsipeikėjo ir virpėdamas tarė:

– O gal čia tik sapnas?

– Abdulai, ar gyvenimas – ne besisklaidančio sapno šešėlis? – sušnabždėjo Baudolinas, prisiminęs jo kadaise dainuotos dainos žodžius.

– Ačiū, mano meile, – tarė Abdulas.

Iš paskutinių jėgų, pakėlęs Baudolino palaikomą galvą, triskart pabučiavo veidrodį. Paskui nuleido išblyškusį vaškinį veidą, užlietą virš akmenuoto tyrlaukio besileidžiančios saulės.

Aleksandriečiai iškasė kapą. Baudolinas, Poetas, Boronas ir Kijotas, apverkdami draugą, su kuriuo nuo jaunystės dalijosi džiaugsmu ir vargais, nuleido varganus palaikus į duobę, padėjo ant krūtinės jo instrumentą, kuris jau niekada nebeskambės liaupsindamas tolimąją karalaitę, ir uždengė veidą gimnosofistų veidrodžiu.

Baudolinas pakėlė kaukolę ir paauksuotą skrynelę, paskui paėmė bičiulio krepšį, jame rado pergamento ritinį su jo dainomis. Jau buvo ten bekišantis ir Krikštytojo kaukolę, vėl įdėtą į relikvijorių, paskui pagalvojo: „Jei, kaip tikiuosi, jis pateks į rojų, ten jos neprireiks, nes susitiks tikrąjį Krikštytoją, su galva ir kūnu. Šiaip ar taip, verčiau šiuose kraštuose nepalikti relikvijos, už kurią netikresnės niekur nerasi. Paimsiu ją, o jei kada nors pavyks ją parduoti, už gautus pinigus pastatysiu čia koplytėlę ar bent dailų krikščionišką antkapį“.

Uždarė relikvijorių, kaip mokėdamas sutaisė spaudą ir įkišo į krepšį greta savojo relikvijoriaus. Akimirką dvejojo, ar neapva-

gia mirusiojo, bet tarė tik imantis skolą, kurią grąžins kitokiu būdu. Kitiems apie tai neprasitarė. Likusius daiktus sudėjo į Abdulo krepšį ir nunešęs nuleido jį į kapą.

Užkasė duobę ir vietoj kryžiaus įsmeigė draugo kardą. Baudolinas, Poetas, Boronas ir Kijotas suklupo maldai, Saliamonas nuošaliau murmėjo žydiškas litanijas. Kiti stovėjo atokiau. Boidis jau ruošėsi sakyti kalbą, bet tik ištarė:

– Taigi...

– Prieš valandėlę jis dar buvo kartu, – pasakė Porčelis.

– Šiandien mes čia, rytoj ten, – tarė Aleramas Skakabarocis, pramintas Vaikiu.

– Kas žino, kodėl būtent jis, – pridūrė Kutikas.

– Toks likimas, – baigė Kolandrinas, kuris, nors dar jaunas, buvo labai išmintingas.

28.

BAUDOLINAS PEREINA SAMBATIJONĄ

– Aleliuja! – po trijų kelionės dienų sušuko Niketas. – Štai ten Selimbrija, pasidabinusi trofėjais.

Išties tas mažas miestas su žemais namais ir tuščiomis gatvėmis buvo išpuoštas vėliavomis, nes, kaip vėliau sužinojo, kitą dieną turėjo būti kažkokio šventojo ar arkangelo šventė. Gyventojai išpuošė ir miesto pakraštyje vidury laukymės iškilusią aukštą baltą koloną, o Niketas paaiškino Baudolinui, kad prieš daug amžių ant jos gyvenęs atsiskyrėlis, nukeltas tik po mirties, kuris ten gyvendamas padaręs daug stebuklų. Bet dabar tokių žmonių nebėra ir gal tai viena iš imperiją užgriuvusių nelaimių priežasčių.

Jie iškart patraukė į ištikimo Niketo bičiulio namus, o Teofilatas, vyras jau įmetėjęs, svetingas ir linksmas, priėmė juos su tikra broliška meile. Išklausęs apie jų nelaimes, kartu apverkė sugriautą Konstantinopolį, aprodė namus su daugybe tuščių kambarių, kur būtų galėjęs gyventi visas svečių pulkas, ir pavaišino jaunu vynu su alyvuogių bei sūrio salotomis. Nors tai nebuvo įprasti Niketui skanėstai, bet to paprasto valgio pakako užmiršti kelionės vargus ir tolimus namus.

– Keletą dienų sėdėkite namuose ir niekur nesirodykite, – patarė Teofilatas. – Čia jau atvyko daug pabėgėlių iš Konstantinopolio, o mūsų žmonės visada nesutarė su sostinės gyventojais. „Dabar atbėgote prašyti išmaldos, o anksčiau pūtėtės“, – sako. Ir už duonos gabalą reikalauja tiek aukso, kiek jis sveria. O kad tik tai. Čia senokai atvyko ir piligrimai. Jie visada dėjosi visagaliai, tad galite įsivaizduoti, kaip elgiasi dabar, sužinoję, kad Konstantinopolis priklauso jiems, o vienas iš jų vadų taps basilėju. Vaikštinėja

pasipuošę šventiniais drabužiais, pavogtais iš mūsų didikų, arklių galvas puošia iš šventyklų pagrobtomis mitromis, netikra graikų kalba gieda mūsų himnus, primaišydami kažin kokių nešvankiausių savo kalbos žodžių, verda valgį mūsų šventuosiuose induose ir savo kekšes rengia kaip kilmingas damas. Kada nors tai baigsis, o kol kas ramiai gyvenkite čia, mano namuose.

Baudolinui ir Niketui nieko daugiau ir nereikėjo. Baudolinas pasakojo toliau alyvmedžių paunksnėje. Jie turėjo gaivaus vyno ir alyvuogių, alyvuogių ir vėl alyvuogių, kurias reikėjo užsigerti. Niketas nekantravo išgirsti, ar jie pagaliau pasiekė kunigo Jono karalystę.

Ir taip, ir ne, atsakė Baudolinas. Bet prieš pasakojant, kur jie atsidūrė, reikėjo pereiti Sambatijoną. Apie tą nuotykį pirmiausia pradėjo pasakoti. Pirma švelniai ir tėviškai pasakojęs apie Abdulo mirtį, dabar epiškai ir pakiliai ėmė porint apie tą brastą. Tai rodo, vėl pamanė Niketas, kad Baudolinas yra kaip tas keistas gyvūnas, apie kurį jis, Niketas, tebuvo girdėjęs, o Baudolinas gal net jį matęs: taigi kaip chameleonas, kuris panašus į mažą ožkelę ir keičia spalvą pagal savo buvimo vietą – nuo juodos iki žalsvos, ir tik baltos – nekaltybės – spalvos negali įgauti.

Liūdėdami mirusio draugo, bičiuliai vėl leidosi į kelionę ir pasiekė kalnus. Keliaudami toliau, pirma išgirdo tolimą triukšmą, paskui traškesį ir dundesį, vis aiškesnį ir garsesnį, tarsi kažkas nuo viršukalnių būtų mėtęs riedulius ir uolų nuolaužas, o jų srautas garmėdamas kartu traukęs žemes ir smulkesnius akmenis. Paskui pastebėjo dulksną, tarsi rūką ar miglą, bet ši, skirtingai nei susitelkusi drėgmė, kuri būtų užstojusi saulės spindulius, žaižaravo, tarsi pabirę mineraliniai atomai atspindėjo saulės šviesą.

Staiga *rabbi* Saliamonas pirmas viską suprato.

– Tai Sambatijonas, – sušuko, – mes arti tikslo!

Išties tai buvo akmenų upė, suprato tai pasiekę jos krantus, apkurtinti pragariško griausmo, per kurį beveik negalėjo susikalbėti. Veržliai tekėjo didingas akmenų ir žemės srautas, toje tėk-

mėje matėsi milžiniški beformiai luitai, netaisyklingos uolų atplaišos aštriais it ašmenys kraštais, lyg milžiniški antkapiai, o tarp jų malėsi žvirgždas, žvyras, skalda ir nuolaužos.

Akmenys riedėjo vienodu greičiu, lyg varomi veržlaus vėjo, virsdami vieni per kitus, dideli luitai iškildavo į paviršių, paskui, susidūrę su mažesnių riedulių srautu, pristabdydavo savo proveržį, o tos akmenų trinties lyg vandens nugludinti maži akmenėliai šokinėjo į viršų ir šaižiai traškėdami krito atgal į verpetus, kuriuos patys buvo įsukę daužydamiesi vienas į kitą. Iš po šitų akmeninių girnų virto smėlio sūkuriai, kreidos migla, brangakmenių debesys, pemzos putos ir purvo srautai.

Tai vienur, tai kitur į krantą lėkė skeveldrų purslai ir akmenėlių lietus, todėl keliautojams teko saugoti veidus, kad tie jų nesubraižytų.

– Kokia šiandien diena? – šūktelėjo Baudolinas bičiuliams.

Saliamonas, skaičiavęs kiekvieną šeštadienį, prisiminė, jog savaitė tik prasidėjo, taigi teks laukti dar bent šešias dienas, kad upės tėkmė sustotų.

– O jai sustojus, negalėsiu jos pereiti nesulaužęs šeštadienio priesako! – sušuko jis susijaudinęs. – Ak, kodėl Švenčiausiasis, tebus pagarbintas per amžius, būdamas toks išmintingas, negalėjo pasirūpinti, kad ši upė sustotų sekmadieniais, nes jūs, stabmeldžiai, vis tiek niekuo netikite ir niekinate šventadienio poilsį!

– Užmiršk šeštadienį, – suriko Baudolinas, – nes jei upė sustos, žinau, kaip tave perkelti, kad nesusiteptum nuodėme. Tereikės miegantį užkelti ant mulo. Bet sakei, kad upei sustojus jos krantus apsiaučia liepsnos, taigi vėl viskas perniek... Todėl neverta čia laukti šešias dienas, keliaukime aukštupio link, gal prie jos ištakų yra kokia properša.

– Ką pasakei? – ėmė klausinėti bičiuliai, nieko nesuprasdami, bet matydami jį nueinant nusekė paskui spėdami, kad gal jam bus šovusi gera mintis.

Tačiau mintis buvo pati blogiausia: jie žygiavo šešias dienas, tiesa, matydami, kaip upės vaga siaurėja, o pati upė virsta iš pra-

džių upeliu, o paskui šaltiniu, bet neprieidami ištakų. Trečią dieną pamatė tolumoje stūksant neįveikiamų aukščiausių kalnų virtinę, ir šie galiausia iškilo virš keliautojų kone užstodami dangų. Takas, kuriuo ėjo, vis siaurėjo, nors nesišakojo, tik labai aukštai blausiai švytėjo kalnų viršūnes užkloję debesys.

Paskui iš properšos, siauriausio plyšio tarp dviejų kalnų, pamatė plūstant Sambatijoną: smėlio sūkuriai, tufo verpetai, dumblo lašai, atplaišų lietus, žemės krešuliai, grumstų virsmas, molio purslai pamažu virto darniu srautu, pradedančiu savo kelionę kaži kokio beribio smėlyno link.

Bičiuliai visą dieną bergždžiai ieškojo kelio per kalnus ir tako už upės ištakų. Pabūgę netikėtai po arklių kanopomis pradėjusių skilinėti morenų, pasuko sunkesniu keliu, naktis juos užklupo ten, kur nuo viršūnių kartkartėmis ritosi karšti sieros luitai, vėliau karštis tapo nebepakeliamas ir jie suprato, kad toliau, net radę kelią per kalnus, pasibaigus vandeniui gertuvėse toje negyvoje gamtoje neužtiks nė lašo drėgmės, todėl nusprendė grįžti. Tada suprato pasiklydę kalnų vingiuose ir sugaišo dar dieną, kol atrado šaltinį.

Pasiekė jį, kai, Saliamono apskaičiavimu, šeštadienis jau buvo praėjęs ir, jei upė buvo sustojus, dabar ji vėl tekėjo, todėl būtų tekę laukti dar šešias dienas. Rėkaudami žodžius, kuriais tikrai negalėjo pelnyti dangaus malonės, nutarė eiti pasroviui vildamiesi, kad upė, pasibaigdama žiotimis ar delta, išsilies vangesne vaga.

Taip jiems keliaujant keliskart nusileido ir patekėjo saulė, jie atsitraukė nuo kranto ieškodami svetingesnių vietų, ir dangus, matyt, užmiršo jų burnojimus, nes rado žalumos lopą su vandens šaltiniu, menku, bet jo užteko, kad suteiktų atgaivą ir pasipildytų atsargų dar keletui dienų. Paskui ėjo toliau, lydimi upės gaudesio, po įkaitusiu dangum, kurį retkarčiais išraižydavo juodi debesys, smailūs ir plokšti lyg Bubuktoro akmenys.

Pagaliau po penkių kelionės dienų ir naktų, tvankių kaip ir dienos, suprato, kad nenutrūkstamas mūšos aidas staiga pasikeitė. Upė pradėjo tekėti greičiau, jos tėkmėje išsiskyrė sraunesnės srovės, kuriomis lyg šapeliai plaukė bazalto luitai, pasigirdo tolimas

griausmas... Vis veržlesnis Sambatijonas išsišakojo į tūkstančius upelių, prasmengančių kalnų šlaituose lyg rankos pirštai purvo gniužule. Kartais tėkmės banga užklysdavo į kokią nors olą, paskui riaumodama išvirsdavo pro angą uolose ir tūžmingai krisdavo į slėnį. Staiga, priversti apsukti platų lankstą – upės krantais jau negalėjo eiti dėl juose siaučiančių žvyro sūkurių, – pasiekę plokštikalnės kraštą, pamatė, kaip po jų kojomis Sambatijonas išnyko tarytum pragaro ryklėje.

Iš daugybės pusračiu išsiskleidusių uolinių latakų daugybė krioklių krito į bedugnį verpetą – nesiliaujantis granito krioksmas, uolienų sūkurys, alūno mūša, silicio kunkuliavimas, aukso dulkių žaižaravimas. Iš tos materijos, kurios verpetas tryško į dangų, bet po kojomis žvelgiant, tarsi iš bokšto aukštybių, saulės spinduliai iš tų akmeninių lašų sudėliojo milžinišką vaivorykštę, daug spalvingesnę už tą, kurią matome danguje po audros, nes kiekviena jos dalelė atspindėjo šviesą pagal savo prigimtį, ir, priešingai tai, atrodė skirta spindėti amžinai ir niekada neišsisklaidyti.

Joje raudonavo hematitas ir cinoberis, lyg plienas blykčiojo anglis, nuo geltonos iki ryškiai oranžinės mainėsi aukso dulkės, žydravo lazuritas, baltavo kalcinuotos kriauklės, žaliavo malachitas, vis blyškesniu šafranu bolavo švinas, raudoniu spindėjo realgaras, virto chrizolito dulkėse blykštantis žalsvas purvas, vėliau nusidažantis indigo mėliu ir violetu, švytėjo aukso dulkės, purpuru švietė degintas švinas, liepsnojo sandarakas, raibuliavo sidabruotas molis, skaidriai tviskėjo alebastras.

To šėlsmo nebūtų galėjęs perrėkti joks žmogaus balsas, bet keliautojai ir nenorėjo kalbėti. Jie žiūrėjo į agoniją Sambatijono, priversto išnykti žemės gelmėse, todėl tūžtančio ir bandančio kartu nusinešti viską, kas buvo aplinkui, besišiepiančio akmenim, kad parodytų visą savo bejėgiškumą.

Nei Baudolinas, nei jo bičiuliai nežinojo, kaip ilgai jie gėrėjosi siautuliu prarajos, kurioje prieš savo valią dingo upė, bet, matyt, užtruko ilgai, nes nusileido penktadienio saulė ir prasidėjo šeštadienis, ir lyg mostelėjus upė staiga sustingo mirties sąstingiu, o

sūkurys bedugnės gilumoje virto ramiu uolėtu slėniu, netikėtai ir bauginamai užvaldytu kraupios tylos.

Bičiuliai laukė, kad, kaip buvo girdėję, upės krantus apgaubtų liepsnų užtvara, tačiau nieko neįvyko. Upė tylėjo, virš jos pakilusių dalelių sūkuriai pamažu leidosi atgal į vagą, nakties dangus nusigiedrijo, sumirgėdamas iki tol pasislėpusiomis žvaigždėmis.

– Tai patvirtina, kad ne visada reikia tikėti tuo, ką tenka išgirsti, – tarė Baudolinas. – Gyvename pasaulyje, kur žmonės kuria visiškai neįtikimas istorijas. Saliamonai, jūs, žydai, tai prasimanėte norėdami sutrukdyti krikščionims čia atkeliauti.

Saliamonas nieko neatsakė, nes, būdamas išmintingas vyras, tą akimirką suprato, kaip Baudolinas ruošiasi pergabenti jį per upę.

– Aš neužmigsiu, – tarė jis.

– Nesirūpink, – atsakė Baudolinas. – Ilsėkis, o mes paieškosime brastos.

Saliamonas norėjo pabėgti, bet šeštadienį negalėjo nei joti, nei juo labiau eiti per kalnus. Todėl visą naktį sėdėjo kumščiuodamas sau galvą, burnodamas likimą ir prakeiktus stabmeldžius.

Kitą rytą, kai bičiuliai rado vietą, kur galėjo be jokio pavojaus pereiti upę, Baudolinas sugrįžo pas Saliamoną, meiliai ir supratingai nusišypsojo, paskui trinktelėjo kuokele jam tiesiai virš ausies.

Taip *rabbi* Saliamonas, vienintelis iš visų Izraelio vaikų, miegodamas šeštadienį perėjo Sambatijoną.

29.

BAUDOLINAS ATVYKSTA Į PNDAPECIMĄ

Pereiti Sambatijoną dar nereiškė atsidurti kunigo Jono karalystėje. Tai reiškė tik tiek, kad jie paliko žinomus kraštus, kuriuos buvo aplankę patys narsiausi keliautojai. Mūsų bičiuliai toliau keliavo daug dienų tokiomis pat kalnuotomis vietomis kaip tos akmenų upės krantai. Paskui pasiekė bekraštę lygumą. Tolumoje juodavo aukštumos smailiomis lyg pirštai viršūnėmis, Baudolinui jos priminė Alpes, kurias būdamas vaikas kirto keliaudamas iš Italijos į Vokietiją, tik tos buvo daug aukštesnės ir įspūdingesnės.

Tačiau kalnai stūksojo toli ties horizontu, o arkliai sunkiai žengė per tą vešlia augmenija lyg brandžiais javais apaugusią lygumą, tik čia vešėjo kažkokie žali ir geltoni aukštesni už žmogų paparčiai, ir toji derli stepė driekėsi kiek akys užmato lyg nesiliaujančio brizo šiaušiama jūra.

Eidami lyg sala vandenyne tuo išplikusiu plotu, pamatė, kad tolumoje paviršius vienoje vietoje banguoja ne tolygiai, o padrikai, tarsi koks gyvūnas, gal milžiniškas kiškis, būtų lenkęs žoles, bet jei ten ir būta kiškio, jis liuoksėjo ne tiesiai, o vingiais, greičiau už kiekvieną kiškį. Mūsų keliautojams jau teko sutikti įvairių gyvūnų, tarp jų ir tokių, kuriais negalėjai pasitikėti, todėl jie sustabdė arklius, kad pasiruoštų naujai kovai.

Vingiai artėjo, buvo girdėti, kaip šlama braukiami paparčiai. Plynės pakraštyje augalai pagaliau prasiskyrė ir pasirodė būtybė, rankomis laikydama juos praskleidusi lyg kokią uždangą.

Prieš juos išdygusi būtybė neabejotinai buvo su rankomis ir plaštakomis. Ir su koja, tačiau tik viena. Ne todėl, kad būtų buvusi luoša, nes toji koja tiko prie kūno nepalikdama vietos kitai, ir

viena tos vienos kojos pėda ji bėgo lengvai, lyg nuo gimimo būtų įpratusi taip judėti. Be to, artėjo prie jų taip greit, kad jie negalėjo suprasti, ar ji šokuoja, ar žingsniuoja, ta vienintele koja linksėdama pirmyn atgal, kaip mes einame dviem, su kiekvienu žingsniu nešdama pirmyn. Ji judėjo taip vikriai, kad negalėjai atskirti vieno judesio nuo kito, kaip arklių, kai niekas negali pasakyti, ar kurią nors akimirką visos keturios kanopos pakyla nuo žemės, ar visada bent dvi iš jų remiasi į ją.

Tai būtybei sustojus priešais pamatė, kad jos vienintelė pėda dvigubai didesnė už žmogaus pėdą, bet dailiai nuaugusi, su penkiais pirštais, atrodžiusiais kaip penki nykščiai, storais ir tvirtais, ir su keturkampiais nagais.

Ji buvo ūgio kaip dešimties ar vienuolikos metų vaikas, taigi siekė jiems iki juosmens, turėjo gražią galvą su styrančiais trumpais gelsvais plaukais, dviem apvaliom meiliom išsprogusiom akim, maža apvalaina nosim, išviepta burna kone iki ausų, neabejotinai šypsančia ir rodančia gražius sveikus dantis. Baudolinas su bičiuliais netruko ją atpažinti, mat buvo daug apie ją skaitę ir girdėję: prieš juos stovėjo vienapėdis. Kita vertus, apie vienapėdžius jie irgi buvo rašę laiške kunigui Jonui.

Vienapėdis vėl nusišypsojo, pakėlė abi rankas virš galvos, sudėjęs delnus lyg sveikindamas ir tiesus tarytum statula ant savo vienintelės kojos, ištarė maždaug tokius žodžius:

– *Aleichem sabi, Iani kala bensor.*

– Tokios kalbos dar neteko girdėti, – tarė Baudolinas. Paskui kreipėsi į jį graikiškai:

– Kokia kalba kalbi?

Vienapėdis atsakė savita graikų kalba:

– Aš nežinoti, kokia kalba kalbantis. Aš manyti – jūs svetimšaliai ir kalbėti prasimanyta kalba, kaip svetimšalių. O jūs kalbat *Presbyter Johannes* ir jo diakono kalba. Aš sveikinti jus, aš – Gavagai, jūsų paslaugoms.

Matydami, kad Gavagai visai nepavojingas, dar daugiau, nusiteikęs draugiškai, Baudolinas su bičiuliais nulipo nuo arklių, su-

sėdo ant žemės ir pakvietė jį padaryti tą patį ir pavaišino trupučiu jiems dar likusio maisto.

– Ne, – atsakė šis, – aš nuolankiai dėkoti, šįryt daug valgyti.

Paskui padarė tai, ko pagal visus pasakojimus iš vienapėdžio ir derėjo tikėtis: iš pradžių aukštielninkas išsitiesė ant žemės, paskui pakėlė koją taip, kad pėda mestų šešėlį, pakišo rankas po galva ir palaimingai nusišypsojo, lyg atsigulęs po skėčiu.

– Tiek prisilakstčius gera pailsėti paunksnėje. Jūs kas esti? Gaila, jei jūs būti dvylika, jūs būti švenčiausieji Karaliai, kurie sugrįžta, yra net juodas. Gaila, kad jūs būti tik vienuolika.

– Taip, gaila, – tarė Baudolinas, – bet mūsų yra vienuolika. Vienuolika Karalių tavęs nedomina, ar ne?

– Vienuolika Karalių nieko nedominti. Kas rytą bažnyčioje mes melsti dvylikos sugrįžimo. Jei grįžta vienuolika, mes blogai melsti.

– Čia tikrai laukia Karalių, – sumurmėjo Poetas Baudolinui į ausį, – reikia sugalvoti, kaip juos įtikinti, kad yra dar ir dvyliktas.

– Bet neprasitariant apie Karalius, – patarė Baudolinas. – Mūsų yra dvylika, o toliau tegul jie patys galvoja. Juk kunigas Jonas gali suprasti, kas iš tikrųjų esame, ir sušerti savo baltiesiems liūtams ar dar kam nors.

Paskui vėl kreipėsi į Gavagai:

– Sakei esąs kunigo tarnas. Taigi mes atvykome į kunigo Jono karalystę?

– Tu palauk. Tiek trumpai tekeliavęs juk negali pasakyti: štai aš *Presbyter Johannes* karalystėje. Kitaip visi ateiti. Jūs būti didžiojoje diakono *Johannes* provincijoje, jis *Presbyter* sūnus ir valdyti šį kraštą, kurį jūs pereiti, jei norėti *Presbyter* karalystės. Visi atvykę lankytojai pirma laukti Pndapecime, didžiojoje diakono sostinėje.

– Kiek čia jau buvo lankytojų?

– Nė vieno. Jūs pirmi.

– Ar tikrai prieš mus čia nebuvo pasirodęs vyras juoda barzda? – paklausė Baudolinas.

– Niekada nematyti, – atsakė Gavagai. – Jūs būti pirmi.

– Ką gi, šioje provincijoje teks palaukti Zosimo, – suniurnėjo

Poetas, – ir nežinia, ar jis atkeliaus. Gal vis dar klaidžioja Abchazijos tamsybėse.

– Blogiau, jei jis jau būtų čia buvęs ir atidavęs jiems Gradalį, – pertarė Kijotas. – O ką padovanosime mes, neturėdami Gradalio?

– Nusiramink, juk skubėti reikia lėtai, – išmintingai atsakė Boidis. – Pirma pažiūrėsim, ką ten rasim, paskui ką nors sugalvosim.

Baudolinas pasakė Gavagai, kad jie mielai apsistos Pndapecime ir palauks savo dvylikto bičiulio, nes tas pasimetė per smėlio audrą dykumoje, kuri daug dienų kelio nuo šitos vietos. Ir paklausė, kur gyvena diakonas.

– Ten, savo rūmuose. Aš jus nuvesti. Bet pirma aš pasakyti savo draugams, kad jūs atvykti, o kai jūs atvykti – jus sveikinti. Svečiai būti Viešpaties dovana.

– Ar paparčiuose yra daugiau vienapėdžių?

– Aš taip nemanyti, bet netoliese matyti pažįstamą blemą, puikus sutapimas, nes vienapėdžiai nelabai draugauti su blemais.

Jis pakėlė pirštus prie lūpų ir sušvilpė skambiai ir pratisai. Netrukus paparčiai prasiskyrė ir pasirodė kita būtybė. Ji skyrėsi nuo vienapėdžio, kita vertus, išgirdę minint blemą bičiuliai ir tikėjosi išvysti tai, ką išvydo. Plačiapetė, kresna, bet laibu juosmeniu būtybė turėjo dvi trumpas ir plaukuotas kojas, tačiau buvo be galvos ir be kaklo. Ant krūtinės, kur žmonės turi spenelius, buvo dvi judrios į migdolą panašios akys, o po nedideliu gumbu su dviem šnervėm – apvali anga, labai tampri, kuri jam kalbant įgaudavo vis kitokias formas. Gavagai nuėjo su juo pasikalbėti. Jam rodant į atėjūnus, šis pritariamai linksėjo, bet linksėjo suglausdamas pečius.

Paskui priėjo prie jų ir ištarė kažką panašaus į:

– Ouiii, ouioioioi, aueua!

Draugystės vardan bičiuliai jam pasiūlė puodelį vandens. Blemas išsitraukė iš savojo krepšio šiaudą, įkišo jį į angą po nosim ir pradėjo siurbti vandenį. Paskui Baudolinas pakišo didoką gabalą sūrio. Blemas pakėlė jį prie burnos, ši staiga tapo tokio dydžio kaip sūris ir gabalas beregint dingo toje skylėje. Blemas ištarė:

– Euaoi oea!

Tada pridėjo vieną ranką prie krūtinės, kitaip tariant, prie kaktos, tarytum prisiekdamas, atsisveikino abiem rankom ir išnyko žolėse.

– Jis atvykti prieš mus, – tarė Gavagai. – Blemai ne tokie greiti kaip vienapėdžiai, bet geriau už tuos lėtus gyvūnus, ant kurių jūs judėti. Kas jie būti?

– Arkliai, – atsakė Baudolinas, prisiminęs, kad kunigo karalystėje jie nesiveisia.

– Kokie būti arkliai? – smalsiai paklausė vienapėdis.

– Kaip šitie, – atsakė Poetas, – visai tokie pat.

– Aš jums dėkoti. Jūs didūs vyrai, kurie keliauti ant tokių pat gyvūnų kaip arkliai.

– Paklausyk, sakei, kad vienapėdžiai nesibičiuliauja su blemais. Gal jie nepriklauso karalystei ar provincijai?

– Ak, ne, jie kaip ir mes būti *Presbyter* tarnai, taip pat ir ponkiai, pigmėjai, milžinai, panokiai, beliežuviai, nubai, eunuchai ir satyrai-kurių-niekas-nematė. Visi būti dori krikščionys ir ištikimi diakono ir *Presbyter* tarnai.

– Jūs nedraugaujate, nes esate skirtingi? – paklausė Poetas.

– Kaip tu sakyti – skirtingi?

– Na, tu esi skirtingas, kitoks nei mes ir...

– Kodėl aš skirtingas?

– Viešpatie švenčiausias, – tarė Poetas, – juk turi tik vieną koją! Ir mes, ir blemas jų turime po dvi!

– Ir jūs, ir blemas pakelti vieną koją ir turėti tik vieną.

– Bet tu neturi kitos, kurią galėtum nuleisti!

– Kodėl aš turėti nuleisti koją, kurios nėra? Tu turėti nuleisti trečią koją, kurios nėra?

Čia įsiterpė Boidis, bandydamas juos sutaikyti:

– Gavagai, klausyk, negali paneigti, kad blemas neturi galvos.

– Kaip neturėti galvos? Turi akis, nosį, burną, kalba, valgo. Kaip tu tai daryti, jei neturėti galvos?

– Argi niekada nepastebėjai, kad jis neturi kaklo, o ant kaklo – to apvalaus dalyko, kurį tu ant kaklo turi, o jis neturi!

– Ką reiškia „pastebėti“?

– Pamatei, supratai, žinai!

– Gal tu sakyti, kad jis ne visai toks kaip aš, kad mano motina nesupainioti manęs su juo. Bet ir tu ne visai toks kaip tavo bičiulis, nes jis turėti apgamą ant skruosto, o tu neturėti. Tavo bičiulis skirtis nuo šito juodo, kuris būti vienas iš Karalių, o jis skirtis nuo to kito su juoda barzda kaip rabino.

– Iš kur žinai, kad mano barzda kaip rabino? – viltingai paklausė Saliamonas, pagalvojęs apie prarastąsias gentis ir tuose žodžiuose matydamas akivaizdų ženklą, kad jos čia buvo, o gal tebegyvena toje karalystėje. – Ar esi matęs kitų rabinų?

– Aš ne, bet ten, Pndapecime, visi sakyti „rabino“ barzda.

Boronas tarė:

– Kitaip tariant, tas vienapėdis neskiria savęs nuo blemo, kaip mes neskiriame Porčelio nuo Baudolino. Geriau pagalvojus, taip nutinka, kai susiduri su svetimšaliais. Ar du maurai jums labai skiriasi vienas nuo kito?

– Taip, – atsakė Baudolinas, – bet blemas ir vienapėdis ne tas pat, kaip mes ir maurai, kuriuos matome tik nuvykę pas juos. Jie gyvena vienoje provincijoje ir jis skiria vieną blemą nuo kito, jei sako, kad tas, kurį ką tik matėme, yra jo draugas, o kiti – ne. Gavagai, gerai manęs paklausyk: sakei, kad provincijoje gyvena ir panokių. Žinau, kas yra panokiai, jie beveik tokie pat žmonės kaip mes, tik su dviem didelėm ausim, nukarusiom iki kelių, į kurias sušalę susisupa lyg į apsiaustą. Ar panokiai tokie?

– Taip kaip ir mes. Aš irgi turėti ausis.

– Vardan Dievo, bet ne iki kelių!

– Ir tavo ausys daug didesnis už tavo bičiulio.

– O, varge, bet ne tokios kaip panokių!

– Kiekvienas turi ausis, kokias jam duoti motina.

– Tai kodėl sakai, kad blemai ir vienapėdžiai nesutaria?

– Jie blogai galvoti.

– Kaip – blogai?

– Jie krikščionys, kurie klysti. Jie *phantasiastoi.* Jie kaip ir mes sakyti, kad Sūnus ne tos pačios prigimties kaip Tėvas, nes Tėvas

būti anksčiau, nei prasidėti laikas, o Sūnus sukurtas Tėvo ne iš reikalo, o iš valios. Taigi Sūnus būti Dievo įsūnis, ar ne? Blemai sakyti: Sūnus nėra tos pačios prigimties kaip Tėvas, nes juk Žodis, jei būti tik įsūnis, negali tapti kūnu. Taigi Jėzus niekada netapti kūnu, tai, ką matė apaštalai, būti tik... kaip pasakyti... *phantasma*...

– Regėjimas.

– Tikrai. Jie sakyti, kad Sūnaus mirtis ant kryžiaus – tik regėjimas, jis negimti Betliejuje, negimti iš Marijos, vieną dieną jis pasirodyti prie Jordano upės prieš Joną Krikštytoją ir visi ištarti „o". Tad jei Sūnus nebūti kūnas, kaip sakyti, kad šita duona būti mano kūnas? Todėl jie nedalyti per Komuniją duonos ir *burq*.

– Gal todėl, kad turi siurbti vyną, ar kaip tu jį vadini, pro tą šiaudą, – tarė Poetas.

– O panokiai? – paklausė Baudolinas.

– Jiems nerūpėti, ką daryti Sūnus, kai nusileisti į žemę. Jie galvoti tik apie Šventąją Dvasią. Paklausyk, jie sakyti: krikščionys vakaruose galvoti, jog Šventoji Dvasia kilti iš Tėvo ir iš Sūnaus. Jie nesutikti ir sakyti, kad „iš Sūnaus" pridurta vėliau, o Konstantinopolio tvirtinimas – to nebūti. Jiems Šventoji Dvasia kilti tik iš Tėvo. Jie galvoti priešingai nei pigmėjai. Pigmėjai sakyti, kad Šventoji Dvasia kilti tik iš Sūnaus, o ne iš Tėvo. Panokiai pirmiausia nekęsti pigmėjų.

– Bičiuliai, – tarė Baudolinas kreipdamasis į savo bendražygius, – akivaizdu, kad šioje provincijoje gyvenančios skirtingos rasės nepaiso kūno, spalvos ar formos skirtumų, kaip tai darome mes, kurie matydami neūžaugą laikome jį gamtos klaida. Tačiau, kaip ir daugelis mūsų išminčių, jiems svarbūs minčių skirtumai apie Kristaus prigimtį, arba apie Švenčiausiąją Trejybę, ko esame prisiklausę Paryžiuje. Toks jų mąstymo būdas. Pasistenkime juos suprasti, kitaip įsivelsime į begalinius ginčus. Taigi apsimeskime, kad blemai tokie pat kaip vienapėdžiai, o tai, ką jie galvoja apie mūsų Viešpaties prigimtį, mums, tiesą sakant, visai neturi rūpėti.

– Kaip suprantu, vienapėdžiai pasiduoda siaubingai Arijaus erezijai, – tarė Boronas, iš jų visų perskaitęs daugiausia knygų.

– Na ir kas? – atšovė Poetas. – Tegul tuo rūpinasi graikai. Mums, gyvenantiems šiaurėje, ar labai rūpėjo, kas yra tikrasis popiežius, o kas – antipopiežius, ką jau kalbėti, kad viskas priklausė nuo mano velionio pono Rainaldo užgaidos. Kiekvienas turi ydų. Baudolino tiesa, nieko nepaisykime ir paprašykime, kad jis palydėtų mus pas savo diakoną, nors tai ir ne kažin kas, bet jis bent vardu Jonas.

Taigi bičiuliai paprašė Gavagai nuvesti juos į Pndapecimą, ir šis leidosi pirmyn lėtai šuoliuodamas, kad arkliai spėtų paskui. Po dviejų valandų jie pasiekė paparčių jūros kraštą ir įjojo į alyvmedžių bei vaismedžių sodus: medžių paunksnėje sėdėjo beveik žmogiškos išvaizdos būtybės, palydėdamos juos smalsiais žvilgsniais ir sveikindamos rankų mostais, o iš jų burnų sklido stūgavimas. Gavagai paaiškino, kad tai beliežuviai, jie gyvena už miesto, nes yra mišiolninkai – tiki, jog į dangų galima patekti vien tyliai ir nuolat meldžiantis, nepriimant sakramentų, nepraktikuojant gailiaširdystės ir kitų atgailos būdų, neatliekant jokių tikėjimo apeigų. Todėl jie niekada nesilanko Pndapecimo bažnyčiose. Visi jų nemėgsta, nes net darbą jie laiko gailiaširdyste, taigi bergždžiu reikalu. Jie gyvena skurdžiai, minta tų visai bendruomenei priklausančių medžių vaisiais be jokių skrupulų.

– Bet jie tokie pat kaip jūs, ar ne? – įgėlė Poetas.

– Jie būti kaip mes, jei mes tylėti.

Aukštumos vis artėjo, ir kuo arčiau jie buvo, tuo aiškiau skleidėsi jų prigimtis. Už akmenų ruožo palengva kilo purūs gelsvi kalneliai, panašu į plaktą grietinėlę, tarė Kolandrinas, ne, į cukraus vatos gniužulus, ne, kur ten, į smėlio krūveles – vieną prie kitos. Už jų stiebėsi tai, kas iš tolo atrodė lyg pirštai: uolėtos viršukalnės, užklotos tamsesne uoliena, kartais lyg gobtuvu, kartais tarytum iš priekio ir nugaros atsikišusia plokščia šlike. Toliau kalnai buvo jau ne tokie smailiaviršūniai, bet lyg aviliai, išvarpyti an-

gų, kol galų gale paaiškėjo, jog tai ne namai, o akmens prieglobsčiai su iškaltomis angomis, į kurias vedė medinės kopėčios, tarp aukštų surištos vienos su kitom, kiekvieną iš tų kyšulių apipindamos kabančiu raizginiu, kuriuo vikriai laipiojo iš tolo į skruzdėles panašūs gyventojai.

Miesto vidury stovėjo tikri namai, arba būstai, irgi iškalti uolose, su atsikišusiais fasadais, išstypę į viršų. Dar toliau tamsavo didesnis netaisyklingos formos statinys, irgi išvarpytas angų, bet labiau primenančių geometrines langų ar durų figūras, kai kurias iš jų gaubė arkos ir altanos, kyšojo balkonėliai ir terasėlės. Vienas angas dengė spalvingos užuolaidos, kitas – šiaudų dembliai. Taigi bičiuliai atsidūrė kalnų slėnyje, o kartu mieste, kur virte virė gyvenimas, nors ir ne tokiame stebuklingame, kokį tikėjosi išvysti.

Kad miestas tankiai apgyventas ir jame virė gyvenimas, rodė minia, užplūdusi tegul ne gatves ir aikštes, tai bent plynes tarp viršukalnės ir kyšulio, tarp uolų ir bokštų. Toje margaspalvėje minioje maišėsi šunų, asilų ir kupranugarių, kuriuos bičiuliai matė kelionės pradžioje, bet dar niekada tiek daug ir tokių įvairių: vieni jų buvo vienkupriai, kiti – dvikupriai, o kai kurie net trikupriai. Matė ir ugnies rijiką, rodantį savo meistrystę miniai žmonių ir laikantį už pavadžio panterą. Labiausiai juos nustebino vežimus traukiantys vikrūs keturkojai: jų kūnas buvo kaip kumeliukų, kojos ilgos, su jaučių kanopomis, kailis geltonas, dideliais rudais lopais, o kaklas nepaprastai laibas, laikantis kupranugario galvą su dviem mažais ragučiais ant viršugalvio. Gavagai pasakė, kad tai kupranupardai, juos sunku pagauti, nes jie greit laksto, ir tik vienapėdžiai geba juos pasivyti ir pažaboti.

Tikrai, nors be gatvių ir aikščių, tas miestas atrodė lyg milžiniškas turgus, o kiekvienoje laisvesnėje vietoje buvo išskleista palapinė, suręsta pavėnė, ant žemės patiestas demblys ar ant dviejų akmenų užkelta lenta. Čia matei vaisių, kapotos mėsos (vertingiausia berods buvo kupranugarių), visų vaivorykštės spalvų kilimų, drabužių, juodo obsidiano peilių, akmens kirvių, molio taurių, kaulų ir raudonų bei geltonų akmenėlių vėrinių, keisčiausių

formų skrybėlių, šerpių, antklodžių, raižytų medžio skrynelių, įrankių dirbti žemę, kamuolių ir skudurinių lėlių vaikams, amforų su žydrais, gintariniais, rožiniais ir ryškiai geltonais skysčiais, pipirų pilnus dubenis.

Mugėje nebuvo matyti metalinių daiktų, ir Gavagai, paklaustas, kodėl, nesuprato, ką reiškia žodžiai „geležis“, „metalas“, „bronza“ ar „varis“, kad ir kokia kalba Baudolinas bandė juos pavadinti.

Toje minioje sukiojosi žvitrūs vienapėdžiai, grakščiai ant galvų nešdami kaupinas pintines, blemai, dažniausia stovintys nuošalioje pašiūrėje ar už prekystalio su kokoso riešutais, panokiai vėjyje plevėsuojančiom ausim, tik moterys droviai apsisiausdavo jomis krūtis, prilaikydamos ranka tarsi šalį, ir daug kitų būtybių, tarsi nužengusių iš vienos tų knygų apie stebuklus, kurių miniatiūromis Baudolinas gėrėjosi laukdamas įkvėpimo Beatričei skirtiems laiškams.

Pamatė ir tuos, kurie neabejotinai buvo pigmėjai: labai tamsios odos, su šiaudų prijuoste ir per petį permestu lanku – kaip reikalavo jų prigimtis, pagrindiniu ginklu kovojant su gervėmis, ir toje kovoje jiems, matyt, ne kartą teko nugalėti, nes daugelis vaikštinėjo siūlydami savo laimikius, pakabintus už kojų ant ilgos karties, kurią nešdavo keturiese, po du kiekviename gale. Pigmėjai buvo žemesni už gerves ir kabantys paukščiai vilkdavosi žeme, todėl teko perkabinti už kaklų, o vilkdamosi kojos palikdavo ilgą šliūžę.

Sutiko ponkių, ir, nors buvo apie juos skaitęs, negalėjo smalsiai netyrinėti tų būtybių tiesiomis kojomis be kelio sąnarių, nerangiai žengiančių arkliškomis kanopomis. Labiausiai stebino tai, kad vyrų varpos karojo ant krūtinių, o moterys toje pat vietoje turėjo makštis, tačiau jų nesimatė, nes buvo pridengtos ant nugaros surištomis skraistėmis. Pasakojama, kad jie ganydavo šešiarages ožkas, ir tai buvo tiesa, nes tuos gyvūnus kai kurie iš jų pardavinėjo turguje.

– Visai, kaip parašyta knygose, – be paliovos murmėjo sužavėtas Boronas.

Paskui ištarė garsiai, kad išgirstų ir Ardzrounis:

– Dar knygose parašyta, kad tuštumos nėra. Taigi, jei yra ponkiai, nėra ir tuštumos.

Ardzdrounis gūžčiojo pečiais ir ieškojo, ar kas neparduoda buteliukų su skysčiu odai balinti.

Tą žmonių šurmulį retkarčiais numaldydavo juodi aukšti vyrai, iki pusės nuogi, su maurų kelnėmis ir baltais turbanais, ginkluoti tik didžiuliu gumbuotu vėzdu, kuriuo vienu smūgiu būtų galėję patiesti jautį. Pndapecimo gyventojai būriais sekiojo paskui atėjūnus, ypač stebėdamiesi arkliais, matyt, niekada neregėtais, tad juodieji vyrai tramdydavo minią ir jiems reikėjo tik pasukti vėzdus, kad aplink tuoj ištuštėtų.

Baudolinas pastebėjo Gavagai duodant ženklą juodiesiems vyrams, kai grūstis ypač padidėdavo. Iš susirinkusiųjų mostų galėjai suprasti, kad jie norėtų lydėti garbiuosius svečius, bet Gavagai tvirtai nusprendė pasilikti juos sau ir puikavosi tarsi sakydamas: „Jie būti mano nuosavybė ir niekas nedrįsti jų liesti".

Juodieji vyrai, pasakė Gavagai, yra diakono sargybiniai nubai, kurių protėviai atvyko iš Afrikos gilumos, tačiau jie čia ne svetimšaliai, nes daug jų kartų gimė Pndapecimo apylinkėse ir jie ištikimi diakonui iki mirties.

Pagaliau išvydo ir milžinus, kurie buvo daug aukštesni už nubus ir todėl gerokai išstypę virš minios. Jie buvo ne tik milžinai, bet ir vienaakiai. Susivėlę, prastai apsirengę, pasak Gavagai, jie išsigremždavo namus uolose arba ganydavo avis ir jaučius, ir šis darbas jiems puikiai sekėsi: jie gebėjo už ragų prilenkti jautį prie žemės, o jei koks avinas atsiskirdavo nuo bandos, jiems nereikėjo šuns – tiesiog ištiesdavo ranką, sugriebdavo jį už kukšteros ir padėdavo į vietą.

– Ar ir šitie jūsų priešai? – paklausė Baudolinas.

– Čia niekas nebūti niekieno priešas, – atsakė Gavagai. – Matai, jie visi kartu parduoti ir pirkti kaip dori krikščionys. Paskui kiekvienas grįžti į savo namus, ne visi kartu valgyti ar miegoti. Kiekvienas galvoti kaip nori, net jei blogai galvoti.

– O milžinai ar blogai galvoja...

– Oi, blogiau ir nebūti! Jie yra artotiritai, tiki, kad Jėzus per Paskutinę vakarienę pašventino duoną ir sūrį, nes toks, pasak jų, buvo senovės patriarchų maistas. Taip jie išniekinti Komuniją duona ir sūriu ir vadinti eretikais tuos, kurie per ją duoda *burq*. Bet čia visi blogai galvoti, išskyrus vienapėdžius.

– Sakei, šiame mieste gyvena ir eunuchų? Jie irgi blogai galvoja?

– Apie eunuchus geriau tylėti, per daug galingi. Jie nesipainioti su paprastais žmonėmis. Bet galvoti kitaip nei aš.

– Bet, jei atmesime mintis, yra tokie pat kaip tu...

– O ką aš turėti skirtingo nuo jų?

– Klausyk, velnio didžiapėdi, – įniršo Poetas, – ar tu vaikštai pas moteris?

– Taip, pas moteris vienapėdes, nes jos blogai negalvoti.

– Ir į tas savo vienapėdes tu kiši tą daiktą, prakeikimas, kur jis?

– Čia, už kojas, kaip visų.

– Sakau, kad man jis ne už kojos ir ką tik matėme tokių, kuriems jis karo virš bambos. Ar bent žinai, kad eunuchai to daikto visai neturi ir pas moteris nevaikšto?

– Gal todėl, kad jiems moterys nepatikti. Gal todėl, kad Pndapecime aš niekada nematyti moterų eunuchių. Vargšeliai, gal jie norėti, bet nerasti eunuchių, o juk negalėti vaikščioti pas blemes ar panokes, kurios blogai galvoti!

– O ar pastebėjai, kad milžinai vienaakiai?

– Ir aš. Žiūrėk, aš užmerkti šitą akį ir likti tik viena.

– Laikykit mane, nes nudėsiu jį! – suriko jau visai įsiutęs Poetas.

– Žodžiu, – tarė Baudolinas, – blemai blogai galvoja, milžinai blogai galvoja, visi blogai galvoja, išskyrus vienapėdžius. O ką galvoja jūsų diakonas?

– Diakonas negalvoti. Jis vadovauti.

Taip jiems besikalbant vienas nubas puolė prieš Kolandrino žirgą, suklupo ir, ištiesęs rankas, nuleidęs galvą, kažką pasakė nepažįstama kalba, tačiau iš balso galėjai suprasti, kad tai – sielvartinga malda.

– Ko jis nori? – paklausė Kolandrinas.

Gavagai atsakė, kad nubas Viešpaties vardu meldžia nukirsti jam galvą tuo gražiu kardu, kuris kabojo Kolandrinui prie šono.

– Nori, kad jį nužudyčiau? Kodėl?

Gavagai atrodė sutrikęs.

– Nubai labai keisti. Tu žinoti, jie – cirkumcelionai. Geri kariai tik todėl, kad geisti kančios. Nėra karo, o jie norėti kančios tuoj pat. Nubai kaip vaikai: tuoj pat norėti, kas jiems patikti.

Jis kažką pasakė nubui ir šis nuėjo nunarinęs galvą. Paprašytas daugiau papasakoti apie cirkumcelionus, Gavagai pasakė, kad nubai yra cirkumcelionai. Paskui pridūrė, kad artėja saulės laidos metas, turgus retėja ir reikia eiti prie bokšto.

Minia išties retėjo, prekiautojai krovė savo daiktus į didelius krepšius. Iš uolų sienose žiojinčių angų leidosi virvės ir kažkas viduje traukė viršun prekes. Visi darbavosi spėriai ir netrukus miestas ištuštėjo. Dabar jis priminė milžiniškas kapines su nesuskaičiuojamomis laidojimo nišomis, paskui tose duryse ar languose pamažu sužibo šviesos – ženklas, kad Pndapecimo gyventojai kūrė židinius ir degė žiburius, ruošdamiesi vakarienei. Pro kažkokius nematomus dūmtraukius tų laužų dūmai veržėsi per smailių ir kyšulių viršūnes, o blyškų dangų varstė juosvi stulpai, išnykstantys tarp debesų.

Perėjo likusį Pndapecimo gabalėlį ir pasiekė plynę, už kurios stūksojo kalnai be jokios regimos perėjos. Ten stovėjo vienintelis visame mieste sumūrytas statinys, pusiau sulindęs į kalną. Tai buvo bokštas, tikriau, laiptuoto bokšto priekis, apačioje platus, į viršų siaurėjantis, bet ne kaip daugeliu sluoksnių vienas ant kito sudėtų vis mažesnių paplotėlių krūva, nes laiptai įvijomis sukosi aplink pakopa po pakopos, ir galėjai nuspėti, kad jie eina ir kalno viduryje, apsupdami statinį nuo pagrindo iki viršūnės. Visas bokštas buvo išvarpytas didelių lyg arkos durų, vienos greta kitų, be jokio tarpo, išskyrus staktas, ir atrodė lyg šimtaakė pabaisa. Saliamonas pasakė, kad taip, matyt, atrodęs žiauriojo Nemroto Babelyje pastatytas bokštas, turėjęs tapti iššūkiu Švenčiausiajam, tebus Jis per amžius pagarbintas.

– Štai, – išdidžiai prabilo Gavagai, – čia būti diakono *Johannes* rūmai. Dabar jūs stovėti ir laukti, nes jie žinoti, kad jūs atvykti, ir pasiruošti iškilmingai sutikti. Dabar aš eiti.

– Kur eini?

– Aš negalėti eiti į bokštą. Kai jūs būti priimti ir susitikti su diakonu, aš pas jus sugrįžti. Pndapecime aš jūsų vedlys ir niekada jūsų nepalikti. Atsargiau su eunuchais, jis jaunas vyras... – mostelėjo į Kolandriną, – o jiems patikti jauni. *Ave, Evcharisto, salam*.

Atsisveikino kiek kariškai, tiesus ant savo vienintelės kojos, apsisuko ir po akimirkos buvo jau toli.

30.

BAUDOLINAS SUSITINKA SU DIAKONU JONU

Kai bičiuliai buvo per penkiasdešimt žingsnių nuo bokšto, pamatė iš jo išeinant procesiją. Pirmas žygiavo būrys nubų, labiau išsipusčiusių už sutiktuosius turguje: jų klubai ir kojos buvo apsukti baltomis juostomis, jas dengė iki pusės šlaunų sijonėlis. Ant nuogo kūno jie buvo užsimetę raudonus apsiaustus, pasipuošę odos antkakliais su pritvirtintais spalvotais akmenėliais, ne brangiaisiais, o iš upės, išdėliotais spalvinga mozaika. Galvas dengė balti gobtuvai su daugybe kaspinėlių. Ant rankų, riešų ir pirštų mūvėjo iš virvelių pintas apyrankes ir žiedus. Einantys pirmoje eilėje pūtė dūdeles ir mušė būgnus, žengiantys antroje eilėje nešėsi vėzdus ant pečių, trečioje eilėje žygiavo persimetę per petį lankus.

Paskui juos išsirikiavę ėjo eunuchai: plačiais minkštais drabužiais, išsidažę kaip moterys, su turbanais nelyginant katedros. Žingsniuojantis viduryje nešė padėklą su paplotėliais. Pagaliau, lydimas dviejų nubų, mojančių jam virš galvos povo plunksnų vėduoklėmis, toje procesijoje ėjo neabejotinai aukščiausio rango dignitorius: jo galvą dengė turbanas, aukščio kaip dvi katedros, iš įvairiaspalvių šilko juostų, ausyse kabojo spalvotų akmenų auskarai, rankas puošė margaspalvės plunksnų apyrankės. Jo drabužis buvo ilgio iki žemės, per juosmenį surištas sprindžio pločio žydro šilko juosta, ant krūtinės kabojo margas medinis kryžius. Jis buvo jau įmetėjęs vyras ir dažytos lūpos bei melsvai apvestos akys nederėjo su gelsva suvytusia oda, tik dar labiau išryškino sulig kiekvienu žingsniu drebantį pagurklį. Jo rankos buvo putlios, nagai labai ilgi, nusmailinti lyg ašmenys, padengti rožiniu laku.

Procesija sustojo priešais svečius, nubai išsirikiavo dviem eilėm, žemesnio rango eunuchai atsiklaupė, o tas, kuris nešė padėklą, nusilenkė, tiesdamas jiems paplotėlius. Baudolinas su bičiuliais iš pradžių dvejojo, ką turėtų daryti, paskui nusėdo nuo arklių, atsilaužė po gabalėlį paplotėlio, iškilmingai sukramtė ir nusilenkė. Pagaliau jų pasveikinti žengė vyriausiasis eunuchas. Jis krito kniūbsčias ant žemės, paskui pakilo ir kreipėsi graikiškai:

– Nuo mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus gimimo laukėme jūsų sugrįžtant, jei jūs tikrai esate tie, kaip mes manome, ir skaudu girdėti, kad dvyliktasis iš jūsų, bet kaip ir jūs pirmasis tarp visų krikščionių, negailestingos gamtos jėgų pakeliui paklaidintas. Mūsų sargams įsakysiu laukti jo įsmeigus akis į tolį, o jums linkiu geros viešnagės Pndapecime, – pasakė skardžiu balsu. – Diakono Jono vardu aš, Praksėjas, vyriausiasis rūmų eunuchų vadas, provincijos protonotaras, vienintelis diakono atstovas prie kunigo, vyriausiasis slaptojo kelio saugotojas ir logotetas, jums tai tariu.

Prisistatė taip, tarsi tokios garbingos pareigos būtų turėjusios padaryti įspūdį net Karaliams.

– Na jau, na, – sumurmėjo Aleramas Skakabarocis, pramintas Vaikiu, – tik paklausykit!

Baudolinas daug kartų įsivaizdavo, kaip prisistatys kunigui, bet niekada nepagalvojo, kaip turėtų prisistatyti eunuchų vadui, tarnaujančiam kunigo diakonui. Nutarė laikytis sutarto plano.

– Pone, – tarė, – reiškiu tau mūsų džiaugsmą, kad pasiekėme šį didingą, turtingą ir nuostabų miestą Pndapecimą, nes kelionėje nematėme gražesnių ir labiau klestinčių miestų. Keliaujame iš toli ir nešame kunigui Jonui didžiausią krikščionybės relikviją – taurę, iš kurios Jėzus Kristus gėrė per Paskutinę vakarienę. Deja, pavydo graužiamas velnias sukėlė prieš mus gamtos gaivalus ir paklaidino kelyje vieną iš mūsų brolių, kuris kaip tik ir turėjo dovaną, o su ja ir kitus mūsų pagarbos kunigui Jonui liudijimus...

– Kitaip tariant, – įsiterpė Poetas, – šimtą luitų gryno aukso, du šimtus didelių beždžionių, karūną tūkstančio svarų aukso, nusagstytą smaragdais, dešimt neįkainojamų perlų vėrinių, aštuonias-

dešimt dramblio kaulo skrynelių, penkis dramblius, tris prijaukintus leopardus, trisdešimt žmogėdrų šunų ir trisdešimt kovos jaučių, tris šimtus dramblio ilčių, tūkstantį panteros kailių ir tris tūkstančius juodmedžio lazdelių.

– Girdėjome kalbant apie turtus ir mums nepažįstamas medžiagas, kurių gausu besileidžiančios saulės šalyse, – tarė Praksėjas švytinčiomis akimis, – ir garbė dangui, kad prieš palikdamas šią ašarų pakalnę galėsiu juos pamatyti!

– Kodėl neužčiaupei savo dvokiančios srėbtuvės? – sušvokštė Boidis Poetui už nugaros, kumštelėdamas jam į kuprą. – Kas bus, kai Zosimas pasirodys ir jie pamatys, kad jis dar vargingesnis už mus?

– Tylėk, – atkirto Poetas puse lūpų, – juk sakėme, kad įsikišo velnias ir jis viską pasiglemžė. Išskyrus Gradalį.

– Nors vieną dovaną, dabar reikėtų nors vienos dovanos, kad parodytume, jog nesame driskiai, – nesiliovė murmėti Boidis.

– Gal Krikštytojo galvą, – pusbalsiu pasiūlė Baudolinas.

– Liko tik penkios, – tarė Poetas veik nejudindamas lūpų, – bet nesvarbu, kol būsime karalystėje, kitų keturių vis tiek negalėsime rodyti.

Tik Baudolinas žinojo, kad su Abdulo turėta galva jų buvo šešios kaip ir anksčiau. Ištraukė vieną iš krepšio ir ištiesė Praksėjui tardamas, kad dabar – laukdami juodmedžio, leopardų ir visų kitų grožybių – norėtų padovanoti diakonui vienintelį šioje žemėje likusį liudijimą to, kuris krikštijo mūsų Viešpatį.

Praksėjas susijaudinęs priėmė dovaną, jo akimis, neįkainojamą dėl spindesio skrynios, kurią manė esant iš tos brangios geltonos medžiagos, apie kurią girdėjo pasakojant. Nekantraudamas pagarbinti šventuosius palaikus ir kaip tas, kuris laiko sava kiekvieną diakonui duotą dovaną, lengvai atidarė skrynią (taigi čia juk Abdului priklausiusi galva, su jau sulaužytu spaudu, pamanė Baudolinas), paėmė rusvą sudžiūvusią kaukolę, sukurtą Ardzrounio proto ir rankų, ir trūkinėjančiu balsu sušuko dar niekada gyvenime neregėjęs brangesnės relikvijos.

Paskui eunuchas paklausė, kokiais vardais turėtų vadinti savo garbiuosius svečius, nes pagal tradiciją jie jų turėję daugybę ir jau niekas nesusigaudo, kurie tie tikrieji. Baudolinas labai atsargiai tarė, kad, kol neprisistatys kunigui, jie norėtų būti vadinami vardais, kuriais juos pažįsta tolimuosiuose vakaruose, ir pasakė kiekvieno jų vardus. Praksėjas įvertino Ardzrounio ir Boidžio vardų magiją, Baudolino, Kolandrino ir Skakabarocio vardai sužavėjo jį savitu skambesiu, išgirdęs Porčelio ir Kutiko vardus įsisvajojo apie egzotiškus kraštus. Pasakė suprantąs jų apdairą ir baigė tokiais žodžiais:

– Užeikite. Jau vėlu ir tik rytoj diakonas galės jus priimti. Šį vakarą būsite mano svečiai ir dar niekas nėra surengęs gausesnės ir prabangesnės puotos, kur jūs paragausite tokių skanėstų, kad su panieka prisiminsite tuos, kuriais jus vaišino besileidžiančios saulės kraštuose.

– Ko galime tikėtis iš tokių skarmalių... Kiekviena iš mūsų moterų užkankintų savo vyrą, kad tik galėtų geriau apsirengti, – murmėjo Poetas. – Iškeliavome ir patyrėme šitiek vargų vildamiesi pamatyti smaragdų krioklius, kai rašėme laišką kunigui Jonui, tave, Baudolinai, pykino nuo topazų, dabar džiaukis tais, pasipuošusiais akmenėliais ir virvelėm, o dar manančiais, kad yra turtingiausi pasaulyje!

– Tylėk, verčiau eime pažiūrėti, – sušnabždėjo jam Baudolinas.

Praksėjas palydėjo juos į bokštą ir įvedė į salę be langų, apšviestą trikojų liepsnų, su viduryje patiestu kilimu, nustatytu molio taurėmis ir padėklais. Aplink jį buvo išdėliotos pagalvėlės, ant kurių visi susėdo parietę kojas. Patarnavo jaunuoliai, be abejonės, irgi eunuchai, pusnuogiai, išsitrynę kvapiaisiais aliejais. Jie tiesė svečiams dubenis su kvepiančiais mišiniais, eunuchai mirkė juose pirštus ir tepė ausų spenelius bei šnerves. Pasikvepinę eunuchai švelniai glamonėjo jaunuolius ir siūlė paduoti kvepalų svečiams, kurie sutarė laikytis vietos papročių, tik Poetas įniršęs tarė, jei tik kuris jį paliesiąs, – tuoj vienu smūgiu išmušiąs jam visus dantis.

Vakarienė buvo tokia: didelės lėkštės su duona, tikriau, paplotėliais, kalnai virtų daržovių, tarp jų daugiausia kopūstų, kurie dvokė pusėtinai, mat buvo apibarstyti visokiausiais prieskoniais, taurės su juodu karštu padažu – *sorq*, kuriame visi mirkė paplotėlius, ir Porčelis, pirmas to paragavęs, užsikosėjo lyg spjaudydamas ugnim, todėl bičiuliai nutarė juo mėgautis saikingai (bet paskui visą naktį kentė nenumaldomą troškulį), sausa ir tąsi gėlavandenė žuvis, kurią vadino *thinsireta* (tik pamanykit, murmėjo bičiuliai), apvoliota miltuose ir panardinta verdančiame aliejuje, jau senokai nekeistame, sėmenų sriuba, kurią vadino *marac*, pasak Poeto, šūdo skonio, ir kurioje plaukiojo paukštienos gabaliukai, prastai išvirti, kieti lyg jaučio oda. Praksėjas išdidžiai pasakė, jog tai – metagalinariena (tik pamanykit, vėl susikumščiavo bičiuliai), dar buvo tyrės, kurią vadino *cenfelec*, iš cukruotų vaisių, tik joje buvo daugiau pipirų nei vaisių. Eunuchai godžiai valgė kiekvieną naują patiekalą, garsiai čepsėdami, kad parodytų savo pasitenkinimą, ir tarytum sakydami svečiams: „Patinka? Argi tai ne dangaus dovana?“ Valgė rankomis, taip pat ir sriubą, sėmė ją sulenktu delnu, viename kąsnyje sumaišydami skirtingus dalykus ir vienu kartu sukišdami viską į burną. Bet viską darė tik dešine, nes kaire laikė apglėbę per pečius patarnaujančius jaunuolius, o šie rūpestingai siūlė vis naujų patiekalų. Nuimdavo rankas nuo pečių tik gerdami: iškėlę ąsočius virš galvų čiurkšle pylėsi į burną vandenį.

Pasibaigus puotai, Praksėjas davė ženklą ir atėję nubai pripildė mažas taureles balto skysčio. Poetas vienu gurkšniu ištuštino savąją, išraudo, atsiraugė, krito kaip negyvas ir taip gulėjo, kol jaunuoliai neapšlakstė jo veido vandeniu. Praksėjas paaiškino, kad čia neauga vynmedis ir vienintelis alkoholinis gėrimas, kurį jie moka gaminti, gaunamas rauginant *burq* – šiuose kraštuose paplitusias uogas. Tas gėrimas buvo toks stiprus, kad jį derėjo ragauti mažais gurkšniukais, geriausia tik kyštelint liežuvį į taurę. Tikra nelaimė neturėti vyno, apie kurį rašo Evangelijose, nes Pndapecimo šventikai laikydami pamaldas kaskart nepadoriai apgirsdavo ir vos pajėgdavo ištverti iki pabaigos.

– Kita vertus, ko kita gali tikėtis iš tų siaubūnų? – atsiduso Praksėjas, pasivedėjęs Baudoliną į šalį. Tuo metu kiti eunuchai, cypčiodami iš malonumo, tyrinėjo geležinius keliautojų ginklus.

– Siaubūnų? – apsimestinai naiviai paklausė Baudolinas. – Maniau, čia niekas nepastebi vienas kito stebuklingų skirtybių.

– Girdėjai kalbant vieną iš jų, – tarė Praksėjas niekinamai šyptelėjęs. – Jie čia gyvena nuo neatmenamų laikų, priprato vienas prie kito, o nebepastebėdami savo artimųjų trūkumų nepaiso ir savųjų. Taip, siaubūnai panašesni į žvėris nei į žmones, ir jie dauginasi greičiau už triušius. Privalome juos valdyti kieta ranka, kad vienas kito neišgalabytų, kiekvienas apakintas savosios erezijos. Todėl prieš daug amžių kunigas Jonas apgyvendino juos čia, karalystės pakraštyje, kad savo pasidygėtina išvaizda nedrumstų jo pavaldinių ramybės, o jie, patikėk, pone Baudolinai, yra labai gražūs žmonės. Bet natūralu, kad gamta sukuria ir pabaisų, ir nelengva paaiškinti, kodėl visa žmonių giminė dar nevirto pabaisomis nuo tos dienos, kai nukryžiavusi Dievą Tėvą įvykdė patį baisiausią nusikaltimą.

Eunuchai irgi blogai galvoja, tarė sau Baudolinas, ir uždavė šeimininkui dar keletą klausimų.

– Kai kurie iš tų siaubūnų tiki, kad Sūnus tebuvo Tėvo įvaikintas, – atsakė Praksėjas, – kiti nesiliauja ginčytis, kas iš ko kilo, ir kiekvienas, būdamas siaubūnas, daro siaubingą klaidą, daugindamas dieviškąsias esybes, tikėdamas, kad aukščiausiasis gėris yra trys ar net keturios skirtingos dievybės. Stabmeldžiai. Yra tik viena dievybė, žmonijos istorijoje pasireiškianti skirtingais būdais ar per asmenis. Tas vienintelis dieviškas kūnas, kai duoda gyvybę, yra Tėvas, kai gimsta, yra Sūnus, kai šventina, yra Dvasia, tačiau visados tai viena ir ta pati dieviška prigimtis: visa kita tik kaukė, už kurios slepiasi Dievas. Viena dievybė ir vienas trilypis asmuo, ne, kaip tvirtina kai kurie eretikai, trys asmenys ir vienas Dievas. O jei taip yra ir jei Dievas, įsidėmėk, vienas ir nedalomas, tapo kūnu, nepasiųsdamas savo įvaikio, tai ant kryžiaus buvo prikaltas pats Tėvas. Nukryžiuoti Tėvą! Ar supranti? Tik prakeikta rasė

galėjo įvykdyti tokį išniekinimą, ir tikintieji privalo atkeršyti už Tėvą. Jokio gailestingumo prakeiktajai Adomo giminei.

Baudolinui pradėjus pasakoti apie kelionę, Niketas klausėsi tylėdamas ir nepertraukdamas. Bet dabar prabilo nujausdamas, kad jo pašnekovas dvejoja, kaip derėtų aiškinti savo žodžius.

– Manai, kad eunuchai nekentė žmonių giminės todėl, kad toji privertė kentėti Tėvą, arba įtikėjo šita erezija, nes nekentė žmonių giminės? – paklausė.

– Apie tai svarsčiau tą vakarą ir vėliau – ir neradau atsakymo.

– Žinau, kaip mąsto eunuchai. Daug jų pažinau imperatoriaus rūmuose. Jie stengiasi sutelkti valdžią savo rankose, kad galėtų išlieti tūžmastį ant tų, kam skirta duoti gyvybę. Bet nekart patyriau, kad ir daugelis kitų, ne eunuchų, naudojasi valdžia, idant gautų tai, ko kitaip negalėtų įgyti. Gal valdžia sunkiau suvaldoma aistra nei meilė.

– Sutrikau ir dėl kitų dalykų. Paklausyk: Pndapecimo eunuchai – tai kasta, kuri dauginosi rinkimų keliu, nes prigimtis nesuteikė jiems kitų būdų. Praksėjas pasakojo, kad jau nuo amžių senieji eunuchai išsirinkdavo malonius jaunuolius, paversdavo juos panašiais į save ir šie pirma tapdavo jų tarnais, o paskui – įpėdiniais. Kur jie rasdavo tų jaunuolių, malonių ir dailių, jei visoje Pndapecimo provincijoje gyveno tik gamtos išdaigos?

– Eunuchai tikrai atvyko iš svetur. Daugelyje kariuomenių ir viešosios valdžios institucijų būna taip, kad turintis valdžią nepriklauso valdomai bendruomenei, idant nebūtų švelnus savo pavaldiniams ar nesijaustų panašus į juos. Gal taip surikiavo kunigas, siekdamas suvaldyti tas skirtingas ir linkusias vaidytis būtybes.

– Kad galėtų be sąžinės graužaties pasmerkti jas mirčiai. Mat iš Praksėjo kalbos supratau dar du dalykus. Pndapecimas buvo paskutinis avanpostas prieš prasidedant kunigo karalystei. Už jos tik siauras kalnų tarpeklis vedė kitapus, o ant tarpeklį juosusių uolų nuolat budėjo nubų sargyba, pasiruošusi užmėtyti akmenimis kiekvieną, išdrįsusį ten įžengti. Išėjus iš tarpeklio laukė ne-

užmatoma pelkė, tokia klastinga, kad tą, kuris bandydavo ją pereiti, įtraukdavo be paliovos verpetais liulantis purvas ar smėlis, o įsmukęs iki pusės blauzdų nebegalėdavo ištraukti kojų ir išnykdavo, lyg skenduolis jūroje. Per pelkę vedė vienas vienintelis takas, žinomas tik eunuchams, išmokytiems jį atpažinti iš tam tikrų ženklų. Taigi Pndapecimas buvo vartai, gynybinis bokštas, spaudas, kurį reikėjo sulaužyti, kad patektum į karalystę.

– O kad jūs buvote pirmieji per kažin kiek amžių ten pasirodę atėjūnai, toji gynyba nebuvo sunkus darbas.

– Priešingai. Praksėjas apie tai kalbėjo miglotai, lyg būtų draudžiama tarti vardą tų, kurie kėlė grėsmę, bet paskui puse lūpų prasitarė, kad visa provincija gyvena baimindamasi hunų, labai karingos genties, kuri kiekvieną akimirką gali bandyti čia įsiveržti. Jei tie priartėtų prie Pndapecimo vartų, eunuchai pasiųstų vienapėdžius, blemus ir kitus siaubūnus, kad šie savo kūnais nors trumpai sulaikytų įsiveržimą, paskui palydėtų diakoną į tarpeklį, užverstų jį akmenimis ir pasitrauktų į karalystę. Jei jiems nepavyktų to padaryti ir juos sučiuptų, nes hunai gali kurį nors iš jų kankinimais priversti parodyti vienintelį tikrą kelią į kunigo karalystę, jiems prisakyta prieš patenkant į nelaisvę išgerti nuodų, kurių kiekvienas turi maišelyje ant kaklo po drabužiais. Baisiausia, kad Praksėjas neabejojo, jog jie taip ar kitaip išsigelbės, paskutinę akimirką lyg skydu prisidengę nubais. Kokia laimė, kalbėjo Praksėjas, turėti cirkumcelionus asmens sargybiniais.

– Girdėjau apie juos. Kažkada, labai seniai, Afrikos pakrantėse gyveno eretikai, vadinami donatistais, tvirtinę, kad bažnyčia turinti būti šventųjų bendruomenė, tačiau dabar, deja, jos vadovai išklydę iš kelio. Todėl, pasak jų, nė vienas šventikas negali teikti sakramentų. Jie nuolat kovojo su kitais krikščionimis. Ryžtingiausi iš donatistų buvo cirkumcelionai, juodaodžiai barbarai, klajoję po apylinkes ieškodami kančios, puldavę keliautojus šaukdami „*Deo laudes*“ ir grasindami savo vėzdais versdavę juos nužudyti, kad galėtų patirti aukos palaimą. Išsigandę žmonės atsisakydavo tai daryti, todėl cirkumcelionai pirma juos apiplėšdavo, paskui suskaldydavo galvas. Maniau, tie fanatikai jau seniai išmirę.

– Matyt, Pndapecimo nubai – jų palikuonys. Su įprasta panieka savo pavaldiniams Praksėjas pasakė, kad kaunantis jie labai naudingi, nes mielai leidžiasi priešo nužudomi, o kol juos visus išžudys, eunuchams pakaks laiko užversti tarpeklį. Cirkumcelionai jau daug amžių laukė tos kovos, bet niekas nesikėsino užgrobti provincijos, o jie sunkiai tvardėsi, nemokėdami taikiai gyventi. Negalėjo puldinėti ir plėšti siaubūnų, kuriuos jiems buvo įsakyta saugoti, todėl išliedavo savo įkarštį plikomis rankomis medžiodami laukinius žvėris. Kartais patraukdavo kitapus Sambatijono, į akmenuotas lygumas, kur gyveno chimeros ir mantikoros, ir kai kuriems iš jų nusišypsodavo laimė baigti savo dienas kaip Abdului. Bet to jiems nebuvo gana. Kartais patys karingiausi visai prarasdavo protą. Praksėjas jau žinojo, kad vienas iš jų šią popietę meldė mus nukirsti jam galvą. Kai kurie iš tarpeklio sargų šokdavo stačia galva žemyn, žodžiu, sunkiai sekėsi juos suvaldyti. Eunuchams liko tik viena: palaikyti jų budrumą įspėjant apie nuolatinį pavojų, tikinant, kad hunai jau beldžiasi į miesto vartus, todėl nubai dažnai klajodavo po slėnį stebeilydamiesi į tolį ir džiaugdamiesi kiekvienu tolumoje pasirodančiu dulkių stulpu, laukdami priešų, ir toji viltis lydėjo juos ilgus šimtmečius, perduodama iš kartos į kartą. Tačiau ne visi jie buvo tikrai pasiryžę aukotis, kiti tik garsiai skelbė trokštą kančios norėdami gauti gerai pavalgyti ir apsirengti, todėl reikėjo juos maldyti skaniais valgiais ir dideliu kiekiu *burq*. Supratau, kad eunuchai kasdien vis labiau tūžta, priversti valdyti nekenčiamus siaubūnus ir patikėti savo gyvybę apgirtusiems rajūnams fanatikams.

Jau buvo vėlu, todėl Praksėjas paliepė sargybiniams nubams palydėti bičiulius į jų pastovį – priešais bokštą stūksantį nedidelį akmeninį avilį, kurio viduje visiems pakako vietos. Užlipę kadaruojančiomis kopėčiomis, išvarginti nepaprastos dienos, jie miegojo iki ryto.

Juos pažadino Gavagai, prisistatęs jų paslaugoms. Nubai jam pranešė, kad diakonas pasiruošęs priimti svečius.

Bičiuliai sugrįžo į bokštą ir Praksėjas pats užvedė juos išoriniais laiptais į paskutinį aukštą. Įėję vidun, jie atsidūrė ratu sukančiame koridoriuje, iš kurio vėrėsi gausybė durų, vienos greta kitų, lyg dantys burnoje.

– Pone Niketai, tik vėliau perpratau to aukšto sandarą. Sunku bus tau ją apsakyti, bet pabandysiu. Įsivaizduok, kad tas koridoriaus žiedas – lyg pakraštys skritulio, kurio viduryje yra apvali salė. Kiekvienos didžiojo koridoriaus durys veda į mažąjį koridorių, o kiekvienas iš jų it vienas iš apskritimo spindulių, susieinančių vidurinėje patalpoje. Jei mažieji koridoriai būtų buvę tiesūs, būtum galėjęs matyti, kas vyksta vidurinėje patalpoje, o esantis joje būtų galėjęs matyti į ją ateinančius. Bet kiekvienas mažasis koridorius prasidėdavo tiesiai, o gale užsiriesdavo, ir tik tada baigdavosi toje salėje. Todėl iš žiedinio koridoriaus niekas negalėjo matyti salės ir trikdyti esančiųjų joje ramybės...

– Bet ir esantys salėje tik paskutinę akimirką galėdavo pamatyti ateinančiuosius.

– Tikrai, ir toji smulkmena mane pribloškė. Supratau, kad diakonas, provincijos valdovas, gyveno pasislėpęs nuo smalsių žvilgsnių, o kartu galėjo būti netikėtai užkluptas savo eunuchų. Jis buvo lyg kalinys, kurio negalėjo sekti sargai, bet ir jis negalėjo jų stebėti.

– Tavieji eunuchai buvo gudresni už mūsiškius. Dabar papasakok apie diakoną.

Jie įėjo. Erdvi salė buvo tuščia, tik aplink sostą stovėjo keletas skrynių. Sostas, tamsaus medžio, su baldakimu, stūksojo viduryje. Jame sėdėjo žmogaus pavidalo būtybė tamsiais drabužiais, su turbanu ant galvos ir šydu ant veido. Kojos apautos tamsiomis rytietiškomis smailianosėmis šlepetėmis, rankas dengė tamsios pirštinės, taigi negalėjai įžvelgti jokių sėdinčiojo bruožų.

Abiejose sosto pusėse parietusios kojas sėdėjo dar dvi būtybės, irgi apsigobusios šydais. Viena jų retkarčiais prikišdavo diakonui

taurę su smilkalais, kad šis įtrauktų jų garų. Diakonas mėgino spirtis, tačiau Praksėjas ženklais įsakmiai meldė sutikti, matyt, tai buvo kokie vaistai.

– Sustokite per penkis žingsnius nuo sosto, nusilenkite ir prieš pasisveikindami palaukite, kol jis pakvies, – sušnabždėjo Praksėjas.

– Kodėl jo veidą dengia šydas? – paklausė Baudolinas.

– Neklausinėkit, jam taip patinka.

Jie padarė kaip liepti. Diakonas pakėlė ranką ir prakalbo graikiškai:

– Nuo vaikystės ruošiausi jūsų sugrįžimo dienai. Mano logotetas jau viską man pasakė, džiaugiuosi galėdamas jus priimti ir jums padėti, kol lauksite savo šviesiausiojo bičiulio. Gavau jūsų neįkainojamą dovaną. Nenusipelniau jos, juo labiau kad tą šventenybę man padovanojo nusipelnę būti lygiai pagarbinti.

Jis kalbėjo silpnu balsu, kaip kenčiantis žmogus, tačiau jo tembras buvo jaunatviškas. Baudolinas paplūdo tokiu pagarbiu pasveikinimu, kad niekas nebūtų galėjęs jo apkaltinti nepelnytu puikavimusi jam priskiriama didybe. Diakonas tarė, jog toks nuolankumas rodo ne ką kita, kaip jų šventumą.

Paskui pakvietė juos sėstis ant vienuolikos pagalvėlių, puslankiu išdėliotų per penkis žingsnius nuo sosto, pavaišino *burq* ir saldžiais riestainiais su pelėsių prieskoniu, paskui pasakė nekantraująs iš jų, regėjusių nuostabiuosius vakarų kraštus, sužinoti, ar tikrai ten yra visi tie stebuklai, aprašyti knygose, kurias jam tekę skaityti. Paklausė, ar tikrai egzistuoja Enotrija, kur auga medis, iš kurio trykštančius syvus Jėzus pavertęs savo krauju. Ar tikrai ten duona ne suplota ir storio per pirštą, o stebuklingai iškyla kas rytą pragydus gaidžiams, minkšta ir puri po auksaspalve pluta. Ar tikrai ten bažnyčios ne iškaltos uolose, o didžiojo Romos kunigo rūmų lubos ir sijos iš kvapniojo medžio, augančio legendinėje Kipro saloje. Ar tuose rūmuose durys iš žydro akmens pramaišiui su raguotosios gyvatės ragais, kurie neleidžia žengiančiam pro jas įnešti nuodų, o langai iš tokio akmens, kuris praleidžia

šviesą. Ar tikrai tame mieste yra didelis apvalus statinys, kuriame krikščionys ėsdavo liūtus, o jo skliautuose pasirodydavo tobuli dirbtiniai saulė ir mėnulis, natūralaus dydžio, kurie skriedavo savo ratą pro rankų darbo paukščius, giedančius švelniausias giesmes. Ar tikrai po jo skaidraus akmens grindimis plaukiojo šviesaus akmens žuvys. Ar tikrai į tą statinį galėjai patekti laiptais, kur po viena iš pakopų žiojėjo plyšys, o pro jį galėjai matyti viską, kas vyksta pasaulyje: visus siaubūnus jūros dugne, aušrą ir sutemas, tolimojoje Tulėje gyvenančias minias, mėnulio spalvos siūlų voratinklį juodosios piramidės viduryje, baltos ir šaltos medžiagos dribsnius, rugpjūčio mėnesį krintančius iš dangaus virš Afrikos, visas pasaulio dykumas, kiekvieną kiekvienos knygos kiekvieno lapo raidę, rožinius saulėlydžius virš Sambatijono, pasaulio tabernakulį tarp dviejų švytinčių plokščių, kurios be galo jį atkartoja, plačius vandenis lyg ežerus be krantų, bokštus, audras, visas žeme ropojančias skruzdėles, rutulį, pakartojantį žvaigždžių judėjimą, slėpiningą savo širdies ir vidurių plastėjimą, ir visų žmonių veidus, iškreiptus mirties...

– Kas jiems pripaistė tokių nesąmonių? – piktinosi Poetas, o Baudolinas atsargiai bandė atsakyti tardamas, kad tolimuosiuose vakaruose tikrai daug stebuklų, net jei kartais kalnais ir slėniais atskriejantys gandai linkę perdėti, tačiau jis galįs paliudyti, kad ten, kur leidžiasi saulė, niekada nematęs krikščionių, valgančių liūtus. Poetas pusbalsiu šaipėsi:

– Bent jau ne per pasninką...

Jie suprato vien savo apsilankymu uždegę vaizduotę to jaunojo valdovo, amžinai uždaryto savo apvaliame kalėjime, ir tai, kad gyvendamas tekančios saulės šalyje, negali nesvajoti apie saulėlydžio šalies stebuklus, ypač, nesiliovė burbėjęs Poetas, laimė, teutoniškai, jei gyveni tokioje pasaulio skylėje kaip Pndapecimas.

Paskui diakonas suprato, kad jo svečiai irgi norėtų daugiau išgirsti, todėl tarė, jog gal po daugelio svetur praleistų metų jie nebeprisimina kelio į karalystę, iš kurios, kaip sakoma, iškeliavo, dar ir todėl, kad per amžius žemės drebėjimai ir kitos šitų kraštų

permainos pakeitusios kalnus ir lygumas. Paaiškino, kaip sunku pereiti tarpeklį ir įveikti pelkę, įspėjo, kad prasideda lietaus metas ir neverta dabar leistis į kelionę.

– Be to, eunuchai turi pasiųsti šauklius pas mano tėvą, kad praneštų apie jūsų apsilankymą, o šie turi grįžti su jo sutikimu jūsų kelionei. Kelias ilgas, viskas gali užtrukti metus ar daugiau, be to, jums reikia sulaukti savojo brolio. Būkite tikri, čia jus priims kaip dera jūsų kilmei ir stotui.

Jis kalbėjo monotoniškai, lyg kartodamas ką tik išmoktus žodžius.

Svečiai paklausė, kokios diakono Jono priedermės, ir šis tarė, kad anuomet, kai jie iškeliavo, gal buvę kitaip, bet karalystės įstatymai pataisyti kaip tik Karaliams išvykus. Nereikia manyti, kad kunigas – vienas ir tas pats asmuo, valdęs ištisus tūkstantmečius, tai veikiau titulas. Mirus kunigui, jo vieton sėsdavo diakonas. Tada karalystės dignitoriai eidavo lankyti šeimų ir pagal tam tikrus stebuklingus ženklus atpažindavo berniuką, ne vyresnį kaip trijų mėnesių, kuris tapdavo būsimuoju įpėdiniu ir netikru kunigo sūnum. Šeima džiugiai atiduodavo vaiką ir šį nedelsiant išsiųsdavo į Pndapecimą, kur jis praleisdavo vaikystę ir jaunystę ruošiamas pakeisti savo įtėvį, jo bijoti, jį gerbti ir mylėti. Jaunuolio balsas skambėjo liūdnai, nes, pasakė, diakonui lemta niekados nepažinti savo tėvo, nei tikro, nei netikro, mat jo netekdavo pamatyti net pašarvoto, nes nuo jo mirties, iki jis, kaip įpėdinis, pasiekdavo karalystės sostinę, praeidavo, kaip minėjo, mažiausia metai.

– Pamatysiu, ir meldžiu, kad tai įvyktų kaip galima vėliau, tik jo atvaizdą ant šarvojimo drobulės, į kurią jį suvynios prieš laidotuves, įtrynę kūną aliejais ir kitais stebuklingais tepalais, kurių dėka ant lino atsispaus jo atvaizdas, – tarė.

Paskui pridūrė:

– Ilgai čia viešėsite, tad prašau bent retkarčiais mane aplankyti. Mėgstu pasakojimus apie vakarų šalių stebuklus ir apie tūkstančius mūšių bei apsiausčių, kurie ten, kaip girdėjau, daro gyvenimą vertą gyventi. Prie jūsų šonų matau ginklus, kur kas gražes-

nius ir galingesnius už tuos, kuriuos turime čia, ir tikiu, kad jūs patys vedėte pulkus į kovą, kaip dera valdovams, kai pas mus jau nuo neatmenamų laikų ruošiamasi karui, tačiau dar niekada nepatyriau malonumo vadovauti kariaunai kovos lauke.

Jis ne kvietė, o kone maldavo balsu jaunuolio, įkaitinusio savo vaizduotę stebuklingų nuotykių knygomis.

– Jei tik leis jums jėgos, pone, – didžiai pagarbiai prabilo Praksėjas. – Jau vėlu ir jums reikia ilsėtis, metas atsisveikinti su savo svečiais.

Diakonas linktelėjo, o iš jo nuolankaus mosto, kuriuo palydėjo savo atsisveikinimą, Baudolinas su bičiuliais suprato, kas iš tikrųjų čia vadovauja.

31.

BAUDOLINAS LAUKIA IŠVYKIMO Į KUNIGO JONO KARALYSTĘ

Baudolinas pasakojo ilgai ir Niketas pasijuto išalkęs. Teofilatas pasodino jį vakarienės, per ją patiekė visokiausių žuvų ikrų, sriubos su svogūnais ir alyvuogių aliejumi, pilamos į lėkštę ant duonos trupinių, grūstų moliuskų padažo, pagardinto vynu, aliejum, česnakais, cinamonu, mairūnu ir garstyčiomis. Ne kažin kas tokiam skoniui kaip jo, tačiau Niketas nepasididžiavo. Kai skyrium vakarieniavusios moterys susiruošė miegoti, Niketas vėl sėdo klausytis Baudolino, nekantraudamas sužinoti, ar šis pagaliau pasiekė kunigo karalystę.

– Pone Niketai, norėtum, kad skubėčiau, bet Pndapecime mes gyvenome dar ištisus dvejus metus, ir iš pradžių laikas bėgo vienodai. Apie Zosimą nebuvo jokios žinios, o Praksėjas užsiminė, kad jei neatvyks dvyliktasis mūsų būrio narys su žadėtąja dovana kunigui – bergždžia keliauti. Be to, kiekvieną savaitę pranešdavo mums naujų ir kaskart liūdnesnių žinių: liūčių metas užtruko ilgiau, nei tikėtasi, pelkė tapo dar labiau nepereinama, pas kunigą išvykę pasiuntiniai neatsiuntę jokių žinių, gal jiems nepavyko rasti to vienintelio tikrojo kelio... Paskui stojo geri orai ir jis pranešė, kad atvyksta hunai, nes vienas nubas juos matė šiaurės kryptim, todėl negali duoti mums palydovų į tokią sunkią kelionę ir panašiai. Neišmanydami, ko griebtis, mokėmės tos šalies kalbų ir dabar jau žinojome, kad pigmėjo šūksnis *Hekinah degul* reiškia džiaugsmą, o sveikintis su jais reikia žodžiais *Lumus kelmin pesso desmar lon emposo*, – tai reiškė pasižadėjimą nestoti į karą prieš jį ir jo tautą. Jei milžinas į klausimą atsakydavo *Bodh-koom*, tai

reiškė, kad jis nesupranta, nubai arklius vadino *nek*, matyt, pagal panašumą su žodžiu *nekbrafpfar*, kuris reiškė kupranugarį, o blemams arkliai buvo *houyhmhnm*, ir tik tą vienintelį kartą girdėjome juos tariant ne vien balsius, o tai rodė, kad jie sugalvojo naują žodį niekada nematytam gyvūnui. Vienapėdžiai meldėsi sakydami *Hai coba*, tai jų kalba reiškė „Tėve mūsų“, ugnį vadino *deba*, vaivorykštę – *deta*, o šunį – *zita*. Eunuchai per pamaldas garbindavo Viešpatį giedodami *Khondinbas Ospamerostas, kamedumas karpanemphas, kapsimunas Kamerostas perisimbas prostamprostamas*. Pamažu tapome Pndapecimo gyventojais ir blemai ar panokiai jau nebeatrodė labai skiriąsi nuo mūsų. Virtome dykūnais: Boronas su Ardzrouniu leido dienas ginčydamiesi apie tuštumą, Ardzrounis dar įkalbėjo Gavagai suvesti jį su ponkių dailide ir derėjosi su juo, ar būtų galima tik iš medžio, be metalo, sukonstruoti vieną iš savo stebuklingųjų siurblių. Kai Ardzrounis imdavosi to beprotiško darbo, Boronas susimesdavo su Kijotu ir jie jodinėdavo po lygumą, svaičiodami apie Gradalį, kartu stebeilydamiesi, ar tolumoje nepamatys Zosimo šmėklos. Gal jis pasuko kitu keliu, svarstė Boidis, gal sutiko hunus, nežinia ko tiems stabmeldžiams galėjo pripasakoti, gal bandė juos įtikinti pulti karalystę... Porčelis, Kutikas ir Aleramas Skakabarocis, pramintas Vaikiu, dalyvavę statant Aleksandriją, kur įgijo šiokios tokios statybinės nuovokos, užsispyrė įtikinti provincijos gyventojus, kad tvirtai suręstos keturios sienos daug patogiau už tas jų karvelides, ir susirado milžinų, gremžusių uolose tas laidojimo nišas, kurie pasiryžo išmokti maišyti skiedinį ir drėbti molio plytas, o vėliau jas išdegti saulėje. Miesto pakraštyje iškilo penkios ar šešios trobos, bet vieną rytą rado jas užimtas beliežuvių, iš prigimties valkatų ir veltėdžių. Pabandė juos išvyti apmėtydami akmenimis, bet šie tvirtai laikėsi. Boidis nenuleido akių nuo tarpeklio žiūrėdamas, ar nepaliovė lyti. Žodžiu, kiekvienas sugalvojo savitą būdą leisti laiką, pripratome prie tenykščių bjaurių valgių, o svarbiausia, nebegalėjome gyventi be *burq*. Mus guodė mintis, kad karalystė jau čia pat, kitaip tariant, tik per vienerių metų kelionės nuotolį, jei

viskas gerai klosis, be to, jau neprivalėjome ką nors atskleisti ar rasti kokį nors kelią, tiesiog reikėjo laukti, kad eunuchai nuvestų mus tuo tikruoju keliu. Taigi gyvenom apimti palaimingo tingulio ir smagiai nuobodžiaudami. Kiekvienas iš mūsų, išskyrus Kolandriną, jau buvo gerokai įmetėjęs. Aš persiritau per penktą dešimtį, sulaukę tokių metų žmonės miršta, jei dar iki tol nespėjo numirti. Dėkojome Viešpačiui, vietos klimatas, matyt, mums buvo į naudą, nes pasijutome pajaunėję, net ir aš atrodžiau visais dešimčia metų jaunesnis, nei čia atvykęs. Sakytum mūsų kūnai buvo kupini gyvybės, sunykusios tik sielos. Taip susitapatinome su Pndapecimo gyventojais, kad net įsitraukėme į jų teologinius debatus.

– Kieno pusėn stojot?

– Tiesą sakant, viskas prasidėjo todėl, kad Poetui virė kraujas ir jis nebevaliojo gyventi be moters. Net vargšas Kolandrinas šiaip ne taip laikėsi, bet jis buvo angelas, kaip ir jo vargšė sesuo. Kad mūsų akys apsiprato su ta vieta, supratau pamatęs Poetą pradėjus suktis apie vieną panokę. Jį viliojo jos plazdančios ausys, kaitino balta oda, jam ji rodėsi lanksti ir gražialūpė. Jis matė, kaip lauke poravosi du panokiai, ir spėjo, kad jausmas turėtų būti nuostabus: jie susisupo į savo ausis ir mylėjosi tarytum didžiulėje kriauklėje, o gal kaip į vynuogių lapus įvyniota malta mėsa, kurios ragavome Armėnijoje. Nuostabu, sakė jis. Bet kai, norėdamas suartėti, pajuto panokės priešiškumą, susižavėjo blemų patele. Sakė, nors ir begalvė, užtat turinti liauną juosmenį ir gundančią lytį, be to, girdi, taip miela bučiuoti lūpas moters, tarsi bučiuotum pilvą. Taigi pradėjo lankytis pas tas būtybes. Vieną vakarą nusivedė mus į jų susirinkimą. Blemai, kaip ir kiti provincijos siaubūnai, niekada nebūtų leidę svetimiesiems dalyvauti savo diskusijose apie šventus dalykus, tačiau mes buvome kitokie, todėl niekam nekilo mintis, kad ir mes blogai galvojame, priešingai, kiekviena rasė buvo tikra, kad mes galvojame taip kaip jie. Vienintelis, galėjęs rodyti savo nepasitenkinimą mūsų suartėjimu su blemais, buvo Gavagai, bet dabar ištikimasis vienapėdis

mus dievino ir viskas, ką darėme, buvo gerai. Per savo naivumą ir iš meilės mums jis tikėjo, jog lankomės blemų apeigose, kad įtikintume juos Kristų esant Dievo įsūnį.

Blemų šventykla stovėjo ant žemės, su atsikišusiu neįmantriu fasadu – dviem kolonom ir timpanu, likusi dalis slėpėsi giliai uoloje. Jų šventikas kviesdavo tikinčiuosius kūjeliu daužydamas į ant virvių pakabintą akmens plokštę, kuri skambėjo kaip suskilęs varpas. Viduje matėsi tik altorius, nušviestas žibintų, kuriuose, sprendžiant iš kvapo, degė ne aliejus, o sviestas, gal sumuštas iš ožkos pieno. Aplink nebuvo nei kryžių, nei šventų paveikslų, nes, kaip paaiškino mūsų vadovė blemė, jie tiki (mat vieninteliai teisingai galvojo), kad Žodis netapo kūnu, todėl ir nedera garbinti paveikslo. Dėl tos pačios priežasties jie rimtai nežiūrėjo ir į Komuniją, todėl per jų pamaldas nebuvo šventinami duona ir vynas. Jie negalėjo skaityti Evangelijos, nes toji buvo melo knyga.

Tada Baudolinas paklausė, kokios gi jų pamaldos, ir vadovė atsakė, kad jie susirenka melstis, paskui visi kartu svarsto didžiąją netikro įsikūnijimo paslaptį, kurios dar nesugebėjo iki galo išsiaiškinti. Blemai išties suklaupė ir pusvalandį skyrė savo keistoms vokalizėms, paskui kunigas pradėjo tai, ką vadino šventu pokalbiu.

Atsistojo vienas iš tikinčiųjų ir tarė, kad kenčiantis ir nukryžiuotas Jėzus gal nebuvo tikra dvasia, taip tik jis pasišaipė iš apaštalų, o buvo Tėvo siųsta aukštesnioji jėga, Eonas, įsikūnijusi kažkokio Galilėjos dailidės kūne. Kitas pasakė, kad, pasak kai kurių, Marija tikrai pagimdžiusi žmogų, tačiau Sūnus, kuris negalėjo tapti kūnu, perėjo ją kaip vanduo pereina vamzdį, o gal įėjo į ją pro ausį. Pasigirdo prieštaravimo šūksmai, daugelis šaukė: „Paulikėnas! Bogomilas!“, norėdami pasakyti, kad kalbantysis skelbia ereziją, ir jis buvo išvarytas iš šventyklos. Trečiasis išdrįso pasakyti, kad tas, kuris ant kryžiaus mirė, buvo Simonas Kirėnietis, paskutinę akimirką pakeitęs Jėzų, tačiau kiti jam priminė, kad, norint ką nors pakeisti, tas kas nors turi egzistuoti. Ne, atkirto kalbėtojas, pakeistasis kas nors kaip tik ir buvo Jėzus dvasia, kuris, kaip

dvasia, nebūtų galėjęs kentėti, o be kančios nebūtų išganymo. Ir vėl nauja pasipiktinimo banga, nes, taip sakant, tvirtinama, kad žmoniją išganė vargšas Kirėnietis. Ketvirtasis priminė, jog Žodis nužengęs į Jėzaus kūną balandžio pavidalu krikšto Jordano upėje akimirką, tačiau taip teigiantys painioja Žodį su Šventąja Dvasia, o juk kūnas nebuvo šmėkla, tai kodėl blemai esą – iš tikrųjų – svaičiotojai?

Įsitraukęs į debatus, Poetas paklausė:

– Bet jei neįsikūnijęs Sūnus buvo tik dvasia, kodėl Alyvų kalne jis ištaria nevilties kupinus žodžius, o ant kryžiaus vaitoja? Koks dieviškajai dvasiai skirtumas, jei kažkas kala vinis į kūną, kuris tėra regimybė? Gal jis tik vaidino?

Jis ištarė šiuos žodžius tikėdamasis sugundyti nusižiūrėtąją blemę, parodydamas savo įžvalgumą ir norą susipažinti, tačiau rezultatas buvo priešingas. Susirinkusieji vienu balsu pradėjo šaukti: „Anatema! Anatema!“, ir bičiuliai suprato, kad pats laikas palikti tą susirinkimą. Taip teologinio įkarščio proveržis sutrukdė Poetui patenkinti savo neblėstančią kūno aistrą.

Kol Baudolinas ir kiti krikščionys šitaip leido laiką, Saliamonas po vieną klausinėjo visų Pndapecimo gyventojų, norėdamas ką nors sužinoti apie pradingusias gentis. Gavagai paminėti rabinai pirmąją jų susitikimo dieną jam liudijo, kad eina teisingu keliu. Bet ar visokiausių rasių siaubūnai tikrai nieko nežinojo, ar jiems buvo uždrausta apie tai kalbėti, Saliamonui nesisekė nieko išpešti. Galiausia vienas iš eunuchų pasakė, kad, kaip pasakojama, per kunigo Jono karalystę prieš daugelį amžių perėję žydų būriai, bet vėliau jie nutarė iškeliauti, gal būgštaudami, kad hunų įsiveržimas pastūmės juos į naują diasporą, ir vienas Dievas težino, kur jie prapuolė. Saliamonas nusprendė, kad eunuchas meluoja, ir kantriai laukė tos akimirkos, kai jie iškeliaus į karalystę, kur neabejotinai susitiks savo tikėjimo brolius.

Gavagai retkarčiais mėgindavo atvesti juos į teisingą tikėjimą. Tėvas yra tobuliausias ir šioje visatoje toliausiai nuo mūsų. Tad

kaip jis galėjo duoti gyvybę Sūnui? Žmonės gimdo vaikus, kad per palikuonis pratęstų savo gyvenimą ir išliktų net tais laikais, kurių jau nebeišvys, nes bus pakirsti mirties. Tačiau Dievas, privalantis duoti gyvybę Sūnui, nuo pat pradžių yra netobulas. O jei Sūnus visada būtų gyvavęs kartu su Tėvu, būdamas tokios pat dieviškos substancijos ar prigimties (čia Gavagai imdavo painioti graikų kalbos žodžius *ousia, hyposthasis, physis* ir *hyposopon*, kurių nė Baudolinas nemokėjo išaiškinti), turėtume neįtikimą atvejį, kad Dievas, pagal apibrėžimą nepagimdytas, buvo pagimdytas nuo pat amžių pradžios. Taigi Žodis, kurį Tėvas pagimdo, kad imtųsi išganyti žmonių giminę, nėra iš Tėvo substancijos: jis pagimdytas vėliau, be abejo, anksčiau už pasaulį ir yra viršesnis už viską, kas sukurta, bet kartu jis ir menkesnis už Tėvą. Todėl Kristus nėra Dievo galia, primygtinai kartojo Gavagai, aišku, jis ne paprasta galia, tarytum koks skėrys, priešingai, jis didelė galia, bet yra tik pirmagimis, o ne prigimtis.

– Taigi jūs tvirtinate, kad Sūnus tebuvo Tėvo įvaikintas, todėl nėra Dievas.

– Taip, bet jis vis tiek šventas, kaip šventas būti diakonas, kuris būti kunigo įsūnis. Jei taip būti su kunigu, kodėl negali su Dievu? Žinau, kad Poetas paklausti blemų, kodėl, jei Jėzus būti šmėkla, Alyvų kalne jis bijoti ir verkti ant kryžiaus. Blemai nemokėti atsakyti, nes jie blogai galvoti. Jėzus – ne šmėkla, jis įsūnis, o įsūnis nemokėti visko kaip jo tėvas. Tu suprasti? Sūnus būti ne *omoousios*, tokios pat substancijos kaip Tėvas, bet *omoiusios*, panašios, bet ne tokios pat substancijos. Mes ne eretikai kaip anomėjai: jie laikyti Žodį nė nepanašiu į Tėvą, visai skirtingu. Laimė, Pndapecime nebūti anomėjų. Jie galvoti blogiausiai iš visų.

Pasakodamas šią istoriją Baudolinas pasakė, kad jie vis klausdavę, koks skirtumas tarp *omoousios* ir *omoiusios* ir ar galima Viešpatį Dievą apibūdinti dviem žodžiais, todėl Niketas nusišypsojęs tarė:

– Yra skirtumas, tikrai yra. Gal jūs, vakariečiai, jau pamiršote tas diatribes, tačiau mūsų, romėjų, imperijoje jos tęsėsi dar ilgai

ir dėl šitų reikšmių skirtumų buvo ekskomunikuotų, ištremtų ar net nužudytų žmonių. Tik stebiuosi, kad diskusijos, mūsų krašte jau seniai numaldytos, dar teberuseno toje šalyje, apie kurią man pasakoji.

Paskui pagalvojo: vis dar kankinuosi dvejodamas, ar tas Baudolinas neseka man pasakų, bet toks pusiau barbaras kaip jis, gyvenęs su alemanais ir milaniečiais, vargiai atskiriančiais Šventąją Trejybę nuo švento Karolio Didžiojo, negalėtų tų dalykų žinoti, jei nebūtų apie juos girdėjęs. O gal apie juos išgirdo kur kitur?

Bičiulius retkarčiais kviesdavo į pasibjaurėtinas Praksėjo vakarienes. Baigiantis vienai iš tokių puotų, padrąsinti *burq*, matyt, prikalbėjo Karaliams ne itin deramų dalykų, kita vertus, Praksėjas irgi tapo su jais atviresnis. Taip vieną naktį, kai ir jis, ir jie drūčiai apgirto, tarė:

– Valdovai ir brangiausieji svečiai, permąsčiau kiekvieną jūsų žodį, ištartą nuo tada, kai čia atvykote, ir supratau, jog niekada nepasisakėte esą mūsų laukiami Karaliai. Aš ir toliau manau, kad jais esate, bet jei kartais, sakau, net ir nesat, ne jūsų kaltė, kad visi tuo įtikėjo. Šiaip ar taip, paklausykite manęs kaip savo brolio. Turėjote progą įsitikinti, koks erezijų lizdas yra Pndapecimas ir kaip sunku suvaldyti tas baisias padugnes, viena vertus, bauginant hunais, kita vertus, skelbiantis kunigo Jono, kurio jie akyse neregėję, valios ir žodžio skleidėjais. Patys turėjote progą įsitikinti, ko vertas mūsų jaunasis diakonas. Jei mes, eunuchai, galėtume tikėtis Karalių paspirties ir remtis jų valdžia, tada taptume dar galingesni. Taptume galingesni čia, bet toji galia galėtų pasklisti ir... kitur.

– Kunigo karalystėje? – paklausė Poetas.

– Jei jūs ten nuvyktumėt, būtumėt pripažinti teisėtais valdovais. Kad ten nuvyktumėt, jums reikia mūsų, o čia mums jūsų reikia. Esame keista rasė, ne tokie kaip tie siaubūnai, besidauginantys pagal niekingus gamtos dėsnius. Tapome eunuchais todėl, kad kiti eunuchai mus išrinko ir tokiais mus pavertė. Tai, ką dau-

gelis laiko nelaime, sutelkė mus į vieną didelę šeimą, turiu galvoje – mus ir visus kitus eunuchus, valdančius svetur, o žinome, kad jų, labai galingų, yra ir tolimuosiuose vakaruose, ką jau kalbėti apie daugelį Indijos ir Afrikos karalysčių. Tereikia, kad iš vieno stipraus centro pajėgtume slaptaisiais ryšiais susisieti su mūsų broliais visuose kraštuose, ir sukurtume didžiausią iš visų imperijų. Imperiją, kurios niekas nepajėgtų užkariauti ir sugriauti, nes ją sudarytų ne kariuomenės ir valdos, o abipusio sutarimo voratinkliai. Jūs būtumėt mūsų valdžios simbolis ir garantas.

Kitą dieną Praksėjas, sutikęs Baudoliną, prisipažino nujaučiąs, kad praėjusį vakarą prikalbėjęs blogų ir kvailų dalykų, apie kuriuos niekada negalvojęs. Prašė atleisti, meldė užmiršti jo žodžius. Nuėjo kartodamas:

– Meldžiu, pasistenkite užmiršti.

– Su kunigu ar be jo, – tą pat dieną pasakė Poetas, – bet Praksėjas mums siūlo karalystę.

– Tu beprotis, – tarė jam Baudolinas, – mes turime užduotį, prisiekėme Frydrichui ją įvykdyti.

– Frydrichas miręs, – sausai nukirto Poetas.

Eunuchams leidus, Baudolinas dažnai lankydavo diakoną. Jie susidraugavo, Baudolinas jam pasakodavo apie Milano žlugimą, Aleksandrijos įkūrimą, kaip reikia apgulti miesto sienas ir ką daryti, norint padegti apsiautėjų balistas ir taranus. Baudolinas galėjo prisiekti, jog klausantis tų pasakojimų jaunajam diakonui švytėjo akys, nors veidą ir toliau vis dengė šydas.

Paskui Baudolinas paklausė diakoną apie jo provincijoje verdančias teologines aistras ir jam pasidingojo, kad atsakydamas diakonas svajingai šypsosi.

– Kunigo karalystė labai sena, – tarė, – o joje rado prieglobstį visos sektos, kadaise išstumtos iš vakarų krikščionių pasaulio.

Buvo aišku, kad ir Bizantija, apie kurią neką težinojo, jam atrodė tolimieji vakarai.

– Kunigas nenorėjo iš tremtinių atimti tikėjimo, o jų skelbia-

mas mokymas sugundė visas karalystėje gyvenančias rases. Bet ar taip svarbu žinoti, kas išties ta Švenčiausioji Trejybė? Gana, kad tos būtybės laikosi Evangelijos priesakų, ir jie nenukeliaus į pragarą vien todėl, jog mano Dvasią kilus tik iš Tėvo. Juk turėjai progą įsitikinti jų gerumu ir man apmiršta širdis pagalvojus, kad kurią dieną jiems visiems gali tekti mirti mūru stojus prieš hunus. Kol mano tėvas bus gyvas, man teks valdyti pasmerktųjų mirti karalystę. Bet gal aš mirsiu pirmas.

– Pone, ką sakai? Iš tavo balso ir iš to, kad esi išrinktas būti kunigo įpėdiniu, sprendžiu, jog dar nesi senas.

Diakonas purtė galvą, ir Baudolinas, norėdamas jį paguosti, bandė prajuokinti pasakojimais apie savo ir bičiulių studentiškų metų žygius Paryžiuje, tačiau suprato tuo to vyro širdy sukėlęs geismų siautulį ir įtūžį ir niekada negalėsiąs jų patenkinti. Šitaip Baudolinas pasirodė, kas yra ir kas buvo, užmiršdamas esantis vienas iš Karalių. Bet dabar ir diakonui tai menkai terūpėjo, jis leido suprasti niekada netikėjęs vienuolika Karalių ir tik kalbėjęs tai, ką jam liepę eunuchai.

Kartą Baudolinas, matydamas jo akivaizdų liūdesį negalint turėti tų džiaugsmų, kuriuos jaunystė kiekvienam leidžia patirti, pasakė, jog galima gyventi ir degant meile nepasiekiamai mylimajai, paskui papasakojo apie savo aistrą kilmingai damai ir jai rašytus laiškus. Diakonas susijaudinęs klausinėjo, kol pratrūko sužeisto žvėries aimana:

– Baudolinai, man viskas uždrausta, net meilės svajos. Kad žinotum, kaip norėčiau joti kariuomenės priešaky, uosdamas vėjo ir kraujo kvapą. Tūkstantį kartų geriau mirti mūšyje šnabždant mylimosios vardą, nei sėdėti šitoje skylėje ir laukti... ko? Gal nieko...

– Pone, tau lemta tapti didelės imperijos valdovu, tu – tesaugo Dievas tavąjį tėvą – vieną dieną paliksi šį urvą, o Pndapecimas tebus tolimiausia ir nepasiekiamiausia iš tavo provincijų.

– Vieną dieną tai įvykdysiu, vieną dieną tapsiu... – sumurmėjo diakonas. – Kas man tai laiduos? Baudolinai, žinai, mano didžiausias nerimas – teatleidžia man Dievas už tą kankinančią abejonę, –

kad tos karalystės nėra. Kas man apie ją pasakojo? Eunuchai, nuo vaikystės. Iš kur grįžta pasiuntiniai, kuriuos jie, taip, jie siunčia pas mano tėvą? Iš jų, eunuchų. Ar tie pasiuntiniai tikrai iškeliavo? Tikrai grįžo? Tikrai egzistuoja? Viską žinau tik iš eunuchų. Kas, jei viskas – šita provincija, gal net visas pasaulis – tėra eunuchų sąmokslo vaisius, o jie tyčiojasi iš manęs kaip iš paskutinio nubo ar vienapėdžio? Kas, jei nėra nė hunų? Iš visų žmonių reikalaujama nuoširdaus tikėjimo dangaus ir žemės kūrėju ir slėpiningiausiomis mūsų švento tikėjimo paslaptimis, net kai mūsų protas jų nepriima. Bet reikalavimas tikėti tuo nesuprantamu Dievu yra daug menkesnis, nei tenkantis man: tikėti tik eunuchais.

– Ne, pone, ne, mano drauge, – guodė jį Baudolinas, – tavojo tėvo karalystė egzistuoja, nes aš apie ją girdėjau ne iš eunuchų, o iš žmonių, kurie ja tikėjo. Tikėjimas paverčia dalykus tikrais: mano kraštiečiai tikėjo nauju miestu, kuris įbaugintų didįjį imperatorių, ir miestas iškilo todėl, kad jie juo tikėjo. Kunigo karalystė egzistuoja, nes aš su savo bičiuliais paskyrėme jos paieškoms du trečdalius savo gyvenimo.

– Kažin, – tarė diakonas, – net jei ji egzistuoja, aš jos nepamatysiu.

– Gana, – vieną dieną tarė jam Baudolinas. – Būgštauji, kad karalystės nėra, o laukdamas, kol ją pamatysi, pasiduodi begalinei melancholijai, kuri tave pražudys. Galų gale tu nieko neskolingas nei eunuchams, nei kunigui. Jie tave pasirinko, kai dar buvai kūdikis ir negalėjai nieko pasirinkti. Nori nuotykių ir šlovės kupino gyvenimo? Keliauk, sėsk ant vieno iš mūsų žirgų ir šuoliuok į Palestiną, kur narsūs krikščionys kaunasi su maurais. Tapk didvyriu, kad nori tapti, o Šventosios žemės pilys pilnos karalaičių, kurios bus pasiryžusios paaukoti gyvybę už vieną tavo šypsnį.

– Ar kada matei mano šypsnį? – paklausė diakonas. Vienu mostu nuplėšė sau nuo veido šydą, ir Baudolinas išvydo pamėklišką kaukę raudonomis lūpomis, atveriančiomis pamėlusias dantenas ir išpuvusius dantis. Veido oda buvo susiraukšlėjusi, daiktais nusilupusi ir rodė gyvą koktaus raudonumo mėsą. Po traiškanotais

ir sutrūkinėjusiais vokais spindėjo akys. Kakta buvo viena žaizda. Jo plaukai buvo ilgi, dvišaka barzda dengė tai, kas dar buvo likę iš smakro. Diakonas nusimovė pirštines ir apsinuogino liesos rankos, nusėtos tamsiais gumbais.

– Baudolinai, tai – raupsai, o jie nedaro išimties nei karaliams, nei kitiems šios žemės galingiesiems. Nuo dvidešimties metų saugau šią paslaptį, kurios mano pavaldiniai nenumano. Prašiau eunuchų pasiųsti pasiuntinius pas tėvą, kad žinotų, jog negalėsiu jo pakeisti, ir paskubėtų išsirinkti kitą įpėdinį, prašiau pasakyti, kad aš jau miręs, juk galėčiau prisiglausti kokioje nors panašių į mane stovykloje ir niekas nieko apie mane daugiau nebežinotų. Tačiau eunuchai sako, jog mano tėvas nori, kad likčiau. Netikiu. Eunuchams patogu turėti silpną diakoną, galiu mirti, o jie ir toliau laikys mano balzamuotą kūną šitame urve, valdydami mano – jau lavono – vardu. Gal kunigui mirus vienas iš jų užims mano vietą ir niekas negalės pasakyti, kad tai ne aš, nes niekas nėra matęs mano veido, o karalystėje mane matė tik tada, kai dar žindau motinos krūtį. Štai kodėl pasirinkau mirtį iš nuobodulio, nes iki kaulų smegenų esu persmelktas mirties. Niekada netapsiu riteriu, niekada netapsiu meilužiu. Net tu, pats nepajutęs, atsitraukei per tris žingsnius atgal. Jei pastebėjai, kalbėdamasis su manim Praksėjas stovi ne arčiau kaip per penkis žingsnius. Matai, vieninteliai išdrįstantys būti greta manęs – šiedu eunuchai su šydais ant veidų, jauni kaip aš, pakirsti tokios pat ligos, todėl galintys liesti mano lytėtus daiktus nieko nebijodami. Leisk man vėl užsidengti šydu veidą, nes gal ir tu nelaikysi manęs vertu tavo užuojautos, juolab draugystės.

– Pone Niketai, ieškojau paguodos žodžių, bet negalėjau rasti. Paskui tariau, kad tyliai ir oriai nešdamas savąjį kryžių jis yra kur kas didesnis didvyris už visus tuos riterius, žygiuojančius apsiausti miesto. Padėkojo man ir paprašė tądien palikti jį vieną. Bet jau buvau susigyvenęs su tuo nelaimėliu ir kasdien lankiau jį, pasakojau apie kadaise perskaitytas knygas, apie rūmuose girdėtas

kalbas, apie matytas vietas: Rėgensburgą ir Paryžių, Veneciją ir Bizantiją, Ikonijų ir Armėniją, apie per visą mūsų kelionę sutiktas būtybes. Jam buvo lemta mirti nemačius nieko, vien Pndapecimo laidojimo nišas, todėl norėjau, kad bent iš mano pasakojimų visa tai išvystų. Neslėpsiu, prikūriau, pasakojau apie miestus, kuriuose nesilankiau, mūšius, kuriuose nesikoviau, karalaites, kurių neturėjau. Pasakojau apie stebuklus šalių, kur leidžiasi saulė. Leidau mėgautis saulėlydžiais virš Propontidės, smaragdo atspindžiais Venecijos įlankoje, Hibernijos slėniu, kur prie tykaus ežero krantų stovi septynios baltos bažnyčios, o aplink jas ganosi tokių pat baltų avių bandos, pasakojau, kad Alpių viršukalnės visada užklotos baltu puriu audiniu, o vasarom pavirsta didingais kriokliais, įsiliejančiais į upes ir upokšnius, vingiuojančius gėlėtais šlaitais, papasakojau apie druskos dykumas prie Apulijos krantų, verčiau žavėtis pasakojimais apie jūras, kuriomis neplaukiojau ir kuriose šokinėja veršio didumo žuvys, tokios jaukios, kad žmonės gali ant jų joti, pasakojau apie švento Brandono keliones į Laimės salas ir kaip jis vieną dieną, manydamas priplaukęs sausumą jūros viduryje, išsilaipinęs ant banginio nugaros – žuvies, dydžio sulig kalnu, galinčios praryti visą laivą, ir turėjau jam paaiškinti, kas yra laivai, – kad tai tokios medinės žuvys, vagojančios jūras baltais sparnais, apsakiau stebuklingus savo kraštų gyvūnus: elnią su dviem didžiuliais šakotais susikryžiavusiais ragais, gandrą, skrendantį per jūras iš vienų žemių į kitas ir skraidinantį ant nugaros savo nusenusius tėvus, boružę, panašią į mažą grybą, raudoną ir taškuotą balkšvais taškeliais, driežą, kuris panašus į krokodilą, bet toks mažas, kad pralenda po durimis, gegutę, dedančią kiaušinius į kitų paukščių lizdus, pelėdą apvaliomis akimis, naktį šviečiančiomis tarsi žibintai, kuri minta aliejum iš deglų bažnyčiose, apie gyvūną su ant nugaros pasišiaušusiais spygliais, geriantį karvės pieną, austres – gyvąsias skryneles, kurios retkarčiais dovanoja nepaprastai vertingą, nors ir bedvasį, grožį, lakštingalą, giedančią naktimis ir šlovinančią rožę, langustą – šarvuotą ryškiai raudoną pabaisą, kuri atatupsta bėga nuo jos mė-

sos įsigeidusių smagurių, ungurį – baisų vandens žaltį, kurio mėsa riebi ir nuostabiai gardi, žuvėdrą, sklendžiančią virš vandens tarytum Viešpaties angelas, bet klykaujančią lyg velnias, strazdą – juodą paukštį geltonu snapu, kalbantį kaip ir mes, ištauškiantį visas savo šeimininko paslaptis, gulbę, didingai vagojančią ežero vandenis ir prieš mirtį giedančią švelniausią giesmę, žebenkštį, lanksčią kaip mergaitė, sakalą, kuris stačiai sminga prie savo aukos ir atneša ją jį užauginusiam riteriui. Apsakiau nuostabius brangakmenius, kurių jis niekada neregėjo, o aš irgi: balzganas ir purpurines chalcedono dėmes, tamsiai violetines ir baltas kai kurių egiptietiškų akmenų gyslas, vario skaistumą, krištolo skaidrumą, deimanto žaižaravimą, paskui išliaupsinau spindesį aukso – to minkšto metalo, kurį galima išlydyti į ploniausius lakštus, įkaitusių plieno ašmenų šnypštimą, kai jie pamerkiami į vandenį grūdinti, didžiosiose abatijose laikomus neapsakomo grožio relikvijorius, aukštus ir smailius mūsų bažnyčių bokštus, tiesias ir aukštas Konstantinopolio hipodromo kolonas, žydų skaitomas knygas, išrašytas ženklais, primenančiais vabzdžius, ir kokius garsus jie taria jas skaitydami, apsakiau geležinį gaidį, didžiojo krikščionių valdovo gautą dovanų iš kalifo, giedantį su kiekvienu saulės patekėjimu, kas yra judantis ir leidžiantis garus rutulys, kaip degina Archimedo veidrodžiai, kaip baugu naktį pamatyti vėjo malūną, paskui papasakojau apie Gradalį, apie riterius, vis dar ieškančius jo Bretanėje, apie mus, kurie esame pasiryžę įteikti jį jo tėvui vos tik surasime nedorąjį Zosimą. Matydamas, kad tie nuostabūs dalykai jį žavi, bet jų nepasiekiamybė liūdina, pamaniau, kad gal naudinga bus jam parodyti jo vargą nesant patį sunkiausią, todėl papasakojau su visomis smulkmenomis apie Androniko kančią, smarkiai pranokstančią tai, ką jam teko patirti, apie skerdynes Kremoje, apie belaisvius nukirstomis rankomis, ausimis ir nosimis, išklojau apie tokias neapsakomas ligas, su kuriomis palyginus raupsai tik menkas blogis, kaip didžiausią siaubą apsakiau skrufuliozę, rožę, švento Vito šokį, švento Antano karštinę, tarantulo įkandimą, niežus, kai esi priverstas nudraskyti visą odą,

šašas po šašo, marą, šventos Agotos kančias, kai jai nuplėšė krūtis, šventos Liucijos kančias, kai jai išlupo akis, švento Sebastijono kančias, kai jį pervėrė strėlė, švento Stepono kančias, kai jam akmenimis suskaldė galvą, švento Lauryno kančias, kai jį ant grotelių lėtai kepė virš ugnies, dar prasimaniau kitų šventųjų ir kitų baisybių: šventą Ursinėlį, pasmeigtą ant mieto pro išeinamąją angą ir burną, šventą Serapiną nudirta oda, šventą Mopsuetijų, pririštą už keturių galūnių prie ketverto tūžmingų arklių ir sudraskytą į keturis gabalus, šventą Drakoncijų, priverstą ryti verdančias žuvis... Man vaidenosi, kad šitos baisybės teikia jam paguodos, paskui pabūgdavau, ar nebūsiu perdėjęs, ir vėl pasakojau apie pasaulio grožybes, o mintys apie jas suteikdavo belaisviui stiprybės: paryžiečių mergaičių grakštumą, vangų Venecijos kekšių grožį, neprilygstamą imperatorienės veidą, vaikišką Kolandrinos šypseną, tolimos karalaitės akis. Jis susijaudindavo, melsdavo pasakoti dar, klausdamas, kokie yra Melisindos, Tripolio grafienės, plaukai, kokios lūpos tų rusvaplaukių gražuolių, pakerėjusių Broklandijos riterius labiau nei šventasis Gradalis, vėl susijaudindavo, ir, teatleidžia man Viešpats, bet manau, jog vieną ar kelis sykius patyrė erekciją ir malonumą išlieti savo sėklą. Dar bandydavau jam papasakoti apie pasaulį, pilną svaiginamai kvepiančių prieskonių, o neturėdamas jų su savim bandžiau prisiminti bent vardus tų, kurių buvau ragavęs, ir vardus tų, kuriuos žinojau tik iš vardų, tikėdamas, kad tie vardai svaigina tarsi pats jų kvapas, todėl vardijau malabatrą, belzuiną, smilkalus, nardą, ličį, sandaraką, cinamoną, sandalą, šafraną, imbierą, kardamoną, zedoariją, laurą, mairūną, koriandrą, krapą, estragoną, pipirus, sezamą, aguonas, muskato riešutą, citrinžolę, kurkumą ir kmynus. Diakonas klausydavosi alpėdamas iš malonumo, čiupinėdavo veidą, tarsi jo vargšė nosis nebepakęstų visų tų kvapų, verkdamas pasakodavo, kuo tie prakeikti eunuchai jį iki šiol maitinę tikindami, jog sergąs: ožkos pienu ir *burq* išmirkyta duona, tardami, jog tai vaistai nuo raupsų, ir todėl jis leidęs dienas apdujęs, snūduriuodamas, su vis tuo pačiu skoniu burnoje, diena po dienos.

– Artinai jo mirtį, versdamas šėlti ir sekindamas jausmus. Dar tenkinai savo pomėgį prasimanyti, didžiavaisi savąja išmone.

– Gal ir taip, tačiau tą trumpą laiką, kuris jam dar buvo likęs gyventi, mano dėka jis gyveno laimingas. Žinok, dabar atpasakoju mūsų pokalbius, tarsi jie būtų vykę vieną dieną, bet per visą tą laiką ir mano širdyje pamažu suliepsnojo vėl iš naujo meilė, gyvenau pakylėtas ir bandžiau jį pakylėti, apgaule brukdamas dalį savosios laimės. Sutikau Hipatiją.

32.

BAUDOLINAS PAMATO MERGELĘ SU VIENARAGIU

– Pone Niketai, iš pradžių nutiko istorija su siaubūnų kariuomene. Hunų baimė nuolat augo, kankindama labiau nei kada anksčiau, nes kažkuris iš vienapėdžių, nubėgęs iki provincijos pakraščių (šios būtybės mėgdavo lėkti tolyn, lyg būtų priklausiusios nuo tos niekada nepailstančios pėdos), sugrįžo sakydamas matęs juos: jie, girdi, visi geltonveidžiai, mažaūgiai, labai ilgais ūsais. Raiti ant tokių pat žemų, bet labai eiklių arklių atrodė suaugę su jais į vieną kūną. Keliaudami per dykumas ir stepes, be ginklų, turėdavo tik odmaišį pienui ir mažą molinį puodą, kuriame virdavo pakeliui rastą maistą, bet pajėgdavo daug dienų joti nevalgę ir negėrę. Jie užpuolė kalifo karavaną su vergais, odaliskomis ir kupranugariais, sustojusį pastovio ir išskleidusį prabangias palapines. Gražūs ir baisūs pažiūrėti kalifo kariai – milžiniško stoto vyrai – puolė barbarus raiti ant kupranugarių, ginkluoti baisiais lenktais kardais. Barbarai apsimetė atsitraukiantys, paskui užėjo persekiotojams iš užnugario, apsupo juos ratu ir baisiai rėkaudami supo, kol visus išžudė. Tada įsiveržė į stovyklą ir išpjovė likusius – moteris, tarnus, net vaikus, paliko gyvą tik vieną žudynių liudytoją. Padegė palapines ir nujojo tolyn, pametę visus turtus, tai reiškė, jog žudė tik norėdami paskleisti per pasaulį garsą, kad, kur jie pereina, nė žolė nebeauga, ir per kitą susidūrimą jų aukos suakmenėtų iš baimės. Gal vienapėdis kalbėjo pasivaišinęs *burq*, bet kas galėjo patikrinti, ar jis pasakojo, ką matęs, ar svaičiojo? Pndapecimą užgulė baimė, galėjai ją justi ore ir žmonių balsuose, kai šnabždėdami pasakojo naujienas, tarsi užpuolikai būtų galėję juos išgirsti. Tada Poetas nutarė rimtai pažvelgti į Praksėjo pasiūlymą,

tegul ir apipintą girto klejonėmis. Pasakė jam, kad kiekvieną akimirką gali pasirodyti hunai, o kaip jis ruošiasi su jais kovoti? Gerai, nubai pasiruošę aukotis, o kas dar? Tik pigmėjai, kurie temoka iš lanko šaudyti gerves. Vienapėdžiams tektų kautis plikomis rankomis, ponkiai pultų atstatę savo varpas, o beliežuviai būtų pasiųsti į žvalgybą, kad paskui papasakotų, ką matę? Vis dėlto iš to pakriko siaubūnų būrio galima sutelkti grėsmingą kariuomenę, panaudojant kiekvieno privalumus. Ir, jei kas išmano, kaip ją sukurti, – tas asmuo esąs jis, Poetas.

– Tapus pergales skinančiu karvedžiu, galima tikėtis ir imperatoriaus vainiko. Pas mus, Bizantijoje, ne kartą buvo taip atsitikę.

– Neabejotinai toks buvo mano bičiulio tikslas. Eunuchai nedvejodami sutiko. Manau, jie pagalvojo, kad taikos metu Poetas su savo kariuomene niekam nekelia grėsmės, o kilus karui ji galėtų pristabdyti tų pamišėlių įsiveržimą į miestą, palikdama eunuchams daugiau laiko pereiti kalnus. Be to, kuriant kariuomenę pavaldiniai turės būti budrūs ir paklusnūs, o to eunuchai visada ir troško.

Baudolinas, nemėgęs karo, pasakė į tą veiklą neįsitrauksiąs. Visi kiti sutiko. Poeto nuomone, penki aleksandriečiai buvo puikūs karvedžiai, nes pergyveno savojo miesto apsiaustį, net kitoje, kitaip tariant, pralaimėjusiųjų, pusėje. Jis pasitikėjo ir Ardzrouniu, kuriam teksią mokyti siaubūnus sukonstruoti vieną kitą karo mašiną. Nepaniekino ir Saliamono: kariuomenei, tarė, reikalingas žmogus, išmanantis mediciną, nes nebūna kovos be kraujo. Galų gale nusprendė, kad, pagal jo planą, atsirasią darbo ir Boronui su Kijotu, kuriuos laikė svajokliais: būdami mokyti vyrai, jie galėsią tvarkyti kariuomenės sąskaitybą, rūpintis sandėliais ir karių maitinimu.

Atidžiai išnagrinėjo skirtingiausių rasių prigimtį ir privalumus. Apie nubus ir pigmėjus nebuvo ko sukti galvos, tereikėjo nuspręsti, kokią užduotį jiems patikėti mūšyje. Iš vienapėdžių dėl jų greitumo galima sutelkti puolamuosius būrius, nes jie galėtų vikriai šmi-

rinėdami per paparčius ir žoles pavyti priešą ir išnirti prieš jį netikėtai, o tie geltonveidžiai su dideliais ūsais nespėtų nė mirktelėti. Tereikia juos išmokyti pūsti dūdelę arba lumzdelį, pasiūlė Ardzrounis, o jų lengva pasigaminti, nes čia gausu nendrynų. Gal Saliamonas iš turguje parduodamų žolių sutaisytų nuodų, į kuriuos būtų mirkomos strėlės, ir tegul nesikuklina, nes karas lieka karu. Saliamonas atsakė, kad Masadoje jo tauta romėnams pridarė daug bėdų, nes žydai ne iš tų, kuriuos galima nebaudžiamai skriausti, kaip mano stabmeldžiai.

Milžinus irgi galima tinkamai panaudoti, gal ne atakai, dėl tos vienintelės jų akies, bet artimajame mūšyje, jie turėtų išnirti iš žolių iškart po vienapėdžių puolimo. Būdami aukšti jie tikrai iškils virš žemaūgių hunų arklių ir galės juos sumaigyti kumščiu į snukį, paimti plikomis rankomis už karčių, išpurtyti iš balno raitelį ir jį pribaigti užmindami pėda, dukart didesne už vienapėdžių.

Sunkiau buvo sugalvoti, kaip panaudoti blemus, ponkius ir panokius. Ardzrounis pasiūlė, kad paskutiniai dėl savo ausų galėtų sklęsti iš viršaus. Jei paukščiai laikosi ore plasnodami sparnais, kodėl to negali panokiai – plasnoti ausimis, pritarė Boronas, laimė, kad teks jomis plasnoti ne tuštumoje. Taigi panokiai turėtų laukti atsargoje iki tos nelemtos akimirkos, kai, įveikę pirmąsias gynybos gretas, hunai įsiveržia į miestą. Panokiai lauktų jų savo būstuose uolose, kristų stačiai ant galvų ir perrėžtų gerkles, jei tik būtų apmokyti naudotis peiliais, nors ir obsidiano. Blemų negalėjai panaudoti žvalgyboje, nes norėdami ką pamatyti, turėtų išsikišti visu kūnu, o karo kalba tai reikštų savižudybę. Bet tinkamai sustatyti jie galėtų tapti neblogu puolamuoju būriu, nes hunas (bent šitaip manoma) įpratęs taikytis į galvą, o išvydęs begalvį priešą turėtų akimirką sutrikti. Tą akimirką blemai ir palįstų po jų arkliais su akmeniniais kirvukais rankose.

Panokiai buvo silpnoji Poeto karo meno vieta, nes kaip galima siųsti į mūšį žmones su ant pilvo kadaruojančiom varpom, kurie per pirmą susidūrimą gautų į kiaušius ir pasliki griūtų žemėn šaukdamiesi motinos? Bet juos būtų galima panaudoti žvalgybai, nes

pastebėta, kad jų varpos panašios į kai kurių vabzdžių ūsus, su kiekvienu vėjo krypties ar temperatūros pokyčiu pasistojančius ir pradedančius virpėti. Taigi jie galėtų būti avangardo žvalgai, o jei pirmieji ir žūtų, karas lieka karu ir jame nėra vietos krikščioniškai pagailai, tarė Poetas.

Beliežuvius iš pradžių galvota palikti likimo valiai, nes su tokiais nedrausmingais kariais karvedžiui daugiau vargo nei su priešu. Paskui nuspręsta, kad tinkamai prispausti galėtų veikti užnugaryje – padėti jauniausiems eunuchams, kurie kartu su Saliamonu rūpintųsi sužeistaisiais, ir prižiūrėti visų rasių moteris ir vaikus, kad šie nekištų nosies iš savo urvų.

Per pirmąjį susitikimą Gavagai užsiminė apie satyrus-kuriųniekas-nematė, ir Poetas nutarė, kad šie galėtų smogti ragais ar kaip ožkos šokti ant priešo savo skeltomis kanopomis, bet į visus klausimus apie juos išgirsdavo tik miglotus atsakymus. Jie gyveno kalnuose, kitapus ežero (kokio?), ir niekas niekada nebuvo jų matęs. Pavaldūs kunigui, bet laikėsi nuošaly, su kitais neturėjo jokių reikalų, taigi jų tarsi nė nebuvo. Tiek to, tarė Poetas, gal jų ragai riesti į priekį ar atgal, tad norėdami smogti jie turėtų išversti pilvus, o gal atsistoti ant keturių, bet verčiau meskim juokus, nedera kautis subūrus ožkas.

– Galima kautis subūrus net ir ožkas, – atšovė Ardzrounis.

Jis papasakojo, kaip vienas didis karvedys pririšo prie ožkų ragų deglus ir tūkstančius jų naktį paleido lyguma, kuria artinosi priešai, įbaugindamas juos, kad gynėjai turi milžinišką kariuomenę. O su šešiaragėmis ožkomis įspūdis būtų dar geresnis.

– Jei priešas pasirodytų naktį, – skeptiškai pertarė Poetas.

Bet liepė Ardzrouniui parūpinti ožkų ir deglų, juk niekada nežinia.

Taigi, remiantis šiais Vegecijui ir Frontinui nežinomais karo principais, prasidėjo mokymai. Slėnis knibždėjo vienapėdžių, besimokančių pūsti naujutėlaičius lumzdelius, o Porčelis prapliupdavo keiksmais kiekvieną kartą tiems nepataikius į taikinį, visa laimė, kad jis teburnojo prieš Kristų, nes tie eretikai nelaikė nuo-

dėme įsūnio vardo paminėjimą be reikalo. Kolandrinas mokė panokius skraidyti, ir, nors to tiems dar niekad nebuvo tekę daryti, atrodė, Viešpats juos tik tam ir sukūręs. Pndapecimo gatvėmis nebegalėjai eiti, nes, kai mažiausiai tikėdavaisi, tau ant galvos nutūpdavo panokis, bet netrukus visi susigyveno su mintimi, kad ruošiamasi karui, ir niekas nesiskundė. Laimingiausi jautėsi panokiai, taip nustebinti šios savo naujos galios, kad dabar kariauti troško ir moterys su vaikais, ir Poetas beveik visiškai tam pritarė.

Skakabarocis mokė milžinus gvelbti arklius, bet vieninteliai arkliai buvo Karalių, ir po dvejų ar trejų pratybų jiems kilo grėsmė atiduoti Dievui dvasią, todėl pereita prie asilų. Tai išėjo į naudą: asilai žvengdami spardydavosi ir pačiupti juos už pakarpos buvo sunkiau nei šuoliuojantį arklį, bet milžinai tą meną jau buvo tobulai įvaldę. Tačiau jiems dar reikėjo išmokti bėgti susirietus žolėse, kad nepamatytų priešai, ir daugelis jų skundėsi po kiekvienų pratybų skaudančiais inkstais.

Boidis mankštino pigmėjus, nes hunai – ne gervės, ir reikėjo taikyti jiems į tarpuakius. Poetas mokė nubus, kurie tik ir laukė, kada galės numirti mūšyje, Saliamonas ieškojo nuodingų viralų ir mirkė juose smaigalius, bet tik kartą jam pavyko trumpą valandėlę užmigdyti triušį, o kitą kartą priversti vištą skraidyti. Nesvarbu, tarė Poetas, hunas, kuris užmigs bent tiek, kad spėsi pasakyti „amen“, arba pradės plasnoti rankomis, jau miręs hunas, tęskime.

Kutikas vargo su blemais mokydamas juos pašliaužti po arkliu ir prakirsti tojo pilvą kirviu, vis dėlto su asilais ne taip lengvai tai sekėsi. Ponkiai priklausė ryšiams ir tiekimui, todėl jais rūpinosi Boronas su Kijotu.

Baudolinas papasakojo diakonui apie įvykius mieste ir jaunuolis tarytum atgimė. Eunuchams leidus jis buvo išvestas ant išorinių bokšto laiptų ir iš aukšto galėjo stebėti būrių pratybas. Pasakė, kad norėtų išmokti joti ir vesti savo pavaldinius į kovą, bet netrukus nualpo, gal dėl didelio jaudulio, ir eunuchai nunešė jį į sostą toliau liūdėti.

Tomis dienomis Baudolinas, truputį smalsaudamas, o ir truputį nuobodžiaudamas susimąstė, kur iš tikrųjų gyvena tie satyrai-kurių-niekas-nematė. Klausinėjo visų, net vieno iš ponkių, kurių kalbos jam taip ir nepavyko perprasti. Šis atsakė: „*Prug frest sorgdmand strochdt drhds pag brlelang gravot chavygny rusth pkalhdrcg*“, kas nedaug tepadėjo. Net Gavagai kalbėjo labai miglotai. Ten, tarė, mostelėdamas į vakarų pusėje žydruojančias kalvas, už kurių tolumoje tamsavo kalnai, bet ten dar niekas nebuvo nusigavęs, nes satyrai nemėgo įsibrovėlių. „Kaip galvoja satyrai?“ – paklausė Baudolinas, o Gavagai atsakė, kad jie galvoja blogiau už visus, nes tvirtina niekada nebuvus prigimtinės nuodėmės. Žmonės tapo mirtingi ne dėl šios nuodėmės, tokie jie būtų, net jei Adomas nebūtų atsikandęs obuolio. Todėl nereikia išganymo – juk kiekvienas gali išsigelbėti vien parodydamas savo gerą valią. Ta istorija su Jėzumi tesąs doro gyvenimo pavyzdys ir nieko daugiau.

– Beveik kaip Mahometo eretikai, kuriems Jėzus – tik pranašas.

Paklaustas, kodėl niekas niekada nebuvo nuėjęs pas satyrus, Gavagai atsakė, kad satyrų kalvų papėdėje esą miškas ir ežeras, kur visiems uždrausta lankytis, nes ten gyvenančios nedoros moterys, pagonės. Eunuchai sakė, kad doram krikščioniui ten nėra kas veikti, nes galįs pakliūti į bėdą, ir visi jų klausė. Bet slapukas Gavagai taip gerai nupasakojo kelią, kad piršosi mintis, jog jis pats ar koks kitas vienapėdis visur lakstydami buvo ir ten įkišę nosį.

Tiek užteko sužadinti Baudolino smalsumą. Palaukęs, kad niekam nerūpėtų, sėdo ant arklio ir per mažiau nei dvi valandas perjojo krūmokšniais apžėlusį plotą ir pasiekė pamiškę. Pririšo arklį prie medžio ir įžengė į gaivią kvapnią žalumą. Kliūdamas už kiekviename žingsnyje išsiraizgiusių šaknų, žengdamas per didžiulius visokių spalvų grybus jis pagaliau pasiekė ežerą, už kurio kilo satyrų kalvų šlaitai. Artėjo saulėlydis, tyras ežero vanduo tamsėjo atspindėdamas ilgus jį supančių kiparisų šešėlius. Visur tvyrojo mirtina tyla, netrikdoma net paukščių balsų.

Baudolinas susimąstęs to vandens veidrodžio pakraštyje pamatė iš miško išnyrant gyvūną, kurio niekada nebuvo matęs, bet apie kurį daug žinojo. Jis priminė jauną žirgą, baltos odos, žengė švelniai ir grakščiai. Ant dailios galvos, tiesiai virš kaktos, styrojo ragas, irgi baltas, susuktas įvijomis, smailia viršūne. Tai buvo liokornas, ar kaip Baudolinas sakydavo vaikystėje, lionkornas, kitaip tariant, vienaragis iš jo vaikystės prasimanymų. Gėrėjosi juo sulaikęs kvapą, tik staiga paskui jį iš už medžių išniro moters figūra.

Tiesi, apsirengusi ilga suknia, grakščiai pabrėžiančia jos mažas stačias krūtis, būtybė žingsniavo tarytum tingus kamelopardas, suknia braukdama ežero pakrantėje augusią žolę, lyg būtų sklendusi virš žemės. Jos plaukai buvo šviesūs ir švelnūs, dengiantys klubus, kontūrai tyri, sakytum išrėžti iš dramblio kaulo. Oda rausva, o angeliškas veidas pasuktas į ežerą lyg nebyliai meldžiantis. Vienaragis nuolankiai sukiojosi aplink, retkarčiais pakeldamas snukį su mažomis virpančiomis šnervėmis, laukdamas glamonių.

Baudolinas žiūrėjo pakerėtas.

– Pone Niketai, gal pamanysi, kad nuo kelionės pradžios nebuvau matęs moters, vertos to vardo. Nesuprask klaidingai: mane apėmė ne geismas, o romios pagarbos jausmas ne tik jai, bet ir gyvūnui, tyliam ežerui, kalnams, gęstančiai tos besibaigiančios dienos šviesai. Pasijutau kaip šventykloje.

Baudolinas mėgino žodžiais apsakyti savo regėjimą, bet jam tai sunkiai sekėsi.

– Supranti, būna akimirkų, kai pati tobulybė įsikūnija rankoje ar veide, kalvos šlaite ar jūros vandenyse, ir tomis akimirkomis širdis apmiršta prieš tą grožio stebuklą... Tą akimirką būtybė man priminė nuostabų vandens paukštį, gal baltąją gervę, gal gulbę. Sakiau, kad jos plaukai buvo geltoni, bet ne, kai ji iš lėto judino galvą, jie čia nušvisdavo žydrais atšvaitais, o čia įsiplieksdavo raudoniu. Iš šono mačiau jos krūtinę, minkštą ir švelnią lyg balandės papilvė. Virtau grynu žvilgsniu. Mačiau kažką atklydusį iš laiko

glūdumos, nes žinojau regįs ne gražų dalyką, o patį grožį, kaip šventą Dievo mintį. Supratau, kad tobulybė, kurią išvysti tik vieną vienintelį kartą, yra kažkas lengvo ir neapsakomai gražaus. Iš tolo stebėjau ją, bet jaučiau, kad to vaizdo negaliu sulaikyti, kaip atsitinka jau senstelėjus, kai manai pergamente aiškiai matantis ženklus, bet, vos tik prisiartini, jie susilieja ir negali perskaityti to lakšto tau žadėtosios paslapties, ar kaip sapnuose, kur regi kokį trokštamą dalyką, tiesi jo link rankas, judini pirštus, tačiau nieko negali užčiuopti.

– Pavydžiu tau tų apžavų.

– Suakmenėjau, kad jų neišsklaidyčiau.

33.

BAUDOLINAS SUTINKA HIPATIJĄ

Vis dėlto kerai išsisklaidė. Būdama miškų gyventoja, būtybė pajuto netoliese Baudoliną ir pasisuko į jį. Jos akyse nė akimirką nepasirodė baimė, tik begalinė nuostaba.

Paklausė graikiškai:

– Kas tu?

Kad jis neatsakė, drąsiai priėjo ir pažvelgė iš arti, be gėdos ir pykčio, o jos akys mainėsi kaip ir plaukai. Vienaragis stovėjo greta nuleidęs galvą, gražiuoju ragu pasiruošęs ginti savąją ponią.

– Tu ne iš Pndapecimo, – vėl prabilo ji, – nesi nei eunuchas, nei siaubūnas, tu esi... vyras!

Matyt, atpažino vyrą taip pat, kaip jis atpažino vienaragį, iš nuogirdų, niekada anksčiau jo nemačiusi.

– Tu gražus, vyras juk gražu, ar galiu tave paliesti?

Ištiesė ranką ir plonais pirštais paglostė jam barzdą ir randą ant veido, kaip tądien Beatričė.

– Čia žaizda, tu esi vyras, kuris kovoja? Kas tai?

– Kardas, – atsakė Baudolinas, – bet naudoju jį apsiginti nuo plėšrūnų, nesu karys. Aš vardu Baudolinas, atvykau iš šalies, kur leidžiasi saulė, iš ten, – mostelėjo ir pajuto, kaip dreba ranka. – O kas tu?

– Aš – hipatija, – atsakė tokiu balsu, tarytum jai būtų smagu girdėti tokį naivų klausimą, ir nusijuokė, dėl to tapo dar gražesnė.

Paskui prisiminė, kad kalbasi su svetimšaliu:

– Čia, miške, tarp šitų medžių gyvename tik mes, hipatijos. Tu nebijai manęs, kaip tie iš Pndapecimo?

Dabar nusišypsojo Baudolinas: ji būgštavo, ar jis jos nebijo.

– Dažnai ateini prie ežero? – paklausė.

– Ne, – atsakė hipatija. – Motina nenori, kad vienos eitume iš miško. Bet ežeras toks gražus, o Akacis mane gina, – tarė mostelėjusi į vienaragį.

Paskui pridūrė sunerimusi:

– Jau vėlu. Negaliu ilgam atsitolinti. Be to, negaliu rodytis Pndapecimo gyventojams, jei šie išdrįstų čia ateiti. Tačiau tu ne vienas iš jų, tu vyras, o niekas niekada man neliepė šalintis vyrų.

– Rytoj sugrįšiu, – išdrįso pasakyti Baudolinas, – bet kai saulė bus aukštai danguje. Ateisi?

– Nežinau, – atsakė sutrikusi hipatija, – galbūt.

Ir tyliai išnyko tarp medžių.

Tąnakt Baudolinas nemiegojo, vis tiek jau sapnuoju, tarė, ir taip, kad tą sapną prisiminsiu visą gyvenimą. Bet kitos dienos vidurdienį sėdo ant žirgo ir grįžo prie ežero.

Laukė iki vakaro, tačiau nieko nepamatė. Nuliūdęs grįžo namo, o miesto prieigose susidūrė su būriu vienapėdžių, šaudančių iš lumzdelių. Pamatė Gavaigai, ir šis tarė:

– Tu žiūrėti!

Nukreipė lumzdelį į viršų, išpūtė strėlytę ir pervėrė paukštį, šis nukrito netoliese.

– Aš – didis karys, – tarė Gavagai, – jei ateiti hunas, aš jį perverti kiaurai!

Baudolinas jį pagyrė ir patraukė miegoti. Tą naktį sapnavo vakardienos susitikimą ir rytą sau tarė, kad visam gyvenimui vieno sapno nepakaks.

Vėl grįžo prie ežero. Atsisėdo prie vandens, klausydamas rytą šlovinančių paukščių čiulbėjimo ir cikadų čirškimo tą valandą, kai siaučia vidudienio demonas. Bet nebuvo karšta, nuo medžių sklido maloni vėsa ir laukimas jam neprailgo. Paskui pasirodė ji.

Atsisėdo šalia ir pasakė sugrįžusi, nes norinti daugiau sužinoti apie vyrus. Baudolinas nežinojo, nuo ko pradėti, ir pradėjo pasa-

koti apie gimtąsias vietas, apie gyvenimą Frydricho rūmuose, apie imperijas ir karalystes, kaip medžiojama su sakalais, kas yra miestas ir kaip jis statomas, tą patį, ką pasakojo diakonui, tačiau vengdamas kalbėti apie bjaurius ir nešvankius dalykus, o kalbėdamas suprato mokantis ir švelniai apsakyti žmones. Ji klausėsi, o jos akyse mirgėjo įvairiaspalviai atšvaitai, atspindintys nuotaiką.

– Kaip tu gražiai pasakoji. Ar visi vyrai pasakoja taip gražiai kaip tu?

Ne, pripažino Baudolinas, gal jis pasakoja daugiau ir geriau už kitus vyrus, bet tarp jų yra ir poetų, mokančių dar gražiau papasakoti. Ir uždainavo vieną Abdulo dainą. Ji nesuprato jos provansiškų žodžių, bet, kaip ir abchazai, liko pakerėta melodijos. Dabar jos akyse sužibo rasa.

– Sakyk, – paklausė nurausdama, – ar vyrai turi savo... moteris?

Pasakė tai taip, tarsi būtų pajutusi, kad Baudolino daina skirta moteriai. Aišku, atsakė Baudolinas, kaip vienapėdžiai poruojasi su savo vienapėdėmis, taip ir vyrai poruojasi su moterimis, kitaip negimtų vaikai, ir taip, pridūrė, yra visame pasaulyje.

– Netiesa, – juokdamasi atsakė hipatija, – yra tik hipatijos, bet nėra, kaip juos pavadinti... hipatų!

Ji vėl nusijuokė, pralinksminta tos minties. Baudolinas svarstė, ką dar turėtų padaryti, kad vėl ją prajuokintų, nes jos juokas buvo švelniausias iš kada nors girdėtų garsų. Jam knietėjo paklausti, kaip gimsta hipatijos, jei nėra hipatų, bet pabūgo drumsti jos nekaltybę. Vis dėlto dabar jautė galintis paklausti, kas yra hipatijos.

– Ak, – tarė ji, – tai ilga istorija, o aš nemoku pasakoti taip gražiai kaip tu. Žinok, kad prieš tūkstančius metų viename galingame tolimame mieste gyveno dora ir išmintinga moteris, vardu Hipatija. Ji vadovavo filosofijos mokyklai, o tai reiškia meilę išminčiai. Bet tame mieste gyveno ir blogų žmonių, kurie vadinosi krikščionimis, jie nebijojo dievų, nekentė filosofijos ir ypač piktinosi, kad moteris gali pažinti tiesą. Vieną dieną jie suėmė Hipatiją ir baisiai kankindami nužudė. Keleto jauniausių jos mokinių pasigailėta gal todėl, kad laikė jas naiviomis mergaitėmis, nes buvo su ja, kad jai

patarnautų. Jos pabėgo, bet krikščionys buvo jau plačiai išsklidę ir joms teko ilgai keliauti, kol pasiekė šią ramią vietą. Čia jos bandė išsaugoti tai, ką išmoko iš savo mokytojos, bet kad jos mokymą buvo girdėjusios dar būdamos labai jaunos, nebuvo tokios išmintingos kaip ji ir gerai neatminė visų jos priesakų. Todėl nutarė gyventi kartu, atsiskyrusios nuo pasaulio, kad vėl atrastų tai, ko mokė Hipatija. Juk Dievas kiekvieno mūsų širdies gelmėse paliko tiesos krislelių, tereikia juos iškelti paviršiun ir jie nušvis išminties šviesa, kaip nulupus luobą pasirodo vaisiaus minkštimas.

Dievas, dievai – jei ne krikščionių Dievas – buvo netikri ir melagiai... Ką ji kalba, toji hipatija, svarstė Baudolinas. Tačiau dabar jam tai menkai rūpėjo, gana, kad girdėjo ją kalbant, ir jis buvo pasiryžęs dėl jos tiesos guldyti galvą.

– Pasakyk man, – pertraukė. – Jūs esate hipatijos, tos Hipatijos garbei, ir tai suprantu. Bet kuo tu vardu?

– Hipatija.

– Ne, noriu žinoti, kaip tu vadiniesi, kad išsiskirtum iš kitų hipatijų... Kaip tave vadina draugės?

– Hipatija.

– Tu šį vakarą grįši ten, kur jūs gyvenate, ir pirma kitų sutiksi vieną iš hipatijų. Kaip ją pasveikinsi?

– Palinkėsiu jai gero vakaro. Taip daroma.

– Taip, bet kai aš grįšiu į Pndapecimą ir sutiksiu, sakykim, eunuchą, jis man tars: „Gero vakaro, Baudolinai“. O tu kam pasakysi: „Gero vakaro...“?

– Kad taip nori žinoti, pasakysiu: „Gero vakaro, Hipatija“.

– Tad jūs visos vardu Hipatija.

– Taip, visos hipatijos vardu Hipatija, nė viena nesiskiria nuo kitų, kitaip ji nebūtų hipatija.

– Bet jei kuri nors hipatija tavęs ieškotų kaip tik dabar, kai tavęs ten nėra, ir klaustų kitos hipatijos, ar matė hipatiją, kuri vaikštinėja su vienaragiu, vardu Akacis, kaip ji pasakytų?

– Taip, kaip tu pasakei. Kad ieško hipatijos, kuri vaikštinėja su vienaragiu, vardu Akacis.

Jei taip būtų atsakęs Gavagai, Baudolinas būtų neištvėręs jo neprikūlęs. Bet ne Hipatiją. Jis pagalvojo, kaip nuostabu būti ten, kur visos hipatijos vardu Hipatija.

– Pone Niketai, man prireikė ne vienos dienos, kad suprasčiau, kas iš tikrųjų tos hipatijos...

– Spėju, jūs dažnai susitikdavote.

– Kiekvieną dieną ar beveik kasdien. Kad aš nebetverdavau su ja nesimatydamas ir jos negirdėdamas, neturi tavęs stebinti, bet mane patį stebino ir įkvėpė man beribį pasididžiavimą suvokimas, jog ji irgi laiminga mane matydama ir manęs klausydamasi. Aš... pavirtau tarsi į vaiką, ieškantį motinos krūties, o jos neradusį, pravirkstantį iš baimės, kad ji jau niekada nesugrįš.

– Taip atsitinka ir su šunimis, prisirišančiais prie savo šeimininkų. Bet šitas nuotykis su hipatijomis mane sudomino. Nes gal tu žinai, o gal ir ne, kad Hipatija tikrai gyveno, nors ne prieš tūkstančius metų, o prieš aštuonis amžius. Ji gyveno Egipto Aleksandrijoje. Tuo metu imperiją valdė Teodosijus, o vėliau Arkadijus. Pasakojama, kad ji išties buvusi labai išmintinga moteris, atsidėjusi filosofijai, matematikai ir astronomijai, ir net vyrai eidavo jos klausytis. Mūsų šventas tikėjimas jau buvo pasklidęs po visas imperijos žemes, tačiau joje dar buvo likę maištininkų, kurie siekė išlaikyti filosofų pagonių mokymą, sakykim, dieviškojo Platono, ir neneigiu, kad gerai darė perteikdami ir mums, krikščionims, jo išmintį, kuri kitaip būtų buvusi užmiršta. Tačiau vienas didžiausių tų laikų krikščionių, vėliau tapęs bažnyčios šventuoju, Kirilas, giliai tikintis, o kartu ir labai principingas vyras, Hipatijos mokymą laikė prieštaraujančiu Evangelijai ir sukiršino prieš ją tamsių piktų krikščionių minią, net nežinojusių, ką ji skelbia, tačiau pagal Kirilo ir kitų liudijimus laikiusių ją melage ir ištvirkėle. Gal ją apšmeižė, nors tiesa, jog moterims į dieviškus reikalus nederėtų kištis. Žodžiu, jie atitempė ją į šventyklą, nuplėšė drabužius, nužudė, jos kūną suraižė indų šukėmis, o lavoną sudegino ant laužo... Apie ją pasklido gausybė legendų. Pasakojama, kad ji buvu-

si labai graži, tačiau prisiekusi likti nekalta. Kartą vienas jaunas jos mokinys beprotiškai ją pamilo, tada ji parodė jam drobę su savo mėnesinių krauju ir pasakė, kad tai yra jo troškimų objektas, o ne pats grožis... Iš tiesų niekas tikrai nežino, ko ji mokė. Dingo visi jos raštai, tie, kurie klausėsi jos mokymo, buvo nužudyti arba pasistengė užmiršti, ką girdėję. Tai, ką žinome apie ją, yra ją pasmerkusių myriop šventųjų tėvų palikimas, ir dar pasakysiu, kad, kaip kronikų ir Istorijų rašytojas, nesu linkęs pasitikėti žodžiais, kuriuos priešas įdeda į savo priešo lūpas.

Jie dar daug kartų susitiko ir ilgai kalbėdavosi. Hipatija pasakodavo ir Baudolinas troško, kad jos mokymas būtų beribis ir bekraštis, o jis galėtų be paliovos jos klausytis. Ji atsakydavo į visus Baudolino klausimus drąsiai ir atvirai, niekada nerausdama: jai nebuvo uždraustų ir bjaurių temų, viskas buvo tyra.

Baudolinas pagaliau išdrįso paklausti, kaip hipatijos tiek amžių išgyveno. Ji atsakė, kad tam tikru laiku Motina išrinkdavusi, kurios iš jų turėtų pratęsti giminę, ir palydėdavusi jas pas apvaisintojus. Hipatija apie juos kalbėjo miglotai, aišku, niekada nebuvo jų mačiusi, bet ir apeigoms išrinktos hipatijos niekada jų nematė. Jas naktį nuvesdavo į sutartą vietą, duodavo išgerti nuoviro, jos apsvaigdavo ir, tapusios nejautrios, būdavo apvaisinamos, paskui grįždavo į savo būrį, ir tas, kurios pastodavo, draugės globodavo iki gimdymo. Jei jų įsčių vaisius būdavo vyriškosios lyties, jį atiduodavo apvaisintojams, kurie jį išaugindavo panašų į save, jei moteriškosios lyties – likdavo jų bendruomenėje ir augdavo kaip hipatija.

– Kūniškas suartėjimas, – pasakojo Hipatija, – kaip tai daro besieliai gyvūnai – tik būdas dauginti sukūrimo klaidą. Hipatijos, kurios siunčiamos pas apvaisintojus, priima šį pažeminimą tik todėl, jog mes privalome išlikti, kad apvalytume pasaulį nuo šitos klaidos. Tos iš mūsų, kurios patyrė apvaisinimą, nieko apie jį neprisimena, o jei jis būtų atliekamas ne kaip auka, sudrumstų mūsų apatiją...

– Kas yra apatija?

– Tai, kuo gyvena kiekviena hipatija ir yra laiminga gyvendama tuo.

– Kodėl kuriant suklysta?

– Bet, Baudolinai, – tarė ji juokdamasi, nuoširdžiai nustebusi, – nejau manai pasaulį esant tobulą? Pažvelk į šitą gėlę, žiū, koks švelnus jos stiebas, pažvelk į šitą korėtą akį, pergalingai švytinčią žiedo viduryje, žiū, kokie vienodi jos žiedlapiai – visi gaubti, kad rytais surinktų rasą tarsi į dubenį, pažvelk, su kokiu džiaugsmu ji atiduoda save šitam vabzdžiui, kuris čiulpia jos syvus... Argi ji ne graži?

– Tikrai, graži. Juk puiku, kad ji graži? Ar visa tai ne dieviškas stebuklas?

– Baudolinai, rytoj ši gėlė numirs, po dviejų dienų ji tebus puvėsis. Eikš.

Pasivedėjo jį pamiškėn ir parodė grybą raudona kepurėle su geltonais taškeliais.

– Gražus, tiesa? – paklausė.

– Gražus.

– Jis nuodingas. Kas jį suvalgys – mirs. Nejau kūrinys, kuriame tyko mirtis, tau atrodo tobulas? Juk žinai, ir aš numirusi tapčiau tokiu pat puvėsiu, jei nebūčiau pasiaukojusi Dievui.

– Dievui? Paaiškink...

– Baudolinai, ar tik nesi krikščionis kaip Pndapecimo siaubūnai? Hipatiją nužudę krikščionys tikėjo žiauria dievybe, sukūrusia šį pasaulį, o kartu ir mirtį, kančią bei dvasios skausmą, kuris dar blogiau už kūniškas kančias. Sukurtos būtybės gali nekęsti, žudyti, versti kentėti tokius pat kaip jie. Juk netiki, kad teisingasis Dievas būtų norėjęs pasmerkti savo vaikus tokiam vargui...

– Betgi tuos dalykus daro nedori žmonės, o Viešpats juos baudžia, išganydamas doruosius.

– Tad kodėl Dievui reikėjo mus sukurti – kad paskui galėtų pasmerkti?

– Didžiausias gėris – tai laisvė daryti gera arba bloga ir, norėdamas suteikti savo vaikams šį gėrį, Dievas sutinka, kad kai kurie iš jų jį panaudotų blogam.

– Kodėl sakai, kad laisvė – gėris?

– Nes jei iš tavęs ją atimtų, jei tave surakintų grandinėmis, jei neleistų daryti to, ko trokšti, tu kentėtum, taigi laisvės stoka yra blogis.

– Ar gali pasukti galvą, kad pažvelgtum už savęs, taip pasukti, kad pamatytum savo nugarą? Ar gali panirti į šitą ežerą ir likti po vandeniu iki vakaro, sakau, po vandeniu, neiškišdamas galvos paviršiun? – paklausė ji juokdamasi.

– Ne, jei bandyčiau apsukti galvą, nusilaužčiau kaklą, o jei likčiau po vandeniu, vanduo neleistų man kvėpuoti. Dievas sukūrė mane su tokiais trūkumais saugodamas, kad nepadaryčiau sau bloga.

– Taigi, sakai, kad apribojo tavo laisvę vardan gėrio, ar ne?

– Apribojo ją, kad nekentėčiau.

– Tad kodėl davė tau laisvę rinktis gėrį arba blogį ir suteikė progą kentėti amžinąsias kančias?

– Viešpats davė mums laisvę manydamas, kad teisingai ja pasinaudosim. Tačiau angelai sukilo, jie pasėjo pasaulyje blogį, o žaltys sugundė Ievą, todėl dabar visi kenčiame dėl pirmapradės nuodėmės. Tai ne Dievo kaltė.

– O kas sukūrė maištinguosius angelus ir žaltį?

– Aišku, Dievas, bet prieš sukildami jie buvo geri, tokie, kokius jis sukūrė.

– Tad blogį sukūrė ne jie?

– Ne, jie tik pasėjo blogį, tačiau jis egzistavo ir anksčiau, kaip galimybė sukilti prieš Dievą.

– Vadinasi, blogį sukūrė Dievas?

– Hipatija, tu skvarbaus proto, nuovoki, įžvalgi, moki diskutuoti daug geriau už mane, nors aš ir studijavau Paryžiuje, bet nekalbėk tokių dalykų apie gerąjį Dievą. Jis negali trokšti to, kas bloga!

– Aišku, ne: Dievas, kuris trokštų bloga, būtų pats sau priešybė.

– Kaip?

– Nes Dievas rado blogį greta savęs, jo nenorėdamas, kaip tamsiąją savo paties pusę.

– Bet juk Dievas – tobuliausia būtybė!

– Taip, Baudolinai, Dievas yra pats tobuliausias iš tobuliausių, tik ar žinai, kaip sunku būti tobulam! Baudolinai, dabar tau pasakysiu, kas yra Dievas, teisingiau, kas jis nėra.

Ji tikrai nieko nebijojo. Tarė:

– Dievas yra Vienis, ir toks tobulas, kad nepanašus į jokį esamą dalyką ir į jokį nesamą dalyką. Negali pasitelkęs žmogaus protą jo apsakyti, tarsi jis būtų tas, kuris niršta, kai tu esi blogas, ar rūpinasi tavim, nes yra geras, tas, kas turi burną, ausis, veidą, sparnus, ar tas, kas yra dvasia, tėvas ir sūnus, net ir savo paties. Apie Vienį negali pasakyti, kad jis yra ar jo nėra, jis aprėpia viską, bet yra niekas, gali jį įvardyti tik remdamasis skirtumais, bet nedera jo vadinti Gėriu, Grožiu, Išmintim, Meilumu, Galia, Teisingumu, nes tai juk tas pats, kaip pavadinti jį Lokiu, Pantera, Žalčiu, Slibinu ar Grifu, – kad ir kaip jį vadintum, joks dalykas jo neapsakys. Dievas – ne kūnas, ne figūra, ne forma, jis neturi kiekybės, kokybės, svorio ar lengvumo, jis nemato, negirdi, nežino netvarkos ar suirutės, neturi sielos, proto, vaizduotės, nuomonės, minties, žodžio, skaičiaus, tvarkos, dydžio, nėra lygybė ir nėra nelygybė, nėra nei laikas, nei amžinybė, o tik savitikslė galia. Baudolinai, pasistenk suprasti: Dievas – tai žibintas be liepsnos, liepsna be ugnies, ugnis be kaitros, tamsi šviesa, tylus griausmas, nematomas žaibas, šviesiausias rūkas, savo šešėlio spindulys, ratas, kuris plinta susitraukdamas apie savo ašį, vien daugybė, jis... jis... – užsikirto ieškodama pavyzdžio, kuris abu įtikintų, ją – mokytoją ir jį – mokinį, – jis yra neapčiuopiama erdvė, kurioje tu ir aš esame viena ir tas pat, kaip šiandien šitame sustojusiame laike.

Jos skruostai užkaito. Nutilo pabūgusi netinkamo pavyzdžio, bet kaip laikyti netinkamu bet kurį netinkamų dalykų sąrašo papildymą? Baudolinas pajuto, kaip šiluma užlieja jam krūtinę, bet išsigando jos sutrikimo, sustingo, kad nė vienu veido raumeniu neišduotų savo širdies dūžių, neleido savo balsui sudrebėti ir paklausė su teologiška tvirtybe:

– O kaip sukūrimas? Blogis?

Hipatijos veidas atgavo ankstesnį rožinį blyškumą.

– Tas Vienis per savo tobulumą ir dosnumą siekia pasklisti, išplisti iš savo pilnatvės vis platesniais ratilais, jis tarsi žvakė – sklindančios šviesos auka: kuo daugiau nušviečia, tuo labiau tirpsta. Taip, Dievas ištirpsta savo paties šešėliuose, tampa pranašiškų dievybių – eonų – minia, turinčių daug jo galios, bet jau silpnesniu pavidalu. Tai – dievai, demonai, archontai, tironai, jėgos, kibirkštys, dangaus kūnai ir tai, ką krikščionys vadina angelais ar arkangelais... Tačiau juos sukūrė ne Vienis, jie tik jo emanacija.

– Emanacija?

– Matai tą paukštį? Ateis laikas, ir iš jo kiaušinio išsiris kitas paukštis, kaip iš hipatijos įsčių gali gimti kūdikis. Tačiau kartą pagimdyti paukštis ar hipatija gyvena nepriklausomai, jie išgyventų net mirus motinai. Dabar pagalvok apie ugnį. Ugnis nekuria šilumos, tik ją skleidžia. Šiluma yra tas pat kaip ugnis: jei užpūstum ugnį, šiluma liautųsi. Ugnis karščiausia ten, kur ji užgimsta, ir pamažu silpsta liepsnai virstant dūmais. Taip atsitinka su Dievu. Pamažu toldamas nuo savosios ašies jis praranda galią, o vis labiau ją prarasdamas virsta klampia ir slopia materija, kaip beformis vaškas, kuriuo virsta tirpdama žvakė. Vienis nenori taip nutolti nuo savęs, bet negali pasipriešinti šitam savo begaliniam ir netvarkingam sklidimui.

– O tas tavo Dievas negali sunaikinti blogio, kuris... susikuria aplink jį?

– Kaipgi, gali. Jis ir bando sutraukti tą kvėptelėjimą, kuris gali tapti nuodais, ir septyniasdešimtkart septynis tūkstančius metų jam pavykdavo sugrąžinti savo iškvėpas. Dievo gyvenimas buvo ritmingas kvėpavimas, jis alsavo be pastangų. Štai taip, paklausyk.

Ji įkvėpė orą virpančiomis šnervėmis ir iškvėpė jį per burną.

– Tačiau vieną dieną jam nepavyko suvaldyti vienos iš savo tarpinių galių, kurią mes vadiname Demiurgu, ir kuris gal yra *Sabaoth* ar *Ildabaoth*, netikrasis krikščionių Dievas. Toji Dievo imitacija gal per klaidą ar iš puikybės ir iš paikystės sukūrė laiką ten,

kur pirma tebuvo amžinybė. Supranti, laikas – tai trūkčiojanti amžinybė. O kartu su laiku jis sukūrė ugnį, kuri šildo, bet gali ir viską sudeginti, vandenį, kuris malšina troškulį, bet gali ir paskandinti, žemę, kuri maitina žoles, bet gali virsti lavina ir jas uždusinti, orą, kuris leidžia kvėpuoti, bet gali tapti audra... Vargšas Demiurgas, jis viską supainiojo. Sukūrė saulę, kuri teikia šviesą, bet gali išdžiovinti pievas, mėnulį, kuris tik keletą naktų tešviečia danguje, paskui sudyla ir miršta, kitus dangaus kūnus, kurie, nors atrodo nuostabiai, bet gali skleisti pražūtingą įtaką, ir protu apdovanotas būtybes, kurios nepajėgia atskleisti didžiųjų paslapčių, gyvūnus, kurie kartais mums ištikimi, o kartais grėsmingi, augalus, kurie mus maitina, bet jų gyvenimas trumpas, mineralus – be gyvasties, be dvasios, be proto, pasmerktus niekada nieko nesuprasti. Demiurgas buvo panašus į vaiką, kuris iš purvo bando nulipdyti gražųjį vienaragį, bet jam išeina tik kažkas panašaus į žiurkę!

– Tad pasaulis – Dievo liga?

– Kai esi tobulas, negali savęs neskleisti, kai save skleidi – susergi. Be to, suprask, Dievas dėl savo pilnatvės yra ir tas, ir ne tas, kuriame susipina priešybės.

– Priešybės?

– Taip, mes juntame karštį ir šaltį, šviesą ir tamsą, visus tuos dalykus, kurie priešingi vienas kitam. Kartais šaltis mums nepatinka ir atrodo blogis, palyginti su karščiu, o kartais mums per daug karščio ir trokštame vėsos. Susidūrę su priešybėmis mes priklausomai nuo savo užgaidos ar aistros manome, kad viena iš jų yra gėris, o kita – blogis. Dievuje priešybės susijungia ir atranda abipusę dermę. Tačiau pradėjęs plisti Dievas nebegali valdyti savo priešybių dermės, šios suskyla ir pradeda kovoti viena su kita. Demiurgas nebesuvaldė priešybių ir sukūrė pasaulį, kur tyla ir griausmas, taip ir ne, vienas gėris stoja prieš kitą gėrį, kovodami tarpusavyje. Kaip tik tai mes ir laikome blogiu.

Ji įsikarščiavo, tarsi vaikas ėmė mosuoti rankomis, kalbėdama apie žiurkę, pavaizdavo jos formą, paminėjusi audrą brėžė oro sūkurius.

– Hipatija, kalbi apie sukūrimo klaidą ir apie blogį, bet taip, tarytum tavęs tai neliestų, ir gyveni šiame miške, tarsi viskas būtų taip pat tobula kaip tu.

– Bet jei blogis ateina pas mus iš Dievo, net blogyje turi būti kas nors gero. Paklausyk manęs, juk tu esi vyras, o vyrai nepratę teisingai galvoti apie to, kas yra, esmę.

– Taip ir maniau, aš irgi neteisingai galvoju.

– Ne, tu tik galvoji. Bet vien galvoti negana, tai nėra teisingas būdas. Verčiau dabar pabandyk įsivaizduoti šaltinį, kuris neturi jokios pradžios ir kuris pasklinda tūkstančiais upių, niekada neišsekdamas. Šaltinis visada lieka ramus, gaivus ir tyras, o upės pasklinda į visas puses, susidrumsčia nuo smėlio, prasmenga tarp uolų ir kriokia užspaustos, kartais išdžiūsta. Suprask, upės labai kenčia. Tačiau ir upėmis, ir pačiu dumbliniausiu srautu teka vanduo, jis teka iš to paties šaltinio, iš kurio pritekėjo ir šis ežeras. Jis kenčia mažiau už upę, nes dėl savo tyrumo geriau prisimena šaltinį, iš kurio yra kilęs, o pilnas vabzdžių tvenkinys kenčia labiau už ežerą ir upę. Tačiau visi jie savaip kenčia, nes norėtų sugrįžti, iš kur išėję, bet užmiršo, kaip tai padaryti.

Hipatija paėmė Baudoliną už rankos ir pasuko veidu į mišką. Tą mirksnį jos galva suartėjo su jo ir jis užuodė žiedų dvelksmą nuo jos plaukų.

– Pažvelk į tą medį. Tai, kas juo teka, nuo šaknų iki aukščiausios šakos, yra gyvybė. Tačiau šaknys tvirtėja žemėje, kamienas auga ir atlaiko visas metų permainas, o šakos džiūsta ir lūžta, lapai gyvena tik kelis mėnesius ir krinta, vaisiai išsilaiko tik kelias savaites. Šakose daugiau blogio nei kamiene. Medis yra vienas, bet kenčia plisdamas, nes tampa daugiu, o daugindamasis silpsta.

– Bet šakos juk gražios, pati džiaugiesi jų šešėliu...

– Matai, Baudolinai, ir tu kartais išmintingas. Jei nebūtų šitų šakų, mudu negalėtume čia sėdėti ir šnekučiuotis apie Dievą, jei nebūtų miško, mes niekada nebūtume susitikę ir tai gal būtų pats didžiausias blogis.

Ji kalbėjo taip, tarsi tai būtų tiesiog akivaizdi tiesa, tačiau Bau-

dolinui ir vėl suspaudė krūtinę, tik negalėjo, o gal nenorėjo rodyti savo virpulio.

– Tada paaiškink man, kaip daugis gali būti gera, bent šiek tiek, jei tai Vienio negalia?

– Matai, Baudolinai, ir tu kartais išmintingas. Pasakei „bent šiek tiek“. Nepaisant klaidos, kiekviename iš mūsų – mąstančiose būtybėse, o kartu ir kitose būtybėse, nuo gyvūnų iki negyvųjų kūnų, – slypi dalis Vienio. Viskas, kas mus supa, apgyventa dievų: augalai, sėklos, gėlės, šaknys, šaltiniai, kiekvienas iš jų, nors kentėdamas dėl to, kad yra tik prastas Dievo minties pakartojimas, tetrokšta vieno: vėl su juo susijungti. Mes turime vėl atrasti priešybių dermę, turime padėti dievams, turime įpūsti tas kibirkštis, tuos prisiminimus apie Vienį, kurie dar glūdi mūsų sielos gelmėse ir pačiuose daiktuose.

Hipatija net du kartus prasitarė, kad jai su juo gera. Tai padrąsino Baudoliną ir vėl sugrįžti.

Kartą Hipatija jam paaiškino, kaip jos atgaivina dieviškąją kibirkštį visuose daiktuose, o šie susieina su kažkuo tobulesniu, nebūtinai su Dievu, bet bent su jo menkesnėmis emanacijomis. Pasivedėjo jį prie ežero, kur pakrantėje augo saulėgrąžos, o ant vandens suposi lotoso žiedai.

– Matai, kaip elgiasi heliotropas? Suka galvą saulėn, jos ieško, jai meldžiasi, ir gaila, kad tu negirdi to šnabždesio, kurį skleidžia taip per dieną sukiodamasis. Suprastum, kad jis gieda saulei savo himną. Dabar pažvelk į lotosą: saulei tekant jis atsiveria, jai pakilus į aukščiausią tašką visas jai atsiduoda, o nusileidus užsiveria. Jis šlovina saulę atverdamas ir užverdamas savo žiedlapius, kaip mes atveriame ir užveriame lūpas melsdamiesi. Šios gėlės susijusios su tuo dangaus kūnu, taigi turi dalį jo galios. Veikdamas gėlę kartu veiki ir saulę, mokėdamas paveikti saulę galėtum paveikti jos veiksmus, o per saulę galėtum pasiekti tai, kas susijęs su saule ir už ją tobulesnis. Taip yra ne tik su gėlėmis, bet ir su akmenimis, ir su gyvūnais. Kiekviename iš jų gyvena mažasis dievas, ir jis per

pačius galingiausius siekia grįžti prie savo ištakų. Mes nuo vaikystės mokomės meno, kuris leistų pasiekti didžiuosius dievus ir atkurti prarastą ryšį.

– Ką tai reiškia?

– Paprasta. Mokomės susieti į viena tobulus ir pagal Dievo paveikslą sukurtus akmenis, žoles, kvapus, kad gautume... kaip tau pasakyti, traukos indus, kuriuose būtų sukaupta daugelio elementų jėga. Suprask, gėlė, akmuo, net vienaragis, visi turi kokį nors dievišką ženklą, bet atskirai negali prisišaukti didžiųjų dievų. Savo meno dėka gaminame mišinius, kurie pakartoja norimą iškviesti esybę, sustiprindami kiekvienos sudedamosios dalies galią.

– O paskui, kai išsikviečiate didžiuosius dievus?

– Tai tik pradžia. Mokomės būti pasiuntinėmis tarp to, kas aukštai, ir to, kas žemai, įrodydamos, kad Dievo skleidžiamas srautas gali grįžti atgal, nedaug, tačiau įrodome gamtai, jog tai įmanoma. Svarbiausia – ne susieti saulėgrąžą su saule, svarbiausia – mums susisieti su savo ištakomis. Čia prasideda askezė. Iš pradžių išmokstame dorai elgtis, nežudome gyvų būtybių, stengiamės gyventi darnoje su mus supančiomis būtybėmis, o jau vien tuo galime įpūsti visur slypinčias kibirkštis. Matai šiuos žolės stiebus? Jie pagelto ir linksta prie žemės. Galiu juos paliesti ir priversti suvirpėti, padėti prisiminti tai, ką jie jau pamiršo. Žiū, jie pamažu atgauna savo žalumą, tarsi būtų ką tik išdygę iš žemės. Tačiau to negana. Kad atgaivintum šį žolės stiebą, reikia įvaldyti gamtos galias, ištobulinti regėjimą ir klausą, kūno lankstumą, atmintį ir gebą mokytis, o to pasiekiama dažnais apsiplovimais, apeigomis, giesmėmis ir maldomis. Einame pirmyn tobulindamos savo išmintį, stiprybę, santūrumą ir teisingumą ir pagaliau įgauname taurinančių savybių: bandome atskirti sielą nuo kūno, išmokstame iškviesti dievus – ne tam, kad su jais pasikalbėtume, kaip darydavo kiti filosofai, bet kad juos paveiktume: per magiškąjį rutulį prisišaukiame lietų, kuriame amuletus nuo žemės drebėjimo, išbandome pranašiškas ugnies galias, atgaiviname statulas, kad išgirstume apreiškimus, pasitelkiame Asklepijų, kad išgydytų ligo-

nius. Tačiau tai darydamos privalome vengti dieviškojo apsėdimo, nes tai mus išblaškytų ir įaudrintų, taigi atitolintų nuo Dievo. Privalu išmokti tai daryti visiškai ramiai.

Hipatija suėmė Baudolino ranką, šis nedrįso pajudėti, bijodamas nubaidyti užliejusią šilumą.

– Baudolinai, gal manai, kad esu taip ištobulinusi askezę kaip mano didžiosios seserys... O, kad žinotum, kokia aš dar netobula. Nuolat klystu susiedama rožę su aukštesniąja jėga, kuri jai artima... Be to, kaip matai, daug kalbu, o tai jau ženklas, kad nesu išmintinga, nes tobulėjama tyloje. Bet kalbu todėl, kad greta esi tu, o tave reikia mokyti, jei mokau saulėgrąžą, kodėl neturiu mokyti tavęs? Pasieksime aukštesnį lygį, kai galėsime būti kartu tylėdami, pakaks tave paliesti – ir tu viską suprasi. Kaip saulėgrąža.

Ji tylomis glostė saulėgrąžą. Paskui tylomis pradėjo glostyti Baudolino ranką ir tik baigusi paklausė:

– Jauti?

Kitą dieną prabilo apie hipatijų puoselėjamą tylą, kad ir jis, anot jos, galėtų to išmokti.

– Reikia sukurti aplink save visišką ramybę. Reikia atsitolinti nuo to, ką galvojome, įsivaizdavome ir jautėme. Atrasti sielos ramybę. Tada nebejausime nei pykčio, nei geismo, nei skausmo, nei laimės. Išeisime iš pačių savęs, pasinersime į visišką vienatvę ir giliausią rimtį. Nebežvelgsime į gražius ir gerus dalykus, būsime kitapus paties grožio, kitapus visų dorybių, taip, kaip įėjęs į šventyklos gilumą palieka už savęs dievų skulptūras ir jau mato ne atvaizdus, o patį Dievą. Mums nebereikės kviestis tarpinių jėgų, iškildami virš jų, būsime nugalėję ydą, toje nuošalumoje, toje nepasiekiamoje ir šventoje vietoje atsidūrę kitapus dievų ir eonų hierarchijos, visi tie dalykai liks mumyse tik kaip prisiminimas apie kažką, ką išgydėme kaip savo būties ligą. Tai bus kelio galas, išsilaisvinimas, visų saitų nutraukimas, priartėjimas prie to, kada vienas stoji prieš Vienį. Taip sugrįžę prie visiško paprastumo nieko daugiau nematysime, tik tamsos spindesį. Atsikračiusios sie-

los ir intelekto, pasieksime karalystę kitapus proto ir ten apsistosime garbinti, tarsi būtume tekanti saulė, užmerkusios akis žvelgsime į šviesos saulę, tapsime ugnimi, tamsiąja ugnimi toje tamsoje, ir per ugnį keliausime savąjį kelią. Ir tą akimirką, pakilusios upe aukštyn, įrodysime ne tik pačios sau, bet dievams ir Dievui, kad įmanoma pakilti upe aukštyn, ir taip išgydysime pasaulį, sunaikinsime blogį, numarinsime mirtį, atrišime mazgą, kuriame susipainiojo Demiurgo pirštai. Baudolinai, mums lemta išgydyti Dievą, mums patikėta Jį išganyti: per savo ekstazę sugrąžinsime visą kūrinį į Vienio širdį. Suteiksime Vieniui jėgų tam giliam įkvėpimui, kuriuo jis sutrauktų į save visą iškvėptą blogį.

– Jūs tai darote. Ar kuriai nors iš jūsų jau pavyko?

– Viliamės, kad mums pavyks. Jau daug šimtmečių visos ruošiamės, kad kuriai nors iš mūsų pavyktų. Nuo vaikystės išmokome vieną dalyką: nebūtina, kad mes visos patirtume šį stebuklą, gana, kad vieną dieną, gal dar po tūkstančio metų, viena iš mūsų, išrinktoji, pasiektų didžiausios tobulybės akimirką, per kurią pasijustų tapati savo tolimajai pradžiai, ir stebuklas bus įvykęs. Tuomet, parodydamos, kad nuo kenčiančio pasaulio daugialypiškumo galima grįžti į Vienį, būsime grąžinusios Dievui ramybę ir pasitikėjimą, galią susitelkti savo viduje, jėgų vėl alsuoti savo ritmu.

Jos akys spindėjo, kūnas sakytum iškaito, rankos kone drebėjo, balsas skambėjo liūdnai, atrodė, lyg ji būtų meldusi Baudoliną patikėti šiuo apreiškimu. Baudolinas pagalvojo, kad Demiurgas gal bus padaręs daug klaidų, tačiau vien tai, kad egzistuoja šis kūrinys, darė pasaulį svaiginama vieta, trykštančia visomis tobulybėmis.

Jis nesusivaldė, išdrįso paimti jos ranką ir paliesti ją lūpomis. Ji sudrebėjo, tarsi patyrusi nepažintą jausmą. Iš pradžių tarė:

– Ir tavyje gyvena dievas.

Paskui užsidengė veidą rankomis, Baudolinas išgirdo ją nustebusią šnabždant:

– Praradau... Praradau apatiją...

Ji pasisuko ir, nieko daugiau nepasakiusi, neatsigręždama nubėgo į mišką.

– Pone Niketai, tą akimirką supratau mylįs taip, kaip dar niekada nebuvau mylėjęs, vėl pamilęs moterį, kurios negalėsiu turėti. Vienos negalėjau pasiekti dėl jos padėties didingumo, kitą iš manęs atėmė mirtis, dabar – trečioji – negalėjo man priklausyti, nes buvo pasižadėjusi išganyti Dievą. Palikau tą vietą, parvykau į miestą su mintim, kad gal verčiau niekada ten negrįžti. Pajutau kone palengvėjimą, kai kitą dieną Praksėjas pasakė, jog Pndapecimo gyventojai laiko mane svarbiausiuoju iš Karalių, diakonas manim pasitiki ir norėtų, kad vadovaučiau kariaunai, kurią Poetas taip gerai parengė. Negalėjau atsisakyti pasiūlymo, skilimas Karalių būryje kitiems būtų buvęs nesuprantamas ir nepriimtinas, visi aistringai ruošėsi karui, todėl sutikau dar ir dėl to, kad nenorėjau nuvilti vienapėdžių, panokių, blemų ir visų tų šaunių būtybių, kurias tikrai nuoširdžiai pamilau. Svarbiausia, maniau, kad atsidėjęs naujajam darbui pamiršiu tą, kurią palikau miške. Dvi dienas sukausi su tūkstančiu užduočių. Bet negalėjau nurimti ir mane sukaustydavo siaubas pagalvojus, kad Hipatija grįžo į paežerę ir neradusi manęs pamanė, jog pabėgdama mane įžeidė ir aš nusprendžiau daugiau su ja nebesusitikti. Kamavausi galvodamas, kad ji kankinasi ir nebenorės manęs matyti. Jei tikrai taip būtų buvę, gal būčiau nujojęs ten, kur gyvena hipatijos, ir ką būčiau daręs – būčiau ją pagrobęs, sugriovęs tos bendruomenės ramybę, sutrikdęs jos nekaltybę priversdamas suprasti tai, ko neturėjo suprasti, o gal būčiau pamatęs ją susikaupusią savo pašaukimui, jau išsilaisvinusią iš neapčiuopiamai trumpos žemiškosios aistros akimirkos? Ar toji akimirka tikrai buvo? Mintyse kartojau kiekvieną jos žodį, kiekvieną mostą. Du kartus, norėdama apibūdinti Dievą, ji, kaip pavyzdį, paminėjo mūsų susitikimą, bet gal tai buvo tik nekalta vaikiška gudrybė padėti man suprasti jos žodžius. Du kartus ji mane palietė, tačiau taip, lyg būtų lietusi saulėgrąžą. Žinojau, mano lūpos, palietusios jos ranką, suvirpino ją, bet juk tai suprantama: jokio žmogaus lūpos dar nebuvo jos lietusios, ji jautėsi tarsi užkliuvusi už šaknies ir akimirką praradusi savo išlavintąjį susitelkimą... Akimirka praėjo, ir ji gal jau buvo

ją užmiršusi... Su bičiuliais aptarinėjau kovos klausimus, turėjau nuspręsti, kur bus nubų vieta, nors nelabai suvokiau, kur pats esąs. Privalėjau atsikratyti to nerimo, privalėjau sužinoti. Tad reikėjo patikėti savo ir jos gyvybę kažkam, kas galėtų palaikyti tarp mūsų ryšį. Jau buvau patyręs Gavagai ištikimybę. Kalbėjausi su juo slaptai, visokeriopai prisaikdinęs, pasakiau kiek galėdamas mažiau, bet pakankamai, kad jis nueitų prie ežero ir ten palauktų. Gerasis vienapėdis buvo tikrai kilnus, supratingas ir santūrus. Mažai klausinėjo, bet turbūt daug suprato, abi tas dienas grįžo leidžiantis saulei su žinia, kad nieko nematęs, ir sielojosi matydamas mane blykštant. Trečią dieną grįžo šypsodamasis kaip jaunas mėnulis ir pasakė, kad jam atsigulus po savo pėda ir belaukiant toji būtybė pasirodė. Ji patikliai prie jo atskubėjusi, tarsi būtų kažko laukusi. Susijaudinusi išklausė mano žodžius („Atrodo, ji labai norėti tave matyti“, kiek piktdžiugiškai tarė Gavagai) ir paprašė pasakyti, kad eis prie ežero kiekvieną dieną, kiekvieną dieną („Ji pasakyti du kartus“). Gal ir ji jau seniai laukia Karalių, suktai pridūrė Gavagai. Kitą dieną dar turėjau pasilikti Pndapecime, tačiau man paskirtas karvedžio pareigas vykdžiau taip uoliai, kad nustebinau Poetą, pažinojusį mano atšakumą ginklams, ir įkvėpiau savo kariuomenę. Jaučiausi pasaulio valdovas, be baimės būčiau galėjęs vienas stoti prieš šimtą hunų. Po dviejų dienų, virpėdamas iš baimės, grįžau į tą lemtingą vietą.

34.

BAUDOLINAS PATIRIA TIKRĄ MEILĘ

– Pone Niketai, tomis laukimo dienomis manyje siautė prieštaringi jausmai. Degiau geismu ją pamatyti, baiminausi, kad niekada jos daugiau nebeišvysiu, įsivaizdavau ją supamą tūkstančio pavojų, žodžiu, mane kankino visi meilei būdingi jausmai, išskyrus pavydą.

– Nepagalvojai, kad būtent tada Motina gal buvo pasiuntusi ją pas apvaisintojus?

– Net nedvejojau, kad to negali būti. Gal žinodamas, jog dabar visas priklausiau jai, maniau, kad ji būtų neprisileidusi kitų. Vėliau daug apie tai mąsčiau ir įsitikinau, kad tobula meilė nepalieka vietos pavydui. Pavydas – tai įtarimai, baimė ir šmeižtas tarp mylimųjų, o juk dar šventas Jonas pasakęs, jog tobula meilė veja šalin visas baimes. Nejaučiau pavydo, tik stengiausi mintyse išvysti jos veidą ir nepajėgiau. Prisiminiau tai, ką jaučiau į ją žiūrėdamas, bet negalėjau jos įsivaizduoti. Nors per mūsų susitikimus neatitraukdavau akių nuo jos veido, tik į jį ir žiūrėdavau...

– Skaičiau, taip nutinka karštai mylintiems... – tarė Niketas sutrikęs kaip tas, kuriam gal niekada neteko patirti tokios sukrečiančios aistros. – Nejau su Beatriče ir Kolandrina buvo kitaip?

– Ne taip kankinamai. Tikriausiai mylėdamas Beatričę puoselėjau pačią meilės idėją, kuriai nereikia veido, be to, man atrodė šventvagystė stengtis įsivaizduoti jos veido bruožus. O dėl Kolandrinos, tai pažinęs Hipatiją suvokiau, kad būdamas su ja nejaučiau aistros, o tik džiaugsmą, švelnumą, karštą meilę, kokią būčiau galėjęs jausti, teatleidžia man Viešpats, dukrai ar jaunesnei seseriai. Manau, taip nutinka visiems įsimylėjėliams, nors tomis dienomis tvirtai tikėjau, kad Hipatija pirma moteris, kurią tikrai

pamilau, ir tai neabejotinai buvo tiesa, šiandien ir visados. Paskui supratau, jog tikroji meilė apsigyvena širdies gelmėse ir ten randa ramybę puoselėdama savo kilniausias paslaptis ir retai sugrįždama į vaizduotės buveinę. Todėl nepajėgia atkurti tolimo mylimojo kūno pavidalo. Tokius vaizdus geba kurti tik ištvirkėliška meilė, kuri nesminga giliai į širdį, bet minta vien gosliomis fantazijomis.

Niketas tylėjo, sunkiai tramdydamas pavydą.

Jų susitikimas buvo drovus ir jaudinamas. Jos akys spindėjo laime, bet ji tuoj kukliai nudelbdavo žvilgsnį. Jie atsisėdo ant žolės. Netoliese ramiai ganėsi Akacis. Gėlės aplink kvepėjo svaigiau nei kada nors anksčiau ir Baudolinas jautėsi tarsi būtų ką tik palietęs lūpomis *burq*. Nedrįso tarti žodžio, tačiau prisivertė tai padaryti, nes tos tylos įtampa galėjo jį pastūmėti nedoram veiksmui.

Tik tada suprato, kodėl sakoma, kad tikri įsimylėjėliai per pirmąjį meilės pasimatymą blykšta, virpa ir praranda kalbos dovaną. Meilė, kuri valdo ir prigimties, ir sielos karalystes, sutraukia į save jų jėgas, kad ir kur jos būtų. Todėl tikriems įsimylėjėliams slapta susitikus, meilė sutrikdo ir kone sustingdo visas kūno galias – tiek fizines, tiek dvasines, liežuvis atsisako kalbėti, akys – matyti, ausys – girdėti, ir kiekviena galūnė liaujasi vykdyti savo prievolę. Štai kodėl meilei užvaldžius širdies gelmes kūnas netenka jėgų ir sunyksta. Bet paskui širdis, nebeištverdama ją deginančių liepsnų, tarsi išstumia iš savęs aistrą, ir leidžia kūnui vėl atgauti galias. Ir tada mylintysis atgauna žadą.

– Taigi, – tarė Baudolinas, neaiškindamas, ką patyrė ir ką pradėjo suprasti, – visi tie gražūs ir baisūs dalykai, apie kuriuos man pasakojai, turbūt Hipatijos palikimas...

– Ak, ne, – atsakė ji, – sakiau tau, kad mūsų promotės pabėgo užmiršusios viską, ko jas mokė Hipatija, išskyrus pareigą pažinti. Medituodamos mes pamažu atskleidėme tiesą. Per šiuos tūkstančius metų kiekviena iš mūsų apmąstydavo supantį pasaulį ir savo sielos jausmus ir mūsų pažinimas kiekvieną dieną plėtėsi, bet šis darbas nebaigtas. Gal tai, ką tau pasakiau, ir yra tie daly-

kai, kurių mano draugės dar nesuprato, o aš supratau dabar bandydama juos tau išaiškinti. Taip kiekviena iš mūsų darosi vis išmintingesnė mokydama savo drauges to, ką jaučia, o mokydama lavėja ir pati. Jei tu nebūtum čia su manim, kai kurie dalykai gal nebūtų man paaiškėję. Baudolinai, tu esi mano demonas, mano gerasis archontas.

– Mano švelnioji Hipatija, ar visos tavo draugės tokios iškalbingos?

– Ak, esu prasčiausia iš jų. Kartais jos iš manęs pasišaipo, mat nemoku išreikšti to, ką jaučiu. Žinai, man dar reikia subręsti. Bet šiomis dienomis didžiavausi, tarsi žinočiau paslaptį, kurios jos nežino, ir – kažkodėl – nutariau, kad ji ir liktų paslaptis. Negaliu suprasti, kas man atsitiko, atrodo... mieliau kalbėčiausi su tavim, o ne su jomis. Manai, kad tai blogai, kad esu joms neištikima?

– Užtat esi ištikima man.

– Su tavim lengva. Turbūt tau galėčiau sakyti viską, kas mano širdyje. Net ir nebūdama tikra, ar tai teisinga. Baudolinai, ar žinai, kas man šiomis dienomis nutiko? Sapnuodavau tave. Rytais atsibudusi pagalvodavau, kad manęs laukia graži diena, nes kažkur esi tu. Paskui pagalvodavau, kad diena bjauri, nes nematysiu tavęs. Keista, juokiamės, kai esame laimingi, verkiame kentėdami, o šit aš dabar kartu verkiu ir juokiuosi. Gal susirgau? Tačiau toji liga nuostabi. Ar teisinga garbinti savo ligą?

– Mano meilioji drauge, tu esi mano mokytoja, – nusišypsojo Baudolinas, – tad neklausk manęs, nes ir aš manau susirgęs ta pačia liga.

Hipatija ištiesė ranką ir vėl palietė jo randą.

– Baudolinai, tu toks geras ir man taip patinka tave liesti kaip Akacį. Ir tu paliesk mane, gal sužadinsi kokią nors manyje dar slypinčią kibirkštį, apie kurią net nenutuokiu.

– Ne, mano meile, bijau tave užgauti.

– Paliesk mane už ausies. Taip, dar kartą... Gal per tave galima iškviesti dievą. Juk turėtum turėti ženklą, siejantį tave su kažkuo kitu...

Ji pakišo rankas jam po drabužiais, perbraukė plaukus ant krūtinės. Paskui prisikišusi apuostė.

– Tu kvepi žolėmis – gerosiomis žolėmis, – tarė.

Paskui vėl prabilo:

– Koks tu gražus, švelnus kaip jauniklis gyvūnas. Ar tu jaunas? Nesuprantu vyro amžiaus. Ar tu jaunas?

– Jaunas, mano meile, tik dabar vėl iš naujo atgimstu.

Jis taršė jai plaukus, ji apkabino jo kaklą, paskui liežuvio galu pradėjo lyžčioti veidą, laižė jį tarsi ožiuką, juokėsi žiūrėdama jam į akis ir pasakė, kad jo skonis kaip druskos. Baudolinas niekada nebuvo šventasis, tad prispaudė ją prie savęs, lūpomis ieškodamas jos lūpų. Ji klyktelėjo iš baimės ir nuostabos, pabandė atsitraukti, paskui pasidavė. Jos burna dvelkė persikais, abrikosais, savo liežuviu ji baksnojo jo liežuvį – pirmąkart jį skanavo.

Baudolinas atstūmė ją ne iš doros, o tik norėdamas nusimesti drabužius, ir ji išvydo jo varpą, palietė pirštais, pajuto jos šilumą ir pasakė, kad nori jo. Akivaizdu, jog nesusigaudė, kaip ir kodėl jo nori, tačiau kažkokia miškų ar šaltinių galia patarė jai, ką turi daryti. Baudolinas vėl apipylė ją bučiniais, nuo lūpų nuslydo prie kaklo, paskui pečių, lėtai praskleidė suknią, apnuogino krūtis, panardino tarp jų savo veidą, o rankomis toliau movė suknią žemyn, per liemenį ir klubus, kol pajuto apvalainą stangrų pilvą, užčiuopė bambą, anksčiau, nei tikėjosi, apčiuopė plaukus, slėpusius jos didžiausią gėrį. Ji aikčiojo, vadindama jį savuoju Eonu, Tironu, Praraja, savo Pleroma...

Baudolinas pakišo rankas po ją dar dengiančiu drabužiu ir pajuto, kad plaukai, kurie, kaip manė, pranašavo gaktą, tankėja, dengia kojas, vidinę šlaunų dalį, tęsiasi sėdmenų link...

– Pone Niketai, nuplėšiau jos drabužį ir pamačiau. Žemiau pilvo Hipatijos kūnas priminė ožkos kūną, o jos kojos baigėsi dramblio kaulo spalvos kanopomis. Staiga supratau, kodėl ji buvo apsisiautusi suknia iki žemės ir atrodė taip, tarsi ne žengtų, o slystų žeme jos neliesdama. Ir supratau, kas buvo tie apvaisintojai: saty-

rai-kurių-niekas-nematė, raguotomis žmonių galvomis ir ožio kūnais, tie satyrai jau daug amžių tarnavo hipatijoms, palikdami joms mergaites, o patys augindami berniukus, tokio pat siaubingo veido, tačiau jos dar priminė ir puikiosios Hipatijos ir jos pirmųjų mokinių egiptietišką grožį.

– Koks siaubas! – sušuko Niketas.

– Siaubas? Ne, tą akimirką pajutau ne jį. Veikiau, nuostabą, bet irgi tik akimirką. Paskui apsisprendžiau: mano kūnas nusprendė už mano sielą, o gal mano siela už manąjį kūną, kad tai, ką mačiau ir lytėjau, gražu, nes tai buvo Hipatija, o jos gyvuliška prigimtis – tik jos malonių dalis, geidžiau to garbanoto ir švelnaus kailio, kaip dar nieko nebuvau geidęs, jis kvepėjo muskusu, tos pirma paslėptos jos galūnės buvo iškaltos meistro rankų, mylėjau ją, troškau tos mišku dvelkiančios būtybės ir būčiau mylėjęs Hipatiją, net jei ji būtų buvusi panaši į chimerą, ikneumoną, raguotąją gyvatę.

Taigi Baudolinas ir Hipatija buvo kartu – susiliejęį viena – iki saulėlydžio, o kai išseko, tysojo vienas greta kito, glamonėdami ir vadindami vienas kitą švelniausiais vardais, užmiršę juos supantį pasaulį.

Hipatija tarė:

– Mano siela išskrido lyg ugnies šiluma... jaučiuosi kaip žvaigždėto skliauto dalis...

Ji nesiliovė tyrinėti mylimojo kūno:

– Baudolinai, koks tu gražus. Bet ir jūs, vyrai, lygiai tokie pat siaubūnai, – šaipėsi. – Tavo kojos ilgos ir baltos, be kailio, o pėdos didelės – beveik kaip dviejų vienapėdžių! Bet vis tiek esi gražus, taip, dar gražesnis...

Jis tylėdamas bučiavo jai akis.

– Ar vyrų moterų kojos tokios kaip tavo? – paklausė niršdama. – Ar... esi patyręs ekstazę greta būtybių su tokiomis pat kojomis kaip tavo?

– Todėl, kad nežinojau apie tave, mano meile.

– Nenoriu, kad dar kada nors žiūrėtum į vyrų moterų kojas.

Jis tylėdamas bučiavo jos kanopas.

Temo, atėjo laikas skirtis.

– Turbūt, – sušnabždėjo Hipatija vėl paliesdama jo lūpas, – savo draugėms nieko nepasakosiu. Jos nesupras, nes nežino, kad yra ir toks būdas pakilti aukščiau. Iki rytojaus, mano meile. Girdi? Pavadinau tave taip, kaip tu mane pavadinai. Lauksiu tavęs.

– Taip praleidau keletą mėnesių, švelniausių ir tyriausių savo gyvenime. Eidavau pas ją kasdien, o kai negalėdavau, ištikimasis Gavagai būdavo mūsų meilės pasiuntinys. Vyliausi, kad hunai niekada nepasirodys ir tas laukimas Pndapecime truks iki mano mirties ir dar ilgiau. Jaučiausi, lyg būčiau apgavęs mirtį.

Kol pagaliau vieną dieną, po daugelio mėnesių, kaip visada karštai jam atsidavusi, kai jie pagaliau nurimo, Hipatija tarė Baudolinui:

– Man kažkas atsitiko. Žinau, kas tai, girdėjau savo drauges kalbant sugrįžus po nakties pas apvaisintojus. Tikriausiai mano įsčiose vaikas.

Akimirką Baudolinas pajuto neapsakomą džiaugsmą ir nubėrė bučiniais jos pilvą, palaimintą Dievo ar archontų, jam tai nerūpėjo. Paskui sunerimo: juk Hipatija negalės nuslėpti nuo bendruomenės savo būklės, ką ji darys?

– Išpažinsiu Motinai visą tiesą, – tarė. – Ji supras. Kažkas norėjo, kad tai, ką kitos daro su apvaisintojais, aš padaryčiau su tavim. Tai juk teisinga, aš nesutepiau prigimties. Ji negalės man priekaištauti.

– Bet devynis mėnesius tave globos bendruomenė, o paskui negalėsiu pamatyti būtybės, kuri gims!

– Dar ilgai galėsiu čia ateidinėti. Užtruks, kol pilvas išsipūs ir visos jį pastebės. Nesimatysim tik paskutinius mėnesius, kai viską papasakosiu Motinai. O jei gims berniukas – jis priklausys tau, jei mergaitė – tavęs tai neliečia. Taip sutvarkė gamta.

– Taip sutvarkė tas tavo kvailys Demiurgas ir tos pusiau ožkos, su kuriomis gyveni! – suriko Baudolinas netekęs savitvardos. – Toji būtybė kartu ir mano, nesvarbu, vyras ar moteris!

– Baudolinai, koks tu gražus, kai pyksti, nors pykti niekada nederėtų, – tarė ji bučiuodama jo nosį.

– Ar supranti, kad tau pagimdžius jau niekada nebegalėsim pasimatyti, taip, kaip tavo draugės nebematė savo apvaisintojų? Argi ne taip, pasak jūsų, gamtos sutvarkyta?

Ji tik dabar tai suprato ir pravirko, aikčiodama kaip ir tuomet, kai mylėdavosi, padėjusi galvą ant vyro krūtinės, apkabinusi jo pečius, o jis jautė jos šokčiojančią krūtinę. Baudolinas paglostė ją, šnibždėdamas į ausį švelniausius žodžius, paskui ištarė vienintelį jam atrodžiusį protingą pasiūlymą: Hipatija turi su juo pabėgti. Pamatęs jos akyse baimę tarė, kad taip darydama ji neišduos savo bendruomenės. Tiesiog ji apdovanota kitkuo ir jos kitokia pareiga. Jis nusiveš ją į tolimą karalystę, ten ji įkurs naują hipatijų bendruomenę ir dar plačiau paskleis jų tolimosios promotės sėklą, išplatins jos sėklą, o jis gyvens greta ir jie ras kitą apvaisintojų būrį, žmogiško pavidalo, kokio, matyt, bus ir jų įsčių vaisiai. Pabėgusi niekam nepadarysi bloga, tarė, priešingai, skleisi gera...

– Paprašysiu Motinos leidimo...

– Palauk, juk nežinau, kokia ta Motina. Leisk pagalvoti: eisime pas ją kartu, aš mokėsiu ją įtikinti, tik duok man kelias dienas, kad sugalvočiau, kaip.

– Mano meile, nenoriu niekada tavęs nebeišvysti, – kūkčiojo Hipatija, – darysiu viską, ką tik nori, tapsiu vyrų moterim, vyksiu su tavim į tą naująjį miestą, apie kurį man pasakojai, elgsiuos kaip krikščionė, sakysiu, kad Dievas turėjo sūnų, kuris mirė nukryžiuotas. Jei tavęs nebus, nenoriu likti hipatija!

– Mylimoji, nusiramink, matysi, aš ką nors sugalvosiu. Padariau Karolį Didįjį šventuoju, suradau Karalius, tad mokėsiu saugoti ir savo žmoną!

– Žmoną? Kas tai?

– Paskui pasakysiu. Dabar eik, jau vėlu. Susitiksim rytoj.

– Pone Niketai, rytojaus nebuvo. Kai grįžau į Pndapecimą, visi išėjo man priešais, nes jau seniai manęs ieškojo. Abejonių nebeli-

ko: hunai artėjo, toli horizonte kilo jų arklių keliamas dulkių debesis. Su pirmaisiais aušros spinduliais jie pasieks paparčiais apaugusios lygumos pakraštį. Taigi, pasiruošti gynybai laiko buvo likę nedaug. Iškart nuėjau pas diakoną, norėdamas pranešti, kad imuosi vadovauti jo pavaldiniams. Pavėlavau. Karštligiški mūšio laukimo mėnesiai, jėgos, išeikvotos ruošiantis kovai, o gal ir mintys, kurias jam įkvėpiau savo pasakojimais, pagreitino jo mirtį. Nebijojau būti greta, kai jis išleido paskutinį kvapą, net paspaudžiau jam ranką, kai atsisveikino su manim ir palinkėjo pergalės. Pasakė: jei laimėsiu, gal pasieksiu jo tėvo karalystę, ir paprašė paskutinės paslaugos. Vos tik numirs, du patarnautojai paruoš jo kūną, kaip ruošiamas kunigo kūnas, – išteps jį aliejais, ir jo atvaizdas įsispaus drobėje, į kurią bus suvyniotas. Paprašė nunešti kunigui savo paveikslą, šis nebus labai ryškus, todėl įtėvis pamatys jį ne tokį sudarkytą nei iš tikrųjų. Netrukus jis numirė, o du patarnautojai atliko tai, ką turėjo atlikti. Jie pasakė, jog užtruks keletą valandų, kol kūno bruožai susigers į drobę, paskui jie ją suvynios ir įdės į dėklą. Nedrąsiai man patarė pranešti eunuchams apie diakono mirtį. Nutariau to nedaryti. Diakonas suteikė man teisę vadovauti ir tik taip eunuchai nebūtų drįsę man sutrukdyti. Reikėjo, kad ir jie kaip nors dalyvautų kare, bent pasiruoštų mieste priimti sužeistuosius. Jei būtų tuoj pat sužinoję apie diakono mirtį, mažų mažiausia būtų sutrikdę kovotojų dvasią paskelbdami šią pražūtingą žinią ir išblaškę juos laidotuvių apeigomis. O, būdami klastūnai, gal būtų iškart paėmę aukščiausią valdžią ir sujaukę visus Poeto gynybos planus. Eisime kariauti, tariau sau. Nors visada buvau taikus žmogus, dabar privalėjau ginti gimsiančią būtybę.

35.

BAUDOLINAS STOJA Į KOVĄ SU HUNAIS

Gynybos planą jie jau seniai buvo išnagrinėję iki menkiausių smulkmenų. Jei karius mokant Poetas pasirodė esąs puikus karvedys, tai Baudolinas atskleidė turįs stratego talentą. Ties miesto riba kilo aukščiausia iš tų į plaktos grietinėlės kalnus panašių kalvų, kurias išvydo atvykdami čia. Nuo jos viršaus atsivėrė visa lyguma, iki pat kalnų kitapus jos ir dar toliau, už paparčiais apaugusios plynės. Iš ten Baudolinas ir Poetas turėjo vadovauti savo karių veiksmams. Rinktinis vienapėdžių būrys, apmokytas Gavagai, turėjo padėti greit susisiekti su skirtingais pulkais.

Po lygumą išsibarsčiusių ponkių užduotis buvo savo jautriomis pilvo ataugomis sekti priešo veiksmus ir, kaip sutarta, duoti dūmų ženklus.

Visų priekyje, beveik ties paparčių plynės riba, turėjo laukti vienapėdžiai, vadovaujami Porčelio, pasiruošę netikėtai pasirodyti priešui su savo lumzdeliais ir užnuodytomis strėlytėmis. Tuo pirmu puolimu sutrikdžius priešų pulkus, po vienapėdžių turėjo išnirti milžinai, vadovaujami Aleramo Skakabarocio, praminto Vaikiu, ir sudoroti jų arklius. Bet, kol negaus komandos pulti, priminė Poetas, jie turi šliaužti ropomis.

Jei dalis priešų sugebėtų įveikti milžinų užtvarą, į kovą tegu stoja du būriai, įsitvirtinę priešingose lygumos pusėse: pigmėjų, vadovaujamas Boidžio, ir blemų, vadovaujamas Kutiko. Bėgdami nuo pigmėjų paleistų strėlių debesies hunai turėtų pulti blemų link, tad šie, kol juos žolėje pastebės, spės palįsti po hunų arkliais.

Bet niekam nevalia per daug rizikuoti. Jie turėjo mušti priešą patirdami kuo mažesnius nuostolius. Strategijos branduolys bu-

vo nubai, turėję laukti lygumos viduryje. Niekas neabejojo, kad hunai įveiks pirmąsias užkardas, vis dėlto jie pasieks nubus ne tokiu gausiu būriu, žaizdoti, o ir aukšta žolė trukdys sparčiai šuoliuoti jų arkliams. Ten juos pasitiks karingieji cirkumcelionai su savo mirtinomis kuokomis ir, žinoma, panieka pavojams.

– Puiku, – tarė Baudolinas, – trenk ir bėk, šaunieji cirkumcelionai bus tikrai neįveikiama kliūtis.

– Kai hunai prasiverš, – patarė Poetas, – jūs turite nedelsdami sutelkti savo būrius ir išstatyti juos mažiausiai pusės mylios puslankiu. Jei priešai vėl imtųsi tos vaikiškos gudrybės apsimesti bėgantys, kad paskui apsuptų persekiotojus, apglėbkite juos gniaužtais, ir jie atbėgs tiesiai jums į rankas. Ir nepalikite nė vieno gyvo. Nugalėtas priešas, jei lieka gyvas, anksčiau ar vėliau ima regzti keršto planus. Jei kuriam nors iš jų vis dėlto pavyktų ištrūkti iš jūsų ir nubų nagų, ir jis pasuktų miesto link, panokiai turi būti pasiruošę leistis stačiai jiems ant galvų, o tokios staigmenos juk nė vienas priešas negali atlaikyti.

Sutarus tokią kovos strategiją, kur neliko vietos jokiam atsitiktinumui, naktį kariuomenės būriai išsirikiavo mieste, kad sužibus pirmosioms žvaigždėms išžygiuotų į lygumą. Kiekvieno būrio priekyje žengė šventikai ir visi kiekvienas savo kalba giedojo *Tėve mūsų* taip didingai, kad tokios giesmės nebuvo tekę girdėti nė Romoje per pačias iškilmingiausias procesijas:

Mael nio, kui vai o les zeal, aepseno lezai tio mita. Veze lezai tio tsaeleda.

O fat obas, kel binol in süs, paisalidumöz nemola. Komömöd monargän ola.

Pat isel, ka bi ni sieloes. Nom al zi bi santed. Klol alzi komi.

O baderus noderus, ki du esso in seluma, fakdade sankadus hanominanda duus, adfenade ha rennanda duus.

Amy Pornio dan chin Orhnio viey, gnayjorhe sai lory, eyfodere sai bagalin, johre dai domion.

Hai coba ggia rild dad, ha babi io sgymta, ha salta io velca...

Paskutiniai turėjo žygiuoti blemai, ir Baudolinas su Poetu nerimo matydami juos vėluojant. Jie atvyko su iš nendrių nupintais bokštais ant pečių, pritvirtintais po pažastim, su paukščio galva papuoštomis viršūnėmis. Ardzrounis didžiuodamasis pristatė savo naujausią išradimą. Pamatę tas galvas barbarai taikysis į jas, o blemai sveiki gyvi galės per kelis mirksnius juos užpulti. Baudolinas pasakė, jog mintis nebloga, vis dėlto jiems derėtų paskubėti, nes turi tik kelias valandas pasiekti savo pozicijas. Naujosios galvos blemų sakytum nėmaž netrikdė, priešingai, jie dar puikavosi jomis, nelyg plunksnomis padabintais šalmais.

Baudolinas ir Poetas kartu su Ardzrouniu užkopė į kalvą, nuo kurios turėjo vadovauti mūšiui, ir ten apsistojo laukti aušros. Jie pasiuntė Gavagai į pirmąsias gretas, kad šis iškart praneštų apie įvykius. Narsusis vienapėdis leidosi į savo vietą mūšio lauke šaukdamas: „Tegyvuoja švenčiausieji Karaliai, tegyvuoja Pndapecimas!“

Kai paliesti pirmųjų saulės spindulių rytuose suspindo kalnai, budriųjų ponkių paleista dūmų sruoga įspėjo apie tolumoje pasirodžiusius hunus.

Jau galėjai juos matyti, pasklidusius ilga fronto linija, kuri iš tolo atrodė, tarsi niekas nebūtų veržęsis priekin, o tik banguotų ir šokčiotų. Visiems atrodė, kad tai trunka be galo ilgai. Juos judant pirmyn galėjai suprasti iš to, kad žvelgiančiam iš toli jų arklių kojos pamažu išnyko, užstotos paparčių, ir jie pagaliau priartėjo prie pirmųjų pasislėpusių vienapėdžių gretų. Tikėtasi, kad šaunieji vienapėdžiai netrukus pasirodys, bet laikas bėgo, ir hunai jojo vis giliau į plynę, kurioje vyko kai kas keista.

Hunai jau buvo aiškiai matyti, o vienapėdžiai nerodė jokių gyvybės ženklų, tik staiga išniro milžinai, kurie kiek statūs anksčiau, nei buvo sutarta, pakilo žolėje, bet nepuolė priešo, tik vėl lenkėsi tarp žolių kovodami, matyt, su vienapėdžiais. Iš tolo Baudolinas su Poetu negalėjo suprasti, kas nutiko, tačiau padedami narsiojo Gavagai, žaibiškai lakstančio iš vieno lygumos galo į kitą, jie žingsnis po žingsnio atkūrė mūšio vaizdą. Tekant saulei vienapėdis iš prigimties taikosi atsigulti iškeldamas virš galvos savo pėdą. Puo-

lamojo būrio kariai taip ir darė. Milžinai, nors ne paties guviausio proto, suprato, kad kažkas vyksta ne taip, kaip turėtų, ir ėmė raginti juos keltis, bet savo eretišku įpročiu išvadino mėšlagyviais ir Arijaus išmatomis.

– Vienapėdis geras ir ištikimas, – krimtosi Gavagai pranešdamas šitas naujienas, – jis drąsus, o ne bailus, bet negalėti kęsti eretikų, tų sūrio ėdikų, įžeidinėjimo, tu turi suprasti!

Žodžiu, iš pradžių įvyko žodinės teologinės peštynės, paskui plikomis rankomis stota į kovą, kurioje nesunkiai nugalėjo milžinai. Aleramas Skakabarocis, pramintas Vaikiu, bandė atitraukti savo vienaakius nuo tos beprotiškos kovos, tačiau tie buvo jau nesuvaldomi ir taip jį stumtelėjo, kad tas nuskriejo dešimt metrų. Jie nė nepastebėjo, kad hunai jau čia pat, ir prasidėjo skerdynės. Krito vienapėdžiai, krito milžinai, nors kai kurie iš jų dar bandė gintis čiupdami vienapėdžius už kojos ir panaudodami juos kaip vėzdus, deja, bergždžiai. Porčelis su Skakabarociu puolė į grumtynių sūkurį kiekvienas bandydamas įkvėpti proto savo būriui, tačiau hunai jau juos buvo apsupę. Jie narsiai gynėsi mojuodami kardais, bet netrukus krito perverti šimto strėlių.

Hunai trypdami žoles slinko pirmyn, žengdami per savo žudynių aukas. Boidis ir Kutikas, abiejose plynės pusėse, nesuprato, kas vyksta, ir teko pas juos pasiųsti Gavagai su raginimu greičiau pradėti blemų ir pigmėjų puolimą. Hunai atsidūrė tarp dviejų būrių, tačiau jiems šovė išganinga mintis: jų avangardas pasistūmėjo pirmyn, toliau negyvų vienapėdžių ir milžinų, o retrogardas atsitraukė, ir pigmėjai iš vienos pusės, o blemai iš kitos stojo vieni prieš kitus. Pigmėjai, matydami virš žolių kyšančias paukščių galvas ir nieko nežinodami apie Ardzrounio išmonę, puolė šaukti „Gervės, gervės!“ ir užmiršę hunus puolė savo amžiną priešą, varstydami strėlėmis blemų gretas. Blemai dabar gynėsi nuo pigmėjų ir manydami, kad įvyko išdavystė, rėkė: „Mirtis eretikams!“ Pigmėjai pamanė, kad išdavikai blemai, o kad laikė save vieninteliais tikro tikėjimo saugotojais, apšaukti eretikais, savo ruožtu pagavo šaukti: „Galas fantaziastams!“ Hunai puolė į tų grumtynių

sūkurį vieną po kito taškydami savo priešus, o šie žudė vieni kitus. Gavagai pasakojo matęs, kaip Kutikas vienas kovoja su priešais. Paskui, nugalėtas, jis krito parblokštas jų arklių.

Matydamas mirštant draugą, Boidis paliko likimo valiai abu būrius, sėdo ant žirgo ir leidosi nubų link, ketindamas juos įspėti, bet paparčiai jam trukdė lėkti, lygiai apsunkindami ir priešo puolimą. Vargais negalais Boidis prijojo nubus ir sustojo už jų ragindamas drąsiai žygiuoti prieš hunus. Bet vos juos išvydę, tokius ištroškusius kraujo, prakeikti cirkumcelionai neatsispyrė savo prigimčiai, kitaip tariant, prigimtiniam polinkiui į kančią. Jie suprato, kad didžioji aukos akimirka jau arti ir verčiau ją dar priartinti. Todėl vienas po kito klupo melsdami: „Užmušk mane, užmušk mane!“ Negalėdami patikėti, hunai traukė iš makščių savo trumpus aštrius kardus ir kapojo cirkumcelionų galvas, o šie grūdosi aplink tiesdami kaklus, maldaudami išganingosios mirties.

Grūmodamas dangui Boidis leidosi bėgti kalvos link ir pasiekė ją dar prieš lygumai suliepsnojant.

Boronas ir Kijotas, kurie buvo likę mieste, išgirdę žinią apie pavojų sumanė pasinaudoti Ardzrounio gudrybe su ožkomis, dieną visai bergždžia. Jų paliepti beliežuviai išstūmė į lygumą šimtus gyvulių su deglais ant ragų. Buvo vidurvasaris, žolė gerokai išdžiūvusi, tad suliepsnojo akimirksniu. Žolių jūra virto ugnies jūra. Gal Boronas su Kijotu manė, kad ugnis stos lyg siena arba privers priešo kavaleriją grįžti, tačiau neapskaičiavo vėjo krypties. Liepsnos vis labiau siautėjo, tačiau slinkdamos miesto link. Hunams tai buvo paranku, jiems tereikėjo palaukti, kol išdegs žolė ir atvės pelenai, kad galėų pradėti lemiamą puolimą. Tiesa, jų ataka buvo sustabdyta mažiausiai valandą. Bet hunai suprato turintys laiko. Jie sustojo gaisro pakraštyje ir pakėlę lankus viršun paleido tiek strėlių, kad šios užtemdė dangų, taikydamiesi kitapus ugnies užtvaros, tikrai nežinodami, ar ten jų laukia priešai.

Viena strėlė švilpdama nukrito iš viršaus ir įsmigo Ardzrouniui į kaklą. Aiktelėjęs šis krito ant žemės, o iš burnos jam pasruvo kraujas. Siekdamas rankomis išrauti strėlę pamatė, kaip šios pa-

sidengia balkšvomis dėmėmis. Baudolinas su Poetu pasilenkė prie jo ir sušnibždėjo, kad tas pats atsitiko ir jo veidui.

– Matai, Saliamonas sakė tiesą, – tarė Poetas, – toks vaistas tikrai yra. Gal hunų strėlės išmirkytos nuoduose, kurie tau it šventas vandenėlis, naikinantis juodųjų akmenų galią.

– Koks skirtumas, juodas ar baltas mirsiu, – sugargė Ardzrounis ir mirė dėmėtas.

Iš viršaus strėlės nesiliovė kristi, tad teko palikti kalvą. Jie leidosi į miestą, ir Poetas niršdamas tarė:

– Viskas baigta, praradau karalystę. Iš panokių gynybos neverta ko nors tikėtis. Galime tik išnaudoti laiką, kurį mums teikia ugnis. Susirenkam daiktus ir maunam. Vakaruose kelias dar laisvas.

Tą akimirką Baudolino galvoje sukosi viena mintis. Hunai užkariaus Pndapecimą, sugriaus jį, bet jų pašėlęs puolimas tuo nesibaigs, jie patrauks prie ežero ir užplūs hipatijų mišką. Jis turėjo juos aplenkti. Tačiau negalėjo palikti savo draugų, reikėjo juos surasti, susirinkti daiktus, paimti maisto, pasiruošti ilgai kelionei.

– Gavagai, Gavagai! – sušuko ir tuoj pamatė greta savo patikėtinį. – Bėk prie ežero, surask Hipatiją, nežinau, kaip tai padaryti, bet rask ją ir liepk būti pasiruošusią, aš ateisiu jos gelbėti!

– Nežinau, kaip padaryti, bet aš ją surasti, – pasakė vienapėdis ir nulėkė.

Baudolinas su Poetu įjojo į miestą. Žinia apie pralaimėjimą jau buvo pasklidusi ir visokiausių rasių moterys su vaikais ant rankų be jokios tvarkos lakstė gatvėmis. Išsigandę panokiai, manydami, kad jau moka skraidyti, šokdavo žemyn, bet kad buvo išmokyti sklęsti žemės link, o ne kilti į dangų, tuoj atsidurdavo žemėje. Tie, kurie norėdami sklęsti oru bandė plakti ausimis, išsekę smigdavo žemyn ir užsimušdavo į uolas. Jie rado Kolandriną, susikrimtusį dėl savo mokinių nesėkmės, Saliamoną, Boroną ir Kijotą, ir šie paklausė, kur kiti.

– Mirė, tesiilsi ramybėje, – piktai atšovė Poetas.

– Greičiau, į mūsų pastovį, o paskui į vakarus! – sušuko Baudolinas.

Užlipę į savo būstą, susirinko viską, ką pajėgė. Skubėdami žemyn, prie bokšto pamatė lakstant eunuchus, kraunančius ant mulų savo turtus. Priėjo įtūžęs Praksėjas.

– Diakonas mirė, ir tu tai žinojai, – tarė jis Baudolinui.

– Miręs jis ar gyvas, juk vis tiek būtum pabėgęs.

– Mes iškeliaujam. Vos tik pereisim tarpeklį, sukelsim akmenų griūtį – ir kelias į kunigo karalystę bus užkirstas amžiams. O gal norite eiti kartu? Bet privalėsite laikytis mūsų sąlygų.

Baudolinas nė nepaklausė, kokios tos sąlygos.

– Kas man rūpi tavo prakeiktas kunigas Jonas, – sukriokė, – turiu apie ką galvoti! Eime, bičiuliai!

Kiti stovėjo apstulbę. Paskui Boronas su Kijotu tarė, kad jų tikrasis tikslas yra ir visada buvo rasti Zosimą su Gradaliu, o Zosimas tikrai dar nebus pasiekęs karalystės ir jau niekada į ją nenukeliaus. Kolandrinas ir Boidis pareiškė, kad jei jau su Baudolinu jie čia atėjo, tai su juo iš čia ir išeis. Saliamonas irgi įkišo savo grašį: atseit jo dešimt prarastųjų genčių gali būti kaip anapus, taip ir šiapus tų kalnų, todėl jam tinkančios visos kryptys. Tik Poetas tylėjo, lyg būtų praradęs žadą, todėl teko paimti jo žirgą už pavadžio ir nutempti šalin.

Jiems jau susiruošus keliauti, Baudolinas pamatė ateinant vieną iš diakono patarnautojų su šydu ant veido. Jis nešė dėklą.

– Čia drobulė su jo atvaizdu, – tarė. – Jis norėjo, kad tu jį turėtum. Panaudok jį geram.

– Jūs irgi bėgate?

Patarnautojas atsakė:

– Čia ar ten, jei „ten“ tikrai yra, mums tas pat. Mūsų laukia mūsų pono likimas. Liksime čia ir apkrėsime hunus.

Vos išjojus už miesto, Baudolinas išvydo siaubingą reginį. Žydrųjų kalnų pusėje šmėžavo laužai. Dalis barbarų nuo ryto pradėjo lanku supti mūšio lauką ir jau pasiekė ežerą.

– Greičiau, – šaukė Baudolinas, praradęs viltį, – visi ten, šuoliais!

Kiti nieko nesuprato.

– Kodėl, jei jie jau ten? – paklausė Boidis. – Verčiau čia, vienintelis laisvas kelias veda į pietus.

– Darykit, ką norit, aš joju, – sukriokė įtūžęs Baudolinas.

– Jis iš proto išėjo, jokime paskui, kad sau ko nepasidarytų, – meldė Kolandrinas.

Baudolinas, gerokai juos aplenkęs, jojo į tikrą mirtį šaukdamas Hipatijos vardą.

Sustojo po pusvalandžio pašėlusio lėkimo, pamatęs greit artinantis kažkokią būtybę. Tai buvo Gavagai.

– Tu būti ramus, – tarė. – Aš ją matyti. Dabar ji saugi.

Toji gera žinia netruko virsti neviltimi, nes štai ką papasakojo Gavagai: hipatijos buvo laiku įspėtos apie hunų antpuolį, ir tai padarė satyrai, kurie nusileido nuo savo kalvų, surinko jas, ir atlėkęs Gavagai pamatė, kaip jie išveda jas kitapus kalnų, kuriuos tik jie vieni mokėjo pereiti ir kur hunai niekada neras kelio. Draugių tempiama eiti Hipatija spyriojosi iki paskutinio, laukdama žinių iš Baudolino, ir tarė nepajudėsianti iš vietos, kol nesužinos, kas jam nutiko. Išklausiusi Gavagai nurimo ir šypsodamasi pro ašaras paprašė jį pasveikinti, drebėdama įpareigojo jam liepti bėgti, nes jo gyvybei gresia pavojus, ir kūkčiodama perdavė tokius žodžius: kad myli jį ir kad jie niekada nebepasimatys.

Baudolinas paklausė Gavagai, ar šis neišprotėjo, – jis, girdi, neleis Hipatijai iškeliauti į kalnus, pasiims ją kartu. Bet Gavagai pasakė, kad jau vėlu, kol jis ten nuvyks – beje, ten jau šeimininkauja hunai – hipatijos jau bus kažin kur. Paskui, užmiršęs pagarbą vienam iš Karalių, uždėjo ranką ant jo rankos ir pakartojo paskutinius Hipatijos žodžius: būtų jo laukusi, bet dabar svarbiausia jos pareiga saugoti jųdviejų kūdikį.

– Ji pasakyti: visada su manim būti kūdikis, kuris man priminti Baudoliną.

Paskui, žvelgdamas iš apačios viršun, pridūrė:

– Tu padaryti kūdikį su ta moterim?

– Ne tavo reikalas, – atšovė Baudolinas, neparodydamas jokio dėkingumo.

Gavagai nutilo.

Baudolinas vis dar dvejojo, kai jį prisivijo bičiuliai. Suprato nieko negalįs jiems paaiškinti, nieko, ką jie pajėgtų suprasti. Paskui pabandė save įtikinti. Viskas atrodė protinga: miškas jau užvaldytas hunų, hipatijos laimingai pasiekė kalnus, kur jų laukė išsigelbėjimas, Hipatija teisingai pasielgė paaukojusi savo meilę Baudolinui vardan tos būsimosios būtybės, kurią jis jai dovanojo. Viskas atrodė taip kankinamai išmintinga ir nebuvo kitos išeities.

– Pone Niketai, buvau įspėtas, kad Demiurgas tik pusiau atliko savo darbą.

36.

BAUDOLINAS IR PAUKŠČIAI *ROK*

– Vargšas Baudolinas, – tarė Niketas taip susijaudinęs, kad užmiršo ragauti kiaulės galvos, išvirtos su druska, svogūnais ir česnakais, kurią Teofilatas visą žiemą laikė statinaitėje su jūros vandeniu. – Likimas ir vėl tave nubaudė, kaip kiekvieną kartą, kai pamildavai tai, kas tikra.

– Nuo to vakaro jojome tris dienas ir tris naktis, nesustodami nei valgyti, nei gerti. Vėliau sužinojau, kad mano bičiuliai rodė gudrybės stebuklus, kad išvengtų susidūrimo su hunais, kurių galėjai sutikti visur, per šimtus mylių aplinkui. Aš leidausi vedamas. Sekiau paskui ir galvojau apie Hipatiją. Teisinga, kad ji ten pasitraukė, tariau sau. Ar tikrai būčiau galėjęs pasiimti ją kartu? Ar būtų ji, išplėšta iš tyro miško, iš pažįstamo savo apeigų jaukumo, iš seserų draugijos, apsipratusi su nepažįstamu pasauliu? Ar būtų išsižadėjusi savo išskirtinumo, pašaukimo išganyti Dievą? Su manim ji būtų tapusi nelaiminga verge, ir tiek. Be to, niekada nepaklausiau, kiek jai metų, gal ji buvo keturiskart jaunesnė. Palikdamas Pndapecimą turbūt buvau kokių penkiasdešimties. Jai atrodžiau jaunas ir tvirtas, nes buvau pirmas vyras, kurį sutiko, tačiau iš tikrųjų jau linkau į senatvę. Būčiau galėjęs jai duoti neką, o atėmęs gal viską. Bandžiau save įtikinti, kad viskas įvyko taip, kaip turėjo įvykti. O turėjo įvykti taip, kad amžinai likčiau nelaimingas. Susitaikęs su tuo gal būčiau atradęs sielos ramybę.

– Tavęs netraukė grįžti atgal?

– Kiekvieną akimirką, praėjus toms trims užmaršties dienoms. Tačiau mes pasiklydome. Kelias, kuriuo pasukome, buvo ne tas, kuriuo ten atvykome, mes sukiojomės vingiais, triskart perkopė-

me tą patį kalną, o gal ten buvo trys skirtingi kalnai – jau nepajėgėme jų atskirti. Rasti teisingą kryptį saulės nebepakako, o su mumis nebebuvo nei Ardzrounio, nei jo žemėlapio. Gal jau buvome apsukę aukštąjį kalną Tabernakulio viduryje ir atsidūrę kitoje žemės pusėje. Paskui netekome arklių. Vargšai gyvuliai buvo su mumis nuo pat kelionės pradžios ir kartu paseno. Nepastebėjome to, Pndapecime nebuvo kitų arklių, su kuriais būtume galėję juos palyginti. Pašėlęs paskutinių dienų bėgsmas juos pribaigė. Jie krito vienas po kito, ir mums tai buvo beveik malonė, nes jiems užteko išminties palikti mus kaip tik tose vietose, kur negalėjome rasti maisto, tad valgėme jų mėsą, tą truputį, kurio dar buvo likę prie kaulų. Toliau keliavome pėsti, žaizdotomis kojomis, vienintelis, kuris nesiskundė, buvo Gavagai: jam niekada nereikėjo arklio, nors ant jo kojos pėdos iškilo dviejų pirštų storumo nuospauda. Valgėme skėrius, be medaus, ne taip kaip šventieji tėvai. Paskui netekome Kolandrino.

– Pačio jauniausio iš jūsų...

– Ir mažiausiai patyrusio. Tarp uolų jis ieškojo maisto, įkišo ranką į pavojingą tarpeklį ir jam įgėlė gyvatė. Dar spėjo su manim atsisveikinti sušnabždėdamas, kad likčiau ištikimas jo sesers, o mano mylimosios žmonos atminimui ir ji gyventų bent mano atminty. Jau buvau užmiršęs Kolandriną ir vėl pasijutau svetimautoju ir išdaviku tiek Kolandrinos, tiek Kolandrino.

– O paskui?

– Toliau viskas dar painiau. Pone Niketai, išvykau iš Pndapecimo, mano apskaičiavimais, 1197 Viešpaties metų vasarą. Į Konstantinopolį atvykau praėjusį sausį. Taigi, tarp šių datų yra šešeri su puse tuštumos metų – tuštumos mano sieloje, o gal ir pasaulyje.

– Šešerius metus klajojote po dykumas?

– Vienerius ar dvejus, kam rūpėjo skaičiuoti laiką? Mirus Kolandrinui, gal po kelių mėnesių, atsidūrėme kalnų virtinės papėdėje ir nežinojome, kaip juos pereiti. Iš dvylikos išvykusiųjų į kelionę likome tik šeši: šeši vyrai ir vienas vienapėdis. Mūsų drabužiai buvo sudriskę, kūnai sulysę, saulė nudeginusi odą, turėjome

tik ginklus ir kelionmaišius. Tarėmės jau pasiekę savo kelionės pabaigą ir kad čia mums lemta numirti. Netikėtai pamatėme artėjant raitelių būrį. Jie vilkėjo prabangiais drabužiais ir ginklai spindėjo, kūnai buvo lyg ir žmonių, bet galvos – šunų.

– Šungalviai. Tai jie tikrai yra.

– Taip, kaip tikras yra Dievas. Jie lodami mūsų kažko paklausė, mes nieko nesupratome, tas, kuris buvo panašus į vadą, nusišypsojo – o gal išsiviepė parodydamas aštrius dantis, kažką kitiems įsakė ir jie mus surišę sustatė vora. Vedė per kalnus jiems žinomu taku. Taip ėjome keletą valandų ir pagaliau nusileidome į slėnį, kurį iš visų pusių supo kitas aukštas kalnas su grėsminga tvirtove, virš kurios skraidė plėšrūs paukščiai, jau iš tolo atrodę milžiniški. Prisiminiau kadaise girdėtą Abdulo pasakojimą ir atpažinau Aladino tvirtovę.

Taip ir buvo. Šungalviai privertė juos užlipti stačiais uoloje iškaltais laiptais iki pat to neįveikiamo prieglobsčio ir įvedė į pilį, dydžio beveik kaip miestas, kur tarp bokštų ir bokštelių matėsi kabantys sodai ir takai, aptverti tvirtomis grotomis. Čia juos perdavė kitiems šungalviams, apsiginklavusiems šmaikščiais. Eidamas vienu koridoriumi Baudolinas pro langą akies kraštu pastebėjo lyg ir uždarą kiemą, kur kankinosi prirakinti jaunuoliai, ir prisiminė, kaip Aladinas auklėjo žudikus, pavergdamas juos žaliuoju medumi. Įvesti į prabangią salę, pamatė ant siuvinėtų pagalvėlių sėdintį senį, kuris atrodė šimtametis, balta barzda, juodais antakiais ir niūriu žvilgsniu. Nors buvo jau pasiekęs galybę beveik prieš pusę amžiaus, kai sučiupo Abdulą, Aladinas ir dabar buvo nenustojęs galybės ir tebevaldė savuosius vergus.

Niekinamai nužvelgė juos, matyt, supratęs, kad tie nelaimingieji netinka papildyti jo jaunųjų žudikų būrį. Neištarė nė žodžio. Tik vangiai mostelėjo vienam iš tarnų, lyg sakydamas: darykite su jais, kas patinka. Jį sudomino tik vienapėdis. Įsakė jam pasijudinti, paskui mostais paliepė pakelti virš galvos koją, nusijuokė. Šeši vyrai buvo išvesti lauk, o Gavagai liko kartu su juo.

Taip prasidėjo ilgas Baudolino, Borono, Kijoto, *rabbi* Saliamono, Boidžio ir Poeto kalėjimas, su grandinėm ant kojų ir prie jų pritvirtintu akmeniniu rutuliu, dirbant prasčiausius darbus: plaunant plytelėmis išklotas grindis ir sienas, sukant akmenų skaldymo mašinas, šeriant paukščius *rok* avienos gabalais.

– Tai buvo skraidantys žvėrys, dydžio kaip dešimt erelių kartu sudėjus, lenktais aštriais snapais, per kelias akimirkas galėję sutaršyti jautį, – paaiškino Baudolinas Niketui. – Jų kojų nagai atrodė lyg karo laivų rostrai. Jie blaškėsi po erdvų narvą, pastatytą ant vieno iš bokštų viršaus, pasiruošę pulti kiekvieną, išskyrus eunuchą, kuris, atrodo, mokėjo jų kalbą ir prižiūrėjo juos vaikščiodamas tarp jų tarsi vištidėje tarp vištų. Jis buvo ir vienintelis, gebėjęs juos išsiųsti kaip Aladino pasiuntinius: apjuosdavo juos per kaklą ir nugarą tvirtais diržais perkišęs juos po sparnais, o prie diržų galų pritvirtindavo pintinę ar kitą daiktą, paskui atverdavo geležines grotas, įsakydavo, ir šitaip pabalnoti paukščiai pakildavo iš narvo ir išnykdavo danguje. Matydavome juos ir sugrįžtančius, eunuchas įleisdavo juos į narvą ir nusegdavo nuo diržų maišą ar metalinę tūtą, kurioje, matyt, būdavo žinia tos vietos valdovui.

Likusį laiką belaisviai dykinėdavo. Kartais jiems liepdavo padėti eunuchui, kuris dalijo žaliąjį medų prirakintiems jaunuoliams, ir pasibaisėję žiūrėdavo į juos kankinančių svajonių iškreiptus veidus. O bičiulius kankino ne svajonės, bet nuobodulys, ir jie stūmė valandas nuolat prisimindami praėjusius laikus. Pasakodavo apie Paryžių, Aleksandriją, linksmą Galipolio turgų, ramią viešnagę pas gimnosofistus. Kalbėdavosi apie laišką kunigui Jonui, ir Poetas, kasdien vis niūresnis, kartodavo diakono žodžius, tarytum būtų juos girdėjęs: „Mane kankina abejonė, ar toji karalystė tikrai yra. Kas Pndapecime apie ją kalbėjo? Eunuchai. Iš kur grįžta jų pasiuntiniai, iškeliavę pas kunigą? Iš jų, eunuchų. Ar tie pasiuntiniai tikrai buvo išvykę? Tikrai sugrįžo? Diakonas niekada nematė savo tėvo. Viską, ką sužinojome, sužinojome iš eunuchų.

Gal visa tai tik eunuchų sąmokslas, ir jie juokėsi iš diakono, iš mūsų ir iš vargšo nubo ar vienapėdžio. Kartais galvoju, ar iš tikrųjų ir tie hunai buvo..." Baudolinas liepdavo jam prisiminti mūšyje kritusius bičiulius, tačiau Poetas tik purtydavo galvą. Nenorėdamas pats sau prisipažinti nugalėtas, nusprendė verčiau tapti apžavų auka.

Paskui prisimindavo Frydricho mirtį ir kiekvieną kartą bandydavo vis naujai paaiškinti tą nepaaiškinamą mirtį. Akivaizdu, čia kaltas Zosimas. Ne, Zosimas pavogė Gradalį, bet jau po to. Kažkas tai padarė anksčiau už jį, tikėdamasis pasisavinti Gradalį. Ardzrounis? Kas gali žinoti... Vienas iš žuvusiųjų bičiulių? Kokia siaubinga mintis. Vienas iš tų, kurie išgyveno? Ar mums dar negana nelaimių, mąstė sau Baudolinas, kad kamuotumėmės įtarinėdami vienas kitą?

– Kol keliavome įaudrinti minčių apie kunigo Jono karalystę, kurią turėjome rasti, tokios abejonės mus lenkė: visi draugiškai vienas kitam padėdavome. Nelaisvė padarė mus piktus, nebegalėjome pažvelgti vienas kitam į akis ir tuos ilgus metus nekentėme vieni kitų. Gyvenau užsisklendęs savyje. Galvojau apie Hipatiją, bet nepajėgiau prisiminti jos veido, prisiminiau tik jos teiktą džiaugsmą. Kartais naktimis neramiai vedžiodavau delnais per savo gaktos plaukus ir sapnuodavau glostantis jos muskusu kvepiantį kailiuką. Gebėdavau susijaudinti, mat jei mūsų sielos pamaži ir seko, tai kūnai palengva atsigavo po klajonių vargų. Ten mus gerai maitino, dukart per dieną gaudavome sočiai pavalgyti. Gal šitaip Aladinas, neleidęs mums patirti savo žaliojo medaus paslapčių, siekė mus suvaldyti. Iš tiesų atgavome jėgas, nes, nors ir sunkius mums užkraudavo darbus, tukome. Žiūrėdavau į savo išsišovusį pilvą ir kalbėdavau sau: koks tu gražus, Baudolinai, ar visi vyrai tokie gražūs kaip tu? Paskui prapliupdavau juoktis kaip išprotėjęs.

Vienintelės paguodos valandėlės būdavo Gavagai apsilankymai. Jų gerasis bičiulis tapo Aladino juokdariu, juokino jį savo keistais mostais, patarnaudavo lėkdamas per sales ir koridorius

su jo įsakymais, išmoko saracėnų kalbą ir buvo beveik laisvas. Jis atnešdavo savo bičiuliams skanėstų iš valdovo virtuvės, pranešdavo tvirtovės naujienas, papasakodavo apie slaptas eunuchų kovas dėl šeimininko malonės, apie žmogžudystes, kurių vykdyti būdavo siunčiami apkvaitinti jaunuoliai.

Kartą jis davė Baudolinui žaliojo medaus, – tik lyžtelti, kad nepasidarytų toks kaip tie žvėrys žudikai, – tarė. Baudolinas jo palaižė ir patyrė meilės naktį su Hipatija. Baigiantis sapnui ji pasikeitė: kojos tapo plonos, baltos ir švelnios kaip vyrų moterų, bet galva – kaip ožkos.

Gavagai jiems pasakė, kad jų ginklai ir kelionmaišiai sumesti į sandėliuką ir kad jis mokėsiąs juos iš ten paimti, kai jie susiruoš bėgti.

– Gavagai, ar tu tikrai manai, kad vieną dieną mes galėsime iš čia pabėgti? – paklausė jo Baudolinas.

– Aš taip manyti. Aš žinoti daug gerų būdų pabėgti. Tik man reikėti rasti geriausią. Bet tu nutukti kaip eunuchas, o jei tu storas, sunku bėgti. Tu judėti kaip aš – iškelti savo koją virš galvos – ir būti labai vikrus.

Kojos virš galvos Baudolinas nesiruošė kelti, tačiau suprato, kad viltis pabėgti, tegul bergždžia, padės jam iškęsti nelaisvę nepraradus proto, todėl ruošėsi pabėgimui mankštindamas rankas ir pritūpdamas dešimtis kartų, kol pavargęs krisdavo ant savo apvalaino pilvo. Patarė bičiuliams daryti taip kaip jis, o su Poetu net bandydavo imtis: kartais visą popietę jie stengdavosi pargriauti vienas kitą ant žemės. Surakintomis kojomis tai padaryti buvo nelengva, be to, jau nebuvo tokie vikrūs kaip kadaise. Ne vien dėl nelaisvės – ir dėl amžiaus. Bet jiems tai išėjo į naudą.

Vienintelis, kuris visai nesirūpino savo kūnu, buvo *rabbi* Saliamonas. Jis valgė mažai, per daug nusilpo, kad pajėgtų dirbti, taigi bičiuliai atlikdavo jo darbų dalį. Jis neturėjo jokio ritinio, kurį būtų galėjęs skaityti, ir jokio įnagio, kuriuo būtų galėjęs rašyti. Ištisas valandas kartojo Viešpaties vardą, ir kaskart pasigirsdavo kitas garsas. Jam iškrito visi kažkada dar turėti dantys, dabar liko

tik dantenos – ir kairėje, ir dešinėje. Valgydavo seiliodamasis, o kalbėjo švepluodamas. Įtikėjo, kad dešimt prarastųjų genčių negalėjo likti karalystėje, viena vertus, dėl nestorininkų, kuriuos dar galima pakęsti, nes, pasak žydų, geroji Marija negalėjusi pagimdyti jokio dievo, kita vertus, dėl pagonių, kurie didino arba mažino dievybių skaičių pagal savo skonį ir supratimą. Ne, tarė susikrimtęs, gal dešimt genčių ir perėjo karalystę, bet paskui jos leidosi klajoti: mes, žydai, nuolat ieškome Pažadėtosios žemės, kuri visada yra kažkur kitur, ir dabar jie nežinia kur, gal netoli šitos vietos, kur baigiu savo dienas, bet jau praradau visas viltis juos sutikti. Privalome priimti Švenčiausiojo, tegul bus per amžius pagarbintas, siųstus išbandymus. Jobui buvo dar blogiau.

– Akivaizdu, kad jis išsikraustė iš proto. Tokie pat man atrodė ir Kijotas su Boronu: nuolat svaičiojo apie Gradalį, kad jį suras, dar daugiau, dabar jie tikėjo, kad jis pats padės jiems jį rasti, ir kuo daugiau jie kalbėjo, tuo jo ir taip stebuklingos galios virsdavo dar stebuklingesnėmis, ir tuo labiau svajojo jį turėti. Poetas vis kartojo: leiskite man sučiupti Zosimą, ir tapsiu pasaulio valdovu. Užmiršk Zosimą, tardavau, jis nepasiekė net Pndapecimo, gal numirė kur pakeliui ir jo griaučiai dūla kokioje nors dykumoje, o Gradalį pasiglemžė klaidatikiai klajokliai ir dabar į jį šlapinasi. Tylėk, tylėk, maldaudavo Boronas blykšdamas.

– Kaipgi ištrūkote iš to pragaro? – paklausė Niketas.

– Kartą atėjęs Gavagai pranešė radęs būdą pabėgti. Vargšelis Gavagai, jis irgi paseno. Neturėjau supratimo, kiek gyvena vienapėdžiai, bet jis jau nelėkdavo pirma savęs, kaip žaibas. Pasirodydavo kaip griaustinis, akimirką vėliau, o sustojęs sunkiai šnopuodavo.

Planas buvo toks: reikėjo jiems ginkluotiems užpulti paukščius *rok* saugantį eunuchą, priversti jį pabalnoti juos kaip įprasta, tačiau taip, kad nešulius laikančius diržus būtų galima pritvirtinti prie bėglių diržų. Paskui jam tereikėjo įsakyti paukščiams skristi į

Konstantinopolį. Gavagai kalbėjosi su eunuchu ir sužinojo, kad jis dažnai siunčia paukščius į tą miestą, pas vieną jų patikėtinį, kuris gyveno ant kalvos netoli Peros. Ir Baudolinas, ir Gavagai suprato saracėnų kalbą, todėl galėjo patikrinti, ar įsakymas teisingas. Atskridę į vietą, paukščiai nusileis patys. „Kaip aš anksčiau apie tai nepagalvoti?“ – graužėsi Gavagai, juokingai kumščiuodamas sau galvą.

– Taip, – tarė Baudolinas, – bet kaip skrisime su grandinėmis ant kojų?

– Aš rasti dildę, – atsakė Gavagai.

Naktį Gavagai ištraukė iš sandėlio jų kelionmaišius ir ginklus ir atnešė juos į jų kambarį. Kardai ir durklai buvo surūdiję, todėl daug naktų jie praleido juos valydami ir aštrindami į sienų akmenis. Galiausia jie dar turėjo ir dildžių. Tiesa, ne itin tvirtų, todėl kelias savaites sugaišo pjaudami čiurnas juosusius žiedus. Bet pagaliau šie pasidavė, tada po žiedais jie užrišo virves, prie jų pririšo grandines, ir atrodė, kad vaikštinėja po tvirtovę surakinti kaip visados. Geriau įsižiūrėjęs, apgaulę galėjai pamatyti, bet jie ten gyveno jau tiek metų, kad niekas jų nebepastebėdavo, o šungalviai laikė juos tiesiog naminiais gyvūnais.

Vieną vakarą sužinojo kitą dieną turėsią iš virtuvės paimti maišus su sugedusia mėsa ir nunešti paukščiams. Gavagai įspėjo, jog tai lauktoji proga.

Rytą jie nuėjo paimti maišų apsimestinai nenoriai, užsuko į savo kambarį ir tarp mėsos įkišo ginklus. Kai atėjo prie narvo, Gavagai jau buvo ten ir linksmino eunuchą kūliavirsčiais. Toliau viskas ėjo kaip patepta: jie atrišo maišus, išsitraukė durklus, šeši smaigaliai nukrypo į eunucho gerklę (Saliamonas laikėsi nuo visko nuošalėj) ir Baudolinas paaiškino eunuchui, ką šis turi daryti. Iš pradžių gynėsi, jog diržų užteks ne visiems, bet kai tik Poetas užsiminė apie nupjautas ausis, tuoj eunuchas, gana apipjaustytas, ėmėsi padėti. Buvo pabalnoti septyni paukščiai, turėję išlaikyti septynių vyrų svorį, tikriau, šešių vyrų ir vieno vienapėdžio.

– Man reikia paties stipriausio, – tarė Poetas, – nes tu, – krei-

pėsi į eunuchą, – negali čia likti, dar sukelsi visus ant kojų arba liepsi savo žvėrims grįžti. Prie mano diržo pritvirtinsime dar vieną saitą ir ant jo kabosi tu. Taigi manasis paukštis turi pakelti dviejų vyrų svorį.

Baudolinas išvertė, ir eunuchas atsakė būsiąs laimingas galėdamas lydėti savo pagrobėjus nors į pasaulio kraštą, bet paklausė, ką paskui su juo darysią. Jie patikino: pasiekę Konstantinopolį leisią jam eiti savais keliais.

– Ir paskubėk, – paragino Poetas, – narve nepakenčiamai dvokia.

Tačiau tinkamai pasiruošti užtruko gerą valandą. Kiekvienas tvirtai prisirišo prie plėšrūno, Poetas prie savo diržo pritvirtino dar vieną, turėjusį laikyti eunuchą. Nepririštas liko tik Gavagai, mat jis dirsčiojo už kampo, ar kartais kas neateina jiems sutrukdyti.

Taip ir atsitiko. Sargybiniai nustebo, kad išėję šerti paukščių belaisviai taip ilgai negrįžta. Koridoriaus gale pasirodė būrys nerimastingai lojančių šungalvių.

– Ateiti šuns galvos! – sušuko Gavagai. – Jūs tuoj skristi!

– Nė velnio mes tuoj neskristi, – atrėkė Baudolinas. – Eikš, dar spėsime tave pririšti prie paukščio!

Jie nebūtų spėję, ir Gavagai tai suprato. Jei būtų pasitraukęs, šungalviai būtų pasiekę narvą anksčiau, nei eunuchas spėjęs atidaryti grotas ir paleisti paukščius. Suriko, kad atidarytų narvą ir skristų. Maiše su mėsa jis buvo paslėpęs ir savo lumzdelį. Paėmė jį ir tris dar likusias strėles.

– Vienapėdis mirti, bet likti ištikimas švenčiausiems Karaliams, – tarė.

Atsigulė ant žemės, pakėlė koją virš galvos, taip gulėdamas pridėjo prie burnos lumzdelį, papūtė ir pirmutinis šungalvis krito negyvas. Jiems traukiantis, Gavagai dar spėjo patiesti du kitus, tada pasibaigė strėlės. Norėdamas sulaikyti puolančius, nepatraukė lumzdelio nuo burnos, lyg ruošdamasis vėl pūsti, tačiau apgavo neilgam. Tie pabaisos jį puolė ir pervėrė savo kardais.

Tada Poetas kyštelėjo durklą eunuchui giliau po smakru, šis

pamatęs kraują iškart suprato, ką turi daryti, ir, nors susijuosęs diržu, sugebėjo atverti grotas. Pamatęs, kad Gavagai žuvo, Poetas suriko:

– Viskas baigta, skrendam greičiau!

Eunuchas įsakė paukščiams *rok*, šie puolė iš narvo ir pakilo į dangų. Kaip tik tą akimirką šungalviai įžengė į narvą, bet buvo užpulti ten kitų paukščių, kurie, suerzinti kilusios sumaišties, puolė juos kapoti.

Visi šeši pakilo aukštai į dangų.

– Ar jis įsakė skristi į Konstantinopolį? – garsiai paklausė Poetas Baudolino, ir Baudolinas pritariamai linktelėjo.

– Tuomet mums jo nebereikia, – tarė Poetas.

Durklo smūgiu nupjovė diržą, siejusį jį su eunuchu, ir šis nukrito žemyn.

– Bus lengviau skristi, – tarė Poetas. – Už Gavagai atkeršyta.

– Pone Niketai, skridome virš saulės nutviekstų lygumų, išvagotų kažin kada išdžiūvusių upių, virš apsėtų laukų, ežerų, miškų, įsikibę paukščiams į kojas, bijodami, kad diržai neišlaikys. Negaliu pasakyti, kiek laiko skridome, o mūsų delnai virto ištisa žaizda. Po savim matėme smėlio dykumas, derlias žemes, lankas ir aukštus kalnus. Skridome po saule, bet nuo ilgų plazdančių paukščių sparnų ant mūsų galvų krito šešėlis. Nežinau, ar ilgai skridome, taip pat ir naktimis, ten, kur neskraido angelai. Staiga dykumoje apačioje išvydome dešimt vorų žmonių – taip mums pasirodė (o gal ten buvo skruzdėlės?), beveik lygiagrečiai traukiančių į nežinią. *Rabbi* Saliamonas sušuko, kad tai ir yra tos dešimt prarastųjų genčių ir jis norįs prie jų prisidėti. Pabandė nutupdyti paukštį traukdamas už kojų, nukreipti jį tarsi laivą tempiant bures ar sukant vairalazdę, bet šis tik niršo, išsilaisvino iš jo gniaužtų ir taikėsi vis įkirsti jam į galvą. Saliamonai, nekvailiok, tada suriko Boidis, čia juk ne taviškiai, o klajokliai, einantys patys nežinodami kur! Bergždžiai. Apimtas mistiško pamišimo Saliamonas taip sujudo, kad išniro iš saitų ir ėmė kristi, ne, skristi išsklei-

dęs ilgas rankas, skrosti dangų tarsi Aukščiausiojo angelas, tebus per amžius pagarbintas Švenčiausiasis, bet jis buvo angelas, traukiamas Pažadėtosios žemės. Matėme, kaip jis traukiasi, kol galų gale nebegalėjome atskirti nuo skruzdėlių ten, apačioje.

Praėjo dar kiek laiko ir vykdydami gautą įsakymą paukščiai *rok* atlėkė į Konstantinopolį su saulėje spindinčiais bokštais. Jie nusileido įprastoje vietoje ir bičiuliai išsilaisvino iš diržų. Jų pasitikti žengė kažkoks vyras, gal Aladino šnipas, nustebintas tiekos pasiuntinių. Poetas jam nusišypsojo, paėmė kardą ir plokščiąja puse trinktelėjo per galvą.

– Laiminu tave Aladino vardu, – tarė angelišku balsu, ir šis susmuko ant žemės lyg maišas.

– Štiš, štiš, – pavarė paukščius.

Matyt, šie suprato pagal balso skambesį, pakilo skristi ir dingo tolumoje.

– Mes namuose, – tarė laimingas Boidis, nors per tūkstantį mylių nuo savo namų.

– Tikėkimės, kad mūsų draugai genujiečiai vis dar čia gyvena, – pasakė Baudolinas. – Reikia juos rasti.

– Pamatysite, mūsų Krikštytojo galvos pravers kaip geros, – tarė Poetas, staiga atjaunėjęs. – Grįžome pas krikščionis. Nors ir praradome Pndapecimą, užtat galime užkariauti Konstantinopolį.

– Jis nežinojo, – pertarė Niketas liūdnai šypsodamas, – kad kiti krikščionys kaip tik tai ir darė.

37.

BAUDOLINAS GAUSINA BIZANTIJOS LOBYNUS

– Vos tik pabandėme persikelti per Aukso Ragą ir nusigauti į miestą, tuoj supratome patekę į keisčiausią padėtį, kokioje kada nors buvo tekę atsidurti. Miestas nebuvo apsiaustas, nes priešai, nors jų laivai stovėjo reide, išsilaipino Peroje ir daug jų vaikštinėjo gatvėmis. Miestas nebuvo užkariautas, nes, greta atėjūnų su kryžiais ant krūtinių, sukiojosi ir imperatoriaus kariai. Žodžiu, kryžininkai buvo Konstantinopolyje, bet Konstantinopolis jiems nepriklausė. Kai pasiekėme mano draugus genujiečius, beje, tuos pačius, pas kuriuos ir tau yra tekę apsistoti, nė jie negalėjo paaiškinti, kas atsitiko ar kas dar galį atsitikti.

– Ir mums buvo sunku susigaudyti, – tarė Niketas liūdnai atsidusęs. – Kada nors parašysiu to meto istoriją. Nepavykus žygiui užkariauti Jeruzalę, į kurį buvo susiruošę tavasis Frydrichas ir Prancūzijos bei Anglijos karaliai, praėjus daugiau nei dešimčiai metų, lotynai nutarė pabandyti dar kartą, vadovaujami tokių garsių kunigaikščių, kaip Flandrijos Baldovinas ir Monferato Bonifacas. Tačiau jiems reikėjo laivyno, todėl užsakė venecijiečiams jį pastatyti. Girdėjau tave šaipantis iš genujiečių šykštumo, bet, palyginti su venecijiečiais, Genujos gyventojai – dosnumo įsikūnijimas. Lotynai gavo sau laivus, bet neturėjo pinigų už juos sumokėti, ir Venecijos dožas Dandolas (likimas lėmė, kad jis buvo dar ir aklas, bet iš daugelio šitos istorijos aklųjų vienintelis matė tikrai toli) pareikalavo, kad prieš vykdami į Šventąją žemę padėtų jam užkariauti Zarą ir taip grąžintų skolą. Piligrimai sutiko, ir tai buvo pirmasis nusikaltimas, nes juk nedera eiti į kryžiaus žygį, kad užkariautum venecijiečiams reikalingą miestą. Tuo metu Alek-

sijus, to Androniką nuvertusio Isako Angelo brolis, išdūrė pastarajam akis ir ištrėmė jį į pajūrį, o pats pasiskelbė basilėju.

– Genujiečiai iškart man tai papasakojo. Paini istorija, nes Isako brolis tapo Aleksiju III, bet dar buvo ir Aleksijus, Isako sūnus, ir šiam pavyko pabėgti, taigi jis nuvyko į dabar venecijiečiams priklausančią Zarą ir paprašė lotynų kryžininkų padėti grįžti į savo tėvo sostą, mainais pažadėdamas pagalbą užkariaujant Šventąją žemę.

– Lengva žadėti, ko dar neturi. Kita vertus, Aleksijus III turėjo suprasti, kad jo imperijai gresia pavojus. Bet, nors buvo dar su akimis, tačiau apžlibintas tinginystės ir jį supusio ištvirkimo. Tik paklausyk, jis norėjo pastatydinti daugiau karo laivų, bet imperijos miškų sargai neleido kirsti medžių. Kita vertus, Mykolas Strifinas, armijos karvedys, jau buvo išpardavęs bures, lynus, vairus ir kitas laivų dalis, kad susikrautų sau turtus. Tuo metu Zaroje jaunasis Aleksijus tapo jos imperatorium ir praėjusių metų birželį lotynai atvyko čia, prie miesto mūrų. Šimtas dešimt dvistiebių galerų ir septyniasdešimt laivų, gabenusių tūkstantį kariūnų ir trisdešimt tūkstančių kareivių, su skydais ant šonų, vėjyje plazdančiomis vėliavomis ir vėliavėlėmis padabintais deniais lyg per paradą praplaukė Švento Jurgio sąsiauriu, pūsdami trimitus ir mušdami būgnus, o mūsiškiai nuo mūrų stebėjo reginį. Kai kurie svaidė akmenis, bet veikiau norėdami sukelti bruzdesį, nei pakenkti. Tik lotynams prisišvartavus tiesiai prieš Perą tas beprotis Aleksijus III išleido imperijos laivyną. Tai irgi buvo tik paradas, Konstantinopolyje visi buvo tarytum apsnūdę. Gal žinai: kelią į Ragą užstoja didžiulė grandinė, jungianti vieną krantą su kitu, ir mūsiškiai jo neapgynė: lotynai sutraukė grandinę, įplaukė į uostą ir išlaipino kariuomenę tiesiai prieš imperatoriaus rūmus Blachernajuje. Mūsų kariuomenė, vadovaujama imperatoriaus, išžygiavo už miesto sienų, ponios nuo mūrų stebėjo reginį ir kalbėjo, jog mūsiškiai su tais gražiais saulėje spindinčiais ginklais panašūs į angelus. Kad vyksta kažkas nenumatyta, suprato tik tada, kai imperatorius ne stojo į kovą, o apsisu-

kęs grįžo atgal į miestą. Dar geriau tai suprato po keleto dienų, kai venecijiečiai puolė mūrus iš jūros pusės, o kai kuriems lotynams pavyko ant jų užlipti ir padegti arčiausiai stovėjusius namus. Tas pirmas gaisras padėjo miesto gyventojams suprasti. Ko tada griebėsi Aleksijus III? Naktį sukrovė į laivą dešimt tūkstančių aukso monetų ir paspruko iš miesto.

– O į sostą grįžo Isakas.

– Taigi, bet jis buvo jau senas, be to, aklas, ir lotynai jam priminė, kad turėtų pasidalyti imperiją su sūnum, tapusiu Aleksiju IV. Su tuo jaunu vyru lotynai buvo sudarę sutartis, kurių mes dar nežinojome: Bizantijos imperija turėjo vėl paklusti katalikiškajai Romai, basilėjas turėjo duoti kryžininkams du šimtus tūkstančių sidabrinių, maisto metams, dešimt tūkstančių riterių žygiui į Jeruzalę ir penkių šimtų riterių įgulą Šventojoje žemėje. Isakas suprato, kad tiek pinigų imperatoriaus iždе nėra, bet negalėjo prisipažinti šventikams ir žmonėms staiga atsiduodantis Romos popiežiaus globai... Taip prasidėjo ilgus mėnesius trukęs farsas. Viena vertus, Isakas su sūnum, norėdami surinkti reikiamus pinigus, plėšė šventyklas: naktimis nukabindavo Kristaus paveikslus, nudraskę puošmenas mesdavo juos į ugnį ir lydydavo viską, ką rasdavo iš aukso ir sidabro. Kita vertus, lotynai, įsitvirtinę Peroje, siaubė šiapus Rago, sėdėjo prie vieno stalo su Isaku, visur šeimininkavo ir visaip stengėsi atitolinti savo išvykimą. Sakė laukiantys, kol jiems bus galutinai sumokėta, o labiausiai spaudė Dandolas su savo venecijiečiais, bet, manau, jie čia atrado rojų ir palaimingai gyveno mūsų sąskaita. Nepatenkinti turintys grobti krikščionis, o gal norėdami pateisinti savo delsimą susiremti su Jeruzalės saracėnais, kai kurie iš jų pradėjo plėšti Konstantinopolio saracėnus, iki šiol ramiai ten gyvenusius, ir taip sukėlė antrąjį gaisrą, per kurį ir aš netekau savo gražiausių namų.

– Ar basilėjai nestojo prieš savo sąjungininkus?

– Dabar jie buvo tik įkaitai lotynų rankose, šie pavertė Aleksiją IV savo juokdariu: kartą, kai šis jų stovykloje linksminosi lyg eilinis kariūnas, nuėmė jam nuo galvos aukso kepurę ir iš eilės ją

matavosi. Joks Bizantijos basilėjas dar niekada nebuvo taip pažemintas! O ir Isakas pamažu kvako su rajūnais vienuoliais, svaičiodamas tapsiąs pasaulio valdovu ir atgausiąs regėjimą... Kol žmonės pagaliau sukilo ir išrinko basilėjum Nikolajų Kanabą. Geras vyras, bet tuo metu jau iškilo Aleksijus Dukas Murcuflas, remiamas kariuomenės vadų. Todėl jis nesunkiai paėmė valdžią. Isakas mirė nuo širdies smūgio, Murcuflas nukirsdino Kanabą ir pasmaugė Aleksijų IV ir pats užėmė jo vietą – tapo Aleksiju V.

– Taigi, mes atvykome kaip tik tomis dienomis, kai niekas nebepajėgė suprasti, kas vadovauja: Isakas, Aleksijus, Kanabas, Murcuflas ar piligrimai, o mes negalėjome suprasti, ar kalbantis apie Aleksijų turėjo omeny trečiąjį, ketvirtąjį ar penktąjį. Susiradome genujiečius, kurie tebegyveno ten, kur ir tu juos radai, nes venecijiečių ir piziečių namai sudegė per tą antrąjį gaisrą ir jie buvo pasitraukę į Perą. Tame nelaimingame mieste Poetas nusprendė, kad turime susigrąžinti savo turtus.

Kur karaliauja anarchija, kiekvienas gali tapti valdovu, tarė Poetas. O kol kas reikia prasimanyti pinigų. Penki gyvi likę bičiuliai buvo skarmaluoti, purvini, be skatiko kišenėje. Genujiečiai juos priėmė nuoširdžiai, bet įspėjo, kad svečias, kaip ir žuvis, po trijų dienų ima dvokti. Poetas rūpestingai nusiprausė, nusikirpo plaukus ir barzdą, pasiskolino iš šeimininkų padorius drabužius ir vieną rytą patraukė į miestą pasiklausyti naujienų.

Vakare grįžęs pasakė:

– Nuo šiandien basilėjas yra Murcuflas, jis pašalino visus kitus. Atrodo, kad norėdamas pasirodyti prieš savo pavaldinius žada išprovokuoti lotynus, šie jį laiko uzurpatorium, nes buvo susitarę su vargšeliu Aleksiju IV, tesiilsi ramybėje, buvo dar toks jaunas, bet turbūt likimas jam nepalankus. Lotynai laukia, kad Murcuflas suklystų. Kol kas jie ir toliau girtauja smuklėse, tiesa, puikiai suprasdami, kad anksčiau ar vėliau jį išspirs, o tada pradės plėšti miestą. Jie jau žino, kokiose bažnyčiose ir kiek yra aukso, taip pat žino, kad miestas pilnas paslėptų relikvijų, bet kartu supranta,

jog su relikvijomis menki juokai, nes vadai norės parsigabenti jas į savo miestus. Bet jie niekuo ne geresni, todėl piligrimai derasi su vienais ir kitais, kad jau dabar galėtų nebrangiai įsigyti svarbiausias relikvijas. Išvada: kas nori pralobti šiame mieste – parduoda relikvijas, kas nori pralobti grįžęs namo – jas perka.

– Taigi, atėjo laikas ištraukti Krikštytojo galvas! – viltingai tarė Boidis.

– Boidi, tu neužsičiaupi tik todėl, kad turi burną, – atsakė Poetas. – Pirma, viename mieste gali parduoti tik vieną galvą, nes tuoj pasklis gandas. Antra, girdėjau, kad Konstantinopolyje viena Krikštytojo galva jau yra, o gal net dvi. Įsivaizduok, kad jos abi jau parduotos, o mes ateisim su trečia ir tikrai liksim be galvų. Todėl jokių Krikštytojo galvų. Bet ėmę ieškoti relikvijų tik gaištume laiką. Todėl reikia ne jas rasti, o pagaminti, tokias pat kaip tos, kurios yra, bet kurių dar niekas nerado. Vaikštinėdamas girdėjau kalbant apie purpurinį Kristaus apsiaustą, nuplakimo rimbą ir stulpą, tulžyje ir acte išmirkytą kempinę, kurią prikišo prie mirštančio Viešpaties lūpų, tik dabar ji išdžiūvusi, erškėčių vainiką, dėžutę su gabalėliu per Paskutinę vakarienę pašventintos duonos, Nukryžiuotojo barzdos plaukus, Jėzaus drabužį be siūlių, iš kurio kareiviai lošė kauliukais, Dievo Motinos suknią...

– Reikia pagalvoti, kurią iš jų lengviausia pagaminti, – susimąstęs tarė Baudolinas.

– Būtent, – pritarė Poetas. – Rimbą rasi visur, apie stulpą verčiau negalvoti, nes jo slapta neparduosi.

– Kam rizikuoti su padirbiniais, dar kas nors ras tikrąsias relikvijas ir tie, kuriems jas būsim pardavę, susimanys atgauti pinigus, – išmintingai tarstelėjo Boronas. – Tik pamanykite, kiek būta relikvijų. Prisiminkite dvylika pintinių, kuriose buvo padauginta duona ir žuvis, pintinių rasime visur, reikės tik jas išpurvinti, kad atrodytų senos. Prisiminkite kirvį, kuriuo Nojus pastatė savo arką, mūsų genujiečiai tikrai ne vieną atšipusį bus kur numetę.

– Nebloga mintis, – sutiko Boidis, – kapinėse gali rasti švento Pauliaus žandikaulį, švento Jono Krikštytojo jei ne galvą, tai bent

dešinę ranką, ir taip toliau: šventos Agotos palaikus, švento Lozoriaus palaikus, dar pranašų Danieliaus, Samuelio ir Izaijo palaikus, šventos Elenos kaukolę, švento Pilypo apaštalo galvos gabalėlį.

– Kad jau taip, – įsiterpė Peveras, sugundytas gražių planų, – tereikia pasirausti sandėliuke, tikrai rasiu Betliejaus ėdžių nuolaužą, tokią mažą, kad niekas nesupras, iš kur ji.

– Pagaminsime dar nematytų relikvijų, – tarė Poetas, – bet ir jau žinomų, nes apie jas visi kalba ir jų kaina kasdien vis kyla.

Visą savaitę genujiečių namai buvo virtę šurmuliuojančiomis dirbtuvėmis. Pasirausęs pjuvenose Boidis rado vinį iš Šventojo Kryžiaus, Bojamondas, praleidęs skausmo ir kančių naktį, pririšo virvelę prie savo išpuvusio kandžio, lengvai jį išrovė ir radosi šventos Onos dantis, Grilas džiovino saulėje duoną ir dėjo po gabalėlį į dėželes, kurias Taraburlas gamino iš seno medžio. Peveras įtikino juos atsisakyti pintinių su duona ir žuvimi, taręs, kad po tokio stebuklo minia tikrai seniai jas išgraibsčiusi ir nė pats Konstantinas nebūtų gebėjęs jų surinkti į krūvą. Viena pintinė nepadarys įspūdžio, be to, sunkiai seksis slapta ją parduoti – juk Jėzus iš jos pamaitino minias ir negali tokios pintinės laikyti paslėpęs po apsiaustu. Gerai, sutiko Poetas, apsieisim be pintinių, bet rask man Nojaus kirvį. Aišku, atsakė Peveras, štai vienas toks su išdaužytais ašmenimis ir apdegusiu kotu.

Paskui bičiuliai apsitaisė kaip armėnų pirkliai (genujiečiai mielai parėmė jų sumanymą pinigais) ir ėmė vaikštinėti po smukles ir krikščionių stovyklas, kalbėdamiesi puse lūpų, minėdami sunkumus, keldami kainą, nors tai jiems galėjo kainuoti gyvybę ir panašiai.

Vieną vakarą sugrįžęs Boidis pasakė radęs riterį iš Monferato, kuris pirktų Nojaus kirvį, bet reikalauja patvirtinti, jog jis tikrai tas pats.

– Taigi, – tarė Baudolinas, – eisime pas Nojų ir paprašysime garantijos su spaudu.

– O ar Nojus mokėjo rašyti? – paklausė Boronas.

– Jis mokėjo tik liurlinti vyną, – atsakė Boidis, – ir kraudamas į savo arką gyvūnus turėjo būti jau drūčiai prisišniojęs, nes prileido ją pilną uodų, bet pamiršo vienaragius, štai kodėl jų niekur nebematyti.

– Matyti, matyti... – sumurmėjo Baudolinas, staiga paniuręs.

Peveras pasakė, jog keliaudamas kiek pramoko žydų rašto ir galėtų peiliu išrėžti ant kirvio rankenos vieną ar du jų rašmenis.

– Juk Nojus buvo žydas?

Žydas, žydas, patvirtino bičiuliai, vargšas Saliamonas, gerai, kad jo čia nėra, jam būtų skaudu. Taip Boidžiui pavyko parduoti kirvį.

Pasitaikydavo dienų, kai negalėjai rasti pirkėjų, nes mieste kildavo sąmyšis ir piligrimams buvo įsakyta grįžti į stovyklą ir pasirengti kovai. Paskui pasklido gandas, kad Murcuflas puolė pakrantėje Filėją, ir piligrimai patraukė į ten darniomis gretomis, įvyko mūšis, o gal tik susistumdymas, tačiau Murcuflas gerokai gavo į kailį, o kryžininkai atėmė vėliavą su Švenčiausiąja Mergele, su kuria jo kariuomenė žygiuodavo į kovą. Murcuflas grįžo į Konstantinopolį, prisakęs saviškiams niekam nepasakoti apie patirtą gėdą. Lotynai sužinojo apie jo slapukavimą ir vieną gražų rytą praplukdė tiesiai pro mūrus dvistiebę galerą su plevėsuojančia vėliava, rodydami romėjams nepadorius ženklus – keldami aukštyn didžiuosius pirštus ar mušdami kaire ranka per sulenktą dešinę. Murcuflas apsijuokė, o romėjai gatvėse dainavo apie jį dainuškas.

Žodžiu, bičiuliams begaminant deramas relikvijas ir beieškant vertų pirkėjų sausis persivertė į kovą, o pardavę vienam švento Ebano smakrą, kitam šventos Kunigundos blauzdikaulį jie surinko padorią sumelę, ir ne tik atsilygino genujiečiams, bet ir gerokai prakuto.

– Pone Niketai, dabar supranti, kodėl tavo mieste pasirodė tiek dvigubų relikvijų, nors tik vienas Dievas žino, kurios iš jų tikros. Kita vertus, įlįsk į mūsų kailį, juk turėjome kaip nors suktis tarp lotynų, pasiruošusių apiplėšti tavuosius graikus, atleisk, romėjus,

kurie tik ir žiūrėjo, kaip juos apmulkinti. Tiesą sakant, mes tik apgavome mulkintojus.

– Ką gi, – nuolankiai tarė Niketas, – gal daugelis tų relikvijų įkvėps sulaukėjusiems lotynams šventų minčių, kai pamatys jas savo barbariškose bažnyčiose. Šventos mintys, šventa ir relikvija. Nežinomi Viešpaties keliai.

Dabar jie galėjo nusiraminti ir traukti į savo kraštus. Kijotas su Boronu nieko netroško, nes jau buvo praradę viltį rasti Gradalį, o su juo ir Zosimą. Boidis pasakė, kad su tiek pinigų Aleksandrijoje jis nusipirktų vynuogyną ir baigtų savo amžių kaip ponas. Baudolinas kuo nors rūpinosi dar mažiau nei kiti: nutrūkus kunigo Jono paieškoms, praradus Hipatiją jam buvo nesvarbu, gyventi ar mirti. Poetas – priešingai, pasijuto visagalis, dalijantis šen ir ten Viešpaties daiktus, ir svarstė, ar nepradėjus mainikauti ne su paprastais piligrimais, o su jų galingais vadais, ir pelnyti šių palankumą.

Kartą sugrįžęs papasakojo, kad Konstantinopolyje yra Mandilijonas, Veidas iš Odesos, neįkainojama relikvija.

– Kas tas mandilijus? – paklausė Bojamondas.

– Drobės gabalas veidui šluostyti, – paaiškino Poetas, – o jame liko Viešpaties veido atvaizdas. Ne nupieštas, o tiesiog atsispaudęs: tai *acheiropoieton*, paveikslas, bet ne žmogaus ranka pieštas. Odesos karalius Abgaras V sirgo raupsais ir pasiuntė savo archyvarą Hananą pakviesti Jėzų, kad šis jį išgydytų. Jėzus negalėjo keliauti, todėl paėmė drobę, nusišluostė ja veidą ir paliko joje savo veido atspaudą. Gavęs drobę, karalius, aišku, pasveiko ir atsivertė į tikrąjį tikėjimą. Prieš daug amžių, persams apsiautus Odesą, virš miesto mūrų iškeltas Mandilijonas jį išgelbėjo. Paskui imperatorius Konstantinas nupirko drobę ir atvežė ją čia, iš pradžių ji buvo Blachernajaus šventovėje, paskui Šventos Sofijos, vėliau Faro koplyčioje. Šitas yra tikrasis Mandilijonas, nors minimi ir kiti: iš Kamulijos Kapadokijoje, iš Memfio Egipte ir iš Anablatos prie Jeruzalės. Ir tai visai įtikima – juk per savo gyvenimą

Jėzus galėjo ne kartą nusišluostyti veidą. Bet šitas atspaudas visų stebuklingiausias, nes Velykų dieną veidas keičiasi: auštant jis atrodo kaip Kūdikėlio Jėzaus, devintą valandą – kaip Jėzaus vaiko ir taip toliau, kol pagaliau devintą vakaro atrodo kaip suaugusio Jėzaus Kančios valandą.

– Iš kur visa tai sužinojai? – paklausė Boidis.

– Iš vieno vienuolio. Taigi, šita yra tikra relikvija, tad grįžus su tokiu daiktu namo tavęs laukia pagarba ir pinigai, tereikia rasti tinkamą vyskupą, kaip Baudolinas rado Rainaldą saviesiems Karaliams. Iki šios akimirkos pardavinėjome relikvijas, dabar atėjo laikas vieną nupirkti – ir ji sukraus mums turtus.

– Iš ko ruošiesi pirkti tą Mandilijoną? – vangiai paklausė Baudolinas, kuriam nuo tos simonijos viduriai vertėsi lauk.

– Ją nupirko vienas siras, su kuriuo visą vakarą gėriau, jis tarnauja Atėnų kunigaikščiui. Jis man pasakė, kad tas kunigaikštis atiduotų Mandilijoną ir dar nežinia ką, kad tik gautų Sidoną.

– O dabar pasakyk, kas tas Sidonas, – pertraukė Boidis.

– Kalbama, kad Blachernajaus Šventos Marijos šventykloje buvusi šventoji drobulė, ta, kurioje likęs viso Jėzaus kūno atspaudas. Mieste visi tai žino, sakoma, kad ją ten matęs Amalrikas, Jeruzalės karalius, atvykęs aplankyti Manuelio Komnino. Kiti man sakė, kad ji atiduota saugoti į Palaimintosios Mergelės bažnyčią Bukoleone. Tačiau niekas niekada jos nėra matęs, o jei jos ir būta, tai jau kažin kada pradingusi.

– Nesuprantu, ko sieki, – tarė Baudolinas. – Sakykim, kažkas turi Mandilijoną ir svajoja išmainyti jį į Sidoną, bet tu juk neturi Sidono. Taigi pažiūrėsiu, kaip tau pavyks padirbti mūsų Viešpaties atvaizdą.

– Aš neturiu Sidono, – atsakė Poetas, – užtat tu turi.

– Aš?

– Prisimeni, kai paklausiau, kas tame dėkle, kurį tau įdavė diakono patarnautojai prieš mums bėgant iš Pndapecimo, atsakei, kad ten to nelaimingojo atvaizdas, įsispaudęs laidojimo drobulėje, į kurią velionis buvo suvyniotas. Parodyk.

– Išprotėjai, tai šventas palikimas, diakonas patikėjo jį man, kad perduočiau kunigui Jonui!

– Baudolinai, tau jau per šešias dešimtis ir vis dar tiki kunigu Jonu? Juk patys įsitikinome, kad jo nėra. Parodyk man tą drobulę.

Baudolinas nenoriai ištraukė iš kelionmaišio dėklą, išėmė iš jo ritinį ir ėmė vynioti didžiulę drobulę, mostelėjęs bičiuliams patraukti lentas ir kėdes, nes reikėjo daug vietos, kad visą ją ištiestum ant grindų.

Tai buvo didelė paklodė, o joje dvigubas žmogaus atvaizdas, tarsi susuktas kūnas būtų atsispaudęs du kartus: iš krūtinės ir iš nugaros. Puikiai buvo matyti veidas, ant pečių krintantys plaukai, ūsai ir barzda, užmerktos akys. Palytėtas mirties malonės nelaimingasis diakonas paliko drobėje ramaus veido ir tvirto kūno paveikslą, kuriame sunkiai galėjai įžiūrėti žaizdų, mėlynių ar randų ženklus, paliktus jį sunaikinusių raupsų.

Baudolinas žiūrėjo susijaudinęs, pripažindamas, kad toje drobulėje velionis vėl atgavęs aną sopulingą didybę. Paskui sumurmėjo:

– Negalime raupsuotojo, be to, nestorininko, paveikslo parduoti kaip mūsų Viešpaties atvaizdo.

– Pirma, Atėnų kunigaikštis to nežino, – atsakė Poetas, – ir mums reikia iškišti jį jam, ne tau. Antra, mes jį ne parduosim, bet išmainysim, taigi tai ne simonija. Einu pas sirą.

– Jis paklaus, kodėl nori mainyti, juk Sidonas nepalyginti vertingesnis už Mandilijoną, – tarė Baudolinas.

– Nes jį daug sunkiau slapta išgabenti iš Konstantinopolio. Be to, jis per daug brangus ir tik karalius pajėgus jį įpirkti, o Veidui rastume menkesnių pirkėjų, pasiruošusių mokėti iš karto. Juk bandydami parduoti Sidoną valdovui krikščioniui būtume apkaltinti jį pavogę ir mus palieptų pakarti, o Veidas iš Odesos gali juk būti ir iš Kamulijos, Memfio ar Anablatos. Siras mane supras, mes vieno molio.

– Gerai, – tarė Baudolinas, – man nerūpi, kad gavęs šią drobulę Atėnų kunigaikštis namuose turės ne Kristaus atvaizdą. Bet

žinok, kad šitas atvaizdas man daug brangesnis už Kristaus. Žinai, ką jis man primena, negali slapta parduoti tokio neįkainojamo daikto...

– Baudolinai, – tarė Poetas, – nežinia, ką rasime grįžę namo. Turėdami Veidą iš Odesos patrauksime savo pusėn kokį nors vyskupą ir likimas vėl taps mums palankus. Be to, jei nebūtum išvežęs tos drobulės iš Pndapecimo, barbarai dabar šluostytųsi ja užpakalius. Tas vyras tau buvo brangus, pasakojai mums jo istoriją, kai klajojome dykumose ir gyvenome nelaisvėje, apverkei jo beprasmę ir vienišą mirtį. Tad tegul paskutinis jo atvaizdas bent kur nors bus garbinamas kaip Kristaus paveikslas. Ar gali trokšti didingesnio kapo tam, kurį mylėjai ir kurio netekai? Mes nepaniekinsime jo kūno atminimo, o tik jį... Boronai, kaip turėčiau pasakyti?

– Permainysime.

– Taigi.

– Pone Niketai, matyt, tų dienų sumaištyje nebepajėgiau atskirti tiesos nuo klaidos, gal buvau pavargęs. Sutikau. Poetas išėjo išmainyti mūsų, tikriau, mano, o dar teisingiau, diakono Sidono į Mandilijoną.

Baudolinas prapliupo juoktis ir Niketas negalėjo nesuprasti, kodėl.

– Vakare sužinojome, kaip iš mūsų pasityčiota. Poetas nuėjo į smuklę, kurią žinojo, kad įvykdytų savo nedorą sandėrį, ketindamas nugirdyti sirą, bet pats nusigėrė, paskui išėjo. Kažkas, žinojęs apie jo kėslus, gal tas pats siras, kuris, kaip sakė Poetas, buvo drėbtas iš to paties molio, pasekė jį, užpuolė skersgatvyje ir gerokai prikūlė, jis grįžo namo girtesnis už Nojų, pasruvęs krauju, sudaužytas, be Sidono ir be Mandilijono. Norėjau jį negyvai užspardyti, bet su juo jau buvo baigta. Jis antrą kartą prarado karalystę. Teko prievarta jį maitinti. Pagalvojau, kad esu laimingas niekada nieko per daug negeidęs, jei neišsipildęs troškimas gali taip sužlugdyti žmogų. Paskui turėjau prisipažinti irgi buvęs daugelio neišsipildžiusių troškimų auka, praradęs savo mylimą tėvą, neradęs

jo išsvajotosios karalystės, amžiams palikęs mylimą moterį... Bet aš žinojau, kad Demiurgas tik pusiau atliko savo darbą, o Poetas vis dar tikėjo, jog šiame pasaulyje galima laimėti.

Balandžio pradžioje bičiuliai suprato, kad Konstantinopolio dienos suskaičiuotos. Stovėdamas dvistiebės galeros priekigalyje dožas Dandolas susižodžiavo su Murcuflu – šis atsikirtinėjo stovėdamas sausumoje, liepdamas lotynams nešdintis iš jo žemių. Buvo akivaizdu, kad Murcuflas išprotėjęs, tad panorėję lotynai galėjo jį praryti vienu kąsniu. Kitapus Aukso Rago piligrimų stovykloje šurmuliavo, o inkarą išmetusių laivų deniuose jūreiviai ir kariūnai ruošėsi pulti.

Boidis su Baudolinu nutarė, kad pats laikas palikti Konstantinopolį, pinigų jie turį, o užkariautų miestų per savo gyvenimą matę daugiau, nei būtų norėję. Boronas su Kijotu jiems pritarė, bet Poetas spyrė dar dieną kitą palūkėti. Jau buvo atsigavęs nuo smūgio ir, matyt, norėjo išnaudoti likusias valandas paskutiniam šuoliui, nė pats nesuvokė, kokiam. Jo žvilgsnis jau panėšėjo į bepročio, o su bepročiais verčiau nesiginčyti. Todėl jie sutiko sakydami, kad tereikia stebėti laivus ir bus nesunku suprasti, kada pats laikas iškeliauti.

Poetas negrįžo dvi dienas, gerokai per ilgai. Tikrai, Verbų penktadienį jis dar nebuvo grįžęs, o piligrimai jau pradėję pulti iš jūros, tarp Blachernajaus ir Evergeto vienuolyno, maždaug ties Petra, į šiaurę nuo Konstantino mūrų.

Buvo per vėlu palikti miestą, dabar jau apgultą iš visų pusių. Keikdami tą bastūną savo bendražygį, Baudolinas su bičiuliais nutarė verčiau likti pas genujiečius, nes čia jiems bent niekas negrėsė. Taip liko laukti, gaudydami iš Petros sklindančias naujienas.

Piligrimų laivai buvo kimšte prikimšti apsiausčiai reikalingos įrangos. Murcuflas stovėjo ant kalvos kitapus mūrų su savo vadais ir rūmininkais, su vėliavnešiais ir trimitininkais. Nors tai buvo panašu į paradą, imperatoriaus kariai puikiai kovojo. Lotynai puolė kaip įmanydami, bet kaskart būdavo nubloškiami atgal, grai-

kai ant mūrų netvėrė džiaugsmu ir rodė nugalėtiesiems nuogus užpakalius, o Murcuflas džiaugėsi, lyg tai būtų buvęs jo nuopelnas, ir įsakė pūsti pergalės trimitus.

Atrodė, kad Dandolas su kitais vadais atsisakė minties užimti miestą, šeštadienis ir sekmadienis praėjo ramiai, nors visi buvo įsitempę. Baudolinas tuo pasinaudojo ir išnaršė Konstantinopolį ieškodamas Poeto, tačiau bergždžiai.

Jų bičiulis grįžo sekmadienio naktį. Iš akių atrodė dar labiau pamišęs, netaręs nė žodžio sėdo gerti ir taip tylėdamas gėrė iki ryto.

Sulig pirmaisiais pirmadienio aušros spinduliais piligrimai vėl pradėjo pulti ir puolimas truko visą dieną. Venecijiečiams pavyko pritvirtinti laivų kopėčias prie kai kurių mūro bokštų, o kryžininkai užkopė jomis, ne, tik vienas, milžinas raguotu šalmu, išgąsdindamas gynėjus ir priversdamas juos bėgti. Paskui išsilaipino dar keletas, radę užmūrytas duris, išgriovė jas taranu, pramušė skylę sienoje, taip, jiems teko trauktis, juk bokštai jau buvo užimti...

Poetas žingsniavo po kambarį lyg žvėris narve nekantriai laukdamas vienokios ar kitokios mūšio pabaigos, žiūrėjo į Baudoliną, lyg norėdamas jam kažką pasakyti, bet tylėjo, niūriomis akimis sekdamas kitų trijų bičiulių judesius. Paskui atėjo žinia, kad Murcuflas pabėgo palikęs savo kariuomenę, gynėjai prarado tą krislą dar turėtos drąsos, piligrimai išgriovė ir perkopė mūrus. Giliau į miestą eiti nedrįso, nes jau temo, tad padegė arčiausiai stovėjusius namus, kad išbaidytų ten gal dar besislapstančius gynėjus.

– Trečias gaisras per kelis mėnesius, – aimanavo genujiečiai, – tai jau ne miestas, o išmatų krūva, kurią padega, kai išauga per didelė!

– Tegul tave perkūnas, – suriko Boidis Poetui, – kad ne tu, jau būtume toli nuo to mėšlyno! Kas dabar?

– Dabar tylėk, ir aš pasakysiu, kodėl, – sušvokštė jam Poetas.

Naktį nušvietė gaisro atšvaitai. Auštant Baudolinas, kuris gulėjo lyg miegotų, bet buvo jau atsimerkęs, pamatė, kaip Poetas

priėjo pirma prie Boidžio, paskui prie Borono, galiausia prie Kijoto ir kažką jiems sušnibždėjo. Tada išnyko. Kiek vėliau pamatė, kaip Kijotas su Boronu pasitarė, paėmė kažką iš savo kelionmaišių ir išėjo iš namų, stengdamiesi jo nepažadinti.

Po kurio laiko prie jo priėjo Boidis ir papurtė už rankos. Atrodė sutrikęs.

– Baudolinai, – tarė, – nežinau, kas čia dedasi, bet turbūt visi išprotėjo. Prie manęs priėjo Poetas ir pasakė štai ką: „Radau Zosimą, dabar žinau, kur Gradalis, nebandyk gudrauti, paimk Krikštytojo galvą ir vidurdienį ateik į Katabatą, ten, kur praeitą sykį Zosimas susitiko su basilėju, kelią žinai“. Kas ta Katabata? Apie kokį basilėją jis kalbėjo? Ar tau nieko nepasakė?

– Ne, – atsakė Baudolinas, – dar daugiau, atrodo, nori, kad aš nieko nežinočiau. Jis visai susipainiojo, net neprisiminė, kad tada, prieš daug metų, kai nuėjome sučiupti Zosimo, Kijotas ir Boronas buvo kartu su mumis, bet tavęs ten nebuvo. Noriu viską išsiaiškinti.

Susirado Bojamondą.

– Klausyk, – tarė, – prisimeni tą vakarą prieš daug metų, kai nuvedei mus į kriptą po senuoju Katabatos vienuolynu? Dabar man reikia ten grįžti.

– Tavo valia. Eik prie paviljono greta Švenčiausiųjų apaštalų bažnyčios, gal net pavyks nukakti nesusidūrus su piligrimais, ten jų dar neturėtų būti. Jei grįši, vadinasi, mano tiesa.

– Taip, bet noriu ten nusigauti nepastebėtas. Negaliu visko sakyti, bet turiu eiti pirma ar sekti paskui tą, kuris eis tuo pačiu keliu, tačiau nenoriu, kad mane pamatytų. Prisimenu, ten, po žeme, buvo daug tunelių. Gal į kriptą yra ir kitų kelių?

Bojamondas prapliupo juoktis:

– Jei nebijai negyvėlių... Galima įeiti iš kito paviljono prie hipodromo, manau, kad prie jo dar pavyks nusigauti. Paskui gerą gabalą keliauk po žeme ir atsidursi Katabatos kapinėse, visi jas jau seniai užmiršę, bet jos tebėra. Tuneliai iš kapinių veda tiesiai į kriptą, tiesa, panorėjęs gali sustoti anksčiau.

– Palydėsi?

– Baudolinai, draugystė – šventas reikalas, bet savas kailis brangesnis. Viską tau paaiškinsiu, tu protingas vyrukas, pats rasi kelią. Sutarta?

Bojamondas nupasakojo kelią, dar davė du sakuotus medžio gabalus. Baudolinas grįžo pas Boidį ir paklausė, ar šis nebijąs negyvėlių. Na jau ne, atsakė šis, girdi, bijąs tik gyvųjų.

– Tada paimk savąją Krikštytojo galvą, o aš tave ten palydėsiu. Nueisi į sutartą vietą, o aš pasislėpsiu kur netoliese, kad sužinočiau, ką tas beprotis sugalvojo.

– Pirmyn, – tarė Boidis.

Jau žengdamas pro duris Baudolinas akimirką padvejojo, grįžo ir ištraukė iš kelionmaišio Krikštytojo galvą, suvyniojo ją į audinio skiautę ir pasikišo po pažastim. Paskui dar kiek pagalvojo ir užsikišo už diržo du arabiškus durklus, pirktus Galipolio turguje.

38.

BAUDOLINAS SUVEDA SĄSKAITAS

Kai Baudolinas ir Boidis pasiekė hipodromo prieigas, ten jau artėjo gaisro liepsnos ir jiems teko brautis per minią išsigandusių romėjų, neišmanančių, kur link bėgti: vieni šaukė, kad piligrimai artinasi iš vienos pusės, kiti – kad jie ateina iš kitos. Susirado paviljoną, išvertė menka grandine pritvirtintas duris ir atsidūrė požeminiame kelyje, kur užsidegė Bojamondo duotus deglus.

Ėjo ilgai, kelias, matyt, iš hipodromo vedė prie Konstantino mūrų. Paskui užlipo nuo drėgmės gličiais laiptais ir pajuto mirties dvoką. Tai nebuvo tas ką tik mirusių kūnų dvokas, bet dvokų dvokas, smarvė mėsos, kuri pirma supuvo, o vėliau išdžiūvo.

Įžengė į koridorių (juo einant, į kairę ir į dešinę matėsi kiti koridoriai), kurio sienos buvo tankiai išvarpytos nišų, jose lyg gyvi stovėjo požemių gyventojai. Tos aptaisytos drabužiais būtybės, išsitempusios kiekviena savo plyšyje, matyt, iš nugaros prilaikomos geležinių virbų, tikrai buvo negyvos, tačiau laikas sakytum buvo patingėjęs atlikti ardomąjį darbą, nes tie sudžiūvę, veršio odos spalvos veidai tuščiomis akiduobėmis, švytintys bedante šypsena, atrodė tarsi gyvi. Ten buvo ne skeletai, o kūnai, lyg iščiulpti nežinia kokios jėgos, išdžiovinusios ir sutrupinusios jų vidurius, bet palikusios nepaliestus kaulus ir odą, o gal ir dalį raumenų.

– Pone Niketai, mes atsidūrėme katakombose, į kurias daugelį amžių Katabatos vienuoliai nešdavo savo mirusius brolius, mat jų nelaidojo, kad kažkoks stebuklingas – žemės, oro ir tufo – sienomis srūvančio skysčio mišinys išsaugotų juos beveik nepaliestus.

– Maniau, to niekas nebedaro, o apie Katabatos kapines nete-

ko girdėti, – ženklas, kad tas miestas dar pilnas mums nežinomų paslapčių. Bet ir aš esu girdėjęs, jog kadaise kažkokie vienuoliai aštuonis mėnesius laikydavo savo brolių lavonus tufo syvuose, paskui juos ištraukdavo, numazgodavo actu, keletui dienų išnešdavo į lauką, paskui aptaisydavo drabužiais ir sustatydavo nišose, kad ten tvyrantis balzamuojantis oras perkeltų juos į išdžiūvusią nemarybę.

Eidami pro tą virtinę negyvėlių vienuolių, aprengtų liturginiais rūbais, tarsi pasiruošusių vėl laikyti mišias ir pamėlusiomis lūpomis bučiuoti spindinčias ikonas, jie matė veidus su ištemptomis, griežtomis šypsenomis, ir tokius, kuriems gyvieji iš pagailos buvo prilipdę barzdas ir ūsus, kad jie atrodytų tokie pat didingi kaip kitados, veidus užspaustomis akimis, kurie atrodė lyg miegantys, ir tokius, iš kurių galvų buvo likusios tik kaukolės, užtat skruostikaulius aptempę šiurkščios odos lopai. Vieni jų amžiams bėgant išsikreipė ir dabar atrodė lyg gamtos išdaigos, susisukę motinos įsčių gemalai, nežmogiškos būtybės, kurių susitraukusius kūnus keistai dengė raštuoti, išblukusių spalvų arnotai ir albos, kurios atrodė lyg siuvinėtos, bet iš tiesų buvo išvarpytos laiko ir katakombų kirmėlių. Kitų drabužiai buvo nusmukę, virtę jau skutais, o iš po tų bažnytinių drabužių draiskanų švietė liesi kūnai – vieni kaulai, aptraukti įtempta lyg būgnas oda.

– Jei tas šventas spektaklis radosi iš pagailos, – pasakojo Baudolinas Niketui, – gyvieji tikrai buvo negailestingi, primesdami prisiminimą apie mirusiuosius kaip nuolatinę ir neišvengiamą grėsmę, nėmaž neskirtą sutaikyti su mirtimi. Kaip gali melstis už sielą to, kuris žvelgia į tave lyg sakydamas: esu čia ir liksiu amžinai, kaip gali tikėti kūno prisikėlimu ir mūsų žemiškųjų kūnų pasikeitimu po Paskutinio teismo, jei tie kūnai dar čia, kasdien vis bjauresni? Per savo gyvenimą, deja, esu matęs lavonų, tačiau bent galėjau tikėtis, kad suirę žemėje vieną dieną jie prisikels gražūs ir gaivūs lyg rožės. Jei ten, viršuje, atėjus pasaulio pabaigai vaikščios tokie žmonės kaip šie – verčiau jau pragaras, kur degina ir

ketvirčiuoja, ten bent panašu į gyvenimą žemėje. Boidis, kurį mažiau nei mane kankino mirties ir prisikėlimo klausimai, kilnojo jų drabužius norėdamas pamatyti, kaip atrodo *pudenda*, bet jei vieniems šauna į galvą rodyti tokius dalykus, ar gali stebėtis, kad kiti užsigeidžia pamatyti kitokius?

Prieš baigiantis koridorių rezginiui jie atsidūrė apvalioje salėje su skliautu, iš kurio viršaus pro angą švietė popietės dangus. Matyt, tuo šuliniu į požemį patekdavo oras. Užgesino deglus. Ne liepsnos šviesoje, o melsvoje nišas apgaubusioje prieblandoje vienuolių kūnai rodėsi dar baugesni, tarytum pajutę dieną turėtų tuoj prisikelti. Boidis persižegnojo.

Pagaliau koridorius, kuriuo pasuko, baigėsi paplatėjimu su kolonomis, juosiančiomis kriptą, kurioje bičiuliai pirmą kartą pamatė Zosimą. Prisiartino pirštų galais, nes joje jau blykčiojo šviesos. Kripta atrodė kaip ir tą naktį – nušviesta dviejų trikojų liepsnos. Trūko tik apvalaus dubens, kurį Zosimas naudojo nekromantijai. Prieš ikonostasą susijaudinę laukė Boronas su Kijotu. Baudolinas patarė Boidžiui, kad jis išlįstų iš už tarp dviejų kolonų prie ikonostaso, lyg būtų atėjęs tuo pačiu keliu kaip jie. O pats liko pasislėpęs.

Boidis padarė kaip lieptas, bet anie du jį sutiko nė kiek nenustebę.

– Tai Poetas ir tau paaiškino, kaip čia patekti, – tarė Boronas. – Tikėkimės, jis nieko nepasakė Baudolinui, nes kam tada visa ši paslaptis? Ar numanai, ko mus čia sukvietė?

– Jis kalbėjo apie Zosimą, apie Gradalį ir keistai grasino, – tarė Boidis.

– Ir mums, – pritarė Kijotas su Boronu.

Jie išgirdo balsą, sklindantį lyg iš Visagalio ikonostase burnos. Baudolinas pamatė, kad Kristaus akys tarsi du juodi migdolai, tai reiškė, jog kažkas pasislėpęs už ikonos stebi kriptą. Nors pakeistas, balsas buvo pažįstamas: kalbėjo Poetas.

– Sveiki atvykę, – tarė balsas. – Jūs manęs nematote, užtat aš

jus matau. Turiu lanką ir galiu perverti strėle kiekvieną, vos tik bandysite bėgti.

– Poete, už ką, kuo mes tau nusikaltome? – paklausė išsigandęs Boronas.

– Jūs patys geriau žinote, kuo nusikaltote. Bet eikime prie reikalo. Pasirodyk, niekingasai.

Pasigirdo dusli dejonė ir iš už ikonostaso apgraibomis išlindo žmogus.

Nors buvo praėję daug laiko, nors tas vyras dabar slinko susisukęs ir susirietęs, nors jo plaukai ir barzda buvo pražilę, – visi atpažino Zosimą.

– Taip, tai Zosimas, – tarė Poeto balsas. – Vakar jį atsitiktinai sutikau elgetaujantį viename skersgatvyje. Jis aklas ir luošas, bet čia tikrai jis. Zosimai, papasakok bičiuliams, kas tau nutiko, kai pabėgai iš Ardzrounio pilies.

Zosimas prakalbo gailiu balsu. Pavogęs galvą, kurioje buvo paslėpęs Gradalį, jis leidosi į kojas, bet niekada ne tik neturėjo, o ir akyse nebuvo matęs Kozmo žemėlapio, todėl nežinojo, kur eiti. Klajojo, kol padvėsė jo mulas, keliavo per atšiauriausius pasaulio kraštus, saulės apžilpintomis akimis, nebepajėgdamas atskirti rytų nuo vakarų, pietų nuo šiaurės. Paskui atsidūrė mieste, kur gyveno krikščionys, ir šie jį priglaudė. Pasisakė esąs paskutinysis iš Karalių, nes kitus jau aplankė Viešpaties ramybė ir jie ilsisi vienoje bažnyčioje, toli vakaruose. Iškilmingai pridūrė savo relikvijoriuje turįs šventąjį Gradalį, kurį privaląs perduoti kunigui Jonui. Miesto gyventojai buvo girdėję ir apie vieną, ir apie kitą, todėl puolė jam į kojas, didinga procesija palydėjo į savo šventyklą ir pasodino į vyskupo sostą, iš kurio paskui jis pranašavo, patarinėjo, kaip tvarkyti reikalus, valgė ir gėrė iki soties, visų gerbiamas ir godojamas.

Žodžiu, kaip paskutinis iš švenčiausiųjų Karalių ir švento Gradalio saugotojas, jis tapo didžiausia dvasine tos bendruomenės valdžia. Kas rytą laikydavo mišias, o per Pakylėjimą, be šventintos duonos ir vyno, iškeldavo dar turėtąjį relikvijorių, ir tikintieji suklupdavo tardami juntą dangiškus kvapus.

Tikintieji vesdavo pas jį paklydusias moteris, kad sugrąžintų jas į doros kelią. Jis skelbdavo Dievo gailestingumą esant beribį ir kviesdavo jas ateiti bažnyčion sutemus, kad kartu praleistų, kaip sakydavo, nuoširdžiausios maldos naktį. Pasklido gandas, jog tas pasileidėles jis pavertęs magdalietėmis, pasiruošusiomis jam tarnauti. Dienomis jos ruošdavo skaniausius valgius, atnešdavo geriausių vynų, trindavo kvapniausiais aliejais. Naktimis, pasak Zosimo, budėdavo su juo prie altoriaus, o rytais jis pasirodydavo su tos atgailos ženklais veide. Zosimas pagaliau atrado savo rojų ir nusprendė nebepalikti tos palaimingos vietos.

Zosimas atsiduso ir perbraukė ranka akis, tarsi jų tamsoje vis dar regėdamas tą kankinamą vaizdą.

– Bičiuliai, – tarė, – kiekvienos jus aplankiusios minties klauskite: esi sava ar svetima? Užmiršau šią auksinę taisyklę ir visam miestui pažadėjau per Šventas Velykas atidaryti relikvijorių ir pagaliau parodyti šventą Gradalį. Didįjį penktadienį likęs vienas atidariau dėklą, o jame radau tą bjaurią kaukolę, kurią ten įkišo Ardzrounis. Prisiekiu, kad paslėpiau Gradalį pirmajame relikvijoriuje iš kairės ir jį paėmiau prieš pabėgdamas. Tačiau kažkas, neabejotinai vienas iš jūsų, sumaišė relikvijorius, ir tame, kurį paėmiau, Gradalio nebuvo. Prieš kaldamas geležį kalvis pirma apgalvoja, ką ruošiasi iš jos daryti: dalgį, kardą ar kirvį. Nusprendžiau neprasitarti. Tėvas Agatonas trejus metus gyveno su akmeniu burnoje, kol išmoko tylėti. Todėl visiems paskelbiau, kad mane aplankė Viešpaties angelas, kuris pasakė mieste dar likus daug nusidėjėlių, todėl nė vienas dar nėra vertas pamatyti tą šventą daiktą. Didžiojo šeštadienio vakarą, matyt, praleidau per daug laiko marindamas savo kūną, nes rytą jaučiausi išsekęs, tarsi visą naktį būčiau lėbavęs ir ištvirkavęs, teatleidžia man Dievas už tokias mintis. Mišias laikiau svyruodamas, o tą iškilmingą akimirką, kai jau turėjau tikintiesiems parodyti relikvijorių, užkliuvau už pakopos prie altoriaus ir pargriuvau žemėn. Relikvijorius išsprūdo man iš rankų, trinktelėjęs į grindis atsivėrė ir visi pamatė, kad jame ne Gradalis, o tik sudžiūvusi kaukolė. Bičiuliai, nėra

nieko neteisingesnio už bausmę nusidėjusiam teisuoliui, juk net didžiausiam iš nusidėjėlių atleidžiama didžiausioji nuodėmė, o teisuoliui neatleidžiama nė menkiausia. Tie žmonės nutarė esą mano apgauti, nors dar prieš tris dienas, Dievas paliudys, veikiau vedamas tikro tikėjimo. Jie apipuolė mane, nuplėšė drabužius, ėmė tvatyti lazdomis ir amžiams sulaužė man kojas, rankas ir nugarą, paskui nutempė į savo teismą, kuris nusprendė išlupti man akis. Išmetė mane už miesto vartų lyg pasiutusį šunį. Nenumanote, kiek iškentėjau. Klajojau elgetaudamas, aklas ir luošas, ir tokį luošą ir aklą po daugelio metų klajonių mane priglaudė į Konstantinopolį traukusi saracėnų vilkstinė. Tik iš klaidatikių sulaukiau pagailos, teatlygina jiems Viešpats nebausdamas taip, kaip jie to nusipelno. Prieš keletą metų sugrįžau į šį miestą ir dabar gyvenu jame prašydamas išmaldos, visa laimė, kad vieną dieną geroji dvasia atvedė mane į šito vienuolyno griuvėsius, kur apgraibomis pajėgiu susigaudyti, ir nuo tos dienos galiu leisti naktis nekentėdamas šalčio, kaitros ir lietaus.

– Tokia Zosimo istorija, – pasigirdo Poeto balsas. – Jo kūnas liudija, kad jis nors kartą sako tiesą. Taigi ne jis, o kuris nors kitas iš mūsų, pamatęs, kur Zosimas paslėpė Gradalį, sukeitė galvas vietomis, kad leistų Zosimui bėgti į pražūtį ir nukreiptų nuo savęs įtarimą. Bet tas, kurs paėmė tikrąją galvą, yra ir tas pats, kuris nužudė Frydrichą. Ir aš žinau, kas jis.

– Poete, – sušuko Kijotas, – kodėl taip sakai? Kodėl pasikvietei tik mus tris, aplenkdamas Baudoliną? Kodėl nieko nesakei ten, pas genujiečius?

– Pasikviečiau jus, nes negalėjau eiti per priešų užimtą miestą su šita žmogaus atmata. Dar ir dėl to, kad nenorėjau kalbėti prie genujiečių, o ypač prie Baudolino. Baudolinas su mūsų istorija niekaip nesusijęs. Vienas iš jūsų atiduos man Gradalį ir tada tai bus tik mano reikalas.

– Kodėl manai, kad Baudolinas neturi Gradalio?

– Baudolinas negalėjo nužudyti Frydricho, jis jį mylėjo. Baudolinui nerūpėjo pavogti Gradalį, jis vienintelis iš mūsų tikrai no-

rėjo nunešti jį kunigui imperatoriaus vardu. Pagaliau prisiminkite, kas atsitiko su šešiomis galvomis, likusiomis Zosimui pabėgus. Visi pasiėmėme po vieną: aš, Boronas, Kijotas, Boidis, Abdulas ir Baudolinas. Vakar, sutikęs Zosimą, atidariau savąją. Viduje radau aprūkusią kaukolę. Prisiminkite: Ardzrounis atvėrė Abdului priklausiusią galvą, kad prieš mirtį įspraustų jam į rankas kaukolę kaip amuletą ar vadink jį kaip nori, ir dabar ji guli kape kartu su Abdulu. Savąją Baudolinas atidavė Praksėjui, visi matėm, kaip jis ją atidarė, o viduje buvo kaukolė. Taigi lieka trys relikvijoriai, ir juos turite jūs. Jūs trys. Aš jau žinau, kuris iš jūsų turi Gradalį, ir žinau, kad jis tai žino. Dar žinau, kad turi jį ne atsitiktinai, o todėl, kad viską numatė nuo pat tos akimirkos, kai nužudė Frydrichą. Bet noriu, kad jis išdrįstų prisipažinti tiek metų mus mulkinęs. Kai prisipažins, nužudysiu jį. Taigi, apsispręskite. Tegul prabyla tas, kuris turi kalbėti. Mūsų kelionė baigta.

– Pone Niketai, čia atsitiko kai kas keista. Tūnodamas savo slėptuvėje pabandžiau įsivaizduoti save trijų bičiulių vietoje. Tarkime, vienas iš jų, pavadinkime jį *Ego*, žino turintis Gradalį ir žino esąs kaltas. Taigi dabar jam nebėra ko prarasti, todėl išsitraukia kardą ar durklą ir puola ten, iš kur atėjęs, bėga iki cisternos, o paskui į dienos šviesą. Manau, Poetas kaip tik to ir tikėjosi. Gal jis dar nežinojo, kuris iš trijų turi Gradalį, tačiau bėgdamas šis būtų išsidavęs. Bet įsivaizduokime, kad *Ego* nežino, ar turi Gradalį, nes niekada nedirstelėjo į savo relikvijorių, tačiau jo sąžinę slegia Frydricho mirtis. Todėl *Ego* laukia, ar kas nors, kas žino turintis Gradalį, nepuls bėgti anksčiau už jį. Taigi *Ego* laukia nė nekrusteldamas iš vietos. Bet mato, kad ir niekas kitas nekrusteli iš vietos. Taigi jis galvoja, kad nė vienas iš jų neturi Gradalio, nė vienas nesijaučia nusipelnęs būti įtariamas. Todėl nusprendžia, kad tas, apie kurį kalba Poetas, yra jis ir jam reikia bėgti. Sutrikęs pakelia ranką prie kardo ar durklo ir žengia žingsnį pirmyn. Tačiau pamato, kad ir kiti du padaro tą patį. Tada sustoja vildamasis, kad aniedu jaučiasi už jį kaltesni. Taip atsitiko ir toje kriptoje.

Kiekvienas iš trijų, kiekvienas iš jų, galvojo taip kaip tas, kurį pavadinau *Ego*, ir iš pradžių liko sustingęs, paskui žengė žingsnį pirmyn, tada vėl sustojo. Akivaizdus ženklas, kad nė vienas iš jų nežinojo, ar turi Gradalį, tačiau visi trys turėjo kuo save kaltinti. Poetas tai suprato ir pasakė jiems tai, ką aš supratau ir ką dabar pasakiau tau.

Vėl pasigirdo Poeto balsas:

– Visi trys esate niekšai. Kiekvienas iš jūsų žino esąs kaltas. Žinau – visada tai žinojau, kad kiekvienas iš jūsų kėsinosi nužudyti Frydrichą, o gal visi trys jį ir nužudėte, ir tas vyras mirė triskart. Tą naktį aš pirmas išėjau iš sargybos kambario ir paskutinis ten sugrįžau. Negalėjau užmigti, gal buvau per daug išgėręs, turėjau triskart nusišlapinti kieme, tad negrįžau vidun, nenorėdamas jūsų žadinti. Kai taip stovėjau, pamačiau išeinant Boroną. Jis leidosi laiptais į apatinį aukštą ir aš jį pasekiau. Įėjo į salę su mašinomis, prisiartino prie cilindro, kuris sukuria tuštumą, ir keliskart pajudino jo svirtį. Nesupratau, ką jis daro, tik kitą dieną tai sužinojau. Gal jam pasakė Ardzrounis, o gal jis pats suprato, bet kambarys, kuriame tas cilindras sukurdavo tuštumą, tas, kuriame buvo numarinta višta, buvo tas pats, kuriame miegojo Frydrichas ir kuriuo Ardzrounis naudojosi norėdamas atsikratyti priešų apsimesdamas, kad juos svetingai priima. Boronai, tu judinai svirtį, kol imperatoriaus kambaryje radosi tuštuma, ar bent – kadangi netiki tuštuma – tas tirštas ir slogus oras, nuo kurio, kaip žinai, gęsta žvakės ir dūsta gyvūnai. Frydrichui pradėjo trūkti oro, jis pagalvojo apie nuodus ir paėmė Gradalį, kad išgertų į jį įpiltų priešnuodžių. Tačiau be kvapo krito ant žemės. Kitą rytą ruošeisi pasinaudojęs sumaištimi paimti Gradalį, bet Zosimas tave aplenkė. Tu jį sekei ir matei, kur jis jį paslėpė. Nesunkiai sukeitei galvas vietomis, o išvykstant paėmei tą gerąją.

Boroną išpylė prakaitas.

– Poete, – tarė, – neapsirinki, iš tiesų aš buvau tame kambaryje su siurbliu. Pokalbis su Ardzrouniu sužadino man smalsumą. Išbandžiau, kaip jis veikia, bet prisiekiu, nežinojau, su kuriuo kam-

bariu jis susijęs. Kita vertus, buvau tikras, kad siurblys neveikia. Tiesa, žaidžiau, bet tik žaidžiau, be jokių kėslų žudyti. Be to, jei būčiau padaręs tai, kuo mane kaltini, kaip paaiškinsi, kad Frydricho kambaryje malkos židinyje sudegė? Net jei galima sukurti tuštumą ir ką nors nužudyti, toje tuštumoje nebūtų degusi jokia liepsna...

– Židiniu nesirūpink, – griežtai suskambo Poeto balsas, – tam yra kitas paaiškinimas. Verčiau atverk savo relikvijorių, kad jau toks tikras, jog jame nėra Gradalio.

Murmėdamas, kad tetrenkia jį Dievas, jei kada nors manė turįs Gradalį, Boronas durklu įnirtingai sulaužė spaudą ir iš dėklo išsirito kaukolė, mažesnė už iki tol matytas, nes Ardzrounis, matyt, nedvejodamas nekart buvo išniekinęs ir vaikų kapus.

– Gerai, neturi Gradalio, – tarė Poeto balsas, – bet vis tiek nusidėjai. Kijotai, dabar tavo eilė. Išėjai iškart po to, atrodei taip, lyg tau būtų trūkę oro. Matyt, norėjai iki soties prisikvėpuoti, jei nuėjai net iki pylimo su Archimedo veidrodžiais. Sekiau tave ir mačiau. Lietei juos ir sukiojai tą, kuris veikia artimu nuotoliu taip, kaip aiškino Ardzrounis, pasukdamas jį ne bet kaip, o darei tai labai dėmesingai. Nustatei veidrodį taip, kad pirmuosius saulės spindulius jis kreiptų tiesiai į Frydricho kambario langą. Taip ir atsitiko: tie spinduliai uždegė malkas židinyje. Borono sukurta tuštuma jau spėjo vėl prisipildyti oro ir ugnis įsiliepsnojo. Žinojai, kaip turėjo pasielgti Frydrichas, atsibudęs dusdamas nuo židinio dūmų. Jis turėjo pamanyti gavęs nuodų ir išgerti Gradalyje buvusį skystį. Žinoma, tą vakarą ir tu jo gėrei, bet juk nematėm, ką darei dėdamas jį į skrynią. Matyt, Galipolio turguje nusipirkai nuodų ir kelis jų lašus įvarvinai į taurę. Sumanus planas. Tik nežinojai, ką darė Boronas. Frydrichas išgėrė iš tavo užnuodytos taurės, bet ne tada, kai įsiliepsnojo ugnis, o daug anksčiau – tada, kai Borono dėka pradėjo dusti.

– Poete, tu beprotis, – suriko Kijotas, išblyškęs kaip lavonas, – nieko nežinau apie Gradalį, žiūrėk, atversiu savąją galvą... Matai, joje kaukolė!

– Gerai, sakykim, neturi Gradalio, – tarė Poeto balsas, – bet juk nepaneigsi judinęs veidrodžius.

– Kaip sakiau, prastai jaučiausi, norėjau pakvėpuoti nakties oru. Žaidžiau su veidrodžiais, bet, tetrenkia mane perkūnas, jog žinojau, kad jie įkurs židinį tame kambaryje! Nemanyk, jog visus tuos metus negalvojau apie savo neatsargumą svarstydamas, ar ne dėl mano kaltės užsidegė ugnis ir ar tai kaip nors nesusiję su imperatoriaus mirtim. Baisių dvejonių metai. Dabar galiu lengviau atsikvėpti, nes pasakei, kad Frydrichas jau tuomet buvo miręs! O dėl nuodų, kaip gali sakyti tokią šlykštybę? Tą vakarą gėriau nuoširdžiai, jaučiausi lyg būčiau aukojamas...

– Tikrai, visi jūs dabar nekalti avinėliai! Nekalti avinėliai, beveik penkiolika metų gyvenę kankinami įtarimo, ar kartais nenužudėte Frydricho, tiesa, Boronai? Dabar Boidžio eilė. Likai vienintelis, galintis turėti Gradalį. Tą naktį niekur nebuvai išėjęs. Kitą rytą kartu su visais radai Frydrichą parkritusį savo kambaryje. Nesitikėjai to, tačiau pasinaudojai proga. Seniai jos laukei. Kita vertus, buvai vienintelis, turėjęs priežasčių nekęsti Frydricho, per kurį ant Aleksandrijos miesto sienų žuvo tavo draugai. Sakei Galipolyje pirkęs žiedą su širdį stiprinančiais lašais apsode. Bet juk niekas nematė tavęs kalbantis su pirkliu. Kas gali patvirtinti, kad ten tikrai buvo lašai širdžiai? Seniai laukei paruošęs nuodus ir supratai sulaukęs tinkamos progos. Pagalvojai, gal Frydrichas tik nualpo. Suvertei nuodus jam į burną, tardamas norįs jį atgaivinti, ir tik po to, įsidėmėkite, tik po to Saliamonas pasakė, kad jis miręs.

– Poete, – tarė Boidis suklupdamas, – kad žinotum, kiek kartų per šiuos metus svarsčiau, ar kartais manieji lašai nebuvo nuodai. Bet dabar pasakei, kad Frydrichas, garbė Viešpačiui, jau buvo miręs, nužudytas vieno iš jų, o gal abiejų.

– Nesvarbu, – nugriaudėjo Poeto balsas, – svarbu ketinimas. O dėl manęs, kas man – už savo kėslus juk atsakysi prieš Dievą. Man reikia tik Gradalio. Atidaryk dėklą.

Boidis tirtėdamas pabandė atverti relikvijorių, spaudas triskart

nepasidavė. Boronas su Kijotu pasitraukė nuo jo, palinkusio ties tuo lemtingu indu, tarsi dabar jis būtų pasmerktas. Sulig ketvirtuoju bandymu dėklas atsidarė ir iš jo išsirito dar viena kaukolė.

– Pone Niketai, jis atrodė pykčio ir pamišimo įsikūnijimas, nebegalėjau pažinti to, kuris kadaise buvo mano bičiulis. Tą pat akimirką prisiminiau dieną, kai nuėjau apžiūrėti relikvijoriaus po to, kai Ardzrounis pasiūlė mums juos pasiimti, ir po to, kai Zosimas slapta nuo mūsų viename iš jų paslėpė Gradalį. Paėmiau vieną galvą, jei gerai prisimenu, pirmą iš kairės, ir įdėmiai ją apžiūrėjau. Paskui pastačiau atgal. Vėl regėjau tai, ką buvau patyręs beveik prieš penkiolika metų, ir mačiau save, dedantį galvą dešinėje, paskutinę iš septynių. Zosimas, nusileidęs į kambarį, kad pabėgtų nešinas Gradaliu, prisiminė paslėpęs jį pirmoje galvoje iš kairės ir ją paėmė, tačiau toji galva buvo antroji. Kai išvykdami pasidalijome galvas, aš savąją paėmiau paskutinis. Matyt, ji ir buvo ta – Zosimo. Prisimeni, kad niekam neprasitaręs Abdului mirus pasilikau ir jam priklausiusią galvą. Kai vieną iš dviejų galvų padovanojau Praksėjui, matyt, atidaviau tą Abdulo, jau tada supratau, nes Ardzrounis buvo sulaužęs jos spaudą ir ji lengvai atsivėrė. Taigi beveik penkiolika metų aš turėjau Gradalį, pats to nežinodamas. Dabar buvau tuo toks tikras, kad man nė nereikėjo atverti savosios galvos. Vis dėlto padariau tai ir kuo tyliau. Nors už kolonos buvo tamsu, įžiūrėjau Gradalį, įkištą į dėklą įdubimu į apačią, su lyg kaukolė kyšančiu išgaubtu dugnu.

Poetas dabar purtė visus tris už drabužių, vadindamas bjauriausiais vardais, rėkdamas, kad šie iš jo nesityčiotų, atrodė taip, lyg jį būtų apsėdęs velnias. Tada Baudolinas paliko savo Gradalį už kolonos ir išėjo iš slėptuvės.

– Aš turiu Gradalį, – pasakė.

Poetas sustingo iš nuostabos. Jo veidą užliejo raudonis ir jis tarė:

– Visą tą laiką mums melavai. O aš laikiau tave tyriausiu iš mūsų visų!

– Nemelavau. Nežinojau to iki šio vakaro. Tai tu susipainiojai skaičiuodamas galvas.

Poetas ištiesė į bičiulį rankas ir ištarė su putomis ant lūpų:

– Duok jį man!

– Kodėl tau? – paklausė Baudolinas.

– Čia baigiasi kelionė, – pakartojo Poetas. – Ji nebuvo sėkminga, o man tai paskutinė galimybė. Duok jį man arba tave nužudysiu.

Baudolinas žingtelėjo atgal, suspausdamas savo arabiškų durklų kriaunas.

– Galėtum tai padaryti, jei dėl jo nužudei Frydrichą.

– Nesąmonė, – tarė Poetas, – juk girdėjai, tie trys prisipažino.

– Vienai žmogžudystei trijų prisipažinimų per daug, – atsakė Baudolinas. – Galėčiau pasakyti, kad, nors kiekvienas iš jų padarė tai, ką padarė, tu jiems nesutrukdei to padaryti. Tereikėjo, kad pamatęs Boroną kilnojant svirtį būtum jį sulaikęs. Tereikėjo, kad pamatęs Kijotą judinant veidrodžius būtum prieš patekant saulei perspėjęs Frydrichą. Nepadarei to. Norėjai, kad kas nors nužudytų Frydrichą, o tu tuo pasinaudotum. Bet nemanau, jog kuris nors iš šių nelaimingų bičiulių būtų nužudęs imperatorių. Girdėdamas tave kalbant užlindusį už ikonostaso, prisiminiau medūzos galvą, pro kurią Frydrichas savo kambaryje galėjo girdėti tai, kas būdavo kalbama patalpoje apačioje. Dabar paklausyk, kaip viskas buvo. Dar prieš išvykstant į žygį Jeruzalėn tu nenustygai vietoje, norėdamas pats vienas, nešinas Gradaliu, traukti į kunigo karalystę. Tik laukei geros progos, kad atsikratytum imperatoriaus. Aišku, mes būtume keliavę kartu, nes mes tau nekėlėme rūpesčių. O gal tu ketinai padaryti tai, ką padarė Zosimas, bet jis tave aplenkė. Šito nežinau. Nors jau tada privalėjau susivokti, kad tu svajojai tai atlikti vienas, be mūsų, tik draugystė buvo užliūliavusi mano įžvalgą.

– Tęsk, – išsiviepė Poetas.

– Tęsiu. Puikiai prisimenu: kai Saliamonas Galipolyje pirko priešnuodžius, pirklys pasiūlė kitą tokį pat buteliuką, bet su nuo-

dais. Išėję iš jo krautuvės, trumpai pasimetėm. Paskui atsiradai tu, tik be pinigų, sakei, kad tave apvogė. Bet, kol mes sukiojomės po turgų, tu grįžai atgal ir nupirkai tuos nuodus. Ilgoje kelionėje per Ikonijaus sultono valdas tau nesunkiai pavyko sukeisti Saliamono buteliuką su savuoju. Frydricho mirties išvakarėse viešai jam patarei pasirūpinti priešnuodžiu. Taip pakišai mintį gerajam Saliamonui, kuris pasiūlė savo – kitaip tariant, tavo – nuodus. Išsigandai Kijotui pasisiūlius jų paragauti, bet gal jau žinojai, kad mažais kiekiais jie nekenksmingi, kad numirtum, reikia išgerti visus iki paskutinio lašo. Manau, tą naktį Kijotui trūko oro, nes ir tas truputis jam pakenkė, nors nesu tuo tikras.

– O kuo esi tikras? – paklausė Poetas toliau vypsodamas.

– Esu tikras, kad dar prieš pamatydamas Boroną su Kijotu kažką rezgant, jau turėjai savo planą. Nusileidai į kambarį įviju vamzdžiu, pro kurio angą pasakyti žodžiai girdėjosi Frydricho kambaryje. Beje, šį vakarą patvirtinai, kad toks žaidimas tau patinka, viską supratau išgirdęs tave kalbant iš kitapus ikonų. Priėjai prie Dioniso ausies ir pašaukei Frydrichą. Apsimetei manim, manau žinodamas, kad balsas iš vienos patalpos į kitą atsklis pasikeitęs. Pasakei esąs aš, idant tavim labiau patikėtų. Įspėjai Frydrichą, jog žinau vieną iš mūsų į maistą įbėrus nuodų, gal pasakei, kad kuris nors kenčia siaubingus skausmus, o Ardzrounis jau irgi pasiuntęs žudikus. Liepei Frydrichui atvožti skrynią ir tuoj pat išgerti Saliamono priešnuodžių. Mano vargšas tėvas tavim patikėjo, išgėrė ir numirė.

– Graži istorija, – tarė Poetas. – O kaip dėl židinio?

– Gal veidrodžio atspindėta saulės šviesa tikrai įžiebė liepsną, bet Frydrichas tada buvo jau miręs. Tavo plane židinio nebuvo, bet, kad ir kas jį uždegė, padėjo mums susipainioti. Tu nužudei Frydrichą ir šiandien padėjai man tai suprasti. Būk prakeiktas, kaip galėjai įvykdyti tokį nusikaltimą, kaip galėjai nužudyti savo geradarį vien trokšdamas garbės? Ar supranti, kad ir vėl sieki pasisavinti kitų šlovę, kaip atsitiko su mano eilėmis?

– Čia tai bent, – nusijuokė Boidis, jau atsigavęs nuo patirtos baimės. – Didžiajam poetui eiles rašė kiti!

Toks pažeminimas, kartu su daugeliu kitų tomis dienomis patirtų nusivylimų, ir beprotiškas noras gauti Gradalį pastūmėjo Poetą griebtis paskutinio beviltiško žingsnio. Jis išsitraukė iš makšties kardą ir puolė Baudoliną rėkdamas:

– Užmušiu tave, užmušiu.

– Pone Niketai, visada sakiau esąs taikus žmogus. Buvau sau per daug atlaidus. Išties įsitikinau esąs bailys, tąkart Frydrichas teisybę sakė. Tą akimirką nekenčiau Poeto visa širdimi, troškau, kad jis kristų negyvas, bet nemaniau jo žudyti, tik nenorėjau, kad jis nužudytų mane. Žingtelėjau atgal prie kolonų, paskui pasitraukiau į koridorių, kuriuo buvau ten atėjęs. Bėgau tamsoje girdėdamas, kaip jis grasina vydamasis mane. Koridoriuje buvo tamsu, bėgdamas apgraibomis liečiau pasieniais sustatytus lavonus. Vos aptikęs atšaką kairėje, puoliau į ją. Jis sekė paskui mano žingsnių aidą. Pagaliau pamačiau blyškią šviesą ir atsidūriau tame šulinyje su anga viršuje, kurį perėjau keliaudamas pirmyn. Buvo jau vakaras, tarytum stebuklą pamačiau virš galvos mėnulį, nušviečiantį vietą, kurioje stovėjau, ir sidabruojančius negyvėlių veidus. Gal jie man priminė, kad nepavyks apgauti mirties, kai ji alsuoja tau į sprandą. Sustojau. Pamačiau atbėgant Poetą, kaire ranka jis užsidengė akis, kad nematytų tų nelauktų svečių. Čiupau už vieno iš jų sudūlėjusių drabužių ir kiek pajėgdamas patempiau. Negyvėlis nukrito tiesiai tarp manęs ir Poeto, sukeldamas debesį dulkių ir drabužių skutų, į kuriuos šie subyrėjo vos palietę grindis. Tų palaikų galva atsiskyrė nuo kūno ir nusirito mano persekiotojui prie kojų, tiesiai į mėnulio šviesos ruožą, atsukdama jam savo klaikią šypseną. Pasibaisėjęs Poetas akimirką sustojo, paskui paspyrė kaukolę. Aš suėmiau abiem rankom du kitus negyvėlius ir stumtelėjau stačiai jam į veidą. Patrauk nuo manęs tą giltinę, sušuko Poetas, o sudžiūvusios odos žvynai skraidė aplink jo galvą. Negalėjau be galo tęsti šito žaidimo, būtų tekę vėl palikti šviesos ratą ir pulti į tamsą. Suspaudžiau rankose savo arabiškus durklus ir lyg rostrą atkišau jų ašmenis prieš save. Poetas puolė mane

iškėlęs kardą, laikydamas jį suspaudęs abiem rankom, pasiruošęs perkirsti mano galvą pusiau, bet užkliuvo už dar kitų griaučių, kuriuos pats prieš save pastūmė, ir užvirto ant manęs, aš kritau ant žemės remdamasis alkūnėmis, jis užgriuvo paleisdamas iš rankų kardą... Pamačiau jo veidą virš savojo, krauju pasruvusias akis prieš savąsias, jaučiau jo tūžmasties kvapą, savo grobį sučiupusio žvėries dvoką, jutau, kaip jo rankos man veržia kaklą, išgirdau dantų griežimą... Sureagavau instinktyviai: pakėliau alkūnes ir subedžiau abu durklus jam į šonus – iš vienos ir kitos pusės. Išgirdau drykstant audinį ir man pasirodė, kad jo viduriuose durklų ašmenys susidūrė. Tada pamačiau jį blykštant, o iš burnos jam pasipylė kraujas. Jo kakta palietė manąją, kraujas pasruvo man ant lūpų. Nebeprisimenu, kaip išsivadavau iš to glėbio, palikau durklus jo viduriuose, nusimečiau mane slėgusią naštą. Jis nuslydo šonan, įsmeigęs akis į aukštai šviečiantį mėnulį, jau buvo negyvas.

– Pirmas žmogus, kurį per savo gyvenimą nužudei.

– Meldžiu Viešpatį, kad būtų paskutinis. Jis buvo mano jaunystės draugas ir daugiau nei keturiasdešimt metų begalės nuotykių bendras. Jau buvau besusigraudinąs, paskui prisiminiau, ką jis padarė, ir būčiau įmanęs dar kartą jį nužudyti. Vargiai pakilau, nes nužudžiau pirmąsyk, jau netekęs jaunystės vikrumo. Sunkiai alsuodamas nusvirduliavau koridorium iki galo, grįžau į kriptą, ten pamačiau kitus tris, išblyškusius ir tirtančius, pasijutau esąs rūmininkas ir Frydricho įsūnis. Negalėjau pasirodyti silpnas. Išsitiesiau, atsukau nugarą ikonostasui, lyg būčiau arkangelas tarp arkangelų, ir tariau: teisingumas įvykdytas, aš nužudžiau Šventosios Romos imperatoriaus žudiką.

Baudolinas paėmė relikvijorių, ištraukė iš jo Gradalį ir iškėlė jį taip, kaip rodoma šventa ostija. Tada tarė:

– Kuriam iš jūsų jo reikia?

– Baudolinai, – pasakė Boronas, kurio rankos drebėjo, – šį vakarą išgyvenau daugiau nei visus tuos kartu praleistus metus. Tu nekaltas, bet kažkas tarp mūsų nutrūko: tarp manęs ir tavęs, ma-

nęs ir Kijoto, manęs ir Boidžio. Ką tik, tegul tik kelias akimirkas, kiekvienas iš mūsų karštai troško, kad kaltė kristų kitam ir šitas siaubas baigtųsi. Tai jau ne draugystė. Kritus Pndapecimui, atsitiktinai likome kartu. Mus rišo paieškos to daikto, kurį dabar laikai rankose. Sakau „paieškos“, ne pats daiktas. Dabar žinau, kad tas daiktas visada buvo su mumis, bet tai mums nesutrukdė ne vieną kartą atsidurti ant pražūties slenksčio. Šį vakarą supratau, jog nenoriu nei turėti Gradalio, nei kam nors jį duoti, tenoriu, kad jo paieškų įkarštis niekad neišblėstų. Todėl pasilik sau tą dubenį, kuris turi galią vienyti žmones tik tada, kai jo ieško ir neranda. Aš iškeliauju. Jei pavyks išsigauti iš miesto, tai pasipustysiu padus ir pradėsiu rašyti apie Gradalį ir mano pasakojimas bus mano galybė. Rašysiu apie riterius, geresnius už mus, o skaitantieji mano žodžius tegul svajos apie tyrus dalykus, ne apie mūsų vargus. Sudie, bičiuliai, kurie išlikot. Buvo gera svajoti kartu su jumis.

Jis pranyko tuo pačiu keliu kaip atėjęs.

– Baudolinai, – tarė Kijotas, – manau, Boronas pasirinko geriausiai. Nesu toks mokytas kaip jis, nežinau, ar pajėgčiau parašyti Gradalio istoriją, bet tikrai rasiu, kam ją papasakoti, kad galėtų ją parašyti. Boronas teisus, liksiu ištikimas savo daugelio metų paieškoms, idant man pavyktų pastūmėti kitus ieškoti Gradalio. Net neminėsiu to dubens, kurį laikai rankoj. Gal kaip kitados sakysiu, kad tai iš dangaus nukritęs akmuo. Akmuo, taurė, strėlė – koks skirtumas. Svarbiausia, kad niekas jo nerastų, nes kitaip liausis ieškoti. Paklausyk manęs: paslėpk tą daiktą, kad niekas, paėmęs jį į rankas, nenumarintų savo svajonės. Kita vertus, ir man pačiam būtų nesmagu likti su jumis, per daug skaudžių prisiminimų. Baudolinai, tu tapai keršto angelu. Gal ir privalėjai padaryti tai, ką padarei. Bet nebenoriu tavęs matyti. Sudie.

Ir išėjo iš kriptos.

Tada prakalbo Boidis, po daugelio metų prabildamas Frasketos tarme.

– Baudolinai, – tarė jis, – neskraidau padebesiais kaip tiedu ir nemoku pasakoti istorijų. Man juokingi žmonės, ieškantys to, ko

nėra. Svarbu tik tai, kas yra, bet nedera to visiems rodyti, nes pavydas – bjaurus dalykas. Šitas Gradalis yra šventas, patikėk, nes jis paprastas, kaip visi šventi daiktai. Nežinau, kur ruošiesi jį dėti, bet kiekviena vieta, išskyrus tą, kurią dabar atskleisiu, bus niekam tikusi. Paklausyk, ką sugalvojau. Prisimeni: kai mirė tavo amžiną atilsį gerasis tėvas Galjaudas, visi Aleksandrijoje pradėjo kalbėti, kad tam, kuris išgelbėjo miestą, reikia pastatyti paminklą. Bet žinai, kaip būna: visi tik kalba, bet nieko nedaro. Kartą, kai pardavinėdamas grūdus važinėjau po apylinkes, vienoje bažnytėlėje prie Vilos del Foro pamačiau nuostabią skulptūrą, nežinia, iš kur ji ten atsirado. Ji vaizduoja seną sulinkusį vyrą, kuris virš galvos laiko iškėlęs lyg girnapusę, pamatinį akmenį, o gal didelę sūrio galvą, atspėk, kad gudrus, ką, ir atrodo, kad sulinko nebepajėgdamas jos išlaikyti. Tariau sau, toks atvaizdas turi ką nors reikšti, nors ir nesupratau, ką jis galėtų reikšti, bet juk žinai, kaip būna: tu iškali skulptūrą, o paskui kiti sugalvoja, ką ji reiškia, ir visada viskas dera. Tik pamanyk, tariau sau tuomet, tai juk tikrų tikriausia Galjaudo statula, įstatyk ją virš katedros durų ar šone, kaip koloną su tuo akmeniu vietoj kapitelio – kaip iš akies trauktas jis, vienas atlaikantis visą apsiausties naštą. Pargabenau ją namo ir pasidėjau daržinėje. Kai pasakiau kitiems, visi pritarė, kad mintis puiki. Paskui atsitiko taip, kad dori krikščionys turėjo žygiuoti į Jeruzalę, aš irgi ten susiruošiau, maniau, kad bus kažin kas. Didžiausias žygis. Dabar grįšiu namo, pamatysi, kokias sutiktuves man ištaisys po tiekos metų tie iš mūsiškių, kurie dar vis sveiki gyvi šiame pasauly, o jaunesniems aš tik būsiu tas, kuris vyko su imperatorium į Jeruzalę, kuris vakarais prie ugnies gali papasakoti daugiau nei tas magas Vergilijus, gal prieš mirdamas dar ir konsulu tapsiu. Grįšiu namo, niekam nieko nesakydamas nueisiu į daržinę, surasiu skulptūrą, kaip nors išgremšiu skylę tame daikte, kurį jis laiko virš galvos, ir įkišiu jon Gradalį. Paskui užtepsiu skiediniu, apibarstysiu akmens skalda, kad nė plyšelio nesimatytų, ir nunešiu skulptūrą į katedrą. Iškelsime ją, tvirtai įmūrysime, ji ten stovės *per omnia saecula saeculorum* ir niekas

jos iš ten nenukels ir nepažiūrės, ką tavo tėvas laiko sau virš galvos. Mūsų miestas naujas, mes paprasti žmonės, o juk dangaus palaiminimas dar niekam nėra pakenkęs. Aš numirsiu, numirs mano vaikai, o Gradalis visada bus ten ir saugos miestą, nors niekas to nežinos, bet gana, kad tai žinos visagalis Viešpats. Ką pasakysi?

– Pone Niketai, dubeniui tai buvo tinkamiausia vieta, nes, nors daug metų apsimetinėjau tai užmiršęs, aš vienintelis žinojau, iš kur jis atsirado. Po to, ką padariau, jau nė pats nenumaniau, kodėl gyvenu šiame pasaulyje, jei neatlikau nė vieno gero darbo. Turėdamas Gradalį galėjau prikrėsti ir daugiau kvailysčių. Gerasis Boidis sakė tiesą. Būčiau norėjęs keliauti kartu su juo, bet ką būčiau veikęs Aleksandrijoje, supamas prisiminimų apie Kolandriną, kasnakt sapnuodamas Hipatiją? Padėkojau Boidžiui už gerą mintį, susukau Gradalį į gabalą audinio, kuriame jį atsinešiau, bet be relikvijoriaus. „Keliaudamas gali sutikti plėšikus, – tariau, – jie tuoj atims relikvijorių, kuris atrodo kaip auksinis, o šit dubenėlio nieks nepasigvieš. Boidi, keliauk su Dievu, ir tepadeda Jis tau šiame reikale. Palik mane čia, noriu pabūti vienas“. Jis išėjo. Apsidairiau ir prisiminiau Zosimą. Jo nebebuvo. Nežinau, kada pabėgo, matyt, išgirdęs kažką grasinant kažką užmušti, gyvenimo pamokytas vengti visokios maišaties. Išslinko apgraibomis, atmintinai žinodamas kelią, o mums rūpėjo kiti dalykai. Jis daug privirė košės, bet buvo nubaustas. Teduoneliauja toliau gatvėse ir te Viešpats būna jam gailestingas. Taigi, pone Niketai, grįžau negyvėlių koridorium, peržengiau Poeto lavoną ir iškopiau į gaisro pašvaistę prie hipodromo. Jau žinai, kas man paskui nutiko, o tuoj po to sutikau tave.

39.

BAUDOLINAS STULPININKAS

Niketas tylėjo. Tylėjo ir Baudolinas, laikydamas rankas ant kelių, tarsi sakydamas: „Jau viskas“.

– Tavo istorijoje yra kai kas painaus, ir todėl manęs ji neįtikina, – staiga prabilo Niketas. – Poetas prasimanė kaltinimus tavo bičiuliams, tarsi kiekvienas iš jų būtų nužudęs Frydrichą, nors tai gryna netiesa. Tu manei atkūręs tai, kas tą naktį įvyko, bet ar tikrai viską man papasakojai, juk Poetas nė žodžiu nepatvirtino, kad viskas tikrai taip ir buvo.

– Jis mėgino mane nužudyti!

– Akivaizdu, jis išprotėjo. Norėjo bet kokia kaina gauti Gradalį, o kad jį gautų, įtikėjo, kad tas, pas kurį jis yra, – kaltasis. Apie tave galvojo, jog nuslėpei jį nuo jo, ir to jam pakako, kad ryžtųsi žengti per tavo lavoną ir atimtų tą taurę. Tačiau jis niekada neprisipažino nužudęs Frydrichą.

– Kas kitas galėjo tai padaryti?

– Penkiolika metų manėt, kad Frydrichas mirė atsitiktinai...

– Užsispyrėme taip manyti nenorėdami vienas kito įtarinėti. Be to, dar ir tas vaidulas Zosimas, taigi turėjome kaltąjį.

– Galbūt. Bet, patikėk, imperatoriaus rūmuose esu matęs daug nusikaltimų. Nors mūsų imperatoriai didžiavosi rodydami svetimšaliams svečiams stebuklingas mašinas ir automatus, niekada nesu matęs, kad kas nors tai būtų panaudojęs kėsindamasis nužudyti. Paklausyk, prisimeni, kai pirmą kartą užsiminei apie Ardzrounį, pasakiau susipažinęs su juo Konstantinopolyje, o vienas iš Selimbrijoje gyvenančių mano draugų ne kartą lankėsi jo pilyje. Tas Pafnucijus daug žino apie Ardzrounio išmones, nes pana-

šias ir pats kūrė imperatoriaus rūmuose. Jis puikiai išmano, ką tokios mašinos gali, nes kartą, dar Androniko laikais, pažadėjo imperatoriui padaryti mašiną, kuri suktųsi aplink savo ašį ir mojuotų vėliava basilėjui suplojus delnais. Taigi jis sukonstravo tokią mašiną, Andronikas per iškilmingus pietus parodė ją svetimų kraštų pasiuntiniams, suplojo delnais, bet mašina nesujudėjo, ir Pafnucijui buvo išluptos akys. Paklausiu, ar jis nenorėtų mūsų aplankyti. Šiaip ar taip, tremtis čia, Selimbrijoje, per daug nuobodi.

Pafnucijus atėjo lydimas berniuko. Nepaisant negalios ir amžiaus, buvo guvus ir įžvalgus vyras. Pasikalbėjo su Niketu, su kuriuo seniai buvo nesimatęs, paskui paklausė, kuo galėtų padėti Baudolinui.

Baudolinas papasakojo jam savo istoriją – iš pradžių bendrais bruožais, o nuo Galipolio turgaus ir iki Frydricho mirties kiek smulkiau. Negalėjo neužsiminti apie Ardzrounį, bet nuslėpė savo įtėvio vardą sakydamas, kad tai buvo vienas jam artimas flamų kunigaikštis. Neužsiminė ir apie Gradalį, tepasakė, kad tai, girdi, brangakmeniais išpuošta taurė, kurią nužudytasis labai vertino ir kuri daugeliui galėjo sužadinti godulį. Pafnucijus retkarčiais pertraukdavo Baudolino pasakojimą. „Tu frankas, tiesa?“ – paklausė, paskui paaiškino, kad kai kuriuos graikiškus žodžius taip tarti būdinga Provanso gyventojams. Arba: „Kodėl kalbėdamas vis čiuopi randą ant skruosto?“ Baudolinui, jau palaikiusiam jį neregiu apsimetėliu, paaiškino, kad jo balsas kartais suskamba dusliai, lyg priartinus prie burnos ranką. Jei, kaip tai daro dažnas, jis būtų glostęsis barzdą – nebūtų užstojęs burnos. Taigi čiupinėjo skruostą, o juk tas, kuris čiupinėja skruostą, tai daro tik todėl, kad jam skauda dantį, turi ant jo votį arba randą. Kadangi Baudolinas buvo kariūnas, randas jam atrodė tinkamiausias spėjimas.

Baudolinui baigus pasakoti, Pafnucijus tarė:

– Taigi, turbūt nori išgirsti, kas iš tiesų nutiko imperatoriui Frydrichui tame uždarame kambaryje.

– Iš kur žinai, kad kalbėjau apie Frydrichą?

– Na jau, visi žino, jog Frydrichas nuskendo Kalikadnose, už kelių žingsnių nuo Ardzrounio pilies, o šis po to įvykio prapuolė, nes kunigaikštis Leonas kėsinosi suknežinti jam galvą, laikydamas kaltu, nes tas gerai neapsaugojo tokio garbaus svečio. Visada stebėjausi, kad tavasis imperatorius, kuris, kaip kalbėta, puikiai plaukiojo upėse, leidosi nunešamas srovės tokios menkos upės kaip Kalikadnosas, dabar tavo padedamas daug supratau. Taigi, pabandykime pasiaiškinti.

Jis kalbėjo be pašaipos, tarytum savo užgesusiomis akimis tikrai stebėdamas reginį.

– Visų pirma atmeskime įtarimą, kad Frydrichą nužudė sukurianti tuštumą mašina. Žinau ją, pirma, ji juk susijusi su belange patalpa viršutiniame aukšte, o ne su imperatoriaus miegamuoju, kur buvo židinio kaminas ir dar kažin kiek plyšių, pro kuriuos laisvai pateko oras. Antra, pati mašina negalėjo veikti. Išbandžiau ją. Vidinis cilindras nevisiškai lietėsi su išoriniu cilindru, todėl ir ten orui buvo tūkstančiai kelių. Labiau už Ardzrounį patyrę mechanikai prieš daug amžių darė panašius bandymus, bet nesėkmingai. Nesunku sukurti besisukantį rutulį ar duris, kurias atveria šiluma, tie žaidimai žinomi jau nuo Ktezibijaus ir Erono laikų. Tačiau su tuštuma, brangus bičiuli, visai kas kita. Ardzrounis buvo tuščiagarbis ir mėgo stulbinti savo svečius, bet ne daugiau. Dabar apie veidrodžius. Pasak legendos, didysis Archimedas tikrai padegęs romėnų laivus, bet nežinome, ar tai tiesa. Čiupinėjau Ardzrounio veidrodžius: jie per daug maži ir grubiai nugludinti. Sakykim, kad jie buvo tobuli, bet veidrodis atspindi stiprius saulės spindulius vidurdienį, o ne rytą, kai šie yra silpni. Dar turėk galvoj, kad spinduliai turėjo pereiti per spalvoto stiklo langą, ir suprasi, jog tavasis bičiulis, net jei tikrai buvo nukreipęs vieną iš veidrodžių į imperatoriaus kambarį, nieko negalėjo padaryti. Tiki?

– Tęsk.

– Nuodai ir priešnuodžiai... Jūs, lotynai, tikrai naivūs. Kaip galėjot pamanyti, kad Galipolio turguje parduodami tokie stiprūs nuodai, kurių tik basilėjui pavyksta gauti iš patikimų alchemi-

kų, ir dar aukso kaina? Viskas, kas ten parduodama, yra netikra, skirta iš Ikonijaus ar Bulgarijos miškų atvykstantiems barbarams. Abiejuose jūsų nusipirktuose buteliukuose buvo tyras vandenėlis, ir nesvarbu, ar Frydrichas išgėrė skystį iš buteliuko, kurį turėjo tavasis žydas, ar tavo bičiulis, kurį vadini Poetu. Taip pat ir su stebuklingaisiais širdies lašais. Jei tokie lašai tikrai egzistuotų, jų turėtų visi karvedžiai, kad jais atgaivintų ir vėl siųstų į mūšį savo sužeistus karius. Be to, sakei už kiek jums pardavė tuos stebuklus: juokinga kaina, vos atlyginanti vargą pasemti iš šaltinio vandens ir supilstyti jį į buteliukus. Dabar paklausyk apie Dioniso ausį. Neteko girdėti, kad toji, kurią turėjo Ardzrounis, kada nors būtų veikusi. Tokie žaidimai gali pavykti, kai nuotolis tarp angos, pro kurią kalbama, ir tos, pro kurią išeina garsas, labai nedidelis, panašiai, kaip sudėjus tūtele rankas prie burnos, kad tave toliau girdėtų. Tačiau kanalas tarp vieno ir kito pilies aukštų vingiavo ir sukosi storomis sienomis... Ar Ardzrounis leido jums išbandyti savo išmonę?

– Ne.

– Matai? Jis rodydavo ją svečiams ir ja puikuodavosi, štai ir viskas. Jei tavasis Poetas tikrai bandė kalbėtis su Frydrichu, o Frydrichas nemiegojo, daugių daugiausia iš medūzos burnos jis galėjo išgirsti tik neaiškų murmesį. Gal Ardzrounis kartais pasinaudodavo šiuo įrankiu norėdamas įbauginti tame kambaryje įkurdintus svečius, kad šie patikėtų, jog ten vaidenasi, bet ne daugiau. Tavo bičiulis Poetas tikrai negalėjo perduoti Frydrichui jokios žinios.

– O tuščia taurė ant grindų, ugnis židinyje...

– Sakei, tą vakarą Frydrichas prastai jautėsi. Visą dieną jojo po spiginančia tų kraštų saule, kuri kenkia tiems, kurie prie jos nepratę, jis keliavo išvargintas ilgų nuolatinių kryžiaus žygių ir mūšių, nusilpęs, gal karščiuojantis. Ką darai, kai naktį pasijunti krečiamas karštinės? Bandai užsikloti, bet jei karščiuoji – drebi ir po užklotu. Tavasis imperatorius įkūrė ugnį židinyje. Paskui pasijuto dar blogiau nei prieš tai, pabūgo esąs apnuodytas ir išgėrė turėtus netikrus priešnuodžius.

– O kodėl pasijuto dar blogiau?

– Nesu tikras, bet gerai pagalvojus akivaizdu, kad išvada tegali būti viena. Dar kartą papasakok apie židinį, kad galėčiau jį geriau įsivaizduoti.

– Ant sausų šakelių pakloto gulėjo malkos, dar buvo įdėta šakelių su kvapiomis uogomis ir tamsių gabalų – gal anglies, bet lyg riebaluotų...

– Tai buvo *naphta*, arba *bitumen*, kurios daug yra Palestinoje, vadinamojoje Negyvojoje jūroje, kur tai, ką manai esant vandeniu, yra toks tirštas ir klampus skystis, kad pasinėręs toje jūroje neskęsti, o plūduriuoji tarytum valtis. Plinijus rašė, jog toji medžiaga tokia artima ugniai, kad vos prie jos priartėjusi užsiliepsnoja. Visi žinome, kas yra anglis, jei, kaip sakė Plinijus, ji gaunama iš ąžuolų deginant sausas į kūgį sukrautas šakas, aplipdžius jį šlapiu moliu su angomis, pro kurias degant išgaruoja drėgmė. Bet kartais ji daroma iš kito medžio, kurio savybės ne visada žinomos. Daugelis daktarų pastebėjo, kas atsitinka įkvėpus prastos anglies garų, o dar ji pavojingesnė, kai maišoma su tam tikromis *bitumen* rūšimis. Iš jos išsiskiria nuodingi garai, lengvesni ir mažiau matomi nei dūmai, kuriuos degdama įprastai skleidžia ugnis ir kuriuos išleidi atidarydamas langą. Tų garų nematyti, jie pasklinda, o jei patalpa uždara – niekur neprapuola. Juos gali pastebėti, nes susimaišę su žibinto liepsna nudažo ją mėlynai. Tačiau dažniausia tai supranti per vėlai: klastingos išskyros jau būna prarijusios gerąjį orą. Tuo tvaiku kvėpuojančiam nelaimėliui apsunksta galva, spengia ausyse, jis sunkiai kvėpuoja, migla jam užtraukia akis... Todėl jis teisėtai mano esąs apnuodytas ir geria priešnuodžių. Tavasis imperatorius taip ir padarė. Bet jei pajutęs blogumą iškart neišeini iš užnuodytos vietos ar kas nors tavęs iš ten neišneša, atsitinka blogiausia. Pasijunti grimztantis į gilų miegą, susmunki ant grindų ir tave atradęs manys, jog esi miręs: nekvėpuoji, kūnas atšalęs, širdis nebeplaka, galūnės sustingusios, veidas baisiai išblyškęs... Net labiausiai patyręs daktaras pamanys, kad mato lavoną. Yra buvę žmonių, kuriuos tokios būklės

palaidojo, o galėjo juos atgaivinti dėdami ant kaktos šaltą drobę, mirkydami kojas, o visą kūną įtrindami jo syvus atgaivinančiais aliejais.

– Tu, – išlemeno Baudolinas išblyškęs kaip tąryt Frydrichas, – tu nori man pasakyti, kad laikėme imperatorių mirusiu, o jis buvo gyvas?

– Beveik tikrai taip, mano vargšas drauge. Jis mirė įmestas į upę. Šaltame vandenyje jis atsigaivelėjo, ir tai būtų buvęs puikus gydymas, bet dar neatgavęs sąmonės pradėjo kvėpuoti, pririjo vandens ir nuskendo. Ištraukę jį į krantą turėjot matyti, kad jis atrodė kaip skenduolis...

– Buvo išsipūtęs. Žinojau, kad to negali būti, ir pamaniau, jog žiūrint į tuos varganus upės akmenų nubrozdintus palaikus man tik pasivaideno...

– Negyvėlis po vandeniu neišsipučia. Taip nutikti gali tik tam, kuris gyvas po vandeniu miršta.

– Nori pasakyti, kad Frydrichą buvo ištikusi keista nežinoma liga ir niekas jo nenužudė?

– Taip, nužudė, bet tas, kuris įmetė jį upėn.

– Juk tai padariau aš!

– Kaip gaila. Jaučiu, kad susijaudinai. Nusiramink. Padarei tai norėdamas gera, ne trokšdamas jo mirties.

– Bet jis mirė nuo mano rankos!

– Aš to nevadinu žmogžudyste.

– O aš vadinu! – suriko Baudolinas. – Nuskandinau savo mylimą tėvą, kuris buvo dar gyvas! Aš...

Jis dar labiau išblyško, kažką nerišliai sumurmėjo ir krito be jausmų.

Atsipeikėjo, kai Niketas dėjo jam ant galvos šaltą drobę. Pafnucijus jau buvo išėjęs, gal jausdamasis kaltas, kad norėdamas parodyti Baudolinui savo įžvalgą atskleidė siaubingą tiesą.

– Dabar pasistenk nesijaudinti, – tarė Niketas, – suprantu, jautiesi sutrikęs, bet tai juk likimas. Girdėjai, ką pasakė Pafnucijus:

kiekvienas tą vyrą būtų palaikęs mirusiu. Man irgi tekę girdėti apie tariamos mirties atvejus, kurie apgavo visus daktarus.

– Aš nužudžiau savo tėvą, – nesiliovė kartoti Baudolinas, krečiamas drebulio, – pats to nežinodamas jo nekenčiau, nes geidžiau jo sutuoktinės, savo įmotės. Iš pradžių buvau svetimautojas, paskui tėvažudys ir būdamas pažymėtas šitais raupsais savo netyra sėkla sutepiau skaisčiausiąją iš mergelių, priversdamas ją patikėti, jog tai yra jai pažadėtoji ekstazė. Esu žudikas, nes nužudžiau niekuo dėtą Poetą...

– Jis nebuvo niekuo dėtas, buvo apsėstas nesuvaldomo geismo, norėjo tave nužudyti, ir tu gyneis.

– Neteisingai apkaltinau jį žmogžudyste, kurią pats įvykdžiau, nužudžiau jį nenorėdamas prisipažinti turįs bausti pats save, visą gyvenimą melavau, noriu mirti, prasmegti į pragarą ir ten kentėti visą amžinybę...

Buvo bergždžia stengtis jį numaldyti, ir niekas negalėjo jo išgydyti. Niketas paprašė Teofilatą išvirti migdomųjų žolelių nuoviro ir sugirdė Baudolinui. Po kelių minučių šis miegojo pačiu neramiausiu miegu.

Atsibudęs nustūmė jam pasiūlytą sultinio dubenėlį, išėjo į lauką, atsisėdo po medžiu ir visą dieną išsėdėjo tylėdamas, susiėmęs veidą rankomis. Kitą rytą dar ten tebesėdėjo. Niketas nusprendė, kad tokiais atvejais geriausia padeda vynas, ir įtikino gerti jo daug, lyg vaistus. Baudolinas apspangęs sėdėjo po medžiu tris dienas ir tris naktis.

Auštant ketvirtai dienai Niketas išėjo jo pažiūrėti ir neberado. Išnaršė visus namus ir sodą, tačiau Baudolinas buvo lyg kiaurai žemę prasmegęs. Bijodamas, ar tik šis nebus nusprendęs žengti beviltiško žingsnio, Niketas pasiuntė Teofilatą su sūnumis ieškoti po visą Selimbriją ir jos apylinkes. Šie sugrįžo po dviejų valandų, kviesdami Niketą pažiūrėti. Palydėjo jį į pievą prie miesto, kur atvykdami buvo matę koloną, ant kurios kadaise gyveno atsiskyrėliai.

Aplink ją būriavosi minia smalsuolių, rodančių viršun. Kolona buvo balto akmens, aukščio beveik kaip dviejų aukštų namas. Viršuje baigėsi stačiakampe terasa su tvorele iš retų akmeninių stulpelių ir porankio. Viduryje kilo nedidelė stoginė. Aikštelė buvo neką platesnė už pačią koloną, sėdėti reikėjo nuleidus kojas, o pačioje stoginėje vargiai tilpo vienas žmogus, net susirangęs. Ten nukoręs kojas sėdėjo Baudolinas ir galėjai matyti, kad jis visiškai plikas.

Niketas pašaukė jį, kviesdamas nulipti, pabandė atidaryti dureles, už kurių kaip ir kituose tokios rūšies statiniuose buvo sraigtiniai laiptai, kylantys iki pat aikštelės viršuje. Bet palaikės durys buvo užremtos iš vidaus.

– Baudolinai, lipk žemėn, ką ruošiesi ten veikti?

Baudolinas kažką atsakė, bet Niketas gerai nenugirdo. Paprašė atnešti ilgas kopėčias. Tada sunkiai užkopė jomis, o jo galva atsidūrė ties Baudolino kojomis.

– Ką ruošiesi daryti? – vėl paklausė.

– Likti čia. Dabar prasideda mano atgaila. Melsiuos, medituosiu, susibaigsiu tyloje. Stengsiuos pasiekti vienatvę, nepriklausomą nuo visų nuomonių, nuo vaizduotės, kurioje nebejusčiau nei pykčio, nei geidulio, net ir minties, kurioje neprotaučiau, atsiribočiau nuo visų saitų, grįžčiau prie pirmykščio paprastumo, kur nieko daugiau neregėčiau, tik tamsybių šlovę. Apsivalysiu nuo sielos ir intelekto, atsidursiu anapus proto karalystės, tamsoje žygiuosiu ugnies keliais...

Niketas suprato jį kartojant iš Hipatijos girdėtus žodžius. Pagalvojo: „Tas nelaimingasis taip nori pabėgti nuo visų aistrų, kad pasiryžo kaip atsiskyrėlis gyventi čia, viršuje, bandydamas susitapatinti su ta, kurią vis dar myli“. Bet nieko jam nepasakė. Tik paklausė, kaip mano išgyventi.

– Pasakojai, kad atsiskyrėliai nuleisdavo ant virvės pririštą pintinę, – tarė Baudolinas, – o tikintieji į ją sukraudavo savo maisto atliekas, dar geriau, jei tai būdavo gyvulių maisto atliekos. Ir truputį vandens, nors galima kęsti troškulį ir laukti retkarčiais iškrintančio lietaus.

Niketas atsiduso, nulipo žemėn, liepė surasti virvę ir pintinę, pridėjo ją duonos, virtų daržovių, alyvuogių, dar kelis gabalėlius mėsos. Vienas iš Teofilato sūnų metė viršun virvės galą, Baudolinas jį pagavo ir užsitempė pintinę. Paėmė tik duoną ir alyvuoges, kitką grąžino.

– Prašau: dabar palik mane vieną! – šūktelėjo Niketui. – Pasakodamas tau savo istoriją supratau, ką norėjau suprasti. Mums nebėra apie ką kalbėtis. Ačiū, kad padėjai man atsidurti ten, kur dabar esu.

Niketas kasdien eidavo jo lankyti, Baudolinas pasveikindavo jį mostu, tylėdamas. Laikui bėgant Niketas suprato, kad nebereikia nešti jam maisto: Selimbrijoje pasklido gandas, jog po daugelio amžių ant kolonos vėl gyvena atsiskyrėlis, ir visi ėjo į jį pažiūrėti, atnešdami valgyti ir gerti. Baudolinas užtempdavo krepšį, sau paimdavo tiek, kiek tądien reikėjo prasimaitinti, kitką sutrupindavo paukščiams, kurie įprato būriuotis ant turėklų. Tik jais domėjosi.

Ten, viršuje, Baudolinas praleido visą vasarą neprataręs nė žodžio, kepinant saulei, ir, nors dažnai slėpdavosi po stogine, kankinamas karščio. Tuštindavosi ir šlapindavosi, matyt, naktimis, per turėklus, nes aplink koloną mėtėsi jo išmatos, menkos lyg ožkų spiros. Jam užaugo barzda ir plaukai, jis aplipo purvais, ir juos iš apačios jau galėjai ne tik matyti, bet ir užuosti.

Niketui du kartus teko išvažiuoti iš Selimbrijos. Konstantinopolyje Flandrijos Baldovinas buvo karūnuotas basilėju, lotynai pamažu užėmė visą imperiją, ir Niketui reikėjo pasirūpinti savo turtais. Tuo metu Nikėjoje kūrėsi paskutinis Bizantijos imperijos bastionas ir Niketas galvojo persikelti ten gyventi neabejodamas, kad jiems prireiks tokio patyrusio patarėjo. Todėl norėjo užmegzti ryšius ir dar kartą leistis į labai pavojingą kelionę.

Sugrįžęs kolonos papėdėje matydavo vis didesnį būrį. Kai kurie žmonės galvojo, kad apvalytas savo aukos stulpininkas negali nebūti labai išmintingas, ir kopėčiomis lipdavo iki jo, klausdami

patarimo ir paguodos. Pasakojo jam savo nelaimes, o Baudolinas atsakydavo, pavyzdžiui, taip: „Jei tu išdidus, esi velnias. Jei tu liūdnas, esi jo sūnus. O jei jaudiniesi dėl galybės dalykų, esi jo nepailstantis tarnas“.

Kitas klausė patarimo, kaip susitaikyti su kaimynu. Baudolinas patarė: „Būk kaip kupranugaris: nešk savo nuodėmių naštą ir eik paskui tą, kurs žino Viešpaties kelius“.

Dar kitas pasakė, kad jo marti negali turėti vaikų. Baudolinas tarė: „Viskas, ką žmogus galvoja apie tai, kas žemiau dangaus ir kas aukščiau dangaus, – bergždžia. Neklysta tik gyvenantis Kristuje“.

– Koks jis išmintingas, – kalbėjo žmonės, palikdavo jam pinigų ir nueidavo jo paguosti šalin.

Atėjo žiema, ir Baudolinas beveik visą laiką leido susirangęs po stogine. Nenorėdamas klausytis ilgų pasakojimų tų, kurie ateidavo pas jį patarimo, prabildavo pirmas. „Visa širdimi myli vieną asmenį, bet tave kartais apninka abejonė, ar tas asmuo lygiai karštai myli tave“, – sakydavo. O atėjusysis: „Tikra tiesa! Tu skaitai mano sielą lyg atverstą knygą! Ką man daryti?“ Baudolinas į tai: „Tylėk ir nesivaržyk pats su savim“.

Po šito žmogaus kitam, sunkiai užlipusiam kopėčiom storuliui, tarė: „Kas rytą pabundi geliančiu sprandu ir tau sunku apsimauti kelnes“. – „Tiesa“, – atsakė tas nustebęs. O Baudolinas: „Nevalgyk tris dienas. Bet nesipuikuok pasninku. Valgyk mėsą, jei nori. Geriau valgyti mėsą, nei puikuotis. O skausmą, kuris tave kankina, laikyk atgaila už savo nuodėmes“.

Atėjęs tėvas pasakė, kad jo sūnus nusėtas skaudžiomis žaizdomis. Baudolinas atsakė: „Triskart per dieną prausk jį vandeniu su druska ir kiekvieną kartą kartok tokius žodžius: „Mergele Hipatija, saugok savo sūnų“. Žmogus nuėjo, o grįžęs po savaitės pranešė, kad žaizdos gyja. Paliko Baudolinui pinigų, balandį ir butelį vyno. Visi šaukė įvykus stebuklą, ligoniai plūdo į bažnyčią ir meldėsi: „Mergele Hipatija, saugok savo sūnų“.

Kartą kopėčiomis užlipo varganai apsitaisęs žmogus paniurusiu veidu. Baudolinas jam tarė:

– Žinau, kas tau yra. Širdyje nešioji apmaudą.

– Tu viską žinai, – atsakė tas.

Baudolinas tarė:

– Tas, kuris nori atsilyginti blogu už bloga, gali vien žodžiu užgauti savo brolį. Todėl visada laikyk burnoj liežuvį.

Atėjo kitas, liūdnomis akimis, ir tarė:

– Nežinau, kuo sergu.

– Užtat aš žinau, – atsakė Baudolinas, – tu per daug tingus.

– Kaip galiu pasveikti?

– Tinginystė apipuola, kai pastebi be galo lėtai judant saulę.

– Ką man daryti?

– Niekada nežiūrėk į saulę.

„Nieko negali nuo jo nuslėpti“, – kalbėjo Selimbrijoje žmonės.

– Kodėl tu toks išmintingas? – paklausė vienas žmogus.

Baudolinas atsakė:

– Todėl, kad slepiuosi.

– Kaip tau pavyksta pasislėpti?

Baudolinas ištiesė ranką ir atsuko jam delną.

– Ką matai prieš save? – paklausė.

– Delną, – atsakė tas.

– Matai, kaip galiu pasislėpti, – tarė Baudolinas.

Atėjo pavasaris. Baudolinas dar labiau apaugo plaukais ir purvu. Jis buvo apsuptas paukščių, kurie pulkais skrido lesti jo kūną aptekusių kirminų. Kadangi turėjo ir juos maitinti, žmonės keliskart per dieną prikraudavo jam pintinę maisto.

Kartą atjojo žmogus, uždusęs ir visas dulkėtas. Pasakė, kad per medžioklę vienas didikas ne ten paleido strėlę ir sužeidė savo sesers sūnų. Strėlė įėjo pro vieną akį ir išėjo pro pakaušį. Jaunuolis dar kvėpavo ir didikas meldė Baudoliną padaryti viską, ką gali padaryti Dievo žmogus.

Baudolinas tarė:

– Stulpininko paskirtis – viską matyti iš aukšto. Žinojau, kad atvyksi, bet per ilgai užtrukai, ir tiek pat užtruksi grįždamas. Šiame pasaulyje viskas vyksta taip, kaip numatyta. Žinok, tas jaunuolis šią akimirką miršta, štai, jis jau išleido kvapą, tebūna Dievas jam gailestingas.

Raitelis grįžo ir rado jaunuolį jau mirusį. Pasklidus šiai žiniai, daugelis Selimbrijoje ėmė kalbėti, kad Baudolinas turi aiškiaregystės dovaną ir mato, kas vyksta už mylios. Tačiau netoli kolonos stovėjo Švento Mardonijaus bažnyčia, kurios kunigas nekentė Baudolino, jau daug mėnesių palikusio jį be kadaise jam nešamų tikinčiųjų aukų. Jis pradėjo skleisti kalbas, kad Baudolino stebuklas nieko vertas, tokius stebuklus kiekvienas gali padaryti. Nuėjo prie kolonos ir sušuko Baudolinui, kad jei stulpininkas nesugeba ištraukti iš akies strėlės, tai tas pat, lyg jis pats būtų žmogų nužudęs.

Baudolinas atsakė:

– Užuojauta žmonėms gydo sielos žaizdas.

Kunigas metė į jį akmenį, netrukus prie jo prisidėjo keletas moterėlių ir puolė svaidyti į aikštelę akmenimis ir grumstais. Jie laidė akmenis visą dieną, o Baudolinas susirangęs gulėjo po stogine, rankomis užsidengęs veidą. Paliko jį tik sutemus.

Kitą rytą Niketas nuėjo pažiūrėti, kaip laikosi bičiulis, bet jo neišvydo. Kolona buvo tuščia. Sunerimęs grįžo namo ir rado Baudoliną Teofilato tvarte. Prisipylęs statinę vandens jis peiliu gremžė nuo kūno visą ten susikaupusį purvą. Buvo nusikirpęs barzdą ir plaukus. Saulės ir vėjo nugairintu veidu, neatrodė labai sulysęs, tik sunkiai pajėgė išstovėti tiesus, todėl kraipė rankas ir pečius, norėdamas pramankštinti nugaros raumenis.

– Matai, kai vienintelį kartą gyvenime pasakiau tiesą, ir tik tiesą, – mane apmėtė akmenimis.

– Apaštalams taip irgi buvo nutikę. Tapai šventuoju ir dėl tokio menkniekio viską meti?

– Turbūt laukiau dangaus ženklo. Per tuos mėnesius surinkau

truputį pinigų. Pasiunčiau Teofilato sūnų nupirkti man drabužių, arklį ir mulą. Kažkur namuose turi būti mano ginklai.

– Iškeliauji? – paklausė Niketas.

– Taip, gyvendamas ant kolonos daug supratau. Supratau nusidėjęs, bet niekada siekdamas valdžios ir turtų. Supratau, kad, jei noriu atleidimo, privalau grąžinti tris skolas. Pirmoji: pažadėjau pastatyti Abdului antkapį ir todėl pasilikau jo Krikštytojo galvą. Pinigus pelniau kitu būdu, ir taip dar geriau, nes jie gauti ne iš simonijos, o suaukoti dorųjų krikščionių. Surasiu vietą, kur palaidojome Abdulą, ir ten pastatydinsiu koplyčią.

– Juk nė neprisimeni, kur jis buvo nužudytas!

– Mane ves Dievas, o Kozmo žemėlapį žinau atmintinai. Antroji skola: šventai pasižadėjau savo gerajam tėvui Frydrichui, ką jau kalbėti apie vyskupą Otą, ir iki šiol savo pažado netesėjau. Turiu nukakti į kunigo Jono karalystę. Kitaip būsiu bergždžiai praleidęs savo gyvenimą.

– Juk įsitikinote, kad jos nėra!

– Įsitikinome, kad jos nepasiekėme. O tai – visai kas kita.

– Supratote, kad eunuchai meluoja.

– Gal ir meluoja. Bet vyskupas Otas negalėjo meluoti, taip pat ir tradicija, kuri skelbia, kad kažkur tikrai gyvena kunigas Jonas.

– Bet tu jau ne toks jaunas kaip tuomet, kai pirmą kartą leidaisi ieškoti!

– Esu išmintingesnis. Trečioji skola: ten turiu sūnų ar dukrą. Ten yra Hipatija. Noriu juos rasti ir globoti, tai mano pareiga.

– Bet praėjo daugiau nei septyneri metai!

– Toji būtybė bus daugiau nei šešerių. Ar šešerių metų vaikas jau ne tavo vaikas?

– O gal tai sūnus, taigi satyras-kurio-niekas-nematė!

– O gal mažoji hipatija. Mylėsiu tą būtybę, kad ir kas ji.

– Juk nežinai, kur tie kalnai, kuriuose jie pasislėpė!

– Surasiu.

– Hipatija galėjo tave pamiršti, gal nebenorės matyti to, su kuriuo prarado savo apatiją!

– Tu nepažįsti Hipatijos. Ji manęs laukia.

– Buvai jau senas, kai ji tave pamilo, dabar pasirodysi tikras senolis!

– Bet ji niekad nematė jaunesnių vyrų.

– Užtruksi metų metus, kol pasieksi tas vietas ir už jų!

– Tų, kurie yra gimę Frasketoje, kaktos kietesnės net ir už kotus.

– Kodėl manai išgyvensiąs iki kelionės pabaigos?

– Juk keliaudamas tik jaunyn eini.

Nieko negalėjai pakeisti. Kitą dieną Baudolinas atsisveikino su Niketu, visa jo šeima ir namų šeimininkais. Sunkiai užsėdo ant arklio ir nujojo vedinas mulu su maisto atsargomis ir kardu prie balno.

Niketas matė, kaip jis išnyksta tolumoje, modamas ranka, bet neatsigręždamas, nusitaikęs tiesiai į kunigo Jono karalystę.

40.

BAUDOLINAS IŠNYKSTA

Niketas nuėjo aplankyti Pafnucijaus. Papasakojo šiam viską nuo pradžios iki galo, nuo tos akimirkos, kai sutiko Baudoliną Šventos Sofijos sobore, ir viską, ką jam paporino Baudolinas.

– Ką turėčiau daryti? – paklausė.

– Dėl jo? Nieko, juk jis keliauja pasitikti savojo likimo.

– Ne dėl jo, dėl savęs. Rašau Istoriją, anksčiau ar vėliau man teks aprašyti ir paskutines Bizantijos dienas. Kur kišti tą istoriją, kurią išgirdau iš Baudolino?

– Niekur. Tai tik jo istorija. Be to, nejau tiki, kad ji tikra?

– Ne, bet viską, ką žinau, sužinojau iš jo, kaip ir tai, kad jis – melagių melagis.

– Matai, – išmintingai tarė Pafnucijus, – tas, kuris rašo Istoriją, negali tikėti tokiais netikrais liudijimais. Išmesk visai Baudoliną iš savo pasakojimo.

– Bet paskutinėmis dienomis, genujiečių namuose, mes buvome kartu, taigi ir istorija mūsų bendra.

– Išmesk ir genujiečius, kitaip turėsi papasakoti apie jų padirbtas relikvijas, ir tavo skaitytojai praras tikėjimą švenčiausiais dalykais. Reikia tik kiek kitaip pakreipti įvykius: pasakyk, kad tau padėjo venecijiečiai. Žinau, tai melas, tačiau didžiojoje Istorijoje galima keisti mažas tiesas, kad iškiltų didžioji tiesa. Turi pasakoti didžią romėnų imperijos Istoriją, o ne menką istoriją, prasidėjusią tolimoje pelkėje, laukiniame krašte, tarp barbarų. Negi nori įtikinti savo skaitytojus, kad ten, tarp sniegų ir ledynų, yra Gradalis, o saulės išdegintuose kraštuose dar ir ku-

nigo Jono karalystė? Kažin kiek pamišėlių leistųsi amžių amžius klajoti, be paliovos.

– Graži tai istorija. Tik gaila, kad niekas jos nesužinos.

– Atmink, kad esi ne vienintelis istorijų sekėjas pasaulyje. Anksčiau ar vėliau ją papasakos koks nors dar didesnis melagis už Baudoliną.

TURINYS

Serija „Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

- ✓ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
- ✓ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
- ✓ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
- ✓ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
- ✓ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
- ✓ Einar Már Guðmundsson „Visatos angelai“
- ✓ Robert Schneider „Miego brolis“
- ✓ Andréï Makine „Prancūziškas testamentas“
- ✓ Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
- ✓ Milan Kundera „Nemirtingumas“
- ✓ Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“
- ✓ Thomas Brussig „Herojai kaip ir mes“
- ✓ Andrzej Zaniewski „Žiurkinas“
- ✓ Gabriel García Márquez „Apie meilę ir kitus demonus“
- ✓ Michael Larsen „Netikrumas“
- ✓ Alessandro Baricco „Šilkas“
- ✓ Viktor Pelevin „Čiapajevas ir Pustota“
- ✓ Irvine Welsh „Traukinių žymėjimas“ (Trainspotting)
- ✓ Ute Ehrhardt „Geroms mergaitėms dangus, blogoms – viskas“
- ✓ Susanna Tamaro „Eik kur liepia širdis“
- ✓ Umberto Eco „Vakarykštės dienos sala“
- ✓ E. Annie Proulx „Akordeono nusikaltimai“
- ✓ Elfriede Jelinek „Geidulys“
- ✓ Zyranna Zateli „Grįžtantys su vilkų šviesa“
- ✓ Svava Jakobsdóttir „Gunlodos saga“
- ✓ Agneta Pleijel „Žiema Stokholme“
- ✓ Lydie Salvayre „Šmėklų draugija“
- ✓ Ute Ehrhardt „Kaip tapti bloga mergaite“
- ✓ Carl-Johan Vallgren „Lošėjo Rubašovo dokumentai“
- ✓ Michael Larsen „Gyvatė Sidnėjuje“
- ✓ Alina Fernández „Alina“
- ✓ Margaret Atwood „Greis“
- ✓ Ingrid Noll „Šaltas vakaro dvelksmas“
- ✓ Eva Wlodarek „Neliksiu nepastebėta“
- ✓ Catherine Clément „Teo kelionė“
- ✓ Connie Palmen „Dėsniai“

- ✓ Robert Schneider „Oreigė“
- ✓ Nikolaus Piper „Feliksas finansininkas“
- ✓ Lennart Hagerfors „Svajonė apie Ngongą“
- ✓ Arto Paasilinna „Zuikio metai“
- ✓ Judith Krantz „Tesės Kent brangenybės“
- ✓ Elizabeth Wurtzel „Prozaco karta“
- ✓ Marie-Claire Blais „Geismai“
- ✓ Ian McEwan „Amsterdamas“
- ✓ Ragnhild N. Grødal „Grobuonis!“
- ✓ Zoë Jenny „Žiedadulkių kambarys“
- ✓ Denis Guedj „Papūgos teorema“
- ✓ John O'Donohue „Anam ċara. Keltų pasaulio dvasinė išmintis“
- ✓ Jean-Pierre Vernant „Pasaulis, dievai, žmonės. Mitų interpretacijos“
- ✓ Philippe Delerm „Pirmas gurkšnis alaus ir kiti maži malonumai“
- ✓ Chuck Palahniuk „Kovos klubas“
- ✓ Carl Sagan „Demonų apsėstas pasaulis“
- ✓ Alessandro Baricco „Jūra vandenynas“
- ✓ Milan Kundera „Atsisveikinimo valsas“
- ✓ Umberto Eco „Rožės vardas“
- ✓ John Banville „Parodymų knyga“
- ✓ Michal Viewegh „Mergaičių auklėjimas Čekijoje“
- ✓ Pentii Lempiäinen „Skaičių simbolika“
- ✓ Milan Kundera „Juokingos meilės“
- ✓ Milan Kundera „Gyvenimas yra kitur“
- ✓ Dietrich Schwanitz „Vyrai“
- ✓ Finn Skårderud „Nerimas“
- ✓ John O'Donohue „Amžinybės atbalsiai“
- ✓ José Donoso „Tamsus nakties paukštis“
- ✓ Joseph Heller „22-oji išlyga“
- ✓ Karl Ove Knausgård „Anapus pasaulio“
- ✓ Frédéric Beigbeder „Meilė trunka trejus metus“
- ✓ Milan Kundera „Lėtumas“
- ✓ Arthur Hailey „Detektyvas“
- ✓ Umberto Eco „Baudolinas“
- Lucía Etxebarria „Meilė, smalsumas, prozakas ir abejonės“
- Gilbert Sinoué „Dienos ir naktys“
- Milan Kundera „Pokštas“

Eco, Umberto

Ec35 Baudolinas : romanas / Umberto Eco ; iš italų kalbos vertė Inga Tuliševskaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2002. – 476[8] p. – (Garsiausios XX a. pabaigos knygos)

ISBN 9986-16-219-X

U. Eco romano „Baudolinas" veiksmas vyksta senais laikais. Pagrindinis veikėjas Baudolinas – paprastas, iš liaudies kilęs žmogus. Tai šmaikštus, mėgstąs nuotykius, lakios vaizduotės ir kartu blaivaus proto tipas, artimas riterių literatūros, Dž. Bokačo, F. Rablė, netgi XX a. rašytojo J. Hašeko personažams. Tad romane gausu komiškų, absurdiškų situacijų ir nuotykių ir drauge įžvelgiame savitus paties U. Eco intelektualiuosius žaidimus: ieškoti įvairiausių sąsajų, prisidengus svetima kauke, narplioti gelmines kūrybos, pasaulio sąrangos problemas.

UDK 850-3

UMBERTO ECO

BAUDOLINAS

Romanas

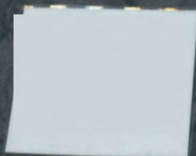
Iš italų kalbos vertė *Inga Tuliševskaitė*

Viršelio dailininkai *Daumantas Každailis, Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2002 07 15. 21,95 apsk. l. l. Tiražas 4000 egz. Užsakymas 744.

Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius

Spausdino AB „Vilspa“, Viršuliškių skg. 80, 2065 Vilnius

„Nėra nieko geriau, nei įsivaizduoti kitus pasaulius, kad užmirštum, koks skausmingas tas, kuriame gyvename. Bent taip galvojau anuomet. Tada dar nesupratau, kad įsivaizduodami kitus pasaulius keičiame šį".

Umberto Eco (g. 1932) – Bolonijos universiteto semiotikos profesorius ir Aukštosios humanitarinių mokslų mokyklos vadovas. 1980 m. debiutavo romanu „Rožės vardas", vėliau, 1988 m., išėjo romanas „Fuko švytuoklė", o 1994 m. – „Vakarykštės dienos sala". Yra išleidęs daugybę esė ir studijų knygų.
„Baudolinas" (2000) – pramuštgalviškas nuotykis, istorinis romanas, neįmanomo nusikaltimo istorija, smagių lingvistinių išradimų teatras. Tik išėjęs, romanas tapo pasauliniu bestseleriu.
Susimąsčius, koks buvo didžiausias viduramžių išsigalvojimas, U. Eco toptelėjo mintis apie legendinį kunigo Jono laišką. Tas falsifikatas informavo XII amžiaus žmones, kad Tolimuosiuose Rytuose egzistuoja krikščioniška karalystė.
Šio sensacingo pranešimo autorius nežinomas, tad rašytojas savo romane pavadino jį Baudolinu ir apdovanojo nuotykių kupina biografija. „Kadangi „laiškas" pasirodė imperatoriaus Frydricho Barbarosos laikais, padariau jį Barbarosos įsūniu bei patarėju ir liepiau jam skirti gyvenimą legendinės karalystės Rytuose ieškojimams", – sako U. Eco.
Vaizduodamas Barbarosą, jo žmoną Beatričę, autorius rėmėsi išlikusiais istoriniais šaltiniais, o istorijos spragas užpildė pasitelkęs fantaziją. Bet, anot U. Eco, joks autorius negali išgalvoti nieko, kas bent kiek prilygtų tikrovės dramatiškumui ir komiškumui. Klausiamas, ar rašydamas apie viduramžių žmones ir pasakiškus gyvūnus turi omeny mūsų laikus, rašytojas atsako: „Neegzistuoja istorinių knygų, kuriose nebūtų rašoma apie mūsų laikus. Be to, man dažnai kyla įspūdis, kad mano skaitytojai atranda daugiau paralelių tarp istorijos ir nūdienos nei aš pats".

ISBN 9986-16-219-X

www.tytoalba.lt